AVGVSTINI NIPHI

SVESSANI PHILOSOPHI IN ARISTOTELIS LIBROS POSTERIORVM ANALYTICORVM SVBTILISSIMA COMMENTARIA,

CVM

DVPLICI TEXTVS TRANSLATIONE,
Ioannis Argyropili uidelicet, & eiusdem noua ab ipso fidelißime recognitis.

Omnium item Conclusionum, ac notabilium dictorum Nouus Index adiectus est.

QVAM VERO EMENDATIORA POST OMNES ALIAS, IN HAC ÆDITIONE SINT, EX SEQVENTI LEGES EPISTOLA.

VENETIIS APVD IVNTAS,
M D LIII.

ROMVLVS FABIVS FLORENTINVS SYLVIO BADVARIO S.

PLuribus, atq; his quidem innumerabilibus de causis Sylui ornatissime hanc commentariorum Augustini Niphi Suessani post cæteras omnes ęditionem tibi dicandam existimaui. Quas omnes, ne hoc loco commemorem, vel illa vna me ad id faciendum potest impellere, quod cum me duce atq; adiutore ad hæc Dialectices studia te iampridem contuleris, in quibus tantum breui profecisti, vt ab veteri in nouam artem, cui commentaria hæc plurimum conferunt, te iam descendere sit necesse, ęquum est, vt sub tuo nomine ea in lucem exeant commentaria, quæ tu non tantum intelligere, sed de quibus optime etiam possis iudicare, & esse censor eximius. Id autem eò libentius feci, quod eo te ingenij acumine, ea dexteritate, ac nominis pariter authoritate præditũ noui, qua Suessanum facillime ab eorum calumnijs, qui recte iudicare aut propter imperitiam non possunt, aut propter maleuolentiam nolunt, vendicare possis: qui Latinorum omnium excellentissimus: &, vt libere mihi liceat proferre quod sentio, facile primus, de reliquis omnibus cum Græcis, tum Latinis subtilissime iudicat: & seuerum simul, atq; integrum censorem se exhibet, quem tu, si diligenter perlegeris, nihil vltra habebis quod quæras: & illo vno poteris esse contentus. Præterea, in quadam quasi tabella tuorum imagines, atque ornamenta expressa tibi ante oculos ponenda curaui, quorum tu exemplo excitatus, eodem, quo illi, itinere, ad virtutis ac glorię culmen peruenias: & tanto illis præstes, quanto maioribus illi suis præstiterunt. qui, quoniam virtutis via contenderunt, videndum tibi diligenter est, ne ab eorum semita vel paululum declines. Postremo, quoniam optimis, atq; ijs per quàm diligenter emendatis vti libris consueuisti, ne hac quidem in parte, Iuntarum Fratrum, sed Thomæ præcipue diligentiam silentio prætereundam putaui. propterea quod neq; vllis sumptibus parcit, aut laboribus, dummodo studiosorum literarum vtilitati quantum in illo est, consulat. qui cum commentaria hæc Niphi, quæ multoties iam sunt ædita, innumeris prope indigere adiumentis perspexisset, nihil prius habuit, quàm vt emendatiora fierent, atq; illustriora. itaq; hoc mihi onus demandauit, vt preterquam emendatissimis, & vetustissimis ea conferrem, exẽplaribus, Nouam insuper, & non amplius perspectam omnium Theorematum Tabulam adderem, qua rerum studiosi ad eas capiendas magis idonei fierent. Tu velim Sylui ornatissime pignus hoc qualecunq;, obseruantiæ in te ac domum tuam meæ hilari nunc suscipias animo, & amorem in te meum ita conserues, vt vnà cum dialecticis studijs illum etiam in dies augeas. quæ studia siquis recte perceperit, ad grauiorum scientiarum intima facili ac recto itinere peruenire poterit. Vale.

INDEX
Omnium Cõclusionum, ac Dictorum notabiliũ, quæ in his commentarijs Augustini Niphi Suess. super Libros Arist. Posteriorum Analyticorum continentur.

B

C

D

Quæsitum

R

S

Secundum

T

Indicis finis.

ARISTOTELIS STAGIRITAE

POSTERIORVM ANALYTICORVM LIBER PRIMVS

Cum Augustini Niphi Suessani Interpretatione, et accuratissima Expositione,

Ioannis Argyropyli Textus

OMNIS doctrina, omnisque disciplina intellectiua ex antecedenti cognitione fieri solet.

Dilucidatoris interpretatio.

B

OMnis doctrina, & omnis disciplina discursiua ex præexistenti fit cognitione.

Com. pri. De ordine huius lib. Iste liber ordine causæ finalis ē vltimus, ordi. ne aūt doctrinæ est quartus. Ordo librorum dialecticę. Phil. cōtra,

ANtequam ad textus expositionem veniā, Primo de ordine huius libri ad cæteros agendum nobis erit: Secundo agendum de demōstratiōis, de qua liber iste agit, necessitate: quibus exploratis ad textum reuertemur.

Quantum ad primū in commentarijs Philoponi videtur magna controuersia atq; inconstantia. Primo enim asserit hunc librum esse finem totius logici negocij. Secundo asserit hūc librum esse ante Sophisticos, & Topica. Inquantum.n. ait hunc librum totius negocij logici esse finem, videtur eum ponere vltimum, inquantum vero eum ponit ante Sophisticos, & Topica, videtur eum non ponere vltimum, sed quartum, qm̄ post librum priorū. Ergo non est certū quē locum teneat liber iste. Dicendum ergo hūc librum esse finem & vltimū scd'm ordinē causæ finalis, vt exponit Philoponus. qm̄ syllogismus simpliciter est gratia syllogismi demonstratiui, & gratia syllogismi demonstratiui sunt propositiones, & gratia propositionum sunt decē simplices voces, ergo liber prædicamentorum est gratia libri de Interpretatione, et lib. de Interpretatione est gratia lib. Priorum. qui est de syllogismo simpliciter, & liber priorū est gratia huius libri, qui est de demonstratione. Præterea syllogismus dialecticus, de quo agit liber Topicorū, est gratia huius, qm̄ dialecticus syllogismus est gratia demonstratiui, veluti probabilia sunt gratia verorum & necessariorum. Amplius sophisticorum liber est gratia huius libri. qm̄ obliquum est gratia recti. Ergo ordine causę finalis hic liber est finis totius negocij logici. Ordine vero doctrinę est quartus. Primus enim est de decem vocib⁹, scilicet liber Prædicamentorū: Secundus est liber de Propositionibus, qui est Perihermenias. Tertius liber Priorum: qui est de syllogismo simpliciter. Quartus est liber Posterioꝝ, qui est de syll'o demonstratiuo. Quintus est liber Topicoꝝ, qui est de syll'o dialectico. Vltimus est liber Elenchoꝝ, qui est de syll'is sophisticis. Quod aūt liber de syll'o demōstratiuo p̄cedat librū de syll'o dialectico, patet. qm̄ essentialius ipsi syllogismo est demonstratiuū, q̄ probabile, vt nunc supponatur. Quòd etiam liber Topicorum sit prior libro Sophisticorum, eo patet: quia rectū est prius obliquo. Sed occurres: liber Topicoꝝ est de inuentione, liber Posteriorum est de resolutione: sed inuentio est prior resolutione: ergo liber Topicorum est prior libro posteriorum. Dicendū, ꝙ inuentio dialectica est prior resolutione dialectica, & inuentio demōstratiua est prior resolutione demonstratiua: at inuentio demonstratiua est prior inuētione dialectica, & sic liber Posteriorum, qui est de inuentione & resolutione demōstratiuis, erit prior lib. Topicorum, qui est de inuētione & resolutione dialecticis: Qn̄ ergo dicunt inuentionem esse priorem resolutione, verum est comparando inuentionem ad eius resolutionem: quæ attinet ad ipsam. Hactenus de ordine.

Solutio.

Obiectio.

Solutio.

Post hæc de necessitate dicamus. Nā Philosophi egēt demonstratione vt dirigantur ad partes philosophię speculatiuæ & practicę, vt.n. faber discernit lignum rectum à tortuoso rubrica vtens, ita Philosophus secundū speculationem discernit verum à falso, secundū praxim autē, bonū à malo demonstratione. Quare demr̄one Philosophis opus est ad directionē vtriusq; philosophię partis: hæc de necessitate. Sed dubitabis. nam resolutio eē nō pōt, nisi p̄cedat inuentio: ergo liber iste est de inuentione & resolutione: non ergo bn̄ inscribitur liber Analyticorū, hoc est resolutiuorū. Dicendū à fine vnumquodq; denominari iustū esse: &, qa in scientificis resolutio est finis inuentionis, in p̄babilibus & dialecticis inuentio est finis resol'onis: Iure hic liber, cū ad scientias ordinet, Analyticoꝝ inscribit. Liber vero Topicoꝝ, cū ordinet ad disputationes, vbi finis est inuētio, Topicoꝝ inscribit: hoc est locorū, quibus dialecticus vtitur ad disputandum.

De necessitate h⁹ lib. Ad opus & speculationem necessaria est hęc doctrina.

Dubitatio.

Solutio.

Post hæc ad textus expōnem venio, vbi Aristoteles hanc conclusionem intendit. Omnis doctrina, & omnis disciplina discursiua fit ex præexistenti cognitione. Vbi animaduertendū (vt ex cōmētarijs Philoponi colligitur) ꝙ Arist. intendit declarare ex quibus est syllogismus demonstratiuus, vt parte illa patebit, (Si igitur est scire, vt posuimus) Intendens ergo hoc, procedit scd'm suum ordinē ex magis vniuersalibus ad minus vl'ia: & primo declarat ꝙ demonstratio fit ex quibusdā præcognitis, quo declarato, mox quæ nam sint hæc, declarabit. Volēs vero declarare ꝙ demonstratio fit ex quibusdam pręcognitis, primo vl'r demonstrat, ꝙ omnis doctrina & oīs disciplina discursiua fiat ex præexistenti cognitione, & ita ex quibusdam p̄cognitis, cui vult esse subintelligendam minorem, vt tota rō sit hæc, Omnis doctrina & disciplina discursiua est ex quibusdam præcognitis: subaudi tu, sed demonstratio est doctrina vel disciplina discursiua: ergo demonstratio fit ex quibusdam pręcognitis. Ergo ordo secundū suū modū est iste, vt primo habeatur ꝙ omnis doctrina, & omnis disciplina discursiua fiat ex quibusdā præcognitis. vt ex hac habeatur, ꝙ omnis demonstratio fiat ex quibusdam præcognitis: postea declarat quotupliciter sint illa præcognita, & qualia sint, vt ex his habeatur ex quibus & qualibus præcognitis sit demonstratio. Hæc de ordine ex commentarijs Philoponi colligūtur, & de sensu conclusionis propositæ. Sed quo ad verba attinet, disputat Philoponus cū Alexandro, qđ Aristot. p cognitionem intelligat, cum asserit oēm doctrinam, & oēm disciplinam discursiuā fieri ex p̄existenti cognitiōe. Alexan. enim p cognitionem inuētionem intelligit. Vbi animaduertendū (vt Plato inquit) discentiam duplicem esse. Alterā, quæ inuentio dr̄, vt quando per nos ipsos sine libris & p̄ceptoribus aliquid discimus, vt Primi Philosophantes ex admiratione didicerunt. Alteram, quę disciplina vel doctrina dicitur: vt qn̄ discimus ab altero, s. vel libro, vel p̄ceptore. Vult igit Alexā. ꝙ oīs doctrina & oīs disciplina discursiua fiat ex præexistenti cognitione, hoc est ex præexistenti inuentione. Obijcit autem Philop. primo, qa Arist. infra ostendit etiam inuentionē fieri ex p̄existenti cognitione: & sic vult inuentionē sub doctrina & disciplina haberi. Scd'o, siue Aristo. dicat, siue nō, verū est, ꝙ inuentio quędā disciplina est, quæ fit ex p̄existenti

C

D

Tex. expō

Cōcl. tex. expō Phil. Te. s. hui⁹.

Disputatio Philo. cum Alex. circa verba tex. Quid Ale. Discētia duplex.

Obiectiōes Philopon. 1. obiectio. 2. obiectio

ex præexistenti cognitione sensitiua: quare, si omnis disciplina ex præexistenti fit cognitione, erit processus in infinitum, si per cognitionem inuentionem intelligit. Propterea Philoponus vult Arist. per cognitionem intelligere simpliciter cognitionem, quæcunque sit illa. satis. n. sibi est, vt omnis discursiua doctrina vel disciplina fiat ex aliqua quauis præexistēti cognitione: nam statim est expositio & speciatim, quidnam illa sit. Siquis vellet posset Alex. defendere, q Alex. loquutus est de doctrina & disciplina quę in discipulo fit per auditū, & ab alio. tenendo ergo sic, tunc verum est quod dicit, q omnis doctrina et omnis disciplina fit ex inuentione, quoniam Primi Philosophantes ex inuentione cœperunt doctrinas ad vnum librum colligere. Philop. vero vniuersalius intellexit per doctrinam & disciplinam discursiuam, omnem scientiam siue ab alio, siue à se habitā, & sic per cognitionem intelligit quid vniuersalius q̄ sit inuentio, vt dictū est. Pręterea, doctrina et disciplina, vt Philop. monet, subiecto quidem eadem sunt, differunt aūt solum habitudīe. velut enim via ab Athenis ad Thebas, & à Thebis ad Athenas habitudine quidem differunt, subiecto vero eædem sunt, ita in disciplina & doctrina. à pręceptore enim in discipulum, quæ vt actio intelligitur, doctrina nominatur, à discipulo vero, vt quædam passio, q̄ in ipso existat, disciplina dicitur. Dixit aūt recte q omnis doctrina, & oīs disciplina fiat ex p̄existenti cognitione, & non ex p̄existenti disciplina, qm̄ in infinitum sermo progrederetur. Pręterea. Recte addidit verbum illud dianoetica: hoc est discursiua, non vt Philop. scd'm alteram expositionē dicit ad contradictionem sensitiuæ cognitionis, quæ non semper fit ex p̄existēti cognitione (qd enim nix sit albior margarita, non fit ex præexistenti cognitione, qm̄ sensus docet, dato q nulla præsit cognitio). nam cognitio sensitiua non est doctrina, nec disciplina: Mō, nihil differt per aliquid ab alio quod non est in genere. quare, cum sensitiua cognitio nō contineatur sub doctrina, non pōt particula illa discursiua esse id per quod differt à cognitione sensitiua. Vel facilius. Per drīam generi additā non differunt, nisi quę sub genere sunt, & nō ea, quę sunt extra genus: at sensuaria notitia, sub doctrinę genere vel disciplinæ non continetur. Aliter dicedū, verbum, illud esse additū, non quidē drīæ cā, sed vt vniuersalius quod dicit, nam est discursus multiplex vt enthymema, Exemplū, Inductio, & Syllogismus, vt cōplecteret omnem discursum, dixit q oīs doctrina & oīs disciplina discursiua, hoc est quæ est aliquis discursus, vel sciētia habita per quem vis discursum, fiat ex ex p̄existenti cognitione. Aut fortasse hoc dixit ad drīā doctrinę definitiuę, de qua non est nunc sermo. Sed quæritur cur Ari. cœpit ponere hanc cōclusionē simpliciter sine aliqua particula denotante, aut principiū, aut continuationē ad præcedentem librum. Præterea cur p̄termisit procœmiū, cū sit præuiatio ad sequētia, Tertio Rhetoricorū. Quidam Anonymus græcus Arist. interpres asserit codicem esse fragmentatū, & ita asserit esse credendum in textu deficere particulā executiuā, q̄ est, igitur, vel ergo, cuius cām affert qm̄ in Primo Priorū posuit, procœmiū, cum inquit, prope principium, (His vero determinatis, dicendū est per quæ, & qn̄, & quo modo fit omnis syllogismus, postea vero dicemus de oī demōstratione.) Ecce q in libro Priorum huius libri procœmiū fecit: quare, cum præmisit procœmiū, nunc exequitur, & debet sic legi. Omnis igitur doctrina & reliqua. Hæc quæ Anonymus Arist. interpres fingit, an verum sit dubito. nam alij græci Arist. interpretes nihil dixerunt, bene autem arbitror consideratione esse dignum. Hinc patet eorum error, qui dicunt Aristo. præmittere quid ipsum scire sit. Nam ipsum scire est hic præcognitum, atque concessum: ergo non quęsitum, non enim fieri potest vt idem sit nobis præcognitum, & quæsitum. Quod vero scire sit nobis præcognitum hic, eo patet, quia scire demonstratione colligitur,

Opinio sua

Qualiter Alexan. defendi pōt.

Quid doctrina & disciplina.

Ad cui' differētiā ponat discursiua Philop.

Contra Philop.

Opinio. propria.

Dubitatio.

Sol. Anonymi.

Qualis sit solutio.

Error aliquorum.

E quæ est subiectum & concessum, & pręcognitum in hoc libro. Decepit autem eos, quia Arist. ipsum scire nō probat, sed defendit soluens Menonis cauillum: at defendere possumus aliquid, quod non probauimus.

Id si omnes quo fiunt pacto considerabimus manifestū profecto fiet. Mathematicæ nanque scientiæ illo comparātur modo, & quæque cæterarum artium.

Manifestum autem hoc speculātibus in omnibus. Mathematicę enim scientiæ per hūc modum fiunt, & aliarum vnaquęque artium.

Oēs asserunt Arist. nunc probare eam conclusionem, quam proposuit, quod etiam Philop. Alex. et Them. annuunt: sed de modo probandi non omnes eodem modo sentiunt. vnde, vt ad Iuniores descendam. Egidius romanus bonus Arist. interpres ait Aristotelem eam conclusionem sic inductione probare, Principiorum doctrina ac disciplina ex præexistenti fit cognitione, & cōclu-F sionum doctrina vel disciplina fit ex præexistenti cognitione: ergo oīs doctrina & omnis disciplina fit ex pręexistenti cognitione: nam nulla alia est p̄ter has. Sed Iuniorum nonnulli obijciunt. Primo, q inductio non sit sufficiens, nam cognitio rei singularis, quæ per phātasma habet, & cuiusque rei definitio doctrinæ & disciplinæ sunt, & tū neutra est aut principiorū, aut conclusionū. Secundo falsum est, quod assumit. nā licet cognitio conclusionis ex præexistenti fiat cognitione, non quælibet principiorū notitia fit ex p̄existenti cognitione: qm̄ non notitia primorum principiorū, nec quæ doctoris traditione, nec q̄ proprijs inuentis fit. Sed pace horū dixerim: hęc friuola sunt. Primū quidē, qm̄ ea singularis notitia, quæ p phantasma fit, nec doctrina, nec disciplina est discursiua, de qua cōclusio loquit. Scd'm vero, qm̄ definitiua notitia non discursiua est: vel dato, q esset discursiua, de ea in lib. 2. dicetur, & est principij: est. n. definitio oīs demōstrationis principiū. Tertiū iterū friuolū est: nā principia oīa memoria, & obseruatiōibus colligunt. Doctrina ēt, G quæ à doctore, & inuētio, q̄ est abs te, vtraque ex p̄existēte cognitione fit vel in ipso doctore, vel in ipso inuētore.

Sed licet hæc expō à Iuniorū cauillis defendi possit, non tū est ad Ari. mentē Aris. n. de oī ea doctrina vel disciplina loquit, quæ dianoetica, hoc est discursiua, vel argumētatiua est, sub q̄ primorum principiorum nulla cōtinet. Præterea Arist. in eius inductione nec principiorū, nec conclusionū meminit aliquo pacto. Alij vero Iuniorum, qui his tpibus parū ante nos fuerunt, aliter dixerunt: asserunt. n. Aris. eā probare tribus exemplis. Qd quidem mihi non placet. Tum primo, quia exemplum argumentum rhetoricum est: quo raro Analyticus vtitur. Tum secundo, quoniam Arist. conclusio vniuersalis est, modo, vniuersalis propositio vel cōstruitur, vel destruitur: si destruitur, valet exemplum, quoniam ad destruendū sufficit vnum, vt. 2. Topic. lib. traditur: at si construitur: non nisi per omnīa singularia cōstruetur, & hoc per in-H ductionem habetur. Quia igitur Aristot. conclusio est vniuersalis, & ab eo non destruitur, sed construitur, recte ergo Philop. & cæteri græci per inductionem Aris. eam probare asserunt. Sed quæ sit hæc inductio, Respondent quidam, fortasse Themistij auctoritate freti, inductionem esse in omnibus sciētijs speculatiuis, & in omnibus mechanicis artibus. Sed hoc non videtur bene dictum: quoniam Arist. loquitur de doctrina argumentatiua, cuius quatuor species sunt, syllogismus, inductio, enthymema, & exemplum. Ergo, si debet inductio esse conueniens, oportet vt inducātur oēs species doctrinæ argumentatiuæ. Et, si reperitur oēm talē ex p̄existenti cognitione fieri, tūc vīr omnis doctrina, & oīs disciplina argumentatiua fiet ex præexistēti cognitione. In hūc modū Aristo. 6. Ethico. probauit hanc & Scd'o Rheto. & Philop. etiā. Quare inductio est, Syllogismus fit ex p̄existēti cognitione, & inductio, & Enthymema, et Exēplum

Cā erroris

ARGY.

DILVCI

Comen. 2.

Secundo.

Defensiōes pro Egi.

Qd expositio Egi. nō sit ad mentē Aristot.

Alia opin. quorundā de probatione Aris. Cōfutatio.

Cap. pri.

Propria opin. & cū Philopo.

Qualis sit inductio Themi. Confutatio rāsio nis Themi.

Cap. 4. Inductio secundū propriā mētē.

plum similiter, & nulla alia præter has est argumentatiua doctrina: ergo omnis argumētatiua doctrina fit ex p̄existenti cognitione. Tunc venio ad verba. inquit.n. Manifestum autem hoc speculātibus in omnibus doctrinæ ac disciplinæ speciebus. Cuius causam affert: nam sciētiæ, hoc est doctrinæ & disciplinæ, mathematicę, hoc est logicæ & scientificæ, fiunt per hunc modū: & vnaquęq; doctrina vel disciplina aliarū artium mechanicarum etiā per hunc modū fit. Ergo omnis doctriua & omnis disciplina argumentatiua ex præexistenti fit cognitione. vbi (vt Philop. inquit) per mathematicas scientias logicas intelligit, non quæ logicæ partes sunt, sed quæ Logica vtūtur, quales sunt scientiæ speculatiuę, quę Logica vtūtur: & addit, & aliarū vnaquęq; artiū, s. mechanicarū p hūc modū, s. ex p̄existenti cognitione fiunt, & qm̄ Arist. videtur descendere ad scientias, & ad artes, quidā crediderunt inductionem Arist. esse ex scientijs & artibus, non aūt ex doctrinis, quibus artes & scientiæ vtuntur, quod falsum est: vt per sequentem textū patebit. Vbi inducit in doctrinis argumentatiuis, quibus artes vtuntur. Quo vero modo artes doctrina argumentatiua vtantur, quæ ex pręexistenti fiat cognitione, Them. per pulchre exponit. Nam (vt inquit) discimus ędificare, sed nonnunq; qd lapides, quid itritum, quid macera esset nossemus, simili ratione & de Sutoria, & de Naufactiua exponit.

Expositio verborum.

Quid per math. Aristelligat secundū Philop.

Error quorundam.

ARGY. *Sane circa quoque rationes, cum per ratiocinationes aut inductionem proceditur, idem seruari modus uidetur. In utrisque nanque per antea nota doctrina nimirum fit: quippe cum in altera tanquam à cognoscentibus propositiones accipiantur, in altera per singularia iā notū ipsum oñdatur uniuersale.*

DILVCI. Similiter autem & circa orationes, & quę p syllogismos, & quę per inductionem. Vtręque enim per prius nota faciunt doctrinam: hæ quidem accipientes tanquam à notis, illę vero demonstrantes vniuersale per id, quod manifestum est singulare.

Comen. 3. Quia induxit conclusionem propositam in doctrinis argumentatiuis quibus artes & scientiæ speculatiuę vtūtur, idem inducit in sermocinalibus artibus, quæ vtunt, & Syllogismo, & Inductione, & inquit. Similiter aūt et circa orationes doctrinæ argumentatiuæ fiunt ex p̄existenti cognitione. Dico circa orationes, & quæ per syllogismos, & quæ per inductionem. Vtręq; enim per prius nota faciunt doctrinam, non tn̄ eodem modo. nā hę quidem, s. syllogisticę accipientes tanq; à notis, illæ vero, s. inductoriæ, demonstrātes vniuersale per id, quod manifestum est singulare. Vnde (vt Philop. inquit). In syllogismis, necesse est, q oēs propositiōes præcognoscātur, & simul concedantur, & postea ex illis pręcognitis et cōcessis conclusionē deducat: In inductionibus vero pręcognita sunt singularia. verbi gratia. Si volumus scire, q oē animal inferiorem mandibulā mouet, deducā, qm̄ & hō, & bos, & canis, & reliqua inferiorem mandibulam mouent, & sic pręexistens cognitio erit cuiusq; particulariū notitia, ex qua præexistente vniuersale deducimus. Ex his patet, q, cum Aristoteles induxisset in demonstrationibus, quibus vtuntur sciētiæ, & artes, hic induxit in syllogismis, & inductionibus quibus vtuntur facultates rationales, quæ sunt partes logicæ. Quo vero ad verba attinet, per eas, quę sunt circa orationes, intelligit omnes logicæ partes, nam hæ possunt, & inductione, & syllogismo vti. Dixit autem per syllogismos in numero plurali, & per inductionem in numero singulari (vt puto) vt innuat ad idem fieri posse plures syllogismos. non autē plures inductiones. Et licet in ipsa inductione plura singularia inducantur, tamen dixit per id quod manifestum est singulare, dans intelligere omnia singularia vnius singularis medij vim habent. Addidit vero, has quæ syllogismis fiunt, fieri tanquam à notis, quia in syllogismo propositiones, vt notæ & concessæ sumuntur, vt ex syllogismi definitione patet. Quæ vero inductione perficiuntur, dixit fieri per id quod manifestum est singulare, quia inducēs vtitur præacceptis singularibus vt vere notis sensu, aut obseruatione, per quæ dat intelligere tam syllogismos q inductionem ex præexistenti cognitione.

Inductio

Expō verborum.

In. 1. priorum. 1.

ARGY. *Simili profecto modo et oratoriæ rationes suadent. Aut. n. exemplis, quod est inductio, aut enthymematibus, quod quidē est ratiocinatio, facultas ipsa solet oratoria suadere.*

DILVCI. Similiter autem & rhetoricæ persuadent, aut enim per exempla, quod est inductio, aut p enthymemata, quod quidem est syllogismus.

Comen. 4. Postquam induxit in syllogismis, & inductione, nunc (vt Philop. placet). Inducit in exemplis, & enthymematibus, quibus vtuntur Rhetorici, & inquit. Similiter autem cum Phylosophorū syllogismus, & rhetoricæ p̄suadent, s. ex præexistenti cognitione. Nam & exemplum, & enthymema, quibus Rhetor vtitur, ex præexistēti cognitione fiunt. enthymema quidem, nam hoc est enthymema, Socrates se pulchre ornat, atque comat: ergo est adulter. Vbi patet hoc præcognosci, q pulchre se ornare, ac sese comare, criminatur, vitioq; datur. hoc enim mēti derelinquitur ac pręcognoscitur. Exemplum vero, nā hoc est exemplum: Pisistratus capiens custodes, Tyrannidem exercuit: Ergo custodes non sunt dandi Eschino. Vbi patet præcognosci, cuicunq; custodes dantur, Tyrannidem exercere. Dicitur igitur Aristo. Similiter aūt, scilicet ex præexistenti cognitione & rhetoricæ persuadent: aut enim per exempla, quod subaudi persuadere p exempla est inductio, nō quidem simpliciter, sed ad Rhetorem comparando. Habet enim apud Rhetorem tantā vim persuasio per exempla, quantam apud logicum p̄suasio per inductionem. Aut persuadent per enthymemata, quod quidem persuadere per enthymemata est syllogismus: quia eādem vim habet ad rhetorem enthymematica persuasio, quam & syllogistica ad dialecticū. Sic enim Aristo. in rhetoricis locum istum exposuit. Non enim exēplum est simpliciter inductio, nec enthymema simpliciter syllogismus, sed proportionabiliter, quoniā vt Aristoteles inquit in rhetoricis, Exēplum apud Rhetores tantam vim habet, quantam apud Phylosophos inductio ipsa. Præterea & enthymema tantū valet apud rhetores, quantum apud Phylosophos syllogismus.

1. the. c. 4.

SEd quæres, vtrum tantum quatuor sint doctrinæ. & videtur q non, quoniam cōpositio, et diuisio sunt doctrinæ: ergo non tantum quatuor. Amplius definitio est doctrina. Dicendum secūdum Boe. doctrinas dianoeticas, hoc est rationales esse tantum quatuor, & primo quidem ex parte modi discurrendi, quoniam vel demonstratiue discurrimus, & sic habetur syllogismus, vel probatiue, & sic habetur ipsa inductio, vel persuasiue, & sic est enthymema, vel suasiue, & sic est exemplum. Aut discurrimus ex parte materiæ: quoniam vel ab vniuersali, & si ab vniuersali p̄fecte, sic est syllogismus, vel ab vniuersali imperfecte, & sic est enthymema. Vel discurrim9 à particulari, & si perfecte, est inductio, sin autem imperfecte, est exemplum. Patet ergo quatuor esse dianoeticas doctrinas Compositio vero & diuisio, & definitio non sunt dianoeticæ nec discursiuæ.

Secundo quæritur cur hæc conclusio ab Aristotele inductione probetur. Dicendum, q cum conclusio probata sit vniuersalis, non potuit probari enthymemate: quoniam enthymema est ab vniuersali non simpliciter, ad particulare. Etiam cum probetur constructiue, non potest exemplo probari, quo vtimur ad destruendum. Rursum, cum hæc conclusio, vt suppositio sumatur, in hoc libro, syllogismo probari non potest. Quare cum nullus sit alius probandi modus, licuit inductione probari.

De modo probandi qō secūda. Solutio.

Quærunt tertio: quoniam in hac probatione videtur petitio principij. Per hanc enim syllogizat omnem demonstrationem fieri ex quibusdam præcognitis, vt placuit Philopono. Et tamen ad probãdum omnem dianoeticam doctrinam fieri ex quibusdam præcognitis, sumit in mathematicis, quæ demonstratione & syllogismo vtuntur, demonstrationem fieri ex pcognitis quibusdã.

Solutio. Quarta qõ. Cap. pri. Solutio.

Dicendum ꝙ doctrina demonstratiua, vt vniuersaliter sumitur, probatur, Particulariter vero sumpta probat, & sic tollitur principij petitio.

Quarto qritur: quia Aris. hic velle vr̃ & Logicã Rhetoricã esse species sermonis diuersas, at Primo Rhetoricorum magnorum asserit, Rhetoricam esse spẽm logicę.

Forte Aristoteles loquitur secundum eorum positionem, qui rhetoricam à logica diuiserunt, ac libro Rhetoricæ loquitur secũdum veritatem, et propriam opinionẽ.

5. quæstio.

Quinto quæritur, quia non videtur ꝙ rhetorica debeat vti enthymemate, quoniam enthymema est syllogismus secundum sui naturam. Nec videtur ꝙ logicus inductione vti debeat, quoniam inductio est argumentum imbecille, quum petat quasi principium, vt secundo Topicorum.

Cap. 20. Solutio.

Dicendum, ꝙ, cum Logica sit facultas ad Rhetoricam superior, quocũꝗ rhetorica vti põt, et logica vti poterit. Ergo, cum Rhetor enthymemate, & exemplo vti possit, etiam Logica eisdem vti poterit. Tunc dico, ꝙ logica secundum rationem propriam, qua est efficax facultas, syllogismo & inductione vtitur, quę potiora argumenta sunt. qua vero ratione est facultas efficacissima, syllogismo solo vtitur. qua ratione denique est cõmunis facultas, omnibus vti potest. Cur vero rhetorica vti possit enthymemate, licet sit naturaliter syllogismus, In rhetoricis ludicris dictum est. Diximus enim enthymema esse facile, quo est curtum argumentũ, quo vero ad syllogismum reducitur, esse difficile.

Qũo logica vtat̃ syllogismo en thyme. &c. L. 1. 2. c. 2. Sexta qõ. Solutio.

Quæres vero obiter, vtrum, vt enthymema est syllogismus diminutus, sic exemplum possit dici enthymema inductionis. Dicendum ꝙ potest: quoniam vt enthymema respectu syllogismi est argumentum ab vno, sic exẽplum respectu inductionis est argumentum ab vno. Hęc de probatione Aristotelis. Vbi animaduertendum ꝙ Philoponus in sequenti textu velle videtur ꝙ Aristoteles probauerit omnem doctrinam discursiuam fieri ex præexistenti cognitione duplici inductione, Altera quidem ex scientijs, & artibus, Altera vero ex speciebus doctrinæ argumentatiuæ, quæ expositio non est spernẽda. Verum de his hactenus.

ARGY.

Dupliciter autem oportet præcognoscere. Quædam enim esse, quædam quid dictum significet, quædam utroque modo antea percipiamus oportet. Veluti de quouis quidam affirmationem aut negationem dici uerum esse, triãgulum autem hoc significare, Vnitatem uero utroq; modo & quid significet & etiam esse. Non enim unumquodque istorum simili modo nobis est manifestum.

DILVCI.

Dupliciter autem necessarium est præcognoscere. Alia nanque quia sunt, pręaccipere necessarium est, Alia vero quid est, quod dicitur intelligere oportet, Quædam autem vtroque modo. Vt quoniam quidem omne aut affirmare, aut negare, verum est, quia est: Triangulum autem, quoniam hoc significat: Sed vnitatem, vtroꝗ modo, & quid significat, & quia est. Nõ enim similiter horum vnumquodque manifestum est nobis.

Comen. 5. Contra expõnẽs quorundam.

Sunt qui libros Aristotelis per conclusiones dissecarunt, ideo hic quartam conclusionem designarunt, quod videlicet tria sint præcognita, duæ præcognitiones, atꝗ tres præcognoscendi modi: quæ vero sint præcognita, quæ etiam præcognitiones, & qui præcognoscendi modi, licet ipsi dicant, nos etiam postea dicemus. quæ expositio nullatenus verbis Aristotelis accõmodari potest, vt ex his patet, quæ Græci Aristotelis interpretes dixerunt. Propterea cum Philopono mihi dicendum esse videtur, ꝙ, cum dixisset omnem doctrinam, & omnem disciplinam argumentatiuam, & dianoeticam fieri ex pręexistenti cognitione, Vult nunc assignare, quæ nam sint præcognoscenda ante demonstratiuam doctrinam vel disciplinam.

Dubitatio. Sol. Philo.

Sed dices, cur non ostendit, quæ nam sint præcognoscenda ante vnamquanque argumentatiuam doctrinam, cum doctrina argumẽtatiua sit quadruplex, sed solum ostendit quænam sint præcognoscenda ante doctrinam demonstratiuam. Innuit solutionem Philoponus, quoniam non de particularibus scientijs est nobis propositum, sed simpliciter de demõstratiua methodo, & ideo non oportuit declarare quænam sint secundum vnamquanꝗ scientiam præcognoscenda, sed solum quænam præcognoscenda sint ante demonstratiuam. Hæc de intentione generatim, sed quoniam (vt Philoponus inquit) quænam præcognoscenda sint cognoscere non possumus, nisi nouerimus quot modis præcognoscantur, quæ præcognoscuntur, ideo speciatim exponit quot modis sit præcognoscere. Hæc speciatim de intentione. Pro declaratione vero intentionis, id apud omnes supponendum, ante demonstrationem demonstratiuãꝗ methodum tria esse necessario præcognita, duas vero præcognitiones. Sed quæ sint illa præcognita, & cur tria, itemq; quæ præcognitiones, & cur duæ, non eadẽ ratione exponunt omnes.

Quæ pręcognita secundum Linc.

Recentiores dixerunt præcognita esse tria, videlicet subiectum, passionem, & eam propositionem, quam græci axioma, dignitatem vero Latini appellant. Subiectum quidem, de quo quæritur, vt animus. Passionem vero, quæ quæritur, vt immortale. Dignitatem vero, quam communiter omnes veram esse supponunt, videlicet de quolibet dicitur esse vel nõ esse, & de nullo simul.

Causa.

Huius rei causam tradunt, quia cum demõstratio sit effectus quidam, eius quatuor erũt causæ, vt agens, vt finis, vt materia, vt forma. à parte qdem finis, quod est ipsum scire, nullum præcognitũ accipitur: quoniam præcognitum demonstrationem præcedit: at ipsum scire, quod est finis, vult esse vltimum. Materia autem est subiectum, forma est passio ipsa, efficiẽs, propositiones: à parte ergo materiæ sumitur præcognitum, quod dicitur subiectũ: à parte formę sumitur aliud, quod dicitur passio, à parte autem efficientis, sumitur dignitas. Quare, cum quatuor sint causæ, & à fine præcognitum nullum sumatur, tria relinquentur præcognita: Dignitas à parte efficientis, Subiectum à parte materię, Passio à parte formæ. Præcognitiones autem duas esse tradunt: videlicet quid nominis, & quia est, aut quoniã est, aut ꝙ sit. Huius causam assignant, dignitatis præcognitio, est quia vera est: qd vero sit, aut quid eius nomẽ significat, haberi non potest. Est enim quoddam complexum verbo, cuius nulla pręcognitio habetur. Passionis vero quid nominis: nam ipsam esse est ipsãm inesse: hoc autem qritur. Subiecti aũt duæ sunt, & ꝙ sit, & qd eius nomen sit, quomodo dicitur. Quare duæ sunt præcognitiones, & quid nominis, & quia est. Hæc ex commentarijs Linconiensis Grossatestæ colliguntur.

Refutatio expõnis. & primo.

Sed pace horum dixerim hæc multipliciter ambigua videntur. Primo quidem: quia aliqua est demonstratio, cuius licet vnum pręcognitorum sit dignitas, eius tamen nec subiectum, nec passio sunt pręcognita, vt huius, omne coloratum est corpus, omne album coloratum: igitur omne album est corpus. Huius enim album ipsum subiectũ corporis non est, nec corpus albi passio, vt suo loco dicetur.

Secundo.

Scdo, quia non videtur ideo tria esse pręcognita, qa quatuor sunt cãę & à fine non potest accipi pręcognitũ, qa finis vult eẽ vltimũ: nã licet finis sit vltimus, tñ scdm intentionẽ artificis est primus, & sic quatenus pmus põt habere

habere rationem præcogniti. Præterea, à parte efficiẽtis non magis accipitur ꝙ dignitas sit pręcognitum quàm maior, vel minor propositio: quoniam dignitas est agẽs, & maior & minor propositio etiam agens est. Præterea, passio non potest esse præcognitum, quia est forma, qa non demonstrationis forma est, sed subiecti: demrationis.n. forma cõclo est, vt Philop. inquit Primo Prior. Demum hæc expositio licet declaret dignitatem nõ posse præcognosci quid, & passionem non posse præcognosci ꝙ sit, ex hoc non video sequi duas tantum esse præcognitiones. Melius ergo cum Philopono dicẽdum est, quod ante omnem demonstrationem tria sint præcognita, duæ vero præcognitiones. Præcognita quidem sunt concessum, quæsitum, & dignitas. Est enim concessum in plus ꝙ̃ subiectum, in demonstratione enim quam diximus, Album est cõcessum, et non subiectum. Corpus vero est quæsitum de albo, & non albi passio, dignitas etiam est propositio vniuersalior & maiore & minore, ex quibus est demonstratio, quoniam eam quilibet docẽdus necessario præhabeat. Maiorem vero & minorem, ex quibus demonstratio constat, non necessario quilibet docendus necessario præhabet. Quare vero tria sint dicamus. nam conclusio demonstrationis in finem conclusio est, in principio vero quęstio. Quęstionis autem duo sunt, quod quæritur, et sic ante demonstrationem vnum præcognitum est quæsitum, & erit id, de quo quæritur, quòd concessum dicitur. Quare ex parte qõnis duo præcognita erunt, Ex parte aũt propositionum, ea propositio, quæ simul cum conclusione cognita est, vt minor, p̃cognita esse non potest. Maior vero, licet ante conclusionem suam præcognita sit, vt dicemus, nõ tamẽ ante omnem demonstrationem, ergo p̃cognita ante omnẽ demõstrationem erit dignitas. Ante vero particularem demõstrationem erit sua maior, sub qua accipitur minor: ergo ex parte propositionum tertium commune præcognitũ est dignitas, ea videlicet quam quilibet docendus pręhabere debet, veluti quandam metam, ad quam omnis demonstratiua deductio resoluitur. Erunt ergo præcognita tria, ex parte quidem quæstionis concessum, & quæsitum, ex parte vero propositionum, dignitas. Præcognitiones vero duę, quia est, quid nomen est quo dicit. Quęsiti præcognitio est quid nominis, nam ipsum esse quæritur. Dignitatis autem, quia vera est, quid enim nominis non dignitatis præcognitio est, sed terminorũ, ex quibus constat dignitas. sunt autem hæ duæ, primo, quia oẽ quo aliquid cognoscitur, est aut esse, aut nomen. Ab esse quidem, quia est præcognitio accipit: A nomine autem, quid est quo dicitur. Secundo, quia plures præcognitiones superfluunt, pauciores non sufficiũt. Sic enim probat Aristoteles syllogismum ex duabus ꝓpositionibus tm̃ constare, sic etiam tria esse rerum naturalium principia, de concesso vero pręcognoscimus quia & quid est quod dicitur. Nam licet possim ante demonstrationem pręcognoscere quid non sit, vt ꝙ non sit cœlum, non sit Deus, tñ non necessario hęc pręcognoscere necesse est, sed solũ quia est, & quid est, quod dicitur. Inquit, {Dupliciter aũt necessarium est pręcognoscere, alia nanq; quia sunt p̃cipere necesse est, alia vero quid est, quod dicitur, intelligere oportet, qdã aũt vtroq; modo. & dixit necessariũ, qm̃ vtile est multa alia p̃cognoscere, vt quid non est, & alia (vt diximus). Deinde ponit exempla: & primo eius, quod solum quia est, pręcognoscitur, & inquit, Vt qm̃ quidem omne aut affirmare, aut negare, verum est, quia est, hoc est dignitatis exemplum. Deinde ponit exemplum quęsiti, & inquit. Triangulum autem præcognoscere oportet, quoniam hoc significat. & istud quæsitum est ante demõstrationem Primo Euclidis. Deinde affert exemplum concessi, quod dupliciter p̃cognoscitur, & inquit. Sed vnitatem vtroq; modo, & quid significat, & quia est, & hoc. 7. Euclidis propositione. 16. assignat aũt causam, & inquit. Non enim similiter horum vnumqd. que manifestum est nobis. nam de triangulo quęsito, qd est quod dicit: de dignitate, quę est, qm̃ omne aut affirmare, aut negare verum est, quia vera est, de cõcesso vero, quod est vnitas, quid est quod dicitur, & quia est: per quę Arist. dedit intelligere hęc exempla non esse respectu eiusdem demonstrationis, vt Nonnulli crediderunt. Sed (vt Philoponus autumat) hæc exempla sunt in diuersis demonstrationibus in mathematicis diuersas conclusiones demonstrantibus.

Propria põ & est Philo.

Propterqd tria tm̃ p̃cognita sint.

A

Error aliquorum.
1. dubitatio
Solutio a.l. quorũ.
Cap. 4.
Comen. 5.
Propria solutio.
2. dubitõ.
Solutio.

Dubitat primo, vtrum de dignitate oporteat præcognoscere quid nominis. Respondent quidam simpliciter, quod non, qm̃ est verbale complexum: quæ responsio videtur contra Themistiũ, qui dicit, præcognosci has necesse est, non solum vno modo quid indicent nomina, sed etiam alio, cognitiõe videlicet, quid sint: nam in hoc veritas sita est. Idem Auer. in paraphrase. Ego vero cum Philopono dico dignitatis præcognosci quid nominis terminorũ, qbus cõstat, nõ aũt ei9, vt qd cõplexũ est.

B

2. dubitõ.

Dubitant secundo, vtrũ duæ tm̃ sint præcognitiones. Omnes dicunt tria esse præcognita, duas vero præcognitiones, tres deniq; modos præcognoscendi. sunt tria præcognita, qm̃ dignitas, concessum, & quæsitum, Duę vero præcognitiones, quoniam quid nominis, & quia est. Tres deniq; præcognoscẽdi modi, quoniam duo simplices, quia est dignitatis, & quid nominis cõcessi. Vnus aũt compositus subiecti, videlicet qm̃ quia est, & qd dr̃.

3. dubitõ.
Qũo ordinentur pręcognitiões.

Tertio dubitant, vtrum inter præcognitiones sit ordo aliquis. Potest dici quo ad nos, Primum præcognitum esse dignitatem, quia est compositum ex primis cõceptibus: Secundum esse quæsitum, quia plerunq; accidens est, quod nobis notius est: Tertium vero est concessum, quoniam plerunq; substantia & subiectum est. Ordine vero naturæ, primum est subiectum, quæsitum secundum, dignitas, seu propositio tertium. Quarto dubitant, quid velit Aristot. per quia est, quo concessum præcognoscitur, & quid p quid, quo cognoscitur q̃sitũ.

4. dubitõ.

C

Rñ. Iuni.
Refutatio & primo.

Respondent recentiores, ꝙ præcognitio concessi siue subiecti est ipsum esse tale, de quo aliquid est demonstrabile. Sed hæc expositio videtur contra textum, nam Aristot. inquit, alia nanque præcognosci, quoniam sunt. Vbi Auerroes asserit subiectum præcognosci, quoniam est inuentum, propositionem autem, quia vera. idem Themistius & Philoponus sentiunt. Præterea, Subiectum & passio sunt relatiua: igitur si de subiecto oportet præcognoscere, quoniam est tale, de quo aliquid est demonstrabile, etiam de passione, vel quæsito oportet præcognoscere ipsum esse tale: quod est de alio demonstrabile, & sic quæsiti erit præcognitio quia est. Propterea græci omnes per quia est, intelligunt ipsum subiectum debere præcognosci: quoniam est ens, non quidem existens per se: sed quod in virtutibus causarum cõtinetur.

Secundo

Tertio

Sed dices quia est, hoc modo est quæsitum & questio Secundo huius. Dicendum per se esse quæsitum, respectu vero subiecti vel passionis esse præcognitum.

Obiectio.
Cap. pri.
Solutio.

D

Necessitas quid nois.

Animaduerte, quòd præcognoscere quid per nomen dicatur: est necessarium. Primo quidem ob ignota nomina, quibus Mathematici ipsi vtuntur: vt sunt A B C, & id genus: quæ nomina, cum sint quæsiti & concessi, nisi intelligantur quid ipsa significent, proculdubio demonstratiua methodus non intelligetur. Secundo propter nomina nota apud Philosophos: nam licet termini, quibus Philosophi vtuntur, ipsis doctoribus noti sint, discipulis tamen sunt ignoti, quibus nisi pateant demonstratiuam metodum ignorabunt. Præterea, nomina semper nõ sunt eadem apud omnes: siquidem alia sint apud Græcos, alia apud hæbreos, apud nos vero alia. Quare in omni doctrina argumentatiua, in qua quis ab alio discit traditione, opus est, vt nominum significationes præcognoscat. Sed circa hæc adhuc dubitabis: nam cũ dianoetica doctrina sit quadruplex, Sillogismus, videlicet, enthymema, inductio, et exẽplum: ꝑp quid Aristoteles

Aristoteles solum de praecognitis in syllogismo demonstratiuo locutus est, & non in caeteris. Dicendum (vt ex Philopono colligitur). Aristotelem hic non loqui de particularibus scientijs, sed de demonstratiua methodo, propterea non debuit quaerere quae in vnaquaque scientia praecognosci debeant, sed solum in demonstratiua.

Sol. Phil.

Alia dubõ

Rursus dubitabis, nam, cum quatuor sint quaestiones, an res sit, quid res sit, qualis res sit, & propter quid talis res sit: cur praecognita & praecognitiones solum docuit in demonstratiua doctrina, qua quaestio qualis res sit, & propter quid talis res sit, accipitur & non in caeteris. Respondet Themi. quia per haec, quae dicit in demonstratiua, facile in alijs intelligi potest. Nam in quaestione illa, qua quaeritur an vacuum sit, concessum est quid ipsum vacuum significat: quaesitum vero est ipsum esse. In quaestione vero quid Deus sit, concessum est deum esse, & quid significat hoc nomen Deus: quaesitum autem est quid deus sit an animal sempiternum, à quo coelum & tota natura dependet. In doctrina vero demonstratiua, per quam demonstratur qualis res sit, vel propter quid talis sit, praecognita sunt concessum, quaesitum & dignitas. Patet ergo illa nõ ab ratione esse praetermissa. Praeterea fortasse hic illa praetermisit vsque ad librũ secundum, vbi de quaestionibus illis plane repetit. Tertio adhuc quaeres, vtrũ propositiones, videlicet maior, & minor sint praecognitae.

Rñ. Themi.

Alia solõ.

An praemissae sint praecognitae.

Dicendum, quod si comparentur conclusioni ex parte propositionum praecognita erunt omnia illa, quae ante conclusionem, saltem natura praecognoscuntur: & sic dignitates remotae, & propositiones pro syllogismi demonstrantis altera propositionum, & propositiones ipsae, quibus conficitur demonstratio, dicuntur praecognita. At si cõparentur ipsi demonstratiuae methodo, praecognitum est id, quod graece dicitur axioma, latine dignitas, quae triplex est. Alia quidem omnibus scientijs communis, alia communis quibusdam, alia propria vni scientiae, sed cõmunis omnibus conclusionibus illius, vt suppositio: vel cõmunis animi conceptio. Alia proxima & propria vni demonstrationi, vt propositio maior, & propositiones pro syllogizantes: haec quidem in omnibus, affirmatio vel negatio vera est, in omnibus scientijs locum habet, haec vero, quae vni & eidem sunt aequalia, & sibijnuicem sunt aequalia, & si ab aequalibus aequalia demas, caetera quae remanent sunt aequalia, pluribus scientijs cões sunt, vt Musicae, Geometriae, & Arithmeticae. Haec autẽ, quae sibi inuicem cohaerent, sibijnuicem sunt aequalia, soli Perspectiuae est communis. Minor autem propositio respectu demonstratiuae methodi non potest esse praecognita. Primo quidem, quia minores sub eadem maiore possunt esse infinitae. Secundo, quoniam minor est cum cõclusione aliquando simul cognita, & sic non ante demonstrationem, sed quasi in ipsa demonstratione cognoscitur.

Dignitas triplex.

Quõ minor non pt praecognosci.

ARGY. *Fit autem ut cognoscamus quaedam prius cognoscentes, quorundam etiam simul accipientes cognitionem, ueluti quaecunque sunt sub uniuersali, quorum habetur cognitio. Nam omnem triangulum tres angulos duobus rectis aequales habere antea sciuimus, at id quod est in semicirculo triangulum esse simul inducentes agnouimus. Hoc enim pacto nonnullas discimus rerũ, & non per medium extremum cognoscimus, quaecunque iam singulares sunt, & de nullo praedicatur subiecto.*

DILVCI. Est autem cognoscere alia quidem prius cognoscentem, aliquorum autem & simul accipere notitiam, vt quaecũque contingunt esse sub vniuersalibus, quorum habent cognitionem. Quod enim omnis triangulus habeat tres angulos duobus rectis aequales, praesciuit, quod vero hic, qui est in semicirculo, triangulus sit, simul inducens cognouit. Quorũdam enim hoc modo disciplina est, & non per medium vltimum

E cognoscitur. Vt quaecunque iam singularium cõtingunt esse, & non de subiecto aliquo.

Disciplina Notitia.

Hic textus obscurus est, ideo recentiores dicunt Aristotelem nunc declarare qua nam ratione propositiones, videlicet maior & assumptio possunt esse praecognitae, et quo modo non. Vnde Linconiensis Grossatesta ait, praecognita ipsa esse duplicia. Alia quidem, quae prius tẽpore ante conclusionem praecognoscuntur, Alia autem, quae simul tempore, quam differentiam Aristotelem ait hic edocere, Themistius, quem Auerroes imitatur: Aristotelem tradere differentiam inter ipsum cognoscere: & discere asserit, & hoc, aut quia per eiusdmodi differentiã optimam partem Cauilli Menonis resoluet, aut quia bona coniectura ex dictis sequitur, vt quasi necessitate materiae, hanc adeat differentiam. Ex hac quoque differentia poterit intelligi. quonam pacto conclusio ipsa ante demonstrationem partim sciri, partim nesciri poterit. Sed F quae inter ipsum cognoscere, & ipsum discere differentia sit, nec Arist. satis explicat, nec Themistius edocẽdo verbis Aristo. supplet Ab Arist. enim tria duntaxat habemus. Primum, quod nos cognoscere possumus aliqua, quae prius cognouimus, & nec exponit quo modo, sed solum inquit. (Est autem cognoscere aliqua quidẽ prius cognoscentem.) Ecce quo modo solum tradit nos posse aliqua cognoscere, quae quidem prius cognouimus. Secundum quod habemus, est quaedam posse nos simul de nouo cognoscere & discere, & inquit, (Aliquorum autẽ & simul accipere notitiam). Intelligens & simul accipere notitiã discendo, & illa cognoscendo. huius secũdi declarationẽ subscribit per exemplum, & inquit: subaudi eorũ simul notitiam & cognitionem nos habere cõtingit, vt sunt ea quaecunque sub vniuersalibus contingunt esse: quorũ vniuersalium ipse cognoscens, vel discens habet cognitionẽ: quare, si discens aliquorum vniuersalium cognitionem praehabuit, & obiter occurrit aliquibus particularibus, G quae sub illis vniuersalibus praecognitis sunt: hic particularia illa suo occursu simul & discit, & cognoscit. Haec autem: quae simul cognoscit & discit, exponit exemplo quod sint assumptiones, quas propositiones Aris. vocat minores, ea vero, quae cognoscimus, & quae prius cognouim⁹, indicat esse propositiones, quae dignitates sunt, vel maiores: & inquit. Nam quod omnis triangulus quidem habeat duobus rectis aequales praesciuit, & haec est maior: quam cognoscimus, & eam prius cognouimus: Quòd aũt hoc quod in semicirculo est, s. lineatum & descriptum, triangulus sit: simul inducens, hoc est discens cognouit, & sic assumptio in singularibus ipsis est: quam simul cognoscit & discit: & sic hucusque habemus nos posse cognoscere aliqua, quae prius cognouimus, vt sunt dignitates, siue maiores: & nos posse simul cognoscere & discere aliqua, vt sunt assumptiones, siue minores. Sed quoniam assumptiones sunt multiplices, exponit, quae sunt, quas simul cognoscimus & discimus, & inquit. Aliquorum H enim hoc modo disciplina est, hoc modo dico, & disciplinam, & cognitio, & non per medium, sed sensu cognoscitur vltimum, i. assumptio, quae dicitur minor propositio, & quia dixit cognitionem simul & disciplinam aliquorum haberi, exponit quorum & inquit. (Quaecunque videlicet singularia esse contingunt, & nõ de subiecto aliquo.) Ecce quomodo ex verbis Aristo. nihil plus habemus, nisi tria, videlicet quod sunt quaedam, quae cognoscim⁹, quae prius cognouimus, vt dignitates siue propositiones in maiores: qdã, quae simul cognoscimus & discimus, scimus, vt assumptiones. & tertio quod haec, quae simul cognoscimus & discimus, sunt assumptiones quae sensu sine medio nobis obiter occurrũt, vt singulares propões, q̃ ex his sunt, quae sunt singularia, & non de subõ aliquo pdicabilia. nec plura ab Aris. nacti sumus de drĩa inter cognoscere & discere, quam graeci expositores Aristot. velle tradere affirmant, Quo autem ad verba attinet, Aris. vocat

Comen. 6.

Expõ linconiensis.

Expõ The.

Verborum expositio. Obiectio text. Solutio. Alia solo.

vocat singularia ea quæ sub vniuersalibus contingunt esse, quod non videtur verum: nam singularia necessario sunt sub vniuersalibus, necessario enim omne currens mouetur, & omne album est coloratum, & omnis homo est animal. Fortasse ad nos retulit Arist. nam singularia contingunt esse sub vniuersalibus, occursu nostro, quia obiter illis occurrimus, & sensu sub vniuersalibus ipsis contineri cognoscimus. Vel dixit illa contingenter sub vniuersalibus esse, quia contingunt mutari vniuersalibus semper manentibus, non ꝙ dum sint possint nō esse sub vniuersalibus, dum enim sunt, necessario sunt sub vniuersalibus, nam omnis homo est animal necessario dum est homo, siquidem omne quod est, necesse est esse, dum est, vt in libro de Interpretatione dicitur. Assumptiones etiam, quas simul cognoscimus & discimus, ait esse eorum, quæ sunt singularia, & non de subiecto aliquo prędicata, quod eē potest, quia singulare duplex est: quoddam de subiecto aliquo dictum, vt in accidentibus hoc album de subiecto aliquo corpore dicitur. Quoddā singulare, quod non de subiecto aliquo dicitur, vt hic homo, & singulare in substantijs: & tunc vult ꝙ eas assumptiones simul discimus & cognoscimus: quare subiecta sunt singularia in genere substantiæ. Quod quidem mihi non placet. potest enim assumptio esse ex subiecto in genere accidentium: vt hæc, hoc album est lignū. Melius igitur Aristotelē adiecisse, & non de subiecto aliquo, propter particularia, quę quidem singularia sunt in re, vt quidam homo, & aliquis equus: sed de subiecto aliquo. nam Socrates est quidam homo, & Plato est aliquis homo. assumptiones, quas simul discimus, & cognoscimus ex singularibus sunt, quæ nō sunt particularia, sed de nullo subiecto dicta, hæc sine medio sensu ipso discimus. & cognoscimus, particularia autem cum quodam modo sint vniuersalia sensum transcendunt. Sed occurres, qa doctrina & disciplina idem est: eadem enim cognitio vt à doctore doctrina est, vt in discipulo disciplina. sed doctrina est propositionum siue dignitatum vniuersalium & singularium: igitur & disciplina. Dici potest ꝙ omnis doctrina est disciplina, non tamen omnis disciplina est doctrina. Inuentio enim quæ singularium, est disciplina, & non est doctrina: quare hic per disciplinam intelligit inuētionem: inuentio enim quædam disciplina est, quatenus ipse inueniens discit, saltem à se: quia enim discens vt disces, & à se, & ab alio discere potest, ideo disciplina & de doctrina, & de inuentione dicitur. Quare discere, si communiter sumatur, erit vniuersalium, & singularium, sed si proprie, vt hic loquitur Aristo. discere non nisi singularium assumptionum vel conclusionum erit. Sed reputamus nunc differentias inter discere, quod hic pro inuentione intelligitur, & cognoscere. sic enim quæ Arist. nobis reliquit, supplebimus. Nam ab Arist. ipsius cognoscere duas habemus differentias tantum: quoniam dupliciter cognoscimus, alia quidem, quæ prius nouimus vt dignitates seu maiores propositiones. Alia vero: quæ nō prius nouimus, sed simul discimus & cognoscimus, vt assumptiones, quæ propositiones minores sunt, & vltimę, quæ sensu apprehenduntur, & non per medium, & quæ singulares sunt. Dicamus igitur octo esse eorum, quæ discimus & cognoscimus combinationes: quarum septē veræ sunt, & octaua falsa. Nam quædam cognoscimus, quæ prius cognouimus. Primo, vt si aliqua nudiustertius nouimus, heriq; obliti fuimus, & hodie reminiscimur. hæc enim, quæ nunc reminiscimur, hodie cognoscimus, quæ nudiustertius cognouimus Secundo, vt si nudiustertius actu considerauimus, hæri somno sopiti non actu cognouimus, hodie experrecti rursus actu cognouimus. hæc profecto nunc cognoscimus, quæ prius cognouimus. Tertio, vt particularia, quorum vniuersalia pręcognouimus: hæc enim cognoscimus in particulari, quæ prius cognouimus in vniuersali: hæc quæ cognoscimus, prius cognita, sunt dignitas, propositiones primæ, quæ maiores dicuntur, ac vniuersales notiones à Themistio.

Pri. poster. cap. vltio. Quare dixit & nō de subiecto aliquo. Respon. Singulare duplex. Cōfutatio respon. propria rū.

Dubitatio. Solutio. Digressio. Octo cōbinatiōes eorū quę discimus & cognoscimus. 1. cōbina.

Secunda combinatio est: quoniam quædam cognoscimus, quæ prius non cognouimus, vt particularia, quæ simul de nouo cognoscimus, & discimus. sunt autem hæ assumptiones, quæ minores, ac vltimæ propositiones dicuntur. Tertia est, quoniam quædam cognoscimus, quæ prius didicimus, vt particularia, quæ nudiustertius didicimus, heri autem obliti, hodie rursus reminiscimur: hæc nanque cognoscimus, quæ prius didicimus, sunt autem hæ assumptiones. Quarta est, quoniam cognoscimus quædam, quæ prius non didicimus, vt vniuersalia: quorum heri obliti vel in habitu posita hodie cognoscimus: hæ sunt dignitates & vniuersales propositiones. Quinta est, quoniam discimus, quæ prius cognouimus, vt particularia: quæ nunc in particulari discimus, & in vniuersali præcognouimus, & hæ sunt ipsæ conclusiones singulares. Sexta est, quoniam discimus, quæ prius non cognouimus, vt particularia, quæ nec in particulari, nec in vniuersali præcognouimus. hæ sunt assumptiones. Septima est, quoniam discimus, quæ prius nō discimus, vt particularia, quæ nunc discimus: hæ sunt conclusiones & assumptiones. Octaua vero combinatio est impossibilis: quoniam impossibile est nos discere, quæ prius didicimus. Nam discere est singularium et particularium: quare, si disceremus nunc, quod prius didicimus, tunc idem sciremus, & nesciremus in particulari.

2. cōbinatio. 3. combinatio. 4. combinatio. 5. combinatio. 6. combinatio. 7. combinatio. 8. combinatio. Coror. 1.

Combinationes octo eorum, quæ discimus & cognoscimus.

1. Cognoscimus aliqua q̄ prius cognouimus.	Dignitates ac primæ propositiones.
2. Cognoscimus quędā q̄ prius non cognouimus.	Assumptiōes seu minores propositiones, seu vltimę.
3. Cognoscimus q̄dā quæ prius didiscimus.	Assumptiones.
4. Cognoscimus q̄dā quę prius non didiscimus.	Dignitates ac vniuersales propositiones.
5. Discimus quæ prius cognouimus.	Conclusiones singulares.
6. Discimus quę prius nō cognouimus.	Assumptiones.
7. Discimus, quę prius nō discimus.	Conclusiones & assumptiones.
8. Discere quæ prius didiscimus.	*Impossibilis.*

Ex his patent drīæ inter discere & cognoscere. nam cognoscere est de nouo, & non de nouo, vniuersalia seu in vniuersali, & particularia vel in particulari. est etiā aliter nostrum cognoscere reminisci. At discere est de nouo tantum, in particulari tm̄, & nullo modo reminisci, quoniā, si esset reminisci, tunc disceremus aliqua, quæ prius didicimus. Patet secundo, ꝙ quæcunq; discimus, cognoscimus, nō autem quęcunq; cognoscimus discimus. Tertio patet nos assumptiones & cōclusiones posse discere tm̄, quia solę eę p̄nt esse singulares. Dignitates siue propōnes vniuersales, quę maiores sunt, nō discere, sed cognoscere posse. Has differentias Ari. & Themistius intellexerūt: quas, si verbis Aristot. supplebis, relinquitur expositio Themistij. Verum Philoponus hūc locum facilius exponit. Ideo non prætereundo eius expositionem, aliter dicamus, ꝙ, cum dixit omnem doctrinam fieri, & omnem disciplinam ex præexistenti cognitione, nunc de inuētione loquitur, & proponit ostendere hanc etiam fieri ex p̄existenti cognitione. Quod vero hoc rationabiliter Ari. facere debeat, probatur, quia cognitio dianoetica, siue rationalis dupliciter nobis aduenit, aut p̄ doctrinam, & disciplinam, aut per inquisitionem, quę inuētio dicitur. Cōstat aūt in vtroq; modo ex pręcognitis quibusdā fieri cognitionem; quare, postquam ostendit alterum modum in doctrina

Drię inter discer & cognoscere. Expositio philop.

in doctrina vel disciplina, reliquum est, vt alterum in ipsa inquisitione vel inuentione aggrediatur, vt manifesto liqueat omnem rationalem cognitionem ex præcognitis quibusdam accedere. Et in exequendo hæc, antequam de inuentione disputet, proponit prius dicere de eo quod est cognoscere, vtpote quod vniuersalius est ipso inuenire, immo vt genus illius, vt dicemus. Proponit igitur duos esse cognoscendi modos, Alterum quidem, quãdo aliquid ante cognitum habentes, rursus huic occurrimus obliuione non intercipiente. Sicut, cum aliquem vidimus primum, deinde eius memoriam tenentes, rursus hũc videamus, dicimus eum cognoscere. Quia, si obliuio intercipiet, deinde rursus pristinam eius cognitionem habemus, non iam (vt inquit Philoponus) hunc cognoscere dicimus, sed reminisci, & tu intelligẽ Philop. hunc non nos cognoscere tantum, sed simul cognoscere & reminisci, sic igitur vnus modus est.

Dubitõ. Sed quæres vtrum in hoc modo oportet si non intercipitur obliuio, saltem intercipi habitus.

Solutio. Dicas, ꝙ oportet vt habitus intercipiatur, & sic primus modus erit, quo aliquid nunc actu cognoscimus, quod prius actu cognouimus intercipiente habitu. Secundus autem, vt quando vniuersalis notionem habentes, alicui particulari occurrimus, quod non prius vidimus, deinde hoc adaptemus vniuersali ipsi, cuius notionem tenemus. vt si quis videat magnetem lapidem ferrũ trahere, siquidem non præcognouerit prius ꝙ omnis magnes trahit ferrum, talis hic non dicetur cognoscere ꝙ magnes lapis est, qui hoc operatur, sed primum discit, si doctorem habebit paratum qui doceat ꝙ magnes omnis ferrum trahat, si vero hoc præcognouerit, occurrens particulari lapidi, statim cognoscit, quoniam hic est, qui sub illam vniuersalem reducitur speciem. Igitur cum duo hi sunt modi cognitionis, secundo modo inquit Aristo. inuentionem fieri quãdo particularibus quibusdam Theorematibus nõ ante à nobis cognitis primum incurrimus ab vniuersalioribus quibusdam & nobis præcognitis ipsorum notionem tenentes. Ex hisce liquet scire quæ sit inuentio. Est enim inuentio cognitio quædam alicuius conclusionis singularis, cuius vniuersalis notio quædam prę fuit. Fit autem hæc hoc pacto, ꝙ præcognita vniuersali notione, vt illa, omnis magnes trahit ferrum, & occurrimus huic particulari lapidi, quem oculis cernimus esse magnetem, mox damus hanc conclusionem, ꝙ hoc ferrũ trahit. & hæc est inuentio & secunda species cognitionis. est enim inuenire cognoscere aliquam notionem singularem mediante aliquo nobis occurrente, quæ notio singularis præcognita fuit in vniuersali nobis prius cognito.

Quid sit inuentio. Quõ sit inuentio.

Discere nõ est iuenire. Et tunc iuxta expositionem hanc oportet dicere ꝙ discere non est inuenire, sed discere est vniuersalium. nam, si hic magnes occurrit nobis, quem oculis cognoscamus esse magnetem, & antea non cognoscebamus omnem magnetẽ ferrum trahere, sed à doctore parato cognoscimus, hoc dicimus discere, & ita discere est cognoscere aliquod vniuersale, quod prius nõ nouimus. Quare quatuor sunt: cognoscere, reminisci, discere, & inuenire secundum Philoponum. est enim Discere de nouo solum vniuersalium, quæ prius nõ nouimus: Cognoscere est vniuersalium tã eorum quæ prius non nouimus, ꝗ̃ eorum quæ prius nouimus. Reminisci est cognoscere, quæ prius nouimus intercipiente obliuione. Inuenire est singularium, & eorũ quorum vniuersalia præcognouimus. Quare cognoscere est vt genus ad hæc. Potest & his addi & sensus, qui videlicet est singularium assumptionum quibus obiter inuenies occurrit, vt illius videlicet quod hic sit magnes.

Quatuor cognitiões & qd sint.

Expõ verborũ secũdũ Philo. Quo vero ad verba attinet, Philoponus, verba hæc textus aptat dupliciter. Primo vtrisque cognoscẽdi modis. Secundo aptat tantum secundo cognoscendi modo. Mihi autem videtur ꝙ verba hæc debent aptari vtrisq; cognoscẽdi modis hoc pacto. Est autem cognoscere aliqua quidem prius cognoscentem, hic est primus modus, quo

E videlicet aliquid cognoscimus, quod & prius nouimus. Aliquorum autem & simul accipientem notitiam. Hic est secundus modus, quo videlicet aliquam particularẽ notionem accipimus, cuius præcessit cognitio in vniuersali, quam diximus esse inuentionem. deinde ponit exempla secundi modi, & inquit. Vt quæcunque sub vniuersalibus contingunt esse, hoc est ea dico secundo modo cognosci, quæ sub vniuersalibus sunt quorum inueniens p̃habuit cognitionem, & adhuc clarius in terminis exponens. Primo exponit quomodo cognoscitur assumptio, & inquit. Nam ꝙ omnis triangulus quidem habeat duobus rectis æquales p̃sciuit, hoc. n. cognouit antea non de nouo à parato doctore: Quod aũt hoc, quod in semicirculo est, triangulus sit, simul inducens cognouit. Inducens hoc est illi occurtens, secũdum sensum agnouit. dixit autem notanter inducens, quia cognitio per particularia inductio dicitur. at per sensum cognoscimus particularia, vnde siue per plura siue per vnum particularium cogni-

F tio semper inductio dr̃. & per semicirculũ intelligit in manu, quare triangulus qui est in manu, vt triãgulus est per vniuersale cognouit: vt talem autem triangulum per inductionem ac supraueniontionem non ex quibusdam antepositis cognoscimus: est enim omnis sensitiua notitia talis, quam non cognitionem sed simpliciter notitiam appellamus, hoc modo cognoscitur assumptio, quæ est minor. at inuentio videlicet, ꝙ tres angulos habeat duobus rectis ęquales sine inductione & suprauẽtione cognouit, quia in seipso habuit præexistentẽ rõnem vniuersalis illius: videlicet ꝙ omnis triangulus tres angulos duobus rectis habet æquales. Igitur simul & semel per sensum inducens nouit hoc, quod est in manu, esse triangulũ, & statim ipsum habere angulos duobus rectis æquales, quia dixit hoc, quod in manu est, esse triangulum, & per sensum deductũ cognosci. Addit. Quorũdã. n. hoc modo disciplina est: quia assumptionũ singularium est disciplina hoc mõ, vnde ꝙ hic sit triangulus, aut hic sit circulus, aut

G aliud, quodcunq;, non nisi p̃ sensum cognoscimus. Propterea subdit, & non per medium cognoscitur, quod est postremum, assumptiones. n. singulares cognoscũtur nõ per medium, sed per deductionem ex sensu.

Sed dices: dictũ est disciplinã esse vl'ium, at nunc ait disciplinã esse singulariũ. Dici põt eũ non dixisse disciplinã esse singulariũ absolute, sed hoc modo, hoc est quodã modo, & large accipiendo ipsam disciplinam, & quia dixit aliquo mõ singularium esse disciplinam, quatenus singularia per sensum cognoscuntur, declarat illa esse singularia, & inquit: Quæcunq; videlicet singularia esse cõtingit, & non de subiecto aliquo, & sic patet syllogismũ inuentiuum fieri quando nos prius nouimus vniuersale, deinde quod est postremum siue minor, non per mediũ, sed per sensum cognoscimus, & ipsum vniuersali præcognito applicamus: tunc enim per medium ex sensu deductum & sub vniuersali applicatum concludimus inuentionem. vt ꝙ omnis triangulus tres habeat angulos duo-

H bus rectis æquales præcognouimus: quod autem hoc qđ est in manu, triangulus sit, & per sensum deducimus, & sub illo vniuersali applicamus: quare per hoc mediũ concludimus, hoc quod ĩ manu est, habere tres angulos duobus rectis æquales. Hoc pacto inuentio fit, & ita ex præexistenti cognitione, cum sit in vniuersali præcognita. Vlterius patet (vt Philoponus inquit) in inuentionibus solum singularia cognosci: vniuersalia vero minime, sed vel per doctrinam, vel disciplinam. Tertio patet inuentionem ipsam fieri in post assumendo: nam qui inuenit post assumit sub præcognitis vniuersalibus. Sed occurres & recte, quia multa vniuersalia per nos ipsos inuenimus, quæ non à doctoribus accipimus. Aristoteles enim (vt puto) multas vniuersales notiones adinuenit, quas nec à Socrate, nec Platone doctoribus accepit. Igitur inuentio non est singularium dũtaxat. Aliqñ nos diximus demonstratiuam inuentionem, de qua nunc loquitur

Tertium. Obiectio.

quitur Arist. nō esse nisi singularium tantum, nam inuētio vt hic loquitur, paritur ex vna vniuersali prius nota per doctrinam, vel disciplinam, & ex singulari deducta ex sensu, & sub vniuersali prius nota, accepta. At inuentio dialectica: quæ est per probabilia et coniecturalia, potest esse vniuersalium, & singularium: nam, quæ dialecticæ inuenimus vel coiecturabiliter, non per sensum deducimus. Ex his apparet demonstratiuam inuentionē solum fieri in naturalibus & mathematicis, quoniam solum in illis possunt vniuersalia prius cognosci, & sub vniuersalibus possumus per sensus assumi singularia, vt inde concludamus inuentionē. In cæteris autem sciētijs, in quibus sensibus non vtimur, inuentio demonstratiua nō est, sed dialectica tantum. Sed occurres nonne causam per effectū inuenimus, modo causa est vniuersale quoddam. Iam diximus & dicemus in naturalibus causæ inuentionem esse coiecturalem, & per syllogismum dialecticum, & propterea in naturalibus inuentio demōstratiua non fit nisi per sensum in post assumendo. nam, cum causa ipsa inuenitur, non nisi coniecturabiliter inuenitur. Vnde ipsa inuentio multiplex est. est enim inuentio artium, & inuentio syllogistica, & hæc est aut dialectica, aut demonstratiua. Arist. igitur solum de syllogistica loquitur: & non de omni, sed de demonstratiua, quæ fit ab vna vniuersali prius nota & vna sensuali occurrente, vt diximus: huius voluit vnum esse præcognitum, & vnā præcognitionē. est enim p̄cognitum axioma siue maior. est aūt p̄cognitio, qa vera est, vel à doctore, vel à seipso per experientiam. Pulchrum esset videre, quo nam mō inuentiones artium rationalium, vt Logicæ & Rhetoricæ factæ sint, nā de inuentione artium operatiuarū Ari. satis dixit in proemio Metaphysicæ. Sed quia hoc transcendit pręsentē librum, iō satis nobis sit locū mōstrasse.

(Margin: excerptum Inuētio demonstratiua in naturalibus tantum est. — Dubitatio. Solutio. — Inuētio multiplex.)

ARGY.

Antea uero quam sit inductio uel ratiocinatio facta, partim fortasse dicendum est scire, partim nescire. Quod enim nō sciuit si sit simpliciter, id quoquo mō scit, duobus rectis æquales habere: patet hoc pacto quidem scire, quia uniuersaliter scit simpliciter uero nescire.

(Margin: Aūt igitur. — Sed igitur. — Commen.)

Antequam autem sit inducere, aut accipere syllogismum, quodam quidam modo fortasse dicendum est scire, modo autē alio non, quod enim nesciuit si est simpliciter: hoc quodammō sciuit, ꝙ duos rectos habet simpliciter sed manifestum est ꝙ sic quidem scitur quoniā vniuersaliter scitur, Simpliciter autem non scitur.

Verbum quod facit in textu pręsenti difficultatem est particula autem, quæ græce est ευτ, nam hæc particula est aduersatiua, & ita videtur quasi aliquid de nouo insinuare. Sed non obstante hoc videtur mihi Aristo. ex dictis modo vnum quoddam inferre, quo sophisma Menonis soluetur. Et ita particula illa fortasse græce legitur ευн quæ latine sonat ergo vel igitur. dictum est enim doctrinam & disciplinam fieri ex præexistenti cognitione, & vltimo ꝙ etiam inuentio fit ex quodam vniuersali præcognito, ideo ex his concludendo, inquit. Anteꝙ̄ igitur sit īducere, hoc est inuenire, aut accipere syllogismū, hoc est doctrinam vel disciplinā sumere per syllogismū, quodam quidem modo, supple ipsum discentem vel inuenientē, fortasse dicendū est scire, modo aūt alio nō, supple dicendum est eum scire. Et hoc declarat solum in inuentione, & supple tu, vt Philoponus suppleuit. nam anteꝙ̄ sensu ipso occurrimus occulto triangulo, inueniens nesciuit si est simpliciter, supple hoc occultum, triangulus, hoc ignorauit hoc absconsum esse triangulum, hoc quodam modo sciuit, videlicet ꝙ occultus triangulus duos rectos habeat simpliciter. igitur tale abscōsum partim scitur, partim nescitur. nescitur quidē an sit omnino triangulus, scitur autem ꝙ duos rectos habeat. Ex his vlterius seipsum exponens concludit, Sed manifestū est ꝙ sic quidem scitur, quoniam vniuersaliter scitur, sciebatur enim omnem triangulum habere duos rectos æquales, igitur quo ad hoc scitur tale absconsum. Simpliciter autem non scitur, quia ignoratur absconsum esse triangulum. Quo vero ad verba attinet, verbum sed, illatiue intelligitur, vt alibi Arist. sępe fecit. Potest & hæc litera, vt Philopono videtur, aliter intelligi, vt solum de inuentione loquatur, & sic erit sensus, anteꝙ̄ igitur vt inducere supple per sensum, ꝙ hoc absconsum sit triāgulus, aut syllogismum per quem fit inuentio, accipere, hoc est anteꝙ̄ sit per syllogismum facta inuentio, est id, quod inuenitur syllogismo, partim scitum, partim ignoratum. scitū quidem vniuersaliter, ignoratū vero particulariter. Vnde hoc abscōsum habere tres, scitur in illo vniuersali præcognito, omnis triangulus habet tres, non scitur autem in se, quia non dum patet esse triangulum. Expositio hæc magis placet, quia per hęc quę hic ait, soluetur Menonis cauillus. Sed dubitabis fortasse. quia sequitur de scito, omnis triangulus habet tres: absconsum in manu est triāgulus: igiť de scito, abscōsum in manu habet tres. Sicut sequitur de necessitate, omne animal est substātia: Socrates est animal: Igitur de necessitate, Socrates est substantia. Auer. in paraphrasi tenuit aliquā vniuersalē posse esse notam vel scitam, qualibet singulari existente ignota, quia stat me scire omnem mulam esse sterilē, & ignorare hanc, quę in vtero est, esse sterilem. Recentiores addiderunt posse propositionem vniuersalem aliquam esse necessariam, qualibet eius singular existente contingente: nam hæc vniuersalis, omnis homo est animal, est necessaria: & tamen quælibet singularis huius est contingens. Etiam potest aliqua propositio vniuersalis esse cōtingens, qualibet eius singulari existente impossibili. vt hęc est contingens: omne animal existēs in domo est leo, dato, ꝙ hodie sint solum homines: et cōplura alia addūt. Ad regulā autem Arist. dicunt ꝙ ex maiori de necessario in sensu diuiso, & minori de inesse, sequitur conclusio de necessario eodem sensu: quia quando maior est in sensu diuiso, subiectum eius supponit confuse distributiue mobiliter: & sic sub medio, quod est subiectum maioris propositionis, potest subaccipi: at, quando maior est de sensu composito, & minor de inesse, non sequitur conclusio de necessario, qm̄, qn̄ maior est de sensu cōposito, subiectū supponit cōfuse distributiue imobiliter: & sic, cū nō possit sub medio accipi: syllogismus nō erit regulabilis p dictū de oī. Eodē mō dicūt ex maiori de scito credito vel dubitato nō sequi conclusionē de scito credito vel dubitatio, cum minori absoluta: nisi qn̄ maior est in sensu diuiso: & hoc propter eādem causam. Sed licet hæc refelli non possint, non sunt necessaria: nec puto esse peripatetica, vt in libro Priorum diximus: et libro Elēhorū.

Propterea dicēdum ex maiori de scito credito vel dubitato, & minori absoluta, sequi conclusionem de scito credito, vel dubitato conditionatam. Nam vt maor intelligitur, sic debet intelligi conclusio. Cum enim dicitur de scito, omnis mula est sterilis, mula accipitur formaliter, vt mula: est enim sensus de scito, omnis mula est sterilis in eo ꝙ mula. tunc si addatur, hęc, quę in vtero est, est mula: sequitur de scito, ꝙ sit sterilis, nō simpliciter, sed in eo ꝙ mula, sicut sequitur necessario omne currens mouetur: Socrates currit: igitur necessario Socrates mouetur in eo ꝙ currit. Sic enim accipiebatur maior. de necessitate enim omne currens mouetur, sumendo ipsum currens formaliter, non pro subiecto currente: nam animal quod est subiectum cursus contingēter mouetur. Sed accipiendo ipsum currens formaliter, sumitur in eo ꝙ currens: & sic sequitur Socratem necessario moueri vt currens est. hæc Alexan. & Philop. & Auer. Primo priorum. Verum hæc raptim sint dicta.

(Margin: Verborum expositio. — Expō phil. — Dubitatio. — Opinio Auerrois. R nō. luni. in primo. — Cōfutatio. — propria rñ.)

Quod

ARGY. *Quod nisi ita sit eueniet ea profecto, quæ est in Menone dubitatio. aut enim nihil quisquam discet, aut ea quæ scit.*

DILVCI. Sin autem non, quæ in Menone dubitatio est, contingit. aut. n. nihil discet, aut quæ nouit.

Quidam recentiorum cauillum Menonis, quo ipsum scire, tam per doctrinam ꝙ per disciplinam destruebatur, sic composuerunt. Quod quis dicit, vel prius sciuit, vel non: si prius sciuit, igitur non discit: & ita quod quis discit, non discit. Sin autem non prius sciuit: tunc cum ei occurret, nesciet an illud sit, vel ne. Cui exponi Auer. 9. Metaphysicæ assentit. Sed reuera (vt Philop. inquit) hic dissoluit ambiguitatem, quæ est in eo libro Platonis, qui Menon inscribitur. Ibi. n. Socrate proponente quoddam theorema, & iubente definiri virtutem, illo autem nequeunte, deinde Socrate inquiente, quod si quærimus, omnino inueniemus, Menon huic sermoni addubitat, & ait ꝙ nulla sit inuētio. nam, vt (inquit) quod quæritur, necesse est aut præcognosci, aut minime. si igitur non sit quod quæritur præcognitum, neq; si illi occurremus cognoscere potuerimus, ꝙ hoc sit id quod quærimus. Si. n. Socratē nō nouimus, neq; si ei occurremus, ipsum possumus cognoscere. sin autē eum ante nouerimus, neq; ipsum dicimur quærere, neq; inuenire, quod iam sciuimus: quare neq; est ipsum quærere, nec inuenire ipsum. Ex his patet, quod Menon inuentionem cauillauit, & nō ipsum scire, quod fit doctrina vel disciplina. Ad hæc respondit Socrates, ꝙ inuentio fit ex quibusdam ante concessis, & assensis, & ita ex præcognitis quibusdam, & probauit hoc Socrates per Menonis famulum, quem per interrogationem inuenire fecit theorema quoddā, quod nesciebat prius ex quibusdam ante cognitis ipsum ad quæsitū adducens. Ad formam autem respondit Aristo. ex his, quæ Socrates dixit, ꝙ non eadem necesse est noscere, & discere vestigantem & inuenientem, sed alia quidē quærere, ex alijs vero præassensis quæsitorum adipisci inuentionem, & sic Menonis ambiguitas locum non habet, inquit. Sin autem non, hoc est si non esset, vt diximus, quod contingit idem scire, & nescire, Scire quidem vniuersaliter, particulariter autem ignorare, quæ in Menone dubitatio est, continget, & sic haberet locum. Ecce ꝙ Arist. approbat solutionem Socratis, quia ait, si illa solutio non esset vera, Menonis cauillus relinquæretur insolutus, quem breuibus repetit, & inquit. Aut enim nihil discet, supple si detur, ꝙ ante inuentionem id quod inuenitur non fuit præcognitum, aut si detur ipsum esse præcognitū qui inuenit, nō nisi ea, quæ nouit, discet. Quo vero ad verba attinet, perdiscere Arist. hic intelligit ipsum inuenire, quia vt superius dixit inuentio est disciplina quædam, saltem largo nomine, & ita per ipsum discere non intellexit disciplinam, quod est idem, quod doctrina. Dubitatio græce est aporema, latinæ cauillus etiā, differt autem Cauillus, & Sophisma: sicut problema & syllogismus dialecticus: & sicut quæstio, & demonstratio: est enim quæstio, quæ in fine est conclusio: Demonstratio autem syllogismus demonstratiuus, Problema est quando pro vtraq; sui parte habet syllogismos at syllogism⁹ dialecticus est, q sumit. Sophisma ergo est, quod habet pro vtraq; sui parte cauillos: oui græce paralogismi dicuntur. Fuit igitur Menonis dubitatio cauillus, & non sophisma: hæc quo ad verba.

Cōmen. 8. Cauillus Menonis secundum quosdam.

Cōmen. 9. expositio Philop.

Verborum expositio. Cauillus & Sophisma in quo differant.

ARGY. *Non enim ita dicendum est, ut quidam soluere enituntur, scis ne omnem dualitatem esse parem. annuēti uero interrogato offerunt ei dualitatem quandam, quam quidem nō putabat esse: quare nec parem esse. Soluunt igitur non omnem se scire dicentes esse parem dualitatē, sed eam quā sciunt esse dualitatē. Et tn̄ sciūt quidē id, cuius habent demōstrationē, & cuius acceperūt. Acceperūt aūt non oīs eius, quod sciūt, esse triangulū, aut numerū: sed simpliciter de oī numero atq; triangulo demōstrationē. Nulla enim huiuscemodi propositio sumitur,*

E *quem tu scis numerum, aut quam scis rectarum linearum figuram, sed absolute de quolibet.*

DILVCI. Non enim vtiq; (vt quidam conantur soluere) dicendum est: nunquid sciuisti omnem dualitatem quoniam parem, aut non: dicente autē attulerant aliquam dualitatem, quam non opinatus est esse: quare neq; parem. Soluunt enim dicentes non cognoscere omnem dualitatem parem esse, sed quam sciunt ꝙ dualitas sit Attamen sciunt quidem id, cuius demonstrationem quidem habēt, & cuius acceperunt: acceperūt autem non de omni, de quo vtiq; sciunt, ꝙ triāgulus aut quod numerus sit, sed simpliciter de omni numero, & triangulo. Neq; enim vna propositio accipitur eiusmodi, ꝙ quem tu nosti numerum aut quem tu nosti rectilineum, sed de omni.

F Alij sophistæ destruxerunt ipsum scire, quod dicitur doctrina vel disciplina: & vtebantur hoc cauillo, vt placet Philop. si aliqd contingat nos scire, sit istud, Omnis dualitas est par: sed hoc non scitur: igitur nihil contingit nos scire. ꝙ hoc non sciatur probabāt, & sic: Abscōsum in manu triāgulus, vel dualitas vel numerus, vel aliquid tale, sed sit gratia exempli dualitas. Et arguunt, nos scimus omnem dualitatē ꝙ sit par: hoc, quod in manu est absconsum, est dualitas: igitur scimus hoc absconsum, ꝙ sit par. conclusio est falsa: quia hoc absconsum non scitur esse dualitatem: & ita nō potest sciri ꝙ sit par vel impar: & non pro minori, quia minor est vera per casum: posuimus enim ꝙ absconsum sit dualitas: igitur ꝓ maiori: sed maior est ꝙ nos scimus omnem dualitatem parem esse. igitur, cum sit hoc falsum, non scimus omnem dualitatē esse parem, quod ponebatur: quare nihil nos contingit scire. Ex his patet ꝙ sophistæ hoc cauillo destruxerunt ipsum scire, quod disciplina vel doctrina est. Dubitatio vero Menonis destruxit ipsum inuenire. Soluunt quidam hunc cauillum, & concedunt nos scire omnem dualitatem esse parem, vel omnem triangulum habere tres, & cætera id genus: & tunc ad cauillum dicunt, ꝙ conclusio debet inferri non simpliciter, hanc dualitatem nos scire esse parem, vel hunc triangulum habere tres, sed addito quodā, videlicet quā scimus esse dualitatem: vel quē scimus esse triangulum. Et sic concedunt nos scire omnē dualitatem esse parē, & ꝙ hoc absconsum sit aliqua dualitas, vt ponebatur per casum: tamen ex his non sequitur nos scire hanc dualitatem esse parem, sed quam scimus esse dualitatem: & ita volunt ex maiori absoluta de scito, & minori absoluta sine scito, cōclusionem sequi nō simpliciter de scito, sed secundum quid aliquo addito, vt visum est: inquit. {Non enim vtiq;, vt quidam conātur soluere,} supple alium cauillū, quo sophistæ destruūt ipsum scire, dicendū est: et ponit breuiter cauillū, & inqt {Nunquid sciuisti omnem dualitatē ꝙ sit par:} supple si aliquid contingat nos scire, aut non. probat ꝙ non cōtingit nos scire omnem dualitetem esse parem: quia, si detur ꝙ non, iam relinquitur propositū: & inquit, {dicente autem & affirmante, attulerant aliquam dualitatem, quam nō opinatus est esse: quare neq; parem ipsam esse: contingit nos scire, quia quod non scitur esse, non potest sciri aliquid esse: vt A, vel B esse. Hic breuis erat cauillus, cui adducit solutionem sophistarum & inquit {Soluunt enim dicentes per syllogismum illū ex maiori de scito simpliciter, & minori de esse absoluto, nos nō cognoscere omnem dualitatem parem esse: sed quā sciūt ꝙ dualitas sit. Et ita volunt sequi conclusionem de scito cōditionato, vt ꝙ nos scimus hanc dualitatem esse parē, quā scimus esse dualitatem. Huic Ari. obijcit dupliciter

Cōmen. 9.

G Cauillus.

Solō Cauilli secundū antiquos.

H

citer primo posterioristice sic, Eodem modo scitur conclusio, quo & propositiones: sed nos scimus simpliciter omnem dualitatem esse parem, & non omnem quam scimus esse dualitatem: & simpliciter hæc dualitas abscon- sa est dualitas, igitur conclusionem contingit nos scire simpliciter, videlicet q hæc dualitas sit par, et non illo addito, quam scimus esse dualitatem (inquit) Attamen sciunt quod id vt cuius demõstrationẽ quidem habent: & cuius acceperunt demonstrationem, dixit habent, qa nos scimus quædam per nosmetipsos, dixit acceperunt, quia discimus ex doctore. Verum quouis modo sit scire eo modo est, quo accepimus vel habemus demonstrationem. Acceperunt autem vel habuerunt non de omni, de quo vtiq sciunt q triãgulus, aut q numerus sit, sed simpliciter acceperunt de omni numero, supple q sit par vel impar, et de omni triãgulo q sit habẽs tres: et supple tu, Minor etiã absoluta fuit q hoc sit triangulus vel dualitas: igitur conclusio non debet esse de scito conditionato. Hæc posterioristice. Secundo obijcit huic opinioni prioristice, est enim dictum in Prioribus, q cõclusio debet assimilari alicui propositiõi. Modo nulla propositio assumpta est talis qualis est cõclusio, Conclusio.n.est de scito cõditionato, et nulla propositionũ sic accipit (inqt) Neq enim vna propositio accipitur eiusmodi, quia nec maior nec minor, q quem tu nosti numerum, aut quem tu nosti rectilineum, sed maior accipitur de omni simpliciter, & minor etiã accipitur nullo addito: quare conclusio debet accipi eodem modo nullo addito, & hæc expositio est pulchra, quã Philop. nõ cõpleuit. Animaduerte q fortasse solutio horum est data à sophistis ad eundẽ Menonis cauillum, quo inuẽtio destruebatur, vt per textum proximum patet, & sic græci intelligunt.

Scda obiectio. Pio prio 29, 17. &

ARGY. *Sed nihil (ut arbitror) obstat, ut id sciat partim quis quod discit, sed, si hoc pacto, uelut ea rõne qua discit, eodẽ mõ scire.*

DILVCI. Sed nihil (vt opinor) prohibet, quod quis discit, sit vt scire, sit autem vt ignorare. Inconueniens enim nõ est, si scit, quodam modo, quod discit, sed, si hoc modo, vt discit, sic etiam sciat.

com. 10. Cum increpauisset hos, ipse veram ponit prædictorũ solutionem, volens non esse inconueniens idem ipsum partim quidẽ nos scire, partim autem nos ignorare. Triãgulum quidem in manu abscõditũ in vniuersali q duos rectos habeat, sciuimus, in particulari autem discimus, vel scimus de nouo. Cuius exemplum ponit Philop. de hominibus. nam omnes homines in vniuersali scimus, particulares vero, quos non vidimus, ignoramus (inquit) {Sed nihil (vt opinor) prohibet, quod quis discit,} sic supple vnomodo, vt scire, alio autem supple modo, vt ignorare. cuius causam subscribit, & inquit. {Inconueniẽs enim non est, si scit quodammodo, quod discit, vt si scit vniuersaliter, & discit particulariter. Sed absurdũ est, supple sic hoc modo, vt discit, sic etiã sciat. Sic enim idem secundum idem sciretur, & ignoraretur. Quo vero ad verba attinet, verbum sciat, suppletum est, quia Arist. plerũq more attico pretermittit verbũ.

Quæ iuncta Nota hanc regulam. Iuniores dicunt pro regula. Ex maiori modali de scito credito vel dubitato, & minori de inesse non semper sequi conclusionem modalem de scito credito vel dubitato, quoniam non quando maior modalis est de sensu cõposito. nõ enim valet, tu scis omnem mulam esse sterilẽ, hæc est mula: igitur scis hanc esse sterilem. Nam sensus maioris est, hæc propositio est scita à te, omnis mula est sterilis: modo sub hac non potest accipi hæc minor, videlicet, hec mula est sterilis, quoniã maior nullius est quãtitatis. Quando vero maior est in sensu diuiso, tunc syllogismus est vtilis, quia sequitur omnem mulam scis esse sterilem, hæc est mula: igitur scis hãc esse sterilem: Nam maiori illo modo sumpta potest sub medio subaccipi minor. Sed certe hæc non conueniunt Arist. verbis, nec

A aliorum peripateticorum. nam si ita esset, Aristo. non debuisset tantum laborare in soluẽdo cauillum sophistarũ. potuisset enim dicere maiorem esse veram de sensu composito, & sic syllogismum ex ea fieri non posse, attamẽ ipse concessit maiorem, & minorem, & dixit conclusionem valere pro tanto, quia tu scis hãc mulam abscõsam esse sterilem, & ignoras hanc esse sterilem, scis hanc esse sterilẽ sciẽtia vniuersali, qua scis vniuersaliter oẽm mulã esse sterilẽ, in eo q mula: & ignoras hanc particulariter esse sterilem: quatenus est hæc: & ita si esset, vt recẽtiores dicunt, solutio Arist. esset nulla. Vnde potest queri cum Arist. concedit maiorem illam, tu scis omnẽ mulam esse sterilem, vel concedit eam de sensu diuiso: & sic sequitur hanc mulam te scire esse sterilẽ scientia particulari, & nõ tantũ sciẽtia vniuersali. Sin autẽ concedit illam de sensu composito, cum cõiugatio sit inutilis: ex ea nec sequitur te scire hanc mulam esse sterilem scientia vniuersali, nec particulari, cum nihil sequatur. Propterea hæc quæ isti

Dubõ.1. Solutio.

B dicunt, vt mihi videtur, non sunt peripatetica. Queres fortasse vtrum contra stet nos scire aliquod scientia particulari, & nescire scientia vniuersali. An q fieri potest: nã sciri potest. Aequicruri triãguli duo latera reliquo sunt maiora, nequaquã trianguli omnis. Et sic particulare cognoscit, vniuersale minime. Quæres secũdo, vtrum sicut contingit aliquid sciri et ignorari secundum diuersos modos, contingat idem sciri & nesciri secundum eũdem modum cognitionis. An contingit, quia idem potest sciri demonstratione directa, et nesciri demonstratione ducẽte ad impossibile: & econuerso. Nam omnem Diametrũ commensurabilem esse costæ demõstratione ad impossibile sciri põt, recta aũt demõstratione & ostensiua nõdũ attentatũ est. Quare idem Theorema scitur demonstratiue, & nescitur demonstratiue: sed sm diuersam speciem demõstrationis. Pręterea idẽ scitur sciẽtia an sit, et nescitur sciẽtia qd vt aliquis scit astra esse, qd sint ignorat. Quo vero ad græca verba attinet: debes scire q in græciscodicibus sic est. Absurdum enim si quod nequaquã nouit

Scda dubitatio. Solutio.

C addiscit. Sed si ita plane, sicut quatenus addiscit, & quomodo. Quam literam Philoponus legit particula negatiua proposita ad verbũ illud absurdũ, hoc modo, Non absurdum enim est. & hoc transtulimus.

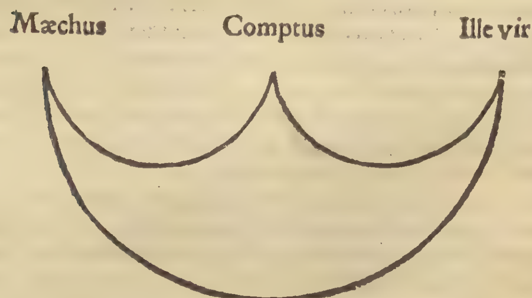
ARGY. *Scire autem unamquamq; rem simpliciter, sed nõ ut sophiste per accidens, arbitramur, Cum causam, ob quam res est, illius causam esse, & fieri non posse, ut res aliter sese habeat, cognoscere arbitramur.*

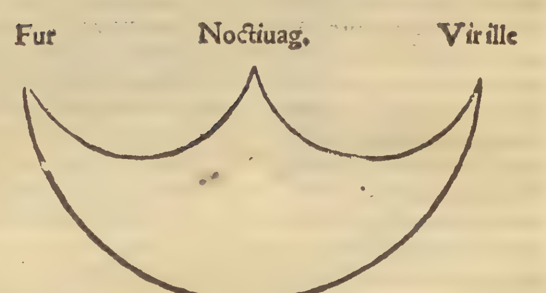
DILVCI. Scire autẽ opinamur vnumquodq simpliciter, sed non sophistico modo, quod est secundum accidens, cum causam arbitramur cognoscere, propter quam res est, quoniam illius est causa, & non est contingere aliter se habere.

Comẽ.xi. Continuatio. Cum declarasset doctrinam siue disciplinam & inuentionem fieri ex præexistenti cognitione: & soluisset cauillos Menonis, & sophistarum, nunc transit ad tractandum de demonstratione ipsa: vt quid nam sit demõstratio, et ex quibus. Prius tamen definit ipsum scire. Vbi primo animaduersione dignum ipsum scire siue scientiam multifariam ab ipsa demonstratiõne differre. Primo quia ipsum scire notius est, nam multi sunt, q scire se opinantur, ignorant aũt quid sit demonstrare. Secundo scire est affectio quædam, quæ de rebus nobis accrescit, demonstratio autem via qua hæc affectio de rebus accrescit. Tertio sciẽtia est vniuersalior demõstratione, nã demonstratio oĩs est scientia, non autem oĩs scientia demõstratio est, nam communes notiones scientiæ sunt quidẽ demonstrationes autem minime, quippe cum communes notiones indemonstrabiles sint scientiæ. secundum igitur Philoponũ hic sumit scire pro demonstratione, nã secundum ipsum idem est scire quod hic definitur, & demonstratio. Ego vero bene volo, q ipsum scire hic definitum

D Scire a demõstratoine quõo differat. prima differentia. Secunda. Tertia. Opio Ph. Propria. positio.

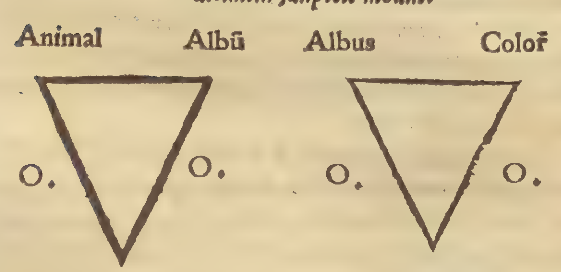
nitum est demonstratiuum, nõ tamen demõstratio, quia scire est affectio, demonstratio est via ad illã, vt ipsemet dicit. Definit igitur ipsum scire prius q̃ ipsum demonstrari, quia notius est. nam multis vr̃ aliquid scire, nõ aũt demõstrare, quia ignorãt, quid sit demõstratio (inquit.) {Scire aũt simpl'r, sed non sophistico mõ, quod est s̃m accidens opinamur vnumquodq; simpliciter, i. proprie. vnumquodq;, idest quęsitum, quod in fine erit conclusio, quasi dicat, Scire autem simpliciter, i. proprie, quod scire proprie, non est scire sophistarum more, qui sciunt secundum accidens, opinamur vnumquodq; quæsitorũ scibilium, cum causam propter quam res est, idest cum causam, qua res, idest quæsitũ est, arbitramur cognoscere: quoniam illius est causa: & propter quam supple non est contingere aliter se habere res illa, siue quæsitũ illud.

Syllogismorũ media species inter sciẽtificos, ac sophisticos, q ex verisimilibus cõstant.

Syllogismorum, qui captiosi seu fallaces dicuntur, duplex modus.

Syllogismorũ modi duo, quorũ alter inherẽs substãtiæ, putatur inesse accidenti, alter quo inhęrẽs accidẽti putatur inesse subę.

Expõ verborum. Triplex differẽtia syllogismorũ. Syllogismi ex verisimilibus medij sunt.

Captiosi syllogismi dupliciter.

Quo vero ad verba attinet, debes scire syllogismorũ esse triplicem differentiã, alij enim sunt scientifici, alij captiosi, alij inter hos medij de sciẽtificis nunc dicit, At medij sunt, vt qui ex verisimilibus astruunt, nec scientifici, nec captiosi. vt ille vir comptus adornatusq; est, Igitur mœchus. Præterea ille vir noctu vagatur, igitur fur est. Insuper, lac hẽt hæc mulier, igitur peperit. Hi enim syllogismi iudiciarij sunt ac ex verisimilibus, nõ autẽ scientifici: quia possibile est aliquẽ cõptum esse, & non mœchũ, & noctiuagum, non autem furem, & habere lac & non peperisse. Captiosi sunt dupliciter, vt quando quod substantiæ inest, putatur inesse accidenti, vt si animal insit ipsi Cygno, credatur inesse ipsi albo sic. Omnis Cygnus animal: Omnis Cygnus albus: Igitur albũ animal. Vlterius album animal, omne album color, igitur color animal. Aut quando contra creditur quod accidenti inest, substantiæ inesse. Vt omne album color, album pomũ, igitur pomum color. Itemq; motus est in mobili: Tem-

E pus est in motu. Igitur tẽpus est in mobili. Ex his patet captiosos syllogismos esse qui ab accidente faciunt delusionem. Non autẽ omnis syllogismus qui est ab accidẽte est sophisticus. nam, si dixero fumus hic est, igitur ignis. ab accidente est, non tamen sophisticus, sed probabilis à verisimili, sed quia tam captiosi q̃ probabiles ab accidẽte proficiscuntur, ideo captiosi, qui paralogismi sunt, captiosi sunt. Alij vero sophistico more proficiscentes, non tantũ captiosi, de more quidẽ sophistico, quia ab accidẽte, non aũt captiosi, quia nõn deludunt. & qm̃ syllogismi ab effectu sunt etiam ab accidente, est enim effectus velut accidens causæ, vt cum dixero hic fumus est, igitur ignis, Iccirco inquit. {Scire simpliciter, hoc est demonstratiuũ, quod est scire proprie, nõ ab accidente vel effectu ipso, quod est sophistico modo, licet non omne sophisticum. quasi dicat, scire autẽ simpliciter, id est ꝓprie, sed non sophistico modo, quod est ab accidẽte: nam scire ab effectu, & scire à verisimilibus, & scire sophisticũ: omne

Sylli ab effectu, sunt ab accidente.

F tale est scire more sophistico, quia ab accidente, licet non omne sit scire sophisticum. Scire dico tale demõstratiuũ, est quo nos arbitramur cognoscere vnũquodq; quæsitũ per causam, qua illud est: & qua illud est necessarium: ꝙ illius quæsiti sit causa. Ex his patet ꝙ à definitione ipsius scire excludit scire per effectũ siue per signũ: quia omne tale est ab accidente: & de more sophistico, non tamen sophisticum. Addit cum causam arbitramur cognoscere: propter quã res est. Quoniã causa duplex est: remota, vt esse animal est causa respirandi: & propinqua, vt habere pulmonem, causa quidẽ remota non est: propter quã res est: non enim equus respirat, quia animal est, sed qa pulmonem habet: verũ est tamen, ꝙ, si nõ est animal, nõ respirat. Addit, ꝙ illius sit causa: quia proprie, i. scire: quãdo videlicet per causam propriã scimus ipsum quæsitũ, ꝙ illius quæsiti sit causa, quia nisi causa ad quęsitum referatur, nunquã quispiam sciet. Et qm̃ duplex est quæsitũ vt quod est, & contingit aliter se habere: vt terræ mouet: mouetur enim de inesse nunc & hinc ad horam cessante

Cã dupl. remota & ꝓpinqua.

Duplex q̃situm.

G terræ motu nõ mouebitur. Aut quod est, & non contingit aliter se habere, vt triangulus habet tres: ideo addit propter quã res est: vt sunt quæsita Physica: & propter quã non contingit aliter se habere, vt sunt quæsita mathematica. Scire igitur est per causam qua res est, vt in Physicis: & qua res ipsa est necessaria, vt in mathematicis.

Dubitabis fortasse cum triplex sit demonstratio, vt Auer. vbiq; sentit: videlicet quia, siue demõstratio signi: propter quid, quæq; dicitur demõstratio causę: & demõstratio simpliciter, cuius mediũ est nobis & naturæ primo notum. etiã triplex erit scire: ideo quæritur vtrũ hic vniuersaliter definiatur ipsum scire. Them. & Philop. hic autumãt Aristo. hic definire scire ipsum simpliciter, hoc est, ꝓprie: & cum dicitur {sed nõ sophistico more} excludit solum scire sophisticũ. igitur oẽ aliud describit. Dicas, ꝙ excludit omne scire, quod fit more sophistico: quod est ab accidenti: monstrat aliquid sciri more sophistico, & non esse scire sophisticum. Scire igitur quia, est

Demõ tri plex. Auer. scdo cœli. 35. et 1. Physi. 2. Quæstio pulchra. Rñ. The. & Philo.

H scire more sophistico, quia ab effectu, qui videtur accidere causæ. Quare scire hic definitũ est scire propter qd, vel simpl'r, cuius mediũ est nobis & naturæ primo notum.

ARGY. *Patet igitur ipsum scire tale quid esse. Nam & hi, qui nesciunt, & hi qui sciunt, ita sese habere putant, quorum ipsi scientes & ita sese etiam habent.*

DILVCI. Manifestũ itaq;, quod tale quid ipsum scire est: & nãq; non scientes, & scientes opinantur ipsum sic se habere, Verũ scientes habẽt quoq;.

Comẽ. 12. Nunc dico de ipso scire definitionẽ probat eo iudicio, quo significationes nominũ probantur, quia, vt Secũdo Topicorũ dicitur, Loquendũ vt plures, sentiendum vt pauciores & sapientes: & ita probat per consensum omnium, tam eorũ qui arbitrantur se scire, & non sciunt, vt sophistæ,

sophistæ, quàm eorũ, qui arbitrantur se scire, & sciunt, vt sapientes: & inquit. ❡ Manifestũ itaq;, quòd tale quid ipsum scire est, vt supple definiuimus: & nanque nõ scientes, vt sophistæ, & scientes, vt sapientes opinantur ipsum scire sic se habere. Verũ scientes habent quoq;, sophistæ autẽ arbitrantur habere, & nõ habẽt. Quare cõsensim scire erit (vt dictũ est) per causam propriam, qua res est cognoscere: Sophistarũ & nõ scientiũ duo sunt exẽpla. Quæritur aliquãdo cur plebs, quæ græce laos est, dicta est à græcis laos: causam huius arbitrantur assignare, quia post diluuiũ Deucalion Ioue imperante ad homines regenerandos retro post terga iecerit lapides, qui græce laæ dicunt: quare plebs dicitur laos græce, quia à lais genita fuit. hanc putarit causam, verũ non est hæc causa. Alij putant terram consistere ob rapidam cœli circũuolutionẽ, asserentes se scire. Iuniores aũt probare enitũtur hanc definitionẽ, quã Arist. dedit, esse de ipso scire definitionẽ. Primo, quia scire ipsum est rerũ, quæ sunt: omne aũt quod est, eo quidem modo scitur, quo modo est: quare, si sua propria causa est, sua propria causa scietur. quare ipsum scire erit per causam cognoscere. Secũdo, intellectus noster in sciendo causatur à rebus, res ipse autẽ à proprijs causis: igitur intellectus in sciendo causabitur à rerũ causis: nam quicquid est causa causæ, erit etiam causati causa. Tertio, veritas est æquatio quædã intellectus ad rem: modo intellectus nũquã æquabitur rei, nisi ipse ad eius rei principia ac causas redeat: igitur scire erit per causam. Sed circa hæc occurres, quia vt dicitur Secũdo huius, aliud est demõstrare rem esse ita, & aliud definitionẽ rei. Possum enim demõstrare hominẽ esse animal rõnale sine petitione principij: sed hominẽ esse animal rõnale in eo quod quid est, non potest demõstrari nisi petendo principiũ. Et ita licet fortasse viri isti possent demõstrare ipsum scire esse per causam cognoscere, nũquã habebunt propter hoc ipsum quod dico, causam cognoscere, esse definitionẽ ipsius scire, nisi petant quod est in principio, vt in prĩcipio Secũdi huius videbitur. Præterea. Rationes horũ petere videntur aliam ob causam, quia cum sumunt ipsum scire esse rerum quæ sunt, hoc petitur, quia aduersarius dicet cognitionem rerum quæ sunt, nõ esse nomine ipsius scire, sed noĩe opinionis dicendũ. Insuper, cum accipiunt intellectũ nrm in sciendo causari à rebus, hoc est petere. aduersarius enĩ dicet causari intellectũ à rebus nõ esse scire siue nomine ipsius scire appellandũ, sed alio noĩe, videlicet, opinionis vel cognitionis. Adhuc, dato quòd veritas sit ęquatio intellectus ad res, non propter hoc patet hanc æquationẽ dici noĩe ipsius scientiæ: & sic recte Aristo. cõsensu omnium quasi iudicio probauit ipsum scire esse per causam cognoscere, quia nõ aliter possunt nominũ significationes probari. Vlterius quæres, cur addidit quoniam illius ẽ causa. Videtur enim sufficiẽs dicere ipsum scire esse per causam, qua res est, cognoscere. Nam sic sensus est, ipsum scire esse per causam propriã, igitur superfluit addere quoniam illius est causa. Nonnulli dixerunt posse fieri vt aliquis sciat causam propter quã res est, & non rem illam scire. Plurimi enim sciunt radiũ Solis, quo putrida animalia exoriuntur, & tamen ignorant quo modo animalia illa exoriantur. & huius causa est, quia licet sciant causam propter quã putrida animalia sunt, cũ non sciant, quoniam ille radius est causa illorũ, nõ dicuntur scire. igitur requiritur quòd cognoscamus causam propter quã res est, quoniã illius est causa, ad hoc vt scientes dicamur. Quæ res profecto nobis non displicet.

ARGY. *Quare cuius simpliciter est scientia, id ut aliter sese habeat fieri omnino non potest.*

DILVCI. **Quare cuius simpliciter est scientia, hoc est impossibile aliter se habere.**

Descripsit ipsum scire, at nunc describit ipsum scibile, quod dicitur etiam ante demonstrationem quæstio, siuę quæsitum. huius causa est: quia dixit, scire autem opinamur vnũquodq; simpliciter, & reliqua. & per vnũquodq; intelligit scibile siue quæsitum scientificum: hoc est id, cuius est simpliciter & proprie scientia. Propterea vt dicta definitio pateat, declarat nunc quid per vnũquodq;, hoc est quid per scibile intelligit. Accedit ad hæc, quòd scire ipsum est in anima, vt in subiecto: est in demõstratione, vt in causa: est in ipso scibili siue quęsito vel conclusione, vt in signo. prætermittit de anima dicere, tãquã de re huic libro aliena: spectat enim de ipsa dicere in libro de Anima. Propterea de ipso scibili, in quo ipsum scire est, vt in signo: & de ipsa demonstratione, in qua ipsum scire, vt in causa est, pertractat: & inquit de ipso scibili primo. Quare cuius simpliciter, id est proprie, est sciẽtia, hoc est impossibile aliter se habere: idest scibile proprie dictum est cõplexũ quid necessariũ. addidi cõplexũ, quia duplex est necessariũ, incõplexum videlicet, & cõplexũ, incomplexum vt Deus, eo quia est, & non potest non esse: & chimera est necessariũ non esse, quia non est & nõ potest esse. At necessariũ cõplexũ, quod dicitur secundum inhærẽtiam, est quæstio, vel quæsitũ, in quo prædicatũ inest subiecto, & non contingit non inesse, vt ignis est calidus, vel in quo prædicatum nõ inest subiecto, nec contingit inesse, vt ignis nõ est frigidus: quare scibile proprie dictũ erit quoddã complexũ necessariũ, quod nõ potest aliter se habere. Quo vero ad verba attinet, Aristo. apposuit quare, quasi illatiue, nõ vt quare, esset nota illationis, sed cõtinuationis. Nam, cum dixisset de scire, opportunũ erat ei dicere de ipso scibili. tum primo, quia ipsum scibile ponebatur in definitione ipsius scire, tum secũdo, quia ipsum scire est in ipso scibili, vt in signo: & ita verbũ quare, continuatiuum est. Vlterius impossibile aliter se habere, potest dupliciter esse. Aut ex hypothesi, vt terra tremit: hoc enĩ impossibile aliter se habere est, dum exhalatio intra cauernas terræ mouetur. Aut absolute, vt Solem oriri: quia nõ potest esse quin Sol oriatur. Aristo. igitur per impossibile aliter se habere ĩtelligit necessarium ex hypothesi, quod est necessariũ causis positis, & hoc modo quæsita Physica sunt necessaria: non enim possunt suis per se causis positis, non esse: contra autem ipsa contingentia. sunt enim quæ positis causis, possunt nõ esse: quoniam possunt impediri. Occurres fortasse ex eo, quia videtur definitio in plus ipso definito, quia multa non possunt aliter se habere, quæ nõ sunt scibilia, vt prima principia: quæ dignitates dicũtur. Themistius & Philop. concedunt illa esse scibilia: quia, vt dicetur, eorum est alius sciendi modus, de quo posterius dicetur. Sed si ita esset, vt exponit Philop. tunc hic non esset definitũ quæsitũ scibile, sed omne scibile. Propterea dicamus, quòd definitio debet sic ĩtelligi, scibile proprie est, quod positis suis per se causis, nõ contingit aliter se habere. Modo, licet dignitas non contingat aliter se habere, tamen hoc non est alijs quibusdam positis, vt causis proprijs & per se: & ita definitio est æqualis & optima.

ARGY. *Si igitur & alius sciendi sit modus, posterius explicabimus. Addidimus etiam per demonstrationem etiam scire.*

DILVCI. **Si quidem igitur & alius est sciendi modus, posterius dicemus. dicimus autem & per demonstrationem scire.**

Duplex est scientia, vt placet Philopo. & Themist. altera quidem demõstratiua, quæ est per demonstrationem ipsam. Altera vero species est, quæ demonstratiua non est, sed ex sese fidem habens etiam sine syllogismis, vt cognitio dignitatum: hæc enim non per demõstrationem nobis accedit, sed ex seipsa fidem habet. Aristo. igitur nunc limitando se ad dicenda, & ad ea quæ dixit, inquit: ❡ Siquidẽ igitur & alius est sciendi modus: hoc est, quia ita est, quòd est alius modus siue species scientiæ, posterius dicemus: autẽ sed, supple nunc, & per demonstrationem scire dicimus. Sic igitur posterius de alia scientia specie dicemus, nunc de demonstratiua dixisse volumus. Bene igitur

---

Margin notes: Quæ iunio res. Egi. &. 1. | Scdo. | Tertio. | Cõfutatio & primo. Cap. 1. | Ad primũ | Ad scdm. | Ad tertiũ. | Cur dixit quoniam illius ẽ causa. | Rñsio quorundam. | Cõmẽ. 23. Quid sit ipm scibile. | Scire in aĩa ẽ vt in subiecto, in demõstratiõe vt in cã, in cõclusione vt in signo. | Duplex necessariũ. | Verbo expõ. | Impossibile aliter se hẽre dupliciter. | Obiectio. | Rñ. The. & Philo. | ppria rñ. | Cõmẽ. 24. Duplex sciẽtia est.

igitur dictũ est, ꝙ nõ de vniuersali scientia loquitur Aristo. dum definit ipsum scire, sed de ea, quæ æquipollet demonstrationi, hoc est de demonstratiua. Quo vero ad verba attinet, animaduersione dignum, In nõnullis codicibus textũ sic haberi. Dicimus aũt & noscere per demonstrationẽ: vbi Philopo. per noscere intelligit scire, quasi dicat, at nunc dicimus & definimus ipsum noscere per demonstrationẽ, quod reuera est scire. Nonnulli Aristotelẽ aliter definire ipsum scire opinantur, quia in eorũ translationibus sic habebatur, dicimus aũt & scire per demonstrationẽ intelligere. Tu vero hæc si placent, considera. Non desunt, qui velint Aristo. per alium sciendi modum, intelligere eum modum, quo mediante scitur, vt per demõstrationem ad impossibile, & per demonstrationem quia. Alij vero non ignari per alium sciendi modum intelligunt, qui est per definitionem, de quo in Secũdo libro disputabit. Sed de his hactenus.

Verborũ expõ. — Expõ aliquorum. — Quid itelligat Aristo. per alium sciẽdi modum scdm quosdam. alia expõ.

ARGY. *Demonstrationem autem dico, ratiocinationem eam quæ scientiam efficit. Eam uero scientiam efficere dico, qua scimus eam ipsam habendo.*

DILVCI. Demonstrationem autem dico, syllogismũ epistemonicon, idest sciẽtificũ. Epistemonicon vero dico ẽm quẽ (in habendo ipsum) scimus.

Comẽ. 15. Hæc quæ hic inquit, continuatione nõ indigent: nam cum dixisset se esse locutũ de scire, quod est per demonstrationem, declarat quid ipse velit per demonstrationẽ.

Philopo. Philoponus ait Aristotelẽ hoc facere, vt ostẽderet ipsum scire & demõstrationẽ idem esse. Vel accuratius (vt inquit) hoc facit, vt ostendat scientiã esse demõstrationis finem, aut habitum: qui ex demonstratione animæ ipsi accrescit. Demonstrationẽ autẽ quæ sit ad scientiã ipsam syllogisticam vt via. Fortasse etiam Aristo. transit ad declarandũ quid per demonstrationem velit, quia etiã de demonstratione est huius libri intentio, sed quia demonstratio potest dupliciter considerari, vno modo quo ad formam, hoc est vt syllogismus est, & quo ad materiam, idest quo ad ea, ex quibus, & de quibus ẽ, & tractare de forma demõstrationis spectat magis ad librum Priorũ, qui est de syllogismo, ideo raptim quasi hæc transiens, inquit. ¶ Demõstrationem autẽ dico syllogismũ epistemonicon, latine vero scientificũ. Dixit syllogismũ loco generis. addidit epistemonicon loco differentiæ, qm̃ captiosus syllogismus non epistemonicus est, nec dialecticus est epistemonicus. Exponit quid velit ipse per epistemonicon, & inquit: Epistemonicon vero dico, secundũ quẽ (in habendo ipsum) scimus. Hoc aũt dupliciter exposuit, Tum vt definitio demõstrationis pateret, in qua ponitur illa differentia epistemonicon. Tum etiã, quia scientificum est duplex, quod videlicet scientiã facit principaliter, vt intellectus ipse agẽs, & quo scientia ipsa fit, vt instrumento. quia igitur dixerat demõstrationẽ esse syllogismum facientẽ scire, apposuit secundũ quẽ (in habẽdo ipsum) scimus, vt innueret demonstrationẽ facere scientiam, vt instrumentum, & non vt principale mouens.

Demõ du plex cõsiderari pt. — Scientificũ duplex.

Verborũ expõ. Quo vero ad verba attinet, debes scire in nonnullis translationibus loco verbi epistemonicon legi Apodicticon, quod vnde sit ignoro. Apodicticus enim græcẽ, sonat latinẽ demõstratiuus. modo dicere demonstrationem esse syllogismũ apodicticon est dicere demonstrationem esse syllogismum demonstratiuũ, & sic idem per idem definisset. Quare (vt puto) textus corruptus est.

Recti' epistemoni. ꝙ apoditicõ dr̃ sylls demõstratiuus.

ARGY. *Si igitur ipsum scire tale est quale posuimus, necesse est & demonstratiuam scientiam, ex ueris & primis, medioq; uacantibus, & ex notioribus & prioribus ipsa conclusione causisq; eiusdem esse. Sic enim erunt & ipsa principia propria eius quod demonstratur. Nam ratiocinatio quidem sine his erit, demonstratio uero non erit: scientiã enim non faciet.*

DILVCI. Si igitur ipsum scire est, vt posuimus, necesse est & demonstratiuã scientiam & ex veris esse, & ex primis & imediatis, & notioribus, & prioribus & causis conclusionis. Sic enim erunt & principia propria eius, quod demõstratur. Nã syllogismus quidem erit & sine his, Demõstratio autem non erit: non enim faciet scientiam.

Cõmẽ. 16. Sylls text. Partim ex definitione ipsius scire, partim ex his, quæ de demõstratione adijcit, ex quibus qualibetue sit ipsa demonstratiua scientia, concludit, quasi sic syllogizans, Scire est ex veris, & ex primis, immediatisq;, ex notioribus et ex prioribus causis cõclusionis. est quidem ex veris, quia de veris conclusionibus, quæ demonstratiue nõ nisi ex veris proficiscuntur. Est enim scire quæsiti quod est, & non potest aliter se habere, & ita de veris, & ex veris. Primis immediatis, qm̃ scire est per causam, quoniã illius est causa. Prioribus causis. Quia est p causam propter quã res est. Est deniq; ex notioribus, quia scire arbitramur cognoscere: igitur scire est ex veris, primis imme diatis, notioribus, prioribus causis cõclusionis. Sed acceptum est demonstrationẽ esse scire: nã scire dicimus per demonstrationẽ. Igitur demonstratio siue demõstratiua scientia est ex veris, primis immediatis, notioribus, prioribus causis conclusionis. Philoponus enim hæc reduxit ad quatuor, iuxta quatuor, quæ ponebantur in definitione ipsius scire. Nam ex illa particula ꝙ scire sit de re quæ est, et non potest aliter se habere, habetur ꝙ ipsa demonstratio est ex veris, & de veris: Ex illa particula, ꝙ scire esse, qm̃ illius est causa, habetur ꝙ demonstratio sit ex primis imediatis. Ex illa particula ꝙ scire est propter causam, qua res est, habetur ꝙ demonstratio sit ex prioribus causis conclusionis. Ex illa particula ꝙ scire est cognoscere, habetur ꝙ demonstratio est ex notioribus. Rectẽ igitur inquit. ¶ Si igitur ipsum scire est, vt posuimus, necesse est & reliqua, quia syllogistice demonstratiuam scientiam esse ex his, facile deducitur. Vt vero intelligatur differentia eorum ex quibus est demonstratio, ab his ex quibus est syllogismus, dicamus demonstrationem quidem non esse nisi de veris, & ex veris. nam syllogismus verus esse potest, qm̃ homo est animal, & ex falsis vt si omnis lapis sit animal: & omnis homo sit lapis: relinquetur syllogistice, ꝙ omnis homo est animal: verum hic syllogismus erit, non autem demõstratio. dixit ex primis immediatis, quasi sit vna particula: apposuit enĩ verbo primis verbum immediatis: quia, si sumpsero ꝙ anima immortalis: & ex hoc syllogizauero ꝙ nonnullæ animæ in inferno sint, ex primis quidem syllogizaui, nõ autem ex immediatis: quia animam esse immortalẽ indiget demõstratione: & sic oportet demõstrationẽ esse ex primis immediatis, hoc est indemonstrabilibus, & per se creditis: aut oportet ire in infinitũ. Additũ pterea est ad verbum immediatis, verbũ primis: nam sunt quædã immediata, nõ tñ prima: vt ꝙ hæc cerusa sit alba, hæc enim imediata est, nullo termino indigens ad sui fidem. Similiter hic Socrates est & eiusmodi: ex his autem non fit demõstratio, sed ex primis, i. cõmunibus immediatis. Dixit & notioribus: oportet enim tm̃ quæ assumuntur in demonstratione esse vera prima imediata, sed notiora: nam possunt dignitates aliquibus experientiæ inopia nota nõ esse, velut ꝙ quæ eidẽ æqualia, & sibijnuicem sunt æqualia: hoc enim ex sese fidem habet, multis tamen non patet: propterea addit illa esse notiora. Dixit prioribus causis conclusionis: & p priores causas intelligit causas continuas, non longinquas: nam demonstratio esse potest ex veris, primis imediatis, notioribus, quæ tamẽ non erit ex proximis causis. Vt siquis velit demonstrare, ꝙ anima est immortalis, & sumat quæ eidem sunt æqualia, & sibijnuicem sunt ęqualia, accepit enim vera, prima imediata, & notiora, non autem quę sint effectricia cõclusionis, & ita per priores causas conclusionis, proximas causas itelligit,

Quæ Phi. — Demõ ratio est ex primis imediatis. — Aliqua sũt imediata q nõ sũt pria.

ligit, & ita priores pro proximis ac continuis intelligit, quasi innuens hæc duo facere vnam particulam. & qa p priores causas conclusionis intelligit proximas siue pro prias causas, ideo subscribit. Sic enim erunt & principia propria eius, quod demonstratur: quare inter hæc non oportet addere ex proprijs demõstrationem esse, quia si est ex prioribus causis cõclusionis, igitur ex proprijs, & hic patet non accipi pro eodem primis, & prioribus, sed pro diuersis, qua ratione alterum horum non superfluit. quasi igitur recolligens differentiam inter syllogismum & demonstratione, inquit: & supple tu demonstratio ex veris & reliquis est, nam & syllogismus quidem erit, & sine his, demonstratio autem non erit, quia nisi ex his sit demonstratio, non faciet scientiam. Animaduersione dignum q Auer. in Paraphrasi ex definitione demõstrationis proxime assignatę, videtur syllogizare definitionem psentem. Qua ratione Grossatesta dixit Aristo. definitione materiale demrãtiõis demrãre per formale.

Expõ. Auerro. in cap. 51

Linconi. Op. aliquorum.

Non desunt qui dicũt Aristo. per verba illa. Sic enim erunt & principia propria eius quod demõstratur remouere quæstione. nam dixit demonstratione esse ex prioribus & imediatis, quæ videntur repugnare. quia priora non sunt immediata, quasi respõdens. Illa tria priora prima & imediata non aduersari: qa sic erunt propria principia. Themist. aũt (si recte intellexi) vult Aristo. ponere differetiam inter demonstrationem & syllogismũ, In hoc, q propositiones demonstrationis sunt causæ cõclusionis in essendo, cognoscendo, & inferendo, syllogisticæ autem conclusionis tm in inferendo. P. inquit. Sic enim erunt & principia propria eius, quod demonstrat, hoc est in essendo. nam syllogismus quidem erit & sine his, quibus (vt mihi videtur) Auer. consentit.

Expõ Themi. Cap. 4. pri. huius.

ARGY. *Vera igitur esse oportet: quia fieri nequit, ut id, quod non est, sciatur, ueluti diametrum commensurabilem esse.*

DILVCI. Vera quidem igitur oportet esse, qm̃ quod non est, non est scire, Vt quoniam diameter commensurabilis.

Comẽ. 17. Nunc singulas particulas acceptas in definitione demõstratiuæ scientiæ exponit. ideo inquit, diximus oportere ex veris esse demonstrationem: qm̃, si ex veris non sit, neq; cõtingit fieri scientiam. & hoc ait. Vera quidem igitur oportet esse: sup. ea, ex quibus est demonstratio, qm̃ quod non est, non est scire. Vt qm̃ diameter cõmensurabilis sit, sup. costæ. Hæc ratio potest ad Enthymema sic reduci, Quod non est, non est scire: igitur ea, ex quibus est demonstratio, oportet esse vera, & per quod non est, intelligit falsum: & ita Enthymema erit, Falsum nõ potest sciri: igitur oportet principia ex quibus est demonstratio, esse vera. Enthymema istud est obscurũ, & vnde valeat, nõ facile patet: ideo vno modo dici potest, q tenet ex differentia inter syllogismum, & demonstrationem, quia falsum ex falsis syllogizari potest, verum autem & ex veris, & ex falsis, at demonstrari minime potest nisi ex veris. Aut fortasse sequitur. quia dictũ est id, cuius sciẽtia est, ipossibile est aliter se habere. igitur vera oportet esse principia: quia detur oppositum, tunc conclusio potest esse falsa. Aut melius fortasse non recedendo à verbis Aristo. sic arguatur, Falsa nõ possunt sciri: igitur principia demonstrationis sunt vera necessario. quia, si non sunt vera, sint igitur falsa: igitur ex illis possunt sequi, & vera & falsa: quia ex falsis & verum & falsum sequitur. demonstretur itaq; ex falsis falsum: igitur falsum scietur, quia demonstratio est syllogismus epistemonicus, hoc est faciens scire: quare, si falsa non possunt sciri, oportet demonstrationis principia vera esse, aliter enim vt probauimus falsa demonstrari ac sciri possunt.

Primo, huius, 17.

Obiectio Rñsio Philopo.

Sed occurres: nonne non entis scientia est, qm̃ non est ens: & falsi, qm̃ non est verum. Rñdet Philop. & recte: q non entis est scientia, qm̃ non est ens: & falsi qm̃ non est verum, sed Aristo. hoc nõ dicit, sed vult nõ ens non sciri tanquã ens, nec falsum sciri tãquã verum: & hoc ait in exẽplo cum inquit: Vt qm̃ diameter sit costæ cõmensurabilis, hoc enim falsum est: ideo sciri nõ potest q sit verum. Ex his patet quęstiones aliquorũ hic nõ moueri ad rem, quũ quærunt vtrũ de non ente sit sciẽtia: nam (vt recte Philop. inquit) per nõ ens, falsum intelligit.

Corol. cõtra modernos.

ARGY. *Ex primis autem & indemõstrabilibus esse, quia non sciet non habens demonstrationem ipsorum. Scire enim nõ per accidens ea quorum est demonstratio, nihil aliud est sane, quam demonstrationem habere.*

DILVCI. Ex primis autem indemonstrabilibus, quia non sciet, non habens demonstrationem ipsorum. Scire enim quorum demonstratio est nõ secundũ accidens, est habere demonstratione.

Cõmẽ. 18. Quod ex primis immediatis sit demonstratiua scientia (quod erat secũda particula) nunc exponit, & inquit. ❡Ex primis autem indemonstrabilibus, scientia demonstratiua est. qm̃ supple, si indemostrabilia non sunt, sed demonstrabilia, quæ ad demonstrationem assumuntur, non sciet, nõ habens demonstratione ipsorum: non dico problema, siue quæsitum, quod ex demõstrabilibus syllogizat. opus enim est, si non firmiter nouit propositionum demonstrationes, quærere iterũ demonstrationes: quo fit, vt idem sit indemõstrabile, & immediatum: qm̃, vt diximus, omnis demonstratio per quosdã medios terminos conficitur, ppterea inquit: ❡Diximus demonstratiuam scientiam ex primis esse indemonstrabilibus: quoniam, si demonstrabilia sunt, quæ ad demonstrationem assumuntur, non fit demonstratio, nisi vt illa antea fuerint demonstrata: atq; alias, quæ in illorum demonstrationem assumuntur, aut prima sunt, imediataq;, aut demonstrabilia. ac necesse est, aut ad infinita procedere, aut occurrere in aliqua prima imediata, ex quibus syllogismus conficitur scientificus: nam (vt inquit) Scire ea, quorum demonstratio est, non per accidens, est demonstrationem habere. Quo vero ad verba attinet, dixit, quorum est demonstratio: quoniã (vt diximus) scimus & notiones cõmunes, sed non earum habendo demonstrationem: habent enim per seipsas fidem, nam earum potior est scientia q per demonstrationem. addidit non per accidens: quoniã contingit scire non per se, sed per accidẽs: quemadmodum superficies dicitur visibilis esse, at non per se, sed quaten⁹ ei color accidit, qui per se visibilis est: & luna, q sit sphærica scire dicimus, sed non per se, sed quatenus accidit ipsi taliter illustrationes habere: vnde, tãquã à posterioribus & causatis ad prima atq; causantia recurrimus: hæ quidem ostensiones non scientificæ, sed ex accidentibus ac non ex his quæ per se insunt rebus: oportet autem demonstrationes ex his, quæ per se insunt rebus conflari. Quæret quispiam syllogismus ex veris & demonstrabilibus est demõstratio aliquo pacto? Philopo. videtur, q sic: sed post demõstrationem eorum quæ assumuntur, antea non erat demõstratio, sed syllogismus tantum. Sed res hæc est ambigua, quoniã quæro post demonstrationem illorum demonstrabiliũ, demonstrabilia illa redduntur indemonstrabilia, & immediata, aut remanent mediata. Si remanent adhuc mediata: igitur post demonstratione illorum demonstratio adhuc non erit. Si remanent imediata: igitur post demonstrationem illorum non erit medium aliquod: quod falsum est: quia semper ante & post medium erit. Propterea alias diximus demõstrationem ex demonstrabilibus nũquã fieri per demonstrationem simpliciter: quia nũq; illa efficientur quibus fit immediata: demonstrationem vero illorum demonstrabilium si per imediata fit, bene est prima demonstratio, & simpliciter. Quare pro Philopono dici potest demonstrationem quæ fit ex demonstrabilibus post demonstrationem illorum esse demonstrationem non simpliciter, sed fm quid, quatenus fit ex illis,

Verborũ expõ.

Dubõ. Quę Phil.

Dubõ cõtra Philo.

Propria solutio.

Nota hæc. Demõstratio ex demõstrabilibus nõ simpliciter sed scdm qd qnq; dr eẽ.

illis, quæ carent demōstratione pro tunc, videlicet quod demonstrata sunt, non autē carent demrātione simplr.

ARGY. *Causæ etiam sint oportet et notiora ac priora. Causæ, quia tum scimus cum cognoscimus causam: Priora, siquidem & causæ sunt & antea cognita, non illo modo solum quid significent, sed altero etiam non.*

DILVCI. Quę assumuntur in demōstratiōe notiora, priora, & cās esse oportet.

Et causas & notiora oportet esse, & priora. causas quidem, quoniam tunc scimus, cum causam cognoscimus: & priora, siquidem causæ sunt. Et notiora, non solum altero modo intelligendo, sed etiam in sciendo, quoniam sunt.

Cōmē. 39.

At nunc declarat cæteras particulas, & inquit. { Et causas & notiora oportet esse, & priora. causas quidem, quoniam tunc scimus, cum causam cognoscimus, quare oportet ea quæ assumuntur in demonstratione esse causas conclusionis, seu eius quod demonstratur. nec alio ꝓbat ita esse, nisi per definitionem ipsius scire. Sed quęres quo genere causæ quæ assumuntur in demonstratiōe sunt causæ eius quod demonstratur. Rn̄det quidam esse causas in genere efficientis, nam propositiones sunt causæ effectiuæ, dignitates quidem remotæ, propositiones autem propinquæ. Sed ambigua est hæc solutio, quia vel quæ assumuntur in demonstratiua scientia, cōparantur ad id quod demōstratur, vel ad demonstrationem: si ad demonstrationē, sic sunt propositiones, vt materia causę, sin autem comparentur ad id quod demōstratur, sic quæ assumuntur possunt illius causæ esse in quolibet genere causæ. nam aliquando erunt eius, quod demonstratur, causæ effectrices, aliquando finales, aliquando materiales, aliquando formales. nam demōstrationes esse possunt per ea quæ assumuntur in quolibet genere causæ. quā sententiā Philop. etiam hic approbat: qui superiori parte ostendit ea quæ assumuntur eius quod demonstratur, posse esse causas & effectrices, & materiales. Quare, si quæ assumuntur comparentur ad demōstrationem ipsam, erunt causæ, vt materia, quia propositiones sunt partes syllogismi. si ad id quod demonstrat̄, erunt causæ. vel possunt eē causæ in quolibet genere causæ: si ad scientiam comparentur, quæ ex syllogismo relinquitur, erunt eo modo causæ, quo ipse syllogismus illius scientiæ causa est, quoniā partes rei sunt causa, vt illa res causa est, cuius sunt partes, & sic erunt causæ instrumentaliter effectiuæ, veluti & syllogismus. patet igitur ea q̄ assumuntur in demonstratiua scientia, esse causas. Quod vero sint priora, probat, & inquit, priora sup. oportet eē, siquidem causæ sunt, nam omnis causa vult esse prior, eius cuius est causa. Sed dices, si dixit quæ assumūtur, oportere causas esse, cur addidit & priora, siquidem priora esse oportet, si sint causę. Dici potest, quia per causas, intelligit proximas: modo ꝓximæ causæ videri possent alicui, non priores esse, propterea addit priores. Deinde exponit ꝙ notiora oportet esse, & īquit: Et notiora sup. oportet esse quæ assumuntur, non solum altero modo intelligendo quid nominis eorum, sed etiam in sciendo, quoniā sunt: & sic quæ assumuntur principia oportet esse p̄cognita dupliciter, & quia vera sunt, & quid nominis eorum. Sed occurres quoniā prius dixit propositiones non p̄cognosci nisi q̄a verę sunt, at nunc dixit vtroq; modo. Soluit Philoponus, ꝙ in principio tāquā confessum ac firmum hoc p̄termisit, quia nō est possibile cognoscere propositiones quia verę sunt, nec aliquid q̄m est, quin cognoscatur quid significat. Tu vero vide supra, nam plura diximus in hac re.

Dubō. Solutio aliquoꝝ. Dubōnes cōtra rn̄sionem. Ad dubōnē rn̄det. Obiectio. Solutio. alia obtio. Sol. Phil. Cōmentario. 5. & 6.

ARGY. *Dupliciter autem sunt priora notiorave. Non enim idem est prius natura, & nostra ex parte prius. neque notius, & nobis etiam notius. Atque ea quidem ad nos priora notiorave dico, quæ propinquiora sensui sunt, Ea uero simpliciter priora notiorave, quæ à sensu longius distant. Sunt autem remotißima quidem ea, quæ sunt uniuersalia maxime, Propinquißima uero singularia ipsa: Atq; hæc inter sese opponuntur.*

DILVCI. Priora vero & notiora dupliciter sunt. Non enim idem est natura prius, et ad nos prius, neque notius, & nobis notius. Dico autem ad nos quidem priora & notiora, propinquiora sensui, Simpliciter autē priora & notiora, quæ longius sunt. Sunt autem longinquissima quidem, vniuersalia maxima, Proxima vero singularia, & opponuntur hæc adinuicem.

Cōmē. 40. Priora & notiora demōstrationis principia dupli̇r sunt: simpliciter siue scdm naturā, & quo ad nos.

Accepit & declarauit ea, quæ in demonstratiua scientia assumūtur esse priora, & notiora, siue prius cognita, siue p̄cognita non solum altero modo, sed quoniam sunt. Nunc vero distinguit priora & notiora, vt sciatur quo istorum modorū, quæ assumuntur, sint priora, quoque modo sint notiora, & inquit. Priora vero & notiora dupliciter sunt, vt sæpe dictum est, & probat: & inquit. { Non enim idem est natura prius, & ad nos prius, neq; notius. sup. natura, & nobis notius: & ita bene dictū est prius & notius non dici vno modo. exponit hęc. & inqt. Dico autem ad nos quidē priora & notiora propinquiora sensui, Simpliciter autem, hoc est natura priora et notiora dico, quæ longius sunt à sensibus. & hæc rursus exponens inquit: Sunt autem longinquissima quidem à sensibus, vniuersalia maxima, quæq; dicūtur vniuersalissima: proxima vero sensibus sunt singularia. & opponunt̄ (vt inquit) hæc adinuicem. quare bene dictum est priora & notiora non dici vno modo: opponuntur accepit pro eo, quia sunt hæc diuersa. Philoponus his (vt mihi videtur) voluit ea, quæ dixit Aristo. referenda esse ad minorem propositione, ex qua constat demonstratio: de minoribus enim propositionibus, quæ assumūtur in demonstratione, voluit Aristo. dixisse oportere esse veras, primas, indemonstrabiles, notiores ac priores causas cōclusionis. at nunc vult hęc referenda esse ad maiores: quę etiam in demonstratione assumuntur. has enim vult esse notiores & priores simpliciter, siue secundū naturā: quoniam cōparatione ipsarum assumptionū, quæ minores sunt, ipsa sunt vniuersalissima, & simpliciter priora. Si enim hic cōficeretur syllogismus, Omne animal est substantia: omnis homo est animal: igitur omnis homo est substantia. constat maiorem fieri ex animali & substantia, q̄ sunt priora simpliciter siue natura. & per hęc ostenditur ꝙ substantia est: qui homo est extremum siue vltimum, quid dicitur extremum minus. quare per vniuersalia hic secundū Philopo. propositiones maiores intelligit, quæ sunt simpliciter & natura priores, & notiores: & per consequens oportet dicere (licet ipse non dicat) posterius nota & nobis propinquiora esse minores, quę dicuntur assumptiones, hę enī sub vniuersalibus assumuntur, prius notis simpliciter. Sed reuera in hac expositione est confusio. nam Aristo. locutus est de principijs, quę assumuntur in demonstratione: de his enim dixit, vera oportere esse, & prima, indemonstrabilia, & notiora, & causas priores conclusionis: vbi non oportet. Accedit, ꝙ locutus sit copulatiue, modo copulatio refert omnia ad eadem. Propterea (vt mihi videtur) Them. retulit hęc ad verba proxima, videlicet priores causas & notiores, dum dixit oportet esse: vt quasi velit causas assumptas in demonstratione esse priores & notiores simpliciter siue natura, singularia vero intellexit effectus: non enim est causa, quę non sit plurium eiusdem rationis effectum causatiua: & sic causa est vniuersale quoddam, & effectus particulare: quā expositionem Auer. in sua Paraphrasi assignauit. Qua ratione tollitur cōtradictio. nam hic ait vniuersalia esse nobis posterius nota, in libro Physicorū, ait esse illa nobis prius nota. hic enim per

Quæ Phi. Qualis expō Philo. Quę Themistius. Cōmen. sꝰ solutio cōtradictiōis 1. ph. t. cō.

per vniuersalia intelligit cās vniuersales, & p singularia intelligit effectus. mō hoc nō aduersatur eis, q̄ illic dixit: nā secūdū Auer. & Themist. causæ sunt simpl'r & natura prius notæ, effectus nobis: & effectus vniuersales pri⁹ nobis noti effectibus minus vl'ibus. Sed ahuc res hæc nō caret q̄stione. nam, si per vl'ia intelligit hic causas vniuersales, tūc in demr̄one nō ,pcederetur ex notiorib⁹ nobis, sed ex notioribus simpl'r: q nō eēnt nobis prius & notiora his, q̄ demōstrant; cuius cōtrariū diximus. An ꝙ in demōstrādo aliqū procedimus à causis nō inuētis, sed primo nobis occurrentibus, vt in mathematicis: & tunc eædē causæ sunt nobis & simpl'r primo notæ: aliquando procedimus ex causis, quas inuenimus per effectus, vt in naturalibus. In naturalibus enim triplex est notitia in demōstratiua sciētia. Prima est, qa est effectus, q̄ est per sensum inuentio. Secūda est, inuētio causæ ab effectu per sensum inuentio: q̄ quidē inuentio est ipsum qa est causa, vel qa veræ sunt ,ppōnes, vt dixit Aristo. nō solū altero modo, sed qm̄ sunt, sup. verę propōnes. Tertia est, ,ppter quid effectus per qa est ipsarū causarū iam inuentū: quæ notitia tertia differt à prima ipsius effectus. Prima siqdē erat per sensus, secūda vero p causam, q iō dicet vnā met notitiā esse inuētionē alicuius, & alterius ,ppter qd vt ipsum qa est causa: est causę ipsius inuentio: est propter qd effectus. Dicendū igit causam esse nobis & simpl'r priorē & notiorē effectu: priorē quidē natura, qa causa est, notiorē vero effectu, nō quidē quo ad primā effectus notitiam, q̄ erat illius inuentio p sensus, sed quo ad secūdā, q̄ est ,ppter quid eius effectus, qui inuentus erat. Et si dices, nō pōt dici notius aliqd aliqua notitia, nisi illa ipsum cognoscat. mō causa non cognoscit genere notitiæ ,ppter quid. Igitur nō pōt dici causa notior hoc genere notitiæ ipso effectu. Et sol'o est quidē, ꝙ nō dr̄ causa notior genere notitię ,ppter qd, ꝙ ipsa illa notitia cognoscat, sed dr̄ notior illo genere notitię, qa effectus nō pōt notitia propter quid cognosci, nisi causa p̄cognoscatur inuētiua notitia: & hoc dixit Aristo. nō solū altero mō, sed qm̄ sunt vera videlicet. Hæc sunt quæ mihi occurrūt, quæ si non satisfaciunt, monstrasse locum sit nobis satis.

Dubiō pulchra.

Solutio.

In naturalibus triplex notitia in scia demōstratiua. Prima. Secunda. Tertia. Differētia.

Optima explicatio Solutio.

ARGY.

Ex primis autē esse nihil aliud est quā ex proprijs principijs esse. Idem enim primū atq; principiū dico. Est autē demōstrationis principiū propositio medio uacans. Ea uero medio uacat, qua nulla est alia prior.

DILVCI.

Ex primis autē, quod ex proprijs principijs est. idem enim dico primum & principium. Principium vero demonstrationis est propositio immediata. Immediata autem est, qua non est altera prior.

Qūo ex primis fit demōstratio, & q̄ nā sint illa prima. Cōmē. 21. Quę Phil.

Dixerat prius se intelligere p primū & principiū idē: at nunc idē resumit. sed cur hoc rursus resumat, Philop. reddit causam: qa in medio interruptionem fecit: & quia vult apertius illud narrare. Ego vero dico, ꝙ Aristo. vult narrare qūo ex primis est demr̄o: & quę nā hæc prima sunt. p̄terea vult declarare principia demōstrationis: quorū prius nullā fecerat mentionē, ne igit videretur res hæc extra ,ppositū inquit: { Ex primis autē est, quod ex proprijs principijs est: idē enim dico primū & principiū: ,ppter quod, si quæ sint pricipia demōstrationis definierimus, nō ab re erit. propterea inqt, hæc qa principiū erit primū eius, cuius erit principiū. Quæ vero sint principia demōstratiua, adiecit, & inquit. { Est autē principiū demōstrationis propō immediata. accipitur propō loco generis. omnis enim syll'i principiū propō est. nā propō est cōclusionis causa, hac enī rōne cōclusio ad propōnes reduci tāquā ad principia dicit. Verū aliorū syllogismorū propōnes aliæ sunt. Dialectici quidem enim syllogismi ,ppositiones, probabiles sunt. Sophistici autē falsæ cōmuniter & ex æquiuocatione, vt plurimū deceptionē habētes. Demōstrationis vero, immediatæ. Patet igr̄ cuiuslibet syllogismi principiū propōnē esse, non tamē eodem modo. Seruat autē Aristo. hūc ordinē: nā primo propositionē immediatā exponit, secūdo propositionē, nō seruans ordinē, cum ,ppositio sit genus de qua prius erat dicendū, quod ideo fecit, qa nō refert, et p̄terea pro parte in libro Priorū hoc expositū. Quid sit itaq; immediata propositio dicit: Immediata autem est, qua nō est altera prior: nam per seipsam fidē habet, & nullo alio medio termino indiget ad demonstrationē ꝙ prædicatū subiecto insit: propterea ait, qua nō est altera prior: nam syllogistica cōmonstratio omnis fit medio quodā assumpto termino, & per seipsum extrema copulante: ad demōstrationē autē assumptas propōnes supremas esse oportet, & non per alia demōstratas: hac rōne immediatas appellat, hoc est indemonstrabiles: qualia sunt pronunciata cōmunia, quæ græce dicuntur axiomata, ad quorū probationē nō indigemus medio termino aliquo per se cōnectente vniuersaliori p̄ticularius, cū nihil sit antiquius ac vetustius ipsis. vt, si vellemus ostendere ꝙ animus in sui substantia inaugumentabilis est, vtar medio termino quodam extrema per se colligante: cum neque prima, neq; immediata sit eiusmodi enuntiatio, ponam igitur mediū illud hoc quod est immortale. nam animus est immortalis: immortale in sui substantia inaugmentabile: igitur animus in sui substantia inaugumentabilis. rursus assumpta propositio non est seipsa fidem habens, ideo adhuc assumam aliud medium hoc, quod est semper mouens. nam quod semper mouet, immortale: animus semper mouet: igitur animus immortalis, & quia rursus propositio assumpta seipsa fidem non habet. assumam aliud, videlicet per seipsum animum moueri: tunc enim animus per seipsum mouetur. quod p seipsum mouetur, immortale: animus igitur immortalis. faciam autem hoc, donec occurrero in propositiones indemonstrabiles atq; immediatas: quæ seipsis fidem habent, nullo egentes medio termino extrema connectente. Similiter si demonstrare voluero ꝙ homo est substantia, vtar medio termino animali ipso. quoniam animal substantia est: homo animal est: homo substantia erit. at, si assumpta propositio immediata nō est, ad huius fidem vtar rursus termino medio, ꝙ animal p se subsistit. nam quod per se subsistit, substantia est: Animal per se subsistit: Animal igitur substantia est, & sic colligo ꝙ homo sit substantia. Hæc autem propositio, quod per se subsistit, substātia est, prima est & immediata. Occurrit enim in ipsam substantiæ definitionem: id enim substantia est, quod per se subsistit: hoc est vt si in alio non eget. Quare si neq; in ipsas definitiones, neq; in ipsa cōmunia proloquia occurrerimus ratiocinando: vlterius semper oportet progredi. Nihil enim est aut definitionibus antiquis, aut cōmunibus pronuntiatis, ex quibus demonstratio est omnis. Hæc ex Philopo. Sed dubitabis, quia, si oportet occurrere ad prima īmediataq;, tunc aut demr̄o fiet ex multo pluribus duabus propositionibus, aut fieri potest, pxime ex mediatis. Ad hæc, tunc demonstratio constabit ex dignitatibus. Præterea, demonstratio ex posterioribus ad priora, quæ dicitur demonstratio quia, demonstratio est, & tamen hæc non fit ex primis, ac immediatis. Ad primam videtur mihi dicendum demonstrationem esse vel quæ constat formaliter proximeque ex immediatis, vel reductiue. Hæc enim est demonstratio, Omnis homo animal: omne animal substantia: omnis homo substantia. nam licet propositiones ex quibus proxime ac formaliter hic syllogismus est, non sint immediatę per seipsas fidem habētes, resolutorie ad immediatas reducuntur, & sic sunt immediate reductiuę, & hoc satis est. Ad secundam non est dubiū ꝙ demōstratio debet constare ex dignitatibus vel formaliter proxime, vel reductiue, quia cōstare oportet ex primis ac īmediatis: hæ sunt dignitates nō quidē vl'es, cōes tot scientijs, sed demōstratiuæ sciētiæ, q̄

Diuersorū syllogismorū diuersæ ,ppōnes.

Ordo Arist.

Prior Priorū primo.

Propō immediata quēcūq; termini mediū excludit, qa seipsa fidē facit.

Dubōnes & prima.

Secunda. Tertia.

Solutio. Ad primā.

Ad secūdam.

ex ipsis fit. Has enim particulares dignitates oportet esse partes demõstrationis proximas: aut ad has reduci quæ demonstrationis ꝓximæ partes sunt. Occurres huic, nũquid dignitas negatiua, vt nulla pars est suo toto maior, sit prima ac ĩmediata propositio seipsa fidem habẽs. Videtur enim ꝙ non, quia hac est sua affirmatiua prior.

Obiectio.

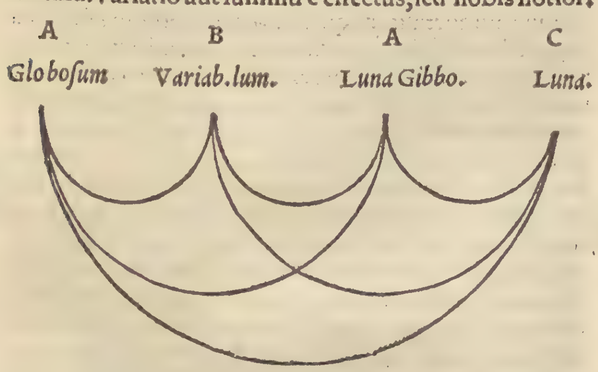
Solutio.

Est dicendũ affirmationẽ esse priorẽ negatione non in scientia, ac in fide, quoniã vtraq; seipsa fidem habet, & nullum est medium reperibile extrema connectens, vt Auer. inquit in huius loci paraphrasi. Si autem est prior affirmatio negatione, est aut dignitate, aut alia ratione.

Ad tertiã Duplex demõratio.

Ad tertiã rñdet Philopo. & recte: ꝙ duplex est demonstratio, altera quæ ex primis ĩmediatis ac notioribus posteriora cõfirmat, & hæc est demõstratio simpliciter, ac propter quid, & absoluta: in hac enim id quod primum ac natura notum est, concurrit vt & nobis sit notius, huius generis sunt omnes demonstrationes mathematicæ, & nonnullæ Physicę. Altera vero demonstratio est, quæ ex posterioribus nobisque notioribus: nãq; ignotioribus priora confirmat, & hæc demonstratio coniecturalis ac insoluta dicitur apud Philoponũ. Meruit enim nomen demõstrationis coniecturalis, nõ demõstrationis simpliciter: quia coniecturę connectuntur indissoluunturq; à suis causis, vt si demonstrare velles, Lunam esse globbosam ex variatione illuminationum, qbus fit nũc cornicularis, nũc dimidia, nũc gibborosa, nũc plena: hæc enĩ demõratio cõiecturalis est, & à posterioribus: qa ipsam esse globosam causa est variationis luminũ: variatio aũt luminũ ẽ effectus, sed nobis notior.

Demõ̃o, qa dr̃ cõiecturalis à pō.

Demõ̃atio*nis duo genera cõiecturis.

Sit globosum in quo A, sit variabile lumĩe in quo B, Luna in quo C, Patet variabile lumine esse effectũ, at quid posterius ipso A, in quo est globosum esse: qa enim globosum esse est primum & causa nobis in certa, illuminationes vero manifestę, vtimur secundo ac Posteriori ad probationem prioris ac causæ. Quare vero coniecturæ eiusmodi cum suis causis indisiunctæ sunt, iccirco ex his ꝓbationes appellare solemus demõstrationes, & coniecturales, vt Philopo. inquit, & rectę. Nam per has non concludimus simpliciter inuentionem causarũ, sed quasi coniecturabiliter. Qua ratione euenit, ꝙ, si à causa ipsa inuenta ad illuminationes retrocedamus, demonstratio non erit simpliciter, sed bñ propter quid. simpliciter quidem non, qa causæ inuentio non nobis simpliciter patet, sed coniecturabiliter, vt dicit Philopo. Propterea retrocessus est demõstratio ex hypotesi, si illa est causa, qa nõ simpl'r patet illã esse causam. Hanc rem Aristo. in primo Meteoro. ca. de cometis inquit: Satis enim dicens putabimus sufficienter causas assignare, si ad possibile reduxerimus. Vbi Alexan. per possibile exponit coniecturabiliter. In demonstratione igitur propter quid sit in quo B variabile lumine, sit A globosum, quoniam conuertitur omne globosum variabile lumine. sit in quo C luna, erit igitur Luna variabilis lumine. Hæc demonstratio propter quid est, nõ aũt simpliciter: qa nõ nobis patet simpliciter Lunam globosam esse.

Vt in supiori figura.

ARGY.

Propositio altera enuntiationis est pars, unum de uno complectens. Differendi quidem, quæ utrãuis accipit, Demonstrandi uero, quæ definite alterum quod est uerum. Enuntiatio est contradictionis utraq; pars. Contradictio est oppositio cuius nullum per se mediũ est. Contradictionis partium, ea quidem, qua quidpiam cuipiam adiungitur, affirmatio dicitur, Ea uero, quã quidpiam ẽ quopiam semouetur, negatio nuncupatur.

E

DILVCI.

Propositio autem est enuntiationis altera particula, vnum de vno, Dialectica quidem, quæ pariter vtramlibet sumit. Demonstratiua vero, quę determinate alteram, quia vera est. Enuntiatio autem, contradictionis vtramuis particulam. At contradictio oppositio est, cuius non est medium secundum se. †

Cõmẽ. zz. † Vel non erãt ĩ textu græco, vel nõ trãstulit auctor, vel scriptoꝝ & ĩpressoꝝ vitio relicta sunt q̃ hic deficiunt.

Quid demõstratiuũ sit pñcipiũ dixit, vt ꝙ sit ĩmediata, ꝓpositio: exposuit qd ipse velit p ĩmediatũ: at nũc qd ꝓpositio sit, q̃ erat genus ipsius demõ̃atiui pricipij, adiũgit: reducẽs etiã nobis in memoriã significata propõnis, & inquit. ⟨ Propositio aũt est enuntiationis altera particula vnũ de vno, aut affirmans, aut negans. Et ita est altera particula, qa aut affirmatiua aut negatiua. Dixit aũt vnũ de vno: qa in libro de Interpretatione dictũ est, quæ ad demõ̃onẽ assumunt ꝓpõnes, oportet ęquiuocos terminos nõ hr̃e: quod est qdẽ Sophistarũ peculiare, sed significatiõe vna subiecti ac pdicati, vel negare, vel affirmare.

F

Quid per enunciationem Auerro. 1. piher. 4.

Sed q̃ret quispiã qd per enũtiationẽ velit Auer. in lib. de Interpta. per enũtiationẽ, cuius ꝓpõ est particula, intelligit syllogismũ. Nã propõ est syllogismi altera particula maior, aut minor. Qua rõne per particulã Aristo. intelligit integralẽ partẽ. Alij per enuntiationẽ intellexerunt orationẽ cõtradictiuã, videlicet q̃ est vna disiunctiua facta ex partibus cõtradictorijs. vt hæc, omnis hõ disputat, vel nõ omnis homo disputat. Huius disiũctiuæ altera particula ꝓpositio est: & ita vt prius per particulã partem intelligit integralẽ. Philopo. (vt mihi vr̃) per enuntiationẽ intelligit genus propõnis, & per particulã intelligit speciẽ. Nã vt recte dicit, enũtiatio, ꝓpositio, & problema, siue q̃stio vel cõclusio subiecto quidẽ eadem sunt, differũt aũt habitu ac rõne. nam enuntiatio cũ facta fuerit pars syllogismi, maior vel minor ꝓpositio nũcupatur: cũ quæritur vel dubitatur, q̃stio vel ꝓblema: cum demõstrata fuerit vel syllogizata, erit cõclusio. Quare enũtiatio vniuersalior erit ꝓpõne, ꝓblemate, q̃stione: & cõclusione. Recte igit̃ dictũ est ꝓpõnẽ esse particulã siue speciẽ enũtiationis. Deide submemorat significata ꝓpõnis: quorũ alibi meminit, & iquit. ⟨ Dialectica quidem, q̃ pariter vtrãlibet sumit. Nã dialectica vtraq; iterrogat, An ne hõ aĩal est, vel nõ est aĩal? Ergo sumit vtraq; sub interrogatiõe, vt eligat cõsensum rñdẽtis: quo sumpto, mox syllogizat ꝓpositũ. Demõstratiua vero nihil interrogat, sed sumit alterã determinate, q̃ vera est. Demonstratiuus siquidẽ non similiter sumit vtrãlibet particulã enuntiationis, sed tm̃ eam, q̃ vera est, etiã si nulla videat, neq; ꝓbabilis sit. Dialecticus aũt enũtiatiõibus vtrãuis partẽ sumit, etiã vera si nõ sit, sed ꝓbabilis, ac soli rñdẽti videat. Propterea inq̃t, de dialectico, vtrãlibet põt sumere, de demõstratiuo, alterã, quę fuerit vera. Sed queres q̃ differẽtia sit inter ꝓblema dialecticũ, & ꝓpositionem. nam etiã problema vtrãlibet sumit. Dicemus, ꝙ hæc est differẽtia, qa in problemate ĩterrogat opponẽs vtrãlibet, vt cõtra eã q̃ rñdenti vr̃, obijciat. In propositiõe q̃rit vtrãlibet, vt sumat cõsensum, quo assumpto, partem quã accepit, syllogismi dialectici cõstituit maiorem vel minorem. Deinde quid sit enuntiatio: quæ propositionis est genus, assumit, & inquit: ⟨ Enuntiatio autẽ contradictionis assumit vtrãuis particulam. assumit dico vtraq; particulam sub se, tanquã eius speciem, vt affirmatiuam & negatiuam. Vtraque enim est enuntiatio. Nam in libro de Interpretatione enuntiationem tãquã genus in species dissecauit affirmationem & negationem.

G

Quæ Phil. Enunciatio ꝓpõ, & pblema, siue qõ, & cõclusio, sunt idẽ sed differẽt ratione.

1. prior. 1. 1. topi. ca. 3. & 8. & 8. Topic. c. 1. & 1. elẽco. cap. 4.

H

Dubõ.

Solutio pblema ꝓpõ dialectica.

1. peri herm. cap. 4.

nem. Sunt siquidem generum species quasi partes. Demum quid contradictio sit subscribit, & inquit. ❴ At cõtradictio oppositio est, cuius nõ est medium per se, ponitur oppositio loco generis. Nam opposita quadrifariam opponuntur, aut priuatiue, vt videns, & cęcum: Contrarie, vt album et nigrum: Relatiue, vt dextrum & sinistrum: Condictorie, vt esse album & nõ esse album. Inter opposita cõtrarie est mediũ: nam inter albũ & nigrum mediũ est fuscũ. Inter dextrũ & sinistrũ medium est, ante vel retro. Inter videns, & cęcum, medium est catulus: qui nondum visum suscepit. Sola autẽ ea oppositio quæ contradictio est, immediata est in oĩbus q̃ sunt & q̃ non sunt veritatẽ discindens & falsitatẽ. Dixit autem secũdũ se: q̃m inter cętera opposita quatenus reducũtur ad cõtradictionem mediũ nõ est. Inter albũ enim & nigrum mediũ nõ est, vt nigrũ nõ est albũ, inter dextrũ & sinistrũ minime medium est, vt sinistrũ nõ est dextrum. Igitur quo cętera opposita ad contradictionẽ reducunt, carent medio: sola vero cõtradictio caret medio per se, & nõ vt ad alterã oppositionis speciẽ reducit. Aiaduerte ꝙ cõtradictionis partes nõ sunt termini, sed ꝓpõnes: dixit enim Aristo. ꝙ enunciatio sit altera contradictionis particula affirmatiua vel negatiua, innuens nõ posse cõtradictionẽ nisi inter affirmationẽ & negationẽ cõpositam. Pręterea inter terminos cõtradictorios mediũ dari põt: nam inter hoiem, & non hoiem antichr̃s nec est hõ, nec est nõ hõ: qa si antichr̃s esset, vt arguit Aristo. in. ij. lib. de Interpretatione, & in fine libri Primi priorũ. Pręterea, Aristo. vult ex affirmatiua de ꝑdicato infinito, seq̃ negatiuã de ꝑdicato finito: qa sequit̃, est nõ iustũ, igit̃ nõ est iustũ, cõtra vero minime, nõ enim sequit̃ nõ est iustũ: igit̃ est non iustũ, vt ipse inquit. Hoc aũt nõ esset, nisi qa vniuersalior est negatiua q̃ꝫ sit affirmatiua de ꝑdicato iñito. Quare omnis cõtradictio vertit̃ inter affirmationẽ & negationem est, non aũt inter terminos. Quo fit, vt hic Iuniores nõ recte speculent̃: qui volũt cõtradictionẽ esse inter terminos etiã. Et cũ hęc sint, patet ꝙ Aristo. ex particularioribus ad vniuersaliora progressus est resolutiue. qa ex prĩcipio demr̃atiuo ꝓcessit ad ꝓpõnẽ, à ꝓpõne ad enuntiationẽ, ab enuntiatiõe ad cõtradictionẽ, & ita resolutiue incessit: vt recte animaduertit Philopo.

Oppositá quatuor. — *Quare secũdum se dixit.* — *Inter q̃ cõtradictio.* — *Cap. prio cap. ultio. z. piher. 1.* — *Contra moder.* — *Modus procedendi Aristo.*

ARGY. *Principiorum autem ratiocinandi uacantiũ medio, id quidem quod fieri nequit ut demonstretur, quodq; non necesse est eum habere qui discendo quoduis est percepturus positio nominatur. Quod uero necesse est habere docendũ quẽlibet, dignitas appellatur. Sunt enim talia quædam quæ sese offerunt hisce, qui discunt ad unãquãq; scientiam perdiscendam. Atq; talibus hoc potissimum nomen tribuere consueuimus.*

DILVCI. Immediati autem principij syllogistici, positionem quidem dico, quam non est demonstrare, neq; necesse est habere discentem aliquid. Quam autẽ necesse est habere quẽlibet discentem dignitatẽ. Sunt enim aliqua eiusmodi, hoc enim nomen in hmõi dicere consueuimus. *

Sillogistica demonstratio. Positio. Thesis. Dignitas. Axioma.

Cõmẽ. 23. Philoponus vult, ꝙ Aristo. diuidat ꝓpositionẽ immediatã. mihi tamen videtur, ꝙ diuidat syllogisticũ, hoc est demonstratiuũ principiũ immediatum. Nam, cũ declarasset principiũ demonstrationis esse ꝓpositionẽ immediatã, nunc demonstratiuũ principiũ subdiuidit. Verũ, quia principiũ demõstratiuũ est propositio immediata, diuisio principij demonstratiui est diuisio propositionis immediatę: ad rem hæc non referunt. Principiũ igitur demonstratiuũ, quod est propositio immediata duplex est: positio, & dignitas. hæ conueniunt, quia vtraq; indemonstrabilis est propositio, Differunt autem, quia dignitatem necesse est habere quemlibet, qui vult discere, positionem vero nõ necesse est habere omnem qui vult

Propõ immediata duplex.

A aliquid discere. Et hoc inquit, immediati autem principij demonstratiui, positionem quidem dico, quã nõ est demonstrare: quia est indemõstrabilis propositio. Neq; necesse est habere sup. omnem qui vult aliquid discere, quoniam non est vniuersalis dignitas toti scientiæ, sed particularis. Quã autem necesse est habere quẽlibet discentem aliquid in scientia, hanc sup. dicimus dignitatẽ. Addit esse aliquas tales, in quibus consueuimus, illas dicere nomine dignitatis. Nec aliter probat illas sic dici, nisi consuetudine dicentium. Hæc exemplis maxime patere possunt. nam in Physica doctrina dignitas est, motus est: hæc ideo dignitas est, quia quilibet volens discere aliquid in Physica Scientia debet hanc supponere veram esse. nam hac negata, nihil in Naturali Scientia discere poterit. Positio autem est verbi causa, animus per seipsum mouetur: nam hanc non necesse est habere quẽlibet qui vult aliquid discere in Philosophia Naturali, sed solũ eum hanc necesse est habere, qui vult discere animũ inaugumentabilẽ esse. Nam si procedã, ĩmortale in sui substantia inaugumentabile: animus ĩmortalis: animus in sui substantia inaugumẽtabilis: qa non patet animũ esse ĩmortalẽ. rursus sumam, animũ semper moueri, & quod semper mouetur ĩmortale. Rursus adhuc nõ constat animum semper moueri: ideo assumam animũ per seipsum moueri: & quod per seipsum mouet̃, immortale, animus igit̃ est ĩmortalis: & quod ĩmortale, inaugumentabile est: animus igit̃ inaugumẽtabilis est. Propositio illa, animus per seipsum mouetur: positio est, qa est indemõstrabilis propositio: & eam non est necesse habere quemlibet qui vult in Physicis aliquid discere, sed solum eum qui vult discere animum inaugumentabilem esse. Qua ratione potest dici particularis dignitas: quia saltem in hac particulari doctrina dignitas est, In Metaphy. cõmunis notio ac vniuersalis dignitas est, Non potest idem simul esse & non esse: quoniam hanc habere necesse est omnẽ qui vult aliquid in Metaphy. discere. Positio est, omne per se subsistens substantia est, Nõ necesse est habere hãc omnem qui vult in Metaphy. aliquid discere, sed solum qui vult discere hominẽ esse substantiam, quia animal est substãtia: hõ animal est, homo substãtia est. Quod homo sit aĩal, patet definitione hoĩs: at, ꝙ aĩal substãtia sit, rursus ꝓbat, qa corpus est sub̃a, animal corpus: animal ẽ substãtia. Rursus ꝙ corpus sit sub̃a, probat̃: qa quod per se subsistit, substãtia est: hæc enim indemr̃abilis est, quia definitio est substãtiæ. Corpus per se subsistit: quare corpus substãtia est. Quare animal sub̃a est, cũ sit corpus. & ita homo sub̃a erit, cum sit animal. Voleñti igit̃ discere hominẽ substantiã esse, necesse est habere ꝙ id quod per se subsistit, sub̃a sit. nec hoc demõstrabile est, sed ex definitione substãtiæ patet. Ex his patet, vt recte Philop. inquit. ❴ Dignitatem trifariam esse: aut vniuersalem omnibus, qui volunt discere quicquã, vt impossibile est idẽ simul esse, & non esse, vel non est idem affirmare & negare. Particularem, vt quã habere necesse est non omnem, sed qui vult discere particulare problema. Et qua si mediam, vt hæc, motus est, & id genus: quia hanc & si non omnem dicentem habere necesse est, tamen omnẽ, qui in Naturali Philosophia aliqd discit, necesse est habere. Philoponus hic notat inter positionem & dignitatem alias differentias. Prima, quia positio non est per se credita discenti, sed ex docente aduenit. Dignitas vero & docenti & discenti per se credita est. Secunda, positio & si indemonstrabilis est, indiget tamen nutu, & adminiculo breui, sicut quæcunque à centro ad circunferentiam æquales sibi inuicem sunt. Adminiculum est exemplum, Inductio, Analogia, & id genus. Dignitates autẽ nequaquã. nam id bis duo sunt quatuor, non opus est.

B *C* *D*

Põt pticularis dignitas dici pt. — *Dignitas triplex.* — *Quæ Phi. de dria iter põne & dignitatem.*

Expõ. Verbor. Quo vero ad verba attinet. thesis græce apud oẽs positio est latinę, q̃m discipulus à pręceptore eam ponit, vel quia illam præceptor discipulo ponit. Sed cur axioma dicatur dignitas non clarũ est. Alij enim axioma dicunt

proloquium, Alij pronuntiatum, Alij cōmunē notionem. Dignitatem quidē, quia seipsa digna fide, cōmunē notionem aūt, quia discipulo & pręceptori cōmunis aut cōmuniter credita. Sed quouis nomine dicatur, Aristoteles eam sic dici, retulit ad consuetudinem dicentium.

ARGY. *Rursus ea quidem positionum, quæ utrãuis enuntiationis accipit partem, esse, inquam, quidpiam aut non esse, suppositio dicitur: Ea uero, quæ est sine hoc ipso, diffinitio est. Diffinitio nãque positio quidem est. Ponit enim Arithmeticus unitatem quantitatem indiuisibilem esse. sed suppositio sane non est. Nam quid est unitas, & unitatem esse non eadē sunt.*

DILVCI. Que nã pōnis sint spēs

Positionis autem, quā quidem vtrãuis partium enuntiationis accipit, ut dico esse aliquid, vel non esse aliquid, suppositio est. Quæ vero sine hoc definitio est. Definitio enim positio quidem est: ponit enim Arithmeticus unitatē quidem indiuisibile esse secundum quantum, Suppositio autem non est. Nam quid vnitas est, & esse vnitatem non idem est.

Cōmē. 24. Nunc spēs positionis enumerat: cuius vult esse duas, s. supponē, & definitionē. Vñ inqt. Positionis aūt, supduæ sunt spēs: quæ quidē vtrãuis partium enūtiationis accipit, vt dico esse aliqd vel dico nō esse aliqd: suppositio est. Quæ vero sine hoc: hoc est siue esse, & siue nō eē, definitio est. Deinde, pbat φ definitio sit positio, qa ponitur, & inquit: Definitio enī positio quidem est, ponit enim Arithemeticus vnitatē quidē indiuisibile esse secū dum quantū, igitur definitio est positio. Quia vero nō sit suppositio, probat, & inquit: suppositio autē non est, nã quid vnitas est, & esse vnitatem non est idem: & ita licet definitio dicat quid est res, nō dicit esse, vel nō esse: quod est proprium suppositionis, & ita non est suppositio.

Dubō. Themi. Sed circa hæc dubitatur, nã definitio est positio, quoniã est eius species. Positio est, ppositio, qa est imediata ppositio, qua nō est altera prior. propositio dicit esse vel non esse, qa est enūtiationis altera pars vnū de vno, vel vnum ab vno enuntians: igitur definitio est ppositio dicens esse vel nō esse. ex alio in textu Aristo. vult φ definitio nō dicat esse vel non esse, qa hoc differt à suppositione. & ita sequitur φ non sit propositio dicēs esse vel non esse. Hanc qstionē Them. insolutã reliquit asserens sat sibi fuisse locū monstrasse. Auer. (vt mihi vr̃) ait definitionem existentię subiecti, cum definitiones ab exitētia abstrahunt, suppositionē verò dicere esse existentiæ subiecti. Quæ solutio non placet: quia quã rōne definitiones abstrahunt ab existentia subiecti definiti, eadē ratione subiectum suppositionis abstrahit, quum suppositiones sunt rerum vniuersaliū, quæ vt sic existentiam non concernunt. Alias dicebamus definitionē accipi posse, vt alterã syllogismi partē: & sic dicit esse vel non esse, & vt syllogismi terminū, & sic nec dicit esse, nec nō esse. Quod nobis nūc non placet, qa Aristo. vt nūc loquitur, est propositio qa est species positionis: modo positio est propositio, & sic definitio propositio erit, & ita dicens esse vel non esse. Dicebamus etiam, φ positionis duæ sunt partes: suppositio, et est pars subiectiua, siue species positionis: & definitio, quę nō species est positionis, sed pars integralis, qa suppositio, quæ est positio, nihil aliud videtur, φ̃ definitiua propositio dicens esse vel nō esse: cuius positionis pars integralis est definitio, quæ in illa est prædicatum. quare pars subintellecta in textu analogice intelligitur. Sed nec hæc solutio placet. Primo, φ Aristo. enumerauit species positionis secundum Græcos, videlicet Themist. & Philopo. & non partes analogice sumptas. Esset enim extraneum in paucis verbis ita de partibus differenter dixisse. Præterea positiones non sunt solum, vbi definitio prædicatur de definito: nam hæc est positio, Seipsum mouens immortale est: vbi definitio non prædicatur de definito, nec definitum de definitione: & aliæ multæ eiusmodi, quas ponūt Mathematici. Philopo. autem confuse loquitur: & vt mihi videtur, ipse sic hunc locum intelligit, φ definitio nō dicit esse vel non esse prædicando de definito, quia reuera definitio non prædicatur, quia semper prædicatum vult esse diuersum à subiecto, non enim idē de seipso p̄dicatur: quoniam nullus dicit φ homo est homo. Et qa definitio nō est alia à definito, nam hoc videlicet, animal rationale mortale, nihil aliud est φ̃ homo est: expositio enim est hominis, & tanquam explicatio, hoc videlicet animal rationale mortale. non igitur de definitis prædicantur definitiones, sed quid est ipsum definitum determinant. Genera vero & differentiæ de speciebus eo φ diuersa sunt prædicantur. Non enim idem est animal dicere, & hominem: aut hominem & rationale. Nam, cum dixerimus φ homo animal est aut rationalis hæc tanquã diuersa ab homine, de homine prædicamus. Sic igitur velle videtur duas esse petitionis species, alteram in qua diuersum prædicatum à subiecto prædicatur, vt videlicet genus de specie, vel differentia de specie, vel accidens de subiecto: & hoc dicit esse vel non esse, hoc est diuersum esse, vel diuersum non esse prædicati à subiecto. Alteram, quæ quidem propositio est, in qua definitio explicat̃ de definito, & hæc nō dicit esse vel nō esse, s. diuersum p̄dicando. & sic tollit̃ q̃stio Themistij. Hæc moderatio, pfecto ingeniosa est, & acuta: verū non caret q̃stione. nam, vt dicit in Topicis, quatuor sunt p̄dicata, quorū vnū est definitio. Quare vr̃ φ definitio p̄dicet̃ de definito, & sic non cōuenit hęc solō. Tādē vr̃ mihi, φ duplex sit pō, altera in qua p̄dicatū p̄dicat̃ de subto, qa ei dicit̃ in esse, vel nō inesse. Vt in illo, pcessu quo, pbat animum ꝑm substantiã inaugmētabilē esse, hęc est positio, mouēs seipsum imortale est: vt superius fuit enumeratū: imortale enim p̄dicat̃ de mouēte seipsum, qa illi inest vt accidens, vel vt affectio. Hæc est positio, paralellæ non concurrūt: vbi p̄dicatum dr̃ de subiecto, qa inest illi, & hęc positiōis spēs dr̃ suppō. Alia vero est, in qua p̄dicatū p̄dicatur de subiecto, & nō illi inest, vel non inest, vt qñ definitio p̄dicat̃ de definito, vel contra, aut genus de specie: vel differētia de specie, his enim nō cōpetit esse in, sed dici de, propterea p̄dicantur sine esse vel nō esse: hoc est sine affirmatiōe de inesse, & sine negatione de nō inesse. Et hæc species positionis est definitiua propositio, vt in qua aut definitio de definito, vel pars definitionis de definito, aut contra p̄dicatur. Quare ad formã q̃stionis dicerem, φ esse vel nō esse pōt sumi pro cōpositione vel diuisione, quã verbū significat, q̃ nō pōt sine extremis intelligi, & sic suppositio & definitiua, ppositio dicit eē. Alio mō pōt capi p̄ssius pro inesse vel non inesse, hoc est pro affirmatione de inesse, vel negatione de non inesse, & sic suppositio dicit esse vel non esse: in ea siquidem p̄dicatur accidens, cui cōpetit esse in, definitio vero est sine hoc, qa in ea p̄dicatū tale p̄dicatur, cui cōpetit dici de. Pręterea subdit Aristo. definitio enim pō quidē est: ponit enī Arithmeticus vnitatē indiuisibile esse ꝑm quantū, & sic hęc, propositio definitiua, vnitas est indiuisibilis ꝑm quantū, est positio, qa hæc ponitur, & hæc est indemonstrabilis ppositio. Suppositio aūt non est: nam quid vnitas est: qđ est p̄dicatum de vnitate non illi inexistens, sed de illa dictum: & esse vnitatē, i. & inesse vnitati non idem est: nã definitio est prædicatum de vnitate dictum, non autem vnitati inexistens. quare patet harū specierū differentia.

Addit Philopo. duas esse species suppositionis, alterã qua dicitur nomīe generis suppositio, alterã, qua nomine speciei dicitur petitio: & vtraq̃ hæc à naturali notione non dependet: sed à doctore ponitur. Suppōnes sunt hæ, motum esse in rebus, à puncto omni ad punctū omne rectam lineam agere, omni centro & interuallo circulum describi. Hæ suppōnes sunt. Quę vero si manifeste, sed

Solutio Philopo. — Duę petitiōis spēs scdm Philopo. — Qualis rñ. Philopo. 1. Topico. Cap. 4. solu. ppria Pō duplex. — Esse & non esse pt esse duplex. Cap. 1. pi her. cap. 1. — Quæ The. de dubōe. Solutio. Auerro. Cōfutatio. — Alia solu. nostra. Refutatio tertia solutio nr̃a. — Refutatio. — De suppōnis spēbus.

sed egent intuitione aliquā, à doctore vero indemōstrabiliter ponuntur, hæc appellant petitiones: vt hæc q̄ à minoribus duabus rectis extrahunt, lineas cōcidere. Hæc quidem accipit à Geometra absq; demōstratione, sed astructione eget, de qua Ptolemæus libellū confecit: in huius cōmonstrationē. Quare suppōnis hæ sunt species. Sunt igit pōnis duæ spēs: suppositio & definitio: & suppōnis duę rursus, suppositio tantū, & petitio: hæc ¦ depōnibus.

Positionis.

Suppositio. | *Definitio.*

Suppositionis.

Suppositio tantum. | *Petitio.*

ARGY. *Cum autē credere, scireq; rem oporteat talē ratiocinationem habēdo, quā demōstrationem uocamus: hæc uero sit quia, sunt ea, ex quibus extruitur rōcinatio: necesse est nō solū ante prima ipsa uel omnia, uel aliqua cognoscant, sed etiā magis noscant. Semp enī illud est tale magis, ob quod unūquodq; ē tale. Veluti idest dilectū, atq; amatū, ob quod amamus atq; diligimus. Quare si ob prima scimus ac credimus, & illa sane scimus ac credimus magis, qm̄ ob illa & ipsa scimus posteriora.*

DILVCI. Quoniā aūt oportet & credere, & scire rem, in habendo huiusmodi syllogismū, quem vocamus demōstrationē: Est aūt hic, eo q̄ hæc sunt, ex quibus est syllogismus: necesse est non solū pręcognoscere prima, aut omnia, aut quędam, sed et magis. Semper enim propter quod vnūquodq; est, Illud magis est, ut ꝓpter quod amamus. Illud magis amicum est. Quare siquidem scimus, ꝓpter prima, & credimus, Illa & scimus, et credimus magis qm̄ ꝓpter illa, & posteriora.

Cōmē. 25. Themi. Sumpsit, quæ in demōstratione assumunt, & notiora esse, & priora cōclusione: hoc nūc vult ꝓbare. Vn̄ (vt Them̄. placet) particulas demr̄ationis examinare vr̄, & primo q̄ principia notiora sint: probat autē, q̄a credere & scire oportet cōclusionē eū habēdo syllogismū, quem demōstrationē appellamus: is aūt est sciēdo ea ex quib⁹ cōficitur: Conficitur autē ex princip̄ijs, quare principia illa nō mō p̄cognoscunt, sed & magis credunt, & sequuntur. Nam semp propter quod vnūquodq; tale est, & ipsum quoq; propter quod est, magis tale est: vt id propter quod amamus, magis amicum vel amatū est. Propterea epilogās inquit. { Quare siquidē scimus ꝓpter prima: et credimus, sup. cōclusionē, illa et scimus & credimus magis: qm̄ pp illa prīa, et posteriora, sup. et credim⁹ et scim⁹.

Dubō. Philopo. Mouet hic Philopo. dubōnē: q̄a hoī inest ebrietas ꝓpter vinū: nō tamen vino magis ebrietas inest. Etiā propter ensem homo moritur, non tn̄ ipsum mori inest ensi magis. Præterea ob motū illud quod mouet calidū est: motui tamen caliditas nō inest.

Solutio. Rn̄det Philopo. & (vt mihi videt) sumit à Themistio, q̄ Aristo. dictū intelligi debet, quod qn̄ duobus quibusdā idem insit, Insit autem alteri horū propter alterū, multo sane prius & magis illi hoc inerit: vt aliq̄bus inest caliditas ꝓpter ignē, ignis magis calidus est. Et si corpori ꝓpter niuem frigiditas inest, nix magis frigida est. Vnde & ipse hoc innuens dixit q̄ illud magis est, tāquā oporteat illi primo hoc tale inesse.

Obiectio. At nec vino primo ebrietas, nec ensi prīo mori, nec motui primo caliditas inest. Sed obijcit cōtra hoc adhuc Philopo. q̄a tunc Aristo. supponeret principia cognosci ex quibus demonstratio est: & solū probaret illa magis,

A & prius cognosci. Mō hoc est falsum: q̄a Aristo. vtrūq; probare vr̄; ꝓbat enim non solum illa p̄cognosci, sed & magis sciri & credi. Igit aut petit principium, aut solutio nulla est.

Solutio. Videt mihi q̄ Aristo. vtrūq; ꝓbat: q̄ enim pręcognosci oportet principia, ꝓbat eo q̄ nō scimus nisi habēdo eiusmodi syllogismū, quem demōstratione dicimus. Omnis autem syllogismus ex propositionibus est. Quare, si scimus cōclusionē ob syllogismū, oportet p̄cognoscere prima illa, ex quibus est syllogism⁹: & sic probat prima illa p̄cognosci. Quod vero magis, Eo probat: q̄a ꝓpter illa posteriora sciuntur. Quare vtrūq; Aristo. paucis verbis probat: vel fortasse in ꝓximo textu ꝓbat illud quod hic supponit, s. principia cognosci.

2. dubō. Sed adhuc dubitabis: q̄a principia nō sciuntur, sed intelligunt: igitur non possunt magis sciri & credi. Them̄. & Philopo. pariter tenēt principia & conclusiones sciri & propria sciētia vniuoce dicta: verū principia sciūtur seipsis, q̄a seipsis fidem habēt, cōclusiones autē sciuntur nō seipsis, sed alijs prioribus. Tamē sciri per seipsum, & sciri per

3. dubō, quo ad verba. B aliud prius, vtrūq; est scire ꝓprie, & vniuoce dictū: per aliud enim & p se nō variant rationē sciētiæ. Quæres, vt Philop. q̄rit cur dixit, aut oīa, aut quędā: quippe, cum necesse sit ꝓpositiones oēs p̄cognosci & credibilitatē habere. Nā si in vna quis ambigat, nec cōclusio firma erit.

Solutio. Rn̄detur, q̄ Aristo. nō ait propōnes aliquas oportere ignotas esse, sed q̄ vel oēs per se creditas esse, vel quasdā, reliquas vero fidē habere per demōstrationē: sicut Anima secundū substantiā impatibilis, impatibile secundum substantiam immortale: igitur anima immortalis. Huius maior per se credita est, vt indemonstrabilis, q̄ impatibile secundū substantiā est immortale. Minor autē eget demonstratione hac q̄ Anima simplex secūdū substātiā est. Simplex aūt secundū substantiam impatibile: & sic maior per se nota est, Minor vero demonstrata.

ARGY. *Fieri autem non potest, ut ea magis quisquā, quæ nescit, & circa quæ non melius dispositus est, quā si scierit, quā ea quæ cognoscit, credat atq; assentitur. At euenit id profecto, si non*

C *prius cognouerit principia quispiā, quā ea, quæ p demonstrationem creduntur. Magis enim principijs aut omnibus aut quibusdam credere quā conclusioni necesse est.*

Esse contigeret.

DILVCI. Non potest autē credere magis ea, quibus quispiam scit, quæ non contingunt, neq; sciēs, neq; melius dispositus quā si esset sciens. Accidet autem hoc, nisi per demonstrationem credentium quis pręcognouerit. Magis enim necesse est credere principijs, aut omnibus, aut quibusdam quàm conclusioni.

Cōmē. 26. expō aliquorum. Hic locus est obscurus: & quidā sic legunt. Nō pōt aūt credere magis q̄ scit, q̄ nō est sciēs, neq; melius dispositus q̄s si eēt sciēs. Nā verbū q̄bus, trāstulerūt q̄ scit: verbū cōtingūt trāstulerūt est: Tynchano enī aliqn̄ ꝓ sum, τυγχάνω aliqn̄ ꝓ cōtingo, aliqn̄ ꝓ sequor, accipit Arist. et tūc ē sen

D sus q̄ nemo pōt credere cōclōnib⁹ magis q̄s pricipijs, tā si esset illa sciēs, q̄s si eēt meli⁹ dispositi⁹ q̄s sciēs illa. Quę expō cū difficultate legit in verbis his, vt itelligēti patet.

Qualis expositio. Propria expō. Ego vero sic itelligo vt velit dicere, q̄ nisi pricipia eēnt p̄cognita, vt assumpsit, neq; sciēs, neq; melius dispositus q̄s si eēt sciēs, posset cognoscer ea: qb⁹ ipse scit, q̄ nō cōtingūt, i. prīa pricipia, qb⁹ scit cōclones, & q̄ nō cōtingūt, i. nō sequunt ex alijs p̄ncipijs syllogistice: Vn̄ inqt. { Nō pōt credere magis ea sup. qb⁹ q̄spiā sup. scit ipas cōclusiones, q̄ nō cōtingūt syllogistice ex alijs, i. nō pōt q̄spiā magis creder p̄mis pricipijs qb⁹ aliq̄s scit cōclones: & q̄ n̄ cōtingūt ex alijs syllogistice, neq; ꝓ siue sciēs, neq; ꝓ siue meli⁹ dispositi⁹ q̄s sciēs si eēt. Supfluit. n. negō mor greco: dico neminē p̄ncipijs ipsis creder magis nō posse, sup. nisi illa eēnt p̄cognita. Quę iō docet, q̄ Arist. velit ꝓbar q̄ p̄n^a sint p̄cognita: postq̄s ꝓbauit illa eē magis scita hoc pacto: q̄a

nisi essent pcognita, nō essent magis credibilia ipsis conclusionibus. P. subscribit: accidet autē hoc, s. ipsa nō magis credi, nisi per demōstrationē credentiū qs supple illa pcognouerit: quare quasi sic arguit. Si principia ante demōstrationē n̄ eēnt pcognita, illa nō eēnt magis credibilia cōclusionibus. Et hoc refellit. d, magis eni necesse credere principijs aut omnibus aut quibusdā, q̃ cōclusioni.

Expō verborū scdm Philopo.

Quo vero ad verba attinet Philop. (vt mihi videt) per eū qui est melius dispositus q̃ sciens: intelligit eū qui pstautius excellētiusq; ipsas cognoscit q̃ secundū demonstrationē: & ita per scientē intelligere vr̄ eū qui scit p demōstrationē, & p melius dispositū q̃ sit sciēs ītelligit eū, qui scit sine demōstratiōe, solū per terminos.

Propria verborum expō.

Mihi vr̄ q sermo Aristo. sit hypotheticus nihil ponēs inesse hoc pacto, q nemo posset credere primis ipsis principijs magis, nisi illa ante demōstrationē essent pcognita: nemo, s. neq; sciēs, neq; aliqs alius plusquā sciens, si esset reperibilis. Et sic cū hypothetice loquat, neminē vult esse melius affectū q̃ sciēs sit: addidit enim si esset.

Expō Alexan.

Verbū aūt credentiū Alexā. exposuit creditorū, s. cōclusionū creditarū, vt sit sensus: accideret aūt hoc, s. prima non magi credi, nisi p demrōnē cōclusionū creditarū sup. sciēdo illa quis pcognouerit.

Philopo.

Philoponus vero cōstruit sic, nisi qs de numero hoīum credentiū per demonstrationē: q. d. accideret hoc, s. illa non posse prius credi, nisi quis de numero hominū qui credunt per demonstrationē, illa prius nouerit, quæ expositio (vt mihi videtur) clarior est.

ARGY.

Ei qui per demonstrationē scientiā est habiturus, non solū autē ipsa principia magis nota, magisq; credita sunt, quam id quod ex ipsis ostēdit, sed etiam nihil prorsus eorum quæ principijs opponūtur ex quibus erit ratiocinatio falsa, uereq; cōtraria, credibile sit aut notius principijs ipsis oportet. Quippe cum eum qui simpliciter est scientiam consecutus, nunquā ab ea persuasione dimoueri oporteat.

DILVCI. Immutabilem. à Metapt. Inuariabilem. Indimouibilem ab opinione.

Debentem autē habere scientiā, quę per demōstrationē est, nō solū oportet principia magis cognoscere, magisq; eisdem credere, quā ei, quod demonstratur, sed neq; ipsis credibilius, neq; notius esse aliud ex cōtrarijs primis principijs, ex quibus fit syllogismus contrariæ deceptionis. Siquidem oportet simpliciter scientem immutabilem esse.

Cōmē. 27. Continuatio secūdū aliquos. Cōfutatio. Intelligens per syllm duplex.

Sunt quidā, q asserūt Aristo. hactenus pbasse ppōnes siuē principia ipsa, ex quibus fit demōstratio, esse notiora ac credibiliora cōclusionibus, at nūc eū probare dicūt nihil eorū oppositis in falsitatē esse credibilius. Quod vnde sic dixerunt, ignoro. Nam, si constat nihil ipsis esse credibilius in veritate, cōstabit nihil esse eorū oppositis credibilius in falsitate. Propterea animaduersione dignū est q p syllogismū intelligit aliqd, esse duplicē. Alter enim est, qui per dialecticū opinatur aliquid esse vel non esse, vt mundū esse genitū vel nō genitū. Alter qui p demonstrationē scit animū esse immortalē. Mundū nō esse genitū Aristo. opinatur, quia ex nihilo nihil generatur. Plato mundū esse genitū, qa à Deo ex nihilo genitū, putat enim quod à Deo fit, ex nihilo fieri. Animū esse imortalem scimus, qa seipsum mouet. nam omne per se seipsum mouens imortale: animus per se seipsum mouet: animus imortalis est.

OpīoArist. de Mundo habet primo Cœli. Cōmē. 102

Inter opinantē & scientē hæc est differentia. Nam eū, qui per aliqua pbabilia pricipia aliquid esse vel nō esse opinatur, cōtingit mutari in opinionib⁹, quas habet de cōclusionibus. nam in diuersis tēporibus possunt sibi principia, & eorū opposita esse credibilia, vt tēpore Platonis credibile erat ex nihilo fieri posse aliquid à Deo, vt est nunc rei veritas apud nos, quare tunc opinio erat q mūdus erat factus. Succedēte Arist. oppositū illius principij erat creditum, s. q ex nihilo nihil fieret, & sic successit alia opinio, q mūdus non erat factus. Quare

Dria inter opinātē & scientem.

1. phy. 34.

E

opinantē in suis opinionibus cōtingit mutari, quia vno tēpore sunt sibi credibilia principia, alio tēpore eorū opposita. Nunc tēpore nr̄o secūdū veritatē credibile est, & verū, mundū esse factum, qa tenemus, & ita est, q Deus ex nihilo facere pōt omne possibile. At sciens immutabilis est, qa (vt supra dicebamus) cuius simpliciter est scientia, hoc īpossibile est aliter se habere. Ex hoc sequit scientiam per demōstrationē habiturū, nō modo debere credere propōnes & principia demōstrationis esse credibiliora cōclusionibus, quæ demonstrant, sed nullū ex eorū oppositis esse sibi credibile pro aliquo tēpore, nam aliter sciēs esset mutabilis, quia cū oppositū aliquod fieret sibi credibile, mutaretur ad oppositū eius qđ sciebat, inquit. ❮ Debentē autē habere sciētiā. quæ per demōstrationē est, nō solū oportet principia magis cognoscere, magisq; eisdē credere, q̃ ei quod demonstrat, vt proximo textu cōclusit, sed ipsis principijs neq; credibilius neq; ipsis notius esse aliud vllū, ex cōtrarijs primis principijs, ex quibus cōtrarijs fit syllogismus contrariæ deceptionis, siue syllogismus falsi, credere debet. Sciturus igit per demonstratiōnē debet credere primis propositiōibus, per quas sciet, nullatenusq; oppositis illarū. Cuius causam subscribit.

F

Siquidē oportet simpliciter scientē, īmutabilē esse. dixit simpliciter scientē, qa scientē secūdum quid, vt opinantē, contingit mutari, quatenus mutatur opinio de ppositionibus: vel simpliciter, hoc est vere, & nō secundū accidēs.

Verbor expō.

Quo vero ad verba attinet: syllogismus contrariæ deceptionis dr̄ apud Philop. syllogismus falsi, hoc est syllogismus ignorantiæ, & hic fit ex cōtrarijs primorum principiorū, ex quibus fiebat syllogismus scientiæ. Verbū īmutabilē græce est ametaptotō, quod nonnulli habēt non incredibilē. Quod nescio quomodo sit factū. Illud enim nec in textu est, nec esse potest ad propositū: nec ipsum habet aliquis expositor græcorum.

ARGY.

Sunt autē quibus nō uidetur esse sciētia, propterea q ipsa prima sciantur oportet. Sunt etiā quibus esse quidē uidetur, demonstrationes tamen omnium esse. Quorum neutrum sane uerum aut necessarium est.

G

DILVCI. Text. 6.

Quibusdam quidē igitur, propterea q oportet prima scire, non uidetur esse scientia. Quibusdam vero esse quidem omnium, tamen demonstrationes esse: quorum neutrum neq; verum, neq; necessarium est.

Cōmē. 18.

Oportebat (vt Philop. inquit) de demōstratione non tantum quæcunq; ad eius speculationem cōducunt, tradere, sed & dicta atq; rationes contraria constituentium redarguere. Iccirco in his Aristo. postquā dixit quidnā esset demonstratio, nunc proponit eos, qui cōtraria definitioni demōstrationis statuunt, redarguere.

Cōtīuatio.

Sunt aūt de demōstratiōe ipsa tres pōnes: duæ quidē cōtrariæ, & tertia Aristo. in subcontrarijs cōstituta. Nam alij demōstrationē penitus abnegarunt: dicentes nullorum penitus demonstrationem esse. Alij demōstrationē penitus affirmarunt, asserentes omniū penitus demonstrationē esse. Aristo. in parte concedit demonstrationē esse: qa aliquorū vult esse demōstrationē, In parte negat, qa aliorum nō vult demōstrationē esse.

De demōstratione triplex opīo.

H

Vn̄ inqt. ❮ Quibusdā qdē igit, ppterea q oportet prima scire, nō vr̄ esse scientia, s. demōstratiua: & sic volunt non esse penitus demōstrationē, Quibusdā etiā qdē, oīum tn̄ demrationes eē: & sic dicūt oīum esse demrationē. Quorū neutrū neq; verum est, neq; est necessariū: sed in pte vtrūq; est verum.

Dubō. 2. hui⁹ prio.

Sed circa hæc ambigit Philop. cur à principio hoc nō q̃siuit, nā si in qstionibus prius est, si est, q̃ quid est, oportebat prius de ipso si est, facere demonstrationē, deinde quid est tradere: at primum tradito ipso qd est, ad ipsum si est, transiit. Auget vero quæstionem, quia prius Menonis, & Sophistarū cauillos de inuentiōe, atq; ipso scire pertractauit: quare & hæc in illo loco debuit interserere.

Quo

Quo argumēto Grossatesta p̄sens capitulū ait nō esse de substātia libri, sed de cōplemento bonitatis, eo q̄a purgat errorē proximū, scientiæ acquisitæ. R̄ndet Philo. q̄, quādo definitio quid noīs est obscura, tūc p̄mīssa nominis significatiōe: statim si illa res sit quæritur. Vbi tamen noīs significatio patuerit, primū de si est occurrit, vt de vacuo seruauit Aristo. nam, cū quid vacuū significet, fuerit obscurū, prius q̄d vacuū significat p̄misit, deinde an vacuū sit, quæsiuit. eodē modo hic: quia quid demōstratio significat, erat obscurū: p̄misso quid noīs demonstrationis, vt q̄ sit syllogismus tulis: quærit an demonstratio sit. Sed pace tanti viri dixerim, Tunc solū Aristo. accepisset definitionē quid noīs ipsius demōstrationis, & nō quid rei: quod nō credo verū esse, cum nullibi illā aliter definit. Melius igitur diceretur, q̄ ideo quęstiones hasce hic pertractauit: q̄a remouentur ex his quæ dixit de demōstratione definitionis. Et sic licet per se ordine doctrinæ, q̄stio si est p̄cedat q̄stionē quid est, tamen per accidēs potest esse contrarium: vt in proposito: quia eiusmodi q̄stiones remouentur ex his: q̄ dixit circa definitionem demōstrationis: nam de natura bonarū definitionum est per illas remoueri oēm dubitationē accn̄tē circa rē definitū. Quo vero ad pōnes ipsas attinet, debes scire, q̄ oēs dictę tres positiones vtebantur hac cōmuni hypothetica, videlicet si demōstratio est, necesse est prima præcognosci: hi enim qui dicunt omniū demonstrationē esse, & hi qui dicūt nullorū demonstrationē esse: & Aristo. qui dicit aliquorū esse demōstrationē: & aliquorum non esse demonstrationē etiā hanc cōcedit: q̄a declarauit demonstrationē esse ex primis, & notioribus. Verum, qui omniū demōstrationē esse dicūt, & qui nullorū, addunt cōsequēti hoc, videlicet per demonstrationē hoc pacto. Si est demōstratio, necesse est prima scire per demōstrationē. Ab hac itaq; additione emerserūt errores: nam q̄ negabāt demr̄onē, sic hypothetice syllogizabāt ex hac hypothetica. Si demōstratio est, necesse est prima scire per demōstrationē: sed prima nō sciunt̄ per demōstrationē, sed cōtingit prima scire per demōstrationē, vt statim probabit. Igitur demonstratio non est. Qui vero demonstrationem esse aiunt, sic syllogizabant ex illa. Si demōstratio est, cōtingit prima scire per demōstrationē: vt dicetur. Igitur demonstratio erit. Ambæ igitur hæ positiones vtuntur hypothetica hac cōmuniter tāquā maiore. Verū prima assumit oppositū cōsequētis, & infert oppositū antecedētis, videlicet demonstrationē nō esse: & sic seruat formā syllogismi: sed peccat in materia, q̄a hypothetica assumpta nō valet vt dicemus. Secūda aūt assumit cōsequens: & infert positionē antecedētis, & sic peccat in materia, & forma. In materia quidē, q̄a hypothetica falsa est. In forma vero, q̄a ex positione cōsequētis non syllogistice sequitur positio antecedētis. Propterea Aristo. inquit: quorū neutrū, idest neutra positio: neq; verum, neq; necessariū est: dixit enim neq; verum quo ad ipsas positiones, quia vtraq; falsa est. Dixit neq; necessarium, quo ad rationes positionum: quia nulla est necessaria, hæc quo ad positiones.

Solutio Philopo. 4. phi. 58.

Que expō Philo. Propria solutio.

4. phy. 31.

ARGY. *Qui nāq; scientiā nō esse omnino ponunt, hi censent ascendendū esse in infinitū, propterea q̄, posteriora non sciuntur ob ea priora, quorū prima non sunt, recte quidem dicētes. Fieri enim nō potest ut infinita quisquā pertranseat. Quia si statur, ac principia sunt, hæc incognita dicūtur esse, cum ipsorū non sit demonstratio: quod quidē solum inquiunt esse scire. Quod si fieri non potest ut prima sciantur, neq; fieri posse dicunt ut ea quæ proficiscuntur ex illis sciant̄ simpliciter proprieue, sed ex suppositione dūtaxat, si illa sint.*

DILVCI. Ponentes quidē enim nō esse omnino scire, hi ad infinitū uolunt reduci, tāquā nō sint utiq; scientes posteriora propter priora, quorū non

A sunt prima, recte dicētes. Impossibile enim est infinita pertrāsire. Sin aūt stant, & sint pricipia, hæc ignota esse, cū demōstratio nō sit ipsorum, quod quidem dicunt esse scire solum. Quod si non est prima scire, neque quæ ex ex his sunt erit scire neq; simpliciter, neq; proprie, sed ex conditione, si illa sunt.

Qui negant simpl̄r, & omnino demōstrationē, hoc pacto ex illa cōmuni hypothetica syllogizant. Si demōstratio est, prima per demonstrationem sciuntur: sed prima non sciuntur per demonstrationē: igitur demonstratio non est. Maior est hypothetica cōmunis, quā ambæ positiones supponunt. At nunc probat Aristo. de eorū mente minorem, quæ destructio consequentis est: quia, si prima sciuntur, vel per alia priora, & illa per alia, & sic B in infinitum: vel oportet stare ad ipsa prima, ita vt non per alia sciantur. Non per alia, & sic in infinitū, quia tunc essent ignota, cum infinita sint ignota: nec oportet stare ad ea, quia tunc illa non scientur per demonstrationem: & ita pœnitus non scientur. Et per consequens ex his posteriora minime scientur, inquit. ❬ Ponentes quidem enim non esse omnino scire, & dicentes demonstrationē pœnitus nullam esse, hi ad infinitum volunt reduci, tanquam non sint vtiq; posteriora scientes propter priora, quorum non sunt prima, & sic primum est, vt prima illa per alia priora, & illa per alia, & sic in infinitum: recte (vt Aristo. inquit.) Dicentes, quia non præcognitis primis neq; secūda cognosci poterunt. Hoc enim recte dixerūt, & ipse posuit in definitione demonstrationis. Obijcit tamen contra hanc partem in eo q̄ volunt reduci ad infinitum: nam tunc hæc essent ignota. Impossibile enim (vt ait) est infinita pertransire. Deinde destruit secundū mēbrum, & inquit. ❬ Sin autem stant, & sunt principia: hęc C supple oportet ignota esse, quia per demonstrationē non scientur: cum ipsorum demonstratio non sit: quod quidē dicunt esse scire solum. Demum epilogat rationem, & inquit. ❬ Quia si non est prima scire, neque quæ ex his sunt, erit scire aliquo pacto: quia neque simpliciter, neq; proprie, sed ex conditione siue suppositione, si illa sunt. Nam suppositio ponit quoddam de quodā: & cogit credere ita esse. Simpliciter enim demonstratio non est per prædicta: ex suppositione autē aliquid possibile est probare, quod nō est proprie demonstratio. sicut, si duo sunt quinque, & quinq; erunt duo: & si terra est pennata, et pennas nimirum habebit. Et si equus volat, equus nimirum habebit alas. Animaduertendum hosce seruasse formam syllogismi: quia ab opposito consequentis, licet deducere oppositum antecedentis: sed peccabāt in materia, quia illa cōmunis hypothetica est falsa, vt dictum est. Prima enim sciuntur, sed non per demr̄ationem: sunt enī scita per seipsa fidem habentia, vt etiam dicemus.

Cōmē. 29. Cauillus.

Solutio. Cauilli huius pōnis.

D *At Secūdi de modo quidē sciendi consentiunt, per demonstrationē enim solū esse scientiā dicunt. Verū omniū demōstrationē esse nihil inquiunt prohibere. Fieri enim potest ut demōstratio circuli modo uersetur, omniaq; mutuo demōstrentur.*

ARGY.

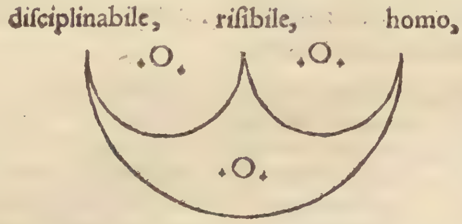
DILVCI. Alij de ipso scire quidē fatentur per demonstrationem vtiq; esse solum. Sed omnium esse demonstrationē nihil prohibet. Cōtingit enim circulo fieri demonstrationem, & ex his quæ adinuicem sunt.

Vtiq. 1.

Qui omnium demonstrationē esse affirmant: hoc pacto ex illa hypothetica cōmuni syllogizāt, Si demōstratio est, prima pricipia sciuntur per demōstrationem: sed prima sciuntur per demonstrationē: igitur demonstratio est. Minorē probat eo q̄ contingit circulo demonstrari, vbi priora per posteriora demonstrātur. Quia vero circulo

Cōmē. 30. Cauillus.

culo fieri possit demõstratio, ab vna particulari deducit: quia videlicet in conuertibilibus priora demonstrant posteriora, et econtrario posteriora demõstrant priora: termini conuertibiles sunt disciplinabile, risibile, homo: quã sequitur, Omne risibile disciplinabile: Omnis homo risibilis: Igitur omnis homo disciplinabilis : & per conuer-

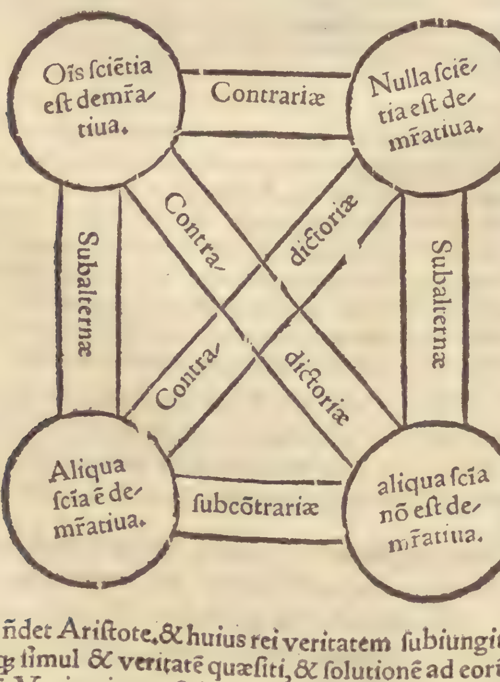

sionem maioris in terminis cum conclusione, sequitur, Omne disciplinabile risibile, omnis homo disciplinabilis: igitur omnis homo risibilis. Vbi minor syllogizatur ex cõclusione cum maiori conuersa. Igitur circulo fieri potest demonstratio, inquit. Alij vero de ipso scire quidem confitentur ipsum, videlicet esse per demonstratione solum, Verbũ vtiq; græce est gar, latine enim. Sed quia nõ tenetur pro reditiuo causę, ideo transferri potest pro cõfirmatiuo, videlicet vel vtiq;, Sed omniũ, vt inquit, esse demõstratione nihil prohibet, & hoc probat ex vna particulari, & inquit. {Contingit enim circulo fieri demonstratione, ex his quæ adinuicẽ conuertibilia sunt. Igitur supple in omnibus priora per posteriora circulo demonstrari possunt. Animaduersione dignum ratione hanc triplicitet peccare. Primo quidẽ in forma, qa arguit à positione cõsequẽtis ad positionẽ antecedẽtis. Scdo in materia, quia (vt dicet) hypothetica communis est falsa. Tertio quia ab vna singulari deducit vniuersalem, non enim si in conuertibilibus licet circulo retrocedere, in omnibus sequitur idem fieri posse.

Refutatio, Cauilli.

ARGY. *Nos aũt dicimus nec omnẽ scientiã esse demonstratiuã, sed eorum quæ medijs uacant indemonstrabilem esse.*

DILVCI. Nos vero dicimus non omnẽ sciẽtiã demõstratiuam esse, sed imediatorũ indemõstrabilẽ.

Cõme. 31. Rñdet Aristote. & huius rei veritatem subiungit, innuitq; simul & veritatẽ quæsiti, & solutionẽ ad eorũ rationẽ. Veritas itaq; est in subcõtrarijs constituta. Nam vtraq; cõtraria falsa est. Illa enim falsa est, omnis scientia est demonstratiua, & illa etiã, nulla sciẽtia est demrãtiua. Quare, vtraq; harũ vera erit, aliqua scientia est demrãtiua, vt mediatorũ, & aliqua sciẽtia nõ est demõstratiua, vt immediatorum. Ex hoc patet hypotheticã illam esse falsam, qa licet si demõstratio sit, prima scire sit necesse,

E nã notiora & scibiliora oportet prima eẽ, per quæ posteriora sciuntur, nõ tamẽ ipsa scire necesse est per demonstrationem. nam imediatorũ sciẽtia quidẽ est, sed nõ per demonstrationẽ, qa per seipsa fidẽ habẽt, inquit. {Nos uero dicimus nõ omnẽ scientiã demonstratiuã esse, quia aliquã demonstratiuã, vt mediatorũ, sed imediatorũ indemõstrabilẽ, & sic simul veritatẽ tãgit, & paralogismi solutionẽ. Philoponus reducit eos qui negant demonstrationẽ, concedere illã. Nam si negant demõstrationẽ, aut per syllogismũ hoc probant demonstratiuũ, aut per syllogismũ non ex necessarijs. Sic ex syllogismo non ex necessarijs, tunc nihil certi haberent. At si ratio, per quã syllogizant demonstrationem non esse, est demonstratiua, tunc negando demonstrationem esse, ponunt demonstrationem esse, veluti qui negant loquelam esse ore, ponunt loquelam esse. Quare Aristo. sapide ab vtraq; positione sumit demõstrationẽ esse, & ab illa positione, quæ negat demonstrationem esse, & ab illa positione, quæ ponit demonstrationem esse.

Quæ Phil.

F *Quod quidem necessarium esse patet. Nam si necessarium quidem est ut priora sciantur & ea ex quibus conficitur demonstratio, statur autem tandem in hisce quæ uacant medijs hæc indemonstrabilia necesse est esse.* ARGY.

Et q; hoc necessariã sit, manifestũ ẽ. Si enim necesse est scire quidẽ priora, & ex quibus est demonstratio, stant autem aliquando immediata, hæc indemonstrabilia necesse est esse. DILVCI.

Probat nũc id qd̃ supmpsit. Sumpsit enĩ q; sint quædã, quæ sciuntur imediata ac indemonstrabilia, & sumit ad huius rei demõstrationẽ, Primo, q; prima ex quibus est demõstratio sciuntur. Secũdo sumit q; scibilia aliquãdo stant imediata ita, vt per seipsa sciantur, & non per alia priora, aliter esset processus in infinitũ. Ex his simul sumptis concludit prima, per quæ scimus mediata, esse indemõstrabilia, & sic habetur aliquã esse scientiam indemõstrabilem, vt immediatorum, inquit: Et q; hoc necessarium sit, videlicet q; sint aliqua indemonstrabiliter scita, manifestũ est. Deinde probat hoc, vt dixi, sumens duo, & inquit: {Si enim necesse est scire quid priora: & pro, idest ex quibus est supple, constitutiue demõstratio: qd̃ dicit ad differentiam priorum, ex quibus non est demõstratio nisi potestate, hoc est primum: sumit secundũ, & inquit. Stant autem aliquando immediata, hoc est secũdum: quod eo patet, quia non licet procedere in infinitum. Et his concludit propositum, & inquit. {Hæc indemonstrabilia necesse est esse, & sic aliqua scientia erit indemonstrabilis: vt accepit. Ex hoc Philoponus infert bene esse dictum in principio differre scientiam a demonstratione, eo q; scientia sit amplior, & in plus. Est enim scientia tam mediatorum, q; immediatorum. At demonstratio non nisi ipsorum mediatorum.

Cõme. 32.

G

Supra cõmen. 2. Quæ Phi.

H *Hoc igitur ita sese habere dicimus, ut non solum scientiã, sed & principium scientiæ quoddam esse asserimus, quo terminos ipsos cognoscimus.* ARGY.

Hæc igitur ita dicimus, & nõ tantũ scientiã, sed & principium scientiæ esse quoddam dicimus, quo terminos cognoscimus. DILVCI.

Hæc igitur ita dicimus, hoc est hæc esse imediata ita dicimus: & non tantum, supple dicimus scientiã ipsorum indemonstrabilem esse, sed & dicimus esse quoddã scientiæ eorum principium, quorum terminos cognoscimus. Cõme. 33.

Vbi debes scire, q; Aristo. per hæc voluit habere esse statum in demonstrabilibus ad indemonstrabilia. Et iõ hæc, quæ dicit, dupliciter exponi possunt. vno modo, vt Philoponus inquit, intelligendo per principium quo terminos noscimus intellectum diuinum: nam rerũ resolutio hæc est, q; sensibilia resoluuntur ad cœlestia, cœlestia ad eorum formas, quæ sunt substãtiæ simplices, has nos

cognoscimus

cognoſcimus diuino intellectu illuſtrati. Et ſic (vt ait) per terminos, intelligit formas cœleſtium corporum, ad quę reſoluuntur hæc moralia. Per principium igitur quo terminos cognoſcimus, intelligit per intellectum diuinum, quo illuſtrati cognoſcimus ſubſtātias ſimplices, quę ſunt formæ ſiue termini cœleſtium, ad quæ omnia hæc reſoluuntur. Et ita patet eſſe ſtatum in rebus. Hæc expoſitio (vt mihi videtur) propoſitum tranſcendit. Propterea melius Themiſtius & magis naturaliter, & ad literā plus conueniens, inquit Ariſtotelem per principium quo terminos cognoſcimus intelligere intellectum noſtrū, & per terminos, ſubiectum & prædicatum, ad quæ immediata reſoluuntur. Eſt igitur hæc reſolutio, ꝙ mediata & demonſtrabilia reſoluūtur ad immediata, & per illa ſciūtur, immediata vero reſoluuntur in eorum terminos, ſubiectum & prædicatum, & per illa ſciuntur, termini vero intellectus lumine cognoſcuntur. Vt enim ſenſibilia per ſe ſenſu ipſo ac lumine ſenſitiuo cognoſcuntur, & nulla alia ratione, ſic prima ſimplicia intellectus lumine, & nulla alia ratione cognoſcimus. Intellectus igitur ſimplicibus apprehenſionibus terminos apprehendit, indemonſtrabiliter eorum capiens naturam, ex quibus dignitates connectit: quare non neceſſe eſt res in infinitum procedere, ſed eſt, & quoddam demonſtrationis principium intellectus, qui res comprehendit, & non indiget demonſtratione ipſe, cum ſit principium. Quo vero ad verba attinet, verbum illud quo græce eſt, & licet multa apud græcos ſignificet, nam, ſignificat idem qnod inquātum. Hic (vt mihi videtur) eſt relatiuum, & datiui caſus, refertur'q; ad archem, ideſt principium, quod græce eſt fœminini generis, & ſic cum Ariſtoteles dixiſſet immediata eſſe quædam, ad quæ ſtamus indemonſtrabiliter, ſtatim ſubiungit eſſe principium quoddam, quo terminos principiorum noſcimus, hæc de verbis. Ex re vero ipſa patet immediata ſciri, & nō tantum intelligi. Quia licet. 6. Ethicorum dicat Philoſophus eorum eſſe intellectum, tñ eorum non tm̄ intellectus eſt, ſed & ſcientia etiam, non quidem demonſtrabilis, ſed indemonſtrabilis, vt diximus.

Verborum expoſitio.

Cā. 7. & . z. hulus vlti.

ARGY. *Et etiam patere dicimus fieri non poſſe, ut circuli modo dę monſtratio ſimpliciter conuertatur, ſi demonſtrationem ex prioribus oportet ac notioribus eſſe. Fieri enim nequit, ut eiſdem eadem ſimul priora ſint atque poſteriora, niſi altero modo, ueluti ſi alia noſtra ex parte, alia ſimpliciter dicantur, quo quidem modo facit inductio notum. Quod ſi ita ſit, non bene eſt diffinitum ipſum ſimpliciter ſcire, ſed eſt ſane duplex. An altera demonſtratio quæ fit ex hiſce, quæ nobis non ſunt notiora, non eſt ſimpliciter demonſtratio.*

DILVCI. Impoſſibilis eſt etiā in conuertibilibus circularis demōſtratio.

Circulo autem ꝙ impoſſibile ſit demonſtrare ſimpliciter, manifeſtum eſt, Siquidē ex prioribus oportet demonſtrationem eſſe, & notioribus. Impoſſibile enim eſt eadem ſibi inuicem ſimul priora, & poſteriora eſſe, niſi altero modo, vt hæc quidem ad nos, Illa vero ſimpliciter, quo quidem modo inductio facit notum. Si autem ſic eſt, non vtique erit ſimpliciter ſcire bene definitum, ſed dupliciter. Aut non ſimpliciter altera demōſtratio fit ex nobis notiorib⁹.

Erat ſecunda poſitio ꝙ demonſtratiua ſcientia ſit, quoniam omnium eſt demonſtratio. ꝙ vero omnium ſit demonſtratio, probabat: quoniam circulo demonſtrationem eſſe neceſſe eſt. Quod vero circulo demonſtratio, iterum probabat: quoniam conuertibilia contingit circulo demonſtrari. Ariſtoteles ergo nunc oſtendit, nihil circulo poſſe demonſtrari, quinimo nec conuertibilia: qua ratione & via vult Ariſt. habere, ꝙ ſecunda poſitio peccet. & in forma argumentandi, quatenus ex vna ſingulari vniuerſalem argumentatur, & in materia, quatenus ſingularis illa etiam falſa eſt. Quo vero modo illa ſingularis falſa ſit, Philoponus dupliciter declarat, verba Ari. duobus modis exponens. Primo modo ſic, ſi circularis oſtenſio in demonſtrationibus eſt, non niſi pro tanto, qa ex poſterioribus poſſet demonſtrari prius. & ſi ſic, non recte eſſet ſimpliciter definitum ipſum ſcire, ſed dupliciter. Secundo modo Philoponus exponit ſic, Si demonſtratio circularis ſit poſſibilis, tunc ex poſterioribus poſſet demōſtrari prius. Quod vero ex poſterioribus prius demonſtrari non poſſit, probatur, quoniam dictum eſt demōſtrationem fieri ex primis natura. At circularis demonſtratio prima ex poſteribus demonſtrat. Ergo demonſtratio non fit circulo, niſi dentur demonſtrationis duo modi, & qui ex prioribus natura, & qui ex poſterioribus, & ſic demonſtratio non eſſet ſimpliciter, ſed dupliciter definienda. Differt hæc ſecunda expoſitio à prima, quia hæc ducit ad illud, quod demonſtratio non ſimpliciter, ſed dupliciter eſſet definita. Prima vero ducit ad hoc, ꝙ ſcire nō ſimpl'r, ſed dupl'r eſſet definitū vñ inquit. ❴Circulo autem ꝙ impoſſibile ſit demonſtrare ſimpliciter, manifeſtum eſt, ſiquidem oportet ex prioribus & notioribus demonſtrationem eſſe. Si enim ex prioribus natura ſit demonſtratio, non poteſt circulo aliquid demonſtrari, quoniam non niſi ex poſterioribus fieri poteſt: nō enim eadem eiſdem priora & poſteriora ſibīinuicem eſſe poſſunt ſimul, niſi altero modo, vt vel hæc quidem ad nos, vel illa ſimpliciter, ſimul autem eadem eſſe priora & poſteriora eſt impoſſibile. voco priora ad nos, quæ nobis patent, quo quidem modo inductio ex prioribus ad nos vniuerſale notum facit. Ergo vis rationis hæc eſt, Si demonſtratio circularis eſſet poſſibilis, aliqua demōſtratio eſſet ex prioribus ad nos. Tunc deſtruit conſequens, & inquit: Si autem ſic eſt, ſ. ꝙ aliqua demonſtratio ſit ex prioribus ad nos, non vtiq; erit ſimpliciter ſcire bene definitum. Et per ſimpliciter ſcire, intelligit aut ſimpliciter demonſtrationem, vt expoſitio ſecunda dicit, aut ſimpliciter ſcire, hoc eſt ſcientiam ſimpliciter bene definitam, ſed erit dupliciter definienda. Vel erit dicendum, ꝙ altera demonſtratio, quæ eſt ex prioribus ad nos, non ſit ſimpliciter demonſtratio, ſed æquiuoce, & per quandam ſimilitudinem. Sic igitur non eſt circulo demonſtrare, quoniam ex prioribus ad nos eſſet demonſtrare. nō enim eadem eiſdem ſunt nobis priora & poſteriora ſimul, ſed altero modo, aut ad nos, aut natura. Modo, non eſt demōſtrare ex prioribus ad nos, quoniam demonſtratio non eſſet vno mō, ſed duplex: vel ſaltem demonſtratio, q̄ eſt ex prioribus ad nos, non erit demonſtratio niſi ęquoce.

Sed contra obijcit Philoponus, quoniam hæc demonſtratio eſt, Cinis eſt hic: ergo ignis aliquādo fuit ibi. Amplius & hæc, luna taliter illuminatur: ergo eſt ſphærica.

Obiectio Philopon.

Iuniores propter hæc dixerunt duplicem eſſe demonſtrationem, quia, et propter quid, hoc eſt ex prioribus ad nos ex prioribus natura. Auerroes vero addit tertiam quam appellat demonſtrationem ſimpliciter, quæ eſt ex ſimpliciter nobis & naturæ notis. Themiſtius vero et Alexander, & Philoponus eum ſyllogiſmum, qui eſt ex ſimpliciter prioribus, ſolum demonſtrationem eſſe autumnant, eum vero, qui eſt ex prioribus nobis, coniecturam vel ſyllogiſmum eſſe tantum tradunt, & ſi demonſtratio dicitur, non niſi æquiuoce appellatur. Tūc patet, ꝙ rationes illę, quæ in dubitatione inductæ ſunt, nō ſunt demonſtrationes, ſed (vt Philoponus inquit) Coniecturæ: quarum aliæ ſunt neceſſarię, vt illæ, quæ tactæ ſunt, Aliæ non neceſſariæ, ſed ſolum rhetoricæ, vt illa, hæc mulier pallida eſt: ergo peperit. & iſta, hic de nocte vagatur: ergo eſt fur: & iſta, hæc ſe ornat: ergo mœchus: verum de his poſtea.

Quę The. Alexan. & Philopon.

Cōiecturę ſunt duplices. Vide ſup. Comē. 12.

ARGY. *Euenit autem hiſce, qui dicunt demonſtrationem uerſari, non ſolum id quod nunc eſt dictum, ſed etiam nil aliud dicere,*

quam

quam hoc est, si hoc est. Hoc uero pacto facile est oĩa demonstrare. Atque patet id ipsum accidere tribus positis terminis. Siue enim per multos siue per paucos redire dicatur nihil profecto refert, atque per paucos etiam duos. Nam quando cum A sit, est necessario B, Et hoc cum sit est necessario, C Tũ cum A, sit, necessario C. ipsum erit. Si igitur cum A sit, necesse est B esse, & cum B sit, necesse est esse A: hoc enim erat circuli modo uersari. ponatur A, eo in loco quo ipsum est C: Dicere igitur cum B sit, A ipsum esse, nil aliud est quam dicere, cum B sit, C ipsum esse. Id autem nil aliud est quam dicere, cum A sit, C, ipsum esse. At idem est C & A: quare fit, ut hi qui censent orbis modo demonstrationem uersari, nihil aliud dicant quã cum A sit, A ipsum esse. hoc uero pacto facile est oĩa demonstrare.

Accidit vero dicentibus circulũ demonstrationem esse, non solum quod nunc dictum est, sed nihil aliud dicere quam quoniam hoc est, si hoc est. Sic autem facile est demonstrare omnia. Manifestũ aũt est, ꝙ hoc accidat, tribus terminis positis, per plures enim aut pauciores reflexionem dicere, differt nihil. Per paucos vero quam per duos. Quando enim A existente, ex necessitate erit B, hoc autem existente, erit C, ipso A existente erit C, Si igitur A existente, necesse est B esse: Hoc autem existente, ipsum A, (hoc enim erat circulo demonstrari) ponatur A, in quo C, igitur B existente, A, esse dicere, est. C. esse dicere. Hoc autem, quoniam A existente C, est, C, vero ipsi A. idem est, quare contingit circulo dicentes esse demonstrationem nihil aliud dicere, quam quoniam A est, A est. Sic autem omnia demonstrare facile est.

Idem p idẽ oñdit circularis demõstratio quomõ facile est omniuȝ cõficere diminutas demr̃ationes.

Comẽ. 35.

Cum induxisset vnum absurdum contra eos, qui concedebant omnia esse demonstrabilia, & demonstrationẽ circularẽ, videlicet, ꝙ ex posterioribus priora, et ex particularibus vniuersalia demonstrentur, nunc transit ad aliud absurdum. & prima facie sic videtur procedere. Si demonstratio circularis esset, ita vt omnia demonstrabilia sint, tunc per illam nihil aliud demonstraretur, ꝗ̃ si A esset, A esset. Vltra, si per illam nihil aliud demonstraretur, ꝗ̃ si A esset, A esset, tunc facile esset omnia demonstrare. Prima consequentia prima facie declaratur supponendo, ꝙ tunc est demonstratio circularis, cum in eadẽ syllogismi specie conuersio fit. Nam (vt diximus) si ab effectu causa demonstraretur, & deinde à causa effectus, hæc conuersio non esset in demonstrationibus, qm̃ processus ab effectu ad causam non est demonstratio, sed syllogismus tantum, vel coniectura necessaria, vt Philoponus inquit. Quare, si A demonstrat B, A est causa simpliciter prior ipso B, & contra, B demonstrat A, etiã B erit causa simpliciter prior ipso A. Hoc enim pacto secundũ Arist. erit circulo demonstrare. Tunc ex his patet A esse causam simpliciter sui ipsius, qm̃ quicquid est causa causæ est etiam causa causati. Igitur, si A est causa simpliciter ipsius B, & contra B causa simpliciter ipsius A, vtiꝗ A erit suimet simpliciter causa. Quare, si demõstratio circularis est, Idẽ simpliciter erit sui ipsius causa. Et sic per illam demonstrationem non plus habebitur ꝗ̃ si hoc est, hoc est. Sic autem erit facile omnia demonstrare: quia cũ ipsam solam rem haberemus, vt Eclypsim, mox demonstrationem haberemus, qm̃ eclypsis esset propter eclypsim, Haberemus enim simul causam & effectum, & ita demonstrationem totam. Ex his patet, ꝙ dicentes circularẽ demonstrationem, in diuersis generibus demonstrationis, aut in diuersis gñibus cãrum, nõ possunt Ari.

Contra opinionem aliquoruȝ.

E rationem efficacem reddere. vt consideranti patet. Hanc rationem Aris. ponit in terminis, et sumit tres terminos, & illos quidem eo modo, quo sumpsit Secundo Priorũ. Et cum syllogistica conuersio multiplex est, ne confusio accidat, sic illos tres terminos disponit, vt ambæ propositiones in prima demonstratione vocentur A. Excusat autem se dicens, per plures enim aut pauciores reflexionem dicere refert nihil. nec refert si eam dixerimus ꝑ paucos aut duos: & propterea non est curandum, si duæ propositiones vno termino dicantur, videlicet ipso A. & sic totum antecedens vocetur A, conclusio vero ad illud sit B. At conclusionis conclusio sit C: terminis dispositis deducit consequentiam sic, si A est: Et intelligo per A, aggregatum ex maiore, & minore, & per B conclusionem. Vltra, si B est, C est. & per. C. intelligo conclusionem cõclusionis, quæ est terminus totius demonstrationis circularis, & ita intelligere oportet illudmet aggregatum, quod intelligebatur per A, aliter non esset circulo demõstrare.

Cap. 2.

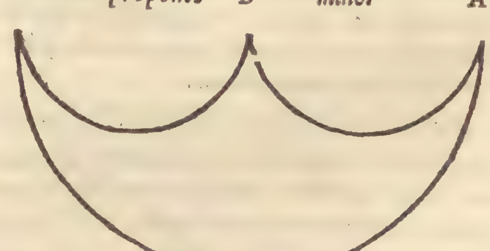
F Et licet ex B non sequatur vnica demonstratione totum illud aggregatum, tamen diuersis demonstrationibus sequitur. Nam ex B cum altera propositionum sequitur nunc vna, & cum altera sequitur nunc altera, secũdo Priorum. Accipit tñ gratia breuitatis ex B sequi totũ illud aggregatum simul. Igitur, si A est, C est, à primo ad vltimum, mediis non variatis: sed C idem est quod A, (vt dictum est): igitur, si A est, A est. Et ita si omnium esset circularis demonstratio, non plus per illam demõstraretur, ꝗ̃ si A est, A est: qua ratione omnia esset facile demonstrare. Animaduerte, vt ex his, quæ Philoponus inquit colligitur. In verbis Arist. est multiplex obscuritas. Prima quidem, quo elementa pro terminis accepit, Secũda vero, quo terminos ꝓ propositionibus. Tertio denique, quo non explicauit quid per A, & quid per B, & quid per C intelligat. Attamen (vt Philoponus ꝑpulchre exponit) ipso A vtitur pro duabus propositionibus syllogismi: Aut pro minore, derelinquens maiorẽ in mẽte, & est melius.

G Vtitur enim A pro hac minore, homo risibile, Ipso autem B vtitur pro conclusione, videlicet, pro illa, homo est disciplinæ capax. Sequitur enim homo est risibilis, Ergo hõ est disciplinæ capax: qa in mente seruaẽ ꝙ oẽ risibile est disciplinæ capax. Quare hac in mẽte seruata, seqĩ, hõ est risibilis: ergo hõ est disciplinę capax.

Conclusio

Propositiones, hõ risibile, homo disciplinæ capax hõ,

A *minor propõnes* B *minor* A

H Et qm̃ circularis ostensio conclusionem capit, vt minorem propositionem alteram inferẽdo, Rursus ipso B vtitur vt minore propositione inferendo propositionẽ, quæ fuit à principio, hoc mõ, homo est disciplinæ capax: Ergo homo est risibilis. Sequitur enim seruata in mẽte hac, omne disciplinæ capax est risibile, hæc enim est conuertens maioris primæ demonstrationis, quæ fuit in mente seruata. Quare patet, ꝙ, si homo est risibilis, homo est disciplinæ capax. Et cõuertitur, homo est disciplinę capax. Ergo homo est risibilis. ergo à primo ad vltimum, si homo est risibilis, homo est risibilis. & sic omnia esset facile demonstrare, Quoniam quantum est ex demonstratione, quæ fit per elementa, nullum videtur absurdũ conclusum esse: siquidem per A ostensum est B, per B vero C, resumit sermonem: & addit ponatur A, in quo C, hoc est

est ponatur idem A.cum.C. Et sic concluditur A, existentente, C esse. Quare, si A quidem existente, B est, B vero existente, C est: idem autem erat A cum C, concludetur igitur, ꝙ A existente, C est: & cum C & A idē sit, concluditur A existente, esse A, hoc pacto Philoponus exposuit. Tunc venio ad verba. Dicit enim sic. Accidit vero dicentibus circulo demonstrationem esse, nō solum quod nunc dictum est, hoc est ex posterioribus priorem, & ex particularibus vniuersalia demonstrari, Sed nihil aliud dicere, ꝙ quoniam hoc est, si hoc est. idest eadem eisdē & priora & posteriora esse, & notiora & ignotiora, quod quidem absurdum est. qm̄ sic facile esset demonstrare omnia. Quod vero accidat dicentibus circularem demonstrationem esse, quoniam hoc est, si hoc est: proponit probare, & inquit: {Manifestum autem est ꝙ hoc accidat tribus terminis positis, & hoc merito, vt Philoponus subaudit, quoniam & demonstratio ad minimū est ex tribus terminis. hoc autem ideo, quia omnis syllogismus est ex tribus terminis: quare circularis ostēsio ad minimum quidem est ex tribus terminis, propositionibꝰ vero duabus. Exponit autem hoc, & inquit {Per plures enim aut pauciores reflexionem dicere differt nihil, ꝑ paucos aūt ꝙ per duos. Possibile enim est composito syllogismo vtentes per plures terminos syllogizant, & reflectere circulari ostensione, atq; nihil refert siue plures sint termini, siue pauciores. Per paucos autem, hoc est ꝑ pauciores propositiones ꝙ per duas differt: quoniam impossibile est reflexionē fieri per pauciores tribus terminis, duabus vero ꝓpositionibus: quoniam neq; syllogismū contingit per pauciora fieri. Deinde ordinat discursum circularem, & inquit: {Qm̄ enim A existente, hoc est aut minore propositione, aut vtrisque (vt diximus) ex necessitate erit B, hæc est conclusio. Hoc autem existente, videlicet B, quod vt conclusio ab initio acceptum est, nūc autem, vt propositio, erit C, scilicet vltima conclusio. ipso. A. existente erit C: quare A existente, ex necessitate C est: sed C. assumit idem cum A: ergo A existēte, est A. Tunc resumit rationem, & inquit. {Si igitur A existēte, necesse est B esse, hoc existēte. s. B, necesse est esse A. (hoc enim erat circulo demonstrari) ponatur A, in quo C, ponitur, & sequitur (vt inquit) igitur B existente, A esse dicere, est C esse dicere: qm̄ idem ponitur. Hoc autem. s. sequitur, qm̄ A existente, C est, vt à primo ad vltimum patet: C vero ipsi A idem est: quare (vt inquit) contingit circulo dicentes esse demonstrationem nihil aliud dicere, ꝙ qm̄ A est A est. Sic autem omnia demonstrare facile est. Nam B per A demonstratur, C vero per B: sed C est idē cū A: quare concluditur nihil aliud, ꝙ ꝙ A existente, necesse C esse: hoc est A existente, A est, hæc est expositio Philoponi. Quo vero ad verba attinet, Arist. sumpsit C idem quod B, qm̄ in circulo, idem est principium & finis, sed quia differunt ratione, ideo quasi altero nomine vocauit. Sed dubitares, qm̄ per hanc rōnem nō solum videtur destrui circulus in demonstrationibus, sed in syllogismis. Qm̄ si in syllogismis esset circulus faciam Aris. rationem, s. ꝙ A syllogizabit B, & B syllogizabit C: ergo A syllogizabit C: sed C est idem ipsi A: ergo A syllogizabit A: & sic omnia erit facile syllogizare. Quare per rationem Arist. non solum in demonstrationibus, sed in syllogismis circulus delebitur. Dicendum, ꝙ Ari. supponit demōstrationem circularem esse quoties prima demonstratio & secunda sunt eiusdem speciei. Nam tunc sequitur, A demonstrat B, demonstratione simpliciter, & à priori, & B demonstrat C, etiam demonstratione simpliciter & à priori: ergo A demonstrat C, demonstratione simpliciter & à priori, sed C est idem ipsi A: ergo demonstratione simpliciter & à priori, A demonstrat A. Non autem de syllogismo sic est, quoniam licet A syllogizet B, B. non syllogizat C eadem specie syllogismi: & propterea non sequitur, vt A syllogizet A, quoniam syllogismi sunt specie differentes.

1. Prio. 29. — Verborū expositio. — Dubitatio. — Solutio.

A ARGY. *At uero nec idipsum fieri potest, nisi in hisce quæ mutuo se sequuntur, quemadmodum ipsa propria.*

DILVCI. At vero neque hoc est possibile, nisi in his, quæ seinuicem consequuntur, sicut sunt ꝓpria.

Si possibilis esset circularis demōstratio īcōuertibilibꝰ esset.

Vna expositio nostra est, ꝙ nunc velit Arist. ostendere eorum errorem in forma argumenti, qui concesserunt circularem ostensionem in demonstrationibus. Argumētabantur enim ex vna singulari vniuersalem hoc pacto. Conuertibilia possunt circulo demonstrari: Igitur omnia possunt circulo demonstrari. Obijcit ergo nunc contra formam huius argumenti, & inquit. {At vero neq; hoc est possibile vniuersaliter in omnibus, sed solum in his, quæ se inuicem consequuntur: qualia sunt propria. Quare ex illa singulari non sequitur vniuersalis. Philoponus (vt mihi videtur) sic exponit. At vero neq; hoc est possibile, s. eadem per idem demonstrari: Sed solum cum tres termini capiuntur ita se habentes adinuicem, vt vnusquisq; ad cæteros conuertatur, hoc est, vt ipsi æquiualeant. Hoc autem est dicere, quoniam oportet propositiones ex proprijs componi, vtputa, homo, risibile, mentis & scientiæ capax. vnumquodq; enim horum ad cætera conuertitur. Si enim non ita essent positi termini, neq; omnino circulari ostensione vti possibile erit. non enim possibile esset, vt propositiones conuertantur. Siquidem vniuersalis affirmatiua non ad seipsam conuertitur, sed ad particularem affirmatiuam. Per quæ Philoponus dat intelligere Arist. locutum esse hypothetice: quoniam nō vult in conuertibilibus circularem demonstrationem fieri, quoniam probauit vniuersaliter in nullis fieri posse. Sed vult, ꝙ, si circularis demonstratio sit possibilis, non fit nisi in conuertibilibus. Præterea innuit esse intelligendum per propria propositiones, quæ componuntur ex proprijs. Nam tunc propositiones possunt vniuersaliter conuerti, vt Auer. dicit. Sunt autem propria, subiectum, proprium, & definitio.

B — Phi. expō. — 1. huius. c. 6

C ARGY. *Demonstratum est igitur prius uno quidem posito nunquā necessario aliquid aliud esse, uno inquam aut termino aut positione. Ex duabus autem positionibus primis ac minimis fieri posse, siquidem & ratiocinari contingit.*

DILVCI. Vno quidem igitur posito, ostensum est, ꝙ nequaquam necesse aliquod esse alterum. Dico autem vno, quoniam neq; termino vno, neque positione vna posita. Ex duabus autem positionibus primis, & minimis. Siquidem cōtingit & syllogizare.

Comē. 37. — Com. 29.

Cū dixisset superius illud accidere tribus terminis positis, & ꝙ per pauciores illud non contingat, nunc in hoc loco (vt Philoponus inquit) illud resumit, & subaudiendum est: quoniam à nobis Secundo Priorum ostensum est, quód vno termino posito, aut vna propositione posita syllogismum fieri impossibile est. Igitur vno posito ostensum est, ꝙ nequaquam necesse est demonstratiue aliquod alterum esse. Exponit se, & inquit: {Dico autem vno, quoniam neque termino vno, neque positione vna posita. Vocauit autem propositionem, positionem (vt Philoponus inquit) quoniam diuisim immediatas ꝓpositiones in Axioma, & positionem: Positionem iterū in petitiōes, & definitiones: et sic communiter omnē propositionem vocauit positionem, vel dixit hoc, quoniam præmissæ in syllogismo generali nomine propositiones dicuntur, in demonstratione. vero speciali nomine positiones. Addit. Sed demonstratio fit ex duabus positionibus primis & minimis. Primis quidem, quoniam simplicissimis. Syllogismus enim ex pluribus propositionibus compositus non ex primis componitur, sed ex prosyllogismis comprobatur. Minimis vero, quoniā non ex vna fit. Assignat causam, & inquit {Siquidem contingit & syllogizare, hoc est, quoniam vniuersaliter syllogismus

D

ad

ad minus ex duabus propositionibus cōponitur. Animaduerte vt Philoponus inquit Primo Priorum, ex vno vel termino vel propositione bene posse aliquid sequi illatiue, non autem syllogistice.

C. 5. & 29.

ARGY. *Si igitur A & B & C. mutuo se sequantur, sic tantum fieri potest, ut ostendantur ex sese mutuo cuncta quæ postulata sunt in prima ratiocinationis figura, ut in libro Priorum ostendimus. Quo loco etiam patebit cæteris in figuris, aut non fieri ratiocinationem, aut non ex hisce fieri, quæ sunt sumpta.*

DILVCI. Conuertibilium demonstrationes fiunt in prima figura.

Si igitur A quidem ad B & ad C sequatur, & hæc adinuicem, & ad ipsum A, sic quidem contingit ex inuicem demonstrare omnia quęsita in prima figura, vt dictum est in his, quę de syllogismo. Vbi etiam ostensum est quoniam in alijs figuris, aut nō fit syll'us, aut nō de acceptis.

Cōmē. 38. Obiter nunc ostendit in qua figura syllogistica cōuersio fit, & probat ꝙ in prima solum: & vti videtur ea probatione, qua exclusiuæ propositiones probātur hoc modo. In prima figura conuersio syllogistica fit, & in nulla non prima figura fit: ergo tantum in prima figura syllogistica conuersio fit. Præiacētem exclusiue resolutorie hoc modo probat. In conuertibilibus fit syllogismus conuersiuus: Hęc sunt in prima figura: igitur in prima figura syllogistica conuersio fit. vnde inquit. {Si igitur A ad B & ad C sequatur: & hæc adinuicem. & ad ipsum A, hoc est, si igitur tres termini sint, vt & omnes conuertantur ad omnes. sic quidem contingit ex inuicem demōstrare omnia quæsita in prima figura, vt Secundo Priorum dictū est, hoc pacto vt conuertentes maiorem propositionem, & eam componentes cum conclusione, alteram demonstremus. Vel conuertentes minorem, & cum illa cōponentes conclusionem maiorem demonstremus. Sic igitur patet in prima figura fieri conuersionem, quando propositiones sunt conuertibiles. Et subdit, ꝙ in Secundo Priorum etiam est demonstratum in alijs figuris aut non fieri syllogisticam conuersionem, aut non de acceptis. Et dixit aut non de acceptis, quoniam forte potest secunda figura reduci ad primam per conuersionem vniuersalis negatiuæ: quo casu posset in figura illa fieri ad alteram propositionem tantum, verum conuersio illa non esset de acceptis, sed ex extrinsecus assumptis. Philoponus lōga expositione declarat quomodo in alijs figuris non fit conuersio, aut non de acceptis, sed, quia Secundo Priorum hæc diligenter exposita sunt, satis sit hæc raptim tetigisse. Animaduerte ꝙ textus iste potest sic ad ordinē reduci, vt dicamus ꝙ Arist. velit assignare errorem eorū in forma, qui omnia circulo demōstrabilia esse asserebāt ex eo quia conuertibilia circulo ostendi possunt. Et sumit duo, quorum alterum est, ꝙ conuertibilia possunt in prima figura solum demonstrari, & in nulla alia. Et hoc exponit in hoc textu. Alterum ꝙ non conuertibilia non possunt circulo demonstrari, & hoc secundum sumit, & non probat, sed velut manifestum ex Secundo Priorum accipit. Ex his duobus remouet errorem in forma eorū, quia circulo omnia demonstrabilia esse dixeruut, vt textu sequenti declarabitur. Hæc de ordine.

ARGY. *Ea uero quæ prædicationem non suscipiunt mutuam, fieri non potest ut mutuo demonstrentur. Quare cum in demōstrationibus pauca talia sint, constat uanum esse ac impoßibile demonstrationem ipsam mutuam esse censere, atque ob idipsum posse demonstrationem omnium esse.*

DILVCI. Quæ vero non mutuo prædicantur, nequaquam est demonstrare circulo. Quare cū pauca hæc in demonstrationibus sint, manifestum est ꝙ & vanum, & īpossibile sit ex his, quę sunt adinuicem, esse demonstrationem, atque propter hoc contingere omniū demōstrationē eē.

E Comē. 39. Cum cœpisset refellere errorem in forma eorum, qui circulo omnia demonstrabilia esse dicebant, & cum accœpisset alterum necessarium ad hunc errorem manifestandum, videlicet ꝙ conuertibilia non nisi in prima figura demonstrari possint: nunc accipit alterum, & dicit: Quæ vero non mutuo prædicantur, nequaquam est demonstrare circulo, quoniam nec in prima, nec in alijs figuris. Ex his duobus concludit errores eorum, qui circulo omnia demonstrabilia esse dixerunt, & primus error eorum est, quo ad materiam, & inquit {Quare cum pauca hæc in demonstrationibus, sint pauca dico, quoniam non nisi in prima figura: & solum in affirmatiuis, & non nisi in primo primæ: manifestum est, ꝙ & vanum, & impossibile sit ex his, quæ sunt adinuicem, esse demonstrationem, subaudi in omnibus: hic est error quo ad materiam. Atque propter hoc contingere omnium demōstrationem esse, hic est error in forma: dato enim ꝙ in conuertibilibus sit, nō propter hoc in omnibus est circularis demonstratio. & dixit vanum, quoniam eorum ratio non cogit. Dixit impossibile, quoniam in nullis demōstratio circularis fieri potest, nisi idem per idem demonstretur.

F

Qō ꝑ circulari demōstratione. Quærunt vtrum demonstratio circularis fieri possit. Pro declaratione vero tituli animaduerte, ꝙ de demrātione circulari fiunt duo processus. Primus, qui dicitur conuersus, siue conuertendus. Secundus vero, qui cōuertens, vel in quem conuertitur, nuncupatur. Et hic est duplex: quatenus potest conclusio nūc cum cōuersione maioris syllogizare minorem, nunc cum conuersione minoris syllogizare maiorem, vt Secundo Priorum dictum est. Est ergo quęstio, vtrum vterqꝫ syllogismus sit demōstratiuus. Et prima facie videtur vtrunque demōstrationem esse. Nam Aristoteles Secundo libro huius clarissime demonstrationem conuersiuam ponit. Præterea, vt in natura est motus ac circularis operatio, sic in anima erit demonstratio circularis. Insuper quod generi competit, speciei non repugnat. At syllogismo, qui demonstrationis genus est, competit circularis ostensio. Non ergo demonstrationi repugnat, quæ species est. Iuniores propter has rationes fortasse quatuor modis in demonstrationibus conuersionem fieri posse asserunt. Primo quidē in diuersis generibus scientiæ. Secundo in diuersis generibus causarum, in eodem tn̄ sciendi genere. Tertio in eodem genere sciētiæ, eodemqꝫ causarum genere, sed in diuersis indiuiduis atque suppositis. Quarto denique in eodem scientiæ genere, eodem genere causæ, atque eodem supposito: sed secūdum diuersum modum. Sed ꝙ̄ alienissima sic hæc à Peripateticorū scholis, ex eo primo patet, quoniam Arist. generatim in demonstrationibus circularem ostensionem exprobauit, vt Alexander, Themistius, & Philoponus testes sunt. Secundo etiam, quia primum membrum cum secundo concidit. Nam dum altera causarum per alteram demonstratur, altera (vt effectus) altera (quæ demonstrat) vt causa se habet. Tertio: quoniam tertium membrum impossibile videtur, nam cum alterum indiuiduum alterum demonstrat, idem specie erit notius atque prius, ignotius atque posterius, & q dem ad nos: siquidem singularia nobis primo nota sint. Quare cum indiuidua illa eiusdem speciei sint, fit vt idē specie ad nos sit prius & posterius notum. Quarto etiā, qm̄ quodam quod in quarto membro addit, friuolū est. Quippe cum de singularibus non sit scientia, nec eadem nec diuersa & sic quod non facit ad scire, nec ad sciēdi differentiam facere videtur. Cum igitur indiuidui conditiones ad scire non faciant, nec ad sciendi differentias facere debent. Et ita vapor, vt densus non est diuersum scibile à seipso, vt est rarus. Igitur non plus demonstratur per seipsum rarum ad seipsum (vt densum) ꝙ̄ hoc est, si hoc est. Themistius vero asserit in conuersione demōstratiua Primū processum, qui ab effectu in causam est, esse syllogismum tantum, Secundum vero, qui est à causa ad effectum, esse proprie demonstrationem ꝑꝑ qd, vt

G

H

Themistius.

Secundo

Cap. 30. Cap. 46. Cap. 11. Dubitatio.

Secũdo huius asserit, & in Hoc Primo, & in Primo Physicæ auscultationis, & sic in demonstrationibus circularem ostensionẽ negat, in syllogismis vero concedit. Quã positionem Alexander, & Philoponus apertissime hic fatentur. Sed dubitares fortasse, quoniam ab effectu in causam syllogismus est, & cum non dialecticus, nõ enim generat opinionem: neque sophisticus, non enim generat ignorantiam. ergo demonstratiuus. Philoponus rñdet ꝙ est syllogismus coniecturalis, & quidem necessarius, velut ille, hæc mulier lac habet in mamillis: ergo fuit prægnans: hic enim syllogismus Signum, quod Arist. in rhetoricis tecmerium: hoc est insolubile appellat, non tamen est demonstratio, nec dialecticus syllogismus, nec sophisticus, sed demonstratiua coniectura: per quæ Philoponus innuit syllogismi quatuor species esse: demonstrationem, dialecticum, sophisticum, & signum, siue coniecturam necessariam. Secundo dubitares quo modo processus à causa in effectum sit demonstratio. Dicendũ, ꝙ ꝑ effectum demonstratur causa non simpliciter, sed ex conditione. videlicet si ille effectus in aliã causam reduci non possit. à causa vero in effectum demonstratio est propter quid, & per notiora naturæ, nobis vero inuenta per effectum, vt in Metheorologicis diximus. Animaduerte tamen, ꝙ Themistius Primo huius videtur asserere duplicem demonstrationem & propter quid, & quoniam: quibus Auerroes tertium genus, videlicet demõstrationem simpliciter addit: per quæ oportet concedere cõuersionem, saltem difformem in demonstrationibus. Verũ de his hactenus. Per hæc delentur rationes. Prima quidem: quoniam Arist. non de demonstratione, sed de sciẽtia loquitur, vt postea dicemus. Secunda vero, qm̃ similitudo claudicat. In arte enim multi circuli dantur, non tñ in demonstrationibus. Deletur tertia, qm̃ concedam circularem ostensionem in demonstrationibus, vt demonstratio syllogismus est, non tñ, vt demõstratio. Ad cõtradictionem Themistij, pro præsenti doctrina dicerem, ꝙ sicut syllogismus quoniam non est syllogismus absolute, licet dicatur syllogismus qm̃, Secundo Priorum, & hoc, quia est syllogismus secundum materiam, sic demõstratio quia, non est absolute demonstratio, sed demonstratio qm̃, siquidem secundum materiam demonstratio est, cum sit ex necessarijs. Ad hoc enim vt aliquid dicatur absolute ac simpliciter tale debet esse tale secundum formam. Qua ratione concedi posset syllogismum ab effectu in causam esse demonstrationem quia, non tamen absolute demonstrationem. Quia licet ex necessarijs sit, non tamen secundum formam demonstrationis, quia non ex primis, notioribus, causis, & cæteris constat.

Solutio. Philopon. — Syllorum quatuor spẽs secũdũ Philopon. — 2. dubitõ. Respõsio. — Cap. 7. & cap. 28. — Ad primum. Ad secũdũ. Ad tertium. — Solutio cõtradictiõis Them.

Demõ quia absolute ẽ syll's tantũ.

Quare demonstratio quia absolute syllogismus est tãtum: qm̃ secundum formam est syllogismus. Non tamen dicitur simpliciter demonstratio, sed secundum materiã, quia ex necessarijs, veluti nec homo albus secundum dẽtes, dicitur absolute albus.

ARGY.

Cum autem fieri nequeat, ut id aliter sese habeat, cuius est absolute scientia: id necessarium est profecto quod demonstratiua sciri scientia potest: atque ea est demonstratiua sciẽtia, quã habemus demonstrationem habendo. Est ergo demonstratio ex necessarijs ratiocinatio.

DILVCI. Tex. cõ. 7. Demõ est ex necessarijs.

Quoniam autem impossibile est aliter se habere id, cuius est scientia simpliciter, necessariũ vtique erit scibile, id quod secundum demonstratiuam scientiam est. demonstratiua autem est, quam habemus in habendo demonstrationem. Ex necessarijs itaque syllogismus est demonstratio.

Cum redarguisset eos, qui nullius demonstrationem dicebant, & eos, qui omnia demonstrabilia esse supponebant, nunc consequenter, & ordinatim (vt Philoponus

A exponit) redit in id, quod ab initio incœpit. videlicet qd nam sit demonstratiua scientia. Sed, qm̃ hoc scire nõ possumus, nisi sciuerimus, quorum est demonstratio, & ex quibus est demonstratio, ideo resumit de his sermonem, & declarat subiectam materiam demonstrationi: & secundum Philoponum procedit à primo ad vltimum sic, Id, cuius est demonstratio, impossibile est aliter se habere: ergó demonstratio est quid necessarium. demonstratio est quid necessarium. ergo demonstratio est ex propositionibus necessarijs. non enim necessarium ex non necessarijs demonstrari potest. Et sic non solum simpliciter verorum est demonstratio, sed etiam necessariorum, & ex necessarijs propositionibus? Sic Philoponus ordinauit, & sic legitur secundum ipsum. {Quoniã autem impossibile est aliter se habere, id cuius est sciẽtia simpliciter} id est. quoniam scibile impossibile est aliter se habere, {id quod secundum demonstratiuam sciẽtiã est scibile, erit necessariũ} hoc est demõstratio erit qd B necessariũ. Nã si scibile, hoc est problema demonstratiuũ impossibile est aliter se habere, demonstratio erit quid necessarium, & problema demõstratiuũ etiã erit simpl'r necessarium. Deinde argumentatur vlterius, demõstratiua aũt est, quã habemus in habendo demonstrationem, hoc est demonstratio est quid necessariũ, cuius conclusionem habemus in habẽdo demonstrationẽ {itaqꝫ}, hoc est demonstratio est syllogismus ex propoñibus necessarijs.

Com. 40.

Põt & aliter legi textus intelligẽdo ꝑ scibile, cuius est scientia simpl'r, vel qd est scd'm demonstratiuã sciam, cõclusionẽ, q̃ in principio est q̃stio scientifica, in fine est conclusio demonstrata. Et tunc lege sic, qm̃ aũt id, cuius est scientia simpliciter, hoc est ipsum simpliciter scibile est impossibile aliter se habere, ipsum scibile, qd scd'm demõstratiuam scientiam est, necessarium est. Est .n. definitio necessarij, qd sit id, quod impossibile est aliter se habere: locus enim est à definitione ad definitũ, qui locus est necessarius, & optimus: hoc est primũ Enthymema. Deinde facit secundũ Enthymema, & intelligit (vt prius) hoc C modo, demonstratiua aũt est quã habemus in habendo demonstrationem: id est demonstratio est quid necessariũ, cuius conclusionẽ habemus in habendo demonstrationẽ, tunc dat cõclusionẽ, quã intendit, & inquit {Ex necessarijs itaqꝫ syllogism⁹ est demonstratio. Quo vero ad verba attinet, Aĩaduerte, ꝙ duplex est necessariũ, vt Philoponus asserit. Alterũ ex suppositione, vt necessariũ est infirmũ flebothomari, non .n. simpliciter necessariũ est, sed si debet sanari. Alterũ simpliciter, quod videlicet impossibile est aliter se habere, vt Solẽ oriri: cum ergo ait, id, quod impossibile est aliter se habere, esse necessarium, simpliciter necessariũ intellexit. Dubitant cõtra id, qd Arist. supponit. s. necessarium non nisi ex necessarijs demonstrari. Qm̃ ex contingentibus aliqñ necessarium syllogizatur. Nã sequit̃, contingit oẽ currens esse aĩal: cõtingit oẽm hoĩem currere: ergo necessario oĩs hõ est aĩal. Iuniores dixerũt necessariũ ex non necessarijs syllogizari D posse, nõ aũt demr̃ari. Sed cõtra adhuc dubitat̃. Primo qdẽ, quia Primo Priorũ dr̃, ꝙ conclusio debet esse similis alicui propoñum. ergo non põt conclusio esse necessaria, quin altera propoñum sit necessaria. Secundo, maior dicit syllogismi non vr̃ contingens, qm̃ impossibile est aliter se habere. Quicquid sit, dicendum ex contingentibus sequi necessarium, nõ quidem ꝑꝑ quid, sed qm̃, vt Secundo Priorum dicitur ex falsis syllogizari verum.

Necessaria duplex.

Dubitatio

ARGY.

Sumndum est igitur ex quibus qualibusue demonstrationis conficiuntur: Atque primo determinemus, quid de omni, quid Per Se, quid Vniuersaliter dicimus.

DILVCI.

Accipiendum ergo est ex quibus, & qualibus demonstrationes sunt, Sed primo determinabimus quid dicimus de Omni, & quid Per se, & quid Vniuersaliter.

Cum

Philopon.

Cum resumpsisset ꝙ demonstratio sit ex necessarijs ꝓpositionibus, & hoc quia est de necessarijs problematibus, nunc ordinat se ad ea, quæ dicturus est post hæc, & dicit. Accipiendum ergo est ex quibus propositionibus necessarijs & de qualibus problematibus necessarijs demonstrationes sunt. Philoponus per verbum quibus intelligit ex quibus propositionibus: per verbum qualibus intelligit. s. problematibus, vt sit sensus, cum demonstrationes sint ex propositionibus necessarijs, & de problematibus necessarijs, ergo post hæc accipiẽdum est ex quibus propositionibus necessarijs, & de qualibus problematibus necessarijs sunt demonstrationes ipsæ. nam dicemus demonstrationes esse ex propositionibus necessarijs, & de problematibus necessarijs: in quibus prædicatum dicitur de omni subiecto, & per se, & vniuersaliter. Affert tñ ordinem & inquit. Sed primo determinabimus quid dicimus de omni subiecto prędicari, & quid per se de subiecto prædicari, & quid etiam vniuersaliter de subiecto prædicari. Huius intentionis (vt ex verbis Themistij colligi potest) duæ causæ videntur: prima quidem, vt abundemus propositionibus, his enim tribus cognitis & idonei, & abundi erimus propositionibus, quibus & de quibus sunt demonstrationes. Et quidem facile, propositiones poterimus inuenire ad demonstrãdum omne problema demonstratiuum. Secunda vero, qm̃, cum demõstrationes sint ex necessarijs propositionibus & de necessarijs, ꝓblematibus: & necessarium ipsum multiplex sit, nisi ipsum distinxerimus, non poterimus scire ex quibus propositionibus, & de qualibus problematibus demonstrationes sunt. Ordinis vero causa est: qm̃ vniuersaliter prædicari intelligi non potest sine prædicari per se, prædicari vero per se, minime sine prædicari de omni: ergo prius accipiendum est quod sit prædicatũ dici de omni vel de aliquo subiecto, secundo quid sit dici ꝑ se, vel per accidens de subiecto. & tertio qui sit sic vniuersaliter, vel non vniuersaliter de subiecto dici. Quo vero ad verba attinet, Arist. dicit esse accipiendum ex quibus & qualibus demonstrationes sunt, non autem dixit ex quot: qm̃ necessarium non est secundum numerũ prædicatorum: ideo non oportet perquirere ex quot necessarijs demonstrationes sint. At, quia problema est secundum numerum prædicatorum, ideo primo Topicorum Arist. proponit dicere ex quibus & qualibus, & quot sit dialecticus syllogismus.

Cã ordinis

Verborum expositio.

ARGY.

Id itaque de omni dicimus, quod non cuidam inest, cuidã nõ inest, nec interdum competit, interdum non competit. nam si animal omni de homine dicitur, si uerum est hunc dicere hominem, uerum est eum & animal dicere. At si nunc uerum est & alterum dicere, uerum est & alterum dicere, & si in omni linea punctum inest, similiter.

DILVCI. Quid sit de Omni prædicari.

Et de omni quidẽ hoc dico, quod vtique est non in quodam quidem, in quodam autẽ non neque quod aliquando quidem, aliquando vero non. Vt si de omni homine animal, si verum est quidem hunc dicere hominem, verum est ẽt dicere animal. & si nunc alterum, & alterum. Et si in omni linea pũctum, similiter.

Com. 42.

Cũ proposuisset se velle dicere, quid sit de omni subiecto prædicari: & quid per se de omni subiecto prædicari, & quid vniuersaliter de omni subiecto per se prædicari: nunc hæc prosequitur. & primũ exponit quid sit de omni prædicari. Themistius distinguit duplex de omni: Alterum quod in libro de syllogismo est definitũ, quod Iuniores prioristicum appellant: Alterum quod hic definitur, quod posterioristicum vocat. & innuit inter hęc hãc differentiam. ꝙ de omni prioristicum sit contractum ad materiam de inesse: quoniam de omni prioristicũ est, qd̃ non semper, sed aliquando omnibus inesse dicetur, & sic

Themisti. Dictũ de oĩ duplex. 1. priorum primo.

E de omni prioristicum est, quando prædicatum de inesse aliquando inest omni subiecto. De omni vero posterioristicum est cõtractum ad materiam necessariam, & hoc super addit illi vniuersalitatem temporis: qm̃ non aliqñ prædicatum inest omni subiecto, sed semper. Quã differentiam Philoponus etiam assignauit, cum dixit, nam ibi quidem de omni dicebat, quod omni inesse, & si non semp dicatur. Cuius causam assignat Philoponus ex eo, quia ibi non indigebat ipso verbo semper: quoniam non faciebat sermonem de demõstratiuo syllogismo, sed simpliciter de syllogismo, in quo huius solius indigentia est, videlicet ꝙ omnibus subiectis insit prædicatum. Hoc tñ in loco, & verbo omni, & semper idiget: qm̃ loquitur de demonstratiuo syllogismo. Et sic Philo. cum Themistio eandem differentiam inter hæc assignauit. Addebam⁹ in iuuenta, ꝙ sit etiam de omni dialecticum, siue topicũ, vtputa quod ad materiam probabilem contrahitur, & hoc requirit vniuersalitatem temporis, atq; subiecti, nõ quidem simpliciter, sed secundum opinionem. Amplius

Philopon.

De omni topicum.

F quod sit de omni sophisticum, vtputa quod contrahitur ad materiam impossibilem: & hoc requirit vniuersalitatem temporis, atque subiecti: non vere, aut secundũ opinionem, sed apparenter. Nunc vero salua pace Themistij, & Philop. videtur mihi esse dicendum ꝙ non intellexerunt differentiam inter hæc. Præterea dicendum de oĩ posterioristicum esse, cum prædicatum inest omni subiecto secundum rem, siue consensu sumatur omni subiecto inesse, siue non sumatur. Vt homo est animal. Nam animal secundum rem inest omni homini vniuersaliter, & siue consensu inesse sumatur, siue non sumatur: De omni vero prioristicũ est, cũ positione ac cõsensu prędicatum sumitur oĩ subiecto inesse, siue insit simpliciter, siue non insit: modo enim sumatur, vt positum omni inesse, dicitur de omni prioristicum. Causa autem, qm̃ syllogismus non est semper ex veris, sed ex quibusdam positis, vt veris. Demonstratio autem ex veris & necessarijs, quę sunt

De oĩ sophisticum. Refutatio expositionis Themist. & Philopon.

Propria pc.

Causa.

G per se vera, & necessaria. De omni autem dialecticũ est, qñ prædicatum secundum opinionem inest omni & semper. At de omni sophisticum est, qñ prædicatum inest oĩ subiecto & semper apparenter. Ex quo patet ipsum de oĩ prioristicum non esse contractum ad aliquam materiã, vt Themistius, & Philop. dicere videntur, sed est cõmune ad omnem materiam, veluti syllogismus simpliciter est communis omni syllogismo. Describit ergo Arist. de omni posterioristicũ, & inquit: & de omni quidem hoc dico, quod vtique sit prædicatum non in quodã quidem in quodam autem non. Per quæ dat intelligere vniuersalitatem subiecti. neque quod aliquando quidẽ, aliquando vero non. per quæ dat intelligere vniuersalitatem tẽporis, & ponit exẽplum: & inquit. Vt si de omni homine animal prædicetur. nam tunc animal de omni homine dicitur: cuius causam assignat, & subdit, qm̃ si verum est dicere hunc, esse hominem, verum est etiam dicere esse animal, & hoc quo ad vniuersalitatem subiecti, & si nunc alterum verum est dicere, et alterum etiam

H verum est dicere, & sic innuit vniuersalitatem temporis. Qm̃ hõ non interdum quidem est animal, interdum vero non est animal, sed semper & homo est, & animal. In dormiendo vero non ita est, qm̃ hominem quidem existentem, aliquando quidem contingit dormire, aliquando non, animal autem aut mortale, vniuersaliter & semper. Et si in omni linea punctum, similiter hoc est non interdum quidem inest lineæ punctus, interdum autem nõ inest, sed vniuersaliter & semper. Sed circa hæc dubitant. Primo quidem, cur reticuit prædicari de nullo, & esse in toto. Amplius dubitant: quia non bene definit Arist. prædicari de omni per duplicem negationem: quoniam per puras negationes, nihil definitur. Præterea dubitatur, prætermisit loci vniuersalitatem, cum vl'itas loci necessaria sit ipsi prædicari de omni nõ minus ꝙ̃ vniuersalitas temporis. Insuper, videtur ꝙ vniuersaliter

prædicari,

prædicari, & de omni prædicari idem sit: ergo alterum su perfluit. Demum quærunt quę differentia sit inter prę dicari de omni, & vniuersalem propositionem, Cum vni uersalis propositio sit, quando nihil est sumere subiecti, de quo non dicatur prædicatum. Delentur dubitatio nes, & prima quidem, quoniam propter duas causas prætermi sit prædicari de nullo: primo quidem, quia satis eius defi nitio colligitur ex definitione eius, quod est prædicari de omni. Secundo vero, quoniam solius demonstrationis potissi mę conditiones inquirit, modo, omnis talis est affirmati ua. Omisit etiam esse in toto, Primo quidem, quoniam conci dit cum prædicari de omni. Secundo vero, quia hæc scie tia est resolutoria, & resolutio à prædicato incipit. Præte rea quæcunque de illo dixit Primo priorum fuerunt suf ficienter dicta. Deletur etiam Secunda, quoniam nihil pro hibet descriptionem per negationes assignari, secus est de definitione. Est autem assignata hæc descriptio per nega tiones, quoniam per affirmationes esset falsa: nam sic daretur, prædicatum de omni est quando inest in quolibet subiecto, & semper. Modo hoc significaret, quod semper subiectum ha beret plura sub se, & sic lucidum non diceretur de omni sole, & propterea bene dixit quod non in quodam sit, & in quodam nõ sit, neque aliquando quidem: aliquãdo nõ. Nam si animal prædicaretur de homine ante mundi crea tionem, prædicaretur de omni, & non semper, cum non esset tempus. Tertia quoque deletur, quod locus sit magis de conditione indiuidui, quàm de conditione vniuersalis. Sa tis enim sit, vt prędicatum insit omni subiecto, & hoc po tius secundum tempus est, quàm secundum locum. Quar ta deletur, quoniam vniuersaliter prædicari est de omni prædi cari, & per se, & primo: at de omni prædicari non est nisi cum prædicatum insit omni subiecto, & semper. Differẽ tia vero inter propositionẽ vniuersalem, & dictũ de om ni non est secundum rem, quoniam idem sunt. Differũt autem eo solum, quod dictum de omni det intelligere extremitatẽ minorem sub maiori extremitate accipi, quam acceptio nem non denotat propositio vniuersalis.

Ad primũ Solutio. — Cap. pri. Ad scdm. — Ad tertium — Ad quartũ. — Ad quintũ.

ARGY. *Atque huius signum est id quod facimus. Hoc enim pacto solemus inficiationes afferre cum interrogamur de omni, si de aliquo non dicatur, aut si interdum non sit.*

DILVCI. Dictũ de oi vniuersali tatẽ tpis ac subiecti exi gere. Comẽ. 43.

Signum autem est, nanque instantias sic fe rimus. Vt de omni interrogati, aut si in quodã non, aut si aliquando non.

Cum accepisset in descriptioue eius, quod est dici de omni demonstratiuum, vniuersalitatem subiectorum, & temporis probat nunc ex instantijs, quæ feruntur contra demonstratiuas propositiones. Qui enim stant cõtra ali quam propositionem demonstratiuam, non solum putãt redarguere ipsam si ostendunt non omni subiecto inesse prædicatum, aut non inesse, sed etiam si semper insit, aut non insit. Vnde (vt Themistius inquit) qui reprehende re hoc genus volunt, solent alterum probare, aut quod alicui vni non insit, aut quod aliquando non insit. Instamus enim contra hanc, omnis homo disputat: vel quia mutus ho mo non disputat, vel quia dum dormit, nõ disputat. Sed quot modis aliquid destruitur, tot modis construitur, igi tur si propter temporis particularitatem dictum de omni destruitur, propter temporis vniuersalitatem construi tur. Similiter, si propter subiecti particularitatẽ destruitur, propter subiecti vniuersalitatem construitur. Igitur vtra que vniuersalitas necessaria est. Animaduerte, quod ipsi dicto de omni datur duplex contradictoria, aut vna con tradictoria habens duas causas veritatis, videlicet hæc, nõ omnis homo disputat, quę vera est, siquidam homo non disputat vt mutus, si enim aliquis homo non dispu tat, sequitur quod non omnis homo disputet. Amplius ve ra est, si aliquando non omnis homo disputat, vtputa dũ dormit. Sequitur enim dum dormit, non omnis homo di sputat, Ergo non omnis homo disputat. Quare si duabus

Themist. — Dicto de oi duplex cõtradictoria datur.

A causis veritatis vera est contradictoria, dictum de omni construetur duplici vniuersalitate, inquit: { Signum au tem est, nanque instantias sic ferimus, vt de omni inter rogati: aut si in quodam non, aut si aliquando non. In di cto de omni prioristico instamus solum vno modo, vide licet si in quodam non, dicto vero de nullo instamus, si in quodam sic: nulla habita ratione ad tempus. Vnde Phi loponus inquit. Quòd ipsum de omni est tale, velut dixi mus superius. Signum est, quod interrogati concedere, de monstratiuis propositionibus, videlicet si omnis homo est animal, omnis homo differit, instantias proferunt, nõ solum quærentes si omni subiecto insit prædicatum, sed si etiam omni quidem, sed non semper. Erit enim manife stum quod non insit omni, nisi semper de omni erit subiecto prædicatum. hæc de dicto de omni sufficiant,

Philopon.

ARGY. *Per se autem dicimus ea, quæ sunt in ratione quid est dicente. ut triangulo linea, & lineæ punctum inest. Ex his enim ip sorum substãtia cõstat, & hæc insunt in ratione quid est dicẽte.*

B DILVCI. Tex. cõ. 9. Quid sit prædicatũ per se i prio mõ.

Per se autem sunt, quæcunque sunt in eo quod quid est. Vt triangulo linea, & lineæ punctũ. Substantia enim ipsorum ex his est, & in ratio ne dicenti quid est, insunt.

Com. 44.

Cum determinasset quid sit de omni, descendit ad ip sum per se. Et secundum Philoponum quatuor assignat ipsius per se significata. Verum aliter Philoponus, aliter Themistius Primum significatum ipsius per se intellige re videtur. Philoponus enim simpliciter Asserit, Pri mum ipsius per se significatum, quodcunque de aliquo prædicatur in ipso quid est, quod quidem in definitio ne illius assumitur. At Themistius inquit, { Pri mum ipsius per se significatum esse eorum, quæ cum de omni dicantur, in eo quod sit rei esse de subiecto dicũtur: per quæ dat intelligere ipsum de omni esse veluti genus ipsius primi significati per se, quoniam, non omne quod C prædicatur de omni, prædicatur per se, nam de omni Ci gno candidum prædicatur, quia & semper, & omni Ci gno candor inest, non tamen in eo, quod sit Cigno esse. Vnde dicit { Per se autem sunt, s. prædicata, quæcunque cum dicunt de omni, sunt in eo, quodquid est. Cuius exẽ pla ponit, & inquit { vt triangulo linea. Est enim triangu lus figura plana tribus lineis contenta. { & lineę punctũ. Nam linea est longitudo, cuius extrema sunt duo pũcta. Horum exemplorum causam assignat, & inquit. Sub stantia enim ipsorum, s. trianguli, & lineæ ex his est, sci licet trianguli ex lineis, & lineæ ex punctis, & in ratione dicente quid est triangulus, & quid est linea, insunt hæc prædicata. Philoponus de definitione lineæ dicit, quod il la definitio non sit propria, quoniam in linea non est pũctus vt pars. Propterea ait lineæ definitionem esse, quod sit magni tudo in vnum diuisibilis. Potest tamen dici, quod licet pun cta non sint partes constituitiuæ lineæ, sunt partes defini tiuæ, per quas linea definitur, veluti triangulus definitur D per lineas. Dubitant iuniores, nam in hac propositio ne, animal est homo, & in illa, Animal rationale est ho mo, homo prædicatur de animali, vel de animali rationa li, ideo quæritur qualia prædicata sint. Præterea in hac, homo est equus, equus prędicatur de homine, ideo queri tur quale prędicatum sit. Quidam dixerũt, omnes has prædicationes esse per se primo modo reductiue. Sed hoc videtur difficile, quoniam omne quod ad aliud reducitur. dependet ab eo, in quod reducitur, vt Secundo Physicæ auscultationis colligitur. Modo nec cõuersa à cõuertẽte, nec contra conuertens à conuersa dependet. Propte rea vel dicẽdum in nulla illarum duarum hominem esse naturale prædicatum de animali, sed potius contra, vel dicendo quamlibet illarum duarum esse per se secundo modo, quoniam subiectum est aut prædicati definitio, aut definitionis prædicati pars. Querunt rursus quot sunt species prædicatorum per se secundum hunc primũ modum.

Phil. de. 1. significato Them. — Per se prio mõ sunt, q, cũ de omni sint, insunt. in ipsa diffi nitione qui ditatiua. — Quæ Phil. de defini tione lineę. — Dub. iunio rum. — Respõ alio quorum. — Propria respon.

Alia dub. Respõsio.

modum. Quidam Iuniorum in hoc primo modo esse quatuor spẽs, siue gradus, dicunt. Nam in primo gradu reponunt vniuersam definitionem, In secundo vero partem definitionis genus vel speciem, In tertio reponunt oẽ magis cõe respectu minus cõis: quo gradu ens per se primo modo asserunt prædicari de quolibet. In quarto gradu idem asserunt esse prædicatum de seipso: vt homo de homine.

Cõfutatio.

Sed hæc non sunt peripatice dicta, qm̃ Arist. vt Themistius & Philoponus exposuerunt, ea p̃dicatorũ de oĩ per se primo significato esse asserit, q̃cũq; in ratione dicente quid est ipsius subiecti insunt. Mõ nec homo inest in ratione sui ipsius, nec ens in ratione alicuius entis.

Cap. 4.

Præterea ens nõ est p̃dicatũ, vt Primo Topicorũ cõstat, quia nec genus nec definitio, nec accñs, nec p̃prium. Iterũ nec hõ est prædicatum de se ipso. Primo: quia homo sub nulla ratione prædicati ipsi homini competit. Secũdo, qa (vt Philoponus inquit.) Prædicatum semper vult eẽ aliqua ex parte diuersum à subiecto.

Propria responsio.

Quare dicendum, q; in primo significato verbi per se sola ea intelliguntur, quę cum p̃dicentur de omni, insunt in rõne definitiua subti. dico in ratione definitiua: quia, si inessent ĩ ratione descriptiua subiecti, nõ ob id essent p̃ se p̃dicata in primo significato: & sic definitũ, & definitiõis p̃tes sola p̃dicata sunt p̃ se hoc mõ. Hactenus de primo significato verbi per se.

ARGY.

Et item ea, quorum in ratione quæ quid est patefacit, ea ipsa sunt quibus insunt.

DILVCI. Secũd⁹ modus dicẽdi per se.

Et quibuscũque eorum, quæ insunt ipsis, ea in ratione insunt, quid est declarante.

Cum accepisset primum significatum verbi per se, hic assignat scd'm. Et vult (vt Themisti⁹ exponit) q; ea accñtia, in quorũ rõne quid est declarãte, subiecta insunt, hæc p̃ se his subiectis inesse dicuntur. Per quæ dat intelligere accidentia de proprijs subiectis p̃ quæ definiuntur, per se p̃dicari secundo modo verbi per se: Album enim hac significati ratione per se de homine non prędicatur, qm̃ homo non collocatur in ratione dicente quid est album. Simitudo vero hac significati ratione per se naso inest, qa definitio simitudinis nasi cauitas est.

Philopon.

Sciendum vero (vt Philoponus animaduertit) verba Aristo. habere quãdam obscuritatem propter verbũ illud ipsis. Tñ inquit. Et quibuscunq; eorum, q̃ per accidens aliquibus insunt, ea in ratione insunt quid est declarante: hoc est ea subiecta, quibus insunt accidentia, in ratione assumuntur accidentium declarante quid est, vt totum sit tale: & hæc dico per se, quæ hñt suum esse in alijs, quorum in definitionibus subiecta ipsorũ assumunt. Et dixit. In rõne insunt, q̃d est declarãte: qa si ponerent in descriptione ex accñtibus collecta, q̃ nõ declarat q̃d est, nõ ĩessent p̃ se hoc mõ.

ARGY.

Quo pacto lineæ quidem rectum & curuum inest, numero uero par atque impar, primum atque compositum, figura denique laterum æqualium, ac altera parte longior. Atque in horum quidem definitione numerus, in illorum autem linea inest. Quæ igitur aut illo, aut hoc ĩsunt mõ, p̃ se cuiq; cõpetere dico.

DILVCI. Exempla secũdi modi per se.

Veluti rectum et curuum insunt lineę, & par & impar numero, Et primum & compositum. Et Isopleurum, & altera parte longius, & omnibus his insunt in ratione quid est dicente, illinc quidem linea, hinc vero numerus. Similiter autẽ & in alijs huiusmodi vnicuique p̃ se eẽ dico.

Comẽ. 46.

Quæ dixerat de secundo significato verbi per se, nunc quatuor exemplis exponit. Prima duo apud Expositores græcos non sunt difficilia, qm̃ illa concorditer exponunt. Vnde dicit. {Veluti rectum & curuum insunt lineæ} subaudi hoc secundo modo per se: qm̃ in definitione recti linea ponitur, est enim rectum linea, cuius mediũ non discrepat ab extremis. In definitione etiam curui linea collocatur: est enim curuũ linea, cuius medium discrepat ab extremis. Et par & impar hoc modo per se insunt numero: qm̃ numerus ponitur in definitione eorum. Nã impar est numerus in partes inæquales diductus, Par vero numerus in p̃tes æquales diductus. Hæc ergo duo exẽpla perspicua sunt. affert tertium, & inquit: {Et primum & compositum, subaudi eodẽ mõ per se numero insunt: quoniam in definitione cuiusq; horũ numerus ponitur.

Expositio Alexand.

Intelligit aũt Alexander per primũ numerũ numerũ, non primũ scd'm se, sed primum ad aliud: vtputa, qui à sola vnitate mensuratur, vt quinarius, septennarius. xi. 17. Neque enim à duitate, neq; ab vllo alio modo hi mensurantur, sed à sola vnitate ipsa. Compositos vero eos esse asserit, qui ex vnitate & alio quodam numero, aut numerus mensurantur. Vt senarius: etenim à duitate, & trinitate, & vnitate, mensuratur. 9. etiã vnitate, & ternario. 12. vero vnitate: binarijs: ternarijs, & quaternarijs. Quare p̃ primũ numerũ Alexander intelligit qui sola vnitate mẽsurari potest. Per cõpositum vero, qui vnitate & alio vel alijs numeris.

Phi. contra Alexand.

Sed contra Alexandrũ obijcit Philoponus. qm̃ Arist. non pluraliter dixit primos numeros, sed singulariter primum & cõpositum. Et sic per primũ intelligit Philoponus primũ simpliciter, p̃ cõpositũ vero eũ, qui ex primo simpliciter cõponitur.

Defensio p̃ Alexand.

Põt aũt Alexãder defendi: qm̃ primũ accipit indefinite, & sic pluraliter intelligi potest. vt homo currit, est vera, si plures homines currunt. Hæc de tertio exemplo, deinde affert quartum, & inquit: {Et Isopleurum: hoc est æquilaterum, & altera parte longius: hoc est gradatum.

Alex. de. 4. exemplo Quæ Phil.

Et Alexãder intelligit in figuris. Est enim figura triangula quædam æquilatera, quędã gradata: cuius altera pars lõgior est. Quæ expositio (vt Philoponus inquit) videtur verisimilis. tñ aliter exponit: & vult Aris. hęc in numeris intelligere, est enim æquilaterus numerus, vt. 9. qm̃ ex ternario in seipso ducto factus est. Altera vero parte longiores dicimus eos, qui ex inæqualibus numeris multiplicatis resultant, vt puta. 15. nam componitur ex quinario ducto in ternarium. Quod aũt non in figuris hęc, sed in numeris acceperit, declarauit ex his, quę subscribit, et inquit: {Et pro nã, quasi dicat, nã omnibus ipsis insunt ĩ rõne quid est declarante: hinc quidem linea, hinc vero pũctus. Hoc est in definitione oĩum eorum, q̃ dicta sunt, insunt subiecta ipsis, hic quidẽ linea, hoc est in recto & curuo linea, in alijs vero numerus. & sic æquilaterũ, & altera parte longius nõ in figuris, sed in numeris accepit: Hæc Philopo.

Q̃uo posset defẽdi Alex.

Si q̃s aũt vellet, posset defendere Alexandrum, & dicere, q; in definitione oĩum eorum, quæ dicta sunt, ponitur aut linea, aut numerus. Linea quidẽ in definitione curui & recti, Isopleuri & altera parte longioris. Est enim Isopleurus triangulus æqualibus lineis contentus, Altera parte longior est triangulus altera linea inęquali. Et sic in definitione curui & recti linea ponitur, vt genus, in definitione Isopleuri & altera parte longioris linea ponitur, vt differentia. In definitione vero paris & imparis, primi & cõpositi ponitur numerus. Addit & non solũ hæc, quæ insunt numero & lineæ sunt prædicata per se secundo mõ, sed similiter in alijs hm̃ôi per se esse dico vnicuiq; subiecto, quod ponitur in eorum definitiõibus. Et sic põt Alexander defendi.

Dubitatio Responsio Iuniorum.

Quærunt quot sunt gradus, siue spẽs huius secundi modi. Respondent Iuniores q; aliqua p̃dicata reponuntur in hoc modo directe, aliqua per reductionẽ. quæ directe reponuntur, sunt vel quæ fluunt ex principijs speciei, vt risibile, & disciplinabile ex p̃ncipijs hominis, vel quæ fluunt ex principijs indiuidui, vt Simũ ex principijs huius vel illius hominis. Per reductionẽ vero asserunt quatuor reponi in hoc secundo modo. Sed videtur q; per reductionẽ nihil reponatur in hoc modo, qm̃ nihil reducitur ad aliud, quod non dependet ab illo, vt superius dictum est. Propterea dicendum, q; prædicata secundi modi quędam sunt naturalia. in quorum definitionibus ponuntur subiecta, vt homo est risibilis, vel nasus est simus: quædam sunt prædicata non naturalia, in quorum

Prædicata secũdi modi, non sunt de omni.

in quorum definitionibus ponuntur subiecta, vt animal est homo: & substantia est animal. Homo enim de aiali: & animal de substantia innaturaliter prædicãtur, & subiecta ponuntur in definitionibus prædicatorum. Ex his sequitur ꝙ non oportet prædicata secundum hunc modum esse de omni, vt ex verbis Themistiȷ̃ colligitur. satis enim est, vt subiectum ponatur in definitione prædicati, nec aliud requiritur secũdũ Themistium, & Philoponũ.

ARGY.

Quæ uero neutro modo competunt accidentia: queadmodũ competit animali musicum aut album.

DILVCI. Tertius modus per se.

Quæcunq; vero neutro modo insunt, accidentia sunt. Vt musicum aut album animali.

Comẽ. 47. Expositio Themisti.

Themistius videtur verba hæc referre ad tertium modum, siue significatum verbi per se. Dicit enim tertia forma eorum, quæ per se adsunt, pertinent ad accidẽtia, quæ ita subiectis suis insunt, vt non aliȷ̃s prius, qũo superficiei color & musicum animali. Propterea concludit Themistius, ea igitur, quæ tribus his modis de aliquo afferũtur per se afferri dicuntur. Hæc Themistius. per quæ dat intelligere Arist. hic attulisset tertiam formam prædicatorum per se, & non (vt aliȷ̃ dixerunt) prædicatorum per accidens. Præterea dat intelligere hanc formam esse, qñ aliquod accidens inest alicui subiecto, non mediante aliquo subiecto priori. Hac rõne color sũperficiei per se inest: qm̃ primo & immediate ei inest. Consonant huic expositioni, quæ Arist. inquit. 5. Metaphysicę, & Aue. ibidẽ. Vñ Arist. inquit, & alio modo illud, in quo est aliquid primo naturaliter, vt color in superficie. Auer. vero inquit, et dicitur per se etiam de prædicabilibus de subiecto ꝑꝑ naturã subiecti sine aliquo mediante, sicut dicimus ꝙ superficies est alba per se, idest primo, & sine medio. Corpus .n. non est album, nisi per superficiem. Quod aũt textui non dissonet, patet si sic legatur. Quæcũq; vero neutro modo insunt, hoc est nec primo, nec secundo modo, & subaudi immediate, accidentia sunt per se prædicata, vt musicũ & albũ aiali. Musicum .n. immediate animali inest secundũ aiam, album vero immediate secũdum superficiẽ.

Error aliquorum. Comẽ. 23.

Et si dices Themisti. velle omne per se esse de omni.

Dicendum illud solum esse verum de primo significato verbi per se. Philoponus vero hæc accidentia esse asserit, cuius expositioni hærent Auer. & aliȷ̃ Iuniores, hęc enim expositio facilius Arist. verbis accommodatur, est enim illa Themistiȷ̃ parũ violenta, vt patet legẽti. Quęrit Philoponus, & quidem non iniuria, nunquid ea accidentia, quæ non separantur, per se inesse dicantur, his subiectis, è quibus non separantur. Vt nigrum coruo. Respõdet, & quidem satis admodum probe, ꝙ nullo pacto, qm̃ Aristo determinauit ea accidentia per se esse in subiectis, in quorum definitionibus subiecta ponũtur, siue sint separabilia, siue non. Vlterius quærit nunquid sit aliqua regula eorum accidentium inseparabilium, quæ per se insunt? Iterum respondet ꝙ sic: nam ea accidentia recipiunt subiecta in eorum definitionibus, quæ illis inesse per eorum naturam determinantur, vt simum & risibile. Simum .n. in naso natura determinatur, risibile vero in homine: quæ vero in subiecto natura non determinãtur, vt calidũ in Cigno, licet esset inseparabile, subiectum tñ non recipit. Sed quæres vtrum omne prædicatum per se, insit subiecto necessario. Tenẽt Græci Aristotelis interpretes ꝙ non omne. Nam simum per se naso inest, nec tñ necessario, nec de omni naso prædicatur. Hæc de accidentibus. Animaduerte tamen, Themistium voluisse primum significatum verbi per se esse eorum que per se ꝑdicantur, secũdum vero, & tertium esse eorum, q̃ per se subiectis insunt. At Philoponus asserit primum significatum verbi per se esse eorum, quæ per se de subiectis prædicantur, Secundum vero eorum, quæ per se subiectis insunt. At tertium nec eorum quæ per se prædicanť, nec per se insunt, sed eorum quæ accidunt.

Prima dubitatio. Philopon. Respon.

2. dubitõ. Responſ.

Alia dubi. Respon.

Notabile.

ARGY.

A *Præterea id per se dicimus, quod non de subiecto alio dicitur ullo. Ambulans enim aliquid aliud est, quod ambulans est atque album. At substantia & quæcunque hoc aliquid significant, non sunt aliud quam id quod sunt.*

DILVCI. Quartˀ modus dicẽdi per se.

Amplius ꝙ non de subiecto dicitur alio quodam. Vt ambulare, alterum quid existẽs ambulans est, & album, substantia autem & quæcunque hoc aliquid significant, non alterum quid existentia sunt, quod quidem sunt.

Comẽ. 48. Themi.

Secundum. Themistium hic ponitur quartum significatum verbi per se: & est secundum Themi. non in his q̃ de alio prædicantur, vt fuerunt prędicata primi modi, neque in his quæ alteri per se insunt, vt fuerunt accidentia ꝑ se, quæ insunt subiectis secundo, & tertio modo, sed (vt Themistius inquit). In his sunt, quæ neq; per aliud sunt, vt secundæ substantiæ, quæ sunt per primas, neq; in alio continentur, vt sunt accidentia, quæ in alio continentur. B Et hoc pacto sola indiuidua substantiæ per se sunt secundum hunc modum. vt Callias, & Socrates, per quæ Themistius dat intelligere primum modum esse eorũ, quæ ꝑ se prædicantur, secundum vero & tertium esse eorum, q̃ per se insunt, hunc aũt quartum esse eorũ, quæ per se subiȷ̃ciuntur. Quare secundum Themistium per se subiectum est, qñ nec de subiecto alio dicitur, nec ĩ subiecto alio est, vt primæ ipsę substantiæ. At (vt ex Philoponi verbis excipitur) tertium significatum est eorũ, quæ per se subsistunt, aut existunt. vt primæ substantiæ: quæ nec ꝑ subiecta subsistunt, nec in subiectis existunt. Et sic nec secundæ substantiæ, nec accidentia per se sunt hoc pacto. Nam secundæ substantiæ per primas subsistunt: destructis enim primis substantiȷ̃s, secundæ etiam tolluntur. Accidentia vero in subiectis sunt. In construendo vero verba Aristo. Philopo. innuit aliam expositionẽ: nam velle videtur hoc significatum verbi per se esse eorum, quæ non in subiecto sunt. Et sic tam primæ q̃ secundæ substantiæ C erunt per se hoc modo. sola enim accidentia, quæ subiectis insunt, excluduntur. Vnde sic legi. {Amplius quod non de subiecto dicitur alio quodam} Hoc est ea voco ꝑ se tertio, quæ non in subiectis insunt aliȷ̃s quibusdam. Vt enim Philoponus exponit Arist. per non de subiecto dici, intelligit nõ in subiecto esse, cuius exẽplũ affert, vt ambulare, quod in subiecto est, nõ per se dico. Cuius causam affert, & inquit, nam subaudi, alterũ q̃d exñs, videlicet Callias existens alterum quid, qm̃ non in alio, ambulans est, & albũ. Et sic ambulare & albũ non per se hoc modo sunt, qm̃ in alio sunt. At substantia, s. secunda, vt hõ vel animal, & substantiæ primæ quæcunq; hoc aliquid significant, non alterum quid existentia, hoc est per subiecta, in quibus sunt, sunt q̃d quidẽ sunt, s. ꝑ se. Ergo secũdũ hãc expõnem tã secundæ q̃ primæ substantiæ sunt per se hoc modo. Et sic Philoponus duas expositiones innuit.

Philopon.

In ꝑdicamẽtis. c. de substantia.

ARGY.

Ea igitur, quæ de subiecto non dicũtur, per se, ea uero, quæ D *de subiecto dicuntur, accidentia dico.*

DILVCI.

Quæ quiddm igitur nõn de subiecto, per se dico, quæ vero de subiecto, accidentia.

Comẽ. 49.

Epilogat hunc modum: & quia quod est per se, habet suũ ꝑ accñs sibi correspondens, ideo epilogãdo addit q̃d dicat per accñs secundũ hunc modũ. Et secũdũ Philoponũ lege sic: {Quæ quidẽ igitur non de subiecto dicũtur} Hoc est quæ quidẽ igitur non in subiecto sunt, per se dico tertio modo. Sũpsit .n. dici de subiecto pro esse in subiecto, vt Philoponus exponit. Hæc quo ad epilogũ. Deinde exponit, q̃ ꝑ accidens dicantur, & inq̃t. Quę vero de subto, hoc est, q̃ vero in subiecto sunt, dico supple accñtia secundũ hunc modũ. Secũdũ vero expõnẽ Themistiȷ̃ aliter legenda sunt verba. Dicit .n. q̃ quidẽ igitur nõ de subiecto, subaudi nec in subiecto sunt, per se dico hoc tertio modo,

Expositio Philopon.

Themist.

modo, quæ vero de subiecto vel in subiecto, accidentia dico secundum hunc modum. Hæc scd'm Themistium.

Quærunt Iuniores an modus iste sit prædicatorũ. Sed ergo quæstionem hanc admiror, nullus enim veterũ qõnem hanc olfecit, nec Aristo. somniauit. Vnde Them̃. hoc significatum verbi per se, subiectum per se velle videtur. Philoponus vero & Auer. existens per se. Quo vero ad verba attinet, dixit. Substantia autem & quęcũque hoc aliquid significant. Secundum alteram Philoponi expositionem, intelligens per substantiam, secundam substantiam: per quæcunq; hoc aliquid significat, substãtias primas: nam vtraq; substantia per se hoc modo dicitur. Scd'm vero Themi. intelligitur sic, substantia autẽ, s. quæcunq; hoc aliquid significant, per se sunt hoc pacto: ita vt secundum sit expositio primi, quia secundum Themist. solæ primæ substantiæ sunt per se hoc modo.

ARGV. *Insuper alio modo id quidem per se dicimus quod unicuique competit ob ipsum, id autem, quod hanc conditionem egreditur, accidens. Veluti si ambulante quopiam coruscauerit, id accidens dicimus. Non enim ob idipsum coruscauerit quia ambulauerit, sed id dicimus accidisse. At cum iugularetur quispiã mortem obierit iugulationeue, id per se dicimus. Ob idipsum enim quia iugulabatur mortuus est, sed non accidit eum cum iugularetur mortem oppetijsse.*

DILVCI. Quartus mod' p se. Adhuc autem alio modo, quod quidem propter ipsum inest vnicuique, per se dico, quod autem non propter ipsum, accidens. Vt si ambulante coruscauit, Accidens est, non enim propter ambulationem coruscauit, sed accidens dicimus hoc. Si vero propter ipsum, per se. Vt si aliquid interfectum interijt & secundum interfectionẽ, quoniã pp id quod interfectũ est interijt. Sed non q; accidat interfectum interire.

Comẽ. 50. expõ modernoruȝ. Recentiores hoc vltimum significatum verbi per se etiam prædicatorum esse aiunt. Dicunt enim, q; quando prædicatum de eo subiecto prædicatur, in quo eius per se causa continetur, per se prædicatum hoc quarto modo dicatur. Vt ædificator ædificat, Iugulatus moritur: in subiectis enim prædicatorum causæ habentur. Themisti⁹ vero, Philoponus, & alij non ad prædicata, sed ad causa hoc significatum referendum esse arbitrantur. Cã triplex. Præterea illud prædicatum, ædificat, per se prædicatur de ædificatore secundo modo per se. nam cum subiectum sit per se causa prædicati, est pars definitionis illius. Propterea dicamus q; triplex causa sit, quædam mere per accidens. Veluti illa, quę sui natura nullius est causa, vt musica per accidens dicitur ædificationis. Quædam vero causa per accidens dicitur, q; præter intentionem causa sit, vt fodiens inuentionis Thesauri, & ambulans coruscationis, nec enim fodiens Thesaurũ inuenire intendebat, nec ambulans coruscationẽ, sed p̃ter intentionẽ casu aut fortuna hæc accidunt. Quædam deniq; causa p se est, quæ nec ex accidenti, nec fortuna causa est (vt Themistius inquit) vt iugulatio per se causa, qua Socrates moritur, esse videtur, non enim ob iugulationem id casu euenisse dicimus, sed quia iugulatio illa per se causa interitus est: cum neq; ex accidenti, neque fortuna causa interitus sit. Auer. autem velle videtur significatum hoc referẽdum esse ad euentum per se, & ita non causæ, sed effectus per se hoc significatum esse censet: ita, vt illud per se euenire dicatur, q; nec fortunę siue casu, nec ex accidẽti eueniat. Cuius expositioni Grossatesta assentit, nec videtur hæc expositio verbis Aristot. dissona: nam qui per se causam definit, effectum ac euentum per se, etiam definire videtur. Ex his apparet modum hunc non esse prædicatorum, vt Iuniores putant. Nec argumẽtum eorum valet, dum argumentantur hunc esse modum inhærendi, & inhærentia

E notat habitudinem prædicati ad subiectum, quoniã falsum est quod sumunt. non enim hic modus inhærẽdi est, sed modus vel causæ, vel euenti, aut effectus, qui euenit à causa. Vnde Arist. inquit. {Adhuc autem alio modo, quod quidem propter ipsum inest vnicuique per se dico, hoc est neque ex accidenti, neque fortuna. quod aũt non pp ipsum, subaudi dico accidens, hoc est, cãm per accñs. & ponit exempla, & inquit: {Vt si ambulante coruscauit: accidẽs est} Hoc est ambulatio ipsa causa per accidẽs est. Vel secũdũ expõnem Auer. coruscatio ipsa accidẽs est: hæc est euentus per accidens, causam affert: & inquit {Dico, subaudi ambulationẽ esse cãm per accidens: quia non pp ambulationem coruscauit, sed ambulationẽ dicimus accidens, hoc est accidentalem cãm esse coruscationis, & potest referri ad effectum. Et tũc lege sic Subaudi dico coruscationẽ esse per accidens euentũ, quia non pp ambulationem coruscauit, sed hoc, s. coruscare accidens dicimus, hoc est euentum per accidens. Hæc de causa, vel effectu per accidẽs. F Deinde quid intelligat per causam per se exponit, & inquit {Si naũt pp ipsum subaudi esse dr̃, per se, s. cãm dico, vel per se euentum dico, vtroq; enim mõ legi põt textus. Vt si aliquid interfectum interijt, & scd'm interfectionẽ: interfectio subaudi per se causa est interitus, qm̃ propter id quod interfectum est, interijt: sed non q; accidat interfectum interire.

Quo vero ad verba attinet, dicit & secũdũ interfectionẽ (vt Philoponus animaduertit) qm̃ contingit nõ iugulatũ interire, & iugulatũ interire. Et intelligo q; cõtingat subm iugulationis interire propter iugulationẽ, & nõ pp iugulationem: qm̃ subiectum iugulationis contingit interire casu vel fortuna, & sic non pp iugulationem, & contingit interire propter iugulationẽ. Aristoteles ergo animaduertens ad subiectum iugulationis, q; põt iugulatione & non iugulatione interire, adiecit pp iugulationem siue interfectionem, vel (vt Philo. innuit) iugulatio nõ sem per cã mortis est, nisi sit letalis. G Põt enim iugulatio eẽ cã mortis, cum est completa, cum vero est imperfecta, non est letalis. Propterea addit & pp interfectionem, s. completam. Quærũt, vtrũ numerus significatorũ verbi per se, sit pro numero causarũ. Et prima facie apparet ita esse. Vt Arist. & Auer. 5. Metaphy. dicentes per se esse ęqua le causæ. Quã parte Iuniores affirmant asserentes Primum significatum explicare formalem causam, Secundum causam materialem, Tertium explicare causam agẽtem, Quartum finalem causam. Themistius vero, Alexander, Philoponus, & Auer. dixerunt, Primum significatum verbi per se, esse prædicatorum, Secundum accidentium, quæ per se insunt. Tertium eorũ, quę existunt, vel subijciuntur. Quartum deniq; causæ: & qm̃ quatuor sunt causæ, ideo quartum significatũ quatuor habet spẽs pro numero, videlicet causarum. Secũdo quęrunt, vtrũ tm̃ quatuor sint significata verbi per se. Quidã arbitrãtur esse tm̃ quatuor: qm̃ Aristo. quatuor tm̃ verbi per se significata enumerauit, & non plura. Sed hæc positio sta H re non potest. Primo, quia Themistius enumerauit quinque. Secundo qm̃ Arist. Secundo libro de Interpretatione asserit bonum esse per se bonum. Vbi patet bonũ nõ esse per se bonum aliquorum horum modorum. Insuper Aristo. infra asserit lignum esse per se album. Contra vero album per accidens esse lignum. Preterea. 5. Metaph. Arist. adhuc plura significata verbi per se addit. Alij dixerunt esse differentiam inter per se, & secundum se. Nam lignum secundum se est album, & bonum secundũ se est bonũ. At per se non nisi quatuor modis dicitur. Secundũ se vero, pluribus. Quæ expõ imperita est. qm̃ apud Arist. idem est per se, & secundum se. Græce. n. Cathauta dicuntur, modo latine est & per se, & secundũ se.

Quare credendũ est non tm̃ quatuor, vel quinq; esse significata verbi per se, sed longe plura: enumerauit autem hęc quatuor, vel quinq;, vt exempla, nec pro necessitate, qm̃ duo tantum sunt necessaria, vt postea dicemus.

Verborum expositio. Themist. & Ant. 2. Dubium Tex. c. 2[illegible] Propria solutio. Plures sun[t] p se mo[di] q̃ quatuo[r]

Quę

ARGV.

Quæ igitur in hisce, quæ sub scientiam simpliciter cadunt per se dicuntur, uel eo pacto ut sint in prædicatis subiecta, uel eo rursus ut ipsa sint in subiectis, ea ob ipsa & necessario sunt. Nam fieri non potest ut non competat aut simpliciter, aut opposita, ueluti lineæ rectum aut obliquum, & numero par aut impar. Est enim contrarium, aut priuatio, aut contradictio, genere in eodem, ceu par est id quod est nō impar in numeris ubi sequitur. Quare si necesse est affirmare aut negare, necesse est & ea quæ per se insunt competere. Id igitur quod de omni & id quod per se dicimus hoc sit modo determinatum.

DILVCI. Tametsi quatuor sint modi per se, duo nihilo minus necessarij sūt ad demōstrationem.

Quæ igitur dicūtur in simpliciter scibilibus, sic vt insint prædicatis, aut prædicata ipsis insint, & propter ipsa insunt, & ex necessitate, nō enim contingunt non inesse aut simpliciter aut opposita. Vt lineę rectum, aut obliquum. Et numero par aut impar. est enim contrarium aut priuatio, aut contradictio in eodem genere. vt par non impar in numeris est quatenus sequitur. Quare, si necesse est affirmare, aut negare, necesse est & quæ sunt per se, inesse. De omni quidem, & per se determinatum sit hoc modo.

Cōmēt. 51. Cur Arist. enumerauit tertium & quartū prædicatū per se. Quod tertius modus nō sit necessarius demōstrationi.

Cū enumerasset quatuor ipsius per se significata, nunc vult ostendere quod duo priora significata ipsius per se vtilia sunt nobis ad demonstratiuas methodos. Cur vero cætera enumerauit, cum sint inutilia demonstratiue methodo, Themistius causam affert, quod ea enumerauit amplificandi exornandiq; causa. Philoponus vero ait ea enumerata esse plenioris diuisionis gratia. Probat autem Philoponus, quod tertius modus demonstratiue methodo non sit necessarius ex eo, quia tertius modus circa sola indiuidua potissimum versatur, quæ de nullo prædicantur, sed hoc aliquid significant. Præterea indiuiduorū demonstratio non est. Rursus probat, quod nec quartus modus vtilis sit. Primo quidem, quia non semper causa est sui effectus causa, nō enim semper iugulatio causa mortis est, nisi sit letalis, & perfecta: at demonstratio vult habere ipsum semper. Secundo, quia quartus modus non est eorū, quæ prædicantur, neq; eorum quæ insunt: & dato, quod causa de causato prædicetur, & quidem de necessitate, nō ad propositiones demonstrationis tale confert, sed ad totius syllogismi generationem: vtputa: quia luna deficit, propter terræ interpositionem, & sic non ad propositiones confert, sed potius ad syllogismi generationem: quoniam in medij termini loco assumitur, exempli gratia, vt in syllogismo tali, Luna occiditur à terra: quod occiditur à terra deficit: Luna igitur deficit. Vbi patet terræ interpositionem nō esse assumptam in propositione, sed in medij termino loco, Quod vero duo prima sint vtilia demōstratiuę methodo, patet, quoniam assumuntur in propositionibus, & sunt necessaria, & per se. Quod primum significatum ipsius per se sit necessarium, tanquam per se notum derelinquit: siquidem quæ in definitionibus alicuius assumuntur, oportet inesse illis ex necessitate. Quod vero secundum significatum ex necessitate insit, non clarum est: quoniam non semper prædicatum inest omni subiecto: neque enim omni numero impar, neq; par omni numero inest. Ostendit autē hæc ex necessitate inesse, quia horum oppositio est immediata, & æquiualens contradictioni. Contradictoriorum enim alterum necessario inest, & omni, & semp. Ergo secundū significatū est necessariū: quoniam est eorū, quę ipsa vel eorū opposita necessario insunt. Sic igitur perspicuū duo prima esse vtilia. Cætera vero esse addita ad pleniorē diuisionem. Arist. ergo primo accipit quod duo prima significata sint vtilia demonstrationi, & inquit. {Quæ igitur dicūtur in simpliciter scibilibus, sic subaudi dicūtur vt insint, prædicatis, et hoc quo ad secūdum significatum: quod eorū est quę definiuntur per subiecta. Aut prędicata ipsis subiectis

Quod nec quarto sit vtilior. 1. Secundo.

In secundo modo accidentia insunt necessario subiectis suis sub disiunctionis nota.

A insint, & hoc, quo ad primum modum, qui eorum est, quæ in subiectorū definitionibus collocantur. Secundo accipit qualia sint hęc significata, & inquit: {Et propter ipsa insint, quia de omni, & ex necessitate, quia semp. Ergo duo accipit, quorum primum est, quod duo prima significata vtilia sint demonstrationibus, Secundum, quod hæc sint de omni, & necessaria. Sumit aūt primum tanquam per se notum. Secundum vero sumit, vt ostendat tertium & quartum nō vtilia esse: cum nec sint eorum quæ prædicantur necessario, nec eorum quæ insunt necessario. Et intelligit per simpliciter scibilia, ea, quæ proprie, & per se sciuntur, & non per accidens, vt propositiones quæ in demonstratione assumuntur, vt exponit Philoponus. Nā, si mediū est subiecti, hoc est minoris definitio, maior propositio est eius prædicati, quod per se secundo modo prædicatur, vt hæc, Omne animal rationale est disciplinæ capax, Minor vero est eius prædicati: quod per se primo modo prędicatur, vt hęc, Omnis homo est animal rationale. Sinautem mediū est definitio

B quæsiti, hoc est maioris, tam maior quam minor propositio eorū est, quæ prædicantur secundo modo, vt Omne aptum ad sciam est disciplinę capax: omnis homo aptus ad sciam: ergo omnis homo disciplinæ capax. Subiectū enim primæ, & subiectū secundę in definitione prædicati ponitur, vel poni pōt. Quare hæc duo significata vtilia sunt propositionibus demōstrationis. Quoniam interdum vtrunq;, interdū alterū in propositionibus assumitur. Recentiores aūt hęc omnia significata esse vtilia demonstratiuę methodo arbitrantur, ex eo potissimū: quia Aris. nō cōsueuit ponere in libro nisi ea tantum, quæ sibi conferunt in doctrina. Quę expositio Græcis expositoribus minime cōuenit: asserunt enim duo prima significata simul aliquando, aliquando vero alterum in propositionibus assumi. Quartum vero assumi in loco termini medij. At tertium, quod est indiuiduum substantiæ, licet nec in propositionibus, nec in loco termini medij assumatur, in Syllogismo tamen expositorio, vt medium assumi pōt. Deinde probat illud secundo loco assumptum, scilicet quod prædicata primi et secundi mo

C di vtraq;, scilicet necessario insint, & inquit. {Non enim contingunt nō inesse, aut simpliciter, vt prædicata primi modi inesse dicuntur. Non enim possibile est (vt Philoponus inquit) quæ in alicuius definitione assumuntur, non & omni & semper ex necessitate subiecto inesse, aut opposita, vt prædicata secundi modi: etenim (vt Philoponus inquit) necesse est non semper ipsa prædicata secundi modi, sed totam oppositionem ex necessitate inesse. Omnis enim numerus aut par, aut impar: et omnis linea aut curua aut recta. Aliter exponi pōt: vt dicamus, quod Aristo. probat quod prædicata secundi modi necessario insint subiectis, supponens tanquam per se notum prædicata primi necessario absolute inesse, & inquit {Nō enim prædicata secundi modi contingunt non inesse aut simpliciter, hoc est absolute, vt disciplinæ capax homini, & sensitiuum animali: aut opposita, hoc est aut totam oppositionem: etenim omni subiecto necesse est totam oppositionem inesse. Omnis enim numerus aut par, aut impar, & omnis linea aut recta, aut tortuosa, & omne corpus generabile, aut graue, aut leue: & hoc inquit. {Vt lineæ re-

D ctū aut obliquum, & numero, par aut impar. Sed dices, in quibusdā per se accidentibus inuenitur medietas, non enim omnis nasus est simus aut aquilinus, sed aliquis est rectus. Respondet Philoponus, quod etiam in his sit immediatam oppositionem accipere. Si ita dicimus omnem nasum, aut rectum, aut tortuosum esse: nā tortuosum, si fuerit gibbosum in naso, erit aquilinus, si fuerit cauum, erit simus. Aliter respondet Phil. quod nō in omnibus accidentibus oppositio necessario inest, sed in his, quæ sūt simpliciter scibilia: modo simitas et aquilinitas nasi simpliciter scibilia non sūt, et quia accepit prædicata secundi modi inesse ex necessitate, aut simpliciter, aut opposita, hoc probat, & inquit {Est enim cōtrarium} subaudi cū suo cōtrario {aut priuatio cū suo habitu, aut cōtradictio} hoc est alterū cōtradictoriū cum altero in eodē genere} subaudi susceptiui. Et ideo necessario oppositio inest siue sit cōtraria, siue priuatiua, siue cōtradictoria. In susceptiuis enim & visus & cęcitatis necesse est alterū oppositorū in-

Obiectio. Responsio Philo. Alia Philo. responsio.

esse. Et in contradictione necesse est alteram particulam omnino inesse: & in contrarijs, s. immediatis necesse est alterum contrariorum inesse susceptiuis contrariorũ. vt numero, par aut impar, homini, vitam, aut mortẽ, & corporibus generalibus, graue, aut leue, & aĩalibus sanum, aut ægrum. Vel aliter põt exponi, vt dicamus, ꝙ velit probare ꝙ alterũ cõtrariorum immediatorum necessario insit, & lege sic: dico alterũ contrariorum ex necessitate inesse. Nã ipsum contrarium est aut priuatio, aut cõtradictio. Et qm̃ (vt Philopon. inquit) credi posset in oĩbus alterũ contrariorum esse vt priuationẽ, vel contradictionem, addit in eodem genere, hoc est in proprio susceptiuo, non. n. Hircoceruus est par, aut impar, sed numerus. nec lapis est cæcus aut videns, sed aĩal, quæ sunt propria illorum susceptiua. Et hoc subscribit, vt par est nõ impar in numeris. In alienis aũt susceptiuis cõtraria nõ ita se habent. Addit quatenus cõsequitur. Nã par quidẽ (vt Philopo. inquit) affirmatio est, non impar vero negatio, sed hoc modo dico par non impar esse, quatenus sequitur in talibus ad affirmationem negatio. Sequitur. n. ad par nõ impar, & ad rectũ non tortuosum ꝑꝑ immediatã contrariorũ oppõnem. Tunc affert cõclusionẽ, & vim rõnis, et inquit: {Quare si necesse est aut affirmare, aut negare, necesse est ea quæ per se insunt.} Hoc est si in omni aut affirmatio, aut negatio est, in immediatis autem contradictio æquiualet contrarijs: ex necessitate igitur in talibus immediatis contraria subiectis inerunt. Auer. vero dicit, ꝙ aliquod accidens speciei simpliciter competit, vt risibile homini, generi vero sub oppositiõe, vt aĩali, qm̃ oẽ animal aut risibile, aut non risibile. Demũ epilogat, et inqt. de oĩ quidem & per se determinatum sit hoc modo.

Auerro.

Tex. cõ. 11.

ARGY.

Vniuersaliter autem id competere dico, quod de omni dicitur, & per se, atque hoc plane quo ipsum est.

DILVCI.

Vniuersale autẽ dico, quod vtiq; & de oĩ est, & per se, & secundum quod ipsum

Comẽ. 52.

Cũ enumerasset significata verbi ꝑ se, & demrãsset, q̃ demrãtiuę Methodo vtilia sint, nũc trãsit ad declarandũ quid sit vl'e: qđ tertio loco proposuit declarare. Innuit aũt (vt Philoponus inquit). Vl'e trifariã dici. Primũ quidẽ est ꝑdicatũ, qđ oĩ subiecto simpl'r ĩest, licet nõ ꝑ se insit, vt nigrũ, qđ oĩ Aethiopi inest, & cãdidũ oĩ Cigno. Secũdũ vero, qđ oĩ inest & ꝑ se, vt habere tres angulos duobus rectis ęquales omni Isocheli & ꝑ se inest. Et sensitiuũ oĩ homini & ꝑ se etiã inest, licet nõ primo. Tertiũ deniq; est qđ & oĩ, & per se, & primo inest. Vt habere tres angulos æquales duobus rectis oĩ, & per se, & primo triangulo inest. Vñ inqt: {Vl'e aũt dico, quod vtiq; & de oĩ est} & hoc quo ad vl'e ꝑmo mõ dictũ. {& per se} & hoc quo ad vl'e secundo modo acceptũ {Et secundũ quod ipsum} hoc est primo: & hoc quo ad vl'e tertio assignatũ. vel melius & secundũ qđ ipsum pro per se sumpsit, vt postea dicet. Et non tria, sed duo significata ipsius vl'is accepit. Nã verbũ scđm qđ ipsum ꝑ per se accepit, vt alter alterius sit expositiuum. Differt aũt vniuersale qđ accepit in primo Peri Hermenias ab vl'i qđ hic in demonstratiuis accipit: Ibi. n. vt cõe quinq; vniuersalibus, de quib⁹ Porphirius, hic vero ad demonstratiua cõtractũ accepit, cã aũt, quia liber ille oĩbus libris Logicæ fere cõis est, hic vero nulli alteri, nisi sibi. Ob hanc cãm ibi vniuersale longe cõius accepit q̃ hic. Quo vero ad verba attinet, Vl'e græce Catholu, dicitur, latine tũ vniuersale, tũ vniuersaliter ꝑdicatum, verius aũt Catholu prædicatũ secundum totum dicitur: præsertim si scriberetur per. T. Nam si scribitur per Th, sonat veluti totum. Est. n. vniuersale prædicatum vt totum, licet non sit proprie totum.

32. Euclid.

Dña inter vl'e hic diffinitum. & 1. Peri her. cap. 5.

ARGY.

Patet igitur ea necessario rebus inesse, quæ ipsis uniuersaliter competunt.

DILVCI.

Manifestum est, ꝙ quæcunque sunt vniuersalia, ex necessitate insint rebus.

E Cum descripsisset vniuersale, nunc ex illius descriptione infert quasi Corollarie omne vniuersale necessario inesse rebus, quibus vniuersaliter inest, & inquit: {Manifestum igitur est, ꝙ quæcunq; sunt vniuersalia, ex necessitate insint rebus. & potest intelligi oĩa vniuersalia, hoc est omnia significata vniuersalis, Vtputa tam quod inest omni: q̃ quod inest omni, & per se, etiam & quod inest primo. Non enim videtur aliquod vniuersale inesse omni, quin insit necessario. Consonat aũt huic expõni, verbum plurale quæcunq; vniuersalia: per quod omnia ipsius vniuersalis significata innuere videtur: quæ expositio habet locũ, si tria significata vniuersalis accepit in textu proximo: & potest intelligi de vniuersalibus demonstratiuis, quę insunt rebus primo. q. d. quæcũq; sunt vniuersalia, s. primo rebus inexistentia, ex necessitate insunt rebus. Non enim omne vl'e inest necessario, licet insit oĩ: nam oĩ homini ambulare aliquando contingit inesse, & tñ nunq; necessario inerit. Vel forte ꝑ quæcunq; vniuersalia intelligit, & quę primo, & quę secundo modo dicuntur: nam quæ tertio modo dicunt, nõdum exposuit.

Quodcũq; prædicatũ vniuersale necessario inest. Comẽ. 51.

F *Atque per se & hoc quo ipsum est, eadem esse dico. ueluti lineæ per se punctum inest, rectumue, ea nanq; ratione qua linea est. Et triangulo, hoc, tres anguli competunt duobus rectis æquales quo triangulus est. Per se enim triangulus duobus rectis æquales angulos habet.*

ARGY.

Per se aũt, & secundũ quod ipsum idẽ est. Vt per se lineæ inest punctum & rectitudo. Etenim secundum ꝙ linea est. Et triangulo secundum quod triangulus est, insunt duo recti. Etenim per se triangulus duobus rectis ęqualis ẽ.

DILVCI.

Quia dixit vniuersale ꝑdicatũ inesse rebus secũdũ qđ ipsum, exponit per se, & secundum quod ipsum idem eẽ, & inquit: {Per se aũt, & secũdum quod ipsum idẽ est. & hoc probat exẽplis, & inquit {Vt per se lineæ inest punctum, et rectitudo} subaudi et secundũ quod ipsum {Etenim secundum quod linea est} hæc lineæ insunt. Assignat secundum exemplum, & inquit {Et triangulo secũdum qđ triangulus est insunt duo recti, & si. scđm quod ipsum, etiam & per se: cuius causam affert, & inquit {Et enim per se triãgulus duobus rectis æqualis est.}

Comẽ. 53.

G Theophrasti sectatores (vt Phi. refert) differre hęc aiũt. Nam afferunt verbum per se vniuersalius esse q̃ secundum quod ipsum. Quoniam si quid est secundum quod ipsum, id & per se est, non tamen contra. Nam Isocheli ꝑ se inest habere tres angulos æquales duobus rectis, non tamẽ secundum quod Isocheles. si enim secundum quod Isocheles: non vtique æquilatero, aut Scaleno inerit. Hęc Theophrasti sectatores. Sed Arist. potest defendi: Nã (vt Philopon. innuit) Aristot. non dicit hæc idem esse in omnibus, sed asserit hæc in quibusdam concurrere, vt in exemplis, quæ induxit. Etiam in homine: mentis & scientiæ capax per se est, & secundum quod ipsum: non enim secundum quod animal est mentis & scientiæ capax est, sed secundum quod homo. Videtur enim hoc solum ex animalibus esse mentis & scientiæ capax, atque impari numero inest non in æqualia diuidi per se, & secundum quod ipsum. Sic igitur Arist. ea idem esse non nisi in quibusdam asserit, non tamen vniuersaliter, & sic q̃ Theophrasti sectatores dixerunt non procedunt contra Arist.

Defensio Aristo.

H *Tunc autem quidpiam uniuersaliter inest, cum de quouis et primo ostenditur. Velut æquales duobus rectis habere, nõ uniuersaliter inest figuræ, & tamen de figura duorum rectorum angulorum æqualitatẽ licet ostendere. Sed non de quauis figura, nec ostendens figura quauis utitur. Quadratũ. n. est quidẽ figura, non tamen habet tres angulos duobus rectis æquales. his etiam triangulus, qui duorũ est æqualiũ laterum, habet qdẽ q̃uis duobus rectis æquales, sed nõ primus, sed triãgulus prior.*

ARGY.

Vniuersale

DILVCI. Vniuersale pdicatũ est qd oi & per se, ac prio inest.

Vniuersale autem est tunc, cum in quolibet & primo demonstratur. Vt duos rectos habere neque figuræ inest vniuersaliter. Et tñ est demſtrare de figura ꝙ duos rectos habeat, sed non de figura qualibet. Neque vtitur qualibet figura demonstrans. Quadrangulus enim figura quidem est, non habet aũt duobus rectis æquales, Sed Isocheles habet quidẽ quilibet duobus rectis ęquales, nõ tñ primo, Sed triãgul⁹ prius.

Secundũ Philoponum, hæc est tertia ipsius vniuersalis determinatio. Nã secundũ ipsum textu illo. (Vniuersale aũt dico) duo tñ significata accepit. Qm̃ per se et secundũ quod ipsum pro eodem sumpsit, & inquit. {Vniuersale aũt, s. tertio modo, quod demonstratiuũ est, Tũc est, cũ in quolibet, & primo demonstratur. cum in quolibet, hoc est cũ cuiuis eorum q̃ sub prędicato sunt pdicatũ insit, Vt puta cuiuis triangulo, habere tres angulos ęquales duobus rectis. Et primo demõstratur: nã duos rectos habere, vt inquit, Neq; figuræ inest vniuersaliter, licet sit demõstrare de figura, ꝙ duos rectos habeat. Sed pro nã: qm̃ non de figura qualibet demõstratur, et sic deficit vna conditionum. Neq; vtitur qualibet figura demonstrans, cuius cãm affert, & inquit {Quadrangulus. n. figura qdẽ est, non habet aũt duobus rectis æquales, & sic nõ primo figuræ inest. Neq; Isocheli inest primo: nã Isocheles habet quidẽ quilibet duobus rectis æquales, nõ tñ primo, sed triangulus prius. Ex quibus vult habere tertiã ipsius vniuersalis significationẽ, vt illud sit quod primo insit.

Quibus patet ea, quæ de nullo prædicantur, non esse vniuersalia. Nam omne vniuersale prædicatur per se, nullũ aũt p se est negatiuũ. Insuper, patet nullũ (quod de pluribus prædicatur) esse vniuersale, nisi forte dialecticũ vniuersale dicatur. Siquidẽ vniuersale oẽ de oĩ sit. Rursus patet nullũ pdicatum mediatum esse vniuersale, vt habere duos rectos respectu æquipedali. Igitur vniuersale est de omni, p se, & primo. De oĩ quidẽ ad differentiam vniuersalis dialectici, Per se vero, ad differentiam vniuersalis negatiui, Primo deniq; ad differẽtiam vniuersalis mediati.

Subiectum de quo pdicatũ vl'iter pdicatur trifariam põt cõsiderari.

Animaduerte, ꝙ subiectũ, de quo prędicatum vniuersaliter pdicatur, trifariam cõsiderari põt, aut respectu suę substantię, aut respectu suæ essentię, aut respectu suorum suppositorũ. Respectu quidem substantiæ, prædicatum, quod de eo dicitur, per se dicitur. Respectu suæ essentiæ, quod de illo prędicatur, dicitur primo. Respectu suorum suppositorum, quod de eo prędicatur, dicitur vniuersale.

Disputat hic Philoponus, an omne demonstratiuum conuertatur ad prædicatum. Respondet ꝙ omne prædicatum vniuersaliter, quod de aliquo subiecto demonstratur, conuertat̃ cũ suo primo subiecto. Per quæ Themistius velle videtur solas definitiones, & propria, quæ cõuertuntur cũ subiectis, esse pdicata, quæ vniuersaliter de subiectis demonstrabilia sunt. Genera vero & differẽtię, quæ omni & per se insint, non tñ demonstratiua sunt, qm̃ non conuertunt̃. Quare, si recte verba Themistij intellexi, oportet dicere solas definitiones &, ꝑpria esse vniuersalia demr̃atiua: qm̃ sola primo, et conuertibiliter insunt.

Quæ The.

At ĩ fine capitis sentire vr̃, ꝙ genera ipsa vniuersaliter de differentijs pdicantur, vt animal de rationali, & differentiæ de spẽbus, vt rõnale de hoĩe: alioquin (vt inquit) cogetur demõstrationẽ ad solas definitiones, & propria ptinere, & si Themistius non sibi constat. Propterea alij (vt Philoponus narrat) dixerunt non oĩa demonstratiua debere cõuerti, sed ea sola, q̃ assumuntur in potissima demõstratione. Hinc Auer. velle videtur, ꝙ tã pdicata primi modi, q̃ pdicata secundi modi vniuersalia sint mõ de oĩ p se, & primo pdicẽtur. Faciunt ad hæc exẽpla Arist. quæ ptim in pdicatis primi modi, ptim in pdicatis secũdi modi consistunt.

Opinio aliquorum, Auerro.

Dubitatio.

Quęrunt Iuniores cũ vniuersale habeat tres conditiones, & ex parte pdicati, & ex parte subiecti, è qua parte pcipue vniuersalis rationem sortiatur. Nõnulli dixerunt vniuersale rationem suam è subiecti ipsius parte sortiri, rõne videlicet habita ad illius subti suppositã. Alij dixerunt vniuersale sortiri rõnẽ suã ab ea particula, qd est primo, hoc est nõ p mediũ. Et hac rõne Arist. vtitur ipso vniuersali in hoc libro. Fauet huic, qm̃ ab vltima differentia vnũquodq; suã rõnẽ sortitur, modo vltima differentia est verbum primo. Alij & nos diximus, Vniuersale sortiri suam rationẽ ab illis tribus, s. de omni, p se, & primo, quæ assumũtur in vniuersalis definitione loco vltimæ differentiæ, quæ ignota est.

Alia solo.

ARGY.

Qui igitur demonstratur primus duobus rectis æquales habere, uel quoduis aliud, ei primo uniuersaliter competit. Et demonstratio per se eius uniuersaliter est, cæterorum uero quodam modo non per se. nec eius uniuersaliter est, qui duorum est æqualium laterum, sed superat & ad plura sese extendunt.

DILVCI. Subm primus est de quo demr̃atur passio, & cui⁹ p se demr̃atio est.

Quodcunq; igitur primum demonstratur duos rectos habere, aut quodcunq; aliud, huic primo inest vniuersale. Et demonstratio per se huius vniuersalis est. Aliorũ aũt quodam mõ, non p se, neq; Isochelis est vl'r sed est in plus.

Cum declarasset qd sit vniuersale pdicatũ, hic exponit duo, & quid sit vniuersale subm, et cuius primo sit demõstratio. Addens quorũ demr̃atio sit per accñs, & inquit: Quodcunq; igit̃ primum subm demonstrat̃ duos rectos habere, aut habere quodcũq; aliud} hoc subaudi est subiectũ primũ vniuersale, cui primo inest vniuersale. Hæc de vniuersali subiecto. Deinde addit cuius sit primo demonstratio: & inquit. {Et demr̃atio p se huius vniuersalis subiecti est} Addit tertio quorꝫ demr̃atio sit p accñs, hoc est nõ primo, & inquit: {Aliorũ aũt, s. subiectorũ, q̃ sub illo primo, vel supra illo pmo cõtinent̃, demr̃atio est quodã mõ non p se, sed quasi p accñs. Et p hoc asserit cuius nõ sit vniuersaliter: & inquit. Neq; Isochelis est vniuersaliter, sed eius cuius est per se primo demonstratio, est in plus: quoniam est ipsius trianguli primo.

Notabile.

Aĩaduerte, ꝙ demõstratio est cõclusiõis p se, vt toti⁹ demr̃ationis formę. Est propõnũ vt materię, qm̃ propõnes sunt potẽtia cõclusio, est subti vt eius de quo q̃situm demr̃atur. Est pdicati vt eius qd q̃ritur: & demr̃atur. Horũ aũt subm & pdicatũ cũ primo talia sunt, vl'ia ab Arist. dicũtur: propõnes vero, & conclusio ex vl'ibus constat.

ARGY.

Oportet autem non latere errorem persæpe fieri, & non esse id quod ostenditur primum uniuersale, quemadmodum esse uidetur. Decipimur autem hac deceptione, cum aut præter singulare uel singularia nihil est quod accipiatur superius.

DILVCI. Text. c. 12. Qũo cõtingat error in vniuersalis sumptiõe.

Oportet autem non latere, quoniam multoties contingit peccare, & non esse qd demonstratur, primũ vniuersale, secundũ quod vr̃ demonstrari vniuersale primum. Oberramus autem hac deceptione, cum aut aliud nihil sit accipere à supiori præter singulare, aut singularia.

Cum docuisset vniuersale, nunc vult assignare causas deceptionis scdm quas contingit sæpenumero errare circa vniuersale. Verum Themistius & Auerroes velle videntur Aristo. exponere primo causam cur cum nos aliquando demonstremus vniuersale, non credamus ipsum esse vniuersale. Et asserit causam huius esse, ꝙ sub vna specie sit vnum tantum singulare. Verbi causa, Vt si de terra, ꝙ in meditullio orbis sit locata, demonstremus, tunc id quod vniuersale est vniuersaliter demõstrasse non videmur: & tamen re reuera vniuersale demõstramus. qm̃ non de terra quo terra vna est, sed quo terra, id demonstramus. Et sic causa erroris est, ꝙ vnum sit indiuiduũ numero sub specie. Melius aũt & magis verbis Arist. consentanee Philoponus hunc errorem exponit. Vult

Expositio Philopon.

Vult enim ꝙ Arist. assignet causam, cur aliquādo nos nō demonstrantes vniuersale, putemus vniuersaliter id demonstrare. Et hoc proponit Arist. & inquit. ⁋ Oportet autem non latere, qm̄ multoties circa acceptionem vniuersalis, contingit peccare, & non esse quod demonstrať Primū vniuersale. Scd'm quod videtur vniuersale primū demonstrari. Ecce ꝙ errorē, vt non sit vniuersale, qđ putauimus vniuersaliter id demonstrare. Assignat autem vnam causam, vtputa quando singulare aliquid fuerit indiuiduum sub spē, de quo facimus demōstrationē. Vt ꝙ terra in medio vniuersi sita sit, aut ꝙ mundus sphæricus In his putamus vniuersales demonstrationes facere, qm̄. per se insunt, quæ demonstranť, & nulli alteri præter illa, non tn̄ non sunt hæc vniuersalia. Qm̄ si plures essent mūdi aut terræ plures, talia vtiꝗ in illis quadrarent. Veluti si in mūdo esset vnus solus homo, vt tpe Deucalionis & demonstraretur de illo ꝙ esset disciplinæ capax, vtiꝗ putaremus vniuersale esse quod demonstratur de Deucalione, cum illi, & nulli alteri præter illud cōpeteret: & tn̄ nō esset vl'e: qm̄ non scd'm quod Deucalion demonstraretur illud, sed secundū quod homo. Nam si plures essent, adhuc illis cōpeteret, vnde inquit. ⁋ Oberramus aūt hac deceptione, s. qua putamus vniuersale demonstrasse cū nō sit vniuersale. cū aūt aliud nihil à superiori accipere sit pter singulare, aut singularia. nam tunc putaremus vniuersale esse, cū nō sit vniuersale id, quod demonstrať de Deucalione, putaremus dico esse vniuersale: qm̄ ei cōpeteret: quod demonstrať, & nulli alteri. Est autem error, qm̄ nō de illo singulari demonstratur inquantū illud, sed per rōnem superioris. Addit aūt aut singularia, si demōstrationes fierent plures diuersarum rerū, vt de sole, de mundo, de terra: quorum singularia plura sunt in diuersis speciebus. Sed vt cunꝗ sit causa qua decipimur prima est) quia in specie vnum numero est indiuiduum. Ideo crediť omne de illo indiuiduo demonstratum esse vniuersaliter demonstratum: creditur autem, quia illi, & nulli alteri competit.

Vniuersalitas cum ex intellectu, depēdeat, vel reb⁹ cōuenit actu, vel oīo nō repugnat.

Quidam Iuniorum quærunt, cur potius allucinationes quæ contingunt circa conclusionem pertractat, non aūt quæ contingunt circa propōnes. Præterea, cū rectū iudex sit sui, & obliqui, cur pdeclarauit quid cōclusio sit, & postea errores, qui contingunt in illa. Insuper, cum conclusio sit, tum per se, tum de omni, cur potius errores circa illam exposuit inquantum est vniuersalis, & non quatenus per se, & de omni. Hęc Iuniores, quę nō ab re admiror, cū supponant falsum, non enim Aristot. errores aut qui circa propositiones, aut qui circa conclusiones accidunt exponit, sed errores qui emergunt circa vniuersale, quod est prædicatum per se, de omni, & primo de eo, de quo vniuersaliter assignať. Et sic falsum est Arist. errores exponere, qui circa cōclusiones emergūt. Præterea, dato ꝙ errores exponat, qui circa conclusionē accidūt, tacuit errores, qui circa propositiones emergūt: qm̄ posterius declarabit errores, qui accidunt circa medium: qui ad propōnes attinent. Præterea, Rectitudo ipsius conclusionis præostensa est, qm̄ declaratum est, ꝙ vniuersale debeat esse de omni, ꝑ se, & primo. Cur vero tacuit errores, qui accidūt circa de omni & per se, vna causa est, quia pertinent ad librum Topicorū. alia & qui dē verior est, quia tales allucinationes, quales circa vniuersale accidunt, non contingunt circa de omni, & per se.

Dubitōnes Iuniorum.

Sed circa ea, quæ hic dicit Arist. est quæstio nō parua, Nam singularitas, vt singularitas, scientiam non impedit, vt Auicen. asserit, sed materia, quæ per se ignota est. Ergo propter ipsam singularitatem, qua iste sol est vnus numero in sua specie, non videtur error oriri circa scientiam. Et dicendum, ꝙ licet singularitas non impediat scientiam, quia potest scientia haberi de æternis singularibus, singularitas tamen impedit aliquid sciri primo, vt expositum est. Cur vero in aliqua specie non sit nisi vnum numero singulare, in aliqua plura eiusdem speciei, quæstio Metaphysica est. Animaduerte tamē Iuniorum nonnullos dixisse errorem hunc procedere circa cōclusionem, quo ad illius subiectum. Et (vt mihi videtur) errant: siquidem hic error contingit circa vniuersale, at vniuersale prædicatum est. Propterea dico hūc errorē oriri circa pdicatū, accidere tn̄ ratione subiecti, vt patet.

E

Aut est quidem, sed nomine caret in diuersis specie rebus.

ARGV.

Aut sit quidem, sed innominatum sit in differentibus specie rebus.

DILVCI. Propter cōmune multis innominatū erramus etiā in acceptione vniuersalis Comē. 58. Expositio Themistij.

Secundum Themistij paraphrasem, cum Aristoteles assignasset cām cur vniuersale demonstremus, & nō credamus vniuersale demonstrasse, nunc assignat cām, cur credamus vniuersale demonstrasse, & tn̄ non est vniuersale, quod credebamus vniuersale demonstrasse. Et cām affert ex eo, quia communis natura, cui primo & vniuersaliter affectio competit nomine caret. Ideo creditur ꝙ sit vniuersalis & primo competens omnibus illis, quę cōtinentur sub illa natura, quæ nomine caret. Vbi animaduersione dignum esse quasdam rerum species: quę inter se differunt, ratione tamen vna cōueniunt, verum id, in quo conueniunt, nomine caret. Veluti numerus, magnitudo, & tempus, quæ specie differunt, sed conueniūt in quadam communi natura, quæ est innominata. Si ergo de numero demonstretur commutata proportio, aut de tempore, aut de magnitudine, cum illa, de quibus demonstratur, non habeant commune nominatum, credimus illud demonstratum de tempore esse vniuersale, vel si de numero, idem credimus: erramus autem quoniā nulli illorum prædicatum illud primo cōpetit, sed communi innominato.

F

Expositio Philopon.

Philoponus vero vult, ꝙ hic assigneť causā deceptionis propositę, qua credimus vniuersale demonstrasse, & non vniuersaliter demonstramus. Credimus enim de numeris primo & vniuersaliter demōstrasse proportionem commutatam, vt. 7. libro Euclidis patet, non tamen demonstramus: causa vero, cur illud credatur, est, quia commune temporibus, numeris, & magnitudinibus, cui vniuersaliter, & primo cōpetit, est innominatum, & propterea, cum demonstramus proportionem computatam de numeris, credimus illud esse primo & vniuersaliter demonstratum: quia carentia nominis eius, cui vniuersaliter competit, credimus vniuersale esse. Verbi causa in. 7. lib. elementorum Euclidis, fit hæc demonstratio, vt se habet. 32. ad. 16. ita vnū ad quatuor, quare permutatim se habebunt. 32. ad vnū &. 16. ad quatuor. Idem demonstratur. 5. libro elementornm eiusdem de magnitudinibus. Potest etiam et de temporibus idem demonstrari. Creditur ergo quod demonstratur vniuersale esse de quolibet illorum, non existente nominata aliqua ratione communi, de qua primo & vniuersaliter demonstretur, & hoc inquit ⁋ Aut sit quidem, subaudi aliquod commune, cui vniuersaliter competit, sed innominatum sit in diuersis specie rebus: nam tunc crederemus quod de vnoquoꝗ sub illo contento demonstratur, esse vniuersale, cū reuera nō sit. Hęc est Philoponi expositio.

G

H

Aut est ut pars totum id de quo demonstratur. Parti nanque accommodabitur quidem demonstratio, & de qualibet erit. Attamen non erit huius primi uniuersaliter demonstratio. Atque huiusce primi, ut hoc est, demonstrationem dico, cum est primi uniuersaliter.

ARGV.

Aut contingat esse, sicut in parte totum. In quo demonstratur. His enim quæ sunt in parte, inest quidem demonstratio. Et erit de omni. Sed tamen non huius erit primi vniuersalis demonstratio. Dico autem huius primi secūdū ꝙ huius, demonstrationē, cū sit primi vniuersalis.

DILVCI. De pte demonstrātes vniuersale, putātes de oī & vniuersaliter demonstrasse, error cōtingit esse vniuersalis.

Hic secundum Themistiū tertia erroris causa assignatur. Et est cum quis aliquid in esse omni demonstrat, credit id vniuersaliter demonstrasse. Philoponus vero in idem concidit. dicit enim hūc esse tertium erroris modū.

Innominatum

Innominatum quidem est commune, non fit autem in illo demõstratio, sed in vnaquaq; specierum seorsum. Proficiscitur autem error, propterea, & quia omni tali inest. Cum enim omni tali insit, vt omni Isocheli habere tres angulos æquales duobus rectis, creditur vniuersaliter ei inesse, & non est ita: quoniam oportet vt insit omni per se, & primo. Legit autem Philoponus verba Aristo. dupliciter, primo sic, Aut contingat esse, hoc est, aut si totum, in quo demonstratur, scilicet triãgulus, Sicut in parte, hoc est contractum ad eius speciem: vtputa ad Isochelem: hoc est aut fit id, de quo demonstratio fit, non ipsum cõmune, scilicet triãgulus, sed eius species. Dicitur enim species pars, & genus totum, scilicet vniuersale. Legit aliter, & inquit. Aut contingat esse, hoc est aut fit totum in quo demonstratur existens sub aliquo, vt in eius parte. Veluti Isocheles in triangulo. Species enim totum est definitiuum, triangulus vero pars definitiua, & sic species est in genere vt in parte totum. q.d. aut fit illud de quo demonstratio fit species quæ est quoddam totum existens in genere, vt parte eius, nam tunc est tertia erroris causa, quàm credimus aliquid vniuersaliter de eo demonstrare, cum non fit vniuersale. Placet autem Philopono magis prima expositio propter verba quæ subscribuntur. Dicit enim, eis enim quæ in parte, inerit quidem demõstratio, & erit de omni, ecce quomodo in parte speciem vocat non genus: est enim Isocheles pars trianguli. Et sic prima expositio consona est magis. Facilius tamen legi potest, aut contingat esse totum in quo demonstratur, sicut in parte, hoc est sicut particulare, & per totum intelligit subiectum distributum de quo demonstratio fit. Cum enim tale subiectum vniuersaliter distributum contingat esse veluti quoddam particulare sub aliquo vniuersali, vt Isocheles sub triangulo. Tunc est tertia erroris causa, qua decipimur credentes esse vniuersale quod de illo demonstratur, cum non fit vniuersale. Sed ne quis credat de particularibus speciebus nullo pacto demonstrationem esse, subscribit. His enim quæ sunt in parte, hoc est his quæ sunt particulares species sub genere: inest quidem demonstratio, & erit, subaudi quod demonstratur, de omni. Sed tamen demonstratio non erit huius vniuersalis primi, scilicet Isochelis. Exponit vero quid intelligit per illud verbum huius primi, & inquit. Dico autem demõstrationem esse huius primi, quatenus huius, hoc est vniuersaliter. Sumpsit enim (vt Philoponus inquit) Quatenus huius pro vniuersali. Vsus est enim hoc verbo quatenus pro eo quod est esse vniuersalem demonstrationem: nam de omni Isochele demõstratur ꝙ habeat tres angulos æquales duobus rectis, sed nõ primo, sed de triangulo prius. & huius primi demonstratio est, Idem enim est dicere homo inquantum homo est risibilis, & dicere homo primo & vniuersaliter est risibilis. Similiter hominis est demonstratum risibile vt hominis: et primo ac vniuersaliter hominis. Quare licet de omni Isochele sit demonstratum habere tres, non tamen de Isocheli, vt Isocheles, & sic non primo. Patet igitur tertia decipiendi causa, cum de omni demonstratum credimus primo & vniuersaliter esse demonstratum, quod falsum est, vt expositum est satis.

ARG X.

Si igitur quispiam ostenderit rectas duas lineas non concurrere, inter quas eadem in parte sunt anguli recti, recta ex linea secante illas, oborti, huius ex eo demonstratio proprie uidebitur esse, quia sic est in omnibus angulis rectis, uerum non est, quippe cum id fiat non ex eo quia sic sint illi anguli duobus rectis æquales, sed ex eo quia quouis modo duobus æquales sint rectis. Et si nullus alius esset triangulus quam hisce, qui duorũ est æqualium laterum, huic, ut duorum est æqualium laterum, angulos æquales duobus rectis habere competere uidetur. Et similitudo rationum mutato ordine, numeris, ut numeri sunt, lineis, ut lineæ, solidis ut solida, temporibus denique, ut tempora, uidetur competere, quemadmodum seorsum olim ostendebatur, quod tamen una demonstratione de omnibus demonstrari potest. Sed quia non sunt quidpiam unum hæc omnia nomine uocitatum, numeri inquam lõgitudines, tempora, solidaq;, atque differunt inter se specie, ideo sumebantur, seorsum autẽ uniuersaliter demonstratur. Non enim hisce competit, ut lineæ *sunt, ueluti numeri, sed ut hoc, quod quidem uniuersaliter his inesse cunctis supponitur,*

A

Si igitur aliquis demonstrabit ꝙ rectæ nõ cõcurrant, videbitur vtiq; huius esse demonstratio, propterea quia in omnibus rectis est, sed nõ est: nisi quidem ꝙ sic æquales sint fiat hoc. Sed vel quomodolibet æquales Et si triangulus nõ sit ali⁹ quã Isocheles Isocheles vtiq; videbitũ esse. Et proportionale ꝙ cõmutabiliter sit, quo numeri sunt, & quo lineæ, & quo solida, & quo tempora, quemadmodum demonstratum est aliquando seorsum, contingens est de omnib⁹ vna demonstratione demonstrari. Sed proptẽrea, quia non est nominatum id, in quo hæc omnia vnum sunt numeri, longitudines, tempora, Solida, & specie differunt abinuicem, seorsum accipiantur. Nunc vero vl'r demõstratur, non enim inquantum lineæ, aut numeri sunt, inerat, sed in eo ꝙ hoc est, qd vl'e supponũt esse.

DILVCI. Exemplũ 3. causæ.

Exẽplũ primæ causæ Text. c. 13.

Exẽplũ secũdę causę.

B

Cum dixisset errorem trifariam fieri subsequẽter triũ errorum exempla exponit, sed non vtitur ordine exemplorum eo modo, quo ordine modorum.

lineæ rectę	non concurrunt
Anguli	recti.

C

Nam primo accipit exẽplũ erroris tertij modi, & inquit. Si igitur aliquis demonstrabit, ꝙ rectæ non concurrãt, videbitur vtiq; huius, s. conclusionis esse demonstratio, subaudi pdicati vniuersaliter, Propterea ꝙ in oibus rectis sit. Sed non est hæc demonstratio pdicati vl'r. non. n. valet, cõpetit oibus rectis: ergo est vl'e pdicatũ, nisi fiat hoc: hoc est hęc demonstratio ꝙ sic æquales sint. s. scd'm rectũ: vel si nõ scd'm rectũ, saltẽ quolibet ęquales. Animaduerte (vt exponit Philoponus) ꝙ lineę rectæ bifariã sunt, aut simpliciter rectæ, & hæ sunt, supra quas cadẽs linea recta rectũ vtrinq; angulũ facit, simpliciter vero dñr rectæ ꝙ scd'm nullã partem sint tortuosæ. Aut sunt scd'm quid rectę, vtputa q̃ scd'm aliqd sui sunt rectæ, Scd'm vero aliquid tortuosæ, sp tñ æquidistantes. Vult ergo Ari. dicere, ꝙ demonstratio, qua demõstratur ꝙ rectæ lineæ non concurrant, licet pdicatũ sit de oĩ subiecto, nõ tñ demonstratio est pdicati vl'r, nisi sic, hoc est inquãtũ ęquales, & æqdistantes fiat demonstratio, vel quolibet rectę, hoc est aut simpliciter, aut scd'm partẽ. Prædicatum ergo est vl'r dictũ de oibus non quo rectæ sunt, sed quo æquidistantes, siue rectę, siue giratiuæ sint. Deinde ponit exemplũ primi modi, et inquit. Et si triãgulus non sit alius ꝙ Isocheles: Isocheles vtiq; videbiť esse hoc, s. habere tres angulos ęquales duobus rectis scd'm ꝙ Isocheles, & illud videreť esse vl'e, nũc vero nõ est: nõ. n. scd'm ꝙ Isocheles, id inest, sed scd'm ꝙ triangulus: quare non est vniuersalis demonstratio, quæ est in Isochele, sed quæ in triangulo. Deinde ponit exẽplũ secundi modi, & inquit. Et proportionale ꝙ cõmutabiliter sit, hoc est posse cõmutatim proportionari demr̃atur de numeris, quo numeri sunt, & de lineis, quo lineę sunt, & de corporibus, quo corpa siue solida sunt, & de tpibus, quo tpa sunt, ita vt quemadmodum

Comẽ. 60.

Philopon. Lineæ rectæ bifariã sunt.

D

dum est demonstratũ aliqñ seorsum, Illud p̃dicatũ de singulis, ita contingens est de oĩbus vna demonstratione demonstrari cõi videlicet oĩbus illis. Verbũ aliqñ (vt Philoponus notat) nõ tp̃aliter accipit: quia tũc esset sensus ꝙ aliqñ fuisset illa demonstrationũ disseminatio, & non sp: deinde exponit erroris cãm, & inquit. Sed, ꝑpterea quia nõ est noĩatũ id: in quo hæc oĩa vnũ sunt vnum, videlicet longitudines, tp̃a, solida, & specie differunt adinuicẽ, propterea aliquando seorsum accipiant, & hęc est causa errãdi. Addit non propterea esse ita, & inquit. ❴ Nũc aũt vniuersaliter demonstratur demonstratione cõi omnibus, & verbum nunc nõ temporaliter accipitur, qm̃ esset sensus nunc, & non prius: & assignat causam, & inquit ❴ Nõ.n. inquantũ lineæ, aut numeri sunt, illud p̃dicatũ inerat: sed in eo ꝙ hoc est, s. quodã cõe, quod vniuersale supponunt esse. Hæc sunt exempla dictorum modorum.

ARGV.

Quocirca si quis unumquemq; triangulum, eum inquã qui ex æqualibus lateribus omnibus, & eũ qui ex uniuersis inæqualibus constat, & item eum qui duorum est æqualium laterum, aut una, aut alia seorsum demonstratione tres æquales duobus rectis ostenderit, nondum his profecto triangulum scit duobus rectis æquales habere, nisi eo sciendi modo quem ipsi suo more profitentur sophistæ. Neque de triangulo uniuersaliter id percipit, & si nullus alius præter istos triangulus est. Non enim id istis ut trianguli sunt, nec omni triangulo ratione formæ, sed numeri inesse cognouit, tam & si nullus triangulus est, quem ipse & non scit æquales duobus rectis habere.*

DILVCI. Non est demonstratio si vniuersale demonstret ex sufficienti singularium inductione. Comẽ. 61.

Propter hoc nec si aliquis demonstret, vnũquemq; triangulum demonstratione, aut vna, aut altera, ꝙ duos rectos habeat vnusquisq; Isopleuron seorsum, & Scalenon, & Isocheles nõdum cognouit triangulum ꝙ duobus rectis sit æqualis, nisi sophistico mõ, neq; vl'r triangulũ, ne quidẽ si nullus est p̃ter hæc triãgulus aliter. Nõ.n. secundũ quod est cognouit, neque oẽm triangulum, sed vel secundum numerum, secundum speciem autem non omnem, & si nullus est, quem non nouit.

Non sunt hæc verba valde obscura, tamen verborum contextus non est facilis, ideo in alijs nostris commentarijs, quæ in iuuenta confecimus, dicebamus, ꝙ Arist. hic quasi ex dictis soluit Sophisticum quendam syllogismũ, quo veteres circa acceptionem vniuersalis capiebantur. Arbitrabantur enim esse optimum syllogismũ, Scio scalarium, & æquipedum, & æquilaterum habere tres ęquales duobus rectis: omnis triangulus est scalarius, æquipedus, & æquilaterus: igitur scio omnem triangulum habere tres æquales duobus rectis. Modo hic syllogismus nõ valet, non enim ex maiore de scito, & minore de inesse cõclusio sequitur necessario & per se, nisi sophistico modo, hoc est per accidens. Nam licet ex maiore de necessario & minore de inesse, conclusio de necessario sequatur: non propter hoc sequitur ex maiore de scito, & minore de inesse, nisi sophistico modo, & accidentaliter. Philoponus autem facilius vult ꝙ Arist. ex dictis velit ostẽdere, ꝙ dato ꝙ quis ostendat vnamquamq; specierum earũ, quæ sub vniuersali seorsum, & nullam derelinquat speciem, non propter hoc hæc ostensio erit demõstratio, qm̃ non vniuersaliter demonstrauit: non enim in aliquo communi, cui primo prædicatum inest, demõstrauit. Sed hęc ostensio videtur sophistica, cum sit ex particularibus de vniuersalibus syllogismus, & quasi ex accidentibus faciens comprobationem. Nam si omnes species distinxerit (vt dixi) quæ sunt sub triangulo, non secundum ꝙ triãgulus nouit, ꝙ habeat tres angulos æquales duobus rectis, sed vnumquemq; ipsorum particulatim, quoniam li

Expositio Philopon.

E cet nullum particularium ignoret, secundum tamen communem ipsorum speciem non nouit. Sic igitur vult Philoponus, ꝙ Arist. declarauerit ostensionem vniuersalem de singulis speciebus, quæ sub vno genere continentur, non sit demonstratio, quoniam non demonstratur per illã accidens de subiecto, cui primo & vniuersaliter inest, hoc est de communi eius subiecto, sed hæc ostensio est de illo communi modo sophistico, quatenus non est prima ostẽsio, sed à posteriori ex particularibus, Bene Arist. inquit. ❴ Propter hoc subaudi quod in dictis exemplis exposuimus, nec si aliquis demonstret vnumquemq; triangulum demonstratione, aut vna, aut altera, hoc est diuersa cuique accommadata, ꝙ duos rectos habeat vnusquisque, Isopleuron seorsum, & Scalenon seorsum, & Isocheles seorsum, nondum cognouit, s. demonstratiue triangulum ꝙ duos rectos habeat, nisi sophistico modo, quoniã subaudi, neq; vniuersaliter triangulum cognouit, etiam si nullus sit præter hæc triangulus alter: assignat causam F quare sophistico modo, & inquit. Non enim secundũ ꝙ triangulus est, cognouit, neque cognouit omnem triãgulum secundum ꝙ triangulus, sed secundum numerum. Secundum speciem autem non omnem, & si nullus est quẽ non nouit: qua hæc ostensio, cum sit per particularia de vniuersalibus, & à posteriori, non erit demonstratio, sed erit syllogismus ex accidentibus modo sophistico, non ꝙ sit sophisticus, sed modo sophistico, quatenus à posterioribus & particularibus fit, non autem demonstratur accidens de proprio subiecto per eius veram causam, vt superius diximus, per quæ dat intelligere eum syllogismũ esse demonstrationem, per quem aliquod accñs ostendit de aliquo subiecto, cui primo inest, & ꝑ verã illius cãm.

ARGV.

Quando igitur non scit uniuersaliter, & quando simpliciter scit, manifestum est. Enimuero si eadem esset trianguli ratio, & duorum æqualium laterũ, trianguli cæterorumq; triangulorum demonstratio, aut cuiq;, aut omnibus, æque sine ullo G *discrimine accommodantur, ut patet. Cum uero non sit eadẽ, sed diuersa, tresque anguli duobus rectis æquales hoc cuique competunt, quo quisque triangulus est, non scit hisce simpliciter, qui dicto modo demonstrat.*

DILVCI. Tex. c. 14. Non est vniuersaliter demonstratũ qd de oĩ est, nisi quæ de oĩ, & quæ vniuersalia habeãt eãdẽ qditatẽ.

Quando ergo nõ nouit vniuersaliter, & qñ nouit simpliciter, Manifestum est vtique. qm̃ si idem erit triangulo esse & Isopleuro, aut vnicuique, aut omnibus. Si vero non idem, sed alterum, est autem secundum quod est triangulus, non nouit.

Secundum Themistium, cum Aristot. dixisset ad scire speciem nõ sequi scire genus, etiam si nihil aliud sit præter generis species, quas qui sciuit, quia non est idem scire de omni, & scire vniuersaliter: nam possum scire vnumquemq; habere tres, & non scire vniuersaliter triangulũ H habere tres, et hoc, quia scire de omni est aliud à scire vniuersaliter: quærit nunc quando non differt scire vniuersaliter, & scire de omni. Philoponus vero quasi idẽ cõcedens, dicit, ꝙ quærat duo, alterum, quando non nouit vniuersaliter, subaudi si nouit de omni, Alterum vero, et qñ nouit vniuersaliter, si, subaudi, nouit de omni. Vnde dato, ꝙ quis nouerit de omni scalario ꝙ habeat tres, quæritur: quando, de omni scalario scire ꝙ habeat tres, sit scire vniuersaliter, & quando non vniuersaliter. Hæc ergo duo secundum Philoponum soluit Arist. continuetur ergo textus hoc pacto, cum dixisset Aristo. ꝙ non semper scire de omni sit scire vniuersaliter: ideo quærit quando scire de omni sit vniuersaliter scire, & quando non vniuersaliter, & hoc inquit. ❴ Quando ergo subaudi qui nouit de omni, non nouit vniuersaliter, hoc est primũ. quærit secundum, et inquit. ❴ Et quãdo nouit simpliciter hoc est, quãdo qui nouit de omni, nouit vniuersaliter? Respõdet

Philopon.

det & primo ad secũdum membrũ, & inquit. ❡ Manifestum est vtiq;, quoniã si idem erit triangulo esse, & Isopleuro, aut vnicuiq;, aut omnibus, dico vnicuiq;, si vna tãtũ species sit sub genere: dixit aut omnib⁹, si plures species sunt sub genere. nam si vna species sit sub triangulo, vt scalarius, siue plures: quando eadem ratio est trianguli & scalarij, ita vt solo nomine differant, vt tunica & vestis, tunc subaudi idem est scire de omni scalario ꝙ hẽat tres, & vniuersaliter de triangulo, qm̃ non ratione, sed nomine differunt. Deinde rñdet ad primum membrum, & inquit. ❡ Sin aũt esse, hoc est ratio nõ sit idem triangulo & scalario, sed alterũ, vt homini & animali esse alterum est, veluti Philopo. exponit: & hoc (vt inquit) si esse triãguli secũdũ quod triangulus, non sit idem cũ esse scalarij secũdũ ꝙ scalarius, tunc nõ nouit subaudi de scalario vniuersaliter ꝙ habeat tres: licet cognouisset de oĩ. Et sic patet ad primum membrum. Hæc est expositio Themi. et Philoponi, licet in verbis sit aliqua differentia.

ARGY. *Patet autem utrum id illi competat ut triangulus est, an ut duorum æqualium laterum, & quando per hunc competit primum, & cuius est uniuersaliter demonstratio. Nam ei competit ut tale est, cui cæteris sublatis competit primo, ueluti laterum duorum æqualium æneo triangulo, competent anguli duobus rectis æquales. At ære sublato, ut non sit æneus, etiam competent. Et item laterum æqualitate duorum sublata, ut nõ sit duorum æqualium laterum. At non competent sublata figura uel termino, sed non primis ipsis sublatis. Quo igitur primo sublato non competent? Quia si triangulo per hunc, et cæteris competunt, & huius est uniuersaliter demonstratio.*

DILVCI. Vtrum autem secundũ quod est triangulus, aut secundũ quod est Isocheles insit, et quando secundũ ipsum inest primũ, & cuius vniuersaliter est demonstratio. Manifestũ est ꝙ quando rebus remotis, insit primũ, vt Isocheli æneo triangulo, insunt duo recti. Sed, & æneum esse remoto, & Isochele, sed non figura, aut termino, sed non primis. Quo igitur primo? Si itaq; triangulo, & secundũ hoc inest alijs, & huius vniuersalis est demonstratio.

Accñs imediatum alicui, qd ad tius remotionem seu põnem remouet, vel ponitur, est vl'e demõstratum. Sed videlicet, Non An. Cõmẽ. 63.

Cum dixisset, ꝙ nõ semper qui nouit aliquod pdicatũ inesse omni, nouit illud vniuersaliter inesse, nunc (vt Philoponus innuit) affert regulã, per quã poterimus discernere, quãdo illud quod inest omni, vniuersaliter inest, & quãdo nõ vniuersaliter inest. Et ponit hanc regulam. Quo primo destructo, simul destruitur & accidens, huius demonstratio vniuersalis sit. Verbi causa habere tres angulos æquales duobus rectis inest triangulo, & æneo, & Isocheli, & figuræ, & ei, quod est finibus claudi. Sed quoniã nec æneo ablato, nec Isochele ablato aufertur hoc accidens, quod est habere tres, triangulo vero ablato aufertur, triangulo inest primo & vniuersaliter. Nam licet ablata figura, vel ablato eo quod est finibus claudi, auferatur hoc quod est habere tres, tamẽ nõ primis his ablatis, sed triangulo primo: possibile enim est & aliquã figuram esse, & hoc, quod est finibus claudi esse, vtputa si qua fuerit quadrilatera: tres aũt angulos nõ haberet duobus rectis æquales, sed quatuor: ob id aũt ꝙ & triãgulus in figura contineatur, accidit, ablata figura simul auferri & illud. Animaduerte tamen circa hæc ꝙ Iuniorũ, alij sunt, qui arbitrantur Aristo. velle assignare regulã, per quã vniuersale prædicatum cognoscatur, alij vero, per quã vniuersale subiectum. Sed quonia non potest sciri vniuersale subiectũ, quin vniuersale prædicatum cognoscatur, nec contra sciri potest vniuersale prædicatum, quin vniuersale subiectũ ĩtelligatur, videt mihi ex Aristo. regula vtrũq; haberi. Pro intellectu ergo regulæ

Regula.

A proponit q̃stionẽ trimẽbrem, & inquit. ❡ Vtrũ autem secũdũ quod est triangulus, aut secundũ quod est Isocheles: hoc subaudi quod est habere tres insit. hæc est prima q̃stionis pars. deinde subscribit secundã, & inquit. ❡ Et quando primũ, subaudi hoc quod est habere tres inest, vtrum semper, an seruatis quibusdam. Deinde subscribit tertiũ, & inquit, & cuius vniuersaliter est demonstratio.

Quo vero ad verba attinet, Animaduerte, ꝙ tria requiruntur ad hoc (vt aliquod prædicatũ alicui subiecto vniuersaliter insit.) Primũ quidẽ, vt ipso remoto, remoueatur: & propterea quærit Primo, vtrum autẽ secundũ quod est trangulus, aut secundũ quod est Isocheles insit. nam si secundũ quod tale inest, ipso remoto non inerit. Secũdo requiritur, vt ipso posito ponatur, & propterea secũdo loco quærit, & quãdo primũ sit qđ ipsum inest. Nam si primo secundũ quod ipsum inest, ipso posito tale prędicatũ inest: Tertio requiritur, vt ipso posito & remoto immediate illud ponatur, et remoueatur. Et propterea

Ad hoc ꝙ aliqd pdicatum alicui subto vl'iter insit tria requirunt.

B tertio loco quærit, & cuius vniuersaliter est demonstratio. Si enim alicuius vniuersaliter est demonstratio, illud erit quo posito et remoto immediate pdicatum ponitur, & remouetur. Per quas conditiones, hoc quod est habere tres vniuersaliter inest triangulo. Primo, qa triangulo remoto nulli eius speciei cõpetit. Secundo, quia eo posito, ponitur: & per hoc differt à figura. Tertio, quia licet remota figura, remoueatur, & positis omnibus specieb⁹ ponatur, hoc non est immediate: quia positis speciebus, ponitur illud, sed nõ primo: sed pro quanto ad illas sequit triangulũ esse. Similiter negata figura, non erit illud, sed nõ primo, quia oportet vt negetur triangulus. ergo vniuersale pdicatum est quãdo illo remoto, remouetur, & eo posito, ponitur: & ipso siue proposito siue remoto immediate ponitur vel remouetur, hac ratione trimembrẽ quæstionẽ proposuit. Deinde soluit q̃stionem: & primo rñdet ad secũdũ membrũ & inquit. ❡ Dico, subaudi ꝙ inest alicui secundũ ꝙ ipsum primũ, quãdo remotis inest

C primo, hoc est, quãdo remotis speciebus, quod inest omni, Primo inest. Vt ablatis Isochele & æneo triangulo, insunt duo recti. Quare triangulo primo inest, inest dico primo ipsi triãgulo, sed ipso æneum esse remoto, et ipso Isochele remoto. Deinde quærit tertiũ membrũ, An videlicet ipso posito & remoto ĩmediate, remoueatur vel ponatur: & lege nõ interrogatiue pro ne, vel an, hoc modo, Sed an figura, aut ipso termino vel terminis claudi remoto, remoueatur ipsum habere tres. innuit solutionem quasi dicens, dico ꝙ remota figura, illud remouetur, nõ tamẽ illis primis: & ĩmediate remotis: Nam (vt Themistius suppleuit) si possibile eẽt illis ablatis, remanere triãgulum, adhuc remaneret ipsum habere tres: Nã ablatis illis, pro tanto aufertur habere tres, pro quanto aufertur triangulus: deinde iterũ quærit primũ membrũ, & dicit. Quo igitur primo, s. affectio illa aufertur, non rñdet, sed vult solutionẽ esse subaudiendã, videlicet, ꝙ triangulo ablato primo, affectio illa auferatur. Concludit tamẽ ex

D solutione subaudita solutionẽ totius q̃stionis, & inquit. ❡ Si itaq; triangulo ablato affectio illa auferatur, Tunc sequit ꝙ illa affectio & secũdũ hoc, s. hunc triãgulũ inest alijs, & huius trianguli vniuersalis erit demonstratio.

Ex his patet quid sit subiectũ vniuersale, & quid pdicatũ vniuersale. est enim subiectũ vniuersale, quo posito ponitur, & quo remoto remouetur primo & ĩmediate. Dico quo posito ponitur, propter genus: non enim figura est primũ subiectũ, qm̃ non ea posita ponitur affectio illa. Dico & quo remoto remouetur, qm̃ species trianguli nõ est subiectũ pmũ, nõ enim specie remota, passio illa remouetur. Dico primo & ĩmediate: qm̃ nec omnes species simul iunctæ sunt subiectũ primũ. non enim ipsis positis affectio illa ĩmediate ponitur, sed pro quanto ad eas positas sequitur triangulũ esse, & eis remotis remouetur triangulus. Sed dices fortasse, si ita esset (vt Aristo. inquit.) Tunc vniuersale nõ esset nisi pdicatũ secũdi

modi.

modi. Affectio enim vniuersalis nō pdicatur nisi de suo subiecto secūdo modo per se. Et sic hæc nō essent vniuersalia, videlicet animal, animal rōnale, & oīno neq; genus de specie, neq; differētia de specie, nec definitio de definito. Themistius (vt superius diximus) concedit totum. asserit enim vniuersale pdicatū esse solū illud, quod secūdo modo pdicatur: et sic nec genus, nec differētia, nec definitio de specie predicat vniuersaliter. Auerroes vero distinguit duplex pdicatū vniuersale. Alterū quod pdicatur tantū, & nō inhæret subiecto. et sic pdicata primi modi possunt dici vniuersalia, modo immediate pdicentur, vt animal de homīe, qa per se prædicatur, & non per mediū. Alterū quod pdicatur & inheret, hoc est prædicatum secūdi modi, & de hoc posuit Aristo. regulam. Et hoc appellat Philopo. Simptoma. Quare dicere possumus Aristo. descripsisse affectionē, quæ vniuersaliter inhæret. Superius autē pdicatū, quod vniuersaliter pdicatur: & sic cōcedo nullū pdicatū primi modi esse vniuersalem affectionem, vt Aristo. hic loquit, licet possit dici vniuersale prædicatum. Hæc de vniuersali.

Auerro.

ARGV.

Si igitur demonstratiua scientia ex principijs est necessarijs. Quod enim quispiam scit id fieri nequit, ut aliter sese habeat. Ea uero, quæ per se rebus insunt, necessario cōpetunt. Nam quædam insunt in eorum, quibus competūt ratiōe, quædam in sua res eas habent, de quibus dicuntur. quorum alterum oppositorum insit necesse est, patet ex talibus quibusdam ratiocinationem constare. Omne namque quod inest, aut hoc pacto, aut per accidens competit, accidentia uero non sunt necessaria.

DILVCI. Text.15. Demrō est ex necessarijs q̄ p se in prīo vel secūdo modo insunt.

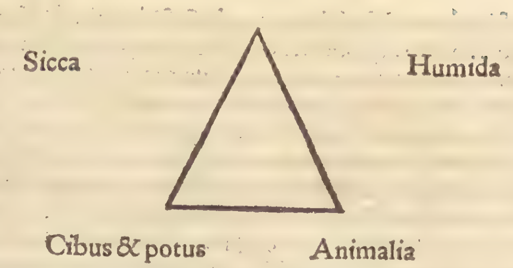
Si igitur est demonstratiua scientia ex necessarijs principijs: quod enī scitur impossibile est aliter se habere: quæ autē per se sunt, necessario insunt rebus. Hæc enim īsunt in eo quod quid est, quibusdam hæc insunt in eo quod quid est prædicantibus de ipsis, quorum alterum oppositorum necesse est inesse. Manifestū igitur q̄ ex talibus quibusdam vtiq; fit demonstratiuus syllogismus. Omne enim aut sic inest, aut sm accidens. Accidentia aūt necessaria non sunt.

Cōmē.64.

Cum declarasset quid vniuersale sit, & quid per se, & quid de omni, nunc (vt Philopo. inquit) descēdit ad docendū, quę nam sint necessarię propositiones, ex quibus demonstratiua problemata syllogizabamus. Et ponit secundum Philoponum hanc conclusionem, demonstrationes sunt ex his, quæ sunt per se. Verum circa modū procedendi Aristo. aliter Philoponus, aliter Themistius exponit. Themistius enim syllogismum textus Categorice componit hoc pacto. Demonstratiua sciētia ē ex principijs necessarijs, & quæ non possunt aliter esse, ea: quæ sunt per se, necessaria sunt: igitur ex his quæ sunt per se demonstratiua scientia est. inquit. ❮ Si igitur est demonstratiua scientia ex necessarijs principijs, quæ impossibile est aliter se habere, hæc est minor: quę vero per se sunt necessario insunt rebus. Aliqua quidem enim in ipso quod quid est insunt, vt prædicata primi modi, alia in ipso quod quidem insunt prædicantibus de ipsis, vt prædicata secundi modi: quorum alterum aut oppositum necesse ē inesse, vt diximus supra. Hæc est maior. dat conclusionē dicens. Manifestum q̄ ex his quibusdā vtique erit demonstratiuus syllogismus. Hanc rationem aliqui cauillantur: & comparant huic, si animalium corpora ex siccis & humidis constant, Cibus & potus siccum & humidum est: Ergo ex cibo & potu corpora animalium constant. Hanc quæstionem contra Aristo. Themistius facit hic.

Themi. Syllogism9 tex.

E

Rn̄det ipse dicens. Sed vir sapientissime non probasti sola cibum & potum esse humida siccaue. Aristo. verò sola ea esse necessaria primum ostendit, & sic vult Themistius syllogizari posse in secūda figura ex duab9 affirmatiuis, quando maior est exclusiua. Verbi causa. Tantum animal est risibile. Omnis homo est risibilis: Igitur omnis homo est animal. Et sic arguit Aristo. sola per se sunt necessaria: omnis demonstratio est ex necessarijs: igitur omnis demōstratio est ex per se. Instantia non est ad propositū: vbi enim esset ad propositum, deberet esse hæc, tm̄ cibus & potus sunt humidi & sicci, quę falsa est. Huius Themistij pcepti causa est, quia exclusiua conuertitur ad vniuersalē de terminis transpositis. Hæc enim, tm̄ animal est risibile conuertitur in hanc, omne risibile est animal: cui addo, omnis homo est risibilis: Igitur omnis homo est animal. Nam facta hac conuersione fit prima figura, et sic in syllogismo Aristo. fieri potest. Sed dices hæc exclusiua est falsa: videlicet sola per se sunt necessaria, cū multa per accidēs sint necessaria. Ideo probat illam exclusiuā sic, omne necessarium aut per se, aut per accidens: sed accidentia nō sunt necessaria: igitur sola per se sunt necessaria. inquit. ❮ Omne enim, subaudi necessarium vel sic inest, hoc est per se, aut secundū accidēs: sed accidentia nō necessaria sunt. Igitur subaudi sola per se erunt necessaria. Sed cōtra ambiges, vt contra formam, & contra materiā. formā quidē: nam omne animal aut rationale, aut irrationale: sed animal nō est irrationale: igitur solū rationale est animal. Secūdo albedo niui & Cygno, nigredo Ethiopi necessario insunte, et tamen accidentia sunt. Ad hæc dici potest ad primū syllogismum illum Aristo. esse hypotheticū diuisiuū, vbi arguit à destructione totali alterius partis ad exclusiuā alterius, vnde sic valeret, omne animal est rationale, vel irrationale: sed nullū animal est irrationale. Igitur solum rationale est animal. Et hęc regula nullā patitur instātiam, & hoc modo Aristo. arguit: omne necessariū aut per se, aut per accidens: sed nulla accidentia necessaria sunt: igitur sola per se sunt necessaria: & hæc erat maior syllogismi Aristo. Ad secūdā Themistius (vt mihi videtur) talē innuit distinctionē, q̄ videlicet, necessariū duplex est: vt simpliciter, & est quoties respectu omniū, quibus cōpetit necessario cōpetit per illius naturā, vt risibile: quibuscunq; enim cōpetit, semper necessario cōpetit, & de hoc Aristo. loquit, vt q̄ sola per se sunt necessaria, videlicet simpliciter. Alterum necessariū secundū quid, vt albedo niui necessario inest, nō tamē respectu omnium, quibus inest: quia nō respectu parietis, & sic potest necessarium esse accidēs, & sic Aristo. vult nullum accidēs esse necessarium simpliciter, videlicet respectu omniū eorū, quib9 cōpetit, vt patet. Nō esset alienū dicere, q̄ nec albedo niui, nec nigredo coruo necessario īsunt. Sed bene coruus nigredini necessario subest, & nix albedini: quādo quidē hęc necessitas nō ex parte accidētis est, sed subiecti: quod necessario illi subest. Bene igitur Aristo. accepit nullum accidens esse necessariū, quādo quidem necessariū est ex parte subiecti, non sui: at quæ per se insunt, necessario insunt ex parte eorum, vt patuit in capīo eorū quæ per se. Hęc ex Themistij paraphrase. Philoponus vero vult, q̄ Aristo. cōclusionē propositā probet hypothetico syllogismo hoc pacto. Si demōstrationes ex necessarijs: necessaria vero sola quæ per se: ergo demonstratio est ex his

Cap.141

Solutio. Themist.

Ex puris affirmatiuis quō fiat syllogism9 in secunda figura.

F

G

Ad.1.

Ad.2.

Necessariū duplex.

H

Accidentia nō sui, sed subiecti rōne necessaria sunt.

his quæ ſunt per ſe. Quod demõſtrationes ſint ex neceſſarijs, probauit, quoniã quod ſcitur, impoſſibile eſt aliter ſe habere, & ita oportet vt demõſtretur ex his, quæ non poſſunt aliter ſe hẽre, qualia ſunt neceſſaria. Quod vero ſola per ſe ſint neceſſaria, iterũ probat: quoniã eorũ, quæ per ſe inſunt, hæc inſunt in eo quod quid eſt, vt prædicata primi modi: quibuſdã vero inſunt in eo quod quid eſt p̃dicantibus de ipſis, vt prædicata ſecũdi modi, quorum ſubaudi aut ipſum aut alterum oppoſitorũ neceſſe eſt ineſſe, vt ſuperius diximus. Diximus enim p̃dicatum ſecũdi modi eſſe neceſſariũ, vel quia ipſum neceſſario ineſt, vel quia diſiũctio oppoſitorũ neceſſario ineſt, vt par vel impar. ex his dat concluſionẽ, & dicit, ꝙ manifeſtum ſit ex talibus quibuſdã fieri demonſtratiuũ ſyllogiſmum. Et quia quis poſſet dicere nõ ſola ea, quæ per ſe ſunt, eſſe neceſſaria, quoniã multa accidentiũ per ſe ſunt, oſtendit, ꝙ ſola quę per ſe ſunt neceſſaria ſint, & dicit: ꝙ omne p̃dicatũ aut ſic, ſ. per ſe ineſt, aut ſecundũ accidens ineſt. Accidentia aũt ſubaudi nulla neceſſario inſunt, niſi ſecũdum quid ratione ſubiecti, quod alicui eorum neceſſario ſubijcitur. Quo ad ſyllogiſmi formã: Philopo. dicit, ꝙ in tali hypothetico ſyllogiſmo duo quædam antecedentia aſſumpſit Ariſto. quorũ alterum eſt, ꝙ demonſtratio ſit ex neceſſarijs, alterum vero, ꝙ ſola ea, quæ per ſe ſunt, neceſſaria ſint: ex quibus ſimul copulatis, cõcluſio ea ſequitur, quæ eſt, ꝙ ex his, quæ per ſe ſunt, ſint demonſtrationes. Nec altenũ eſt (vt Philipo. inquit.) In aliquibus ſyllogiſmis duo aſſumere antecedẽtia copulata, & hoc quãdo ex vno ſolo concluſio nõ ſufficienter ſequitur. Fit autem ſyllogiſmus ex duplici antecedẽte potiſſimũ quãdo eſt hypotheticus, vt alibi dictum eſt. Et (vt Philoponus inquit) Ariſto. probauit vtrũq; antecedens. Primũ quidem, ꝙ ex neceſſarijs demõſtratio ſit, & hoc ſtatim poſitum probat, & inquit: quod enim ſcitur, impoſſibile eſt aliter ſe habere. Nam (vt Philopo. inquit) ſcimus non ſolum cõcluſiones, ſed etiam ꝓpoſitiones, per quas concluſionẽ cognoſcimus. Si enim nõ haberemus ſcientiã ꝓpoſitionũ, neq; cõcluſionis ſcientiã habere poterimus. Quare, ſi cõcluſio eſt neceſſaria, ꝓpoſitiones ſunt neceſſariæ, aliter neceſſarium ex nõ neceſſarijs demonſtraretur. Secundũ vero antecedẽs erat, quæ vero per ſe inſunt, neceſſario inſunt rebus, & iterum hoc ſtatim poſitum probat: & inquit. Hæc enim in ipſo quid eſt ĩſunt, Scilicet vt p̃dicata primi modi: quibuſdã hæc inſunt in eo quod quid eſt p̃dicantibus, vt p̃dicata ſecundi modi. modo ita eſt, quod tam p̃dicata primi modi, q̃ p̃dicata ſecũdi modi neceſſario inſunt rebus quarum ſunt p̃dicata. Quod quidẽ p̃dicata primi modi neceſſario inſint rebus, patet: quoniã tam definitio q̃ definitionis pars neceſſario ineſt rei, cuius eſt. Quod vero p̃dicata ſecũdi modi neceſſario ĩſint rebus, probat ex eo: qm̃ vel ipſa, vel eorũ oppoſita neceſſario inſunt: vel (vt Philoponus inquit) probat hoc modo: omne enim inquit, aut ita ineſt, ſ. per ſe ſecundũ priores modos per ſe, aut per accidẽs, quod autẽ non per accidens ineſt, ex neceſſitate ineſt: quod vero per ſe ineſt nõ per accidens ineſt. Igitur quæ ex neceſſitate inſunt, ꝑ ſe inſunt. Et dicit Philopo. ꝙ ſyllogiſmus poteſt fieri Categoricus hoc modo, Omnis demõſtratio ex neceſſarijs: neceſſaria ſunt per ſe: Igitur omnis demonſtratio eſt ex his, quæ ſunt per ſe. Verũ Ariſto. Categoricũ non fecit, qm̃ tunc eſſet ex duabus affirmatiuis in ſecũda figura: & ſic faceret figurã in ſyllogizabilẽ. Et propterea Philopo. voluit, ꝙ ſyllogiſmus ſit hypoteticus ex duobus antecedentibus, & vno cõſequẽte, & ſic hoc pacto cõponetur, Si demõſtratiua ſcientia eſt ex neceſſarijs principijs: neceſſaria vero ſola quæ per ſe rebus inſunt: demonſtratio ergo ex his, quę ſunt per ſe. Modo, ſyllogiſmus hypotheticus poteſt eſſe neceſſarius, & in nulla figura, vt opinat Philopo. Sunt enĩ multæ cõſequẽtiæ neceſſariæ ex vno, & pluribus antecedẽtibus quæ nõ ſunt in aliqua ſyllogiſtica figura. Vnde vis totius ſyllogiſmi hæc eſt, Si datũ ſit ꝙ ex neceſſarijs principijs ſit demonſtratio, & datum ſit ꝙ ſola ea, quæ ſunt per ſe, ſint neceſſaria: datũ erit demonſtrationes eſſe ex his, quæ ſunt per ſe. Nam idem erit dicere demõſtrationes eſſe ex neceſſarijs, & ex his quæ per ſe. ſiquidem ſola neceſſaria per ſe ſunt: & quæ per ſe ſunt neceſſaria ſunt. Hæc Philopo. Per quæ patet differentia inter expoſitionẽ Themi. & ſuã. Nã Themiſtius velle videtur ſyllogiſmum poſſe eſſe Categoricũ, ſed eo modo, vt dixit, ex maiore excluſiua, Philopon⁹ vero (vt mihi videtur) melius aſſerit ſyllogiſmum eſſe hypoteticum & non ad Categoricum reducibilem, qm̃ eſt conſequentia neceſſaria ex duplici antecedente. Et tu nota de mente Philoponi non omnẽ hypotheticũ ſyll'm eſſe reducibilem ad aliquã trium figurarum, licet Boetius dixerit totum oppoſitum, de quo in libro Priorum.

Nõ oïs hypotheticus ſyll's põt reduci in figuram.

ARGY.

Aut igitur ita dicatur, aut hoc principium ſupponatur, demonſtrationem neceſſariam eſſe. Et ſi demonſtratum ſit quidpiam fieri non poſſe, ut illud ſeſe habeat ſecus. Ex neceſſarijs ergo conſtare demonſtratiuam ratiocinationẽ oportet.

DILVCI. Text. 16. Demr̃o ex neceſſarijs eſt.

Aut igitur ſic dicendum eſt, aut principium ponentibus ꝙ demonſtratio neceſſaria ſit, & ſi demonſtretur, nõ aliter ſe habere poteſt. Ex neceſſarijs igitur oportet eſſe ſyllogiſmum.

Videtur quibuſdam, ꝙ Ariſto. velit probare ſecũda ratione, ꝙ demonſtratio conſtet ex his, quæ per ſe ſunt. Quę expoſitio neq; verbis cõuenit, neq; concluſioni, quã infert, q̃ eſt, ꝙ demõſtratio ſit ex neceſſarijs. Melius ergo cũ Philopono dicamus, ꝙ, cũ probaſſet demõſtrationẽ eſſe ex his, q̃ ſunt per ſe, nũc probat demonſtrationem eſſe ex neceſſarijs. Et tunc lege verba ſic. Aut igitur ſic dicendũ eſt, videlicet ꝙ demõſtratio neceſſaria ſit nulla ratione aſſignata, ſed ſolum qa ita ab oĩbus concedatur. Aut ſic dicendũ eſt ꝙ videlicet demõſtratio ſit ex neceſſarijs: nobis principiũ ponentibus, quod principium eſt: hoc videlicet quod demõſtratur, non põt aliter ſe habere. Hoc enim principio nobis poſito, ſequitur ꝙ demonſtratio ſit ex neceſſarijs principijs. Non enim poteſt neceſſariũ problema, vel neceſſaria concluſio ex non neceſſarijs demõſtrari. Quod Auer. ꝓbat per illud Axioma propter quod vnũquodq; tale, & illud magis: quare cum cõcluſio neceſſaria ſit ꝓpter ꝓpoſitiones, propoſitiones ſunt magis neceſſarie. Præterea demõſtrationẽ conſtare ex propoſitionibus neceſſarijs dupliciter ꝓbari poteſt, aut definitione ipſius ſcire, aut neceſſitate concluſionis, q̃ demonſtratur. Et vtraq; probatio eſt à fine. eſt enĩ finis duplex, intrinſecus eueniens: & extrinſecus accedens: ipſum ſcire qdẽ demr̃ationis finis ẽ extrinſecus accedens, cõcluſio vero intrinſecus eueniens. Et ideo Ariſto. probauit prius demonſtrationẽ eſſe ex neceſſarijs à fine eo, quod eſt ipſum ſcire, nunc aũt probauit à fine, qui eſt concluſio. Quod autẽ demonſtratio ſit ex neceſſarijs, Philopo. exponit ex differẽtia, quæ eſt inter ſyllogiſmũ & demonſtrationẽ. Nam ex veris quidẽ, & non neceſſarijs ꝓpoſitionibus ſyllogiſmũ verũ fieri contingit, Demonſtratiuũ vero impoſſibile eſt, Vtputa Socrates ambulat: quod ambulat per crura mouetur: Socrates igitur per crura mouetur. Hic ſyllogiſmus eſt, & quidẽ ex veris, nõ tamẽ demõſtratio eſt: qm̃ cõcluſio neq; neceſſaria eſt, neq; ex neceſſarijs ꝓpoſitionibus. Præterea etiam ſi neceſſaria ſit cõcluſio, & ꝓpoſitiones nõ neceſſariæ, demonſtratio eſt. Vtputa Socrates per crura mouetur: qđ per crura mouetur animal eſt: Socrates igitur animal ẽ. Non enim hoc pacto eſt ſcire, ſed opinari ex contingentibus ꝓpoſitionibus neceſſariã aliquã cõcluſionẽ concludere. Inſuper neq; ex accidentibus inſeparabilibus, quæ nõ vni, & ſoli contingunt demõſtratiuũ ſyllogiſmũ fit. Vtputa Cygnus candidus: quod candidũ eſt, viſus eſt diſgregatiuũ: Cygnus igitur viſus eſt diſgregatiuus. qm̃

Qđ demr̃atio ex neceſſarijs ſit dupl'r ꝓbari põt.

Finis duplex.

licet

licet propositiones, & cõclusio sint necessariæ, non tamẽ accidentia vni & soli competunt. Quo vero ad verba attinet, Aristo. cum dicit, Aut igitur sic dicendum, non accipit verbum igitur, illatiue, sed veluti aduersatiue, vt sit sensus, Sed aut sic dicendũ, ꝙ demõstratio sit necessaria, nulla subaudi ratione cogente, aut sic dicendũ nouo principio assumpto, videlicet quia cõclusio, quæ demonstratur, necessaria sit: & cum dicit, ꝙ demõstratio necessaria sit, per demonstrationem esse necessariam, intelligit eam esse ex necessarijs propositionibus necessariam conclusionem demonstrantibus.

ARGY. *Etenim fit ut & demonstrans ratiocinetur ex ueris, at non fit, ut ex necessarijs quisquã nisi demonstrans ratiocinationẽ conficiat. Id enim ipsum iam demõstrationis proprium est.*

DILVCI. Ex veris necessariis est demro.

Nam ex veris quidem est, & non demrantẽ syllogizare, ex necessarijs autem, nõ est, sed aut demrantẽ hoc enĩ iã ꝓpriũ demõstrationis est.

Cõmen. 66

Cum conclusisset, ꝙ ex necessarijs sit demõstratio, & qm̃ aliqua vera sunt necessaria, ergo posset credere ex veris esse demonstrationẽ. Rñdet quasi concedens, ꝙ ex veris sit demonstratio, nõ tamẽ ex solis veris, nisi sint necessaria: & huius tacitę solutionis causam assignans, inquit. { Nam ex veris quidẽ est demonstrantẽ & nõ demonstrantẽ syllogizare, ex necessarijs autẽ, non nisi demonstrantẽ est syllogizare: ergo solutio est, concedendo ꝙ ex veris sit demonstratio, non tamẽ absolute: qm̃ non ex veris contingẽtibus, sed ex his veris, q̃ sunt necessaria.

Quo vero ad verba attinet. Animaduerte, ꝙ Aristo. supponit tacitam q̃stionem, quæ est, an ex solis veris sit demõstratio: & supponit tacitam solutionẽ, videlicet ex veris sit demõstratio, nõ tamẽ absolute. hæc supponens assignat causam tacitæ solutionis, & iquit. { Nam ex veris quidẽ est, & nõ demrantẽ syllogizare, & sup. etiã demrantẽ, ex necessarijs aũt, q̃ vera sunt, nõ est syllogizare, nisi demrantem, hæc est ratio tacitę solutionis.

ARGY. *Signo etiam illo patet demonstrationem è necessarijs esse, nam inficiationes aduersus eos qui demonstrare putant, negatione necessitatis inferre nos consueuimus: aut putantes omnino fieri posse quo res aliter sese habeat, aut disputationis causa contendentes.*

DILVCI. Ex necessarijs ẽ dmro, siqdẽ nõ necessaria assumere demõstrãtem arguimus.

Signum autem ꝙ demonstratio ex necessarijs sit, est, quoniam ei instantias sic ferimus ad opinantes demonstrare, ꝙ non necesse vtiq; sit opinamur, aut omnino contingere aliter, aut gratia sermonis.

Cõmẽ. 67.

Secundũ Philoponũ hoc est tertiũ argumentũ ꝙ demonstratio sit ex necessarijs: qm̃ si quis proposuerit nobis ꝙ hæc, vel illa sit demõstratiua propositio, redarguere ipsam putamus per hoc, qa p̃dicatũ nõ ex necessitate subiecto inest. Et hoc inquit. { Signũ aũt ꝙ demonstratio ex necessarijs sit, est quoniã & instantias sic ferimus ad opinantes demõstrare. ferimus dico instantiam, quia opinamur eam ꝙ nõ necesse vtiq; sit. Aut omnino opinemur eam contingere aliter se habere, quod idem est. Addit, aut gratia sermonis & (vt Philoponus exponit) vult dicere ꝙ nõ solum qui ad veritatẽ respiciunt, cõtradicunt propositionibus, in quibus non est ex necessitate inesse p̃dicatũ subiecto, verũetiam, qui litigiosus contẽtionis gratia contradicunt, sæpe enim & necessaria existente, ꝓpositione impedimentũ p̃bere volentes, asserũt non ex necessitate inesse. Et sic per sermonẽ contentionẽ intelligit: quasi dicat ꝙ non solũ gratia scientiæ sic instamus, sed gratia sermonis, hoc est contentionis.

ARGY. *Ex quibus etiam patet stultos eos esse profecto, qui principia bene sumere putant, si propositio probabilis sit atque uera, uti sophistæ, scire esse dicentes scientiam habere. Non*

E *enim ideo propositio principium est, quia probabilis, aut non probabilis est, sed quia primum est ipsius generis, circa quod fit demonstratio, & uerum non omne proprium est.*

DILVCI. Demrãtio ñ cõstat ex ꝓbabilib' extranei gñis scibilis, vt sciã.

Planum autem ex his est, & quoniam stulti sunt, qui opinantur accipere bene principia, si probabilis sit propositio & vera, vt sophistæ, quoniam scire est scientiam habere, Non enim quod probabile est aut non, principium est, sed primum in genere, circa quod demonstratur. Et verum non omne proprium est.

Cõmẽ. 68

Ex dictis refellit errorẽ Protagore, qui putabat principia esse demonstratiua, modo sint ꝓpositiones probabiles & veræ. Protagoras enim refellens scientiã, Syllogizando supponit principiũ demõstratiuũ esse, si sit propositio probabilis & vera. Et tunc probauit ꝙ Geometra nõ scit hoc pacto (vt Philoponus exponit.) Scire est

F scientiam habere, habere scientiã est scientiã noscere. qui vero noscit scientiã, noscit quid ipsa sit. Igitur qui scit nõ scit quid sçit scientia: geometra nõ noscit quid sit scientia, geometra igitur non scit. Hoc pacto refellit scientiam. Protagora. Hunc errorẽ ergo refellit Aristo. & inquit. { Manifestũ autem ex his est, & quoniã stulti sunt, qui opinantur accipere bene principia, si principiũ, sit probabilis ꝓpositio & vera, vt Sophistici autumant, s. Protagoras, qui destruit scientiã per hoc ꝙ scire sit sciẽtiam habere. Et tu animaduerte ꝙ non totum cauillum expressit, Sed quæ de illo omisit, quasi manifesta reliquit.

Quod vero errauit, probat, & inquit. { Non enim qđ probabile est, vel nõ est probabile principiũ est demonstratiuũ, sed adhuc requiritur ꝙ sit verũ in genere eo sciẽtiæ, circa quod demõstratur. Modo nõ omne verum est proprium, & contractũ ad illud genus, in quo fit demõstratio. Aliquãdo enim verum est extraneũ, & pluribus scientijs commune. Et sic dupliciter errauit Protagoras.

G Primo quia principiũ debet esse necessariũ, & non sufficit, vt sit probabile & verũ: quoniã probabile & verum potest esse contingens. Secũdo quia oportet esse propriũ ei scientiæ, in qua fit demõstratio, & nõ cõmune vel extraneũ. Tunc ad rem veniẽs, Philoponus dixit ꝙ Protagoras in suo Cauillo accepit tres propositiones veras. Prima est, ꝙ Geometra scit. Secũda vero, ꝙ qui scit, habet scientiã: & hæc vtraq; est vera, & necessaria. Tertia est, ꝙ qui habet aliquid, vtputa scientiam, noscit quod habet. Et hæc non est necessaria, nec semper vera, est tamen probabilis. Amplius, dato ꝙ hæ omnes essent veræ, & necessariæ, & non sunt propriæ generi Geometriæ. Et sic Cauillus est etiam per extranea. Philoponus approbat hanc Cauilli expositionem, verum affert aliam, quę mihi etiam non placet.

ARGY. *Atq; demonstratiuam ratiocinationem ex necessarijs esse oportere, ex hisce patet. Nam si non est iste sciens, qui non*

H *habet eius rationem propter quid est, cuius est demonstratio. atq; fieri potest, ut A quidem ipsi C, necessario cõpetat, medium autem B, per quod illud est demonstratũ non sit necessario, his plane, qui talem ratiocinationẽ extruit, non scit propter quid est, quippe cum non sit illud ob ipsum medium. Nam ipsum quidem fieri potest ut non sit, conclusio autem est necessaria.*

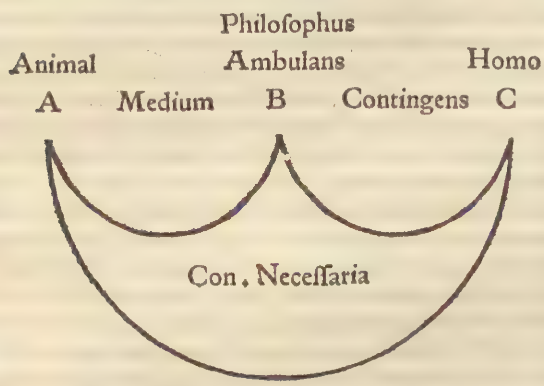
DILVCI. Text. 47. Nõ cõtingit scire necessariũ ex nõ necessarijs, vel ex cõtingẽti.

Quòd autem ex necessarijs oporteat esse syllogismum, manifestũ & ex his est. Si enim nõ est, habens rationem ipsius propter quid, existente demonstratione, non sciet. Scit autem vtiq;. vt A in C ex necessitate insit; B. autem medium per quod demonstratum est, non ex necessitate; non sciet propter quid. non enim est

est hoc per medium. Nam hoc quidem contin git non inesse, conclusio autem necessaria est.

Cõmẽ. 69. Expõ Philo.

Secundũ Philoponũ hoc est tertiũ argumentũ, ꝙ demonstratio sit ex necessarijs. Et hoc proponit, & inquit. ❡ Quod autem ex necessarijs oporteat esse syllogismũ, manifestũ ex his est, quæ nunc subscribuntur, hoc est via & ratione sumpta ex parte necessitatis cõclusionis. Probat autem deductione ad oppositum. Nam, si conclusio quidem necessaria est, propositiones vero contingentes, contingens autem est, quod potest non inesse, patet igit, ꝙ conclusionẽ quidem sciet ex necessitate esse, rationem vero eius & causam non sciet. Siquidẽ propositiones, per quas demonstrantur, oẽs, vel alteram cõtingat non esse. Modo, hoc est impossibile, quoniã qui ignorat rationẽ, non sciet. Non igitur contingit demonstrationẽ ex propositionibus contingẽtibus esse, quare ex necessarijs esse omnino necessitas est. Vnde inquit. ❡ Si enim non est, subaudi demonstratio ex necessarijs propositionibus, habens rationem ipsius propter quid, existente demonstratione, nõ sciet: subaudi quod quidem est impossibile. Addit autẽ existẽte demõstratione, quoniã (vt Philopo. inquit) aliquorũ scientia esse potest, non existẽte demõstratiõe, vt dignitatũ, quarũ scientia esse põt, nõ existẽte demr̃atione. Sed ꝙ demõstratio sit, & nõ sit scientia, hoc est absurdũ. Deducit autẽ quod dixit, exẽplo, & inquit.

Syllogismus medij cõtingẽtis ad cõc. necessariam.

❡ Sit autem vtiq;, vt A in C ex necessitate insit, B vero mediũ, per quod demõstratũ est illud, quod cõcluditur, & per quod propositiones generãtur: si nõ ex necessitate non sciet propter quid. Vt verbi gratia, si quis putaret hominẽ ex necessitate esse animal propter hanc causam, quia putat hominẽ ambulare, aut philosophari: & syllogizet hoc pacto, homo Philosophatur: qd Philosophaꝛ, animal est: homo igitur animal. Quoniã mediũ terminũ contingentẽ accipit, cõtingens vero, potest & nõ inesse, si igitur hoc supponatur non inesse, sciet quidẽ ꝙ homo ex necessitate sit animal, rationem tamẽ propter quã est animal, non sciet medio termino ablato, & sic ille met idẽ & sciet, & non sciet: sciet quidẽ per suppositionẽ, nõ sciet autẽ, propterea ꝙ cõtingentes acceperit ꝓpositiones, & hoc subscribit, et inquit. ❡ Non enim est hoc per mediũ, nam hoc quidẽ contingit nõ inesse. Est enim cõtingens, quod potest non inesse, Conclusio autem necessaria est.

Vnde Themistius. Siquis in hoĩe propterea contineri aĩal credat, qa deambulat: rẽ quidẽ necessariã cognoscet, hoc est in hoĩe contineri animal, sed rationem ꝙ animal in homine cõtineatur, ignorat. Sed dubitabis. Primo, quia propositionibus positis in figura, necesse est aliud euenire per ea, quæ posita sunt, Primo Priorũ, igitur positis A de B, & B de C, necesse est poni A de C: Igitur quouis modo sit medium, seruata figura semper cõclusio erit necessario sequens.

Solutio.

Dici potest, ꝙ ex cõtingẽtibus conclusio aliqua necessario sequitur qm̃, non autem propter quid necessitate simpliciter. Vt dato ꝙ omne volãs sit animal, & ꝙ equus volet, sequitur necessario ex suppositiõe qm̃ omnis equus est animal, Tenet propter qd,

A quia siue medium sit, siue non, semper omnis equus est animal. Secundõ quærunt, Vtrum aliquo pacto contingens esse possit causa necessarij, & quare non propter quid.

2. dubõ.

Auer. solu. innuit, asserẽs semper ipsum propter quid esse, quo posito ponitur id cuius est, & quod non cõtingit aliter se habere, & qm̃ illius est causa, modo hęc contingenti rei non cõpetunt. Bene tamẽ cõtingens esse potest rei necessarię, causa per accidẽs, vt albũ causa, qua homo risibilis est, valde per accidens.

3. dubõ.

Tertio dubitabis, nam vulnus est causa mortis equi, constat hanc esse rem perpetuam, cum equus perpetuo remanebit mortuus. Quidam dixerũt vulnus esse causam per accidẽs transmutationis, quæ per se est causa perpetuæ mortis.

Sed hæc solutio stare non potest, qm̃ quæritur de trãsmutatione ipsa. qm̃ vel transmutatio ipsa erit cõtingẽs, & tunc vt prius, res contingens causa erit rei necessariæ. Sin aũt est necessaria, tunc vulnus res contingens causa erit transmutationis: quæ est res necessaria: & sic idem quod prius. B Propter hæc alij fingunt, ꝙ transmutatio sit causa necessaria, licet sit res cõtingẽs. Est enim necessaria causa, qa ea posita ponitur mors. Et nec istud videtur bene dictum: quoniã si ideo transmutatio dicitur necessaria causa hypothetice, qa ea posita, ponit mors: etiam vulnus dicetur causa necessaria hypothetice, quoniam eo posito, ponetur & mors: quod ipsi negant. Preterea nec videtur transmutatio alia à morte. Quoniam vel mors est ipsa priuatio, vel aliquis habitus. si priuatio, nullam habet causam. sin autẽ habitus, tunc non differt à transmutatiõe. Dici potest vno modo ꝙ mors sit priuatio, & sic nõ habet causam nisi per absentiam, vt dicit Primo Physicorũ: & hoc pacto Egidius respondere videtur, Aut dici potest, vt Auerroes dixit: contingens esse causam rei necessariæ per accidens, non autem propter quid, & per se.

ARGY.

Præterea si quis nunc nescit, rationem habens, & saluus est re salua, neq; oblitus his, neq; prius sciebat.

C

DILVCI.

Amplius si aliquis nescit nunc, habens rationem, & saluus, salua re, nec oblitus, neque prius sciuit. Corrumpatur autem vtique medium, si nõ sit necessarium, quare habebit quidem rationem, saluus salua re, nescit autem. Ergo nec prius sciuit.

Cõmẽ. 70.

Secundũ Philoponũ hoc est quartũ argumẽtũ, ꝙ demonstratio sit ex necessarijs. Et Philopo. magis ad sensum quã ad verba componit rationem hoc modo, si demonstratio sit ex cõtingentibus, quoniam demonstratio non potest aliter se habere, contingens vero possibile est non esse: si supponamus quod est contingens, non esse, accidit prius scientem neq; corruptũ, neq; oblitum, neq; re ablata, non esse scientem: quod est ridiculum. Vnde dicit. ❡ Amplius, si aliquid nescit nunc, s. postq̃ facta D est medij ablatio, sequitur subaudi, ꝙ habens rationem, hoc est conclusionem & saluus salua re, s. conclusione, nec prius q̃ medium deleretur, scierit. Vis ergo rationis est, si medio deleto, aliquis nescit, sequitur, eo & re salua, & non oblito, nec prius sciuisse: dicebaꝛ prius scire, ergo idẽmet dicetur sciens, & non sciens. Quo vero ad verba attinet. Tria sunt (vt Philopo. inquit) cognoscens, cognitio, & quod cognoscitur. Modo cognitio deletur, aut ipso cognoscente deleto, aut ipso cognito deleto, propterea absurdum est rationem atq; cognitionem deleri nec cognoscente ipso, nec re cognita deleta. Quòd vero id quod Aristo. intulit, sequatur, Philoponus ostendit exẽplo, Vt puta. Siquis syllogizaret hoc modo, homo geometrizat: quod geometrizat animal est: homo igitur animal est. Si ita syllogizans putaret demonstrationem habere, ꝙ homo sit animal per hoc medium, quod est geometrizare, quoniam geometrizare ex contingentibus esse

esse supposuimus: contingens autem pōt & non esse, destruatur geometrizare: contingens enim est quo nō existente necessario, posito autem, nullum sequitur impossibile. Si igitur geometrizare destruatur, accidet salua re, scilicet hoīem esse animal, & cognoscente, & non oblito ꝙ homo animal sit, non vlterius demonstratiue scire ꝙ homo animal sit. Propterea concludit. Corrumpatur aūt medium. Si secundum te non sit necessarium: quare habebit quidem rōnem, hoc est cōclusionem ꝙ hō sit animal, Saluus, re, quam scit, salua, nescit aūt, qm̄ causa & mediū ablatum est. Propterea sequitur, ꝙ nec prius sciuit. Hæc (vt mihi videtur) est Philoponi expositio. Fortasse tn̄ Arist. refellit vnā tacitam solutionem. Dicebat enim quidam ꝙ per medium contingens conclusio necessaria sciri possit, vt per geometrizare, ꝙ homo sit animal. Et ad rationē Ari. quām prius attulit, dicebāt, ꝙ tam diu scimus, ꝙdiu medium illud sit positum in esse, cū vero deleret, non scimus. Contra ergo hanc tacitam solutionem obijcit Aristoteles hoc mō, Si nescimus ipso deleto, nec prius ipso stante sciebamus. Vnde inquit. Siquis nunc habens rationem, & ipso medio, subaudi deleto, nescierit, sitq; saluus salua re, nec oblitus, nec prius, hoc est anteꝙ mediū deleretur, sciebat. Et hoc particularius resumens, inquit. {Corrumpatur aūt vtiq; medium si non sit necessariū. si enim est necessarium, corrumpi non potest. Quare habebit quidem rōnem, s. conclusionem, saluus, salua re, ne sciet autem. ergo nec prius sciuit. Hæc est scd'a expō. Tu vero meli⁹ cōsiderabis. Nā verba hęc obscurissima sunt.

ARGY. *Quod si medium non est corruptū, fieri uero potest ut corrumpatur id, quod accidit, erit poßibile atque contingens, sed ut his sciat, qui sic se habet, fieri minime potest.*

DILVCI. Si vero nō corruptum est, contingit aūt corrumpi, quod accidit vtique erit possibile, & contingens. Sed est impossibile sic se habentē scire.

Hic secundum Philoponum refellit tacitam responsionem ad argumētū proximū. Dicere. n. posset quis demōstrationem ex contingentibus esse. Supponendo tn̄ saluari contingens & non destrui: modo nihil prohibet ex his. quæ sunt fieri demonstrationem. Ad hoc obuians dicit, ꝙ & si nunc nondum destruatur, attamen contingit destrui eo ꝙ talis sit contingentis natura. Et ita si non nunc primo id acciderit absurdum, quod quidem diximus, videlicet scientem saluatum: & re saluata, & obliuione non superueniente non vlterius esse scientem: propterea ꝙ saluetur cōtingens, attamen possibile est hoc accidere post hæc: & si supponamus nunc contingens non destrui. Si igitur destructo contingenti accidat absurdum: id inꝙ non scire, saluata & re, & cognoscente, & cognitiōe: neq; igitur anteꝙ corrumperetur contingens, sciebat. Impossibile enim est ex scire transmutari non vno trium corrupto deperditoq;, aut cognoscente, aut eo quod cognoscitur, aut cognitione. vnde inquit. {Si vero medium ꝑ qđ sciebamus contingens existens non corruptum est, contingit aūt corrumpi, vt est contingentis natura. Quod accidit vtique videlicet absurdū in dictis suppositionibus, quod quidem est scire aliquod mox transmutari in nō scire neq; corrupto cognoscente, neq; eo quod cognoscitur, neque cognitione, erit possibile & contingens. sed est impossibile sic se habentem scire: ergo est impossibile id, per quod sciebamus esse contingens. Animaduerte, ꝙ terminum medium corrumpi potest intelligi secundum formam tantum, hoc est secundum significationem, & secūdum formam & materiam, hoc est secūdum significationem formalem & materialem (vt Sorticolæ dicunt) Verbi causa demonstretur animal de homine per illum terminū medium quod est deambulans, dico quod ille terminus B, s. deambulans corrumpitur secundum formam & materiam, si penitus auferatur, & eius loco ponatur ille terminus Philosophus. Nam terminus omnino esset cor-

Mediū corrumpi pōt intelligi dupliciter.

E ruptus, & quo ad materiam ipsam, hoc est terminum ipsum, & quo ad formam, hoc est significationem. Sin autē desinatur ipsum deambulans quo ad præsentaneam significationem, ita vt quod ponebatur deambulare, non deambulet, tunc terminus erit destructus quo ad formā, non quo ad materiam. Propterea Arist. obijcit, si vero non corrumpitur, sed contingat corrumpi ita, vt desinat esse quo ad præsentaneam significationem, absurdū qđ accidit ex dictis suppositionibus, erit possibile & cōtingens. Modo hoc est impossibile, qm̄ est impossibile sic se habentem scire. Sed dubitant, qm̄ fieri potest: vt vna conclusio pluribus medijs demonstretur, & ita vno illorum penitus corrupto, potest sciri adhuc. Egidius fugiens asserit demonstrationem potissimam, de qua loquitur Arist. sumere pro medio omnia genera causarū. Cōtra cuius solutionem Neoterici obijciunt, quia vt dicitur Secundo huius, per vnūquodq; genus causæ seorsum cōtingit demonstrari, & quidem ꝑꝑ quid, quæ demonstratio secundū Them. est ꝑpter quid. Propterea fingunt tot demōstratiuas sciētias fieri, quot media esse possunt, & ꝙ quoties medium deletur toties scientia, quæ ex illo medio emergebat deleretur. Ego vero dicerem conclusionem posse demonstrari medio de specie in speciem euariato, seruata tn̄ vnitate generis, non aūt de genere in genus euariato. Veluti uariaretur de esse præsentaneo ad esse in potentia, de contingenti ad necessarium, aut de necessario ad contingens: & qm̄ plura illa media oīa sunt eiusdem generis: qm̄ necessaria, & de inesse, & propter quid, ideo potest omnibus illis conclusio demōstrari. Quia vero medium quod erat de inesse, variatur genere à seipso, cum accipitur de possibili, ideo conclusio illa eadem ipso deleto secundum inesse non pōt remanere. Tu vero si melius habes melius dicas. Philop. vero breuibus aliter probat demonstrationem esse ex necessarijs. Nam si scire solummodo est, quando rem cognoscimus, & causam ipsius, & ꝙ non contingat aliter se habere: causæ vero conclusionis propositiones sunt, Impossibile igitur est ipsas aliter se habere: quod autem impossibile est aliter se habere, necesse est ita se habere: necessarias igitur oportet esse syllogismi propositiones. Verum hæc probatio non ad verba est, vt intelligenti patet.

F

Probō Phi

G

ARGY. *Cum igitur conclusio necessaria est nihil prohibet medium necessarium esse, per quod fuit probata. Fieri nāque potest ut necessarium ex non necessarijs etiam concludatur, & perinde atque fit ut uerum concludatur ex falsis. At cum medium est necessarium, conclusio quoque necessaria est, quemadmodum & ex ueris infertur semper conclusio uera.*

DILVCI. Cum igitur conclusio quidem ex necessitate est, nihil prohibet medium non esse necessarium per quod demonstrata. Est enim necessarium & ex non necessarijs syllogizare, sicut & verum ex non veris. Cum autem medium ex

H necessitate est, & conclusio est ex necessitate, sicut ex veris verum ex necessitate est semper.

Cum ostendisset nihil posse demonstrari nisi ex necessarijs, nunc vult ostendere ꝙ non ita sit asserēdum de syllogismo. nam potest ex non necessarijs necessarium syllogizari, ex necessarijs autem, non contingens, sed non nisi necessarium syllogizar potest. Ostendit autem hæc de syllogismo. qm̄ quis posset credere (vt Philopon. inquit) Aristotelem superflue ostendisse, quæ dixit de ipsa demonstratione. Non enim alicui dubium videri potest si conclusio demonstrationis sit necessaria, quin propositiones, quæ hanc concludunt, necessarię sint. Iccirco vult nunc ostendere ꝙ non superflue illa explanata sunt. Nā ꝙ demonstratiua cōclusio necessaria sit, omnibus patet, ꝙ vero necessaria non nisi ex necessarijs demonstretur, non facile patet. Possibile enim est ex non necessarijs necessarium

Ex non necessarijs sequitur necessariū ex necessarijs aūt nō nisi necessariū.

cessarium concludere: & quia ita est de syllogismo, ideo posset credi ꝙ de demonstratione ita sit: hac de causa declarat de syllogismo non esse ita, sicut de demõstratione, & assignat duas conclusiones, quarum primam ponit dicens. Cum igitur conclusio ex necessitate est, nihil prohibet medium non esse necessarium, per quod demõstrata est, & accepit verbum demonstrata pro verbo syllogizata. Qđ patet per hæc q̃ subscribit. { Est enim necessarium & ex non necessarijs syllogizare: Sicut et verum ex non veris est syllogizare: ecce q̃uo demonstrare prosyllogizare accepit. Hæc est prima conclusio. Quod autem ita sit, Philoponus etiam exemplo ostendit, nam si hodie pluuia est, pluuia existẽte, cœlum mouetur, hodie igitur cœlum mouetur, sic syllogizando, concluditur necessaria conclusio: non tamen ex necessarijs propositionibus. ꝙ etiam ex non veris, verum concludatur, patet hoc exẽplo, quia sequitur. Hõ lapis, lapis substantia: hõ igitur substantia. Hæc de prima conclusione. Deinde ponit secundam, & inquit { Cum autem medium ex necessitate est, ita vt propositiones sint necessariæ: & cõclusio est ex necessitate. quod probat argumento accepto ab ipso vero, & inquit { Sicut verum ex veris ex necessitate est semper. Quare sicut ex veris non nisi verum, ita ex necessarijs, non nisi necessarium. Ex his Philoponus infert: ꝙ q̃n verum ex non veris & necessarium ex nõ necessarijs concluditur: non propter propositionum naturam cõclusionem concludi asserimus, sed propter talem extremorum inter se habitudinem, non enim quia nunc pluit: cœlum mouetur. nec quia homo est lapis est substantia: sed hæc accidunt propter figuram. At vbi propositiones necessariæ sunt, conclusio erit necessaria, & propter propositiones: & propter figuram. Si enim homo ex necessitate animal est, & animal ex necessitate substantia: necesse profecto est, & hominem substantiam esse. Hinc fit: vt ex necessarijs non nisi necessarium sequatur. Qm̃ & propter figuram, & propter propositiões necessarium sequitur. Infert secundo, ꝙ contingens contrario modo se habet cum necessario. Nam propositionibus contingentibus existentibus, potest conclusio contingens, & non cõtingens sequi: at propositionibus existẽtibus necessarijs, conclusio solum necessaria erit. Mouet Philopon. hic dubitationem, qm̃ ex definitione syllogismi sequitur ꝙ omnis conclusio necessaria sit. Est enim syllogismus oratio, in qua quibusdam positis, alterum quid à positis necessario accidit, & sic velle videtur ꝙ omnis cõclusio sit necessaria. Ex his vero, quæ hic dicit, velle videtur ꝙ cõclusiones aliquæ sint contingentes. Respondet Philoponus esse differentiam inter ex necessitate aliquid accidere, & conclusionem esse necessariam. Dicitur enim cõclusio necessaria, quæ secundum sui naturam semp eodẽ modo se habet. Cõclusio vero necessario accidit, quo aliquo vel aliquibus suppositis, ex necessitate sequitur. Et sic ad formam dicendum oẽm conclusionem esse necessariam necessitate suppositionis, hoc est quibusdam positis, non aũt simpliciter, hoc est secundũ sui naturã. Dubitant Iuniores, qm̃ conclusio debet esse semp similis alicui propositionum, vt in prioribus, modo vbi conclusio sit necessaria, & propositiones non necessariæ, nulli illarum erit similis. Quidam dixerunt verbum Philosophi verum esse in prima figura tm̃, & in illa solum quo ad qualitatem, et quantitatem. Sed ambigua videtur hęc solutio. Nam quantitas semper sequitur minorem extremitatẽ, qualitas vero maiorem. Præterea Arist. & Aue. vtuntur illa Primo Priorum, in mistione necessarij & inesse: volentes ꝙ ex maiore necessaria, minore vero de inesse, conclusio sit necessaria: qm̃ debet alteri propositionum assimilari: igitur est vera in omnibus. Quare dicẽdum regulam esse veram in omnibus figuris, et in omnibus syllogismis: modo Syllogismi conclusio non necessario sequatur propter figuram tm̃, sed etiam propter propositiones, sicut non est in proposito. Nam ex non necessarijs sequitur necessarium propter figuram tantum, & non propter propositiones, & ex falsis verum iterum necessario sequitur, non propter propositiones, sed propter figuram tantum, ideo conclusio non debet esse similis alicui propositionum in talibus.

Corol. 1. Philopon.

Secundus.

Dubitatio Philopon.

1. priorũ. 1 Respon. Differentia inter ex necessitate aliquid accidere & conclusionẽ necessariam. 1. Priorum. 17. & 20. Solutio aliquorum. Cap. 15.

Propria solutio.

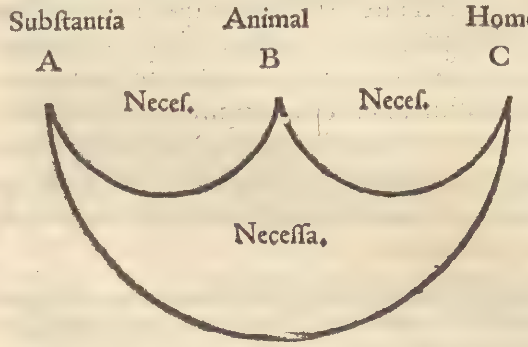
Ex falsis quomodo verum sequitur.

ARGY.

Nam tam A ipsi B, quam B ipsi C necessario, competit. Igitur & A necesse est ipsi competere C.

DILVCI.

Sit enim A de B ex necessitate. Et hoc de C, necessarium igitur & A ipsi C inesse.

Ex necessarijs non nisi necessarium.

Comẽ. 73.

Cum accepisset secundam conclusionem, videlicet, ꝙ ex necessarijs non nisi necessarium syllogizetur, nunc eã probat per dictum de omni, cum enim dici de omni sit, quando nihil est sumere sub subiecto, de quo non prædicetur prædicatum, sequitur, ꝙ si A de B omni ex necessitate prædicetur, & iterum B de C. ex necessitate, necessarium erit & A ipsi C ex necessitate inesse. Alij probarunt per illam dignitatem, quando ad antecedens esse sequitur consequens esse, idem consequens sequitur ad idẽ antecedens eadem conditione addita vtrique nec diminuente, nec distrahente. Vt si ad A B, & B C, necessario sequitur A C. Ipso necessario addito vtrique idem sequetur. Hæc de secunda conclusione.

ARGY.

Verum fieri nequit, ut cum conclusio non est necessaria, medium necessarij subeat rationem. Insit enim A non necessario ipsi C: si igitur A ipsi B, B ipsi C competere necessario dixeris, & A profecto ipsi C competere necessario concedas oportet. at ipsi competere non eo pacto supponebatur.

DILVCI.

Sed cum non ex necessitate sit conclusio, neque medium necessarium esse possibile est. Sit enim A in C non ex necessitate inesse, in B autem A, & hoc in C ex necessitate, & A ergo in C ex necessitate erit, sed non esse supponebat.

Conclusio non necessaria, nõ sequitur ex p̃missis necessarijs.

Comẽ. 74.

Cum demonstrasset ꝙ, si propositiones sint necessariæ conclusio debeat esse necessaria, nunc quasi conuertit sermonem, & demonstrat, quòd, si conclusio non sit necessaria, neque medium necessarium esse possit. & hoc proponit, & inquit: { Sed cum non ex necessitate sit conclusio, neque medium necessarium esse possibile est. Nõ enim esse potest contingens conclusio, & propositiones necessariæ, & hoc iterum probat per principium regulatiuum, quod est dici de omni, & inquit. Sit A in C non ex necessitate inesse, hoc est sit hæc conclusio, contingit omne C esse A, in B autem insit A, & hæc scilicet B iterum in C insit ex necessitate: ergo subaudi per dici de omni, in C erit ex necessitate A: si enim A necessario ipsi B inest, & ipsum B necessario ipsi C, etiam A inerit necessario ipsi C. Est enim de omni dici, quando nihil est sub subiecto sumere, de quo non prædicetur prædicatum eadem conditione addita vtrique nec diminuente, nec distrahente. sed non esse necessarium A in C supponebatur: ergo deductione ad oppositum patet non esse conclusionem non necessariam, & propositiones necessarias.

Cum

ARGV. *Cum igitur id, quod demonstratiue quispiam scit, necessarium oporteat esse, cõstat per medium quoque necessarium demonstrationem eius illum habere oportere, uel nescit illud profecto, aut propter quid est necessario, aut esse, sed aut arbitrabitur se scire nesciens, si putauerit ut necessarium id, quod non est necessarium, aut nec arbitrabitur æquo discrimine sane, siue esse per media, siue pp quid est, et p medijs uacãtia sciuerit.*

DILVCI. Text. c. 18. Nesciretur cõclusio necessaria, si mediũ non sit necessarium. Comẽ. 75. Philopon.

Quoniam igitur si scit demonstratiue, oportet ex necessitate inesse, patet, ꝙ & per medium necessarium oportet habere demõstrationem. aut non sciet, neq; propter quid, neq; quia necesse sit illud esse. Sed aut opinabitur non sciẽs, si assumat, vt necessarium non necessarium. aut neque opinabitur eodem modo, siue ipsum qa sciuerit per media; siue ipsum propter quid, & per immediata.

Hic (vt Philopono placet) Aristo. epilogat: Sed in epilogando addit quasdam disiunctiones non inutiles. Epilogando autem inquit. {Quoniam igitur si scit demonstratiue} subaudi aliquam conclusionem, {oportet ex necessitate inesse, s. prædicatum eius in illius subiecto: patet, ꝙ & per medium necessarium, & propositiones necessarias oportet habere demonstrationem. qm̃ (vt diximus) necessarium non demonstratur, nisi ex necessarijs. Hæc de epilogo. Postea subscribit vnam disiũctiuam & dicit {Aut, subaudi, si propositiones contingentes fuerint, & syllogizator scierit esse contingentes, nõ sciet, nõ sciet dico neque propter quid, neque quia necesse sit illud esse: neque subaudi opinabitur se scire. Deinde addit & aliam disiũctiuam: et inquit: {Sed aut subaudi si assumat medium vt necessarium, quod reuera non est necessariũ, et propositiones vt necessarias esse putat, quę reuera sunt contingentes, opinabitur se scire syllogizator, quia vel propter quid, non sciens reuera. Et dixit neq; propter quid neq; quia, vt Philoponus et Themistius adnotarũt: quia syllogismorũ alij ipsum quia syllogizant, alij ipsum propter quid. Et eorum, qui ipsum quia syllogizant, alij quidem sunt ex immediatis propositionibus, alij vero ex mediatis. Simili ratione, & eorum, qui ipsum propter qd syllogizant, alij ex immediatis propositionibus, alij vero ex mediatis probant. Exempla ponit Philoponus. Nã hic syllogismus per mediata, quia probat, Luna vmbrã non facit: vmbram non faciens deficit. Luna igitur deficit. Hic vero per immediata: Luna existens in plenilunio vmbram non facit: Vmbram non faciens in plenilunio deficit: Luna igitur deficit. Syllogismus vero propter qd per mediata est: luna per diametrum est Soli: per diametrum vero existens deficit: luna igitur deficit. Hic per immediata. Luna per diametrum Soli existens superatur à terra: quod superatur à terra deficit, luna igit̃ deficit. Dixit ergo neque propter quid, neq; quia: qui duplex syllogismus est, vt patet. Subscribit tertiam disiunctiuam, & intellige sic, Aut si propositiones sint contingentes, & ipse syllogizator scierit esse contingentes, neq; opinabitur eodem modo, neq; subaudi sciet. Dico neq; scierit, siue ipsum quia scierit per media, siue ipsum propter quid syllogizet & per immediata. Et accepit (vt mihi videtur) sciuerit, pro syllogizauerit, vt sit sensus, siue ipsum quia sciuerit, hoc est syllogizauerit per media, hoc est propositiones mediatas, siue subaudi immediatas, siue subaudi syllogizauerit ipsum propter quid & per immediata, siue per mediata, vtroq; modo neque scit, neque opinatur se scire: & hoc quia per contingentes propositiones syllogizat, quas contingentes esse nouit. Concidit autem hæc tertia disiunctiua cum prima. Nam licet aliquo mõ verbis differat, tñ in substantia concidit cum prima. Vnde diuisio est, qui syllogizat necessarium per propositio-

Quare dixit neq; pp qd neq; qa Themist. & Philopon.

E nes contingentes, aut nouit ꝙ propositiones sint contingentes, & sic neque scit, neq; opinatur se scire: aut nõ nouit eas esse contingentes, sed putat esse necessarias & sic non scit, opinatur tamen se scire, hæc de epilogo, & de disiunctiuis additis, quæ additæ sunt ad vberiorem doctrinam, non autem ad necessitatem.

ARGV. *Accidentium autem non per se, eo modo quo determinata sunt ea quæ per se competunt, non est demonstratiua scientia. Non enim fit ut necessario conclusio demonstretur. Fit enim ut accidens ipsum non insit. de tali nanque accidente loquor.*

DILVC. Demõstratio nõ est accidentiũ inseparabilium non pri... vel secũ modo per se insit. Comẽ. Cõtinua...

Accidentium vero non per se, quo modo determinata sunt ea, quę sunt per se, non est scientia demonstratiua. Non enim ex necessitate demonstrare conclusionem. Accidens enim contingit non esse. De tali enim dico accidente.

F Cum declarasset ꝙ demõstratio & necessaria sit, & ex necessarijs propositionibus, & ex his, quæ sunt p se, qm̃ secundus modus eorum, quæ sunt per se (vt Philoponus inquit), ad inseparabilia accidentia reducebatur, nequis ex hoc putaret vniuersaliter inseparabile accidens demõstrationem habere, nunc determinat id ipsum, & ostendit ꝙ non est simpliciter omnium accidentium inseparabilium demonstratio, licet semper subiecto insit, sed solũ quæ per se subiectis insunt: & hoc proponit, & inquit: {Accidentium autem non per se, quo modo determinata sunt ea quæ sunt per se} hoc est accidẽtium aũt nõ per se, quæ contra distinguuntur accidentibus: p se dico, quõ determinata sunt ea, quæ sunt per se, qm̃ pluribus modis ꝙ dictum sit, per se accipitur. sed in proposito loquor de accidente, quod non est per se, modo quo accipimus ipsum per se Horum inquam accidentium non per se, non est scientia demonstratiua, nec de his est demonstratio. Sed solum illorũ, quæ subiectis insunt per se. Probat hoc:

G & inquit. Non enim est ex necessitate demonstrare conclusionem, hoc est, dico illorum non esse demonstrationem, qm̃ conclusio, quæ ex illis conficeretur, non esset necessaria, nec ex propositionibus necessarijs demonstrabilis. & causam assignat, & dicit {Accidens enim, ex quo subaudi conclusio constaret, contingit non esse in subiecto. subaudi, cui inseparabiliter inest. Nam (vt inquit) de tali subiecto dico, quod est ĩseparabiliter subiecto exñs, & contingit illi non inesse. Et ita cõclusio, quæ ex illo cõstaret, nequaquam necessaria erit, nec ex necessarijs demonstrabilis. Sed dubitares, nam si accidens huiusmodi inseparabiliter subiecto inest, semper inest. quod semp inest, non potest non inesse: quod non potest non inesse, necessario inest. quare, si inseparabiliter inest, necessario inest. Et ita talis conclusio cum sit necessaria, erit demonstrabilis. Philoponus dicit, ꝙ licet hæc accidẽtia re ab eorum subiectis substantijs separari non possint, intẽtione ac intellectu separari possunt: qm̃ et coruus, et ęthiops

H põt albus intelligi, eorum substantia non læsa, sed permanente. Et hoc ideo, quia non determinate & vni naturæ inest. Nam nigredo põt & coruis, & equis indifferenter inesse. Et aliter respondet Philop. & inquit. Et si ęthiopi & coruo inseparabiliter nigredo insit, attamen alijs inesse & abesse per naturam apta est: & quia horum natura contingens est, & non per se rebus existens, demõstratio talium non est, qm̃ non est possibile demonstrare ex necessitate, & per se prædicatum accidens inesse subiecto substantiæ. Vnde Them. innuit duplicia esse accidentia. Alia quidem separabilia, alia vero inseparabilia. Et inseparabilium alia asserit subiectis per se inesse, quæcunque secundum eorum naturam subiectum determinatũ sibi limitant, vt risibile hominem, & nihil aliud, & rudibile asinum, & nullum alium. Alia autem per accidens, quæ licet aliquibus insint inseparabiliter, non tamen secundum ipsorum accidentium naturam illis insunt, nec omnibus

Dubitati...

Solutio Philopo...

Alia solu... Philopon...

Quæ the... 1. huius, cap. 15. Accñia ... duplicia.

oĩbus qbus insunt necessario insunt. Sed potius scd'm naturam eorũ, quibus insunt, inesse necessario videntur.

ARGV.

Quamquam fortasse quispiam dubitabit, cuius nam gratia de his hæc interrogare oportet, si non necesse est conclusionem esse. Nihil enim refert, si quispiam quæuis interrogans, dicat deinde conclusionem.

DILVCI. Cur cõtingẽtiũ scientificę interrogationes sunt, si ex his demonstrationes non sunt. Comẽ. 77.

Et tamen ambiget vtiq; quis fortasse, cuius causa hæc oportet interrogare de his, si non necesse est conclusionem esse. Nihil enim differt siquis interrogatus contingentia, postea dicat conclusionem.

Dictũ est ex contingentibus non posse fieri demonstrationem, quia ex non necessarijs non concluditur necessarium. Propterea quærit, qua de causa de contingentibus interrogatio dialectica fit. Frustra enim videtur fieri, nõ enim interrogatio fieri videtur, nisi vt ex illius altera parte præconcessa opponens syllogizet cõclusionem necessariã. At cum ex contingentibus conclusio necessaria nõ deducatur, ergo frustra de contingentibus interrogatio fieri videtur. Vnde dicit. {Licet ex contingentibus non demonstretur conclusio necessaria, ambiget tñ & vtiq; quispiam fortasse: cuius causa hæc. s. contingentes propositiones oportet interrogare de his: hoc est de conclusionibus necessarijs, si non necesse est ex illis conclusionem esse. Frustra enim videtur interrogare: cuius causam assignat, & inquit. {Nihil enim differt, si quis contingentia interrogatus, postea dicit conclusionẽ: qm̃ siue interrogatus, siue non, nunq; consensu dato, conclusio erit necessaria. ergo frustra interrogatio fit. Quo vero ad verba attinet.

Verborum expositio.

Animaduerte, q; interrogatio dialectica fit proprie de ꝓbabilibus. Probabile aũt est aliqñ necessariũ, aliqñ contingens, aliqñ verum, aliqñ falsum. Multa. n. falsa veris, & multa contingentia necessarijs probabiliora sunt, vt dicitur in Topicis, ideo interrogatio fieri põt & de cõtingentibus, & de necessarijs, & de alijs, modo sint probabilia. Propterea vis rationis Aristotelis est, q;, si ex cõtingentibus non concluditur necessaria conclusio, frustra de cõtingẽtibus fierent interrogationes dialecticæ.

Expositio Philopon.

Philoponus vero aliter textum inducit. dicit enim, qm̃ dixit accñtium non esse demonstrationem, nec vt ex quibus, nec vt de quibus: cum accñtiã contingentia sint, quærit, si non contingit accidentium demonstrationem fieri, propterea quia ex his, quæ aliter se habere possunt nõ ex necessitate sequitur conclusio, cur producimus propositiones ab accidẽtib⁹, & syllogizamus, & asserimus ex talibus propõnibus necessario conclusiones sequi, cũ sit ostẽsum ex non necessarijs non sequi necessariũ. Et tunc Philoponus interrogare pro producere intellexit. q. d. cũ ex accidentibus, quæ eadẽ contingentibus sunt, non sequat necessaria conclusio, cur hæc, s. propositiones oportet interrogare, hoc est producere de his, hoc est ex his contingentibus, vt necessarias conclusiones inferamus. Melius autem expositum est, vt diximus. nam subscribens inquit. {Nihil enim differt siquis contingentia interrogatus, postea dicat conclusionem: quoniam quauis parte consensu dato, nunq; necessaria dabitur conclusio: & hoc si ex non necessarijs necessarium non deducatur. Nã quiuis cõsensus contingens est. ecce quo modo per interrogare non producere intellexit, sed interrogare, vt verbum iacet. hæc de dubitatione.

ARGV.

At enim interrogare oportet non ut per interrogata necessarium quicquam sequatur, sed quia dicere necesse est ei qui illa dicit, & uere dicere si competant uere.

DILVCI. Fiũt interrogationes in cõtingẽtibus ad educendam

Oportet autem interrogare, non vt necessarium sit propter interrogata, sed quod dicere necessarium sit, illa dicenti. & vere dicere, si vere sunt quæ insunt.

A

Respondet Arist. ad dubõnem, & asserit interrogationem non fieri frustra in cõtingentibus propositionibus: qm̃ interrogatio non fit, vt ex consensu dato deducatur conclusio necessario necessitate consequentis, sed necessitate consequentiæ quæ est necessitas suppõnis. Vnde inquit. {Oportet aũt interrogare, s. in propositionibus cõtingentibus, & accipere rñdentis consensum, non (vt necessarium sit) quod infertur ex consensu dato propter interrogata, hoc est, vt conclusio necessario deducatur necessitate consequentis, quæ est necessitas simpliciter, sed interrogare oportet eo q; dicere, hoc est deducere necessarium sit, illa interrogata dicenti, hoc est illis interrogatis cõcessis, & vere dicere, hoc est & vere deducere, si veræ sunt, q̃ insunt, hoc est, & vere deducere, si vera sunt, quæ concedunt. Sic igitur interrogatio nõ est frustra, qm̃ licet non fiat, vt conclusio necessario sequatur necessitate simpliciter, quæ est necessitas consequentis, facta ꝑ ꝓpositionum necessitatem, fit tñ, vt conclusio sequatur necessario necessitate consequentiæ, quæ est necessitas suppositionis.

cõsequẽtiæ necessitatẽ non aũt cõsequentis.

B

Sed videtur, q; in demonstratiuis fiãt interrogationes: nam (vt in Elenchis dicitur) disputatio quadruplex est, Doctrinalis, quæ demõstratiua est: Dialectica, Tentatiua, & Sophistica. Omnis autem disputatio ꝑ interrogationem perficitur: ergo in demonstratiuis erunt interrogationes.

Dubitatio 1. elen. c. 2.

Dicendum interrogationem fieri aliquando ad accipiendum respondentis consensum, aliqñ ad intelligendum terminos, vt ex illis propõ intelligat. Primo mõ fit in dialecticis, non aũt in demonstrauis: nã propõnes demõstratiuę sunt (vt Themistius inquit) suapte natura verę, & necessarię, ac ꝑ se concessæ. Scd'o mõ fieri põt in oĩbus, nã demõstrationũ propõnes sunt principia: principia vero intelliguntur ex terminorũ intellectu, & sic fieri põt in ipsis interrogatio, vt termini intelligant, quibus intellectis etiam principia intelliguntur.

Solutio.

Interrogatio fit dupliciter.

C

Cum igitur ea, quæ per se insunt, necessario circa unumquodq; competant genus, & ut tale est quodq;: patet demõstrationes ipsas scientiarum effectrices, de his esse, quæ per se sunt & ex talibus extrui atq; constare.

Text. c. 19.

Quoniam autem ex necessitate sunt circa vnumquodq; genus. quæcunq; per se sunt, & quatenus vnumquodq;: manifestum est quoniam de his, quę sunt per se scientificę demonstrationes sunt, & ex talibus sunt.

Vr̃ hoc in loco eadẽ dicere Philosoph⁹, q̃ supius dixit. nã dicit, q; non cõtingat demr̃onem ex propõnibus contingẽtibus esse: & vtit eisdẽ rõnib⁹. Cur vero hoc faciat,

Comẽ. 79. Causa cur Arist. repetatidem.

Grossatesta cãm assignãs, asserit hoc factũ eẽ, vt oñdat primũ medio, mediũ aũt postremo secundũ ipsum inesse.

Linconienß Cõfutatio.

Quę cã non vr̃ bñ assignata. nã apud Arist. ꝑ se, & secũdũ qd' ipsum idẽ. Et sic nõ põt ꝑ id quod est ꝑ se, demõstrari id quod est scd'm quod ipsum, nisi idẽ ĩ suiipsius demonstratione sumeretur.

D

Neoterici declarant repetionẽ non esse inutilẽ. ex eo quia primo ꝓbauit demõstrationẽ eẽ ex his, & de his quæ sunt ꝑ se ex medio, quod est necessariũ. hic probat ex medio, qd' est necessariũ ad genus problematis cõtractũ. & sic idẽ probat diuersis rõnibus, quare nõ incassa est repetitio.

Quid neoterici.

Sed licet declarent non inutilẽ esse repetionẽ: nõ sufficiẽter repetitionis cãm assignãt.

Refutatio.

Philoponus aũt nõ incassum hoc repetere Aristo. assignat: qm̃ Ari. vult hinc nos docere q; oporteat demõstrationis ꝓpõnes ex his, ꝓprijs sumere, q̃ scd'm vnũqdq; genus sunt, circa qd' est, ꝓblema: & non demr̃are aliquod Geometricũ Theorema ex Arithmeticis ꝓpõnibus. ecce cãm repetitiõis, quã Philopon⁹ pulchre assignauit: Scd'm ergo Philop. Arist. iterũ declarat q; demõstrationes sint ex his, quæ sunt per se, & ex his quæ sunt necessaria non simpliciter, sed ex his, quæ sunt necessaria circa vnumquodq; genus: quatenus genus illud tale est, & hoc inqt: {Qm̃

Philopon.

{Quoniam autem quęcunque per se sunt, ex necessitate sunt circa vnumquodque genus: & quatenus vnumquodque. s. genus tale est: & subaudi, et q̃cunque necessaria sunt circa vnumquodque genus per se sunt: eadem. n. sunt & q̃ per se, & quæ necessaria ad genus contracta. Ex his infert quod intendit, et inquit {Manifestum est, q̃m de his, quę sunt per se, & de talibus, quæ sunt per se scientificæ demõstrationes sunt. Est ergo Enthymema, quę per se sunt, & quæ necessaria ad genus contracta, eadem oĩno sunt: ergo demonstratio est ex his, & de his, quæ sunt per se, & necessaria ad genus contracta: ex his dico, vt ex propositionibus, & de his vero, vt de conclusionibus. Siquis autẽ vult, põt syll'm sic cõficere. Ex necessariis ad genus cõtractis demõstrationes sunt: quæ p se sunt necessaria sunt ad genus contracta. Ex his ergo, q̃ p se sunt, demonstrationes sunt. Quo vero ad verba attinet, Aristoteles hic p genus, non p̃dicamentarium genus intelligit, sed genus scientiæ, veluti mathematicũ vel physicũ: & non quidẽ genus scientiæ absolute, sed vt tale, vtputa mathematicũ, quod est geometricũ vel arithmeticũ. Non. n. conclusio geometrica satis est, vt demonstretur ex propositionibus mathematicis, sed oportet vt demõstretur ex his ꝓpositionibus mathematicis, quæ contracta sunt ad geometricũ genus. Propterea dixit, quæ p se sunt esse necessaria circa vnumquodque genus, & quatenus tale, cuius et qualis est Theorema, quod ex illis demonstratur.

Enthymema text.

Verborum expositio.

ARGY. *Accidentia nanque non sunt necessaria: quare non fit ut necessario sciatur conclusio propter quid est.*

DILVCI. Accidentia. n. non necessaria sunt: quare nõ necesse est cõclusionem scire propter quid sit.

Accñtia cũ necessaria nõ sint, à demr̃one aliena sunt. Comẽ. 80.

Conclusit ꝙ demonstratio sit ex his, quæ sunt per se: & hoc, quia necessaria ad genus contracta, & quę per se sunt, eadẽ sunt. At nunc idem probat ex eo, quod est oppositum ad per se, hoc pacto, ex accidentibus non est necesse scire propter quid: ergo demonstratio non est ex accidentibus. cũ igitur non sit ex his, quę per accidens sunt, ergo demonstratio est ex his, quæ per se sunt. Et tunc verbum enim potius confirmatiuum est, vt legatur. n. ꝓ præterea hoc modo, Præterea Accñtia nõ necessaria sunt. Nã (vt Philoponus inquit) quę p accñs insunt, cõtingũt non inesse. Quare, vt inquit, nõ necesse est scire ex his cõclusionẽ pp quid. Et ita ex his, quæ sunt per accidens, demonstratio non cõstat: ꝙ si ex his quę per accidens sunt, demonstratio non constat, cõstabit profecto ex his, quæ per se sunt: quod est intentum.

ARGY. *Neque si sit semper, non autem sit per se. Quod ita esse declarat hæ ratiocinationum, quæ per signa conficiuntur. Id enim, quod est per se, non per se quisquam sciet, neque pp quid est. Scire aũt propter quid est, nihil aliud est quam per causam scire.*

DILVCI. Neque si semper sint, non per se autẽ. Vt sunt per signa syllogismi, Hoc enim per se est, non p se sciet, neque propter quid: Nã propter quid scire est per causam scire.

Ex accñtibus p se nõ fit potissima demõstratio. Comen. 8.

Ampliat quod dixit. Dixit enim ex his, quæ per accñs sunt, nos nihil posse scire: Ampliat ergo nunc hoc, & inquit {Neque si semper sint accidentia ipsa, non per se aũt, ex his fieri põt demonstratio. Huius aũt exemplum ponit, & inquit {Vt sunt per signa syllogismi: qui quidem causas ex causatis syllogizant, vtputa. Luna diuersimode illuminatur: quod diuersimode illuminatur est sphęricũ: Luna igitur est sphęrica. Diuersimode illuminari effectus est, causa vero eius est sphæricũ esse. Vult igitur ꝙ nec accidentia, quæ semper insunt subiectis, faciãt per se scire. Cuius rationem affert, & inqt. {Hoc enim per se est, vtputa Luna est sphærica, non tñ qui hoc syllogizat ex diuersis illuminationibus Lunæ, per se sciet, Neque propter quid, quod idem est. Cuius cãm affert, & dicit. Nã

E propter quid scire, & per se scire, est per causam scire, vt superius dictum est. Modo diuersimode illuminari est accidens, ac Lunę sphæricæ effectus. Vnde fit (vt sit scire p accidens) vt superius dictum est.

Supra cõmen. 21.

ARGY. *Per se ergo tertio medium, & medio primo inesse oportet.*

DILVCI. Per ipsum igitur oportet & medium tertio, & primum medio inesse.

Primæ figuræ dispõ ꝓpria demõstrationi. Comẽ. 82.

Ex his omnibus quæ dicta sunt, cõcludit Aristoteles ꝙ oporteat medium tertio per se inesse, & primum etiam medio. Si. n. primum tertio ex necessitate inest, inest autẽ per medium, oportet igitur medium tertio quidem per se inesse, primo vero subiici, vt ita per ipsum etiam primũ demonstretur per se inesse tertio. Quo vero ad verba attinet, per primum, extremitatem maiorem, & per tertium, minorẽ intelligit: & proprie in prima figura. Quia in aliis figuris, aut non fit demonstratio, aut non propter quid. Per ipsum vero, per se intelligit, vt sit sensus ex his, F quæ dicta sunt, sequi primum inesse medio per se: & medium per se tertio. Tu vero nõ eodem modo per se, semper intelligas. vt superius pulchre est dilucidatum. Ex his quæ dicta sunt: patet primo quòd nullum causatum facit scire causam per se. quoniam omne causatum est accidens suæ causæ: modo per id quod est accidens, nihil per se scitur, Accedit, quòd scire per se, & scire propter quid idem est. Dixit enim Aristot. superius, quòd scire per accidens est scire sophistico modo: asserens per se scire & propter quid scire idem esse. Præterea Secundum Themist. & Philoponum scire per se, & scire propter quid, & scire simpliciter idem est. Auerro. tamen asserit scire simpliciter esse quoties per medium scimus: quod est nobis, & naturæ notum, vt in Mathematicis. Scire vero propter quid, est scire per causam, quæ est nota naturæ, nobis vero inuenta ex effectu: qui per ipsam demõstratur. Sed quæres vtrum aliquod accidens possit esse necessarium. Themistius & Philoponus superius G non semel dixerunt aliquod accidens posse esse & necessarium, sempiternum, non tamen simpliciter necessariũ, aut simpliciter sempiternum, sed secundum quid. vt candidum, accidens est necessarium ad hoc, vtputa ad cygnum, niuem, & id genus, non autem simpliciter ad omnia. Præterea. Album, ad niuem est sempiternum, nõ tamen ad omnia, cum sit parieti contingens. Sed tunc dubitant an omne accidẽs proprium subiectum habeat? Hoc est vtrum aliquod accidens possit esse proprium vni subiecto, & commune alteri subiecto. Recentiores de Auerro. decreto affirmant omne accidens esse proprium alicui, veluti album, parieti quidem commune est, Diaphano autem terminato proprium est. Cui opinioni id consonum esse videtur, quod Aristot. in Physicis asserit, quòd omne per accidens ad per se reducatur. Præterea, omne accidens quod per se causam in subiecto habet, est illi proprium, at nullum est accidens, quin habeat propriam causam in subiecto. H Alii tenent oppositum, asserunt enim accidentia, alia esse per se, quę propria esse affirmant, alia per accidens, quæ communia, et quidem pluribus rationibus: Prima quidem, quoniam contingens respectu vnius non potest esse necessarium respectu alterius, vt Secundo physicæ auscultationis, inquit Auerro. Secunda vero, quoniam hoc concesso, semper ad alicuius accidentis corruptionem, aliqua substantia corrumperetur. cuius contrarium videtur asserere Aristot. eo libello, quem de Longitudine, & Breuitate vitæ inscripsit. Præterea. & tertia ratione idem probant. ꝙ nullum oppositum de suo opposito prædicabit. Accidens autem per accidens est oppositum accidenti per se, Igitur non potest respectu alicuius esse per se. Quarta denique ratione, quoniam omne accidens proprium est per se: omne per se est simpliciter necessarium (vt Themistio placet) & sic omne accidens per accidens esset simpliciter necessarium.

Verborum expositio.

Corol. 1.

2. Corol. Text. cõ. 51.

Dubitatio Rñ. Them. & Philop.

Alia dubõ.

Solutio Recentiorũ.

Opin. aliquorum.

1. rõ sua.

Comẽ. 48.

2. ratio.

3. ratio.

4. ratio.

Rerum

Rerum ac Causarum in contingentia & necessitate combinationes quatuor.

	Rerum	*Causarum*
1.	*Quædam necessaria* / *Calor cœlestis*	*Alia Contingens* / *Aaimalium & stirpium*
2.	*Alia necessaria* / *Densitas cœli*	*Alia necessaria lucis*
3.	*Res Contingens* / *Cursus*	*Causa Contingens* / *Sanitatis cã contingens*
4.	*Res contingens* / *Hũorũ distẽperãtia*	*Causa necessaria* / *Mortis est causa*

Nota hæc

Animaduerte pro dilucidatione, ꝙ res & cã sic combinantur, nam aliqua est res necessaria, & cã contingens, vt cœlestis calor, res quidem necessaria est, animalium autẽ & stirpiũ, causa per accñs. Aliqua est res necessaria, & cã necessaria, vt cœlestis dẽsitudo, res quidẽ necessaria est, cã etiã necessaria lucis. Aliqua est contingens, & cã contingens, vt cursus, qui res contingens est, & sanitatis causa contingens. Aliqua vero contingens, & cã necessaria, vt distemperantia humorũ res quidẽ cõtingens est, mortis vero causa necessaria. Præterea Animaduerte ꝙ subiectum aliqñ apud Philosophos pro materia, cui accñs inhæret accipitur, & sic substantia accidentium subiectũ dicitur. Aliqñ pro causa, & hoc pacto phantasma Auer. 3. lib. de Anima subiectum intellectionis vocat, nã phantasma cã est intellectionis. Tunc dicendum has opiniones conciliando, ꝙ non sit aliquod subm in rerũ natura, quin habeat propriũ subm, accipiendo subm pro cã, quę sit illius necessaria cã aliquo mõ dictorũ. Et sic fortasse pmi intellexerunt. At si subiectũ intelligat pro materia, cui accidens inhæret, sic nõ oẽ accñs propriũ subm habet, vt rationes concludunt. Et sic fortasse secundi intellexerunt: tu vero si melius habes melius dicas.

Comẽ. 51.

Cõciliatio primę opinionis cum secunda.

ARGY.

Non igitur fieri potest ut ex alio genere quisquam in aliud transiens quicquam demonstret, ueluti conclusionem geometricam, arithmetica demonstratione.

DILVCI. Tex. c. 20.

Non igitur est ex alio genere transeuntẽ, demonstrare, vtputa geometricum, arithmetica.

Demõstratio nõ ẽ ex his quę sũt extraneigeneris.

Comẽ. 83.

In entio Aris. scdm Iuniores.

Introducio Philopon.

Iuniores asserunt nunc Aristot. velle demonstrare, ꝙ demonstratio non ex extraneis, sed ex proprijs constet. Philoponus vero sic textum introducit: ꝙ, cũm Aris. demonstrasset ꝙ demonstratio & necessaria sit, & ex necessarijs, & ꝙ sola quæ per se sunt necessaria sint, nunc corollarium concludit. Et corollarium scdm eũ est hoc, ꝙ non contingit demonstrationes, quæ alteri cuipiam scientię conueniunt, conuenire in alia, hoc est (vt exponit) ꝙ non possibile est demonstratione, qua dẽmonstrauimus geometricum aliqd theorema, ea ipa Arithmeticum demõstrare. Clarius autem corollarium est hoc, quod non sit possibile vt conclusio sit vnius generis, & propositiones alterius: vtputa conclusio sit geometrica, & propositiones, ex quibus demonstratio constat, quæ illam demonstrant, sint arithmeticæ. Et hoc inquit. Non igitur est ex alio genere transeuntem demonstrare, vtputa geometricum. Theorema arithmetica demonstratione. Vnde vero corollarium istud inferat, Placet Themistio quòd hoc inferatur ex proximo dicto, hoc modo: si necesse est medium infimo, & primum medio per se inesse, manifestum est demonstrationes de genere vno in aliud migrare aut conferri non posse. Verbi causa, vt geometricę propositiones arithmeticis conclusionibus congruant.

Vnde infeatur coro. text. Themi.

Philopon.

Philoponus deducit & ex eo ꝙ demonstratio sit necessaria ex necessarijs, & ex eo ꝙ sola ea quæ per se sunt sint

A necessaria ad genus contracta. Ex his enim concludit nõ posse conclusionem esse in vno genere, & propositiones in alio. Quo vero ad verba attinet, verbum transeuntem in antiquis translationibus legitur descendentẽ, græce tamen Metananta legitur: hoc est transeuntem, Nam descendere est à superiore, quod Aristot. concedet: Ideo melius transeuntem legendum est.

Verborum expositio.

ARGY.

Tria nanque sunt quæ in demonstrationibus insunt. Vnum id quod demonstratur inesse. hoc autem est id quod alicui per se generi competit. Aliud dignitates. Dignitates autẽ ea sunt, ex quibus fit demonstratio. Tertium est genus ipsum subiectũ, cuius affectus accidentiaq; per se demonstratio patefacit.

DILVCI.

Quæ assumuntur in omni demõstratiõe

Tria enim sunt in demonstrationibus. Vnũ quidem, quæ demonstratur conclusio. hoc autem est, quod inest alicui generi per se. Vnum autem, dignitates. Dignitates autẽ sunt, ex quibus est demõstratio. Tertium autem genus subiectum, cuius passiones, & per se accidentia ostendit demonstratio.

B

Comẽ. 84.

Cum dedisset corollarium, nunc vult illud altius, ac facilius dilucidare, & vt hoc faciat, prius diuisionem fecit (vt Philoponus inquit) eorum, quæ in demonstrationibus assumuntur, quam quidem diuisionem ab initio fecit eo textu, qui est. Dupliciter autem necessarium est p̄cognoscere. Verum Recentiores asserunt Aristot. facere hanc diuisionem, quod tria sint in demonstrationibus, cõclusio videlicet, dignitates, & subiectum. Quæ diuisio satis videtur verbis Aristo. consonare. Non tamẽ reuera consonat, quoniam conclusio non est demonstrationis pars: sed aliud quidpiam eueniens de necessitate. Propterea Themistius & Philoponus aliter diuisionem, quam Arist. præmittit, intelligunt, & asserunt tria esse, quæ in demonstrationibus assumuntur. & ea, ex quibus demonstratur conclusio, quæ græce Axiomata dicũtur, latine Dignitates. Et conclusionis subiectus terminus. & eiusdem quæsitus de subiecto prædicatus. Vnde Arist. inquit. Tria enim sunt, quæ in demonstrationibus assumuntur: Vnum quidem, quæ demonstratur conclusio, hoc est prædicatus in conclusione terminus: quem demõstratio aut inesse subiecto, aut non in esse ostendit. Exponit aũt cui hic prædicatus terminus insit, & dicit, Hoc autem est, qd inest alicui generi per se, idem hic prædicatus terminus est, qui inest alicui subiecto alicuius cõclusiõis per se. Sumpsit. n. genus, pro subiecto cõclusionis (vt Philoponus exponit) vt etiam multis in locis dicere consueuit Aristot. Appellauit autem Philoponus textu illo) Dupliciter autem necessarium est præcognoscere) prædicatum conclusionis quæsitum: hic vero Aristot. quæ demonstrantur, conclusionem vocauit. Deinde exponit secundum & inquit: Vnum autem dignitates, hoc est secundum eorum, quæ in demonstrationibus assumuntur, sunt dignitates, quas exponit, & inquit Dignitates autem sunt propositiones, ex quibus est demonstratio. Exponit vero & tertium. & inquit. Tertium autem genus subiectum, hoc est subiectus in conclusione terminus, quod Philoponus textu quo supra, appellauit datum, concessum, cuius (vt inquit) passiones, & per se accidentia ostendit demonstratio. dixit passiones, & per se accidentia, vt alterum alterius sit expositiuum. quasi. d. cuius passiones, hoc est per se accidentia ostendit demonstratio. Sic igitur vult tria esse, quæ assumuntur in demonstrationibus. prædicatum, & subiectum conclusionis, & dignitates. vel sub alijs verbis concessum, & quæsitum, & principia, quæ in ipsa inuentione, maiores propositiones sunt, sub quibus minores ex inuentione accipiuntur. In ipsa vero doctrina vel disciplina, quæ ab alio habetur, sunt prima principia, quæ possunt

Sup. tex. 2.

Quę Recẽtiores de diuisione. Qualis diuisio.

Themist. & Philopon.

C

D

Sex. tex. 2. Comen. 5.

esse communia pluribus scientijs, & propria vni demonstrationi, vt dicemus. Tacuit autem medium, quia pars est Axiomatum. Medium enim multiplicatum ꝓpositiones generat, ex quibus demonstratio est.

ARGY.

Fieri igitur potest, ut ea quidem sint eadem, è quibus fit demonstratio. at quarũ genus diuersum est, ut Arithmeticæ Geometriæ quæ, in hisce fieri nequit, ut ad ea, quæ magnitudinibus accidunt, accommodetur arithmetica demonstratio, nisi sint ipsæ magnitudines numeri. Hoc autem, ut in quibusdã fieri põt, posterius explicabitur. Arithmetica uero demõstratio semp in se genus id habet, circa qđ ipsa uersat̃, cæteræq; sĩlr.

DILVCI. Demõstrationes ex ꝓprijs fiunt ꝑ se, ex cõib⁹ atq; accñs.

Ex quibus igitur demonstratio fit, contingit eadem esse. Quorum autem genus alterũ est, sicut Arithmeticę & geometrię, non est arithmeticam demonstrationem accidentibus conuenire, quę in magnitudinibus sunt, nisi magnitudines numeri sint. Hoc autem quo modo contingat in quibusdam, posterius dicetur. Arithmetica vero demõstratio semper habet genus, circa quod demonstratio fit, & alię similiter.

Comẽ. 85. Expositio Phylopo.

Verbum igitur (vt Philoponus sentit) Aduersatiue legendum est hoc modo, vt velit Arist. ponere differentiã inter ea tria, quæ in demonstrationibus assumuntur, quatenus Axiomata cõia esse possunt diuersis scientijs, subiectum & p̃dicatum non, sed cuiq; scientiæ propria. Vnde inquit. Sed ex quibus demonstratio fit, cõtingit eadem esse, hoc est, axiomata, quæ maiores propositiones sunt in syllogismis. Nam hoc Axioma, quæ eidem sunt æqualia, & inter se sunt æqualia, geometriæ, & arithmeticæ cõe est. Exponit deinde ꝙ subiecta & p̃dicata non possunt esse eadem, & dicit. Quorum aũt genus, s. subiectũ est alterum, hoc est, quarum aũt scientiarum subiectũ est diuersum, in his, subaudi non contingit eisdem ꝓpositionibus, minoribus inq̃ vti (vt Philoponus exponit) Sicut Arithmeticæ, & geometrię: quatenus arithmeticæ numeri, geometriæ magnitudines subiecta sunt. Et propter hanc inquit differẽtiam subiectorũ non est arithmeticam demõstrationẽ accñtibus cõuenire, quæ in magnitudinibus sunt. nisi magnitudines numeri sint (vt Pithagorici dixerunt) quod falsum est. Cãm affert Philoponus, qm̃ diuersis existentibus subiectis generibus, neque p̃dicatũ accñs idẽ est: non. n. possibile est idẽ p̃dicatũ accidens de vnoquoq; diuersorũ generũ vniuersaliter & ꝑ se p̃dicari, vt prius dixit. Sed qm̃ in scientijs subalternis hoc fieri põt, ideo dicit, Hoc autẽ qũo cõtingat in quibusdã, posterius dicetur. Qm̃ in subalternis scientijs põt demõstratio altioris scientiæ conuenire accidentibus inferioris scientiæ. Deinde (vt sentit Philoponus) cãm assignat ei⁹, quod dixerat. Dixerat. n. ꝙ non cõtingat eas, quæ in alia scientia assumptæ sunt minores propositiones, in alia cõuenire: nũc hoc comprobat (vt Philoponus inquit) & legendum est autem aduersatiue, sed causaliter: hoc pacto, nam scientia arithmetica semper habet genus proprium, circa quod demonstratio fit: & aliæ scientiæ similiter hñt genus proprium, circa quod versantur omnes demõstrationes. Ergo propositiones minores non possunt eẽ cões vtrisq; scientijs, nisi illæ subalternæ essent. abiũctis enim & penitus diuersis nequaquam communes esse possunt. Et accepit semper pro vniuersaliter. Vniuersaliter enim in omni arithmetica demonstratione idem genus assumitur. Ex his ratio potest hoc pacto componi, Subiecta

Syllis text.

& prædicata propria sunt: demonstratio constat ex subiecto & prędicato: igitur demonstratio est ex proprijs. Potest tamen secundum quid ex communibus constare:

Notabile.

& sic patet corollarium, videlicet ꝙ non contingat transire de genere in genus. Animaduertendum secundum

E

Philoponum, ꝙ diuersæ scientiæ genere, & omnino abiunctę, vt sunt geometria, & arithmetica, vti possunt eisdem propositionibus, s. maioribus, vt est illa, quæ eidem sunt æqualia, inter se sunt ęqualia, eisdem vero propositionibus minoribus nequaquã. Cuius causa est, quoniã subiecta sunt diuersa, & accidentia prędicata diuersa. Et sic minores non possunt eædem esse vtrisq;, nisi scientiæ subalternæ essent, vt posterius dicemus. Et tunc legendus est textus hoc modo, Ex quibus autem demonstratio fit, s. maiores propositiones, contingit eadem esse & communia diuersis generibus scientiæ. Et licet maiores possunt esse eædem, quorum tamen, hoc est quarum tamen scientiarum subiectum genus est alterum, minores non possunt esse eædem & communes, sicut dicemus, nisi essent sobalternę, quarum diuersarum scientiarum maiores eædem esse possunt, minores vero minime.

Quare, si transire migrareq; debeat demonstratio, aut idẽ genus simpliciter, aut aliqua ex parte, necesse est esse.

ARGY.

F

Quare aut simpliciter necesse est idẽ genus, aut aliquo modo, si debeat demonstratio, descendere.

DILVCI. Descẽdere. Migrare. Comẽ. 86. In subalternis scientijs cõibus vti possumus.

Cum cõpleuit rõnem, per quam corollarium probauit, nunc ostendit, quomodo licet descẽdere de genere in genus, & deducit, quod hic dicit, ex dictis. Et propterea vtitur verbo, quare, & inquit {Quare (si debeat demonstratio descendere) ita vt eisdem demonstrationibus in diuersis scientijs vtamur, necesse est idem esse genus earum scientiarnm aut simpliciter, vt pura in eadem scientia, vt in geometria, vbi (vt Philoponus inquit) semper priora Theoremata fiunt principia, & propositiones posteriorum. Quod enim in priore Theoremate demõstratum est, id ad demonstrationem posterioris assumptum est, & ita in omnibus. {Aut aliquo modo} hoc est, aut necesse est vt genus earum idem sit aliquo modo, veluti

G

est in subalternis sciẽtijs, q̃ sunt eiusdẽ generis nõ simpl'r, sed aliquo mõ, quatenus genus vnius sub genere alterius continetur: patet igitur quo modo licet descendere.

Aliter uero patet fieri non posse. Ex eodem enim genere, ipsa extrema & media necesse est esse. Nam si non sint per se, accidentia erunt profecto.

ARGY.

Aliter vero, qm̃ ĩpossibile manifestũ est, ex eodẽ. n. genere, necesse est vltima, & media eẽ. si enim non sunt per se, accidentia sunt.

DILVCI. De vna in aliam sciaj penitus diuersam descẽdere, est impoſe. Comẽ. 87.

Nunc ostendit, ꝙ impossibile sit secundum alium modum demonstrationes migrare ab alijs in alias scientias, quasi rediens ad id, quod prius dixerat: dixit enim ꝙ non possunt propositiones esse vnius scientiæ, & conclusiões alterius, vt geometriæ propositiones, Arithmeticę vero conclusiones, nisi (vt dictum est) scientię sint aliquo mo-

H

do eiusdem generis, hoc est subalternę. Probat autẽ hoc, vt Philoponus pulchre exponit, terminis in demonstratione tribus assumptis, duobus quidẽ extremis, vno autem medio. At hos oẽs necesse est assumi ex eodem genere, vtputa, in arithmetica qdẽ ex numeris, In geometria vero ex magnitudinibus, et in alijs eodem modo. Assumptum etiã est, ꝙ per se oportet & extremos terminos adinuicem prædicari, & medium huic quidem subijci, de illo aũt p̃dicari: quare, si non ex eodẽ genere assumpta hęc fuerint, non erunt per se adinuicem, sed per accidens. nõ enim extremitas maior de medio, nec medium de minore ꝑ se p̃dicabitur, sed extraneę, atq; per accñs. Vnde inquit, Aliter vero, qm̃ impossibile sit, Manifestũ est, hoc est: impoſe est secundũ alium modum demrones migrare ab alijs, in alias scientias, sed solum (vt dictum est) qñ sunt subalternę. Probat & ĩquit. Ex eodẽ enim genere necesse est vltima, & media esse. non. n. possunt extrema

esse

esse de genere magnitudinum, media vero de genere numerorum, alioquin non per se maior extremitas de medio, nec medium de minori extremitate per se prædicaretur. Hoc destruit, & inquit. Si enim non per se, subaudi inuicem prædicarentur, essent subaudi inuicem accidentia. quoniam de medio maior, & de minori medium per accidens predicaretur, & sic demonstrationes nõ ex his, quæ per se sunt, fierent, sed ex his, quæ sunt per accñs: cõtra ea, quę diximus. Quare impossibile, vt migratio fiat de vna scientia in alterã penitus ac simpliciter diuersam.

ARGY. *Quocirca fieri non potest, quo Geometria contrariorum unam scientiam esse, uel duos cubos cubum esse demonstret: aut alia quæuis scientia, id quod ad aliã pertinet, nisi in hisce, quæ sic inter sese habent, ut altera sub altera collocetur, quo pacto ad Arithmeticam Musica, ad Geometriã Perspectiua se habet.*

DILVCI. Sciæ nisi sb alternę sint vna ex altera non demonstrat.

Propter hoc Geometrię non est demonstrare, ꝙ contrariorum vna sit scientia. sed neqꝫ ꝙ duo cubi sit vnus cubus, neqꝫ alterius scientię quod alterius est, Sed aut quæcunqꝫ sic se habẽt adinuicẽ, vt ꝙ alterũ sit sub altero, vt Perspectiua ad Geometriã, et Musica ad Arithmeticã,

Comẽ. 88. In specie quasi exemplo exponit quod dixerat, & inquit. {Propter hoc geometriæ nõ est demonstrare ꝙ cõtrariorum vna sit scientia. Demonstrare enim ꝙ cõtrariorum vna sit scientia, non est propriũ Geometriæ, qm̃ non ex subiectis geometriæ assumpti sunt termini. Potiꝰ autem (vt Philoponus inquit). Dialecticę est illud demõstrare, qu æ quidem Primam imitans Philosophiam, oĩa demonstrare tentat, tanqꝫ omnia ipsi subiecta sint. Est. n. dialectica de communibus, quibusdam omnibus scientijs. Assignat secundũ exemplum, & inquit, Sed neqꝫ ꝙ duo cubi sit vnus cubus geometriæ, videlicet est demonstrare, sed potius stereometriæ. Nã geometria quidẽ circa superficies speculationẽ habet, Stereometria vero circa solida ac corpora. Cubus. n. subiectũ ẽ Stereometrię.

Logica est scia cõis.

Verborum expositio. Quo vero ad verba attinet. cum dicit: ꝙ duo cubi sit vnus cubus: intelligit cubum duplare, & iterum remanere cubi figuram: vt Philoponus exponit. Videtur autem per hoc (vt Philoponus exponit) Diuulgatã obscure loqui historiã. Delijs. n. peste laborãtibus Oracula respondit Apollo: liberari à peste, si altare duplabunt cubicam hñs figuram: Illi vero erexerunt, addentes priori altari, alterũ cubũ æqualem: Sed duorũ cuborũ cõpõ cubi figuram alterauit. Facta. n. est pro cubo trabs: Peste vero nõ cessante, responsum dedit deus, Ipsos nõ fecisse quod imperatum fuit: Nã ipse quidem p̃cepit duplare cubũ, hoc est altare emoliri cubicũ prioris duplũ: Illi vero cubũ supra cubum posuere. Venere igitur ad Platonẽ quærentes methodum, quo pacto vtiqꝫ cubũ duplaturi essent, ille vero ad eos iquit: Videtur enim vobis probro dare Deus, vtpote negligentibus geometriã. Duplatio. n. cubi inuenietur inquit, si duarum rectarum linearum duæ mediæ proportionales inuenientur. Et hoc problema discipulis proposuit, qui quidẽ de hoc scripserunt vnusquisque pro viribus, quorũ nec quicqꝫ hucusqꝫ saluatur. Nõ enim geometra de hoc notauit, sed stereometra, qd̃ quo demonstretur, Philoponus longo sermone exponit: nobis aũt illud sit satis, ꝙ huius demonstratio stereometrica est, non aũt geometrica. Demum amplificat quod dixit, & inquit. {Neqꝫ alterius scientiæ est demõstrare qd̃ est alterius, sed aut solũ hoc facere pñt subalternæ, quæcunqꝫ sic se hñt adinuicẽ, vt ꝙ altera sit sub altera, vt Perspectiua ad Geometriam, & Musica ad arithmeticam.

Historia de Apollinis ara.

Ad sciarũ subalternationẽ tria requirunt. Vbi aĩaduersione dignũ tria requiri ad sciẽtiarũ subalternationẽ, ṗmo quidẽ ꝙ subm̃ sit sub subiecto, & hoc pacto geometria arithmeticæ nõ subijcitur: qm̃ altera de numero, altera de magnitudine agit. 2. loco, ꝙ subm̃ inferioris superaddat subiecto superioris differentiã accñtalem: hac ratione, scientia, quæ est de specie, sciẽtiæ, quę de genere est, non subalternatur. Tertio deniqꝫ ꝙ cõclusiones scientiæ superioris sint principia conclusionum scientiæ inferioris. & hac ratione nec Physica: nec mathematica subalternatur Metaphysicæ.

ARGY. *Neqꝫ si quid lineis inest, non ut lineæ sunt propriorumqꝫ ratione principiorum geometria demonstrat. Veluti, si pulcherrima linearum sit linea recta, aut si sese habet ad circunferentiam contrario modo. Non enim hæc ratione proprij generis ipsarum, sed cuiusdam communis competunt.*

DILVCI. Neqꝫ si aliquid inest lineis non secundũ ꝙ lineæ sunt, neqꝫ inquãtũ ex proprijs principijs. vt si pulcherrima linearũ recta est, aut si cõtrario modo se habet circulari. Nõ enim secundũ ꝙ proprium ipsarum genus est, sed inquantũ commune quoddam est.

Comẽ. 89. Sed quæret fortasse vtrũ oĩa quæ lineis insunt, geometræ sit demonstrare. Rñdet, ꝙ non, qm̃ nõ ea demõstrat q̃ lineis insunt p accñs, & non inquantũ lineæ sunt. Vnde inquit. {Neqꝫ si aliquid inest lineis non secundũ ꝙ lineæ sunt, neqꝫ inquantũ ex proprijs principijs linearum fluit, est subaudi geometræ demonstrare. Vt si pulcherrima linearũ recta est, hoc nõ est geometræ demõstrare. Quoniã pulchritudo nõ quatenus linea est, inest, multis etiam alijs inest. Quo vero ad verba attinet, Dixit rectã esse pulcherrimã, cũ circularis pulchrior sit: qm̃ similaris est, & q̃libet ps ipsius circularis cuilibet pti correspõdet, & ita dixit rectã esse pulcherrimã p modũ q̃siti, nõ p modũ determinationis. Tangit scd̃m & inqt. {Aut si cõtrario mõ se hẽt circulari, hoc est nec geometrę est demr̃are ꝙ linea recta sit cõtraria circulari. nõ. n. scd̃m ꝙ ṗpriũ ipsarũ genus est, s. linea: hoc est, non. n. lineis scd̃m lineæ sunt, inest contrarietas, aut pulchritudo, sed inest lineis, inquãtũ illis cõe quoddã est. nã alijs ẽt multis hęc insunt. Quare geometrica scientia nõ considerabit talia: non. n. sunt ṗpria, neqꝫ prima subti generis. Ea. n. insunt lineis p q̃dã rõnem cõem alijs multis. Quęrũt q̃ scia demõstret illas, linea recta est pulcherrima, & linea recta, & circularis sunt cõtrariæ.

Verborum expositio.

quæsitũ. 1. Rñ. Iuniorum. Recẽtiores dicũt primã à Metaphysico demr̃ari hoc pacto, Qd̃ mũdũ mẽsurat, est pulcherrimũ: linea recta mẽsurat mũdũ: ergo linea recta est pulcherrima. Cõstat aũt hãc demr̃õne esse metaphysicã. Secundã vero, ṗbat Physicus & Metaphysicꝰ. Metaphysicus qdẽ hoc mõ, Discrepans ab extremis, & æquũ cũ extremis sunt cõtraria: recta linea est æqua cũ extremis, & circularis discrepat ab extremis: ergo recta & circularis sunt cõtrariæ. Physicus vero sic, lineæ supra quas motus cõtrarij fiũt, sunt cõtrarię: linea recta, & linea circularis sunt lineę, supra quas cõtrarij motus fiũt: ergo sunt cõtrariæ. Ego vero dicerẽ oẽs has rõnes esse ṗbabiles, & oẽs ptinere ad physicũ, potius q̃ ad Metaphysicũ. Prima. n. ptinet ad physicũ, qa de mũdo: & mũdi mẽsura ad physicũ ptinet. Secũda ẽt, qa physicus cõsiderat extrema & media, vt Primo de Gñatione patet. Tertia ẽt, quia motus, Physicus cõsiderat. Secũdo dicerẽ, ꝙ Arist. (vt Philoponus iquit) nõ dicit rectã eẽ pulchriorẽ circulari. Sed id, qd̃ dixit, ṗblematice, atqꝫ exẽplariter dixit. Scd̃o q̃runt, Vtrũ Metaphysica, & dialectica possint descẽdere in scientias spãles, vt in physicã & mathematicã. Recẽtiores dñt duo, quorũ primũ est, ꝙ metaphysica bene põt in illas descẽdere. Scd̃m vero est, ꝙ dialectica nõ possit. Primũ, ṗbant. Primo qdẽ, qa subto metaphysicæ subiecta oĩum sciẽtiarꝫ subijciunt. Scd̃o loco, quia metaphysica regulat oẽs alias sciẽtias, vt procœmio metaphysicæ dicit Arist. Tertio loco, qm̃ metaphysica probat principia sciẽtiæ naturalis cõtra Parmenidẽ: & Melissum. Postremo Alacen libro secũdo suæ perspectiuæ, probat omne totũ maius esse sua parte rõne metaphysica. Secundũ vero

Propria rñ

z. quęsitũ. Rñ. Recẽ.

vero probant, quia subiectũ dialecticæ est syllogismus, sub quo cæterarũ scientiarum subiecta non continentur.

Cõsutatio. Sed hæc non videtur bene dicta. Qm̃ vel loquuntur, de descensu subalternatiuo, quo subalternans in subalter natã scientiã descendit. Vel de descensu disputatiuo, quo scientia cõis in speciales scientias descendit. Primo modo quidẽ, falsum est quod dicunt. Nam nulla scientia genere ab alijs diuersa, in illas descendit. At metaphysico genere differt à cæteris, vt. 6. metaphysicæ dicit, igitur in illas non descendit. Secundo etiã mõ falsum est, qm̃ etiam dialectica viam habet disputandi cõtra negãtes pncipia omniũ scientiarũ, vt dicit primo topicorum libro. Quare dicendũ est descensu disputatiuo, tã dialecticam, q̃ metaphysicam descẽdere posse in oẽs. Sũt enim scientiæ cões, Metaphysica quidem, quia eius subiectum de oĩbus p̃dicat, Dialectica vero, qa eius subm oĩbus applicari põt.

T. c. 2. & 3. Cap. 2.

ARGV. *Pateat autem si propositiones sint uniuersales ex quibus fit ratiocinatio, necessario conclusionem quoq; perpetuam esse demonstrationis talis, & demonstrationis omnino.*

DILVCI. Text. c. 21. Corruptibiliũ nõ est demõ.

Manifestum autem est, & si sint propositiones vniuersales, ex quibus est syllogismus, q̃ necesse est & cõclusionem perpetuam esse huiusmodi demonstrationis, & simpliciter, vt est dicere, demonstrationis.

Comẽ. 90. Expositio Philopon. Philoponus asserit Arist. velle ex his, quæ dixit, demõstrare q̃ nullius corruptibilium contingat demõstrationẽ esse. Demonstrat aũt hoc per tale Enthymema, demõstrationes sunt ex his, quæ per se, & ex his quę necessario insunt: ergo non possibile est aliquod corruptibilium demõstrare. Nã (vt Philoponus subaudit) corruptibilia nõ sunt ex his, quæ ex necessitate insunt, sed ex his, quæ quãdoq; quidẽ insunt, qñq; vero minime. Vñ inquit: {Manifestũ aũt est, & si sint propositiones vl'es, hoc est necessariæ per se, & vl'es, ex quibus est syllogismus, hoc est demonstratio, q̃ necesse est & conclusionem perpetuam eẽ talis demonstrationis, subaudi, quæ est ex vniuersalibus per se & necessarijs propositionibus. Et ne quis dicat solum conclusionẽ necessariam esse eius demonstratiõis, q̃ est ex vniuersalibus, subscribit, & simpliciter demõstrationis, vt est dicere: quasi dicat, necesse est non solum demonstrationis, quæ est ex vl'ibus, conclusionem esse ppetuã, sed etiam simpliciter cuiuslibet demonstrationis, vt est dicere. Est ergo Entimema, Si propositiones demonstrationis sunt vl'es, hoc est per se & necessariæ, & secundũ q̃ ipsum, cõclusio demonstrationis est ppetua, sed, ppositiones demonstrationis sunt necessariæ per se, & secundũ q̃ ipsum, vt probatum est: ergo conclusio demonstrationis est perpetua. & sic à positiõe antecedẽtis ad positionem consequentis habetur intentum.

Enthymema text.

ARGV. *Non est igitur eorum, quæ intereunt demonstratio, neque scientia simpliciter, sed tanquam per accidens. Quia non est ipsius uniuersaliter, sed aliquo in tempore, & quodam etiam modo, atque cum est, necesse est alterã propositionem non uniuersalem esse, atque caducam. caducam, quoniam & ipsa conclusio talis cum illa est. non uniuersalem. quoniam quoddam non erit eorum, quæ subiecti subeunt rationem. Quare fieri nequit uniuersaliter ratiocinatio, sed hoc in tempore tantum.*

DILVCI. Non ẽ corruptibiliũ demõ nec scia, p se, sʒ quasi p accidens.

Non est ergo demonstratio corruptibilium, neq; scientia simpliciter, sed sic est sicut secũdũ accidens, quoniã non vniuersalis ipsius est, sed aliqñ & sic. Cũ aũt ita sit, necesse est alteram nõ vl'em esse propositionẽ, & corruptibilẽ. Corruptibilem quidẽ, qm̃ & conclusio est, Non vniuersalem aũt, qm̃ hoc quidem erit, hoc autẽ nõ erit, in quibus est: quare nõ est syllogizare vniuersaliter, sed quoniam nunc est.

E Comẽ. 91. Cum conclusit q̃ nullius corruptibilium sit demõstratio, & posset quis quærere, Vtrum aliquo pacto rei corruptibilis sit demonstratio. Ideo respondens inquit {Nõ est ergo demonstratio corruptibilium, neq; scientia simpliciter. & hoc fuit conclusum. Tunc quasi respõdens ad id, quod quis quærere posset. inquit {Sed rei vel conclusionis corruptibilis sic est demonstratio, vel scientia simpliciter, sicut secundum accidens. Et sic conclusionis corruptibilis demonstratio non est per se, sed solum per accidens. dixit non est demonstratio, neq; sciẽtia simpliciter. vt alterum alterius sit expositiuum. Idẽ. n. est demõstratio, & scientia simpliciter: dixit hoc, qm̃ demonstratio est via, scientia vero est effectus demonstrationis. Amplius recte non dixit per accidẽs, sed velut per accidẽs (vt Philop. animaduertit) qm̃ huius cõclusionis, Socrates est animal: demonstratio quidem non erit, qm̃ Socrates corruptibilis est: & sic nullo modo illius demonstratio est, mõ

F autem quodam demonstratio est illius per accidẽs, quatenus huius est demonstratio. omne aĩatum sensitiuũ est animal, nam animatũ sensitiuum per se & primo est aĩal. Sed, qm̃ Socrates interdum est aĩal, & nõ semper, modo quodã per accidens est animal, & ita dixit velut per accidens, quatenus modo quodã per accñs est aĩal: est. n. per accñs aĩal, quia non primo, mõ vero quodã, qa non semper, sed interdũ. Deinde probat hoc, hoc mõ sit ita q̃ demonstratio sit conclusionis corruptibilis per se: & proprie: cũ ita sit, necesse est alterã propõnẽ, s. minorem non vl'em esse propõnẽ & corruptibilem, vt Primo Priorum declaratũ est. Ibi. n. dictũ est, q̃ conclusione existẽte particulari in prima figura, minor sit particularis. Et si cõclusio sit corruptibilis, etiam minor erit talis. Exponit vtrũque, & inquit {Corruptibilem quidẽ, qm̃ & cõclusio est subaudi corruptibilis, non vl'em aũt, qm̃ subm cõclusionis hoc quidem erit, hoc aũt non erit. in quibus est, cũ. n. subiectũ particulariter accipitur, aliqua eorum, de q̃bus

Cap. 7.

G p̃dicatur, erunt, aliqua non erunt. Hinc concludit ex opposito oppositũ, & ĩquit {Quare nõ est syllogizare vl'r, sed qm̃ nũc est, hoc est, sed particulariter, dũ illud est: nõ enim Socrates est animal per accidens semper, sed dũ est.

Ratio tex. Est ergo vis rationis. si demonstratio est conclusionis corruptibilis, demonstratio non erit ex minore vniuersali, & incorruptibili, vt deductũ est: & si demonstratio nõ erit ex minore vl'i, & incorruptibili, demõstratio nõ erit syllogizans vniuersaliter, sed qm̃ nunc est: & ita demonstratio non erit demonstratio. Quo vero ad verba attinet. Animaduerte, q̃ inuenitur (vt Philop. inquit) duplex scriptura. Altera est, qm̃ non vniuersalis ipsius est, altera, qm̃ non vniuersaliter ipsius est, & vtraq; stare potest. Nam, cum dixisset, demonstrationem esse corruptibilium sic secundum accidens, assignat causam, quare est corruptibilium, sicut secundũ accñs, & non secundũ accidens, & inquit {Quoniam non vl'r ipsius rei corruptibilis p̃dicatũ est, sed aliqñ & sic. Socrates. n. animal nõ vl'r est, sed aliqñ & sic. vtputa solum dum Socrates est. Ergo

Verborum expositio.

H non semper per accñs Socrates est animal, sed aliqñ. Recte ergo dictũ est, sicut secundũ accidens. Qm̃ nec Socrates simpliciter secũdũ accidẽs aĩal est, sed solũ dũ est. Vel aliter, dico demonstrationẽ esse rei corruptibilis sicut secundum accidens, qm̃ conclusio ipsius Socratis nõ vl'is est, sed aliquando, & sic, hoc est solum dũ est. Et ita sicut secundum accidens est animal, & non semper secundum accidens est animal. Animaduerte, quòd Socrates est animal per accidens, quia non primo: est enim animal, quia rõne qua aĩatũ sensitiuũ est, aĩal est: est aũt sicut per accñs: qm̃ non semper rõne qua aĩatum sensitiuũ est, animal est, sed solũ dũ est. Quare demonstratio esse potest rerũ corruptibiliũ sicut per accidens, qm̃ non primo, neq; semper. Qui enim demõstrat, omne animatum sensitiuũ est animal, demonstrat, q̃ Socrates sit animal: non tamẽ primo, neq; semper. & ideo sicut per accidens. Quærunt hic quo modo vniuersalia sint æterna, cum singularia

Socrates ẽ animal per accidens.

Dubium.

Solutio Linconiensis.

ria in quibus sunt, sint corruptibilia, Linconiẽsis Grossatesta asserit vl'ia esse p accidens corruptibilia: quatenus esse habent & extra aĩam & extra suas causas. Sunt autẽ æterna, vel quo habent esse in causis, vel quo habent esse intentionale, in intellectu nostro, vel diuino. Sed qm̃ res hæc logicam facultatẽ transcẽdit. Iõ bona frõte omittat.

ARGY.

Similiter res sese habet & in definitionibus ipsis: quippe cũ diffinitio principium sit demonstrationis, aut demonstratio positione differens, aut quædam demonstrationis conclusio.

DILVCI. Tex. c. 22.

Similiter aũt se habet & de definitione: qm̃ definitio est aut principium demonstrationis, aut demonstratio positione differens, aut conclusio quædam demonstrationis.

Comẽ. 92. Cõtinuatio

Cum declarasset, φ demr̃atio non sit corruptibilium, nunc via similitudinis, & quasi eadẽ rõne declarat φ nec definitio sit corruptibiliũ, & sic probat (vt Philoponus exponit (vt corruptibiliũ non est demõstratio, ita nec definitiones, corruptibilium esse pñt. Et hoc ꝓponit, & inquit{ Similiter aũt se habet, & de definitione} sicut se habuit & de demonstratione. Probat ratione, et inqt{ Qm̃ oĩs definitio est aut principium demonstrationis, aut demonstratio positione differens, aut conclusio quædã demonstrationis. ergo sicut demr̃o nõ est corruptibilium, ita nec definitio, quæ est vel demonstratio, vel demr̃onis principiũ, vel demonstrationis conclusio, erit corruptibiliũ.

Verborum expõ secũdũ aliquot.

Quo vero ad verba attinet. Quidã nõ philosophię ignari p definitionẽ, quæ est demr̃onis cõclusio, exposuerũt eã q̃ datur per quoduis genus cãæ, pter eã, quæ datur p finẽ. Per eã vero, quæ est demõstrationis principium, eã exposuerũt, quę dat̃ p finẽ. Per eã aũt, quæ demr̃o est, exposuerũt eã, quę ex vtraq; cõstat.

Auer. Cõmẽ. 12.

Auer. autẽ libro de Aĩa Secundo, p definitionẽ, quæ est demr̃onis cõcl'o intelligit eã, q̃ est definitio passionis, quę quærit̃. hæc. n. quia cõcludit demr̃one põt, demõstrationis cõclusio dicit̃. Per eã vero, q̃ est demr̃onis principiũ, intelligit eã, q̃ subiecti definitio est, hęc. n. quia põt esse mediũ, p qđ prima demõstrat̃, demr̃onis principiũ dr̃. Per definitionem vero, quę est demr̃o, aggregatũ ex vtraq; intelligit.

Themist. & Phi. primo de aĩa tex. comẽt. 18. Spẽs definitionis sunt tres.

Verũ Philoponus, & Themistius clarius exposuerunt. & q̃dẽ ad mentẽ Arist. in libro de Aĩa. Ibi. n. dictũ est φ tres sunt spẽs definitionis. nã aliæ quidẽ ex materia sunt, aliæ vero ex forã. aliæ ex vtroq; simul. Vtputa q̃ irã definiet ex materia, dicet feruorẽ esse sanguinis circa cor. Ex forã vero, appetitũ vindictę. Ex vtroq; fit feruorẽ sanguinis circa cor pp appetitũ vindictæ. Per definitionẽ ergo, q̃, est demr̃onis pncipiũ, intellexit eã, q̃ ex forã est. demr̃ones. n. ex causis cãta syllogizant. forma vero est cã materię, nã pp talẽ formã, talis materia est. Vnde demr̃o erit hoc pacto, Ille appetit vlcisci: eius, qui appetit vlcisci, feruet sanguis circa cor: feruet igitur illius sanguis circa cor. Vbi patet definitionẽ, quæ est à forma, esse vt demõstrationis principiũ. Per definitionem vero, quæ est conclusio, intellexit definitionem, quæ est à materia. Hæc igitur in præcedenti demonstratione conclusa est. At per definitionem, quæ est demonstratio, intellexit definitionem quæ est ex vtraq; simul, quæ sola positione differt: quoniam (vt Philoponus inquit). In definiendo quidẽ, à materia incipiẽtes definimus in formam. Dicimus enim irã esse feruorẽ sanguinis circa cor ob appetitũ vindictæ. In demonstratione vero viceuersa vtimur. Incipimus enim à forma & desinimus in materiam. Alij vero positione differre asserunt, φ talis definitio non sit in aliqua trium figurarum syllogisticarum. At demõstratio est in aliqua figurarum. quare positione differt.

ARGY.

Patet etiam demonstrationes atque scientias eorum quæ sæpe fiunt, ut lunæ defectiones & huiuscemodi rerum, quo quidem sunt tales, hoc esse semper, quo uero non sunt semper, hoc esse particulares.

A

DILVCI.

Eorum autẽ, quę sæpe fiunt, demonstrationes, & scientiæ sunt, vt lunæ defectus. Manifestum est, qm̃ secũdũ φ huiusmodi sunt sp sunt, inquantũ aũt non sp, secundũ partẽ sunt. Sicut autem defectus est, similiter & in alijs.

Comẽ. 93. Expositio Philopo. & Themist.

Philoponus & Themistius pariter volunt, φ Aristo. remoueat dubiũ. Nã, cũ dixisset corruptibiliũ nõ esse demonstrationẽ, quærit de his quæ sæpe fiunt, quæ nõ continuo, sed tẽporis interuallis discutiũtur. vtputa de lunari eclipsi. Si. n. vnaquęq; eclipsis corruptibilis ẽ, deficiẽs. n. rursus illuminat̃, qũo in his dicimus demonstrationẽ eẽ. Respondet ergo & inquit.{ Eorũ aũt quæ sæpe fiunt, demr̃ones & scientię sunt, vt ipsius defectus Lunæ: Exponit aũt qũo taliũ sit sciẽtia, & dicit{ Manifestũ est, qm̃ secundũ φ hm̃oi sunt, hoc est secundũ φ sunt vl'es, scientię & demr̃ones sunt. Et vt sic sunt semper. inquantũ autem non sp sunt, secũdũ partẽ sunt, hoc est particulares, & sic de talibus non sunt scientiæ, cũ sint corruptibiles. Est ergo solutio, quæ sæpe fiunt, bifariã cõsiderari pñt, vt vl'ia,

B

Quæ sæpe fiunt bifariam.

& sic de eis est sciẽtia, quia, vt sic semp sunt: vt particularia, & sic de eis nõ est sciẽtia, quia nõ sunt sp. Vñ (vt Philoponus inquit) vnusquisq; particulariũ defectuũ, nõ demonstrabilis est. qm̃ est generabilis, & corruptibilis. Nõ enim demonstratio est in hac eclipsi, quæ scđm hoc tempꝰ fit, sed scđm cõem spẽm defectuũ. Nõ. n. huiusce eclipsis est demonstratio, sed simpl'r eclipsis, de ipsa tñ eclipsi, quæ scđm hoc tempus fit, nõ est demr̃o, nisi eo modo, vt in alijs etiam corruptibilibus demr̃onem esse diximus. Addit Aristo. ita esse intelligendũ in similibus (vt dictũ est de eclipsi) Vtputa de tonitruo, terræ motu, & id genus. et hoc inquit.{ Sicut aũt defectus est demõstrabilis, non vt particularis, sed vt vl'is. similiter est intelligendũ, & in alijs, quæ etiã sępe fiunt.

Dubium.

Sed contra hęc adhuc dubitat̃, qm̃ eclipsis vl'r non sp est. Cũ. n. nullũ ipsius eclipsis singulare cõtingat esse, ẽt vl'r eclipsis aliqñ nõ erit: ergo & vl'r, & pticularitter eclipsis est corruptibilis.

C

Solutio. Quæ sæpe siue pñt cõsiderari vt in actu & vt in potẽtia. Alia solo Themi. & Philopon.

Vno modo dici põt, φ hæc, quę sæpe fiũt, pñt cõsiderari, vt in actu, & sic sunt pticularia, et corruptibilia, et vt sic de eis nõ est scĩa, & pñt cõsiderari vt in aptitudine & potentia, & vt sic sunt vl'ia, & sp, & sic de eis est scĩa. Vel meliꝰ, vt Them. & Philo. inquit, dicamus φ eclipsis, & similia vl'r accepta possũt referri ad singularia, & sic nõ sp sunt, sicut neq; singularia, et pñt referri ad suas causas, & sic sp sunt, qm̃ causis p se positis ipsius eclipsis, sp eclipsis est, et sic de eclipsi, & talibus est demr̃o & scientia. Nam, vt sic sunt vl'ia, quæ relata ad suas p se causas, semper sunt.

ARGY.

Cum autem pateat fieri non posse ut demonstretur quodq; nisi ex cuiusque principijs, si id quod demonstratur rei competit, ut est illa, non sane quidpiam scitur si ex ueris & indemonstrabilibus, medioq; uacantibus ostendatur. Fit enim ut quidpiam perinde ostendatur atq; Brysson quadrationem ostendit. Huiuscemodi nanque rationes per cõmune quoddam ostendũt quod & alij competet. Quapropter & ad alias res non propinquas ipsæ rationes accommodantur.

D

DILVCI. Text. c. 25. Non fiunt demr̃ones ex cõibus.

Quoniam aũt manifestũ est, φ demonstrare vnumquodq; non est, nisi ex vnoquoq; principiorũ, si id quod demonstratur sit secũdũ quod est illud, non est scire hoc, si ex veris, & indemõstrabilibus demonstretur, & immediatis. Est. n. sic demonstrare, sicut Bryson tetragonismon. Secundum commune. n. demonstrant ratiões huiusmodi, quod & alteri inest. Vnde & in alijs conueniunt hæ rationes non congeneis.

Comẽ. 94.

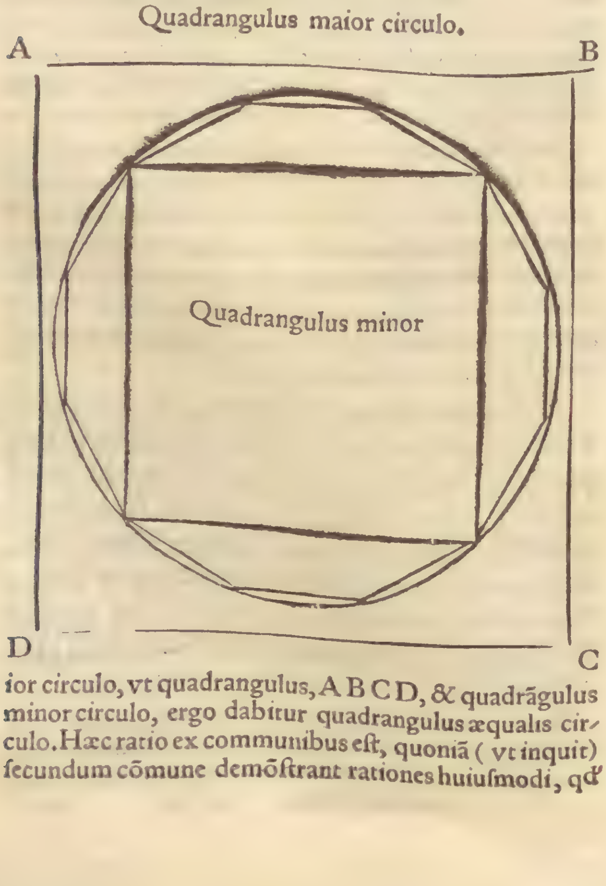
Iuxta Themistij paraphrasem. Videtur φ Arist. velit ostendere, φ demonstrationes nõ fiant ex communibus. nam, cũ ostendit demonstrationes ex proprijs constare,

hic ostēdit, quòd non ex cōibus constant. Et hoc quidem non iniuria ostendit. nan, cum ostendit demonstrationes fieri ex dignitatibus, quę communes propositiones sunt: nequis credat pp hoc demōstrationes ex cōibus fieri, ex eo quia ex dignitatibus fiant, ideo ostendit demonstrationes non fieri ex cōibus. Philoponus vero ait Arist. his, quæ de scientia ostensa sunt, hic addere: ꝙ nō sufficiat facere demonstrationes ex veris, & immediatis propositionibus, sed oportet vt sint ex proprijs subiectis, de quo demonstrationes fiunt. Cuius cām Philoponus explicat. Nam siquidem (inquit) dixero omnis lapis coloratus est: omne quod coloratū est, corpus est, omnis igitur lapis corpus est. Accepi quidem propositiones veras, & imediatas. nullo enim indigeo termino ad demonstrandū ꝙ lapis coloratus sit, aut ꝙ omne coloratum corpus sit, nō tñ medius terminus, s. coloratum esse, est proprius subiecto. coloratum. n. esse multis & alijs inest: oportet autem (vt sępe dictū est) demōstrationes fieri ex proprijs vniuscuiusque subiecti principijs: hoc est vt medius terminus proprius sit extremis, & nulli alteri cōis. Vnde inquit. ⸨Qm̄ aūt manifestum est, ꝙ demonstrare vnumqdq;, s. quæsitum de concesso, vel subiecto, non est: hoc est non contingit, nisi ex vno quoq; principiorum, s. proprio termino vtriq; extremo, & non cōi: & hoc si id quod demōstratur, hoc est, si quæsitum sit scd'm ꝙ est illud, hoc est, si quæsitum insit per se subiecto, de quo demonstratur. Totum hoc accepit veluti antecedens, & probatum ab ipo. tunc dat consequens, quod nunc probare proposuit, et inquit ⸨Non est scire hoc, s. quæsitum, si ex veris, & indemonstrabilibus, & immediatis demonstretur de suo subiecto. Dixit imediatis, vt altera vt alteri⁹ sit expositiuū, vt placet Philopono. Vel dixit, & imediatis, qm̄ aliqua propositio est indemonstrabilis, quę non est immediata, vt, hæc, Nix est alba, indemonstrabilis. n. est, quia sensu patet, immediata vero non est, quia habet cām. Quod autē demr̄atio sit ex indemr̄abilibus, et non ,ppri̇js, oñdit p demr̄atione Bryssonis: qua ,pbat quadrationē circulari.

Quæ vt Them. & Alexāder: & Philoponus exposuerūt, est hęc. Illa iter se paria sunt, q̄ eisdē maiora minoraq; hñtur. Hęc. n. est cōis dignitas, in qbus maius reperitur, & minus in his & ęquale dabitur. Sed dat quadrāgul⁹ ma

Brissonis demonstratio ex communibus

Quadrangulus maior circulo.

ior circulo, vt quadrangulus, A B C D, & quadrāgulus minor circulo, ergo dabitur quadrangulus æqualis circulo. Hæc ratio ex communibus est, quoniā (vt inquit) secundum cōmune demōstrant rationes huiusmodi, qd' cōe & alteri inest. cuius causam affert, et inquit ⸨Vnde, hoc est propterea, quia hæ rationes & in alijs conueniūt non congeneis, hoc est non eiusdem generis. Maior enim nō modo in magnitudinibus vera est, sed etiam in numeris, & temporibus, & alijs. ecce qūo Bryssonis demōstratio ex indemonstrabilibus est, non tamen ex proprijs, cū terminus medius, videlicet maius & minus cōmunis sit multis diuersorum generum. Vnde Philoponus inqt. Illud enim ex intermedio maioris et minoris, vt Brysson videbatur quadrare circulum, non proprium est Geometriæ, sed est commune etiam plurimis alijs: & potius (vt inquit), Dialecticæ competens est q̄ geometriæ. Qm̄ nō ex proprijs principijs, quod propositum est, demōstrat.

Igitur res non ut illa est, sed per accidens scitur. nō enim & ad aliud genus demonstratio accommodaretur, tunc aūt unumquodq; non per accidens scimus, cum per id cognitionem consequimur, per quod competit ex principijs illius, qua ratione est illud. ueluti cum duobus rectis æquales habere rerum ei scimus cōpetere, cui per se competit idipsum ex principijs huius.

ARGY.

Ergo non quatenus illud est, scit, sed per accidens. Non enim correspondebat demonstratio, & ad aliud genus est. Vnumquodq; aut scimus non per accidens, cum per illud cognoscimus, per quod est ex principijs illius, inquantū illud est. Vt duobus rectis æquales habere, cui inest per se quod dictum est, ex principijs illi⁹.

DILVCI. Siquis vel p extraneum genus, vel p cōia sciat, scire, p accidēs dr, p se vero, q op posito mō demōstrat. Comē. 95.

Cum declarauit ꝙ demonstratio debeat esse ex ,ppri̇js & hoc per exēplū acceptum à demonstrationibus Bryssonis, nūc ostendit ex quibus demōstrabat Brysson quadrationem, & vult, ꝙ non ex his, quæ per se sunt, sed ex his, quæ per acccidens (vt Philoponus inquit) demōstrabat. Et inquit. ⸨Ergo non quatenus illud est, hoc est per se scit Brisson per suas demonstrationes, sed per accidēs. Qui de homine scit esse disciplinæ capax, per animal, scit per accidens, quoniam non per medium, quod homini ,ppriè competit, sed per medium, quod homini, & alijs cōpetit. Duę enim sunt causæ, quibus de aliquo subiecto aliquid scitur per accidens, vt de homine esse disciplinæ capax. Prima quidem, quando per extraneum mediū scitur, vt si de homine sciretur esse disciplinę capax, propter esse album. Secunda vero, quando per cōia, vt si de hoīe illud sciremus propter esse animal. Has duas causas ergo assignat, ꝙ demōstratio Bryssonis sit faciens scire per accidens, & inquit. ⸨Non enim correspondebat demōstratio: qua videlicet Brysson probauit quadrationem, qm̄ medium, per quod illam probauit, erat extraneum, & nō proprium quadrato: hæc est prima causa. assignat secundam, & inquit: ⸨Et ad aliud genus est, qm̄ est cōe, quod non tm̄ quadrato & circulo inest, sed numeris, & temporibus. et sic Bryssonis demonstratio fecit scire per accn̄s.

Due sūt cāe quibus aliquid scitur per accn̄s.

Deinde exponit quid sit scire per se, & hoc ne sit de nomine contentio, & inquit: ⸨Vnumquodq; aūt scimus p se, & non per accidens, cū per illud cognoscimus, subaudi quæsitum de subiecto, per quod est ex principijs illius, inquantum illud est. Cuius rei exemplum affert, & inqt: ⸨Vt duobus rectis æquales habere scimus competere illi subiecto, cui competit per se illud quod dictum est, ex principijs illius. hoc est per medium proprium, vt longa oratione Philoponus exponit: per quam dat intelligere ꝙ duo sunt de ratione eius quæsiti, quod per se scitur de aliquo, & quod per se competat ei subiecto, de quo quęrebatur, & hac ratione candidum de Cigno nō per se scitur. Et ꝙ sciatur per id, quod ex principijs subiecti conficitur, quod est definitio subiecti: ex qua re definitionem minoris, hoc est subiecti esse demonstrationis medium patet. verum de hoc in Secundo. Animaduerte tñ, ꝙ quæsitum est illud, quod scitur, vt Secundo huius dicet.

Scibilis de aliquo demōstratio duabus cōditionibus.

Et

Et qm̃ subiectum est concessum, ideo subiectum in fine demonstrationis, non est illud, quod scitur: & quoniam passio, vel aliquid passioni simile quęritur, ideo passio scitur: & qm̃ non per medium extraneum, nec per medium cõe, igitur per illud medium scitur, quod ex principijs rei exit. Hæc Aristoteles tetigit hic in summa. Quærunt Iuniores, vtrum cõe possit extraneum dici. Respondẽt quod cõmune extraneum dici potest: quatenus descendit ad aliud genus. Verum hæc respõsio ambigua est: nam superius est de ratione inferioris: ergo non potest dici extraneum si in illud descẽdat. Et sic dicerem nullũ cõmune extraneum esse sue speciei, cum sit de eius ratione, sed bene ei, cuius nõ est genus: & hoc pacto sapor dulci extraneus non est, sed albo. Bryssonis vero ratio peccabat dupliciter. Tum quia per communia, tum etiam quia per extranea demonstrabat.

Dubium. Respon. Quæ rñs.

ARGV. *Quare si illud competit ei per se, cui competit, medium necesse est in eadem esse propinquitate.*

DILVCI. Quare, & si per illud inest, cui inest, necesse est medium in eadem cognatione esse.

Comẽ. 95. Hoc quod Arist. infert hic, potest referri ad exemplũ proximum, quod textu proximo attulit, vt Philoponus retulit. Dixit. n. ꝙ demõstratio: qua demõstratur ꝙ anguli trianguli sunt ęquales duobus rectis, non fit per medium extraneum, sed per medium, quod per se competit subiecto: ex hoc infert. {Quare & si per se illud inest, cui inest, hoc est, quare si medium per se inest subiecto, s. minori extremitati, cui inest, in ea subaudi demonstratione, qua probatur ꝙ anguli triãguli duobus rectis sunt ęquales, necesse est medium, subaudi in tali demonstratione, in eadem cognatione esse cum extremis: hoc est, necesse est, vt medium sit eiusdem generis cũ extremis illius demonstrationis, ita, vt non sit medium in genere geometrico, & extrema in genere arithmetico. Nam qua ratione medium per se inest minori extremitati, eadem ratione maior extremitas per se inest medio. Quare medium in tali demõstratione erit eiusdẽ generis cum extremis.

Alia expõ. Vel potest intelligi ꝙ Arist. hoc inferat non in tali demonstratione tantum, sed vniuersaliter in omni demonstratione: vt sit dicere, ꝙ ex dictis pateat vniuersaliter in omni demõstratione medium esse eiusdem generis cum extremis: quoniam probatum est medium per se inesse subiecto, & eadem ratione, ꝙ maior extremitas insit per se medio: ergo oportet medium esse eiusdem generis cũ extremis, alioquin non per se. sed extranee inesset mediũ subiecto, & primum medio. Et vtroq; modo hoc quod Aristo. infert bene intelligitur.

ARGV. *Quod si non sit ita, at perinde erit, atque cum Musica per Arithmeticam demonstratur. Atque talia demonstrantur quidem similiter, differentia tamen est. nam ipsum quidem esse, ad aliam scientiam attinet (subiectum enim genus diuersum est) ipsum autem propter quid, superioris nimirum est, cuius per se sunt ipsi affectus. Quare patet ex hisce fieri non posse, quo demonstretur quodquæ simpliciter, nisi ex principijs uniuscuiusq;, sed horum principia habent commune.*

DILVCI. Sin autem non sit, sed sicut Harmonica per Arithmeticam, huiusmodi autem demonstrantur quidem similiter, sed differunt, nam ipsum quidem quia, alterius scientiæ est: subiectum. n. genus alterũ est. Ipsum vero propter quid, superioris, cuius per se passiones sunt. Quare & ex his est manifestum, ꝙ non sit demonstrare vnumquodque simpliciter, aliter quam ex proprijs vniuscuiusque principijs. Sed horũ principia habent commune.

Semper ex proprijs est demõstratio, siue per ea quæ eiusdem, siue per ea quæ superioris scientiæ sunt demonstret.

Comẽ. 79. Hic locus dupliciter legi potest. vno mõ vt dicamus, ꝙ, cum Aristo. declarauit ꝙ medium debeat esse eiusdẽ generis cum extremis, nunc velit exponere, qua (vt ita dicam, identitate, an simpliciter, an secundũ quid. Est. n. duplex identitas, vt ita loquar: simpliciter quidem, qua videlicet homo & equus eadem genere sunt, quoniam ex æquo sub animali continentur. & secundũ quid, quæ subalternationis identitas est. Veluti equus & animal, quæ ideo dicuntur eiusdem generis, quia alterum sub altero continetur. Ergo exponit nunc quomodo medium & extrema eiusdem generis esse debeant, an simpliciter, vt hõ et equus sub animali, an scd'm quid, subalternatione, vt equus & aĩal. Et tunc lege verba hoc pacto. Sin autem non sit subaudi medium eiusdem generis cũ extremis simpliciter, sed sicut harmonica theoremata demõstrantur per Musicam scientiam: vbi extrema & mediũ sunt eiusdẽ generis secundum quid, scilicet subalternatione, quasi dicat, sin autem non est eiusdem generis simpliciter cum extremis, sed secũdũ quid, scilicet subalternatione, subaudit Philoponus, necesse est demonstrationem etiam fieri ex eisdem principijs proprijs, saltem secundũ quid, & subalternatione. Sunt enim verba diminuta more attico, vt videtur. Philoponus vero verba hæc aliter exponit, vt referantur ad proxime dicta hoc modo. Sin autem non subaudi ex proprijs principijs subiecti demonstratio fiat, sed ex principijs eius scientiæ quæ proxime continet prædictam scientiã, sicut harmonica per arithmeticã: subaudi tu (vt Philoponus inquit) necesse est demonstrationem ex eisdẽ fieri, & hoc si vere demonstratio est ex eisdem dico, veluti harmonica demonstramus per principia arithmeticæ. In talibus. n. demonstrationibus medium extremis eiusdem generis est subalternatione: & nõ simpliciter. Et hoc exponit: & inquit: {Huiusmodi autem demonstrantur quidem similiter, sed differunt. Hoc est quæ per principia generalioris sciẽtiæ demonstrantur, simili quidem modo demonstrantur, quo & illa, quæ ex proprijs principijs demonstrantur, hoc est quia scientifica est horum demonstratio, veluti & illorũ quæ ex proprijs principijs drmõstratur: {Sed differunt. Quoniam in illis quidem, & ipsum quia, & ipsum ꝑpter quid ex eadem est scientia, in alijs vero, quæ subalternatione eadem sunt. Ipsum quidem quia alterius sciẽtię est, quia est sciæ subalternatæ, subiectum. n. sciẽtiæ subalternatę, alterꝫ est à subiecto sciẽtię subalternãtis. Est enim alterum, qm̃ subalternũ. Ipsum vero propter quid est scientiæ superioris, s. subalternantis, cuius per se & primo passiones sunt. Est enim ipsum quia Musicæ, ipsum vero, ꝓpter quid arithmeticæ. Ex his iterum concludit illud qđ superius probauit, & inquit {Quare & ex his est manifestum, ꝙ non sit demonstrare vnumquodq; simpliciter, hoc est proprie, & non sophistico modo, quod est per accidens, aliter q̃ ex proprijs vniuscuiusq; principiis, qm̃ qui demonstrat in eadem sciẽtia, & per ea, quæ sunt eiusdem scientiæ, & per ea quæ sunt superioris scientiæ, semper ex proprijs demõstrat. Sed dices, vtrum principia scientiæ inferioris, & principia scientię superioris habeãt cõe, per quod possint demonstrari adhuc. Quasi respõdet, & inquit {Sed horum principia habẽt cõe. Hoc est, tam principia inferioris q̃ principia superioris habent cõmune, hoc est primam phylosophiam (vt exponit Philoponus). Hæc enim (vt inquit) principia cuiuslibet scientiæ, & inuenit, & demonstrat: ex quo artium ars, & sciẽtiarum scientia dicta est. Et tu intellige hoc quod Philoponus inquit. Quod prima Philosophia demonstret pncipia omnium non simpliciter. qm̃ sic subalternaret sibi omnes alias scientias, sed neganti, vt Primo physicorum exposuit Simplicius. Aliter etiam verbum istud intelligi posset, sed non curo. Ex his patet. Primo, ꝙ eadẽ demonstratio est ex hypothesi, & propter quid. Vt demõstratio musica ratione habita ad musicum ex hypothesi est, ratione vero habita ad arithmeticum est propter qd. Eædem. n. propositiones musico quidem suppositiones sunt,

Duplex idẽtitas.

Expositio

Dubium.

Solutio.

Metaphysici numeris est alia rum scientiaruꝫ non simpliciter ꝓbare, sed neganti.

sunt, arithmetico vero conclusiones: quæ propter quid ab eo demonstrantur. Secundo patet, ꝙ licet metaphysica sit communis scientia, quæ demonstrat principia subalternatæ, & subalternantis scientię, non tamen subalternat sibi illas, q̄m tales propositiones non probantur propter quid in Metaphysica, sed tantum probantur neganti, & quidem ex concessis ab eis: hoc autem non est probare propter quid, sed potius dialecticæ. Quo vero ad verba attinet, Animaduerte ꝙ subiectum subalternatæ, alterum est à subiecto subalternantis, quatenus subiectū subalternatæ superaddit subiecto subalternantis accidētalem differentiam, vt numerus sonorus, quod est musicæ subiectum, numero addit sonoritatem: quæ est differētia accidentalis, numerus vero subiectum est arithmeticæ. Hac ratione Physica metaphysicæ nō subalternatur. quoniam ens mobile quod est physicæ subiectum, enti, quod est metaphysicæ subiectum, addit mobilitatem, quæ enti accidens non est.

Nota quæ hic de subalternatiōe dicūtur.

ARGY. *Quòd si id constat, patet fieri non posse quo quisquam propriorum principiorum exhibeat demonstrationem. erūt enim illa omnium principia, & ipsorum scientia domina omniū erit. Etenim is scit magis, qui superioribus ex causis scit. scit enim tum ex prioribus, cum ea ex causis scit, quæ nō affectus subeūt rationem. Quare si magis scit & maxime, & si est illa scientia, magis profecto, maximeq; scientia est. Demonstratio uero non ad aliud genus accommodatur, nisi eo modo quo tam ad demonstrationem facultatis machinarum extruendarum, uel ad perspectiuas geometricæ, quam ad musicam arithmeticæ demonstrationes accommodantur, ut diximus.*

DILVCI. Aliter Si autē est scia q̄ principia vniuscuiusq; demonstraret erit illa omniū principiū & dn̄a.

Si autem manifestum est hoc, manifestū & quoniam non est vniuscuiusq; propria principia demonstrare: erunt enim illa omnium principia, & scientia eorum domina omnium. Etenim scit magis ex superioribus causis sciēs. Ex proprijs enim scit, cum nō ex causatis sciat causis. Quare si magis scit, & maxime, & scientia illa erit & magis, & maxime. Sed demonstratio non conuenit in aliud genus aliter quam vt dictum est, Geometricæ in p̄spectiuas, & mechanicas, & arithmeticæ in harmonicas.

Comē. 93. 1. Corol. Vt Philopono placet. Arist. hic quoddam corollariū concludit ex prædictis: & forte duo ex dictis corollaria deducit. Primum quidem dicens. {Si autem manifestū est hoc, videlicet ꝙ non contingat demonstrare aliquid, nisi ex proprijs illius principijs, manifestum est, & quoniam non est vniuscuiusq; propria principia demonstrare, hoc manifestum est, ꝙ non contingat aliquam scientiam propria principia demonstrare. Nam (vt Philopo. inquit) Demonstrationem ex proprijs oportet fieri principijs. At principiorum non est possibile esse principia. hoc (vt mihi viderur) est primum corollarium. 2. Corol. Deinde assignat secundum corollarium ex dictis: & secundum vnā scripturam, inquit. {Si autem est scientia, quæ principia vniuscuiusq; scientiæ demonstret, erit illa scientia, quæ principia omnium demonstrat, omnium scientiarū principium & domina, quasi omnes subalternans. Et ꝙ sit cęterarum principium et domina, probat, et inquit: {Et. n. scit magis ex superioribus causis sciens. In p̄logo Dicitur enim Primo Metaphysicę, ꝙ metaphysica scit per altissimas cās. Exponit autem, qui artifex scit ex proprijs: & inquit. Ex proprijs enim artifex aliquis scit, cū scit ex causis nō causatis, quia vero metaphysica sit ex cōmunibus & altissimis causis: ideo cōcludit, quare si magis scit, & maxime, scilicet per maiores & maximas causas, & sciētia illa erit & magis, s. scientia, & maxime scientia, subaudi talis eēt Metaphysica, si ipsa sciret principia omnium, quare Metaphysica esset subalternans omnes, & Regina scientiarū atq; ars artium. Repetit q̄uo liceat migrare de genere in genus, & inquit. {Sed demōstratio non cōuenit in aliud genus aliter q̄ vt dictū est: quasi dicat, licet ita sit, ꝙ Metaphysica sit Regina & domina, tn̄ demonstratio nō cōuenit in aliud genus, aliter q̄ vt dictū est, videlicet subalternatione, vt demonstratio geometricæ conuenit migrare in perspectiuas, & mechanicas: & demōstratio Arithmeticę conuenit migrare in harmonicas Hæc. n. (vt exponit. Philop.) migratio est per subalternationē. Hæc de Corollarijs, & de modo, quo altera scientia in alterā migrat. Sed dubitares contra secundū corollariū, q̄m tūc Metaphysica subalternaret sibi oēs scientias, cum sit Regina & dn̄a aliarū. Dicendū, ꝙ Metaphysica subalternat sibi oēs per recursum, q̄m vbi principia cæterarū sciētiarum negarentur, tandē p̄ recursum syllogismis redargutiuis ex datis ab aduersario, illa probabit cęterarū sciētiarum principia. Non tn̄ p̄p hoc subalternat sibi cęteras simpliciter, non enim probat cæterarū principia propter quid. Secundo dubitatur contra primū Corollariū, nā secundū Auer. Scientia specialis pōt probare sua principia, saltem demonstratione signi. Dicendū, ꝙ Auer. loquitur de principijs subiecti constitutiuis, non aūt de p̄ncipijs cognoscendi, quæ Axiomata dicuntur. Hæc. n. vel sunt p̄ se nota sensu, vel in superiori scientia probata. Rursus dubitatur contra modū, quo altera scientia in alterā migrat. Primo quidem, q̄m mediū non videtur eiusdem generis cū extremis. Dicendū, ꝙ licet non sit eiusdem generis cum extremis loquendo de genere prædicamēti, est n̄ eiusdem generis cum extremis, loquendo de genere subiecti scientifici. Continentur. n. in eodem subiecto scientiæ. Quo vero ad verba attinet, animaduerte, ꝙ vna scriptura legitur hoc pacto {Si autem est scientia, q̄ principia vniuscuiusq; demonstret, erit illa omniū principium & domina: & hoc modo exposita est, & tunc per principium intelligit principē: & p̄ dominā intelligit Reginam. Nam licet sophistica, dialectica, & metaphysica sint de omnibus, non tn̄ eodem modo. Nam metaphysica est de omnibus sciētificæ, Dialectica probabiliter, Sophistica apparenter. Et quia metaphysica est de omnib⁹ scientifice, ideo est Regina & vere domina. Cæterę vero non. Est vna alia scriptura, de qua in textu, sic habetur. {Erunt enim illa omnium principia, & scientia eorū domina omnium. Et tunc intellige ꝙ sit vnum corollarium tm̄ hoc modo, ꝙ, si quæ dicta sunt, vera sint, manifestū est, ꝙ non est vniuscuiusq; scientiæ specialis propria principia demonstrare, sed demonstrare propria cuiusq; sciētiæ principia erit scientiæ cōis saltem (vt dictum est per recursum. Cuius causam affert & inquit. Erunt enim illa principia, de quibus scientia communis agit, oīum scientiarum principia, saltem per recursum. Et scientia eorum principiorum domina & Regina omninm scientiarum: & ars artium, vt metaphysica. Et quòd sit domina & Regina omnium scientiarum, probat, & quæ dicit, ex dictis perspicua sunt.

Dubō contra scdū corollar. Solutio. Dubō contra primū 2. phy. 22. Solutio. Alia Dubō. Solutio. Verborum expositio.

At uero difficile admodum est sese percipere quempiam, si sciat nec ne, Est enim difficile cognoscere si ex principijs uniuscuiusque scimus nec ne: quod quidem est scire, Putamus autē sæpenumero scire, si ex ueris quibusdam primisue ratiocinationem habemus. Id uero non est ita, sed oportet ipsis primis esse propinqua. Ea autem in quocunq; genere principio dico, quæ fieri nequit, ut demonstrentur esse.

Difficile autem est cognoscere, sciuit an nō. difficile enim est noscere, si ex principijs vniuscuiusque scimus, an non, quod quidem est scire. Opinamur enim (si habeamus ex veris quibusdam syllogismum, & primis) scire: hoc autē non est, sed congenea oportet esse primis. Di-

co

co autē principia in vno quoq; genere illa, quæ quoniam sint, non contingit demonstrare.

Comē. 99. Continuatio.

Cum exposuisset, quid proprie sit scire: & demonstrasset, φ scire sit ex proprijs cuiusq; principijs, nunc ostēdit φ difficile sit cognoscere, si demonstrator sciat aut nō, & dicit. Difficile autem est cognoscere, subaudi si demonstrator sciuit ex proprijs cuiusq; principijs, an nō: hoc est cognoscere (vt Philoponus exponit) si demōstratiue processit syllogismus aut non, difficile est. Huius rei causam assignat: & inquit. Putamus enim scire, si habeamus ex veris quibusdam, & primis syllogismum. Putamus .n. si veras capimus propositiones, & immediatas, φ etiam demonstratiue cæperimus. Hoc aūt vt inquit, nō est, sed ea principia, quæ accipimus cōgenea atq; proxima oportet esse primis. Siquidem (vt Philoponus suppleuit) demonstratum est, non solum veras oportere esse propositiones, sed etiam ex proprijs et proximis principijs assumptas. hinc Philoponus deducit, φ primum Theorema, et secundum geometriæ proprie demonstratum est. Reliqua autē, quę deinceps sunt, vere quidē syllogizata sunt, non tñ demonstratiue. non. n. ex proprijs propositionib[9] vnumquodq; demonstratum est, neque immediatis: qm̄ semper posteriora demonstrantur per ea, quæ iam demōstrata sunt.

Dubitatio.

Sed dices, vtrū syllogismus quo demōstratur posteriora, qui constat ex iam demonstratis, sit syllogismus demonstratiuus.

Solutio. Philopo.

Respondet ad hoc Philoponus, & nos respondimus superius, φ syllogismus huiusmodi valde abusiue demonstratio est, & non nisi quis propositiones, ex quibus constat talis syllogismus, demonstratiuas dicat: quod quidem abusiue, & non proprie verum est. Epilogando ergo patet, φ cum difficile sit scire naturam rerum, & ea, quæ per se vnicuiq; naturæ insunt. iccirco difficile est, & scire, vtrum demonstratiuus sit syllogismus aut non. Et ne sit de nomine cōtentio, exponit, quid per principia ipse intelligat, est enim principium multipliciter dictum, & inquit. Dico autem principia in vnoquoq; genere: hoc est in vnaquaq; scientia, illa, quæ, qm̄ sicut vera, nō contingit demōstrare, sed sunt confessa, atque in illa scientia, cuius sunt per se nota sunt. Vtputa geometriæ principia sunt, punctum impartibile est, linea est quæ in vnum dimensilis est. Hæc enim assumit, & non demonstrat geometria, sed vt existētia supponit. hoc pacto in cæteris scientijs principia prima & indemonstrabilia sunt.

Dubitatio. Responsio. Quō intelligi debet responsio.

Quærunt Iuniores quam ob causam Axiomata hoc est dignitates non faciant scire. Respōdent per simile de solis virtute, hoc est, quia sunt vniuersales causæ. Sed sic dicentes, si velint φ Axiomata nullatenus faciat scire, errant: quoniam causa vniuersalis (vt Arist. inquit) magis & maxime facit scire. Si autem velint φ non faciant scire specificum in certo sciendi genere, verum dicunt. nam, cum sint cōia, & transcendentia, ad determinatum genus non sufficiunt, nisi proximis causis additis, quæ principia in genere propria vocat.

ARGY.

Sumitur igitur quidnam ipsa prima & quæ ex hisce proficiscuntur significant. At principia sumere esse, cætera demonstrare necesse est. Ceu quid est unitas, aut rectum, aut triangulus sumere, esse uero unitatem ac magnitudinem, cætera autem demonstrare.

DILVCI. Principia & subm supponūtur in demonstratiōe passio vero demōstratur. Com. 100. Sup. tex. secundo. Cōmēta. s. Expositio Philop.

Quoniam quidem igitur significent & prima, & quæ ex his, assumitur, quod autem sint, principia quidem est accipere, alia vero demonstrare, vt quid vnitas, aut quid rectum, & quid triangulus. Esse autem, vnitatem quidē est accipere, & magnitudinē, altera vero demr̄are.

His declaratis, Arist. nunc declarat, quæ in demonstrationibus assumpta necessariū sit demonstrare φ sint, quę vero, non sit necesse. Et vt Philoponus inquit, Eadē dicit, quæ in procemijs ænigmatice dixit. Sed vnde ad hoc deuentum sit, Philoponus exponit, & dicit Aristotelem ad hoc deuenisse, quoniā dixit ea esse principia in vnoquoq; genere, quæ φ sint, non contingit demonstrare.

A

Hinc motus, docet Philosophus, quæ in demōstrationibus assumpta sit necessarium demōstrare φ sint, & quæ non sit necesse demōstrare. Pro declaratione vero eorum, quæ hic Arist. repetit, Philoponus pręmittit, φ omnia, quæ in demōstratione assumunt, ad minus duo sunt, propositiones videlicet, & cōclusio. Cōclusio vero, duos habet terminos, & prædicatum, & subiectum: quorum subiectum quidem cōcessum siue datum Philoponus vocat, Prædicatum vero, quia quæritur, vocat quæsitum. Quare quæ in demonstrationibus assumuntur in tria tādem multiplicantur, In propositiones, & in concessum, & quæsitum. Et (vt Philoponus inquit) per propositiones intelligit Axiomata, quæ maioris locum tenet. Propositiones vero, quæ minoris locum occupant, Aristot. pretermittit propter causam assignatā in procemijs.

B

His stantibus primo accipit conuenientiā, deinde differētiā. Et inquit. Quoniam quidem igitur significent & prima, & etiam ea quæ ex his sunt, videlicet conclusiones, assumitur, & tanquam cōiter illis competens accipitur. hæc est conuenientia.

Verborum expositio.

Quo vero ad verba attinet, per quoniam, quod græce est ὅτι, intelligit quid, remota litera omicron, hoc est denta litera o, vt sit sensus, quid quidem igitur significent & prima, hoc est Axiomata, quæ maioris locum occupant, & quid significent ea, quæ sunt ex primis, hoc est cōclusiones, assumitur, & supponitur. Deinde exponit differentiam, & inquit. Quod aūt sint, s. vera, principia quidem, quæ locū maioris occupant, est accipere, ac supponere, alia vero, s. cōclusiones est demōstrare. Quo vero ad rem attinet Animaduerte, φ propositiones & conclusiones quid significent, assumitur, qm̄ clarum est: nam & propositiones & conclusio pcognoscuntur notitia quid nominis, saltem ratione terminorum, ex quibus constant. Deinde exemplificat, & inquit. Vt quid vnitas, aut quid rectum, aut quid triangulus.

C

Vnitatem quidem sumit in exemplum eorū quæ dantur, ac conceduntur: in quibus & quid significent, & φ sint præsumpta esse opus est. Rectum vero & triangulum in exemplum eorum, quæ quærunt, in his. n. oportet cōiter quid sit horum vnumquodq; assumere, hoc est definitiones eorum pexponit. Et cum declarasset, φ in omnibus assumatur quid significat, demonstrat postea per exempla φ in quibusdam quidem ipsum φ sit demōstratur, in quibusdā vero, φ sumatur, et inquit. Esse autem, vnitatē quidē est accipere, et magnitudinem, altera vero demonstrare.

Quid Ale. Refutatio.

Alex. p magnitudinē pro recto audit. & quidē non bene, qm̄ vnitatē & magnitudinē in exēplum eorum, quæ dantur, ac conceduntur accepit, qm̄ & in his ipsum quia est pręcognoscitur. Altera vero vt rectum & triangulum, quæ quæruntur, est demonstrare. Et hoc pacto Philopon. intellexit: & quidem probe, ac dilucide. Quare ex his patet, tria esse præcognita: duasq; præcognitiones, vt in procemijs expositum est.

D

ARGY.

Eorum autem quibus in demonstratiuis utuntur scientijs, alia cuiusq; scientiæ propria, alia communia sunt, communia tamen similitudine rationis: quippe cum usus eorum tantum sese extendat in quacunq; scientia, quantum cuiusq; subiecto generi congruit. Propria sunt, ut lineam esse talem rectumue. Communia, ut si ab æqualibus æqualia demas, ea quæ restant æqualia sunt. Atq; horum unumquoeq; cuiq;, satisfacit ad cuiusq; genus accommodatum. Idem enim hoc faciet, & si non de omnibus ipsum accipiet Geometra, sed de magnitudinibus tantum, & Arithmeticus de numeris solum.

DILVCI.

Sunt autem, quibus vtuntur in demonstratiuis scientijs, alia quidem propria vniuscuiusq;

scientiæ

ſcientiæ, alia vero communia. Communia autē ſecundū analogiam. qui vtile eſt quantū eſt in eo, quod eſt ſub ſciētia, genere. Propria quidē, vt lineam eſſe talem: & rectum: Communia vero, vt æqualia ab æqualibus ſi demas, ꝙ æqualia reliqua ſunt. Sufficiēs autem, vnumquodq; horum, quantum in genere eſt. idem enim faciet, ſi non de omnibus accipiet, ſed in magnitudinibus ſolum, Arithmeticus, in numeris.

Com. 101.

Cum dixiſſet prius ꝙ poſſibile eſt eiſdem Axiomatibus vti in diuerſis ſcientijs, vt illo, quæ eidem ſunt æqualia, īter ſe ſunt æqualia, quo vti pōt Geometra, & Arithmeticus, nunc exquiſitius hoc exponit: & vult diuerſas ſcientias eiſdem axiomatibus non vti, niſi ſecundum modum æquiuocū: Geometra. n. hoc Axiomate in magnitudinibus vtitur, vt in proprijs ſubiectis, Arithmeticus vero in numeris: naturalis aūt Philoſophus in tpibus & motibus, quæ ſibi ſola ſubiecta ſunt. Vnde inquit. {Sūt aūt, quibus vtuntur in demonſtratiuis ſcientijs, alia quidem propria vniuſcuiuſq; ſcientiæ, alia vero cōia. Propria quidē axiomata ſunt, vt in geometria, quæ magnitudines æquales eidem ſunt, æquales ſunt inter ſe: In arithmetica, qui numeri æquales eidem ſunt, æquales ſunt inter ſe: in naturali philoſophia, quæ tpa eidem tpi æqualia ſunt, inter ſe æqualia ſunt. Cōia vero ſunt, quæ oībus vel pluribus cōia ſunt, vt quæ eidem ęqualia inter ſe æqualia ſunt. Exponit aūt quo mō cōia, & inquit. Cōia aūt ſubaudi dico ſecundū analogiam, & non proprie. Aſſignat aūt cām, & inquit, qm̄ vtile eſt in eo genere toto, & in oībus concluſionibus illius generis, quod eſt ſub ſcientia. Aut ſaltem (vt Philop. inquit) extēditur ad plures concluſiones illius generis, quod eſt ſub ſcientia. non tñ ad omnes illas ſe extēdit ſcientias, quæ ſunt diuerſorum generum, niſi ſecundū analogiam. Qm̄ quemadmodū in magnitudinibus eſt verus ille ſermo, quę ſunt eidem æqualia, ſunt inter ſe æqualia, ita etiam in numeris: & ſic non ſecundū ſubiectum, cōitas eſt, ſed ſcd'm proportionis rationē. Horum exempla exponit, & inquit: {Propria quidem, vt lineam eſſe talem, videlicet fluxum inter duo puncta, & rectū eſſe tale, ſ. quod non diſcrepat ab extremis, quæ propria ſunt Geometriæ. Cōia vero, vt æqualia ab æqualibus ſi demas, ꝙ ęqualia reliq̄ ſunt. Exponit poſtea, qūo vnumquodq; horum eſt cōe, & quomodo propriū. Hoc enim principiū, ſi ęqualia ab æqualib⁹ demas, cętera ſunt æqualia: ſi in magnitudinibus accipit, proprium eſt Geometriæ, & cōe oībus concluſionibus geometriæ: ſi vero in numeris, cōe eſt oībus concluſionibus arithmeticæ, et ſic eſt proprium, & cōe: proprium quidē generi, ſcientiæ, cōe vero, oībus concluſionibus illius generis, & inquit. {Sufficiens autē vnumquodq; horum Axiomatum, ad id oē, quantum in genere eſt. Et ſic eſt cōe. Et quòd ſufficiens ſit ad id oē, quātum in genere eſt, probat, & inquit: {idē enim faciet, ſi non de omnibus ipſe geometra illud Axioma accipiet, ſed ſolum in magnitudinibus, arithmeticus autem in numeris: faciet dico idē ſecundum ꝓportionis rationem: qm̄ vt in magnitudibus verum eſt illud axioma, ita in numeris, & ſic eſt proprium. vt. n. contrahitur ad magnitudines proprium eſt, vt vero cōe eſt omnibus magnitudinibus, cōe. Patet ergo diuerſis ſcientijs eadem axiomata cōia eſſe, non proprie, ac ſimpliciter, ſed ſecundum proportionis rōnem. {idem vero ſcientiæ eſſe propria, & communia, etiam ſecundum eandē rōnem ꝓportionis. Hęc Ariſt. Quo tñ ad rem attinet. Animaduerte, ꝙ, ſi Axioma illud, ſi ab æqualibus æq̄lia demas, cætera æqualia ſunt, ſumatur in ſua maxima cōitate terminorum, nulli ſcientiæ proprium eſt, & vt ſic ſub nulli⁹ vſu cadit: ſin autem in ſpecie accipiat, vtputa, ſi ab æqualibus magnitudinibus, æquales magnitudines demas, cæteræ magnitudines ſunt æquales: eſt vnum axioma Geometriæ proprium, cui ſi hæc minor addatur, Anguli recti ſunt magnitudines: Dabitur hæc concluſio, ꝙ cæteri ęquales erunt. Quare hæc cōcluſio, anguli inciſionis ſunt æquales, non probatur per illam formaliter, ſi ab æqualibus æqualia demas, ſed ab illa ſpecificata, ſi ab æqualib⁹ magnitudinibus. Bene ergo dictum eſt, ꝙ tm̄ Axioma ſe extendat, quantum ſubiectum eius: hoc eſt quantum ſe extendit ille terminus æquale, quod eſt illius Axiomatis ſubiectum: at quia ſe extēdit ad magnitudines, numeros, & tempora, non proprie quidem, ſed ſcd'm rōnis ꝓportionē, Iō Axioma ad oēs ſcias extendet, quæ de illo ſunt.

Nota hęc.

ARGV.

Sunt etiam & ea propria, circa quæ ſcientia conſiderat ea, quæ per ſe illi s inſunt. Atq; hæc & eſſe & quid ſunt ſcientiæ ſumunt. Vt unitates Arithmetica, puncta, lineas, Geometria. at horum per ſe affectuum quid quidem quiſq; ſignificat ſumunt. Vt Arithmetica quid par, quid impar, quid quadratum, quid quoq; cubus. Geometria, quid expers rationis, quid frangi, qd concurrere & huiuſmodi cætera. Demonſtrant autem ipſos eſſe, & per communia & per ea quæ demonſtrata ſunt. eadem & Aſtrologia facere ſolet. Omnis nanque demonſtratiua ſciētia circa tria uerſatur, ſunt. n. ea quæ ponit eſſe. hæc autē ſūt, genus cuius per ſe affectuum eſt contemplatrix, & ea quæ cōmunes dignitates dicuntur, ex quibus primis demōſtrat, & tertium affectus, quorum quid quiſq; ſignificat ſumit.

DILVCI. Tex. c. 25.

Sunt aūt propria quidem, & quæ accipiuntur eſſe, circa quæ ſcientia ſpeculatur quę per ſe inſunt. Vt vnitates Arithmetica, Geometria autem ſigna, & lineas. hæc enim aſſumunt eſſe, & hoc eſſe. Horum vero, quæ paſſiones ſunt per ſe, quid ſignificat vnaquæq; aſſumūt. Vt Arithmetica quidem, quid par aut impar, aut quadratus, aut cubus, Geometria vero quid irrationale, aut quid inflecti, aut concurrere, Quod autē ſint, demōſtrant & per cōmunia, & ex his, quę demōſtrantur, & Aſtrologia ſimiliter. Omnis enim demōſtratiua ſcientia circa tria eſt, & quęcunq; eſſe ponūtur; hęc autem ſunt Genus, cuius per ſe paſſionum ſpeculatiua eſt, & quę cōmunes dicunt Dignitates, ex quibus primis demonſtrant, & tertium Paſſiones, quarum quid ſignificat vnaquęq; aſſumit.

Com. 102. Cōfutatio.

Cum expoſuiſſet Axiomata, quæ cōia. & quæ ꝓpria, nunc exponit terminos concluſionis, quæ ſunt illius partes. Et primo exponit, quæ ſint ſubiecta propria, & quomodo præcognoſcantur. Deinde exponit quæ ſint paſſiones propriæ, & etiam quomodo p̄cognoſcantur, & quomodo demōſtrentur. Dñr autē ſubiecta à Philopono cōceſſa vel data, Paſſiones autē dicuntur quæſita. Dicit ergo. {Sunt autem propria quidem duplicia: & quæ accipiuntur eſſe, hoc eſt data, ſiue conceſſa, qm̄ p̄cognoſcuntur quia ſunt. Exponit autē adhuc magis hæc, & inquit: Sunt autem hæc, ſubaudi ſubiecta, circa quæ ſcientia ſpeculatur paſſiones, quæ per ſe inſunt illis. Hæc vero, quæ per ſe inſunt, vt Philoponus exponit, dicuntur quæſita, quæ de illis quæruntur. Et ſic demonſtratiuæ ſciētiæ duo ſunt ſubiecta, quæ eſſe p̄cognoſcuntur: & paſſiones, quæ quæruntur. Hoc quod dixit, exponit per exempla, & inquit: {Vt vnitates Arithmetica, vt data ac conceſſa, & vt ſubiecta aſſumit eſſe, Geometria autē aſſumit eſſe, vt ſubiecta conceſſa & data, Lineas, & ſigna, hoc eſt puncta. Subaudiendum vero huic, vt Philopo. ſubaudit: quę vero per ſe his accidunt, quærunt. Et ſic duo ſunt conceſſa, ſiue data, & quæſita. Tunc inter hæc dat differētiam, innuens

innuens quandam conuenientiam. est.n. conuenientia, quod hæc ambo aliqua ratione præcognoscantur ante demonstratiuã scientiam. Differentiam vero subscribit, & inquit: Hæc .n. videlicet data, & cõcessa, ac subiecta Geometra & Arithmetica assumunt esse, & hoc esse: hoc est præcognoscunt, quia sunt, & quid significat vnumquodque: Horum vero, quæ passiones sunt per se, quid significat vnaquæque assumunt. Sic igitur de subiecto & esse, & quid significat, præcognoscitur, De passione vero, solum quid significat. Huius differentiæ exempla affert, & inquit: Vt Arithmetica quidem quid par, aut impar, aut quadratus, aut cubus. Geometria vero quid irrationale, aut quid inflecti, aut concurrere: Hæc sunt exempla passionum, quod vnaquæque quid significat præcognoscatur. Quo quidem ad verba attinet, quid sit numerus quadratus, quidue cubus, superius exposuimus, non opus est repetere. Per irrationale vero magnitudinem intelligit (vt Philoponus inquit) quę incommensurabilẽ & non cõem habet mensuram ad alteram, vtputa in diametro quadranguli & costæ. non est autem idem inflecti, & concurrere. Nam (vt & iã Philoponus inquit) inflecti est ĩ vna linea, cuius non sunt omnes particulæ in rectitudine adinuicẽ: Sed (vt fors tulit) Concurrere vero dicuntur rectæ lineę, quæ quidem productæ secundũ vnũ punctum concidũt, queadmodum diameter ad latus. Hæc quantum ad præcognitionem. Quo vero ad demonstrationẽ, inquit: Quod autem sint, subaudi hæc, quę diximus, demonstrant & per cõia, & ex his, quæ demonstrata sunt. non enim (vt Philoponus inquit) omnia demonstrantur per eadem cõia Axiomata: nam secundum per primum, & tertium per secundũ demonstratur: & sic deinceps. Addit, quod, vt dictũ est de Arithmetica & Geometria, & Astrologia similiter. In hac.n. alia quidem secundũ solum ipsum quid significat, capiuntur, alia vero, quod sint quæruntur. Deinde eorum, quę dixit cãm affert, & inquit: Omnis enim demõstratiua scientia, hoc est omnis demõstratio circa tria est, quorum prima sunt, & quæcunque esse ponuntur vt subiecta: & hoc exponit, & inquit: Hæc autẽ sunt genus, scilicet subiectum, quod dicitur datum, vel concessum à Philopono, Cuius per se passionum speculatiua est. Affert secũdum & inquit: Et dignitates, quæ cões dicuntur: ex quibus primis demonstrant, & sic deinceps ex illis demonstratis demonstrantur secunda, & deinde tertia. Affert tertium, & inquit: Et tertium sunt passiones, quarũ quid significat vnaquæque assumit. Hæc enim (vt Philoponus inquit) sunt, quæ quæruntur, quæ per se accidunt subiectis, quæ solum, quid significat vnũquodque sumitur. Ex his patet hæc quæ Arist. dixit nõ esse intelligẽda de scientia totali, & de subiecto totius sciæ, sed de demonstratione: quam Arist. vbique demonstratiuam scientiam vocat.

Verborum expositio. Comẽ. 88.

ARGV.

Nihil tamen prohibet scientiarum nonnullas, horum præterire nonnulla, ueluti genus non supponere esse, si pateat eẽ. non enim æque patet numerum esse, & frigidum, atque calidum: & affectus non sumere quid significant, si sint clari, sicut nec dignitates, ut quid significat, æqualia ab æqualibus auferre, quia est notum, sed nihilominus hæc tria necessaria sunt: Id, inquam, circa quod scientia demonstrat, & ea quæ demonstrat: atque ea ex quibus demonstrat.

DILVCI. Nõ omnia similiter in oi scientia precognita sunt.

Quasdam tamen sciẽtias nihil prohibet quędam horum despicere, vt genus non supponere esse, si sit manifestum, quoniam est. Nõ enim manifestum est similiter, quoniã numerus est, & quoniam calidum & frigidum. & passiones non sumere quid significant, si sint manifestæ. Sicut neque cõia assumit quid significant, quod est ęqualia ab ęqualibus demere, quoniam notum est. Sed nihil minus natura tria hæc sunt, et

A circa quod demonstrant, & quę demonstrant, & ex quibus.

Com. 101.

Vna expositio est, quòd, cum Arist. demõstrasset, quod tria sint pręcognita ante omnem demonstrationem, hic ostendat, quod licet tria sint præcognita ante omnem demõstrationem natura, non tñ tria sunt præcognita doctrina. Doctrina quidem non tria sunt præcognita semper. Nam, cum subiectum esse per sensus constet, & quid significat passio, & dignitas, per doctrinam hæc præcognoscenda nõ sunt: verum licet hæc tria per doctrinã præcognita nõ sint, natura tñ ante demonstrationem præcognita sunt, quatenus semper ante demõstrationem assumuntur. Hęc est vna expositio. Philoponus vero sic exponit. nam, cum dixisset quod tria sint, ex quibus est omnis demonstratio: & quod subiectum esse præcognoscatur, & quid significãt passiones & dignitates, hic demonstrat, quod non semper hæc precognoscantur, & inquit: Quasdam tñ scientias nihil prohibet quædam horum despicere, exponit autem quod dixerat, & inquit: vt genus, hoc est subiectum, quod & datum, vel concessum dicitur: non supponere esse, subaudi tanquam probatum ex subalternante scientia. Et hoc vt inquit, si sit manifestum, quoniam est. huius generis est Metaphysica (vt Philoponus inquit) cuius subiectum, scilicet ens ex sensibus patet quoniam est, & non probatur in altiori scientia. Aristo. tñ exponit exemplis, & inquit: Non enim manifestũ est similiter, quoniam numerus est, & quoniam calidum & frigidum sunt. Quoniam numerum esse sumit Arithmeticus à Physico, è quo sumit continuum esse diuisibile in semper diuisibilia. Calidum vero, & frigidum esse Physicus à nulla superiori scientia sumit, sed à sensu, vt per se notum. hęc de subiecto. De passionibus vero inquit: Et passiones non sumere quid significant, subaudi quasdam scientias nihil prohibet: & hoc, si sint manifestæ, atque ex sensibus notæ: sicut neque cõmunia. sup. arithmeticus, vel geometricus assumit quid significant, vtputa illud, quod est, æqualia ab æqualibus demere, quoniam per se notum est, & non probatum in scientia superiori.

Expositio Philopon.

B

C Alexãder Aphrodisius asserit & physicum, & arithmeticum suas passiones definire. Physicus enim definit calidum & frigidum, Arithmeticus numerum. Verum Arithmeticus definit magis quam Physicus. Cõtra obijcit Philoponus quoniam calidum & frigidum apertissima sunt, & nota sensibus, et ita non definit illa physicus. Dicendum cum Alexandro. nam licet apertissima sensibus sint quantum ad quia est, quantum vero ad quid nominis, nõ sunt apertissima. Vnde Arist. Secundo de Generatione illa definit definitione quid nominis. Demum Arist. Addit, quod licet quædam despiciantur propter euidẽtiã, nihil minus tria sunt in omni scientia, natura hac ratione naturali constituta. videlicet, & id circa quod demonstrant, subiectum videlicet & concessum vel datum: & quod demonstrant videlicet passiones, quæ quærũtur. & dignitates ex quibus demonstrant. Hæc enim tria necessarium est assumere ante omnem demonstrationem, non tñ semper eodem modo, vt dictum est.

Quæ Alex.

Philo. contra Alexã. Defensio.

Text. cõ. 8.

D Sed quærunt hic cur repetat præcognita, cũ satis de his dixit in proœmio. Dicendũ quod de præcognitis in proœmio per accidens dixit, vt declararet, videlicet oẽm doctrinam fieri ex præexistenti cognitione, hic autẽ per se. vtputa, tanquam demonstrationis principia. Secundo dubitant, quia non tm̃ dignitates sunt præcognita, sed suppositio, petitio, & medium. Et dicendũ suppositionem & petitionem enumerari inter ea præcognita, quæ dignitates dicuntur. Medium vero prætermissum esse, quoniam cum vtroque termino compositum facit dignitates, ex quibus demonstratio constat. Tertio dubitant, quoniam numerus videtur etiam ex sensibus euidens, cum sit sensibile commune. Dicendum, quod licet sit sensibile cõmune, tñ non sentitur, nisi mediantibus sensibilibus proprijs, At calidum & frigidũ proprie sensibilia sunt, quæ nullis alijs sensibus mediantibus sentiuntur.

Dubitatio prima. Sump. t. z.

Comen. 5. Solutio.

secunda dubitatio.

Solutio.

Tertia dubitatio.

Solutio.

Non

ARGY.

Non est autem id suppositio neque postulatio sane quod necesse est esse per seipsum atque uideri. Demonstratio nanque nõ in oratione, quæ est extra, sed in oratione quæ est in mente consistit. Quandoquidem neque ratiocinatio uidetur in illa consistere. Etenim fit ut semp aduersus externã orationẽ per inficiationẽ obstetur, at non semper aduersus eam quæ est in mente.

DILVCI. Dignitates quæ veræ & oĩbus accñtes sunt, à supponib⁹, petitioib⁹, ac definitionibus seiunctæ sunt. Com. 104.

Non est autem suppositio, neque petitio, quod necesse est per se esse, aut videri necesse. Nõ.n. ad exterius orationem demonstratio est, sed ad eam, quæ est in anima, quoniam neque syllogismus. Semper enim est instare ad exterius orationem, sed ad interius orationem nõ semper.

Cũ loquutus esset de præcognitis, & meminerit Axiomatis, nunc (vt placet Philopono) vult eius proprietatẽ nobis assignare, & discernere ipsum, tum ab his quæ vocantur suppositiones, tum etiam à petitionibus: & adhuc etiam hæc tum abinuicem, tum etiam à definitionibus. Iam quidẽ enim & in principio assignata est horum differentia: sed qm̃ nunc etiã horum meminerit, rationabile est, vt iterum diuisionem, quam superius asseruit, afferamus. Et dicamus cum Philopono, q̃ ĩmediatarũ propositionũ, aliæ quidem per se omnibus crræditæ sunt, & omnibus hoĩbus cõiter cõnaturatæ. aliæ vero nõ oĩbus. quę quidẽ igitur oĩbus cõiter cõnaturatæ sunt, eo q̃ è domo, hoc est ex terminis fidem habeant vocantur Axiomata, atque cões notiones. Quæ vero non omnibus cõnaturatæ sunt, sed quibusdam vocantur positiones. Et positionũ, hæ quidem quid sit vnumquodque dicunt, quæ vocantur definitiones. Illæ vero, aliud de alio prædicant, quæ communi nomine vocãtur suppositiones. Et suppõnum, aliæ quidem veræ sunt, & apparentes capiũtur discenti à sciẽte, & hæ nomine generis suppositiones dicuntur. Alię autem non apparentes discenti à sciente capiuntur. & hę petitiones nuncupantur. Hæ differunt inter se, Axiomata quidem à suppositionibus, quæ scd'm naturã sunt, qm̃ Axiomata quidẽ, suapte natura insunt oĩbus, & è domo vnusquisque hñs ipsa, nõ ĩquit an vera sit, licet nec doctor dixerit: Suppositiones vero, licet quædam ob claritatem per se creditę sint, vt Axiomata, tñ vnusquisque nõ potest è domo præ manibus habere, sed opus est aliquis audire de ipsis à præceptore. A petitionibus aũt differũt Axiomata & suppositiones quidẽ: qm̃ apparentes sumunt discenti, cum petitiones non omnino appareant, sed petantur concedi à præceptore. verbi cã, vt si quis dicat concedatur mihi hoc, s. ab omni puncto in omnem punctum rectam lineam ducere, ab vtrisque etiam differunt petiones: qm̃ suppositiones & Axiomata credibilitatem hñt, petitiones vero, breui, vel plurima indigent probatione. Patet igitur, q̃ Petitiones à suppositionibus differunt, eo q̃ suppositiones appareant discenti, petitiones vero non apparent, sed conceduntur: Axiomata autẽ ab vtrisque, eo q̃ hæc quidem cõiter, & omnibus esse appareant, & è domo fidem habeant, suppositiones autem non oĩbus appareãt, nec etiam petitiones. A definitionibus vero omnia differunt: q̃ ea quidem propositiones sint, aliud de alio p̃dicantes vl'r, aut particulariter, ac etiam aut affirmatiue, aut negatiue, diffinitiões vero, nec vniuersaliter, nec particulariter, nec affirmatiue, nec negatiue aliud de alio prędicant, sed solummodo declarant, quid sit esse vnicuique. Arist. ergo quo differant Axiomata à suppositionibus & petitionibus dicit, & inquit. {Non est autem suppositio, neque petitio, quod necesse est per se esse, aut pro & videri necesse esse} hoc est Axioma, quod necesse est per se esse verum, & videri necesse esse verum, non est suppositio, nec petitio, nec subaudi definitio, sed ab his omnibus differt. à suppositione quidem, q̃ omnibus cõiter appareat esse verum: à petitione aũt, q̃ sit verum, & non solũ concessum. à definitione denique, q̃ dicat esse vel non esse,

Sup. te. 5. Comẽ. 24. Diuisio p̃põnuꝫ ĩmediatarum.

Differẽtię.

E definitio autem, nequaquam. Deinde vt Philoponus exponit (remouet quoddam dubiũ. Nam cũ dixisset, Axioma ipsum, & esse necesse, et videri ex necessitate: cum quispiam possit obijci, q̃ nec omnino videatur axioma ex necessitate esse, qm̃ aliquis posset nõ concedere q̃ in omni, aut affirmatio, aut negatio verum dicit. Ad hoc obuiãs respondet, q̃ demonstrationes vel oppositiones non ad exterius orationem extẽduntur, hoc est in orationis prolatione, sed ad ipsam rerum naturam, & ad intetnam orationem. Vnde inquit. Licet cõtra axioma instari possit, non tñ contra axioma mẽtale. Non enim vt inquit, ad exterius orationem demonstratio est, nec oppositio, sed ad eam, quæ est in anima. Et huius rei causam affert, & inquit: {qm̃ neque syllogismus est ad exterius orationẽ. Sẽper enim est instare ad exterius orationẽ, hoc est ad axioma exterius, sed ad interius orationem, hoc est axioma, non semper. Est ergo solutio, q̃ licet obijci possit contra

F axioma in voce, non sequitur, q̃ axioma non sit necesse esse: & omnibus euidens, qm̃ ad Axioma interius nõ est instare. Et hoc asserit Arist. vbique, q̃ axiomatibus, licet possit contradici verbis, non tñ corde. Et propter hanc cãm axiomata sunt necesse esse, & apparent necesse esse.

Quo vero ad verba attinet, animaduerte q̃ græci aliquando sunt in verbis inopes (vt Boethius inquit in Prędicamentis, (Veluti circa illa verba, oratio, & ratio, quod enim Græci dicunt exologon, nos vnico verbo orationẽ dicimus: quæ est exterior ratio, quod vero dicunt esologen, nos rõnem dicimus, quæ proprie mentalis est, qua ratione fit, vt in hoc lingua nostra græcam excedat.

Verborum expositio

ARGY.

Quod igitur demonstrari quidem potest, non demonstratũ autem à se quispiam sumit, id aut supponit si ita esse discenti uidetur, atque non absolute quidem, sed ad illum tantum, id est suppositio, aut postulat, si nulla prorsus discenti de hoc opinio uel etiam contraria insit. Atque hoc interest inter suppositionem postulationemue. Etenim id est postulatio quod est contra

G *rium opinioni discentis, uel quod est quidem demonstrabile, sumit autem quispiam illud atque utitur non demonstrato.*

DILVCI. Non idem est in demonstratiuis suppositio & petitio.

Quæcunque quidẽ igitur demonstrabilia existentia accipit ipse non demonstrans, hæc siquidem, quę videntur, accipiat discenti suppositio, & nõ est simpliciter suppositio, sed ad illum solum. Si vero aut non eiusdem sit opinionis, aut contrarię sit, accipiat, hoc petit. Et hoc differũt suppositio, & petitio, Et enim petitio in contrarium opinioni discentis, aut quodcunque aliquis demonstrabile, cum sit accipiat, & vtatur non demonstrans.

Alia litera quæstio.

Com. 105.

Cum attulisset differentia inter axiomata ex vna, & suppositiones, & petitiones ex alia, nunc affert differentiam inter suppositiones & petitiones inter se: quæ differẽtia prius assignata est, propterea solum verba legãtur.

H Vnde inquit. {Quæcunque quidem igitur principia demonstrationum demonstrabilia existẽtia, accipit ipse demonstrator, non demonstrans, hæc bifariam sunt. Nam siquidem hæc accipiat quæ videntur, hæc principia suppositio sunt ipsi discenti à præceptore: dico ipsi discenti, qm̃ nõ est simpliciter & suppositio, sed ad illum. Per quę dat intelligere, q̃ suppositio sit propositio euidens discipulo, demonstrabilis, non tamen à præceptore demõstrata, Deinde affert aliud membrum, & inquit: {Si vero sit demonstrabilis propositio, non demonstrata, sic q̃ discipulus vel non sit eiusdem opinionis cum præceptore, aut contrariæ opinionis sit, hoc petit. Ergo petitio est propositio non euidens, demonstrabilis non demõstrata, sed cõcessa à discipulo, vt videatur, quidnam ex ea sequatur. Vtraque itaque propositio est, vtraque demonstrabilis, vtraque non demonstrata, vtraque à discipulo concessa. Verũ

suppositio

suppositio conceditur à discipulo propter eius euidentiã, petitio autem conceditur, vt videatur quid ex ea sequatur. Repetit ergo differẽtiam, et inquit. {Et hoc differũt suppositio & petitio. est enim petitio in contrarium opinioni discentis, & sic non concessa propter eius euidẽtiã. Aut saltem petitio est quodcunq; aliquid demonstrabile cum sit, accipiat, subaudi nõ propter illius euidẽtiam, sed vt videatur quid ex ea infertur, & vtatur non demõstrans. per quæ dat intelligere, ꝙ petitio & suppositio differant solum in vno, ꝙ suppositio accipiatur à discipulo propter eius euidentiam, petitio autem, vt videatur qd-nam ex ea sequitur. Philoponus autem asserit, falsam propositionem posse esse petitionem, modo concedatur. at suppositionem esse non posse, nisi sit vera. Ego tamen hęc non dicerem, quoniam & suppositionem, & petitionem Arist. demonstrabilem asserit, modo demonstratio non est nisi verorum. Ex his patet veterem translationem, quæ loco petitionis habet quæstionem, non esse rectam. Nam αιτημα, æterna græce, sonat latine petitionẽ, vel postulationem. Præterea. Aristot. de quæstione ipsa nullam mentionem fecit.

ARGY. *Diffinitiones igitur, cum affirmationes, aut negationes nõ sint, suppositiones non esse patet, quas quidem ut genus complectitur propositio.*

DILVCI. Termini quidem igitur non sunt, suppositiones. Neq;.n. esse, aut non esse dicunt sed in propositionibus sunt suppositiones.

Com. 106. Hoc in loco (vt Philoponus inquit) Discernit terminos, hoc est definitiones à suppositionibus, qm̃ suppositiones quidem aliud de alio prædicant, aut negant, termini vero nihil, neq; affirmant de aliquo, neq; negãt, sed solum quid sit quod proponitur, dicunt. quare Suppositiones quidẽ, omnino in propositionibus sunt, veluti in genere, Termini vero non in propositionibus, inquit. {Termini quidem igitur non sunt suppositiones, hoc est præterea definitiones non sunt suppositiones Accipit enim verbum quidem igitur pro præterea, q. d. præterea definitiones non sunt suppositiones: & assignat causam, & inquit {neq;.n. esse, aut nõ esse dicunt, sed suppositiones in propositionibus sunt, tanquam in genere. termini vero non in propositionibus, hæc est prima differentia.

Verborum expositio. Quo vero ad verba attinet, Animaduerte ꝙ multifariam aliquid dicitur esse in aliquo. Verum hic intelligit suppositiones esse in propositionibus, veluti species continetur in genere, vt homo in animali.

ARGY. *Diffinitiones præterea percipiantur solum oportet. at id non est suppositio, nisi quispiam & audire, suppositionem dixerit esse. Sed ea sunt suppositiones, quæ cum sint, hoc ipso qd sunt emergit ipsa conclusio.*

DILVCI. Autẽ præterea. Suppositio est ad quã sequitur conclusio, definitio aũt ẽ ad simplices voces spectans. Com. 107. Terminis autẽ intelligere oportet. Hoc autem nõ est suppositio, nisi & audire aliquis suppositionem esse dicat. Sed quibuscunq; existẽtibus in eo ꝙ in illa sunt, fit conclusio.

Assignat & secũdam differentiam inter diffinitiones, & suppositiones. ꝙ per definitiones res ipsæ intelligantur, per suppositiones vero conclusiones inferantur: & tunc verbum aũt pro præterea legendum est, hoc pacto. {Præterea terminis intelligere oportet, s. res, quæ sint. Hoc autẽ, s. intelligere res, quæ sint, non est suppositio, nisi & audire, hoc est intelligere quid res sit, aliquis suppositionem esse dicat: quod falsum est, & improprie dictum. Assignat secundũ mẽbrum differentiæ, & inquit {Sed, subaudi suppositiones, sunt propositiones, quibuscunq; existentibus, in eo ꝙ illa sunt, fit conclusio, subaudi hæc sunt suppositiones. Ergo termini sunt, quib⁹ res quæ sint, intelliguntur, suppositiones vero sunt, quibus conclusio infertur. Phi. expo. Aliter secundũ Philoponũ legendus est textus, vt puta aũt aduersatiue hoc modo, suppositiones in

A propositionibus sunt, termini vero in vocibus, vel vocibus vel dictiõibus similes, quid est id, quod dicitur intelligere præbentes. Et hoc inquit. Terminis autem veluti dictionibus intelligere oportet res ipsas, quæ vocibus significantur. Hoc autem non est suppositio, nisi & audire aliquis suppositionem esse dicat. Hoc est, dicere definitionem esse suppositionem, simile est velut siquis dicat, & vocem simpliciter audire, & intelligere quod à voce significatur, suppositionem esse, vtputa: homo, canis, & similia. Id enim dixit audire (vt Philoponus ĩquit) Sed suppositio, vt exponit Philoponus, ob hoc ipsum dicitur suppositio eo ꝙ supponatur aliud alĳ ĩesse, vtputa, animam immortalem esse, aut mortalem. Mundũ generabilẽ eẽ, aut perpetuum. Non. n. simpliciter sine verbo est dicere animam immortalem, aut mundũ generabilem: hoc suppositio est, sequeretur enim (vt dixit) ꝙ omnis dictio sit suppositio. Non igitur definitiones sunt suppositiones. Exponit autẽ quid suppositio sit, & inquit. {Sed propo-B sitiones quibuscunq; existentibus in eo ꝙ illæ sunt, conclusio fit, hę sunt suppositiones. Per quę dat intelligere ꝙ non omnis propositio suppositio sit, nõ enim esse hoĩem animal suppositio est, sed quæ ita se habens, aliud infert, suppositio est: Ergo suppositio proprie est propositio demonstratiua, qua concessa, aliud necessario sequitur.

ARGY. *Neq; Geometria falsa supponit, quemadmodum nonnulli putarunt, qui quidem inquiunt demonstrantẽ falsis uti suppositionibus non oportere, geometram uero falsa supponere designatam lineam, nunc pedalem, nunc rectam esse dicentem, quæ quidem non recta est, non pedalis. Nam geometra, cum non sit ea linea, quam designauit aut protulit ore concludere solet, sed cum ea sint quæ per illam significantur, ac indicantur, quæ designauit ac protulit ipse.* Sed qm̃.

DILVCI. Geometra suppõnes falsas nunq; assumit, vt quidã æterna tãtũ cernẽtes au tumãt, rep abstratiões ignorãtes. Neque Geometra falsa suppnnit, sicut quidam affirmabant, dicentes ꝙ non oportet falso C vti. Geometram autem mẽtiri, dicentem lineã esse vnius pedis, quę non est vnius pedis, aut rectam lineam, quæ non est recta. Sed Geometra nihil secundum hanc lineam concludit, quam ipse posuit, sed quæ per hæc ostenduntur.

Com. 108. Expositio Philopon. Secundum Philoponum hic remouetur dubium. Nã quidam credentes, ꝙ demõstrationes ad orationem, quę exterius est, extendantur, putarunt Geometram falsa supponere, & non vera demonstrare. ex falsis enim suppositionibus nõ possunt vera demonstrari. Sumit enim Geometra in exteriori oratione, hunc esse circulum, qui non est circulus, aut hanc esse rectam lineam, quæ non est recta linea: & ex his falsis assumptis, quæ deinceps sunt, cõcludit. Respondet ergo, ꝙ, cum nõ ad exterius orationem fit obuiatio, sed ad eam, quæ in anima, iccirco Geometra non ad quã sumit rectã lineã, facit demõstratiões, D sed secundum eius ipsius intentionem, secundum quam accipit etiam lineam, & hoc modo in omnibus. Vnde inquit {Neq; Geometra falsa supponit: cum demonstrat. Sicut quidam affirmabant dicentes, ꝙ non oportet falso vti in demonstrationibus, Et dicentes Geometram mentiri, qui dicit, lineam esse vnius pedis, quæ non est vnius pedis, Aut rectam lineam esse, quæ non est recta. Quo vero ad verba attinet, Cum inquit. Geometram aũt mẽtiri, verbũ aũt, non aduersatiue, sed copulatiue legendum est, hoc pacto, & affirmantes Geometram mẽtiri, huius, quod dixerat, assignat causam, & legatur, Sed pro quoniam, vt sæpius notauit Philoponus in his cõmentarĳs, quæ ipse scripsit in libris de Generatione, hoc modo: qm̃ geometra nihil secundum hanc lineam concludit, quam ipse posuit in oratione exteriori, sed concludit quę ꝑ hęc, quæ sunt in exteriori oratione, ostenduntur, hoc est, per mentales lineas, quę in oratione mẽtali sunt. Ex his enim demonstrationes, Verborum expositio.

demõstrationes, & ad has obiectiones sunt. Hæc est Philoponi expositio, quæ pulchra est, & verbis consona. Aliter tamen exponi potest. Nam, cum dixisset ꝙ suppositiones sint propositiones veræ, petitiones autem aliquã do falsæ, posset obijci contra, qm̃ geometra sumit falsas suppositiones. Nam accipit lineam esse circularem, quæ in puluere est, quæ non est circularis: & rectam, quæ non est recta, & sic vtitur falsis. Respondet Arist. ꝙ hæc q̃ in puluere, vel in materia sensibili scribit, non sumit pro illis, sed pro his, quæ abstrahunt à materia sensibili: in talibus enim non est mendacium, vt Secundo Physico. habetur: & sic non mentitur geometra Quæ expositio consona est verbis, & his, quæ alibi Aristoteles dixit.

Alia expositio.

Tex. cõ. 18.

ARGY. *Insuper, omnis postulatio suppositioq́; , aut uniuersalis est, aut particularis: at neutrum istorum diffinitionibus competit: quare diffinitiones suppositiones, postulationes non sunt.*

DILVCI. Amplius, petitio, & suppositio omnis, aut sicut totum, aut sicut in parte est: termini vero neutrum horum.

Diffinitio nõ est vl'is, vel particularis, sicut suppositio. Com. 109. Expositio Philopon.

Secunda differentia (vt Philoponus inquit) Inter terminos ex vna, & suppositiones, atque petitiones ex altera, est hæc, ꝙ suppositiones, & petitiones, aut dicuntur sicut in p̃te, aut de omni. Qm̃ & omnis propositio aut vl'is est, aut particularis. Definitiones aũt nihil, neq; de omni, neq; de aliquo dici p̃nt. Non enim dicimus (vt Philoponus inquit) homini inesse hoc, s. animal rationale, mortale, mentis atque scientiæ susceptiuum, sed hoc ipsum hominem esse, s. animal rationale mortale mentis ac scientię susceptiuum. Vnde inquit. Amplius petitio, & suppositio omnis, aut sicut totum, hoc est vl'is est: aut sicut in parte est, hoc est particularis. Tacuit aũt indefinitã, quia reducitur aut ad particularem, aut ad vl'em. Termini autẽ, neutrũ horum sunt, definitiones. n. neq; vniuersales: neque particulares sunt, licet vniuersaliter insint definitis.

ARGY. *Formas igitur aut unum quid præter ipsa multa non necesse est esse si demonstratio est, tamen uerum est dicere necessario, unum esse de pluribus prædicandum. Nam si id non sit, uniuersale sane non erit: at si uniuersale non sit, non erit medium ipsum: quare nec demõstratio. Esse igitur unum quid oportet, idemq́; de pluribus non solum communi noĩe prædicandum.*

DILVCI. Species quidem igitur esse, aut vnũ aliquid extra multa, non necesse est esse, si demonstratio erit. Esse tamen vnum de multis, verum dicere necesse est. Non enim erit vniuersale, nisi hoc sit. Si vero vniuersale non sit, medium non erit: quare neque demonstratio. Oportet itaq; aliqđ vnũ, & idẽ de pluribus esse, nõ ęquiuocũ,

Nõ sunt necessarię vl'es Ideę ad põnẽ demonstrationis.

Philoponus sic textum hunc inducit, ꝙ, cum sæpius dixisset oportere demonstratiuas propositiones vniuersales esse, arbitrari quis posset propter hoc, ꝙ ideæ introducerentur, siquidem illæ valde Primæ sunt secundum eos, qui supponunt ipsas, iccirco hanc destruens opinionẽ hęc ponit, quod, s. non sequatur demonstrationem, ideas introduci. Nam ideæ quidem abstractæ à multis existẽtes, nec de omni, nec de aliquo dici vtiq; possunt. Demonstratio autem id primum de omni supponit. Et id esse vniuersale dicit. Quare nõ ideas introducit demonstratio. Aliter potest textus induci vt dicamus, ꝙ Plato introducit ideas propter demonstrationem, hoc modo argumentando, demonstratio est: ergo aut ideæ sunt, aut est aliquod vnum præter multa. Sic enim Plato respondit ad Herculeorum rationem, qua negabant scientiam demonstratiuam. Argumentabantur enim, si scientia demonstratiua est: ergo oportet vt sit, aut de corruptibilibus, aut de ęternis. Respondet Plato, ꝙ est de ideis, quæ sunt species præter singularia Arist. ergo refutat hæc quę Plato asserit ad

Com. 110. Introductio text. secundum Philopon.

Alia introductio.

E ragumentum Herculeorum, & inquit Species quidem igitur esse aut vnum aliquid extra multa, hoc est, extra singularia, non necesse est esse, si demonstratio erit: quoniam non valet argumentum, demonstratio est: ergo species sunt, aut est vnum aliquid extra multa. Quo vero ad verba attinet, animaduerte, ꝙ Plato de ideis loquens in Parmenide, asseruit ideas eẽ vniuersalia ac species præter singularia secundum essentiam separatas. In Symposio vero & in Timæo, ideas asserit esse notiones in mente Dei constitutas, quæ nihil aliud sunt, nisi ipse Deus multipliciter res cõcipiens, quas producturus est: Propterea inquit. Species quidem igitur esse extra multa, vt in Parmenide, aut vnum aliquid pręter multa, vt Deum, Sicut in Timæo & in Simposio, non necesse est esse, si demonstratio est. Et sic vsus est disiunctione, propter Platonis varietatem de ideis. Vnde horum verborum intellectus est (vt Philoponus inquit) ꝙ non necesse sit in prædictis in de demonstratione sermonibus simul introduci ideas.

Verborum expositio.

F Nam, si dicimus oportere esse vniuersale in demonstrationibus, non tamen dicimus esse tale ipsum, vt dicimus speciem fere esse multorum animalium. Deinde exponit quid dicere oporteat eum, qui demonstrationem asserit, & inquit. Esse tñ vnum de multis, verum dicere necesse est: quasi dicat, demonstratio est: ideas necesse est non esse, vnum tñ de multis necesse est. Qm̃, si (vt diximus) necesse, est in demonstrationibus vl'e assumi: vl'e aũt omni subiecto inest. qm̃ & semper, & primo, et per se: necesse est his, quibus demonstratio inest, esse vnum quid de multis existens: Hoc enim non existente, nec demonstratio erit. Et hoc inquit. Si vero vniuersale non sit, mediũ erit: quare nec demonstratio erit. Declaratur prima consequentia (vt Philoponus inquit) hoc pacto. nam, si vniuersale non sit, maior extremitas nec primo, nec secũdum ꝙ ipsum, inest medio, & sic medium non erit proprie medium, sed indigebit adhuc altero medio termino, cui primum inest maior. Ex hoc sequitur secunda consequẽtia.

G videlicet ꝙ nec demonstratio erit. Qm̃ demonstratio per immediatas propositiones est. quare, si nõ est medius terminus proprie medius, neq; propositio erit immediata: hac autem non existente, neq; demonstratio erit. Ex his concludit intẽtum de vniuersale, & inquit. Oportet itaque aliquod vnum et idem de pluribus esse, s. vniuersale, non quidem secundũ essentiam separatum, si demonstratio est, non est æquiuocum, sed vniuocum his omnibus, de quibus prædicatur. Recte aũt (vt Philoponus inquit) Additum est verbum illud, non æquiuocũ. Etenim cancer nomen vnum de pluribus dicitur, sed æquiuoce. Vtputa de stella, & de animali, & de instrumento. Et canis etiam pari modo, & de stella, & de animali, tũ terrestri, tum marino, & de quibusdam Philosophis sectæ Diogenis. Aequiuocis autem, nec dialectica ipsa indeterminate vtetur, nec demonstratiua. Sed circa hæc, quę diximꝰ, emergunt dubitationes non paruæ Prima quidem, quia videtur, ꝙ Axioma non sit per se necessarium, qm̃ habet

Dubĩones & prima.

H causam. Nam (vt Plato inquit) nihil est, ante quod nõ p̃cessit legitima causa. Et ita ante Axioma præcessit causa. Quare per se non est necessaria. Præterea. Si Axioma sit per se necessarium, idẽ erit sui ipsius causa. Deinde argumento, ꝙ Axioma per se euidens non sit, quoniam esset semper euidens, & sic semper intellectui perspicua: qđ est contra experientiam. Iuniores dixerunt ꝙ Axioma sit per se necessarium, & per se euidens, quoniã fit ex trãscendentibus, quibus nec est causa prior, nec est aliquid notius. Transcendentia enim sunt & prima, & primo cognita. Quod non placet. Nam hæc propositio ens est vnum, & hæc, ens est res, esset Axioma, quod Aristot. non diceret. Præterea, Aristoteles dicit hanc propositionem, si ab æqualibus æqualia demas, esse Axioma: quæ tamen ex transcendentibus non fit. Dicamus igitur aliquid esse per se tale bifariam contingere, aut priuatiua, hoc est non per aliud, aut positiue, quando idem esset sui ipsius

Sol. Iuniorum.

Refutatio

ipsius causa. Et primatiue: bifariam, aut simpliciter, aut se cundum quid. Axioma ergo est per se necessarium, quoniam caret causa suæ necessitatis, non quidem simpliciter, sed exteriori. habet enim terminos, quorum habitudine sortitur necessitatem. Est ergo axioma per se necessarium, hoc est non externa causa, sed terminorum habitudine. Est etiam per se euidens, quoniam caret propositione priori ex qua euidens fiat. etiam caret medio, quo demonstretur. Ex his sequitur, quòd non semper euidens sit. Est enim per se euidens, non quidem quòd semper pateat nobis, sed quoniam per nihil prius euidens sit.

2. dubõ. Secundo quærunt, Vtrum sit differentia inter demõstrationem, & instantiam. Et videtur quòd non, quoniam vtraque est ad verba: quòd vtraque ad rationem.

Respon. Dicerem esse differentiam: quatenus demonstratio est per se ad rationem, per accidens vero ad orationem, vt rationi subordinatur. Instare vero per se est ad verba, per accidens autem ad rationem, vt per verba ipsa significatur.

3. dubõ. Tertio videtur inter ea, quæ Aristot. dixit, contradictio. Nam Aristot. in principio libri voluit suppositionem esse principium, principium autem propositionem immediatam, & hic vult illam esse demonstrabilem.

Respon. Aristot. respondet: quòd suppositio sit indemonstrabilis, non simpliciter, sed ad illum. Hinc fit, vt duplex sit suppositio, simpliciter, & in genere. Simpliciter quidem est immediata propositio simpliciter, In genere vero, est immediata in genere. (Suppositio Duplex, est)

DILVCI. *Nulla autem demonstratio sumit fieri non posse ut simul idem affirmetur atque negetur, nisi fuerit opus, ut hoc etiam pacto conclusio demonstretur. Quod quidem fuerit, si sumpserimus affirmare quidem primum de medio esse uerum, negare autem uerum non esse.*

DILVCI. Tex. c. 26. Suscipit in demrone primum principiũ cõtradictionis, cum qđ de aliquo verum simpliciter demonstrat.

Non contingere autem, idem simul affirmare, & negare nulla accipit demonstratio, nisi opus sit demonstrare conclusionem sic. Ostenditur autem accipientibus primum de medio ꝙ verum, negare autem non verum.

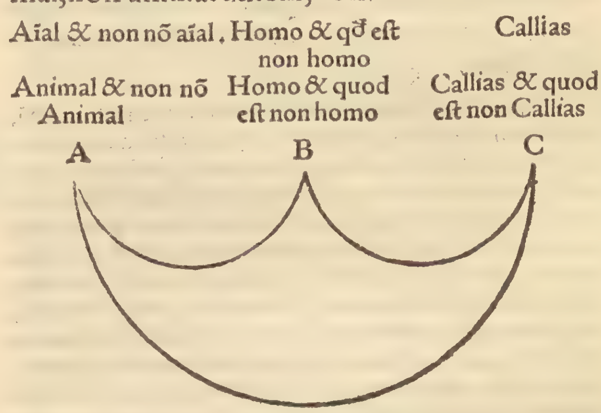
Comẽ. 111. Cõtinuatio. Axioma duplex.

Cum dixisset, quę differentia sit inter omnia principia demonstratiua, hic docet quomodo demonstratio vtatur axiomate contradictionis. Et primo hoc ostendit in recta demonstratione, deinde in demonstratione ducente ad impossibile. Verum animaduerte quòd axioma duplex est. alterum contradictionis, & hoc (vt Philoponus inquit) est, quod diuidit verum & falsum in omnibus entibus: Alterum est axioma simplex, vt quæ sunt æqualia vni tertio, sunt æqualia inter se. Docet ergo Aristot. quomodo axioma contradictionis ponatur in demonstratione. Nam, cum sit principium demonstrationis, videtur quòd debeant ex eo constare demonstrationes. propterea cogitur ostendere, quomodo possit poni in demonstratione. De illo principio simplici non est dubitatio, quoniam recta ostensione ingreditur demonstrationem hoc modo, quæ eidem æqualia, & inter se sunt æqualia: A B ipsi C sunt æqualia: igitur, A & B inter se sunt æqualia. Ergo dubitatio erit solum de axiomate contradictionis. Aristoteles ergo respõdens duo dicit. Primum, ꝙ demonstratio tunc accipit axioma contradictionis, quando conclusio accipit illud, secundum ꝙ tale principium in maiori termino accipiendum est, & non ad medium, nec ad tertium. Vnde inquit. {Non cõtingere autem idem simul affirmare & negare, quod est axioma contradictionis, nulla accipit demonstratio, nisi opus sit demonstrare conclusionem sic, hoc est cum axiomate contradictionis, hoc est primum. Deinde exponit secundum, & inquit. {Ostẽditur autem accipiẽtibus primum de medio, ꝙ verum, negare autem nõ verum, hoc est secundum. Et sic vult, ꝙ demonstratio tunc accipiat axioma contradictionis, cnm cõclusio accipit illud. Amplius, ꝙ debeat addi ad maiorem propositionem, & ad illius prædicatum. Hæc sunt quæ proposuit. Dixit autẽ, cum primum de medio est verum: negare autem, non verum. Quoniam (vt Philoponus exponit) de quibusdam secundum quid affirmatio & negatio vera est. vt de anima immortale, & non immortale vera sunt, saltem secundum quid. Anima enim substantia immortalis est, operationibus non immortalis. vt de elementis, ingenerabilia, & non ingenerabilia. quoniam secundum totalitatem quidem ingenerabilia sunt, secundum partes vero, non ingenerabilia. vt de cœlo, moueri, & non moueri: non enim secundum totum mouetur, mouetur autem secundum partes. Ergo tunc demonstratio accipit axioma contradictionis, cum simpliciter affirmare est verum, negare autem non verum de medio ipso. Hęc sunt, quæ Aristoteles intelligit.

ARGY. *Nihil autem refert medium esse, atque non esse sumere, & tertium pari modo. Nam si datum est id de quo hominem dicere uerum est, dabitur & id ei quo non hominem dicere uerum est. Sed si tantum hoc totum sumatur, hominem inquam animal, non autem non animal esse, erit etiam uerum Calliam dicere & non Calliam animal, non autem non animal.*

DILVCI. Nihil refert ad mediũ vel minorẽ seu tertium adatur cõtradictio.

Medium autem, nihil differt esse & non esse accipere, similiter autem & tertium. Si enim assignetur de aliquo homine, verum est dicere, & si non hominem, verum, nisi solum homo animal sit, non animal autem non. Erit enim verũ dicere Calliam siue non Calliam, similiter animal, non animal autem, non.

Syllogismi qui cõtradictionis prĩcipio vt' ad mediũ vel ad minorẽ propõnem vtuntur.

Com. 122. Quæret quispiam, Vtrum cõtradictio possit addi ad medium. Dictum est. n. quòd additur ad maiorem, ideo quæritur, vtrum possit addi ad mediũ. Et videtur ꝙ sic, qm̃ hic est bonus syllogismus. Omnis homo, et quod nõ est homo, est animal, & non non animal: Callias est hõ, et non non homo: Ergo Callias est animal, & non nõ animal. Iterum quæritur, vtrum possit addi ad minorem, & videt̃ ꝙ sic. Hic. n. est bonus syllogismus. Omnis hõ & quod nõ est homo, est aïal, & non, nõ animal: Callias, & non Callias est hõ, & non, non hõ: Ergo Callias, & nõ Callias est aïal, & non nõ aïal. Rñdet Arist. ad hæc, et primo ad primũ, ꝙ licet ad medium possit addi, tñ nõ est necessariũ addi, qm̃ cum illa additione, & sine illa semper conclusio sequitur, vt prius, videlicet ꝙ Callias sit aïal, et non non animal. Ad scd'm iterum concedit, ꝙ ad minorem addi possit contradictio, sed ad concludendũ conclusionẽ pdictã nulla vr̃ necessitas. Qm̃ tã cũ illa additione, ꝗ̃ sine, sp sequitur ꝙ Callias sit aïal, & nõ nõ aïal. Nã si sequitur ꝙ Callias, & quod nõ Callias sit, aïal, & non nõ aïal, sequit̃ ꝙ Callias sit aïal, et nõ nõ aïal. Vñ inquit. {Mediũ aũt nihil differt esse, & nõ esse accipere quãtũ ad illã conditionẽ. Qm̃ tm̃ illa additione, ꝗ̃ sine, sequit̃, ꝙ Callias sit aïal, & non nõ aïal: hęc ad primam dubitationẽ. Deinde soluit secundam, & inquit {Similiter autẽ & tertium, subaudi nihil differt esse, & non esse sumere quo ad

ad conclusionem inferendam (vt Alexander exposuit) exponit primam solũ, & inquit. {Nã, si contradictio accipitur de aliquo hominum, hoc est si contradictio addatur ad medium, verum est dicere, videlicet ꝙ Callias sit animal, & non non animal. Et si non hominem assignetur, ita vt sine cõtradictione sumatur medium, etiam verum est, ꝙ Callias sit animal, & non non animal. Quare siue addatur siue non addatur ad medium contradictio, nihil refert ad conditionem. Nisi (vt inquit) Solum homo animal sit, non animal autem non. Tunc enim quia termini conuertuntur, non potest prædicatum de medio prædicari cũ contradictione. vt dato ꝙ nihil sit aíal nisi homo, hæc erit falsa, omnis homo, & non homo est animal: quia tantum homo est animal. Deinde exponit solutionem secundam, & lege sic. {Similiter autem et tertiũ nõ differt esse, & non esse sumere, quantum ad conditionem syllogismi, vt exponit Alexander. Quoniam erit verum dicere Calliam, siue non Calliam esse animal, non animal autem, non. & si sic, tunc verum erit dicere Calliam esse animal, & non animal. Si enim Callias & non Callias est animal, & non non animal, ergo Callias est animal, & nõ non animal. Quare (vt Alexander iquit) frustra additur hæc contradictio ad tertium terminum.

ARGV. *Causa autem est, quia primum non solum de medio, sed etiã de alio dicitur, propterea ꝙ ad plura sese extendit. Quare nihil ad conclusionem refert, & si medium & ipsum est.*

DILVCI. Causa autem, quoniam primum non solum de medio dicitur, sed etiam de alio. propter id quod est in pluribus. Quare, si medium & ipsum est, ꝙ non ipsum, ad conclusionem nihil differt.

Comẽ. 113. Cum accepisset, ꝙ addere cõtradictionem ad mediũ, nihil referat ad syllogismum inferentem dictam conclusionem, hic assignat causam, & inquit {Causa autẽ, subaudi, cur additio contradictionis ad medium nihil refert, est, quoniam primum non solum de medio dicitur, sed etiam de alio, à medio. Propter id quod primũ est in pluribus, quam sit mediũ: & ideo animal dicitur, tam de homine, quam de nõ homine. Quare, vt inquit, {Si mediũ, & ipsum est, & non ipsum} hoc est, quare si medium sumatur cum cõtradictione, ad conclusionem syllogismi, nihil differt: quoniam etiam sine illa sequit̃ ꝙ Callias sit animal, & non non animal. Hęc eadem causa esse potest, ꝙ nec ad minorem addi debeat. Ex his patet, ꝙ in demonstratione recta axioma contradictionis addi potest, quando conclusio accipitur cum illo. Non tamen in omni propositione, sed solum in maiori propositione, ex parte prædicati, vt exposuerunt Alexander, & Philoponus.

Dubiũ primum. Rñ. Egidium. Quęrunt vtrum semper pręđicato maioris debeat addi contradictio. Egidius asserit, ꝙ solum tunc contradictio debet addi prædicato maioris, cum primum sit in plus quam medium, & medium in plus quam tertium.

Iuniores cõtra Egidiũ. Solõ ppria cum Egidio &c. Iuniores contra obÿciunt. Primo, quoniam posito ꝙ Callias sit omne animal, tunc antecedens est verum, & consequens falsum. Secundo, quoniam dato ꝙ tãtũ Callias sit animal, adhuc animal esset quid communius Callia, veluti communius est instans, quàm hoc instans: & fenix quam hæc fenix. Sed nos dicimus cum Alexandro, Philopono, & Egidio, ꝙ tunc contradictio prædicato maioris addenda est, cum primum, medium, & tertiũ non fuerint cõuertibilia. Medio enim frustra adderetur, quoniam nec medium, nec aliquid, quod cum medio se tenet, conclusionem ingreditur. Iterum tertio frustra additur, quoniam cum sit in minus quam primum, primũ de ipso prædicabitur tam absolute, quam cum contradictione ipsi tertio addita. Quare solum prædicato maioris, quod est primum, vniuersaliter addenda est.

Ad argumentum. Iuniorum. Quæ vero Iuniores obÿciunt, non cogunt, quoniam si Callias sit omne animal, termini non essent subordinati. Præterea dato ꝙ Callias sit tantum animal, ratione animal eẽt communius, non autem re: quinimmo re conuerterentur.

Dubium secundum. Secundo dubitant, quia frustra videtur axioma contradictionis debere addi in aliqua demonstratione, quoniam si habetur ꝙ Callias sit animal, habebitur, ꝙ Callias sit animal, & non animal.

Solutio. Dicendum, tales demonstrationes inuentas esse propter veterum ignorantiam, qui contradictoria cõcedebant. Plures enim veterum asserebant mundum esse finitum, & non finitum. Propterea contra hos argumentamur. De nullo corpore simul finitudo potest affirmari, & negari: mundus est corpus: igitur nõ est finitus, & non finitus. Quæ igitur fuerit necessaria talium demonstrationum, ex hisce patet.

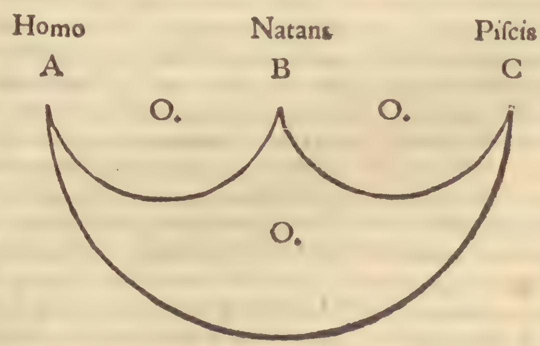
ARGV. *Hoc autem, omne, inquam, affirmandum aut negandum esse ea demonstratio sumit, qua deducitur ad id quod fieri nequit. nec tamen semper uniuersaliter, sed quod satis est generi, circa quod genus demonstrationes afferuntur, sicut & prius est dictum.*

DILVCI. Vtũtur primo principio sciẽ speciales ipsũ cõtrahẽdo ad subm genus. Omne autem affirmare, aut negare, demonstratio, quę est ad impossibile accipit. Et hęc nõ semper vniuersaliter, sed quantum sufficiens est. Sufficiens autem est in genere. dico autem in genere, vt circa quod genus demonstrationes fert, sicut dictum est prius.

Com. 114. Cum dixisset quo pacto in recta demonstratione, atque ostensiua vtimur axiomate contradictionis, & quando, nunc dicit ꝙ etiam in demonstratione ducẽte ad impossibile vtimur illo. Et hoc proponit, & inquit. {Omne autem affirmare, aut negare, demonstratio, quæ est ad impossibile accipit.

Verborum expositio. Quo vero ad verba attinet. Verbum illud autem, non aduersatiue, sed coniunctiue tenetur. Propterea, quasi dicat, præterea demonstratio, quæ est ad impossibile, sumit illud axioma, quod est, omne aut est affirmare, aut negare. Sed quomodo illud sumat, nec Alexander, nec Philoponus exponit.

Demõ ad ipõle tres habet processus. Quare Animaduertendum, quòd demonstratio, quæ ducit ad impossibile, est tres processus. Verbi causa, sit demonstratio hoc, Omne natans est homo: Piscis omnis natat: Piscis omnis est homo.

Tres sunt pcessus demonstrationis ad impossibile. Hic est primus processus, & syllogisticus. Secũdo vero, hoc pacto. Conclusio, hæc, videlicet omnis piscis est hõ, est impossibilis: & non per suam naturam: ergo propter propositiones: non propter minorem, sed propter maiorem: ergo maior est impossibilis. Hic est secundus processus. Tertius vero erit, maior est falsa: igitur sua contradictoria est vera, quia duorum contradictoriorum si vnum est verum, alterum est falsum. Ecce quo modo demonstratio hæc sumit axioma contradictionis in tertio processu. Vtrum vero demonstratio ducens ad impossibile sit duo syllogismi, an tres, in Secundo Priorum visum est. Et, cum dixisset, quòd demonstratio ad impossibile axioma contradictionis accipiat exponit

nit quomodo ipsum accipiat, & inquit{ Et hęc, s. demonstratio, quę ducit ad impossibile, nō vniuersaliter, hoc est secundum transcendentiā accipit, sed quantum sufficiens est. Quia vero duplex est sufficiens, simpliciter, & in genere, exponit quomodo sufficiens, & inquit{ Sufficiens autem in genere, non autem simpliciter. Et quia genus duplex est, videlicet genus scientiæ, & genus prædicamēti, exponit quomodo in genere, & inquit. { Dico autem in genere, vt circa quod genus demonstraret, demonstrationes fert: quod est genus scientiæ. Vtputa, geometra quidem (vt Philopo. exponit) in magnitudinibus, Arithmeticus autem in numeris, & reliqui etiam in proprijs subiectis. Solus autem primus Philosophus, & dialecticus vti possunt ipso, & vt communi, & vt discurrēte per omnia entia, & non entia. Dubitant neoterici, quoniam demonstrato animali in communi, hæc est vera, Animal est homo, & illa similiter animal est non homo.

Duplex sufficiens. Genus duplex. Dubitatio neotericorum. Respon. Confutat.

Ad hoc respondent, quòd duo contradictoria possunt esse vera simul de eodem genere, vel specie, non tamen eodem de numero. Sed pace horum dixerim, hæ logicam non sapiunt. Primo, quoniam hæ non sunt contradictoriæ. Animal est homo, Animal est non homo. quoniam vtraque est affirmatiua, vt patet Primo Priorum, & Secundo de Interpretatione. Prima quidem de prædicato finito, secunda vero, de prædicato infinito. Secundo etiam, quoniam nec hæ sunt contradictoriæ, Animal est homo, Animal non est homo. Vtraque est indefinita. Dicamus ergo ꝙ propositiones contradictoriæ nūquam possunt esse simul veræ, nec simul falsæ, sed semper necessario, si altera sit vera, altera est falsa. Quoniam (vt Philop. inquit) ens, & non ens diuidunt quodlibet. Argumentum vero quod adducebatur ad oppositum, supponit falsum, vt intelligenti patet.

Capi. vlti. Capi. prio. Propria rñ. Lex cōtradictorioꝝ.

ARGY. *Conueniunt autem inter sese scientiæ omnes in hisce, quæ cōmunia sunt, non in hisce de quibus demonstrant, nec in his etiā quæ demonstrant. Communia autem ea dico, quibus sic utuntur, ut ex ipsis demonstrant.*

DILVCI. Communicant autem omnes scientiæ adinuicem secundum communia, Communia autem dico, quibus vtuntur tanquam ex eis demonstrantes, non autē de quibus demonstrāt, neq; quod demonstrant.

Tex. c. 27. Sciæ oēs cōmunicāt in cōissimis principijs, differūt aūt in subo de quo, & pdicato, qd de aliquo demonstrant. Com. 115.

Cum dixisset, quòd axiomatum alia quidem communissima sunt, quæ in omni scientia quadrant, Alia vero, quæ quadrant in pluribus. Alia autem, quæ quadrant in vna: nunc dicit, quòd secundum communissima axiomata omnes scientiæ communicant. Nam secūdum ea, quæ dantur, hoc est secundum concessa, & secundum ea, quæ quæruntur, nulla scientia communicat cum altera, nisi essent subalternæ (vt Philoponus exponit) Vnde inquit. {Communicant autem omnes scientiæ adinuicem secundum communia, hoc est secundum communissima axiomata. Vtputa, in illo, non contingit idem simul affirmare, & negare. Et hoc exponit, & inquit: {Communia autem dico, quibus vtuntur tanquam ex eis demonstrantes, hoc est communia dico axiomata contradictionis, ex quibus constant demonstrationes, & ostensiuæ, & ducentes ad impossibile secundum modum prius expositum, non autem communicant his, de quibus demonstrant, hoc est in his, quæ dantur atque conceduntur. Neque communicant in eo, quod demonstrant, hoc est in ipso quæsito. Nam (Vt Philoponus inquit) tria sunt in omni demonstratione. propositiones: & concessa, & quæsita: & propositiones triplices sunt. communissimę, quæ omnibus scientijs quadrant, quæ pluribus, & quæ vni solum. Omnes ergo scientiæ communicant in propositionibus, non quidem omnibus, sed communissimis. Differunt autem in concessis, & quæsitis, quatenus

In oī demōstratiōe tria sunt, Propositio cōcessum, & quæsitum.

A hęc non possunt esse nisi propria, & in diuersis scientijs diuersa. Nisi vt Philoponus inquit scientiæ essent subalternæ: nam in talibus subiecta subalterna sunt etiam.

ARGY. *Differendi quoq; facultas cum omnibus conuenit, & si qua ultra ipsa communia ostendere nitatur, uelut omne quoduis affirmetur aut negetur oportet, uel ab æqualibus, dēptis æqualibus æqualia sunt ea quæ restant, uel talium aliqua. Atque ipsa differendi facultas non est sic diffinitorum quorundam, neq; generis cuiusdam: non enim interrogaret. Demonstranti nanque non licet interrogare, propterea ꝙ ex oppositis non ostenditur idem. Hoc autem demonstrandum est in hisce, quæ de ratiocinatione sunt pertractata.*

DILVCI. Et dialectica quidem de omnibus, & si aliqua vniuersaliter tentet demonstrare communia, vt quod est affirmare omne, aut negare, aut quod est, æqualia ab æqualibus demere, aut talium quædam. B Verum dialectica non est definitorum sic quorundam, neque generis alicuius vnius: non enim interrogaret. Demonstrantem enim non est interrogare, propter id quòd oppositorum esse non demonstrat idem. Ostēsum est autem, hoc in his, quæ de syllogismo.

Dialectica est cōissima, neq; determinati ac certi generis est.

Cum dixisset, quòd omnes scientiæ vtuntur communibus, quamuis ante omnia, & dialectica, & Prima Philosophia, nunc discernit Dialecticam, & ab alijs omnibus, & à Prima Philosophia. ab alijs quidem omnibus, quoniam vnaquæq; aliarum circa vnum aliquod genus versatur, hæc autem circa omnia, & de omnibus est. à Prima vero Philosophia differt, sicut à cæteris scientijs, quoniam dialectica quidem interrogat condisputantem: vt ex datis ab ipso syllogizet suum propositum, sciētiæ vero aliæ, atque ipsa Metaphysica, cum demonstrāt, C non interrogant, quoniam demonstrant ex necessarijs. & ex his, quæ per se, & secundum quod ipsum, vt dictū est. hoc autem Secundo Priorum Analyticorum ostensum est. Vnde inquit: { Et Dialectica quidem est de omnibus entibus, & si aliqua vltra tentet demonstrare communia, est de omnibus: hoc est & Dialectica & Metaphysica sunt de omnibus. & dixit { Et si aliqua vniuersaliter tentet demonstrare communia: quoniam (vt Philoponus exponit) Metaphysica tentat demōstrare illud axioma, omne autem affirmare, aut negare. et illud, ęqualia ab æqualibus demere: & quædam alia id genus, vt patet Quarto Metaphysi. contra eos, qui negant compræhensibilitatem, & dicunt nihil sciri. Quo vero modo Metaphysicus, & Dialecticus, hæc axiomata probent, Philoponus exponit, & Quarto Metaphysi. patet. Et hoc Aristot. subscribit, & inquit. { Et si aliqua alia tentet demonstrare communia, scilicet Axiomata, vt illud, videlicet, omne est affirmare, aut negare: aut illud, æqualia ab æqualibus demere, aut talium quædam, de quibus D quarto Metaphysi. Quælibet enim talis communis scientia est de omnibus entibus. Et per hæc patet quomodo dialectica differat à sciētijs cæteris: & quomodo cum metaphysica conueniat. Deinde simul exponit quomodo differat à Metaphysica, & ab alijs scientijs, & supponit, quòd Dialectica interrogat, vt libro de syllogismo dictum est, tūc assignans differentiam, inquit. { Verū dialectica non est definitorum sic quorundam, neque generis alicuius vnius. Vt enim Themistius inquit: Dialectica genus certum non habet, in quo versetur, non lineas, non numeros, non proportiones. Et assignat causam, quoniam, si genus certum haberet, non interrogaret. si enim Dialectica certum genus haberet, vteretur his, quæ per se insunt, quæque ab omnibus cōceduntur. Bene ergo dictum est, quòd Dialectica

Com. 116. T. c. 8. & 9. Prio Prioꝝ cap. prio.

certum genus non habet, & per hoc differt à cæteris scientijs: & quia supposuit, quòd Dialectica non sit certi generis, et hoc probauit, quia aliter nõ interrogaret, probat hoc quod dixit, & inquit. ❴ Demonstrantẽ enim non est interrogare, hoc est dialectica non est certi generis, quia demonstraret: vteretur enim his, quæ sunt per se, & si demonstraret, non interrogaret. Demonstrantem enim nõ est interrogare, propter id, quod non demonstrat idem esse oppositorum. Nam (vt Themistius inquit) impossibile est de eodem probari contraria, cum demonstratio non sit nisi ex his, quæ per se insunt, qua non possunt demonstrare contraria. Sed quoniam hæc satis abunde exposita sunt in libro de syllogismo, ideo inquit: ❴ Ostẽsum est autem hoc in his, quæ de syllogismo, Ex quibus latenter innuit differentiam Dialecticæ à Metaphysica. Quoniam Dialectica interrogat, Metaphysica non, cum Metaphysica syllogizet ex his, quę sunt per se, Dialectica ex his, quæ videntur respõdenti, vt ex probabilibus. Quo vero ad verba attinet. Philoponus animaduertit verbũ, illud enim cum inquit, demonstrantem enim non est & reliqua: & vult, ꝙ non referatur ad proxime dicta, sed ad vnum quod debuit subaudiri hoc pacto, verũ Dialectica non est definitorum sic quorundam, neque generis alicuius vnius, sicut subaudi sunt scientiæ cæteræ particulares. Et ꝙ cæteræ particulares scientiæ sint definitorum quorũdam, & vniuscuius dam generis, assignat causam, & inquit. ❴ Demonstrantem enim non est interrogare, propter id quod oppositorum esse non demonstrant idem. Ergo scientiæ particulares sunt definitorum quorundam, & vnius certi generis: ecce quomodo verbum enim reddit causam eius, quod subintelligitur. Aliter autem exponi potest, vt fuit per nos expositum, sed non curo. Alij autem intelligunt sic, Verum Dialectica nõ est definitorum sic quorundam, & hoc quo ad accidẽtia, quæ quæruntur: neque generis alicuius vnius, & hoc, quo ad datum, seu concessum. Et assignat causam, & inquit. ❴ Non enim interrogaret. Scientia enim quæ versatᷓ circa propria quæsita, & de certo subiecto, non interrogat, quoniam agit ex his, quæ per se sunt. hæc de differẽtia ab alijs scientijs. De differentia vero à Metaphysica, ita inquit ❴ Demonstrantem vero, hoc est Metaphysicũ autem, non est interrogare, propter id quod non demonstrat idem esse oppositorum. Et sic habetur differentia Dialecticæ à Metaphysica. Verum isti in eorum libris habent autem, & non enim. Et propterea legunt aduersatiue. Sed quærunt Neoterici, Vtrum dialectica sit certi generis. Et videtur ꝙ sic, quia est de syllogismo, & de his, quę illi insunt per se. Modo syllogismus est res animastica, cum sit tertia operatio animæ, quę est discursus. Ergo dialectitica est certi generis. Respondent Arabes (vt Auicen. Algazeles, & Alpharabius) ꝙ dialectica, vt vtens, nullius certi generis est, vt docens, est de syllogismo, & de certo genere. Sed dices, si Dialectica vt vtens, esset certi generis, & de certo genere, tunc dialectica esset particularis scientia, & quæritur an naturalis, an mathematica, an metaphysica. Probabiliter dicerem, quòd dialectica quatenus docet syllogismum, & quæ de syllogismo quæruntur, est animastica, quoniam syllogismus est operatio animę, de qua agit Tertio de Anima. Et licet scientia hæc, quæ de syllogismo est, dicatur animastica, tamen secundum vulgarem appellationem dialectica dicitur. Sed reuera animastica est. Hæc volui probabiliter esse dicta, quoniam veritas alias dilucidabitur.

Verborum expositio. — Alia verborum expõ. — Dubitatio An Dialectica sit certi generis. — Rñ. Arabũ — Obiectio.

ARGY. *Quod si eadem est interrogatio ratiocinatiua & propositio contradictionis, sunt autem in unaquaq; scientia propositiones ex quibus uniuscuiusq; propria cõficitur ratiocinatio, erũt porro quædam interrogationes ad singulas scientias attinentes, ex quibus fit cuiusq; propria ratiocinatio.*

DILVCI. Si autem idem est interrogatio syllogistica, E & propositio contradictionis. Propositiones autem sunt secundum vnamquanq; scientiam, ex quibus est syllogismus secũdum vnamquãque. Erunt vtique aliquæ interrogationes scientificæ, ex quibus, qui est secundum vnamquanque proprius fit syllogismus.

Propriæ sunt singularũ sciarũ interrogationes & responsiões.

Philoponus vult, quòd Arist. velit demonstrare hic, quòd non omnem interrogationem interrogabit vnaquæque particularium scientiarum, sed solum quæ interrogat proprie vnaquæq; scientia, vt puta geometra, geometrica, arithmeticus, arithmetica: neque quòd ad omnem interrogationem respondere debeat sed solum ad quęcunque interrogantur in vnaquaque scientia. Themistius autem (vt mihi videtur) vult quòd Aristot. velit ostendere quòd quęlibet scientia particularis proprias habeat & interrogationes, & conclusiones, & responsiones, F sed vnde ad hoc deuenerit, Themistius velle videtur Aristot. ad hoc deuenisse, vt persoluat, an qui demonstrat, possit interrogare, & an interrogatio scientiam pariat. Nam proxime dixit, quòd non: quia scientiæ particulares circa idem per opposita non versantur. Soluit itaque Aristot. (vt Themistius innuit) quòd interrogationes erunt propriæ proprijs scientijs, & aliarum scientiarum aliæ. Et syllogizat hoc modo. Propositiones contradictionis propriarum scientiarum sunt propriæ, & aliarum scientiarum aliæ: Interrogationes syllogisticæ sunt propositiones contradictionis: ergo interrogationes syllogisticæ sunt propriarum scientiarum propriæ, & aliarum scientiarum aliæ. De syllogismo ponit primo minorem, & inquit. ❴ Si autem idem est interrogatio syllogistica, & propositio contradictionis. hæc est minor. Deinde accepit maiorem, & inquit: ❴ Propositiones, scilicet contradictionis sunt secundum vnamquamq; scientiam, ex quibus est syllogismus secundum vnamquamque. G hæc est maior. Ex his infert conclusionem, & inquit: ❴ Erunt vtique aliquæ interrogationes scientificæ, ex quibus fit syllogismus, qui est secũndum vnamquamque proprius. Hæc est conclusio.

Com. 119. Phil. expõ. Themist. — Syllogis. text.

Sed quo ad verba attinet. Quæritur quid per interrogationem syllogisticam intelligit. Præterea quid per interrogationem, an propositionem, an conclusionem. Et si propositionem, an propositionem, pro vtraque parte probabilem, & sic non erit scientifica, sed dialectica. Aut propositionem alterius partis contradictionis: & sic interrogatio non erit propositio hoc modo.

Secundo dubitatur quoniam demonstratiua scientia non videtur interrogare, quoniam enuntiat, & non interrogat. Præterea interrogatio vt sic non est pars syllogismi, quoniam nulla propositio est pars syllogismi, quæ componitur ex nota interrogationis. Insuper nullum dubium est pars demonstrationis: at interrogatio H propositio dubia est. Ad has dubitationes per ordinem respondendum est, & ad primam Philopo. solutionem innuit, & intelligit per syllogisticum idem quod dialecticum. Vnde interrogatio syllogistica & interrogatio dialectica idem sunt. Et tunc verba Aristot. legenda sunt comparatiue hoc modo. Si autem idem est interrogatio dialectica, & propositio contradictionis: ita subaudi, idem est interrogatio scientifica, & propositio contradictionis. Tunc reliqua legantur (vt prius. Et cum quæritur, quid per interrogationem intelligat.)

Verborum expositio. Dubitationes text. & prima Scda Tertia. — Aliæ dubitationes. Prima Secunda Tertia. — Solutiones Ad primas

Dicendum, quòd interrogare possumus aut in materia necessaria, aut in materia probabili, aut in materia impossibili, apparenti tamen. Si interrogatio fiat in materia impossibili, apparenti tamen, sic interrogatio est sophistica. Si in materia necessaria, & per se, vel interrogamus de propositione, & sic est petitio, vel suppositio: vel de conclusione, & sic est quæstio. At si interrogamus in materia dialectica, vel de propositione,

Ad scdam

positione,& sic est propositio dialectica, vel de cõclone, & sic est problema. Simili ratione, cum interrogamus in materia sophistica, atq; apparenti, aut interrogamus de ꝓpositione,& sic est propõ sophistica, vel de cõclusione, & sic est sophisma. Secundum tamen Philop. Arist. per interrogationem, propositione m intelligit & non quæstionem, quæ erit conclusio. Et per propositionem cõtra dictionis intelligit propositionem, quæ est altera pars cõ tradictionis, quæ vera est, & necessaria, vt Philopon. exponit. Et cum dicitur, ꝙ tunc non erit interrogatio. Dicendum, ꝙ non erit interrogatio ad consensum responde̅tis, captandum, sed vt sentiat discipulus, quæ præceptor dicit. Per idem concedo ꝙ demonstratiua scientia non interrogat de consensu, vt ex illo syllogizet, sed ad assensum, vt ex illo discat discipulus. Præterea per idem cõcedo ꝙ interrogatio, quæ est propositio composita ex nota interrogationis, non est pars syllogismi, sed pro altera contradictionis parte sumpta est syllogismi pars. Insuper concedo ꝙ nullum dubium, quod pendet probabilibus rationibus pro vtraq; parte probantibus est pars demonstrationis, sed dubiam, cuius dubietas pendet ex ignorantia terminorum, potest esse syllogismi & demonstrationis pars. hæc prõ Arist. defensione.

Ad tertiã. Solutiones aliarum dubitationũ. Ad primã. Ad scdam. Ad tertiã.

ARGY. *Patet ergo non omnem interrogationem geometricam esse, nec ad medendi artem omnem accommodari, & pari modo de cæteris. Sed aut ea ex quibus aliquid ostenditur, de quibus est ipsa Geometria, aut ea quæ ex eidem demonstrantur, ex quibus Geometria demonstrat, qualia sunt Perspectiua. Idem est & in cæteris intelligendum.*

DILVCI. Manifestum itaque ꝙ non omnis interrogatio geometrica erit, neque medicinalis, similiter autem & in aliјs. Sed ex quibus aut demonstratur aliquid, de quibus Geometria est, aut quod ex eisdem demonstratur Geometrię, vt visibilia, similiter autem & in aliјs.

Interrogationes geometrię sũt ex his quæ sunt Geometrię, vł ex his, quæ illi subalterna sunt.

Com. 118. Cum declarasset particulares scientias proprias & particulares habere interrogationes, nũc declarat ꝙ nec omnis interrogatio geometrica est, nec omnis medicinalis, & inquit: Manifestũ itaq;, ꝙ nõ omnis ĩterrogatio geometrica erit, neq; omnis interrogatio erit medicinalis. Et vt dico de geometria, & Medicina, similiter autem & in aliјs dicendum est facultatibus. Exponit autem, quæ interrogatio geometrica est: & vult, ꝙ ea sit geometrica interrogatio, quæ vel est propositio geometrica, è qua aliquid immediate in ipsa Geometria demonstratur, vel è qua descendimus ad subalternas scientias, quæ pro principia geometrica habentur, vt de Perspectiua dicit. Vnde inquit, Sed interrogationes geometricæ eæ sunt, ex quibus demonstratur aliquid de numero eorum, de quibus Geometria est. Vt propositiones, ex quibus demonstratur, ꝙ super datam lineam contingit triangulum ęquilaterum collocare. Siquis autẽ interrogaret, an circulus sit linea pulchrior recta, non tenetur geometra (vt Philoponus inquit) respondere. Aut interrogatio geometrica est id, quod demonstratur ex eisdem ipsi geometriæ. Vt propositiones visibiles, ac perspectiuæ, quæ demonstrantur ex geometricis principiјs, sunt propositiones ad theoremata perspectiua. Ergo geometrica ĩterrogatio vel est propositio, per quam demonstratur conclusio geometrica, vel est conclusio geometrica, & propositio per quam demonstratur conclusio perspectiua. Ex quibus velle videtur Arist. ꝙ vnam et propositio sit conclusio, & interrogatio: vt conclusio in Geometria, pro quanto demonstratur ex eis, quæ sunt eadem ipsi Geometriæ, & interrogatio respectu conclusionis Perspectiuæ, quę per illam demonstratur. Vnde quemadmodum problema est id quod syllogizat dialecticus, ita quæstio est id, quod demonstrat scientificus. Et vt propositio dialectica est interrogatio, qua problema syllogizatur, sic petitio est erotema, hoc est interrogatio, qua demonstratur quæstio. Hinc fit, vt vnam et propositio possit esse in subalternante q̃stio, & in subalterna petitio, siue interrogatio. Ex his patet error Iuniorum, qui crediderunt scientificum solum de conclusione interrogare, non autem de principiјs, dialecticum vero de vtrisque. Nam, si ipsi per interrogationem velint proprie dubitabilem propositionem, per disputationem determinabilem, sic sciẽtificus nec de conclusionibus, nec de principiјs interrogat. Sin autem velint per interrogationem demonstratiuam propositionem, sic de principiјs dumtaxat interrogationes fiunt. Aristot. enim voluit hic per Erotema propositionem petitoriam aut in eadem, aut in superiori scientia determinabilem. Quam expositionem Philoponus approbauit.

Erro. Iuniorum.

ARGY. *Atq; de his ipsis reddenda quoq; ratio est ex geometricis principiјs, conclusionibusue, sed de principiјs non est reddenda ratio geometræ, ut est professor geometriæ. Eadem sunt et in cæteris scientiјs obseruanda.*

DILVCI. Et de his quidem, & ratio subhabenda est ex geometricis principiјs, & conclusionibus. De principiјs autem ratio, non subhabẽda est geometrę (vt geometra est).

Com. 119. Cum dixisset, ꝙ duplex est geometrica interrogatio, aut per quam demonstratur aliquod theorema geometricum, aut per quam demonstratur aliquod theorema perspectiuum, Nunc assignat inter hæc differetiam, & vult, quòd de interrogatione, per quam demonstratur theorema perspectiuum, subhabẽda est ratio ex geometricis principiјs. Nam, vt diximus, quæ est interrogatio perspectiua, est conclusio geometriæ. At de principiјs, quæ sunt interrogationes geometricæ, quibus demonstrantur conclusiones geometricæ, non est subhabenda ratio geometræ, quatenus geometra est. Hæc enim est geometrica interrogatio, continuum est diuisibile in infinitum: at huius nõ geometra rationem assignat, quatenus Geometra, sed quatenus Physicus. Vnde inquit, Et de ĳs quidem, scilicet interrogationibus, quæ sunt propositiones ad perspectiua theoremata, & ratio subhabenda est ex geometricis principiјs, & ex geometricis conclusionibus. nam interrogatio perspectiua est conclusio geometriæ. De principiјs autem geometricis, quæ sunt interrogationes geometricæ, quibus demonstrantur conclusiones geometricæ, ratio non subhabenda est geometre, vt geometra est, sed alterius superioris, vel ex sensibus.

Philopon. Verum (vt Philoponus inquit). Oportet scientes scire, quæ sunt proximæ scientiæ super vnamquanq; scientiam, vtputa musicum quæ arithmeticus. Illius enim Theorematibus vtitur. Et mechanicum, quæ geometricæ: pari autem pacto & Perspectiuum. Ex theorematibus enim scientiæ superpositæ demonstrantur ea, quæ sunt vniuscuiusque suppositæ, atque subiectæ scientiæ. Si igitur sciens debet esse musicus, debet scire ea, quæ in arithmetica probãtur. pari autem modo & perspectiuus & mechanicus, quæ sunt geometriæ. De principiјs autẽ suismet, vt inquit, nulla scientia rationem habebit. Geometra enim nullam rationem habet de propriјs principiјs, nec alius quiuis. Sed sunt aut sensu perspicua, aut ex terminis euidentia, hæc ex Philopono.

ARGY. *Nec igitur artificem quemq; quæuis percontari, nec ad quãuis interrogationem de singulis respondere oportet, sed ea tantum quæ in scientia sua determinata.*

DILVCI. Neque igitur omnem est vnusquisq; sciens interrogandus interrogationem, neq; ad oẽ interrogatũ est de vnoquoq; respondendum, sed quę sunt secundũ scientiam determinata sunt.

Com. 120. Verba te. duplicẽ habent expõnẽ. Prima.

Hæc verba possunt dupliciter intelligi, vno modo vt Arist. velit per hæc soluere quandam dubitationem, quoniam posset dici, quod interrogationes geometriæ demõstrari possunt, quoniam conclusio primæ demõstrationis est suppositio, seu petitio secundæ demonstrationis: igitur potest eẽ interrogatio. Et sic geometra potest habere rationem saltẽ de aliquibus suis interrogationibus. Respondet ergo Arist. secundum hanc expositionem, & inquit. ¶Neque igitur omnem interrogationem est: hoc est oportet vnũquẽque scientem interrogandũ. hoc est, neque igitur oportet vnumquenque scientem interrogare omnem interrogationem. Neque secũdum omne interrogatum, est de vnoquoque respondendum. quia est deuenire ad primas petitiones, quæ sunt primæ. Sed quæ determinata sunt secundum scientiam suam, hæc debet interrogare, & ad hæc respondere. Et sic, cum diximus geometram nullam habere rationem de suis petitionibus siue interrogationibus, volumus intelligere de omnibus: quia de aliquibus nihil prohibet, vt de illis, quæ supponunt primas petitiones.

2. expositio & est Philopon.

Aliter possunt exponi, vt nunc Arist. velit ex dictis cõcludere quod & interrogationes, & respõsiones sint propriæ vnicuique scientiæ, vt Themistius & Philopo. exposuerũt. Hi. n. sunt, qui verba Aristo. correctiora habent. Vnde Arist. inquit. ¶Neque igitur omnem interrogationẽ vnusque sciens interrogandus est: neque ad omne interrogatũ respondendum est de vnoquoque. Nam (vt Phil. inquit). Si Geometra quidem de Peripheria interrogetur an quadret rectilineæ, necne? Aut quæ figurarum Isoperimetrarum sit multi loci capacior? & an æquales sint inter sese, quæ à centro circuli concidunt rectilineæ: ad omnes has respondendum est. sunt. n. geometricæ interrogationes. si quis tñ interroget, quæ linearum sit pulcherrima, rectilinea an circularis, ad hoc non respondendum est. Nõ. n. geometrica interrogatio est, non igitur ad omnem interrogationem rñdendum est. Non. n. de musica respondet geometra, sed (vt ĩquit), ad ea respõdet & ea interrogat, quæ sunt determinata in propria scientia. Hæc est expõ Philo. quæ (vt mihi videtur) & planior est, & verior.

ARGY. Autem præterea.

Quòd si quispiam cum geometra ut geometra est, sic disseruit, patet & bene illum esse disceptaturum, si ex his ostẽderit aliquid. Quia si non hoc disseruerit modo, non bene sine dubio disceptabit.

DILVCI.

Si autem disputabit cum geometra, quatenus est geometra, sic manifestum est, quòd & bene, si ex his aliquid demonstrat. si vero non, nõ bñ.

Com. 121.

Cum declarasset, quod in vnaquaque scientia sit tum propria interrogatio, tum propria responsio, nunc concludit in vnaquaque scientia esse propriam disputationem: quæ ex interrogatione ex parte opponẽtis, & responsione ex parte respondentis conficitur: & hoc per exemplum in geometria concludit, & inquit. ¶Si autem, subaudi geometra, quatenus est sic geometra, disputabit cum geometra, manifestum est quod & bene disputabit: & hoc si ex his aliquid demonstrauerit, quæ geometrica sunt. Si vero non, supple geometra sic disputauerit, sed cum musico ex principijs geometricis, is nõ bene disputat. Per quæ patet proprias cuiusque scientiæ disputationes esse, quæ ex proprijs illius scientiæ interrogationibus, atque proprijs responsionibus constat. Et cum dixit, Sic autem, verbum autem non aduersatiue, sed potius coniunctiue legendum est, vt pro præterea, vel pro aliquo tali. Exponit autẽ

Philopon.

hæc Philopon. per exempla. vtputa si quærat à geometris circuli tetragonismum, quem Antiphon & Brysson opinati sunt inuenisse, cum petant sibi ipsis dari, quæ non concederent geometræ, hic quidem rectam lineam adaptare circulari, ille vero, maius et minus circulo describẽs quadrangulum, vt in alijs diximus, per intermedium maioris & minoris descripti quadranguli, æqualem circulo quadrangulum putat demonstrare. Sed sic quidem male aduersus geometras disputabant, non vtentes geometricis principijs. Hippocrates vero quatuor lunulas demonstrans, æquales esse quadrangulo, non male: ex geometricis nanque principijs hæc demonstrat. Vt & nos prius demõstrauimus vnam lunulam æqualem esse triangulo, eorum quatuor, qui ex diuisione quadranguli, putat & alio modo circulum quadrare. Peccat autẽ is, quatenus quod in parte est, censebat & in omni esse.

Hippocra.

ARGY.

Patet etiam illum non redarguere geometram nisi per accidens. Quamobrem inter ignaros geometriæ de geometra disserendum non est Latebit. n. is qui dixerit praue. In cæteris etiã scientijs res sese habet similiter.

DILVCI.

Manifestum autem est quod, non redarguit geometram, nisi per accidens. Quare nõ vtique erit in non geometricis de geometria disputãdum, latebit enim praue disputans. Similiter autem se habet & in alijs scientijs.

Com. 122. Finis disputationis est victoria.

Tertio ostendit in vnaquaque scientia fieri in disputationibus illius propriam victoriam, quæ est finis disputationis. nã, si in vnaquaque propriæ disputationes fiunt, etiam in vnaquaque fient propriæ victoriæ. Vnde inquit: ¶Manifestum autem est, quod qui per extranea redarguit geometram, non redarguit geometram, nisi per accidens. Igitur qui per propria geometræ geometram redarguit, per se vincit, ac redarguit. Vt redarguere arithmeticus potest per numeros geometram, sed per accidẽs: quatenus redargutus geometram inducit formam atque habitum arithmetici. Hæc ostendit Philoponus per exẽplum. vt si quis non geometricus cum interrogauerit geometram, vtrum pulcherrima linearum, recta an circularis. Si aliquis responderet quod recta, & aliquis hunc redargueret, non geometram redargueret. Non enim de his, quæ competunt geometriæ, redargueret, sed per accidẽs, quoniam accidit redargutum geometram esse. non enim quatenus geometra redarguitur. Neque quatenus medicus redarguitur immedicus in musicis theorematibus redarguitur. Ex his omnibus concludit vnum præceptum vtile ad disciplinæ adeptionem, & inquit: ¶Quare non vtique erit in non geometricis de geometria disputandum. Cuius causam assignat, & inquit. Latebit enim praue disputans. Nam (vt Philoponus inquit). Quemadmodum vnumquemque de proprijs ac peculiaribus oportet disputare, ita & geometram, & non ingeometricus de geometria disputaturus est. Non enim sciunt ignari iudicare scientias. Quo circa sæpe sæpius prauus melior putabitur esse quàm sciens. Propter hæc Aristo. assignans causam, dicit. Latebit enim praue disputans. Quoniam nec opponens, nec respondens poterit iudicare an bene: an male disputetur. Et addit id quod de geometria dictum est, Similiter se habere & in alijs scientijs.

Exemplũ Philopon.

Ex his patet in omni scientia esse propriam interrogationem: quæ quidem si est de conclusione, est quæstio, si de principio, est petitio. Secundo patet in omni scientia esse propriam responsionem, quæ si est ad propositionem, est suppositio, si ad quæstionem, est conclusio. Tertio apparet in omni scientia esse propriam disputationem: quæ ex interrogatione, & responsione conficitur. Quarto patet in omni scientia esse propriam victoriam atque redarguitionem, quæ est finis disputationis. Sed circa hæc dubitatur, quia non videtur in scientijs posse esse disputationem, quoniã disputatio est actus dialectici. Respondet Themistius in scientia fieri interrogationẽ, responsionem, & disputationem nõ gratia cõsensus à respondente captandi, sed gratia prætentandi aliquos eiusdem professionis. Sed adhuc dices, quia Primo Elẽchorum disputationes sunt quatuor. doctrinalis, quæ pertinet ad scientiam: dialectica, & tentatiua, quæ ambæ

Dubõ. 1. Rñ. The. Obiectio Cap. 2.

hæc attinent ad dialecticum: & quarta est sophistica. Igitur tentatiua non attinet ad demonstrationem. Dicendum, quod tentare est duobus modis. Vno modo, cuius finis est habere consensum à respondente, vt inde proficiscatur ad disputationem, & hæc attinet ad dialecticum: alio modo, cuius finis est disponere discipulum, vt docet Plato in Menone. Et hæc tentatio est doctrinalis disputatio, & de hac loquitur Themistius. Secundo dubitatur, quia musicus potest cum arithmetico disputare, et tamen musicus non est arithmeticus. Præterea. Omnis disputator, saltem opponens, debet latere: aliter non esset disputatio.

Solutio. Tētare duobus modis. 2. dubō. Solutio.

Dicendum primo, quod Arist. per non geometram intelligit eum, qui nec principaliter, nec subalternate est geometra. musicus autem saltem subalternate est arithmeticus. Secundo dicendum, quod latere est bifariam: aut conueniendo in terminis, & sic licet latere in demonstrationibus, vt perueniatur in finem: aut disconueniendo in terminis: & sic non licet latere in demonstrationibus: quoniam hoc latere esset per extranea latere.

Latere bifariam.

ARGY. *Cum autem interrogationes sint geometricæ, sunt & ingeometricæ, & interrogationum hæ quæ ab ea prodeunt ignoratione quæ est dispositio, geometricæ ne sunt, & inquacunque facultatum similiter. Præterea utra ratiocinationum ab ignoratione proficiscitur, utrum ea quæ oppositis constat, an ea quæ constructa est uitiose?*

DILVCI. Tex. c. 28. Quæstiões tres. An sicut Geometricę, ita ingeometricę interrogationes fiant. An ingeometricę sint scd'm negationis vel dispositionis ignorantiam. An ignorantia dispōnē inducēs perueniat ex syll'o peccāte in forma vel materia. Prima quę. mota i tex.

Quoniam autem sunt geometricæ interrogationes, nonne sunt, & ingeometricæ, & scd'm vnamquanque scientiam quæ secundum ignorantiam qualem secundum sunt geometricæ. Et vtrum qui secundum ignorātiam syllogismus est, sit qui est ex oppositis syll's, an paralogismus.

Cum dixisset, quod non omnem interrogationem interrogādus est geometra, aut medicus, aut quispiam aliorū sciēs, sed sola ea, quæ propriæ peculiarique scientiæ conueniunt, competuntque. Et quod non ad omnem interrogationem respondere debet sciens, sed ad solas proprias, familiaresque: vtputa, geometra ad geometrica, & medicus ad medicinalia. Quærit in his (vt Philoponus exponit) Num, quēadmodum sunt geometricæ interrogationes, sint etiam ingeometricæ, & in alijs scientijs similiter. Hanc proponit, & inquit. {Qm aūt sunt geometricæ interrogatiōes, nōne sunt & ingeometricæ. & vt mouit qōnem de geometricis, ita & in alijs sil'r intelligendū est. vt vtrū, sicut sunt physicę interrogationes, sint & innaturales? Vñ sensus est, Vtrum in eadē scientia, vtputa in geometria, sint geometricæ & ingeometricæ interrogationes? Et in physica, sint naturales & innaturales interrogationes: & in alijs scientijs similiter. Et per interrogationes intelligi potest de principijs, et sunt petitiones: et de cōclusionib⁹, & sunt qōnes. de vtrisque. n. qō est, an in eadem scientia, sint vt in geometria geometricæ, & ingeometricæ: hæc pma qō. Deinde mouet scd'am qōnem, quæ sic ad primam continuatur. Et siquidē in eadem geometria sint interrogationes geometricæ, & ingeometricæ, quæ sint hę, & secundum qualē ignorantia vtique fuerint? & vt intelligat hæc quæstio, animaduerte, vt posterius patebit, quod duplex est ignorantia: hæc quidē scd'm negationē, illa vero scd'm dispōnem. Ignorantia negationis est, quæ nullā notionem habet de re. Secundum dispositionem vero, quæ notionem quidem habet de re, sed fallacem, & non exquisitam. Qui enim non scit parallelas concurrere, is ignorātiam habet, quæ secundum negationem est. Siquis vero putauerit parallelas concidere, is ignorātiam habet, quæ est secundum dispositionem: quoniam male de re dispositus est. Est ergo secunda quæstio, cum in eadem geometria sint geometricæ, & ingeometricę interrogatiōes, & ingeometricæ interrogationes sint, quæ sunt secundū ignorantiam: Ideo quæritur secundum qualem ignorantiam hæ interrogationes sint ingeometricæ, an dispositionis, an negationis. Et hoc inquit. {Et secūdum vnamquāque sciam, quæ secundum ignorantiam: hoc est. & dato quod interrogationes, quæ sunt secundum ignorantiam, vtputa ingeometricæ, sint secundum scientiam geometriæ, secundum qualem ignorantiam sunt geometricæ, an secundum ignorantiam dispositionis, an secundum ignorātiam negationis. Hæc expositio Philoponi est, qui verba græca optime perlibrauit. vnde sensus est secundæ quęstionis: cum ingeometricæ interrogationes, quæ sunt in eadem geometria, sint secundum ignorantiam, secūdum quam ignorantiam, hæ sunt, an dispositionis, an negationis. Deinde mouet tertiam quæstionem: Nam cū ignorantiam quæ secūdū dispositionem est, trifariam diuidāt Platonici, aut secundum materiam, aut scd'm formam syllogismorū, aut scd'm vtrunque, vtrum interrogationes, quæ sunt secundum ignorantiam sint secundum ignorātiam proficiscentem à syllogismis peccantibus in materia, aut peccantibus in forma, aut peccantibus in vtroque.

2. questio. Cōmenta. sequenti. Duplex ignorantia. 3. quæstio. Ignorantia dispōnis trifariā scd'm Platonicos.

Vbi animaduerte: quod syllogismus sophisticus triplex est, aut qui ex falsis syllogizans seruat formam, aut qui ex veris, non seruat formam, aut qui ex falsis, non seruat formam. Primus quidem peccat in materia. Secundus peccat in forma, tertius peccat in vtroque. Quærit ergo secūdo loco, cum triplex sit ignorantia, aut quæ proficiscitur à syllogismo peccāte in forma, aut in materia, aut in vtroque, vtrum interrogationes, quæ sunt secundum ignorātiam, sint secundum ignorantiam proficiscentem à syllogismis peccantibus in materia: aut peccantibus in forma, aut peccātibus in vtroque. Vnde inquit. {Et vtrum qui secundum ignorantiam syllogismus, qui est ex oppositis syllogismus, an paralogismus.} Hoc est vtrū interrogatio ingeometrica sit syllogismus secundum ignorātiā, quæ ex oppositis, hoc est secundum ignorantiam dispositionis: ex falsis videlicet propositionibus factus syllogismus: hæ enim oppositæ sunt veris. an paralogismus, hoc est, qui ob peccatum secundum figuram fit: quem neque syllogismum dixit, sed paralogismum, propterea quia non seruatur figura. Et verbum illud secūdum ignorantiam, in communi accipiendum est, tam in syllogismo quàm in paralogismo.

Syll's sophisticus triplex.

ARGY. *At enim ingeometricæ interrogationes, aut ex geometria sunt, aut ex alia facultate. Nam musica quidem interrogatio, si de geometria fiat, ingeometrica est. At æque distantes putare concurrere, tū geometrica, tum ingeometrica est. Duplex est enim ingeometricum, & perinde atque informe, atque alterum ex eo quia nihil habet geometriæ, ut informe, quod uacat forma: alterum ex eo quia aliquid eius praue complectitur, ut informe, quod turpem habet formam fœdamque.*

DILVCI. Ingeometricę interrogatiōes sunt scd'm ignorantiā prauæ dispositionis.

Secundum geometriam autem, aut ex alia arte, vt musica interrogatio ingeometrica est. de Geometria autem, vt adinuicem paralellas cōcurrere opinari, geometrica quodam modo est, & ingeometrica alio modo. Duplex enim hoc est. Sicut Arrythmon, & alterum quidē ingeometricum est in nō habendo, sicut Arrythmon, alterum vero in praue habendo.

Com. 124.

Rñdet nunc ad qōnes. Et (vt Philoponus inquit) Ari. diuidit ignorantiam. qm altera est secundū negationem, altera secundū dispōnem: quæ quidem ex alia arte interrogationes sunt, secundū negationē ignorantiæ sunt, quę vero ab ipsa falsæ sunt, hę secundum dispositionem sunt. Tunc vult, quod interrogationes, quæ ingeometricæ sunt, secundum ignorantiam dispositionis geometricæ sunt aliquo modo, & non geometricæ alio modo. Nam quatenus ex geometria terminos hñt, geometricæ sunt, quatenus vero falsa capiunt, nō geometricæ. Vñ dicit. {Secundum

cundum geometriam aût interrogatio duplex est: aut ex alia arte, & hoc pacto ignorantia negationis est, vt musica interrogatio in geometrica est. hæc enim est secundum ignorantiam negationis. De geometria aût, alia interrogatio est ingeometrica, quæ falsa capit. vtputa, quæ est, secundũ ignorantiam dispositionis, vt adinuicem parallelas concurrere opinari, Geometrica quodã modo est, & ingeometrica alio modo. Ergo interrogatio ingeometrica secundũ geometriã, duplex est: aut secundũ ignorantiam negationis, & sic musica interrogatio est ingeometrica: aut secundum ignorantiam dispositionis, & sic contrarium primorum principiorũ est ĩterrogatio ingeometrica. Nam vtraq; est ignorare secundum geometriã, licet altera sit secundum dispositionem, altera secundũ negationem. Huius diuisionis ponit exemplum, & inquit: ❴Duplex. n. hoc est: Sicut Arrythmõ: hoc est sicut incõsonans. nã vt incõsonãs duplex, alterũ in nõ cõsonãdo, alterũ in praue cõsonãdo, ita quoq; duplex ingeometricũ: alterũ qdẽ; ingeometricũ est in nõ habẽdo, sicut Arrythmon, dicitur inconsonans in non habendo, hoc est per negationẽ: alterũ vero in praue habendo. Pro euidentia dictorum animaduerte, vt Philoponus exponit, q̃ quẽadmodum Arrythmon duplex est. Aliud quidem, quod nullo pacto p naturam aptũ est habere Rythmum, vt si quis dicat punctum arrythmõ, q̃m suapte natura Rythmon non habet. aliud vero quod habet quidem, sed male, vt carmen dicimus arrythmon, q̃ praui Rythmi sit. Eodẽ modo & ingeometricũ, aut quod penitus est in negatione geometriæ, aut quod male, & insicienter cõplexũ sit. Talia aût sunt, quæ secundum alias scientias sunt. vtputa, siquis interrogabit geometram musicũ theorema, aut medicinale: Hoc enim est eius ignorantię, quę est secundum negationem: & ita hoc ingeometricũ est, quẽadmodum punctum Arrythmon: Siquis vero dicat parallelas concidere: quatenus quidam de parallelis, & de cõcursu ipsarum dicit, Geometrica est interrogatio, quatenus vero dicit concidere parallelas non geometrica est interrogatio, hoc est cacogeometricon, hoc est praue geometricum. Ex his patet solutio ad primam. Nam declaratum est esse geometricas interrogationes & ingeometricas: & eas interrogationes ingeometricas, quę sunt secundum ignorantiam dispositionis, quæ vero sunt secundum ignorantiam negationis, licet sint secundum geometriam, tamen sunt non geometricæ, quoniam alterius artis sunt ab ipsa geometria.

Notandũ Arrythmõ duplex.

Ingeometricum duplex.

Solutio ad primã quæstionem.

ARGY. *At hæc ignoratio, & quæ ex talibus est principijs geometriæ contraria est.*

DILVCI. Et ignorantia hæc, quæ ex eius principijs contraria est.

Com. 125.

Secundo quærebatur, cum ingeometricę interrogationes, quæ sunt secundũ ignorantiam, sint geometricæ, secundum qualẽ ignorantiam sunt geometricæ. Respondet q̃ interrogationes ingeometricæ quæ sunt secundum ignorantiam geometricæ, sunt interrogationes secũdum ignorantiam dispositionis, quę ex principijs cõtraria est: Vtputa, ex falsis, quæ sunt opposita primis principijs. Vnde inquit. ❴Et ignorantia hæc, qua interrogationes ingeometricæ sunt Geometricæ, ea est, quæ ex eius principijs contraria est. Hoc est ea ignorantia est, quæ dispositionis dicitur. vtputa, quæ est syllogismus ex oppositis primis. Nam (vt Philoponus inquit) Hæc ignorantia est in praue habendo, praue aût habere est quod est ex principijs, hoc est ex propositionibus non veris. Falsæ enim veris contrariæ sunt. Ergo continuatur hoc modo, q̃, cũ duplex sit ingeometrica interrogatio, aut quæ nullam habet cum geometria proprietatem, aut quæ deprauate habet, hanc distinctionem cum posuisset, mox, vt Philoponus inquit: ❴Exponit quid sit deprauate habere, & vult, quòd sit ex propositionibus contrarijs veris. Alterum vero modum, qui est ob peccatum in figura, omnino seiunxit à geometria, q̃m (vt diximus) nihil in geometria concludi potest ob peccatum in figura. Ex hoc patet solutio ad secundam, q̃ ingeometrica interrogatio quæ est secundum ignorantiam geometricam, ea est, quæ est secundum ignorantiam dispositionis.

E

Solutio ad secundam.

ARGY. *In mathematicis autem non similiter fraus fit cum disseritur, quia medium est semper duplex, nam alter extremorum de hoc omni, & hoc rursus identidem de altero dicitur. atque prædicatum non dicitur omne.*

DILVCI. Tex. c. 29. In scientijs demrãtiuis non fiũt paralogismi. Com. 126. Introdu. Iuniorum. Philopon.

In mathematibus autem non est similiter paralogismus, q̃m medium semper duplex est. Et enim de hoc oĩ, & hoc iterum de alio dicitur oĩ. Quod aût prædicatur, non dicitur omne.

Secundũ Iuniorum expositionem Arist. hic soluit tertiam quæstionem. At, vt ex cõmentarijs Philoponi mihi videtur, Arist. voluit ad tertiam quæstionem solutionem esse manifestam ex his, quæ dixit ad p̃cedentes quęstiones. Ex dictis enim patet ignorantiam dispositionis esse syllogismum ex falsis, qui tñ seruat figuram, non autem paralogismum: qui peccat in figura. Et quoniam dixit in scientijs accidere paralogismũ, in hoc loco (vt Philoponus inquit), vult dicere, q̃ nõ ita paralogismi in sciẽtijs fiunt, sicut in dialecticis methodis. Quoniam in scientijs syllogismi fiunt circa determinatas res, in quibus nõ accidit multiplicitas: in dialecticis vero cum syllogismi fiãt circa sermones, accidere potest multiplicitas. Vnde inquit ❴In mathematibus aût, hoc est in scientijs, nõ est similiter paralogismus, veluti in dialecticis. Et assignat causam, q̃m in scientijs semper medium est vnum & determinatum, duplex tñ, hoc est bis ante conclusionem assumptum. etenim de hoc omni scilicet maior de medio omni, & hoc scilicet medium iterum de alio dicitur omni. s. minori. Et ne quis dicat prędicatum posse distribui, addit obiter. Quod autem prædicatur, nõ dicitur omne. Et sic nec maior de medio potest vniuersaliter accipi, nec medium de minori potest distribui. Per quæ vult habere in scientijs semper medium esse vnum & determinatum, licet bis assumptum, vt subiectum, & vt prædicatũ, vnũ tñ semper. In dialecticis vero non semper vnũ & idẽ est. verbi gratia. Sapientes discunt: Qui discunt, non sciunt. Sapientes igitur non sciunt. Discere enim æquiuocũ est: & in ipso intelligere, et in ipso doceri dictum. latet autem deceptio propter æquiuocationem. Et rursus, Homo animal: animal trisyllabum. homo trisyllabũ igitur. Dupliciter enim homo & in substãtia, & in nomine. Etenim & res dicitur homo, & nomen etiam. Et iterum Olera excedunt terram: quod excedit eo quod exceditur maius est: Olera igitur terra maiora sunt. Excedere enim aut secundum magnitudinem excedere dicitur, aut supra superficiem esse. Quia igitur non circa determinatos, multas deceptionis causas habent. In scientijs vero nõ ita, determinatæ. n. sunt res, quæ scd'm vnamquãq; scientiam, & nũquam ob æquiuocationẽ error in ipsis accidit. Quo fit, vt paralogismi in scientijs non accidant, sicut in dialecticis. nam neq; accidere possunt propter æquiuocationem medij, neq; propter illius multiplicitatẽ in dialecticis aût possunt accidere paralogismi in dictione, vt visum est.

F

G

Discere æquiuocum est.

H

Quæstio.

Quærunt Iuniores. Vtrum prædicatum sit forma subiecti. Et licet hæc quæstio sit obiter quæsita, tamen argumentantur q̃ non, q̃m nec genus nec differẽtia est forma speciei, cum sint illius partes. prętera in hac propositione, homo est homo: homo non est forma sui. Neoterici asserunt prædicatum esse semper subiecti formam, prę terq̃ in propositione, in qua idem prædicatur de seipso. Sed contra, q̃m in hac propositione, album est lignum, potius subiectum est forma prædicati q̃ contra, vt Boetius dicit. Propterea dicendum, q̃ in prædicatione naturali, semper prædicatum est forma subiecti, aut inhęrens, quæ inest, aut declarans, quæ dicitur de alio. In ea autem

Sol. Neotericorum. Cõfutatio.

Propria solutio.

enuntiatione,

enuntiatione, in qua idem de se enuntiatur, nihil prædicatur, cum non sit propositio, vt alibi diximus, sed enuntiatio, quæ ex nomine constat, & verbo.

ARGY. *Hæc autem licet quasi cernere mentis perceptione, in disserendi uero facultatis disceptationibus latent. Est ne omnis circulus figura, si designauerit patet. sed quidnam ultra, Carmina ne sunt circulus? continuo patet non esse.*

DILVCI. Hęc autem sunt, vt est videre intellectu. In orationibus autem, latent. Vtrum omnis circulus figura sit, si autē scribatur, manifestum est. Quid autem sint ne carmina circulus. manifestum, quoniam non sunt.

Com. 127. Cum dixisset, q̄ in mathematicis scientijs non accidāt paralogismi in dictione, sed in dialecticis methodis, nunc per exempla hæc ostendit, & inquit. ⁅ Hæc autem sunt, terminos dicit, vt est videre intellectu, videlicet in mathematibus: nam de his est sermo. q. d. in mathematibus autem, nō est similiter paralogismus propter duplicitatem termini, veluti in dialecticis. vnusquisq; enim terminus eorum, qui in mathematibus sunt, eo quod determinatus sit, velut ostensio est. Et simul cum auditur circulus aut tale quid, statim sciens videt quod dictū est, in seipso depictum, et non fertur in aliud quoddam significatum, sed in hoc solum, cuius & definitionem intra se continet. Ergo, quasi dicat, hæc autem, s. termini & terminorum significata sunt eo modo, vt est videre intellectu in ipsis mathematibus. Nam, vt Philoponus exponit, si quis interrogaret geometram, si circulus sit figura, statim phantasiam aduerteret ad descriptum circulum, & non determinaret de quo circulo sermo est: aut quot modis circulus dicitur, quoniam ex descriptione patet eius determinatio. Propterea inquit. ⁅ Hæc autem, s. termini & terminorum significata in mathematibus sunt eo modo, vt est videre intellectu à sensibus atq; phantasia terminorū significato accipiente vel intellectu, in quo sunt depictæ figuræ & circuli, vt sunt in abaco, vt recte Philoponus exponit. In orationibus autem, hoc est in dialecticis conuētibus, latent nomina, propterea q̄ non sint determinata, vtrum omnis circulus sit figura. Nā in voce circulus est multiplex, q̄m dicitur de figura, & dicitur de carminib⁹. Si autem scribatur, scilicet aut in phantasia, aut in abaco, manifestum est: & sic tollitur æuiuocatio. Rursus autem si quis te interrogaret quid sint, hoc est, vtrum sint ne carmina circulus. Iterum manifestum est, q̄m non sunt circulus, ex descriptione enim in abaco, aut in phantasia, patet q̄ carmina non sint circulus. Ex his sequitur, q̄, cum determinata sint, quæ subiecta sunt geometriæ, & nulla ęquiuocatio est in scientijs, minus ac raro est paralogizari in ipsis: determinata. n. est, (vt Philoponus inquit,) vniuscuiusq; termini significatio, vtputa quid est circulus, & q̄d linea, & quid æquipedum, & quid concidere, & vnumquodq; cæterorum eodem modo, & sunt quasi constitutæ, dispositæq; in anima figuræ. Vnde simul est eum audire circulum, & circulum, qui in anima est figuratus, ac dispositus est intelligere. Sic autem non est in dialecticis, non enim determinata sunt, quæ sunt subiecta dialecticę.

Verborum expositio. Quo vero ad verba attinet, animaduerte (vt Philoponus perpulchre exponit,) q̄ Aristoteles vocat carmina circulum, hoc est epigrammata, eo modo confecta, nō, vt dictionem finalem primi versus cōsequatur principium secundi, & finalem dictionem secundi consequatur principium tertij, & sic deinceps ordinate. sed vt possit idem versus, & principium & finis fieri. Huius rei affert exemplum ex epigrammatæ, quod Homerus, vt Herodotus inquit in vita Homeri, confecit in Midam Regem Phrygum. Exponit & Philoponus hæc alio modo, sed non curo, quoniam exemplorum non veritas, sed manifestatio requiritur.

2. de aïa. Comē. 67.

A ARGY. *Atque nō oportet inficiationem ad ipsum afferre, si sit propositio inductiua. Vt enim neque propositio esi ea, quæ non ad plura sese extendit: (non enim erit de omnibus: uniuersalibus autem extruitur ratiocinatio) Sic patet nec eam inficiationem esse, quæ uniuersalis non est. Etenim eædem sunt propositiōes, inficiationes ue. Nam quam affert quispiam inficiationem, ea uel disserendi uel demonstrandi propositio fieri potest.*

DILVCI. Non oportet autem instantiam in ipsum ferre, si sit propositio inductiua. Sicut enim neq; propositio est, quę nō est in pluribus. (Non. n. erit in omnibus: ex vniuersalibus autem syllogismus) Manifestum est, q̄ neque instantia est. Eædem enim sunt propositiones, & instantiæ. Quam enim fert instantiam, hęc vtique fiet propositio demonstratiua aut dialectica.

Instantia in scientijs demōstratiuis sp vl'is est, sec⁹ in Dialecticis.

B Com. 128. Quæ Phil. Quid velit facere hic Arist. Philoponus dubitat, nec bene ipse exponit. Quidam vero (quorū expositionem narrat Philoponus) dixerunt, q̄, cum Arist. Declarasset differentiam inter paralogismos dialecticos, & doctrinales, hic velit declarare qualis sit instantia, quæ fit in paralogismis, qui fiunt in mathematibus. Dato q̄ aliquis paralogismus in illis fiat, veluti esset iste, Circulus omnis figura, carmen circulus, igitur carmen figura. dico dato q̄ in mathematicis fieret: quia reuera nullus fit paralogismus in dictione, vt in dialecticis. Sic igitur vult declarare qualis instantia fiat in paralogismos mathematicos, si aliquis in mathematicis paralogismus fieret. Et vult q̄ instantia contra paralogismos mathematicos non fit per inductionem, hoc modo inducendo contra minorem, & hæc, & illa carmina non sunt circulus, sed oportet vniuersaliter instare, vtputa, q̄ nullum carmen sit circulus. Nā sicut propositio non est demonstratiua, quæ non est vniuersalis, q̄m ex vl'ibus est syllogismus, ita nec instātia est scientifica, quæ non est vl'is. Causa aūt, q̄m instātia fit aliquādo syllogismi pars. Vtputa, si aliquis instaret ad propositionem dicentē carmina circulus, & diceret, nullum carmen est circulus. Instantia nunc fieret syllogismi conclusio dicentibus nobis hoc modo, Nullum carmen est figura: omnis autem circulus figura est: nullum igitur carmen circulus est. Si vero ad conclusionem fertur instantia, dicentem, q̄ carmina circulus, dicet hoc modo, Nullum carmen circulus est: circulus autem figura est: nullū igitur carmen figura est. Hæc est vna expositio, quam Philoponus narrat, & non approbat. Primo, q̄m semper instantia est syllogismi conclusio, hanc. n. oportet demōstrare, vt oppositum ipsi demonstrabimus non recte eē. Amplius, hæc expositio non consonat verbis Aristotelis, vt dicit. Tamen ipse exquisitam huius loci expositionem transfert ad tempus, donec perquirat alios expositores.

Propria [ex]positio. Sed si liceat ponere os in cœlum, dicerem q̄ Aristoteles hic velit ponere differentiam inter instantiā dialecticam, & doctrinalem, siue scientificam. Nam, postq̄ posuit differētiam vnam inter paralogismos dialecticos & mathematicos, hic obiter interponit differentiam inter instantiam dialecticam, & scientificam. Et vult, q̄ dialectica instantia sit particularis, vel inductiua, hoc est singularis. Sciētifica vero sit vniuersalis, q̄m est propositio de omni & per se. Vnde inquit. ⁅ Non oportet aūt instātiam ferre in ipsum, quod volumus destruere in mathematicis, si illa instantia sit propositio inductiua, hoc est singularis. sic enim instamus in dialecticis. Affert cām, cur nō sic instamus in mathematicis, & inquit ⁅ Sicut. n. neque propositio est in mathematicis, quæ non est in pluribus: hoc est vniuersalis, contra quam instamus, ita nec instantia est, quæ non est vniuersalis. Nam (vt inquit) si propositio non sit in pluribus, & vniuersalis, non erit in omnibus. Sed (vt inquit). Syllogismus ex vniuersalibus est.

eſt. Et ita nec propoſitio poteſt eſſe niſi vniuerſalis: quare & inſtantia vniuerſalis eſt. Per hæc autem verba vult innuere conſequentis deſtructionem, hoc pacto, ſi propoſitio non ſit v'lis, propoſitio non erit in omnibus. Et ſi propoſitio non ſit in omnibus, ſyllogiſmus non erit ex vniuerſalibus. Deſtruit tunc vltimum cõſequens dicẽs, Sed ex v'libus eſt ſyll's. Et ſic vult habere ꝙ ꝓpoſitio ſit vniuerſalis, quare & inſtantia. Et hoc infert: & inquit. {Manifeſtũ eſt ꝙ neq; inſtantia eſt vniuerſalis, ſubaudi ſi propoſitio non ſit vniuerſalis. Cuius cãm affert, & inquit. {Eędem .n. ſunt propoſitiones, & inſtantię. cuius cãm affert, dicens. Quã enim fert inſtantiã, hæc vtiq; fiet propoſitio demonſtratiua in ſcientijs, aut dialectica in problematibus. Recte ergo dictum eſt, ꝙ inſtantia in ſciẽtificis ſit vniuerſalis.

Verborum expoſitio.

Quo vero ad verba attinet. Quidam et recte dixerunt, ꝙ inſtãtia, quando fit ad propoſitionem, vt ſi fieret ad propoſitionem, nõ dicentem carmina circulus, diceremus, nullum carmen figura eſt. Omnis aũt circulus figura: nullum igitur carmẽ circulus eſt. Sin autem fieret ad concluſionẽ, inſtantia fiet propoſitio, vt ad illã concluſionẽ carmina circulus, dicemus hoc pacto, Nullũ carmen circulus eſt: circulus autẽ figura eſt. nullũ igitur carmen figura eſt. Et ita quouis mõ ſemper inſtantia eſt v'lis. At in dialecticis põt eſſe inductiua, hoc eſt ſingularis.

Dubõ contra expoſitionem. Prima. Secunda. Tertia.

Sed circa hanc noſtrã expõnem, ſunt dubõnes, & prima quidem: quia inſtare eſt officiũ opponentis: ſed in mathematicis non licet opponere & reſpõdere, nõ enim in illis diſputationes fiunt: igitur non ſunt inſtantiæ. Secũdo, quia propoſitiones demonſtrationis ſunt veræ: Inſtãtiæ aũt falſæ. Igitur inſtantiæ non ſunt propoſitiones per ſe. Tertio, inſtantia eſſe põt ad vniuerſalem propõnem: ſed inſtare ad vniuerſalem non fit niſi per contradictionem, & omnis contradictio eſt inter vniuerſalem & particularem. Igitur omnis inſtantia eſt propoſitio particularis.

Solutiones ad primã & ſecundã. Inſtantiã in mathematicis bifariã fieri poteſt.

Pro ſolutione animaduerte ꝙ in mathematicis bifariam fieri poteſt, aut tentatiue, qualis à præceptore fit erga diſcipulũ. & hæc ſemper eſt v'lis, et vera: eo quia imperitus diſcipulus ſemper profert falſam & impoſſibilem propõnem. Aut litigioſe, & hæc fit ab imperito atq; contrarie affecto, vt de Bryſſone fertur. Et quando fit ex parte imperiti, poteſt eſſe impoſſibilis. Ariſtoteles loquitur de inſtantia tentatiua, quæ fit à præceptore erga diſcipulum. Et per hoc patet ſolutio ad duas primas diſputationes.

Ad tertiam

Ad tertiam dico ꝙ in his quæ ſunt per ſe, idem eſt vniuerſalis, & particularis ſecundum rem. Et ita in demonſtratiuis inſtantia particularis ſecũdum rem eſt vniuerſalis, ſecus eſt in dialecticis.

ARGY.

Fit autem ut quidam uitioſe concludant, propterea quod eos medios ſumunt, qui terminos utroſq; ſequuntur. Quale quidem facit & Cœneus, ignem gigni multiplacata ratione cõcludens hoc pacto, Ignis (ut dicit) celerrime gignitur: quod multiplicata gignitur ratione, id celerrime gignitur. Hoc aũt modo cõſtare rõcinatio nequit. Sed ſi celerrimam generationẽ multiplicata ſequatur ratio, & ignem celerrima generatio. Interdum igitur fieri nequit, ut ex his quæ ſumũtur ratiocinatio conſtruatur, interdum uero fieri poteſt, ſed non cernitur.

DILVCI. Ex affirmatiuis in ſcda figura, non fit bon⁹ ſyllogiſmus.

Contingit autem quoſdam non ſyllogiſtice dicere, propter id quod accipiunt ad vtraq; cõſequentia. Vt & Cœneus facit ꝙ ignis in multiplicata analogia ſit. Etenim ignis cito generat, ſicut dicit, & hæc eſt analogia: Sic autem nõ eſt ſyllogiſmus. Sed ſi velociſſimã analogia ſequitur multiplicata. Et ignem velociſſima in mutatione analogia. Aliquando quidem enim non contingit ſyllogizare ex acceptis, aliquando vero contingit, ſed non videtur.

E

Syllogiſm⁹ in ſcda figura, ex oĩbus affirmatiuis cõuertibilibus, ꝙ p cõuerſionem maioris reducitur ad primam.

In multiplicata Ignis proportione generatur.

F

Com. 129.

Cum dixiſſet ꝙ ob medium terminum æquiuocum exiſtentem, ſepenumero in diſputationibus fiũt multi paralogiſmi: quod quidem in ſcientijs non accidit, nũc vult demonſtrare (vt Philoponus inquit) Paralogiſmos, qui ob figuram fiunt in diſputationibus, vt oſtendat, ꝙ ſecũdum hos, differunt ſcientię à diſputationibus dialecticis, quatenus in dialecticis diſputationibus paralogiſmi fiũt ob figuram. in ſcientijs aũt non fiunt. Nõ fiunt aũt in ſciẽtijs, qm̃ ſyllogiſmi ſcientiarum ſunt ex his, quæ per ſe, & conuertibilia ſunt, at ſyllogiſmi in dialecticis non ex conuertibilibus ſunt. Hic igitur vult, ꝙ in dialecticis ob figuram paralogiſmi fiant, propterea, ꝙ idẽ medium ad duo extrema ſequatur: hoc eſt eo ꝙ capiant in ſecunda figura duas affirmatiuas. Putant. n. ꝙ ſi idem ſequatur ad duo, & ea inter ſe ſequatur: hoc aũt non eſt, niſi illa conuertibilia fuerint. Nam & ad hoĩem, & ad lapidem ſubſtantia ſequitur, non tamen alterum ad alterum ſequitur, hoc eſt lapis ad hoĩem, aut hõ ad lapidem: non. n. ſunt conuertibilia, ſicut faciebat ſophiſta Cæneus. Syllogizabat. n. ꝙ

G

ignis in multiplicata analogia ſit, hoc modo, Ignis velociſſime fit: quæ in multiplicata analogia fiunt, citiſſime fiunt: ignis igitur in multiplicata analogia fit. Circa quæ Ariſtoteles inquit, Interdum in talibus ſanam fieri rationem, hoc eſt ſyllogiſmum, vtputa, cum propoſitiones cõuertuntur.

Diſputatio Philop. cũ Alexan. de multiplicata analogia. Alex. Phil. contra Ale. Ale. nõ fuit perit⁹ mathematicis.

Diſputat hic Philopo. cum Alexan. de multiplicata analogia quid ſit. Ad quod Alex. reſpondet, ꝙ Ariſt. per multiplicatam analogiã intelligit proportionem qualis eſt duorum ad tria, & ducentorum ad trecenta. Contra quem aſſerit, eum non habere multã in mathematicis peritiam. Qm̃ ignorabat proportionem duorum ad tria, & ducentorum ad tricenta eſſe multiplicem, cum reuera ſit ſuperparticularis. Non. n. tria ad duo ſunt multiplicia, nec trecenta ad ducenta. nõ. n. maior numerus continet minorem bis aut ter, aut ſæpius, ſed ſemel cum aliqua eius particula. Ergo eorum proportio nõ eſt

H

multiplex. Proportio. n. multiplicans ſiue multiplex eſt: quando in numeris maior bis, aut ter, aut ſæpius præciſe continet minorem. Vtputa, in duplis duo ad quatuor, et quatuor ad octo, aut in triplis. 3. ad. 9. &. 9. ad. 27. & alijs eodem modo. Superparticularis vero eſt, quando maior numerus habet totum minorem, & particulam aliquã, quamuis ipſius, aut quartam, aut quintam, aut deincipitem. Vtputa, numeri ternarij ad binarium ſuper particularis eſt proportio. Habet. n. totum ipſum, & dimidium: quocirca proportio hæc Hæmiolia vocata eſt propter dimidiũ, latine à Boetho dicitur ſexquialtera. Proportio vero quatuor ad. 3. Epitrita. habet. n. totum & tertiam eius: Ideo Boethus eam vocat ſexquitertiam, hoc eſt ſemel continens, & tertiam. Numeri ergo ab Alexandro aſſumpti ad demonſtrationem, vtputa, duo & tria, & ducenta & trecenta non ſunt in ratione multiplicata, ſed in ſuperparticulari, hoc eſt in Hæmiolio. In qbus auctio

non

non fit ſicut in multiplicatis vel multiplicibus. Propter hæc Philoponus cum Proclo exponit per multiplicatos numeros eorum, quorum adinuicē eſt proportio multiplex, vt.1.2.4.&.8.16.32.64.138.266. & ordine deinceps. Poſſibile.n.eſt in infinitum progredi, nec ſolum in duplis hoc accidit, ſed in triplis, & quadruplis & reliquis omnibus. In ſuperparticularibus vero, quos Alex. ſuppoſuit, nullo modo ſic velociter proportionem eſt inuenire. Non.n.vt duo.ad.3, Ita deinceps:&.3. eſt inuenire ad aliquem alium eorū: qui poſt ipſum eandem rationē habere. quo vero modo ſit inuenire plures ſuper particulares proportiones deinceps, methodo opus eſt arithmetica: quam Nicomachus ī introductione aſſignauerat. Sic igitur Ariſto. per generari in multiplicata analogia intelligit generari in proportione multiplici, vt quando genitum eſt multiplex ad id, ex quo generatur. Quoniam velociter eſt inuenire hanc proportionem. Proportionem vero ſuperparticularem, non ſic facile eſt inuenire. Vnde dicit. Contingit autem quoſdam non ſyllogiſtice dicere. Subaudi in dialecticis, propter id quod accipiunt ad vtraq; conſequentia. vt in ſecunda figura ex duabus affirmatiuis. In dialecticis enim (propterea ꝙ propoſitiones non conuertantur) contingit ſyllogizari ex duabus affirmatiuis. Et ponit exemplum, & īquit. Vt Cęneus ſophiſta facit, Syllogizās ꝙ ignis in multiplicata analogia ſit, hoc pacto, Ignis cito generatur, hæc eſt minor: Hæc eſt ſubaudi multiplicata analogia: hæc eſt maior, vt ſit ſyllogiſmus hoc pacto. Quod in multiplicata proportione generatur, celeriter fit: Ignis celeriter fit: ergo ignis in multiplicata proportione generatur. Tunc exponit qualis hic ſyllogiſmus ſit, & dicit. Sic autem non eſt ſyllogiſmus, quoniam eſt in ſecunda figura ex duabus affirmatiuis. Sed ſubaudi erit ſyllogiſmus, ſi velociſſimam, ſ. generationem, ſequitur multiplicata analogia, Hoc eſt, ſi maior conuertatur hoc pacto, quod celeriter fit in multiplicata, proportione generatur. Et ignem ſubaudi ſequatur analogia in velociſſima mutatione: ita vt minor ſit, & ignis velociter fit. Nam tunc ſequitur ꝙ ignis in multiplicata analogia generetur. Quo vero ad verba attinet, Per ignem eſſe in velociſſima mutatione, intelligitur ignem eſſe in velociſſima generatione. Addit autem Ariſt. cauſam differentiæ, & inquit. Aliquando quidem enim nō contingit ſyllogizare ex acceptis, aliquando autem contingit, ſed non videtur. Diximus ꝙ duas affirmatiuas in ſecunda figura poſſibile eſt introducere ad ſyllogiſticam figurā: quando termini ſunt conuertibiles, vt poſſit conuerti maior, vt reducamus ipſam ad primam figurā: quādo vero non conuertuntur, nō reducitur. Et addit: ſed nō videtur. quia licet ſit in quibuſdam talibus cōcludere cōcluſionem propter propoſitiones, ſicut diximus, in conuertibilibus vtentes conuerſione maioris, non tamen videtur neceſſarium, propter inſyllogizabilitatem complicationis propoſitionum. Nō enim complicatio cauſa eſt, ſed eo ꝙ termini conuertuntur vt poſſit & recte complicari. Ergo addit, ſed non videtur, quia licet contingat ſyllogizari, non tamen videtur, quia non apparet neceſſarium, niſi facta conuerſione. Sed dices, tunc omnis ſyllogiſmus in ſecunda, & tertia figura erit paralogiſmus, quoniam nullus apparet neceſſarius, niſi facta conuerſione. Dicendū ꝙ in aliꝭ figuris ſeruatis qualitate et quātitate ſyllogiſmi nō ſunt paralogiſmi: qm̄ ſemper poſſunt reduci in primam figurā. At ſyllogiſmus ex duabus affirmatiuis in ſecunda figura, eſt paralogiſmus: qm̄ nō ſemper poteſt reduci, ſed ſolum, cum termini conuertuntur. Propterea addit, Aliquando enim non contingit ſyllogizari ex acceptis, Aliquando vero cōtingit, ſed non videtur. At ſyllogiſmi ſecundæ, & tertiæ ſeruatis qualitate, & quantitate ſemper poſſunt reduci: & hac ratione nō ſunt paralogiſmi. Patet ergo ꝙ in dialecticis paralogiſmi contingunt propter figuram, quoniam non fiunt ſyllogiſmi ex conuertibilibus. In doctrinis autem tales ſyllogiſmi non accidunt, qm̄ propoſitiones ſunt ſemper per ſe, & conuertibiles, & ita ſemper maior, conuerti poteſt.

Sua pō. — Sillogiſmꝰ Cęnei. — Verborum expoſitio. — Obiectio. — Solutio.

ARGY. *Quia ſi fieri non poſſet, ut uerum oſtendatur ex falſis, facile eſſet reſoluere. Conuerſio nanque neceſſario fieret. Si enim A uerum, quod cum ſit, hæc ſunt quæ quidem eſſe ſcio, ueluti B. ex his igitur illud eſſe oſtendam. Conuertuntur autem ea magis, quæ in mathematicis ſunt, quia nullum accidens ſed definitiones accipiūt, atq; hoc etiā ipſo à differēdi differūt facultate.*

DILVCI. Si autem eſſet impoſſibile ex falſis verū demonſtrare, facile vtiq; eſſet reſoluere. Conuertuntur enim ex neceſſitate. Si enim A, ens, hoc autem cum ſit, ea vtiq; ſunt, quę noui, quoniam ſunt, vt, B, Ex his igitur demonſtrabo, quoniā illud eſt, Conuertuntur autem magis, quę ſunt in mathematicis, quoniam nullum reſpiciūt accidens. (Et in his differunt ab his, quæ ſunt in dialogis) ſed definitiones.

Facilior eſt reſolutio in ſcientificis, ꝙ̄ in dialecticis.

Com. 130. Hic (vt Philoponus autumat) iterum Ariſto. aſſignat aliam differentiam inter demonſtratiuos ſyllogiſmos & dialecticos: & ait, ꝙ facilior ſit reſolutio in demonſtrationibus ꝙ̄ in dialecticis. Vocant autem geometræ reſolutionem, inuentionem propoſitionum: per quas concluſa ſit vera concluſio. Vtputa, ſi proponatur nobis aliqua concluſio vera, ꝙ hic triangulus ſit æquilaterus, per propoſitiones inuenimus concluſionem, à quibuſdam confeſſis ſumentes initium: & deſinentes in id quod quæritur: & hoc tale vocatur compoſitio. Reſolutio autem, viceuerſa ſe habet cum compoſitione. Capientes enim priꝰ id, quod quæritur, vt confeſſum. vtputa ꝙ hic triangulus eſt æquilaterus, quærimus quænam fuerunt propoſitiones, per quas id probatum fuit, vt reſoluentes inueniamus ipſas quouſq; veniamus ad aliqua confeſſa, & principia geometriæ. Vnde Themiſtius hic dicit, ꝙ reſolutio ſit retroceſſus à concluſione vera ad principia, ex quibus deducta eſt. Vult igitur, ꝙ, ſi ex veris ſolis propoſitionibus veræ concluſiones concluderentur, facilis vtiq; eſſet reſolutio: et huius cauſa eſt, quoniam propoſitiones concluſionis concluſiuæ eſſent determinatæ. Quia vero ex falſis concluditur concluſio vera: & hæ ſunt quodam modo indeterminatæ, difficilior ipſarū reſolutio eſt. Quare hac ratione differunt demonſtratiui ſyllogiſmi à dialecticis. Cōcludit.n. ſyllogiſmo dialectico ꝙ homo ſit animal, & ex eo ꝙ moueatur, & ex eo ꝙ ambulet, & ex eo ꝙ diſputet, & ex aliꝭ infinitis. Amplius, ſyllogiſmo dialectico ex falſis concluditur vera concluſio, modo falſa illa concedantur. Quare in dialecticis ſiquis voluerit omnes propoſitiones concluſionis concluſiuas inuenire, nō facile nanciſcetur, propter ipſarum indefinitatem. At in ſcientiꝭ non hoc modo. nec.n. ex falſis propoſitionibus, neq; ex his, quę per accidens rebus inſunt, ſed ex his, quę primo & per ſe concludunt ſcientiales concluſiones: hæc autem determinata ſunt. Facilior autem eſt reſolutio ad determinata ꝙ̄ ad indeterminata. Et ideo facilior in ſcientiꝭ reſolutio eſt, ꝙ̄ in dialecticis. Quo vero ad verba attinet, Ariſt. vult hunc ſyllogiſmum, Quibus conuerſio facilior, is & reſolutio facilior eſt: in mathematicis cōuerſio facilior eſt: ergo & reſolutio facilior. De ratione ergo primo affert maiorem cū eius probatione, & inquit. Si autem eſſet impoſſibile ex falſis verum demonſtrare, ita vt ex ſolis veris demonſtrationes ſint, facile vtique eſſet reſoluere cōcluſionem ad propoſitiones. Affert cauſam, & dicit. Conuertuntur enim ex neceſſitate à propoſitionibus ad concluſionem: & viceuerſa à concluſione ad ꝓpoſitiones. Cuius rationem aſſignauimus ex his, q̄ Philoponus inquit. Quoniam propoſitiones tales ſunt determinatæ. Hæc exponit per exemplum: & inquit. Sit enim A ens, hoc eſt concluſio exiſtens vera: hoc aūt. ſ. A, cum

Cap. 26. — Dña ſyllogiſmorū demōſtratiuorum à dialecticis. — Verborum expoſitio

cum sit, ea vtiq; sunt, quæ nouit quoniam sunt, vt B, hoc est propositiones: assumit.n. B pro duabus propositionibus. Ex is igitur demonstrabo, scilicet propositionibus, quæ sunt B, demonstrabo, quoniam illud, s. A. est: & sic ex A, conclusio est B, & ex B A sequit. Quia igitur B existente, ex necessitate est A, & A existente, rursus ex necessitate est B: ideo facilis est propositionum inuētio. Secus in dialecticis, quoniam in illis, B existēte sequitur A, non tamen contra: quoniam A potest sequi ex infinitis. Et per hæc patet maior & eius probatio. Tunc assignat quasi minorem syllogismi, quem in textu intelligit: et inquit. {Conuertuntur autem magis, quæ sunt in mathematicis: quoniam syllogismi nullum recipiunt accidens, neq; falsum: sed definitiones recipiunt. Tunc quasi conclusionem interponit, & inquit {Et mathematicis syllogismi in his differunt ab his, quæ sunt in dialogis. Quia igitur in mathematicis syllogismis conuertuntur magis & cōclusiones ad propositiones, & propositiones ad cōclusiōes: ideo in illis facilis est resolutio. Quia vero in dialecticis nō cōuertuntur, ideo in eis difficilis resolutio est. Est igitur syllogismus textus hic, quibus conuersio facilior in his resolutio est leuior: in mathematicis conuersio est facilior: ergo & resolutio. De hoc syllogismo, vt dixi, Primo vult habere maiorem, cum eius probatione, secūda ibi, Conuertuntur autem magis, vult habere minorem etiam cum sua probatione. Et interponit differentiā syllogismorum dialecticorum à demonstratiuis, vt syllogismi conclusionem: hæc de textu. Quo autem ad differentiam attinet, animaduerte, q propter tria resolutio in mathematicis facilis est, primo, quia semper vera conclusio ex veris syllogizatur, secundo, quoniam ex per se, & secundum q ipsum, hoc est conuertibilibus. Tertiam causam assignat Auer. quoniam conclusiones mathematicæ non syllogizantur nisi ex proportionatis conclusioni. At dialecticæ conclusiones syllogizantur ex falsis, & ex probabilibus, quæ possunt esse infinita, & conclusioni improportionata. Quare ad hęc difficilis est resolutio, ad illa autem facilis.

Syll͞s text.

Resolutio i mathematicis est facilis pp tria In huius paraphra. Comē. 29.

ARGY. *Accrescit etiam ratiocinatio non per media, sed assumēdo. nam A de B, sumitur, & hoc de C, & hoc rursus de D. Atque hoc in infinitum procedit. Versus quoq; latus eius fit incremētum. A nanq; de C, atque de E concluditur. Sit enim A quidem numerus absolute, B uero simpliciter numerus impar. Et C. definitus numerus impar. A. igitur de C concludetur. Altera rursus in parte D quidem sit impar numerus simpliciter sumptus, E uero definitus numerus par: A igitur de E concludetur.*

DILVCI. Augentur autem non per media, sed in assumēdo, vt A de B, hoc autem de C. Rursus hoc de D, & hoc in infinitum. Et in latus, vt A & de C & de E. Vt est numerus quantus vel infinitus, hoc autem sit in quo est A. Numerus impar quantus, in quo B, Numerus impar in quo C. Et ergo A de C, & sit par quantus numerus in quo D, par numerus in quo E: Ergo A de E.

Com. 131. Hic iterum inter demonstratiuos syllogismos, & dialecticos (vt Philopo. inquit) aliam affert differentiam: q dialectici syllogismi augentur per media, mathematici ac demonstratiui in assumendo, & in latus. Vbi animaduersione dignum, auctionem syllogisticam bifariam eē. alteram quidem per media, alteram vero in assumendo. Et per media, bifariam. aut per interpositionem termini, aut per extrinsecus acceptionem: per interpositionem termini, vt si conclusio sit, quòd homo sit animal. nam hæc syllogizatur per hoc, quòd homo loquatur: quoniam quod loquitur, est animal: homo loquitur: igitur homo est animal: & per hoc q homo mouetur à se, quod enim mouetur à se, est animal: homo mouetur à se:

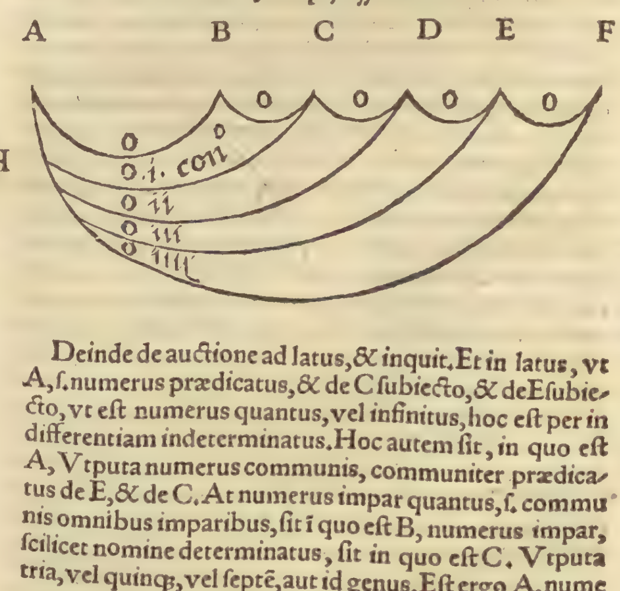
Augmentatio syllogistica duplex est. Auctio per media iterū duplex.

E homo igitur animal. Hæc ergo auctio est per termini interpositionem. Per extrinsecus vero acceptionem, quando syllogizamus eandem conclusionem per diuersa extranea media, vt hāc, homo est animal, per media extranea. vt quoniam homo est lapis, & lapis est animal, ergo homo est animal. & quoniam homo est lignum, & lignū est animal: ergo homo est animal. Et sic eodem modo per alia multa media extranea, immo quasi per infinita eadē conclusio syllogizari potest. Hæc de syllogistica auctione per media. In assumendo vero bifariam, aut in post assumendo, aut in latus. In post assumendo quidem, quā do subiectum conclusionis primi syllogismi, fit medium ad syllogizandum secundam conclusionem: & subiectū secundæ fit medium ad syllogizandum tertiam: & sic deinceps. Et hoc modo fit in geometra: quoniam primum Theorema demonstratur per axiomata, secundum vero, per primum, & tertium per secundum, & sic ordine F deinceps augumentatio fit, nunquam medio termino superposito, sed semper ad primos coordinato. Huius rei causam affert Philopo. quoniam ex his, quæ per se & primo insunt, demonstrationes sunt: & non contingit p mediatam propositionem demonstrare aliquid. Aut enim ex axiomatibus demonstrantur theoremata in scientijs, aut ex his quæ demonstrata sunt ex axiomatibus. In latus autem auctio fit, quoties idem prædicatum de pluribus lateribus subiectis per media lateraliter interposita syllogizatur, vt si sit prædicatum numerus. Nam numerus potest demonstrari de C trinario, per B impar: & de E, quaternario per D par. His ergo modis mathematicæ demonstrationes augentur. Per quæ patet, q, si libri geometriæ essent sic ordinati, vt demonstrationes crescere solent, faciles essent cognitu, & quia libri Euclidis non hoc pacto fuerunt ordinati, ideo non fuerunt faciles. Vnde, si eum Arist. librum haberemus, quem in mathematica scripsit, omnes facile esse possent Summi Mathema G tici. Ibi enim demonstrationes ordinauit aut in post assumendo, aut in latus: inquit ergo. Augentur autem, scilicet demonstrationes non per media, vt dialectici syllogismi, qui augentur per media, aut interpositione termini, aut extrinsecus acceptione. Sed augentur in assumendo, & hæc dupliciter, aut in post assumendo, vt A de B. hæc autem, s. B de C. Rursus hoc, s. C de D. Et hoc in infinitum, s. quo ad nos (vt Philopo. exponit.) Quoniā non ita comprehendimus scientias, vt non possit alterū quod dā inueniri theorema: sed sp possibile est per pdemōstrata, altera inuenire. Hęc de auctione in postassumendo.

Arctio in assumēdo duplex aut in postassumēdo aut in latus.

Cā difficultatis in mathematicis.

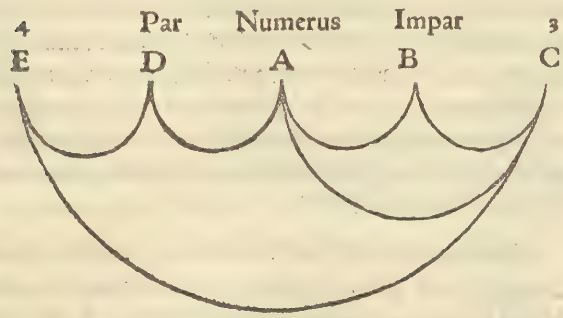
Exemplum auctionis demonstrationis in assumendo, uel postassumendo.

Deinde de auctione ad latus, & inquit. Et in latus, vt A, s. numerus prædicatus, & de C subiecto, & de E subiecto, vt est numerus quantus, vel infinitus, hoc est per in differentiam indeterminatus. Hoc autem sit, in quo est A, Vtputa numerus communis, communiter prædicatus de E, & de C. At numerus impar quantus, s. communis omnibus imparibus, sit ī quo est B, numerus impar, scilicet nomine determinatus, sit in quo est C. Vtputa tria, vel quinq;, vel septē, aut id genus. Est ergo A, numerus communis de C subiecto numero trinario, vtputa p medium

medium B, quoniam tria sunt impar: omne impar numerus, tria igitur numerus. Et iterum sit par quantus numerus, s. communis omnibus paribus, in quo D, Par numerus, s. nomine determinatus, sit in quo est, E. Est ergo A numerus de E, s. demōstratus, vt de quatuor, vel sex, vel de aliquo id genus: & per medium D, Hoc modo, omne D, A: omne E D: igitur E est A. Hæc de auctione in lat⁹.

Exemplum in latus.

DILVCI. *Differt autem scire esse & propter quid est. primo quidem in eadem scientia, atque in hac dupliciter, uno quidem modo, si ratiocinatio non per ea quæ uacant medio fiat. non enim prima sumitur causa, scientia autem eius propter quid est per primā fit causam. Alio uero modo, si per ea quidē, quæ uacant medio, non tamē p cām, sed p notius eorū, quæ cōuertuntur efficitur.*

DILVCI. Tex. c. 30. Differūt demōnes qa & pp qd in diuersis & eadē scīa.

Differt autem quia, et propter quid scire. Primo quidem in eadem scientia. Et in hac dupliciter. Vno quidem mo do, si non per immediata fiat syllogismus. Nō enim accipitur prima causa. Quæ vero est scientia propter quid, per primam causam est. Alio autem, per immediata quidem, non autem per causam, sed per notius eorum, quæ conuertuntur.

Comē. 132. Philopon. expositio.

Propositum Arist. (vt Philop. inquit) est ostendere, in quo differant syllogismi, qui probant ipsum quia, ab his, qui probant ipsum propter quid. Et dicit primo, ꝙ vno modo differant, ꝙ syllogismus probans ipsum quia, alterius sit scientiæ, qui vero probat ipsum propter quid, alterius: hæc autem quomodo se habeant, postea dicemus. Alio vero modo, in eadem scientia differunt: dico in eadem scientia, quoniam in eadem scientia est inuenire & syllogismum, qui probat ipsum quia, & syllogismū, qui probat ipsum propter quid. Verum differunt hi, qui in eadem scientia sunt, secundum duos modos. Secundum vnum quidem, quoniam qui probat ipsum propter qd, per propositiones immediatas concluditur. causa enim debet per se inesse, & proxime. Qui vero probat ipsum quia, per propositiones mediatas syllogizat. Ille dicitur syllogismus probans ipsum propter quid, quoniam non tantum dicit esse, sed propter quid res est. alius autem dicitur ipsum quia probans, quoniam non cur est, dicit, sed simpliciter esse. Probat enim solum ꝙ his existentibus, illud est, non tamen ꝙ hoc sit huius causa. Secundum alterum vero, quoniam qui probat ipsum quia, ex causato ad causam procedit, qui vero ipsum propter quid, ex causa ad causatum, vnde inquit. {Differt autem, quia et propter quid scire, hoc est syllogismi, qui probant ipsum qa, & syllogismi, qui probant ipsum propter quid, differūt. Primo quidem in eadem scientia: & cum dixit, Primo in eadem scientia, innuit etiam ꝙ differant in alia atq; alia. Et propterea cum dixerit quo pacto differant in eadem scientia, dicet post multa, quo pacto differant secundum aliam, atque aliam. De primo inquit. {Et in hac differūt dupliciter. Vno quidem modo, si nō per immediata fiat syllogismus, hoc est, si nō immediatæ sint propositiōes, ipsius enim quia tunc erit syllogismus. non enim accipi-

A tur prima causa. Quæ vero est scientia propter quid, per primam causam est. Syllogismus enim qui probat propter quid, causam primam vult habere in medio termino, hic est primus modus. Deinde assignat secūdum modum: & inquit. Alio autem, s. modo, syllogizat ipsum qa per immediata quidem, non autem per causam. Sed per notius eorum, quę conuertūtur cum causa. Est enim hic modus propositionibus immediatis existentibus, cōuertentibus autem causa, & causato: quando notius sit causatum ꝙ̃ causa. Propterea addit, sed per notius eorū, quæ conuertuntur: hoc est sed per notiorem eorum effectuū, qui cum causa conuertuntur. vt si Cinis est, ignis est. hoc enim immediatum est: quoniam nullo alio medio termino indigemus ad finem. Sic igitur syllogismi probantes quia est, & syllogismi probantes propter quid est, differunt in diuersis, & in eadem scientia. In diuersis quidem, quoniam syllogismi propter quid est probantes in subalternante, & syllogismi quia est syllogizantes in subalternata habentur.

B In eadem vero dupliciter, aut, quoniam probantes quia est, procedunt per propositiones mediatas, vtputa per causam remotam, aut per propositiones immediatas, hoc est per effectum eorum, quæ cum causa conuertuntur, notiorem, & immediatum. Et hæc est expositio Philopon. Alij vero volunt, Arist. hic afferre differentiam inter scientias. Vtputa inter scire quia, & scire propter quid: verum, quoniam non scimus nisi per syllogismos, ideo non possumus habere differentiam inter scientias, quin habeamus differentiam inter syllogismos scientiam generantes. Nec possumus habere differentiam inter syllogismos, quin habeamus differentiam inter scientias. Quare expositiones hæ parum differunt. Vtrum autem syllogismi facientes scire quia sint demōstrationes, an syllogismi demonstratiui, vel dialectici, superius est disputatum, & Philoponus hic eos vult esse cōiecturas: verum de his superius.

Expositio aliorum.

Comē. 21. & 34.

ARGY. C *Atque nihil prohibet ut eorum quæ de sese mutuo prædicantur, notius interdum sit id quod non est causa.*

DILVCI. Prohibet enim nihil æquæ prædicantium notius aliquando esse non causam. Quare per hanc erit demonstratio.

Cōuertibiliū alterum altero notius, & non cām cā notiorem, nihil esse prohibe.

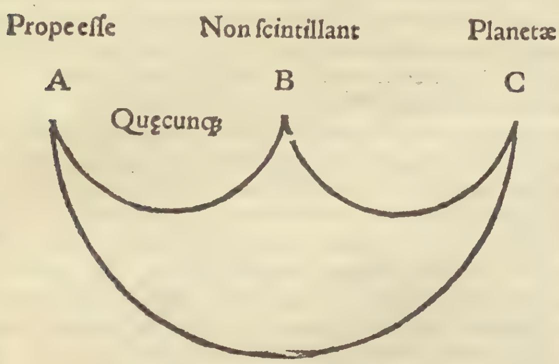
Sed contra prædicta bifariā obijci potest. Primo, quoniam conuertibilium non videtur altero alterum notius esse posse propter conuertibilitatem atque æqualitatem. Secundo, quia non videtur, ꝙ effectus, atque non causa esse possit notior causa. Ad hæc ergo respondet, & inqt. {Prohibet enim nihil æquæ prædicantium atque cōuertibilium notius aliquando esse non causam ipsa causa. Et sic non est absurdum alterum conuertibilium altero esse notius, & sic soluitur prima obiectio. Amplius nihil prohibet non causam, hoc est effectum esse notiorem causa: & sic deletur secunda obiectio. Et ideo cōcludit. {Quare per hanc, s. non causam, quæ est conuertibilis, & notior ipsa causa, erit demonstratio.

ARGY. D *Quare demonstratio per idipsum efficietur, ueluti uagas stellas esse prope, quia non micant. Vagæ stellæ sunt E, non micare B, prope esse collocetur in A: Vere igitur B dicetur de C, uagæ: nanq; stellæ non micant. At uere etiam A de ipso dicetur B: quod enim non micat, id est propinquum. Hoc autem per inductionem uel sensum sumatur, A igitur necesse est ipsi competere C. Quare demonstratum est uagas esse propinquas. Hæc igitur ratiocinatio non est ipsius propter quid est. non enim quia non micant, uagantes stellæ ideo sunt prope, sed quia sunt prope, ideo non micant.*

DILVCI. Vt quod prope sint planetæ, per illud, ꝙ nō scintillet, sit in quo C planetę, In quo B nō scintillare, in quo A prope esse. Verum igitur est, B de C dicere: planetę enim non scintillant. Sed & A de B, non scintillans enim prope est. Hoc autem

Exēpla de monstratio nū quia & pp quid.

autem accipitur per inductionem, aut per sensum. Necesse igitur est, A ipsi C inesse. Quare demonstratum est, ꝙ planetæ prope sint. Hic igitur syllogismus non est eius, quod est propter quid, sed ipsius quia est. Non enim ex eo ꝙ prope sunt, sed propter illud ꝙ prope sunt, non scintillant.

Com. 134.

Cum dixisset differentias syllogismorum, hic eorum quæ dixit, exempla affert: & prius secundi modi eorum, qui in eadem scientia, ipsius quia, & ipsius propter quid syllogismorum exemplo facit, & inquit. ⟨ Vt ꝙ prope sint planetæ, propter illud ꝙ non scintillant. In quibus tetigit conclusionem, videlicet planetæ prope sunt. & medium atque propositiones, videlicet planetæ non scintillant. Deinde disponit syllogismum in propositionibus et terminis ex duabus affirmatiuis in prima figura hoc modo, planetæ non scintillant, quæcunq; non scintillant, prope sunt: planetæ igitur prope sunt. Vnde inquit ⟨ Sit in quo C planetæ, ita vt minor propositio sit, B C, hoc est planetæ non scintillant. in quo B, sit non scintillare, hoc est non micare, vel non vibrare: & hoc, vt medius terminus, & effectus eius, quod est prope esse. In quo A sit prope esse. vtputa causa, & maior extremitas, ita vt maior propositio sit A B, hoc est, quæcunq; non scintillant, prope sunt. Tunc colligit syllogismum, & inquit. ⟨ Verū igitur est, B de C, dicere, planetæ enim non scintillant: hæc fuit minor. sed & A de B etiam verum est: non scintillans enim prope est. & sic habetur maior. Et quia hæc maior esset forte dubia, quasi affert ꝓbationē, & inquit. ⟨ Hoc autem, s. ꝙ nō scintillans sit prope, accipitur per inductionem, aut per sensum: verbum illud aut, non disiunctiue, sed copulatiue (vt Philoponus inquit) accipit, pro &. nā argentum prope positum non scintillat, procul vero, scintillat: simili modo lucernarium lumen, procul scintillat, ꝓpe vero existens, non scintillat: & sic de singulis: ergo nō scintillans prope est, & sic maior perspicua est, & ex sensibus manifesta. Huius causam assignat Philopo. qm̄ in longum tracti intuitus, debiliores efficiuntur. Et iccirco magis patientes à lumine habent scintillationis phantasiam. Propinquioribus vero existentibus lucidis corporibus validiores sese illis adijcientes aspectus, minus ab ipsis patiuntur. Et hanc ob causam, qui debiliores intuitus habēt, etiam propinquo lucida corpora scintillare putant, lucernarium lumen, aut aliquid tale. Si vero ꝗ̄ plurimum debiles sint intuitus, neq; respicere lucernariū lumen possunt, multa interueniente scintillatione, quare q̄ prope sunt non scintillant. Excipiunt autem ab his Solē et Mercurium. Nam, vt in Secundo lib. de Cęlo dicitur, Sol & Mercurius vibrant, & hanc ob causam Mercuri⁹ à veteribus, vt Simplicius dixit secundo de cœlo, Stilbō dictus est, hoc est scintillans. Sed quæ stellæ vibrent, quę autem non, & cur in secundo libr. de cœlo perquirendum est. His sic dispositis, & in figura ordinatis, colligit, qualis na syllogismus sit, & inquit. ⟨ Hic igitur syllogismus non est eius, quod est propter quid, hoc est demonstratio, cuius medium sit causa: propter quam conclusio est, sed est syllogismus ipsius quia est, hoc est cuius medium est effectus, per quem causam esse absolute syllogizatur. Et affert causam, & inquit. ⟨ Nō enim ex eo ꝙ nō scintillant stellæ prope sunt, sed propter illud ꝙ ꝓpe sunt, nō scintillant, vt declaratum est, per inductionem ex sensibus deductam: hæc de exemplo.

Cā cur aliq à longe videmus scintillare: prope aūt nō.

Tex. cō. 4.

E

Fieri etiam potest, ut per alterum, alterum ostendatur, atq; tunc erit ipsius propter quid est ratiocinatio. Nam stellæ uagātes quidem sint, C, Prope autem esse in, B & non micare collocetur in A, Et, B, igitur competit ipsi, C, nam uagantes stellæ sunt prope. Et, A, constat ipsi competere, B, Ea nanq; non micant, quæ prope sunt, Quibus fit ut A, quoque competat ipsi, C, Atque hæc est ratiocinatio ipsius propter quid est. Nā sumpta est ipsa causa prima.

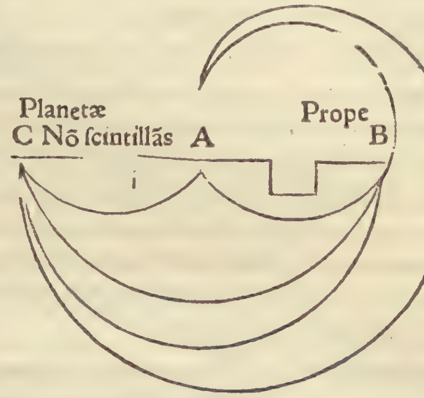
ARGY.

Potest autem & per alterum, alterum demōstrari, & erit ipsis propter quid demonstratio. Vt sit C planetę, in quo B, prope esse, A nō scintillare. Est igitur & B in C, & A in B, quod est non scintillare. Quare & A in C. & erit ipsius propter quid syllogismus. sumitur. n. prima cā.

F

DILVCI

Demōstratio propter quid.

G

Com. 135.

Cum demonstrasset Stellas prope esse, medio termino existente non scintillare, maiore aūt, prope esse. Nunc ponit exemplum demonstrationis pp quid: & conuertit ordinem terminorum, qui fuerunt in priore demonstratione, & ponit maiorem terminum, s. prope esse, terminum medium vero, scilicet non scintillare, maiorem, & sic syllogismus erit propter quid. nam causa in medio collocatur. hoc pacto, planetæ prope sunt: quod prope est non scintillat: Planetæ igitur non scintillant. Hic igitur est syllogismus pp quid: ex causa enim causatum demonstrat: qm̄ ex eo ꝙ prope sint, demonstratur planetas non scintillare. Vn̄ inquit. ⟨ Potest aūt, & per alterū alterum demonstrare, hoc est viceuersa maiore in terminis cōuersa: quę licet sit vl'is affirmatiua, pōt tn̄ conuerti in terminis, qm̄ est de oī, per se. & secundū quod ipsum. & sic conuersa maiore, erit ipsius pp quid demōstratio. Deinde disponit terminos, vt intelligatur maiorē in terminis esse conuertendam, & inquit ⟨ Vt sit C planetæ: in quo B prope esse, A, sit nō scintillare. Tunc ex his eligit syll'm: & inquit. ⟨ Est igit̄ & B in C, ita, vt minor sit B C, hoc est planetæ prope sunt: & A in B, ita vt maior sit A B, hoc est, quod prope est, non scintillat: quare & A in C, id est, quare ex his sequitur, ꝙ C sit A, hoc est, ꝙ planetæ non scintillant. Et hoc pacto terminis dispositis, erit ipsius ꝓpter quid syllogismus. Sumitur. n. in medio illius prima causa. Ergo syllogismus talis erit propter quid.

H

ARGY.

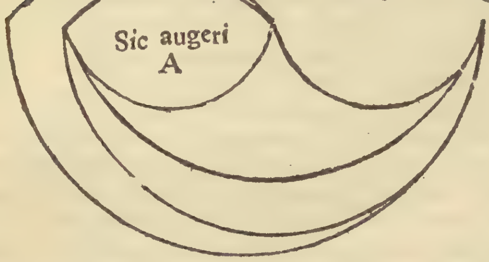
Rursus fit ut Luna per accretiones demonstretur esse rotūda, quemadmodum quidam demonstrant. nam, si rotundum est id omne quod sic accrescit, Luna autem sic accrescit, perspicuū est Lunam esse rotundam. Atq; hoc quidem modo ea facta est

ratiocinatio,

ratiocinatio, qua ipsum esse ostenditur. At si medium contra ponatur, extruetur ipsius propter quid est ratiocinatio, non enim ob excretiones tales, rotunda est Luna. sed quia est figuræ rotundæ, ideo talia suscipit incrementa. Atque sit in C, Luna, rotundum in B sit, accrescere ponatur in A.

DILVCI. Iterum sic lunam demonstrant, quoniam rotunda est, per accrementa. Si enim quod sic augetur, rotundum sit, augetur autem sic luna, manifestum, quoniam rotunda est. Sic quidem igitur ipsius quia syllogismus factus est. Contra autem posito medio, ipsius propter quid syllogismus fit. Non enim propter accrementa ipsius rotunda est, sed quia rotunda est, accipit accrementa huiusmodi. Luna sit in quo C, rotundum in quo B, Augumentum in quo, A.

Demõstratio quia & pp quid,

Com. 136. Hic ponit secundum exemplum, & demonstrationis quia & demonstrationis propter quid. Quoniam primo syllogizat per effectum causam, Secundo causam per effectum, conuertendo maiorem in terminis: et sic vtriusq; syllogismi exempla simul assignat, et inquit. {Iterum sic Lunam demonstrare, quoniam rotunda est, per accremẽta, qui sunt per corniculationem, & cæteras figuras, quæ in augumento lunæ obseruantur. Tũc ponit syllogismũ, & inquit {Si enim quod sic augetur, scilicet per corniculationem, & cæteras lunæ variationes, quæ in accremento fiunt, Rotundum sit, augetur autem sic Luna, s. corniculatione & alijs variationibus, manifestum, qm̃ rotunda est. Tunc recolligit vim exempli, & docet facere exẽplum demonstrationis propter quid, & inquit {Sic quidem igitur ipsius quia syllogismus factus est, contra autẽ posito medio, ipsius propter quid syllogismus fit. Et assignat causam, & inquit. {Non enim propter accrementa ipsius, Luna rotunda est, sed quia rotunda est, accipit accrementa huiusmodi, s. per corniculationem, & huiusmodi cæteras variationes. Tunc disponit terminos in figura syllogismi propter quid, & iquit. {Luna sic sit in quo C, Rotundum in quo B, Augumentum in quo A. Et sic syllogismus erit, luna est rotunda: Rotundum sic augetur. Luna igitur sic augetur.

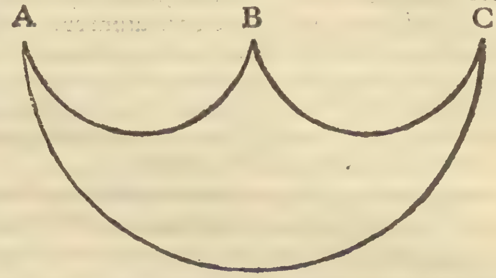
ARGY. *In quibus autem ipsa media non conuertuntur, & est id notius quod non est causa, ostenditur quidem esse, Ipsum autem propter quid est non demonstratur.*

DILVCI. In quibus autem media non conuertuntur, & est notius, quod non est causa, ipsum quidem quia demonstratur, non autem ipsum propter quid.

Non cõtingit pp quid demro in non cõuertibilibus vl' ex ignotioribus.

Com. 137. 1. expositio Mediũ nõ cõuertibile in triplici ẽ differentia.

Hic textus non est clarus: propterea ab expositoribus non vno modo exponitur, nec nos eum vna ratione intelleximus. Prima ergo ratione exponitur, q medium nõ conuertibile, trifariam fit, vel quia est maiore minus, & minore maius, vt in hoc exẽplo. Progrediens habet animam sensitiuam: equus progreditur: equus igitur habet animam sensitiuam, vbi patet terminum progrediens esse minus, q̃ maior, videlicet q̃ sit habens animam sensitiuam, & maius q̃ minor, videlicet q̃ equus. Aut est cũ maiore conuertibile, & maius minore. vt in hoc syllogismo, non scintillans prope est: venus non scintillat: venus igitur prope est.

Vbi patet medium esse cum maiore conuertibile, & in plus q̃ minor. Aut medium est minore minus: & sic, non est demonstratio, qm̃ non potest esse conclusio vniuersalis. Vt in hoc syllogismo: non scintillans prope est: stella non scintillat: stella igit̃ prope est. Vbi patet medium esse in minus q̃ minor Aristo. ergo inquit {In quibus autem media non conuertuntur cum minore termino. Vt puta, quia est in plus, non autem in minus, & est notius, quod non est causa: hoc est, & est effectus notior causa. Ipsum quidem quia demõstratur, nõ autem potest conuerti, ita vt ipsum propter quid demonstretur. Ergo vult dicere, q, qñ effectus non est cum minore conuertibilis, & notior sua causa, per ipsum demonstratione quia demonstratur causa, contra vero non potest. Hæc expositio an vera sit postea dicemus. Aliter etiam consueuimus exponere, & quidem de Alexandri intentione. q, cum Arist. ostendisset quomodo per effectum conuertibilem fiat syllogismus, et declarasset illum fieri in prima figura, hic declarat quomodo per effectum non cõuertibilem fiat syllogismus, & declarat primo hic fieri tales syllogismos in tertia figura: & non posse cõuerti ad demonstrationem propter quid, et dicit {In quibus autem media non conuertuntur, & effectus, qui non est causa, est notior ipsa, ipsum quidem quia demõstratur, s. in tertia figura, non aũt ipsum propter quid, qnoniã non potest conuerti. Philoponus autẽ exponit, q, cũ Aris. dixisset de causis & causatis, quæ conuertuntur, dicit & de his etiam, quæ non conuertuntur. Et vult, q, qñ non conuertatur medius terminus ad maiorem, hoc est causa ad causatum, & fuerit causatum notius ipsa causa, hic erit syllogismus ipsius quia, nõ autem ipsius propter qd. Et per nõ causam, causatum intelligit, vt syllogismo qui dicit, Mulier peperit: quæ peperit, viro adhæsit. notius enim est ipsam peperisse: ad hoc enim sequitur adhæsisse viro. Non tamen illud sequitur ad ipsum adhæsisse viro. Quare hic erit syllogismus ipsius quia, & nõ propter qd: qm̃ ex causato, hoc est ex peperisse cãm, hoc est viro adhæsisse, conclusit, tanquam omnino sequatur ad causatũ causa: qm̃ si peperit, omnino etiam viro adhæsit. In his igitur, quæ ita se habent, non est syllogismus pp quid, eo q non sequatur ad causam effectus. Sed quæres cur alterius modi non meminit. Vt puta, causato existente, nõ omnino causa est. Dicendum huiusmodi Aristot. non meminisse, qm̃ omne, quod fit, ex causa fit. & sic omnino necesse est causato existente, & causam etiam esse. at causatum esse non potest, quin causa sit. Hac ratione solum accepit, q possibile est causa existente, non omnino esse causatum: non tamen è contrario, causato existente, non esse cãm, Secundo quæres, causa & causatũ eorũ sunt, quæ sunt ad aliquid: quo pacto ergo dicimus ipsa non cõuerti, & contingere causa existente, non esse causatum. Respondet Philoponus, q potentia causa, quæ non actu est,

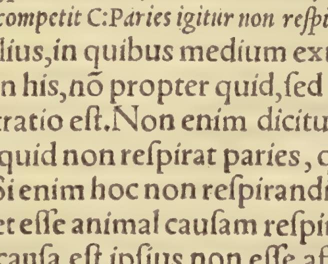
Expositio Alex.

Expositio Philopon.

est potest, esse non existente causato, nō enim vt causam dicimus esse, sed vt rem. vtputa, ædificator potest esse, domo non existente: quatenus habitum habet talem. Si tamen (vt causa caperetur) necesse est omnino & causatū esse: hæc enim sunt eorum, quæ ad aliquid, & vt est alterum. Si enim causa potentia est, & causatum potētia est, & si causa actu est, & causatum omnino actu est. Vnde dicit {In quibus autem syllogismis, media non conuertū tur cum maiore extremo, hoc est causatum cum cā: & in talibus, id quod non est causa, hoc est causatum, est notiꝰ sua causa, ipsum quidem quia demonstratur per tales syllogismos, non autem conuersione demonstrari potest ipsum propter quid. Hæc est Philoponi expositio, quę mihi placet: nam parum differt à prima.

ARGY. *Præterea, in his, quibus medium extra ponitur, etenim in his ipsis est ipsius esse, & non ipsius propter quid est demōstratio. Non enim dicit causam ipsam. Veluti propter quid paries non respirat, quia non animal est. Nam si hoc non respirandi causa est, oportebat animal respirandi causam esse. Ceu si negatio causa est non essendi, affirmatio causa est essendi. Vt si calidorum ac frigidorum intemperatio, sanitatem non habendi, causa est, eorundem temperatio, sanitatem habendi causa est. Pari quoq; modo, si affirmatio essendi causa est: ad hæc autem hæc hoc pacto sunt aßignata, non accommodatur id quod est dictum, non enim animal omne respirat. Atque ratiocinatio causæ talis in media fit figura. A nanque sit animal, B respirare, paries C: Igitur ipsum A cuilibet quidem B cōpetit, omne nāque quod respirat animal est, Nulli autem inest C, Quare neq; B cuipiam competit C: Paries igitur non respirat.*

DILVCI. Amplius, in quibus medium extra ponitur. Etenim in his, nō propter quid, sed ipsius quia demonstratio est. Non enim dicitur causa. Vt propter quid non respirat paries, quia non est animal. Si enim hoc non respirandi causa esset, oporteret esse animal causam respirandi. Vt si negatio causa est ipsius non esse, affirmatio cā est ipsius esse. Sicut si sine mensura esse calida, & frigida cā est nō sanādi, & mensurata esse huiusmodi, causa erit sanandi. Similiter autem, & si affirmatio causa est ipsius esse, et negatio, ipsiꝰ non esse. In his autem sic demonstratis, non cō tingit, quod dictum est. non enim omne animal respirat. Syllogismus autem huius causæ est in media figura. vt sit A animal, In quo B respirare, In quo C, paries, In quo B, quidem igitur omne est, A, Omne enim respirans est animal. In C autem nullo. Quare neq; B in C vllo est. Non igitur respirat paries.

Com. 138. Cum posuisset exempla aliorum modorum, nunc ponit exemplum (vt Philoponus autumat). Primi modi. Erat enim primus modus, ꝙ syllogismus ipsius qa, vno modo est per causam remotam. Ergo huiusmodi exemplum ponere intēdit. Quo vero ad verba attinet, Alexander per medium extra poni intelligit secundam figuram: Mouetur, quia exempla, quæ subscribit, sunt secundæ figuræ. Accedit, quòd Primo Priorum sic Aristo. dicit de secunda figura. Aliter autem exponit Alexander, & intelligit per medium extraponi medium esse longinquius à proxima causa: quasi dicat, ꝙ in medio termino nec propria nec proxima sit causa, sed mediatæ sint propositiones. Talis enim erat primus differentiæ modus ipsius quia ad ipsum propter quid. Syllogismus nanque ipsius quia, qui per remotam causam fit, propositiones non immediatas habet, sed mediatas: & ꝙ sic Arist. intelligat, patet ex his, quæ in exemplo dicit. Et patet etiā ibi. (Similes autem sunt tales causæ his, quæ secundū excessum dictæ sunt). Vbi patet eum per medium extraponi, intelligere, in medio non esse causam proximam. Et licet exemplum, quod ponit, fit, in secunda figura, tamen Arist. non illud ponit, tanquam non possit esse in ea syllogismus propter quid, vt postea dicemus. Vnde inquit. {Amplius in qbus syllogismis medium extra ponitur tanquam causa remota, subaudi in his demonstratio est ipsius quia, non ipsius propter quid. causam affert, & inquit. Etenim in his non propter quid, sed ipsius quia, demonstratio est. non enim medium dicitur causa propria atque proxima, sed remota. Ecce quomodo eius, quod dixerat, assignauit causam: per illud verbum. Affert exemplum, & inquit {Vt propter quid non respirat paries, respōdetur, quia non est animal. Hic enim syllogismus per causam remotam fit, non autem per causam proximam, cum effectu conuertibilem. Et ꝙ ita sit, probat Arist. & inquit {Si enim hoc, s. non esse animal, non respirādi causa esset, oporteret esse animal causam respirandi. Vt si negatio causa est ipsius non esse, affirmatio causa est ipsius esse. Quod exemplo pulchro probat, & inquit. Sicut si sine mēsura esse calida & frigida causa est nō sanandi, hoc est, causa est essendi ægrotum: & mensurata esse huiusmodi, causa erit sanandi atque essendi sanum. Et, quoniā aliquis posset dicere, vtrum similiter esset in affirmationibus, quasi respondens inquit {Similiter autem, & si affirmatio causa est ipsius esse, & negatio erit causa ipsius nō esse. Sed dubitare potest quispiam, quoniam Aristot. dicit, si non esse animal causa non respirandi esset, oportet animal causam esse respirādi. Videtur enim male vti conuersione ad oppositum. non enim ex opposito antecedentis sequitur oppositum consequentis. Respondet Philop. ꝙ Arist. non loquitur in propositione simpliciter, sed in causa et causato. Vnde sensus est, si enim hoc, s. non esse animal, non respirandi causa esset proxima & cōuertibilis, oporteret esse animal causam respirandi: q̄m in cā cōuertibili cū effectu, si negatio sit causa ipsius non esse, affirmatio est causa ipsius esse. Vt, si incommensuratum esse in humoribus sit causa non essendi sanum, commensuratum esse erit causa essendi sanum. Similiter autē & de affirmationibus. in causa enim, quæ cum effectu cōuertitur, etiam si affirmatio causa est affirmationis, negatio erit causa negationis. Ergo Arist. non loquitur in propositione simpliciter, sed in causa & causato. Propterea addit. {In his autem sic demonstratis, vtputa per nō esse animal, non respirare, non cōtingit quod dictum est, s. ꝙ esse animal sit causa respirandi. Nō enim omne animal respirat, quoniam nec insecta, nec Pisces omnes respirant, sed proxima causa non respirandi est nō habere pulmonem. Quoniam omne habens pulmonem respirat: & omne non habens pulmonem, nō respirat. Et quia dedit exemplum de causa remota ex animali, exponit nunc, in qua figura commode fieri potest hoc exemplum, & inquit. {Syllogismus autē huius causæ, s. remotę est in media figura. Vt sit A animal, In quo B sit respirās, In quo C sit paries. terminis sic cōstitutis, patet ꝙ i omni B est A, Omne enim respirans est animal, In quo autem C nullo est ipsum A, Nullus enim. paries est animal. Quare, neque B in C vllo est: non igitur respirat paries.

Est

Verborum expositio. Alexandr. Cap. 8.

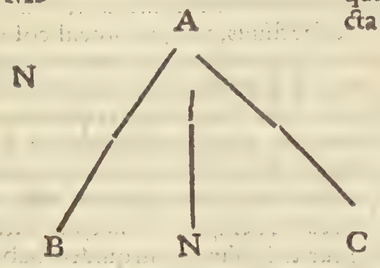
In sequenti parte text.

Dubitatio.

Rū. Philo.

Circulus, secundum quem mouetur Sol, æqualem habens semicirculum supra terram ei, qui est sub terra.

In quibus est maior & Minor dies. In habitatione quæ est sub recta Sphæra.

Est igit̃ totus syll's, Nullus paries est aĩal: Oẽ respirãs est aĩal: Nullus igit̃ paries respirat. Sed queres. Vtrũ in secunda figura possit fieri demr̃o pp quid. Arist. postea rñdebit in exẽplo Anacharsis. Tñ Philoponus respõdet hic, in secunda figura demr̃o pp qd esse põt: & ponit exẽplũ, in hoc syll'o, in habitatione, quę est sub recta Sphęra, circulus, scd'm quẽ moueť Sol, æqualẽ habet semicirculũ supra terrã ei, qui est sub terra: at in quibus est maior & minor dies, nõ est pars solaris circuli, q̃ supra terrã ęqualis ei, quę sub terra est: in habitatione igitur q̃ est sub recta Sphæra nõ est maior & minor dies. Hic igr̃ est syll's pp qd: proxima. n. cã est in medio termino. Aĩaduerte (vt Philo. inquit) φ syll's, quo Arist. ꝓbauit parietẽ non respirare: põt reduci ad primã figurã cõuersis maiore & cõclusione in terminis. Qm̃, si nullus paries est aĩal: nullũ aĩal est paries, & oẽ respirans est aĩal, ergo nullum respirans est paries: quare hac cõuersa, nullus paries respirat. Quia vero Simplicius ꝑ secundã figurã illud cõcludebatur, pp hoc exẽplũ fecit in secũda figura. Sed q̃res cum prima in figura fieri possit syll's negatiuus, cur nõ posuit exẽplũ in prima figura. Cãm affert Philo. & quidẽ pulchrã, qm̃ nõ põt in minori accipi mediũ negatiue. nõ. n. põt assignari cã, quare maior nõ p̃dicetur de minore, nisi minor sit negatiua. nõ. n. cũ hõ aĩal sit, iccirco nõ est lapis: sed in causis oportet mediũ terminum negari de minore, & cãm fieri eius, ꝓximã, & maiorẽ negari à minori: sicut ẽt in affirmatiuis syll'is. Iccirco maior de minori p̃dicatur, qm̃ & medius terminus p̃dicatur de minori, ita & in negatiuis oportet fieri: siquidẽ oportet mediũ terminũ esse verã cãm eius, φ maior in minori non insit: & negetur medius terminus de minori, & per medium maior negetur à minori, quia igitur in talibus vult medius terminus de minori negare. in prima aũt figura non contingit minorẽ propõnem negatiuã esse. Iccirco non possibile in prima figura syllogismũ negatiuũ cãæ fieri, nisi (vt diximus) duabus cõuersionibus factis: et negatiuę propõnis, & concl'onis. φ aũt esse aĩal nõ sit cã, φ hõ nõ sit lapis, patet, qm̃ & non aĩal existẽs põt non esse lapis, vt lignum. Quia vero in secunda figura minor esse põt negatiua, iõ solum in illa talis causæ syllogismus est.

Quæstio. Rñ Phi. Syllogism⁹ pp quid fit ẽt in secũda figura. Notãdum. Dubium. Sol'o Phi. 1. Priorum, cap. 6.

ARGY. *Tales uero cãæ similes sunt hisce, quæ ꝑ exuperationẽ dicũtur. Hoc aũt est mediũ id dicere, qd̃ superat cãm. cuius generis ẽst Anacharsidis illud, in scythia modulatrices non sunt: nam neq; uites. In eadẽ igitur scĩa et in mediorũ põne hæ sunt differẽtiæ rõcinationis ipsius eẽ, ad ipsius pp quid est rõcinationẽ.*

DILVCI. Similes aũt sunt tales cãę his, quę scd'm excessum dicta sunt. Hoc aũt est plurimũ distans mediũ dicere, sicut est illud Anacharsidis, φ in scythis non sunt tibicines: neq;. n. vites. Secundũ igitur eandẽ sciam, & secũdũ mediorũ põnem hæ differentiæ sunt ipsius quia ad eum, qui propter quid est syllogismus.

Com. 139. Expõ qdã. Exponit nũc quales causæ sint illæ, quæ sunt medium extrapositũ. & vna expositio est, φ causæ, quæ sunt me-

A dium extrapositum, sunt similes his, quę sunt scd'm excessum: hoc est sunt cãæ multũ distantes. & exponit quid ꝑ causas multũ distantes intelligit, & inquit. {Hoc aũt est plurimũ distãs mediũ dicere. s. à proxima cã. Hoc est medium terminum non esse proximã cãm, sed remotiorem. & ita verbũ illud his, quæ secundũ excessum dicta sunt, exponitur, ꝑ eo quod est multũ distantibus, & huius expositiuũ est id, quod infertur, Hoc aũt est plurimum distẽs medium dicere, s. à causa proxima. ergo per causas, quæ sunt mediũ extrapositũ, intelligit causas remotas: & hoc declarat exemplo Anacharsidis Scythę, quo probat apud Scythas nõ ẽẽ Tibicines: quia nõ sunt vites. Reprehendit autẽ Philoponus hanc expõnem, qm̃ si ita intelligeretur, esset sensus, φ longinquæ causæ essent similes lõginquis causis. Propterea exponit cum Themistio, qui ꝑ ea quę scd'm excessum dicuntur, intelligit ea, quæ ex superabundantia sumpta sunt. Sufficit. n. ad demonstrandum, φ paries non respiret, dicere, φ pulmonem nõ B habeat. Illud vero, propterea φ non sit animal, ad excessum, & ex sup̃abundantia sumptum fuit. Exponens autẽ quid velit intelligere per verbum scd'm excessum subscribit, hoc aũt est dicere plurimum distãs medium, hoc est longinquiorẽ terminũ à propria cã. Talẽ (vt inquit) cãm & Anacharsis Scytha assignauit eius, φ non erant Tibicines in Scythis. interrogatus. n. an essent in Scythis tibicines: rñdit, nullo pacto, qm̃ neq; vites. Remotã. n. & is cãm assignauit. nã proxima cã erat non inebriari, huius aũt non esse vites. Fertur aũt hoc in vetustissimis annalibus Scytharũ, vt Philo. inquit. {Vñ dicit} Similes aũt sunt tales cãæ, quæ sunt mediũ extrapositũ his, quæ scd'm excessum dicta sunt, hoc est ex sup̃abundantia sumpta. & exponit hoc, & inquit: }Hoc aũt est dicere plurimũ distans mediũ. Sicut est illud Anacharsidis, φ in Scythis non sunt tibicines: neq; enim vites. & sic nõ tibicines. Tunc epilogat, & inquit. {Secundũ igitur eandẽ sciẽtiam, & secundũ mediorũ põnem, hoc est in eadẽ scĩa, & quantũ ad ipsam medioꝝ põnem. Hæ sunt differentię ip- C sius quia, ad eũ qui pp quid est syll's. Quo vero ad rõnẽ Anacharsidis attinet, animaduerte Tibicines eos esse, qui oris instrumẽtis sibillãt, hi vero, vt Aristo. inquit, in Octauo Politicoꝝ, præ nimia anhelandi necessitate, quę ad sibilandũ requiritur, in p̃cordijs exiccantur: & propterea humore indigẽt, q potu vini instauratur. in hac rõne sibillatores ebrij sunt. Argumentabať ergo Anacharsis, in Scythia nõ sunt vites: igiť non est vinũ in Scythia nõ est vinum: igit̃ nec ebrietas. In Scythia nõ ẽ ebrietas, igr̃ nõ sunt sibilatores: quare cũ in scythia nõ sint vites, nec in scythia erunt tibicines, sibilatores. ecce q̃uo causæ tales sint similes his, quæ ex superabundãtia sumũtur. Sed dubitať, qm̃ vr̃ φ plures sint differentiæ syll'orũ quia ad syll'os pp quid in eadẽ scĩa, q̃ duæ: nam differunt etiam ꝑ affirmatiuum, & negatiuũ. Et dicẽdũ, φ hæ nõ sunt drię necessarię. Syll's. n. pp quid põt esse & affirmatiuus, D negatiuus: & syll's quia etiã. Nã qui est per effectũ cõuertibilem, est affirmatiuus: qui aũt per cãm remotã, est negatiuus. Secundo dubitatur, qm̃ non vr̃ φ duæ tãtum sint demonstrationis species: qm̃ Auer. addit demonstrationem simpl'r: cuius mediũ est nobis, & naturæ notum.

Græci vero (vt Alex. Themistius, & Philoponus) duplex esse tm̃ demonstrationis genus, alterũ ipsius quia, alterũ ipsius pp quid. Nec ab rõne sic dicũt: qm̃ in omni demõstratione, aut mediũ est cã, aut effectus. si cã, vel proxima, vel remota. Remota quidẽ cõstituit demõstrationẽ quia, proxima vero, demonstrationẽ pp quid. Si autẽ sit effectus, demonstratio erit quia, & sic nulla spẽs p̃ter has esse põt. Fortasse Auer. asserit tres esse spẽs ꝑ diuisionẽ, & subdiuisionẽ. Qm̃ omnis demonstratio scd'm genus duplex est, aut ipsius quia, aut ipsius pp quid. Et ipsius propter quid demõstratio duplex est. nã, cũ in omni tali mediũ sit cã, talis cã põt esse nobis nota atq; manifesta dupliciter, vel nota nobis per inuentionẽ, quæ fit ab

Reprehẽsio expõnis a Philopo. Expõ Phil op. & The mist. Notãdũ de rõne Anacharsidis Tibicines. Dubĩ. 1. Solutio. 2. Dubĩ. Auer. Græci.

effectu· quales sunt demõstrationes hhysicæ pp qd, quæ fiunt in Secũdo ꝓcessu. Hæ.n. dicunt demrones puræ pp qd: qm̃ mediũ est cã, quæ sua natura nõ est nobis notior effectu, sed ꝑ inuentionẽ: quæ ꝓficiscitur ab ipso. Aut põt esse nobis nota, effectuq; manifestior pp eius naturã, & non ꝑ inuẽtionẽ, vt sunt in demronibus mathematicis. Non.n. in illis causæ inueniuntur ꝑ effectus, nec in illis fit regressus. Immo facta descriptione in abaco, simul habetur effectus inuẽtio, & inuentionis cã. Et tales demrones ab Auer. dicunt demrones simplr, siue causæ & esse: qm̃ ꝑ tales demrantur effectus esse, & pp quã cãm sunt. Et sic pñt græci cũ Auer. conciliari: qm̃ cũ dñt duas esse tm̃ demõstrationis differẽtias: ad primas demronis differentias respexerunt, quæ scd'm genus duæ tm̃ sunt. Cũ autem Aue. dicit esse tres, respexit ad primas, & subalternas differẽtias, ad diuisionẽ, & subdiuisionẽ. Tertio dubitabis an demõstratio qa sit sylls tm̃, vel sit demro. Themistius Secundo huius velle vr̃, ꝙ processus ab effectu ad cãm sit sylls tm̃, contra vero à causis ꝑ effectũ inuentis sit absolute dicẽda demro. Philoponus voluit processum ab effectu esse demronem coniecturalẽ, contra vero esse demõstrationẽ pp quid. Ammonius vero Primo de Anima asserit primũ processum ab effectu esse demõstrationẽ, secundũ vero esse sylm tm̃, qm̃ mediũ inuentũ nunq̃ redditur notius effectu, quo inueniebatur. Sed de hac re sæpe dictũ est, nunc vero dici põt, ꝙ vterq; processus est demõstratio. Primus quidẽ vt Philoponus inquit, coniecturalis, & demõstratio scd'm materiã, Scd's demonstratio absoluta, & pp quid. Quo vero pacto mediũ possit effici notius effectu, quo inueniebat̃, alibi diximus. Quarto dubitares, quia non vr̃ ꝙ demõstratio per causam remotã sit dicenda, quia, sed potius pp quid, qm̃ est demro per cãm. Cã aũt est æqualis ipsi pp quid.

Cõciliatio græcoꝝ cũ Auer. — *Tertia dubitatio.* — *Solo. the.* — *Philopon.* — *Ammon.* — *Vide supra cõ. 21. 34. &. 132. 4. dubitõ.*

Dicẽdũ, ꝙ sola cã ꝓxima est ipsi pp quid æqualis, qm̃ pp ipsas respondetur affirmatiue ad qõnem factam propter quid, non sic respondetur per cãm remotam. Si.n. quæritur propter quid hõ respiret, non dicimus quia est aĩal, sed dicimus quia pulmonẽ habet. negatiue vero respondemus. Si.n. quæritur an paries respiret, respondet̃ ꝙ non, quia nõ est animal. Et sic per tale medium demonstratur non esse: non aũt demõstratur propter qd nõ est.

Solutio.

ARGY. *Alio uero modo differunt esse, & pp quid est, q. per aliam atq; aliã utrunq; consideratur. Tales autẽ sunt hæ, quæ ita sese hñt ut altera sub altera collocet̃, ut ad Geometriã Perspectiua, et ad solidorum sciam, machinarum facultas extruendarum, & ad arithmeticam musica, & ad astrologiam sese habet eorum scientia quæ apparent.*

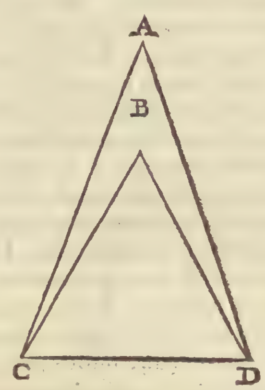
DILVCI. Alio aũt modo differt ipsum pp quid ab ipso quia: ꝙ est per aliã sciam vtrunque speculari. Hmõi aũt sunt, q̃cũq; sic se hñt adinuicẽ, vt alterũ sub altero sit. vt Perspectiua ad Geometriã, & Mechanica ad Stereometriã. & Harmonica ad Arithmeticã. & Apparentia ad Astrologiã.

Propter qd subalternãtis, qa, subalternatæ sciæ est.

Com. 140. Cum assignasset differentiam ipsius quia, ab ipso propter quid in eadem scientia, nunc discrepandi ipsius quia & propter quid non in eadem scientia hoc in loco rationẽ assignat per id quod dicit. {Alio autem modo differt ipsum propter quid ab ipso quia. & exponit quis est iste alius modus, & inquit {Quod est, hoc est, qui modus est per aliam scientiam atque aliam vtrunq; speculari. Quoniam propter quid consideratur in altera, & ipsum quia in altera. Et quia dixit per aliam atque aliam scientiam, exponit quæ sint istæ, & quo modo sese habent inter se, & inquit: {Huiusmodi autem sunt quæcunq; sic se habẽt adinuicem, vt alterum sub altero sit. } hoc est tales sciẽtiæ sunt subalternæ: nam in subalternante ipsum propter quid consideratur, in subalternata, consideratur ipsum quia. Hoc pacto, vt inquit, se habent ipsa Perspectiua ad

E Geometriam. et ipsa mechanica ad Stereometriam; & ipsa Harmonica ad Arithmeticã, & Apparẽtia ad Astrologiam. Sunt.n. hæc subalterna, quatenus alterum sub altero est: & semper ipsum propter quid in subalternãte, & ipsum quia in subalternata consideratur. Sit aũt in exemplo, vt dicat Perspectiuus, cur quæ procul cõspiciuntur, minora apparent, quæ vero prope, maiora: & assignẽt huius rei cãm, dicẽs, ꝙ quæ sub minore angulo conspiciũtur maiora apparent, quæ vero proprius spectantur, eadem existentia, sub maiore angulo conspiciuntur q̃ quando longinquius fuerint. Sit igitur magnitudo, quæ conspicitur C D, oculus vero in A puncto, radij visuales, qui exeunt ab oculo, per quos & susceptio fit, sint A C, A & D: fit igitur triãgulus basim quidem habens C D,

Oculus

Res visu

F

Latera aũt, s. A D, & A C radios, q ex oculo, verticẽ vero ipm oculũ, vtputa A. Si igit̃ moueat̃ oculus, & prope fiat visibili, vtputa scd'm B A. quo quidem rectæ lineæ sese adijciunt in visibili, q sint B C, B D, erũt ꝑficientes, alteꝝ triãgulũ, s. B C D, cuius vertex quidẽ rursus est B,

G basis aũt magnitudo, quæ vr̃, s. C D, latera vero B C, B D, q radij sunt ab oculo exeuntes. Sunt igit̃ duo trianguli basim quidẽ habentes eandẽ, vertices aũt & latera differentia. Qd' igit̃ q ꝓprius cõspiciunt̃, sub maiore angulo cõspiciant̃, dicit Perspectiuus, cur angulus, q est sub C B D, maior sit eo, q est sub C A D, nõ amplius Perspectiuus demõstrat, sed Geometra. Ecce qũo in subalternãte pp quid, in subalternata vero qa cõsiderat̃. Quo vero ad verba attinet: aĩaduerte quod differt Stereometria à Geometria: qm̃ Geometria circa supficies consideratiõnẽ facit, Stereometria, circa corpora: est ergo Stereometria principalior q̃ mechanica. Mechanica. n. his vtit̃, q demõstrata sunt in Stereometria, tanq̃ princip ijs & causis. Apparẽtia aũt vocat, obseruationẽ eorũ, q apparẽt, quæ à nautis fit. vtputa, ꝙ hac die hæc stella exoriat̃, & de alijs omnibus: quæ quidem ex obseruatione nautæ sciũt. sed obseruatio quidẽ nautarũ scit solũmodo ipsum quia, de qbus scit, Astrologia vero causas horũ assignat. Hæc

H ex Philoponi commentarijs satis pulchre colliguntur.

Verborum expositio.

Atq; harum nonnullæ scientiarũ nomine rationeue fere cõueniunt, ceu Astrologia est, & ipsa Mathematica, & nauigandi scientia, & Musica, ea est, quæ mathematica & quæ auditũ oblectat. Hic enim ipsum quidem esse ad eos pertinet scire qui sensu utuntur, Ipsum autem propter quid est, ad mathematicos ipsos. Hi nanq; causarum demonstrationes habent,

Fere aũt vniuocæ sunt harũ sciarum quædã, vt Astrologia, & quæ Mathematica, & q Nautica, & Harmonica, & quæ Mathematica, et quæ scd'm auditũ. Hoc.n. in loco ipsum quidẽ quia sensibiliũ est scire, Propter qd aũt, mathematicorum, Hi.n. habẽt causarum demonstrationes.

Quia

Com. 141. Quia mentionem fecit de subalternis scientijs, & dixit ipsum propter quid in subalternante, ipsum quia in subalternata considerari, nunc obiter exponit, quonam modo subalternæ scientiæ conueniant. & talem diuisionem innuit, ꝙ subalternarum scientiarum, aliæ sunt fere vniuocę, quasi nomine ac ratione fere conuenientes, vt Mathematica, Astrologia, et Nautica, et Mathematica Harmonica, & quæ secundum auditum est. Coueniunt. n. fere nomine, ac ratiõe. Aliæ nomine & ratione penitus differunt, vt Physica, et Medicinalis. nõ enim nomine, nec ratione cõueniunt. vnde inquit. Fere aũt vniuocæ sunt harum scientiarum quædam, & subaudi & quædam nullo pacto vniuocę. Et quæ sunt feræ vniuocæ, exponit, & inquit. Vt Astrologia, et quę Mathematica est, hoc est rationalis, & quę nautica est: nam si quis crassiuscule assignauerit harum rationes, cões conspiciet has, vtputa, si quis dicat Astrologiam esse cognitionem eorũ, quę sunt secundum cælum, cõem assignabit rationem, & ipsius naualis, & ipsius astrologiæ, & ipsius mathematicæ, & sic omnes fere nomine mathematicę conueniunt, ac ratione quadã cõi. Affert etiã secundum exemplum, & inquit: Et harmonica, & quæ mathematica, & quæ secundum auditum. nam siquis cõem rationẽ assignabit, fere vniuoce oĩbus illis cõpetit. Dixit aũt fere, qa nõ penitus vniuocę sunt, sed nec rursus æquocę si. n. essent ęquoce, non haberẽt cõitatẽ ad res. nũc aũt circa easdẽ res fere versantur. Et quia dixit has esse subalternas, & ipsum quia considerari in subalternata, ipsum propter quid in subalternante, hoc exponit, & inquit. Hoc enim in loco ipsum quidem quia sensibilium est scire, hoc est, dico has eẽ subalternas, & differre ipsum quia ab ipso pp quid, quia ipsum quia est sensibilium scire, ipsum aũt pp quid est mathematicorum: cuius rõnẽ affert, et inquit. Hi. n. habẽt cãrum demõstrationes. Ergo ipsorum est scire pp quid. & per sensibilia particulares, & subalternatas sciẽtias intelligit: qm̃ (vt Philoponus inquit) Pithagoricorũ musica, quæ rationalis est, ratione procedit, non sensu. at musica subalternata solo sensu indicat quid consonũ sit, quid ue incõsonum. & propterea dicitur musica sensibilis, hac etiam ratione ipsum quidem quia solum modo scit. vtputa, quõd Harmonia consona sit, mathematica vero, & rationem cur consona sit præbet.

ARGY. *Et persæpe nesciunt ipsum esse, quemadmodum hi qui contemplantur ipsum uniuersale, nonnulla singularium quia non animaduertunt sæpenumero nesciunt.*

DILVCI. Et sæpe nesciũt ipsum quia, sicut qui vniuersale considerant, sæpe quædam singulariũ nesciunt, propter id quod non intendunt.

Nõ omnis scia sciens pp qd, scit ipsũ quia. Com. 142. Quia dixit, ꝙ scientiæ subalternantes habent causarũ demonstrationes, addit, & sæpe nesciunt ipsum qa. Hoc est, licet subalternantes scientiæ, vt mathematicę, sciant ipsum propter quid, & cãrum rationes, tñ sæpe nesciunt ipsum quia, quod scitur ab ipsis subalternatis scientijs. Et hoc esse possibile, exponit per quoddã simile, & inquit. Sicut qui vniuersale considerant, sæpe quædam singularium nesciunt illius vniuersalis, propterea ꝙ non intendunt, nec animaduertunt. Et hoc Philoponus exponit, sicut enim inquit, qui scit nullam mulam fieri grauem, sæpe conspicatus nullam, cuius venter in molem intumuerit, cõtingit vt suspicetur ꝙ reddatur grauis, aut nõ sciẽs vniuersalem rationem, videlicet ꝙ nulla mula prægnans efficiatur, aut ꝙ pręsens animal non sit mula: ita qui sciũt ipsum propter quid, sępe ignorant particulare propter inaduertentiam. Et sic verba illa (pp id quod non intẽdũt) dupliciter exponi possunt: vno modo propter id quod non intendunt ad vniuersalem rationem, alio modo pp id, quod non intẽdunt ad ipsum particulare, ꝙ sit sub vniuersali, vt musicus sæpe consonam harmoniam audiens, non nouit an consona sit, quamuis vniuersaliter sciat quę sint consonæ rationes. Propter id quod non aduertunt

Duplex expositio vltimę particulæ tex.

A ad particulare contineri sub vniuersali. Ergo stat subalternantem scientiam scire ipsum propter quid, & ignorare ipsum quia.

ARGY. *Hæ autem sunt, quæ formis ipsis utuntur, quæ quidem sunt alia quædam, substantiaq; diuersa. Mathematicæ nanq; sciẽtiæ sunt circa formas. De nullo. n. subiecto dicũtur. Nam et si geometrica ipsa sunt in subiecto, non tamen ut in subiecto sunt geometricæ considerationi subijciuntur.*

DILVCI. Sunt autem hæc, quæcunq; alterum quiddã cum sint, secundũ substantiam, vtuntur speciebus. Mathemata enim circa species sunt: non enim de subiecto aliquo sunt. Si enim & de subiecto aliquo geometrica sunt, sed non quatenus geometrica, de subiecto sunt,

Com. 143. Expositio Philopon. Qm̃ (vt Philoponus inquit) dixit ipsum qa sensibiliũ B esse: ipsum vero propter quid, mathematicorum: exposuitq; quæ sensitiuæ sint, & vocauit sensitiuas, harmonicam illam: quæ secundum auditũ est, & astrologiam, illam, quæ scd'm naualem est. Hoc in loco vult exponere, quæ sint mathematicæ: ergo scd'm Philoponũ, postq; exposuit sensitiuas, nunc exponit mathematicas: et inquit. Sunt autẽ hæc, hoc est, sunt autem scientiæ mathematicæ, siue mathemata, hæc quæcunq; alterũ quiddã cum sint scd'm substãtiam, subaudi à sensitiuis mathematicis, vtuntur speciebus, hoc est formis, & vniuersalibus accidentibus, non respicientes ad subã illorum accidentium. Vnde Philoponus inquit, ꝙ mathematicæ dicũtur scientiæ, quæcunq; existentes aliud quid secundum subãm à sensitiuis, non vtuntur illa substantia, sed solum species expoliant ab ipsa sensibili materia. Nã naualis quidem, astrologia, & musica, quæ scd'm auditũ, non spẽbus solis vtuntur per se, sed ipsa rerum substantia: mathematicæ aũt speciebus solis, nullo pacto secundũ subãm rõcinantes sunt, neq; sensu vtentes. Ecce ꝙ Philoponus (vt mi- C hi videtur) p subãm, sensibilem materiã intelligit: quoniã Arist. inquit, Sunt aũt hæc, s. mathemata, quæcunq; alterũ quiddã cũ sint scd'm subãm, hoc est sensibilẽ materiã, vtunt̃ spẽbus abstrahendo à sensibili materia. Et assignat cãm, & inqt. Mathemata. n. circã spẽs, sunt & de spẽbus agũt solis. nõ. n. de subiecto aliquo sunt, hoc est de aliqua sensibili materia. expoliant. n. species ab illa materia sensibili. Sed dices, cõtra, qm̃ mathematicus nõ põt cõsiderare lineã, nisi illa sit aut in cælo, aut in terra, aut in igne, aut aliquo misto. ergo nõ põt considerare lineã, nisi materiã sensibilẽ spectet. Rñdet, & inquit. Si. n. & de subiecto aliquo geometrica sunt, vt de cælo, aut terra, aut misto, nõ tñ quatenus geometrica, de subiecto aliquo sunt, sed p accñs, quatenus nõ põt esse linea, quin sit in aliqua materia sensibili. Quo vero ad verba attinet: animaduerte ꝙ verbũ illud spẽbus græce est εἴδεσι, Idest, latine for- D mis, siue speciebus: verum per formas, neq; Aristo. neq; Philoponus intelligit accidentia ipsa, nulla penitus ratione habita ad subiecta, non enim potest accidens intelligi omnino subiecto non intellecto. Sed per formas, siue species intelligit vniuersalia accidẽtia, vt lineas, superficies, & corpora, & numeros, quæ non respiciunt certum datũ subtum. nõ enim mathematicus abstrahit à subiecto, nõ enim põt quantum, vt lineã vel id genus considerare, qn in subiecto, saltem confuse accepto consideret: sed dicitur abstrahere à subiecto, quia abstrahit à certo dato subiecto, vt à lingo, ab igne, & cæteris id genus, nõ autẽ à subiecto confuse sumpto. Ex his patet per mathematicas eẽ intelligendum eas scientias, quæ vniuersalia accidentia quanta considerant abstrahentes à subiectis determinatis illorum. Per sensitiuas vero scientias, & intelligit eas, quæ considerãt illas in ordine ad certa subiecta. vt Naualis de stellis in ordine ad motum sensibilem, Musica de consonantia, in ordine ad sonum audibilem.

Obiectio textualis.

Responsio.

Verborum expositio.

ARGV. *Vt autem Perspectiua sese habet ad Geometriam, sic alia se se habet ad Perspectiuam. Veluti de iride. nam ipsum quidem esse ad Naturalem pertinet scire, ipsum autem propter quid est, ipsius est Perspectiui, aut simpliciter, aut eius qui complectitur mathematicam. Complures etiam scientiarum, quæ non sunt ita dispositæ, ut altera sub altera sit collocata, pari modo se habent. ut medicina atque geometria. Nam scire ulcerum ea quæ orbis subeunt formam tardius cæteris curari, ad medicum spectat, Propter quid autem ad geometram.*

DILVCI. Hi autem & se alia ad Perspectiuã, sicut hæc ad Geometriam, alia ad hanc, vt quod de iride est. Nam ipsum quidem quia physici est scire, sed ꝓpter quid Perspectiui, aut simpliciter, aut secũdum disciplinam. Multę autem, & nõ subalternarum scientiarum, se habent sic. vt medicatiua ad geometriã, ꝙ enim vulnera circularia tardius sanentur. Medici est scire quia, propter quid autem, Geometræ.

Com. 144. Cum exposuisset, quæ mathematicæ, quæue sensitiuæ dicantur, exponit hic, quæ se hñt vt sensitiuæ ad mathematicas, & inquit: Habet aũt se & alia ad hanc Perspectiuã, sicut hæc, scilicet Perspectiua ad Geometriã. Hoc est quam rõnem habet Perspectiua ad geometriã, eã rõnem habet aliqua alia scientia ad Perspectiuã. Vt qđ est de iride. Supra quo exẽplo, Alex. inquit, ꝙ quæ considerat theorema de iride, ita se habet ad Perspectiuã, vt se habet perspectiua ad geometriã. qm̃ (vt inquit) sicut geometria vtitur solis spẽbus sine subis, Perspectiua aũt rectã lineã, quæ in aere est, assumit, quæ quidẽ cũ naturale sit corpus, subm̃ habet ipsas intuitiones. Et Perspectiua sumit solũ ipm̃, qa, Geometria vero ipsum pp qd oñdit: ita se habet, quę theorema de iride speculaẗ, ad ipsam perspectiuã. Hęc qdẽ Alexãder, per quæ (vt mihi vr̃) innuit hãc sciam, quę de iride est, esse quasi aliq̃ spãlem sciam, q̃ se habet ad Perspectiuã, vt perspectiua ad geometriam.

Alexan. de exemplo iridis.

Proculus. Proculus vero dicebat Arist. innuere non sciam spãlẽ, sed eã naturalis philosophiæ partẽ, quę gręce Catoptrice dicitur. Catoptrices. n. eẽ theorema de iride: nã Catoptrice de refractionibus facit sermones. Perspectiuus vero de his, q̃ aspectibus accidunt, cõsiderat. Atq; Catoptricus vtiẗ his, quę perspectiui sunt. nã simpliciter quidẽ sumit: quæ accidũt circa iridẽ ꝙ tricolor, ꝙ non plures duobus, ꝙ nunq̃ maior semicirculo sit, & similia: quę quidẽ physicus põt scire, pp quid aũt hęc fiunt, scit pspectiuus: quo circa & Catoptricus ita se habet ad perspectiuũ, vt perspectiuus ad geometriã. Quod aũt eã naturalis philosophiæ partẽ intelligat, quę est de iride, cõfirmaẗ ex his, quæ ipse Arist. infert. Nã ipsum qdẽ quia, physici est scire, sed pp quid perspectiui, aut simpl'r, aut scđm disciplinã. Per hęc. n. obscure indicat Catoptricũ: hoc est eũ physicũ, qui solũ de iride cõsiderat. nõ. n. Catoptricus simpliciter perspectiuus est, sed scđm disciplinam iridis. Iridis vero disciplinã ob aspectuum refractionem docet accidere. Deinde iterũ affert aliud exemplũ earũ, quę se hñt, vt subalternæ. Et tñ non sunt subalternæ, & hoc proponit, & inquit. Multę aũt & non subalternarũ sciarum se hñt sic, hoc est non sunt subalternæ, & se habent, vt subalternæ. Quarum exemplum affert: & inquit: Vt medicatiua ad geometriam. ꝙ enim vulnera circularia tardius sanentur, Medici est scire quia: propter quid autem geometræ. ergo se habent, vt subalternæ, & tamen non sunt subalternæ. Circa hoc exemplum de vulneribus circularibus (vt Philopo. inquit) Geometra causam dicit, quoniam circulus omnibus figuris isoperimetris valde capacior est. Semper enim isoperimetram angulosiores, sunt valde capaciores: & quoniam circulus finis est multãgularum, iccirco omnium figurarum est capacissima: quo-

Philon. de exẽplo vlceris circularis cã tardationis cõsolidatiõis vlceris circularis.

E circa & orbiculare vlcus, plurima eget carne, quoniam diuturnior in ipso repletio fit, atque cicatrizatio. Sed cõtra, qm̃ si supponamus duo vulnera nõ æqualis mensuræ. maius quidem rectilineum, minus vero, circulare: cõstat difficilius consolidari circulare, licet sit minus: quare non propterea ꝙ valde capacius sit circulare, id accidit.

Refutatio causæ.

Propter hæc Philoponus aliter asserit. ait enim huius rei causam esse, ꝙ partes sanescentes non adiacent, neque prope sitæ sint, sed procul. Iccirco natura permoleste cõglutinat, & iungit ipsas. Huius rei signum est, ꝙ medici secant talia vulnera, & angulos faciunt, vt circularem deleant figuram. Nam vbi sunt anguli, cum paruum sit spatium intermedium, partium, quæ sanæ sunt, potest Propterea ꝙ non procul sint, quæ sanæ sunt) natura iungere.

Alia causa.

Sed mihi videtur, ꝙ hæc ratio calumniam patiatur, quam omitto. Propterea adducamus aliud exemplũ, & capiamus medicinam & astrologiam: & inueniemus, ꝙ medicus dicit, ꝙ septimi dies in ægritudinibus sint decretorij, Cur vero decretorij sint, non nouit. Astrologus F autem cãm dicit: propter tetragonicas & diametricas lunæ figuras, & alia quædam, de quibus in libello de Criticis abunde diximus. Siquis autem vellet, posset dicere (vt Iuniores autumant) ꝙ hæ sciẽtiæ simpliciter subalternæ non sunt, quoniam principia medicatiuæ non probãtur propter quid in Geometria. Secũdum quid vero sunt subalternæ, qm̃ secundum aliquam partem altera alteri subalternatur. Id enim quod de vulneribus circularibus dicitur, probatur propter quid in geometria.

ARGV. *Prima autem ratiocinationis figura maxime ad scientiam ipsam accommodatur. mathematicæ sciẽtiæ nanque, ut arithmetica, geometria, & Perspectiua, per hanc, ut patet, suas afferunt demonstrationes: atque etiam omnes fere, quæ ipsis propter quid est faciunt considerationem. aut. n. oino, aut persæpe, & in plurimis, hac in figura ipsius propter quid est efficitur ratiocinatio. Quare propter hoc etiam ipsum maxime ad* G *scientiam erit accommodata. Proprijßimus enim sciẽdi modus est contemplari ipsum propter quid est.*

DILVCI. Tex. cõ. 31. Prima figura pfectissima est, demõstratiõi simpliciter Proprie cõueniens.

Figurarum autem faciens scire maxime prima est. Etenim mathematicæ scientiarũ per hãc demonstrationes ferunt. vt arithmetica, & geometria, & perspectiua, & fere (vt est dicere) quę cunque ipsius propter quid faciunt considerationem. Aut enim omnino, aut sicut frequentius, & in plurimis per hanc figuram, qui est pp quid syllogismus, fit. Quare & propter hoc erit maxime faciens scire. Proprijssimum enim scire est propter quid speculari,

Com. 145. Philopon. Introductio text. secundum Iuniores.

Proponit per hæc demonstrare (vt Philoponus inqt) ꝙ propria maxime scientialibus syllogismis sit prima figura, & hoc multis modis ostendit. Iuniores vero sic H textum hunc inducunt. ꝙ, cum Arist. egisset de materia demõstrationis, pertractando quales sint propositiones, ex quibus ipsa conficitur, nunc de forma agit. Est enim rationi consentaneum eum qui de materia agit etiam de forma pertractare. Cœpit autem prius à materia demonstrationis, tanquam à re propria magis huic libro. tractare nanque de forma potius libro Priorum conuenit, proponit ergo conclusionem, & inquit: Figurarum autem faciens scire maxime, prima est. Et (vt dixi) hanc conclusionem multis modis ostẽdit: & primo quidem ex eo, ꝙ omnes scientiæ, quæcunq; sunt ipsius propter quid, hac potissimum figura propria theoremata syllogizent: rarẽter aũt per secundã figuram. Qm̃ & causæ magis affirmatiuæ sunt. In secunda vero figura nihil cõcluditur affirmatiuũ. In tertia vero concluditur quidem, sed omnia particularia: causę vero vniuersalium sunt. Vnde inquit. Etenim

nim mathematicæ ſcientiarum,per hanc demonſtrationes ferunt,vt arithmetica,& geometria, & perſpectiua, & fere(vt eſt dicere)quæcunq; ipſius propter quid faciũt conſiderationem.Et quia dixit,Fere quęcunq; ipſius pp quid faciunt conſiderationem, aſſignat cauſam, cur dixit fere:et inquit.{ Aut.n.omnino,aut ſicut frequẽtius, & in plurimis per hanc figuram ſyllogiſmus fit,qui eſt,p pter quid.Et hoc exponit Philoponus,quoniam raro negatiuas concluſiones,quæ ſunt in ſecunda figura, ſciẽtiæ concludunt:dico raro,quoniam(vt Philoponus inducit) aliquando negatiuas concluſiones geometria facit,vt qñ dicit,In eadem recta linea duabus eiſdẽ rectis lineis aliæ duæ æquales non ſimul conſtiterint vtraq; vtriq; ad aliũ & alium punctũ ad eaſdẽ partes eoſdẽ fines habentes cũ rectis lineis,quæ ab initio.Hoc enim negatiuũ eſt Theorema Recte ergo raro dixit,qm̃ non ſemper ſcientiæ affirmatiuas concluſiones concludunt.Deinde repetit concluſionem ſimul cum ratione inducta,& cum noua rõne addita,& inquit.Quare &,ꝓpter hoc,ſ.quia omnes ſcientiæ,quæ ipſius propter quid ſunt, per hanc ſyllogiſmos ſuos conficiunt,hęc figura prima erit maxime faciens ſcire,hæc fuit cõcluſio,& illa fuit eius probatio.Addit quaſi nouam rationem,& inquit.Proprĳſſimum.n.ſcire eſt propter quid ſpeculari.Et quia propter quid eſt proprĳſſimum ſcire,hac ratione in proprĳſſima,& prima figura demonſtrationes propter quid confici debent:& ſic videtur hæc quaſi noua quædam ratio.

ARGV.

Deinde hac tantum figura ipſius quid eſt uenari ſcientiam poſſumus.In figura nanque media nulla fit affirmatiua ratiocinatio,ſcientia uero ipſius quid eſt,affirmationis nimirum eſt. In ultima uero fit quidem,at nõ eſt uniuerſalis,ut patet, ipſum autem quod eſt,uniuerſalium eſſe conſtat.non enim aliqua ex parte homo eſt animal bipes.

DILVCI. Sciam qđ quid eſt de mõſtratiõe in figura nãciſcimur.

Po ſtea ipſius quod quid eſt ſciẽtiam per hãc ſolam venari poſſibile eſt.In media enim figura non fit prædicatiuus ſyllogiſmus,ſed ipſius quod quid eſt ſyllogiſmus affirmationis eſt.In vltima autem fit quidem,ſed nõ vniuerſaliter, quod quid eſt autẽ vniuerſalium eſt:non enim quodam modo eſt animal bipes,homo.

Com.146. Enth.text.

Secundo idem probat.& Philoponus(vt mihi videt̃) bene dicit ad materiam rationis,ſed ad formam nihil.Poteſt tñ ratio ſic ad Enthymema ſyllogiſticum reduci: per figuram primam ſolam eſt ipſum quod quid eſt inueniri poſſibile:ergo prima figura maxime facit ſcire.tenet conſequentia:quoniam ſolum per definitiones ſcimus.ergo, ſi per primam figuram ſolum venamur definitiones, per eam ſolũ,aut proprie ſcimus,& ſic videtur maxime ſciẽtifica.Quod autem per ſolam primam figuram venemur definitiones,quod erat antecedẽs,Ariſt.probat: quoniã nec per ſecundam,nec per tertiã inueniri poſſunt.Et hoc inquit:& primo proponit antecedens, & dicit.{ Poſtea ipſius quod quid eſt ſcientiam,per hanc ſolam venari poſſibile eſt:hoc eſt antecedẽs,ex quo vult habere,ergo prima figura eſt maxime ſcientifica.nam ſi per hanc habemus id per quod ſcimus,per hanc maxime ſcimus. Deinde probat antecedẽs,& inquit.{In media enim figura nõ fit prædicatiuus ſyllogiſmus.ergo,ſubaudi per ſecũdam figuram,non poteſt inueniri definitio.Aſſignat cauſam, & legas:ſed,pro qm̃,hoc pacto,quoniam ipſius quod qd eſt ſyllogiſmus affirmationis eſt.non enim poteſt,niſi ſyllogiſmo affirmatiuo definitio ipſa inueniri.ergo non per ſecundam figuram definitio poteſt inueniri, cum per ſecundam nihil,niſi negatiuum ſyllogizetur.Deinde oſtẽdit,ꝙ nec in tertia figura,& dicit.In vltima autem fit quidem,ſed non vniuerſaliter.Quod quid eſt autem vniuerſalium eſt. non enim quodam modo,hoc eſt particulariter,homo eſt animal bipes, ſed vniuerſaliter: ergo, cum nec per ſecundam,nec per tertiam definitio ſit inuenibilis,per primam figuram ſolum poterit inueniri:& ſic habetur antecedens.Philoponus autem ad materiam rationis bene dicit,ad formam autem non multum ſe diffundit.

Dubõ.1.

Sed contra hæc dubitatur.primo,quoniam definitio non eſt propoſitio:ergo nec vniuerſalis,nec particularis.& ſic Ariſt.ſupponit falſum.

Solutio.

Dicendum Ariſto. nõ eſſe locutum de definitione ſumpta pro termino, ſed pro oratione definitiua dicente eſſe vel non eſſe,hoc eſt,p propoſitione definitiua.

2.dubõ. Sol. Boet.

Secundo dubitant,qm̃ Ariſt. videtur falſum ſupponere,ſupponit enim definitionẽ ſyllogiſmo inueniri:quod eſt contra ipſum Secundo huius. vbi aſſerit ſyllogiſmum quo inuenitur definitio petere principium. Ad hanc dubitationem dixerunt nonnulli,non totam definitionem per ſyllogiſmum primæ figuræ demonſtrari,ſed q̃libet eius partem, vt Boethus inquit.{Quam ſolutionem Philoponus vir doctiſſimus olfecit.

Philopon.

Aſſerit.n.primo quæri genus rei definitæ, vtputa hominis,mox ſyllogizantes,ꝙ animal,rurſus vnãquãq; differentiarũ ſyllogizamus,& generi adiungimus,nec timuſq;,quouſq; quod collectum fuerit,cõuertatur ad id, quod propoſitum ſit:& hoc inquit eſſe definitionem hominis.

Contra ſolutio.ca.2.

Sed contra,qm̃ definitionũ non eſt demr̃o,vt patet.8.lib.Topicorum.ſed ex ipſa rerũ euidentia oportet notas eſſe definitiones.Præterea ex definitionibus demõſtrationes ſunt,nõ aũt definitionũ demr̃ones. Propterea,Alĳ dixerũt(vt nos alias diximus)ꝙ ipſum qd eſt p primã figurã demr̃atur,non ſimpl'r,ſed ſuppoſitiue: non enim poſſumus p primã figurã quicq; demonſtrare,quin definitionẽ ſupponamus tanq; mediũ demr̃onis.

Refutatio.

Sed nõ placet ẽt mihi hęc ſolutio,qm̃ & in ſcd'a figura demr̃o aliqñ ſupponit definitionẽ.Põt.n.demõſtrari hoĩem non eẽ equũ p rõnale aĩal,qm̃ oĩs hõ aĩal rõnale eſt, & nullus equus eſt aĩal rõnale.Igit̃ nullus equus eſt hõ,& ſic patet in hac demr̃one ſupponi definitionẽ hoĩs.

Alia ſolo.

Alĳ dixerũt Ariſt.intelligere de materiali definitione, qm̃ materialis definitio de definito p formalẽ,nõ niſi in prima figura ſyllogizat̃.

Confutatio

Sed nec hęc expõ placet,qa materialis definitio ſubo cõparata, nõ vt definitio,ſed poti9 vt p ſe accñs habetur.

Scpa ſolu. noſtra.

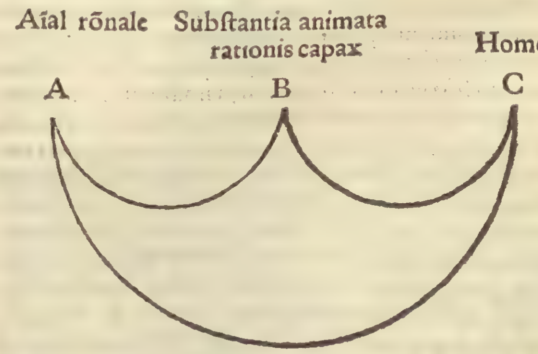
Alr̃ diximus,ꝙ id,qđ Ariſt.ait, intelligi debet hypothetice,videlicet, ſi definitio de definito demr̃one inueniri põt, non poſſet demr̃ari, niſi in prima.

Refutatio

Sed minime nũc placet,qm̃ Ariſt.loquit̃ categorice,& nõ cõditionaliter,aliter nõ eſſet ad ꝓpoſitũ.

Propria ſolutio.

Iterũ diximus Ari. locutũ eſſe categorice:qm̃ definitio de definito demr̃ari põt,nõ tñ in eo quod qd eſt.Põt.n.de hoĩe demr̃ari animal rationale per hoc,ꝙ eſt ſub̃a animata ratiõis capax, non tamẽ in eo quod quid eſt,vt Secundo huius patebit.

Demr̃o definitiõis nõ eſt pp quid in eo quod quid.

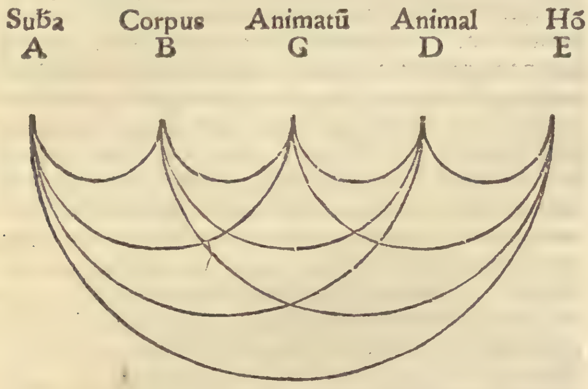
Philoponus etiã aſſerit ꝙ q̃libet definito põt de ſuo definito demr̃ari nõ in eo qđ qd eſt p cõem deſcriptionẽ definitiõis. Deſcribit̃.n.definitio hoc mõ, definitio eſt oratio,ex cõioribus ſumpta,& ex his,q̃ ſcđm ſub̃am inſunt. Per hãc ergo ſyllogizabim9 ſic,Aĩal rõnale mortale oro eſt ex cõioribus ſumpta,& ſcđm ſub̃am:qđ aũt ex cõioribus ſumptũ eſt,& ex his,q̃ ſunt ſcđm ſub̃am, definitio eſt: ergo animal rationale mortale definitio hominis eſt. Hęc mihi occurrũt.Tu vero ſi melius habes,meli9 dicas.

ARGY.

Insuper, hæc figura cæterarum non indiget figurarum, at indigent huius illæ profecto: nā hac densantur atq; accrescūt, quousq; ad ea perueniant, quæ medio uocant. Patet igitur primam figuram exactissimam atq; accomodatissimam ad scientiam esse.

DILVCI. Prima figura alijs non indiget, ea vero cęterę indigent.

Amplius, hæc quidem illis nihil indiget illæ autem per hanc densantur, & augmentantur, quousq; utiq; ad immediata veniant. Manifestum igitur est q maxime propria scientiæ est prima figura.

Com. 147.

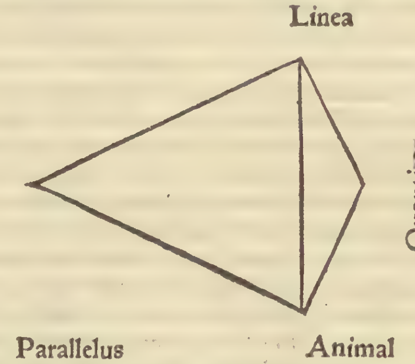
Hæc est, vt Philoponus inquit, tertia rō ad probandum q propria familiarisq; maxime est prima figura ipsi scientiæ. Nā (vt inquit) hæc quidem in nullo indiget alijs figuris, aliæ vero indigent hac. vnde inquit: ¶ Amplius hæc quidem, s. prima figura, illis nihil indiget, ille autem per hanc densantur, & augmentantur, quousq; ad immediata veniant. Ex his concludit id, quod proposuit à principio, et inquit ¶ Manifestū igitur est, q maxime propria sciētiæ est prima figura. Sed quo ad verba attinet, animaduerte, q non clarum est, qūo cætere figuræ per primam densentur, atq; augeantur. Philoponus vir doctissimus vno mō dicit esse in prioribus ōnsum, q syllogismi, q in secunda, & tertia figura sunt, non habeanc necessarium qd appareat, perficiūtur autem reductione ad primam figuram. Et ppea prima figura erit propria, maximeq; familiaris, & per idē maxime faciēs scire. Quare Philoponus in hac prima expōne p augeri & densari intelligit reduci ad figurā talem, vt ex datis id, quod infert, appareat necessarium. Et cum hoc habeat sola prima figura, ideo cæteræ illa indigent, ipsa autem nullis. Nec ab rōne reduci ad euidentem figuram dr̄ augumentari & condensari. nam augumentari est tendere ad formam, diminui ac condensari est ire ad materiam. Et quia cuiusq; ppōnis sūbiectum dr̄ materia, prædicatum vero forma, hinc reductio secundæ figuræ in primam dr̄ cōdensatio, siue diminutio: quia in illa medium, q erat prædicatum, fit subiectum. Reductio vero tertiæ dr̄ augeri: quia medium, quod erat subm, redditur prædicatum. dixit ergo densant rōne habita ad syllos secūdę, figurę qui ad primā reducuntur ex eo, quia medium, quod erat prædicatum, fit subm: dixit augumentantur ratione habita ad syllos tertiæ, qui reducuntur ad primam medio, quod erat subiectum, conuerso in prædicatum. Hęc est vna Philoponi expositio: quę mihi nō placet, qm̄ Aris. inquit. Illæ aūt p hāc densant, & augmētent quousq; vtiq; ad īmediata veniant. Ergo augumentari atq; dēsari est venire ad immediata, & quoniam non venimus ad immediata nisi p syllogizando propositiones quousq; sunt prosyllogizabiles. Recte ergo Philoponus accipiens à Themistio, per augumentari atq; densari pro syllogizari intelligit quousq; ad immediata venerimus. Nam omnis demonstratio per propositiones immediatas fit, aut per eas, quę prosyllogismis ad immediatas reducuntur. Consona aūt est hæc expositio his, quæ libro Priorum dixit, vbi mul-

Verborum expositio. Qūo secūda & tertia figura densent & augumētentur per primam.

Secūda expō Philopon.

E

tis exemplis declarauit syllogisticam auctionē esse prosyllogizationem. Præterea vbiq; immediata appellauit ea, quæ carent medio: dicuntur enim immediata græce, ἄμεσα: hoc est sine medio. Ergo prosyllogizatio idē est, quod syllogistica auctio vel diminutio: quę nihil aliud ē, q ad immediatas propositiones accedere. Prosyllogizatio vero dicitur densatio respectu termini ad quem: pro quāto itur in propositionē indiuisibilem medio carentē. Dicitur autem augumentatio, respectu termini à quo,

F

Dubitatio

pro quanto augetur super illo syllogismorum numerus. ¶ Sed dubitatur: quoniam etiam in secunda figura potest fieri prosyllogizatio, vt syllogizauero, Nullum animal est linea: omnis parallelus est linea. Nullus ergo parallelus est animal. Hic syllogismus est in secunda figura, & maior potest prosyllogizari ad immediatā propositionē sic, in secunda figura. Omnis linea est quantitas: nullum animal est quātitas: nullum animal igitur est linea. Vbi patet maiorem primi syllogismi esse densatam per secundam figurā. Ad hanc innuit solutionē Themistius, & post ipsum Philoponus, q duplex sit densatio siue prosyllogizatio. Altera quidē vtriusq; propositionis, altera alterius propositionis tm̄. Prosyllogizatio quidē vtriusq; propositionis syllogismi principalis, solum in prima figura fit, & p primā figurā. non. n. fieri pōt p tertiā, qm̄ in illa nihil vl'r syllogizatur. per secundā vero alterius propositionis, s. negatiuæ aliqñ fieri pōt, vt patuit in argumento. ambarū autē minime. non enim propositio affirmatiua per secundam prosyllogizari potest, at per primam figuram, vtraq; prosyllogizari potest. Quare in secunda figura possumus prosyllogizare alteram tantum, vtranq; vero solum in prima. Hæc mihi videntur.

Solo Themist. & Philo. densatio siue prosyllogizatio duplex.

G

ARGY.

Quemadmodum autem fit, ut A indiuidue competat ipsi B, Sic etiam ut identidem non competat fieri potest. Atque tū indiuidue competere uel non competere dico, cum inter ipsa nullū mediū est. Sic. n. non erit ulterius p aliud inesse, uel nō ineē.

DILVCI.

Sicut aūt A esse in B cōtingit indiuisibiliter, sic & nō inesse possibile est. Dico aūt indiuisibiliter inesse, vel non inesse, eo quod non sit aliquod eorum medium. Sic enim non erit secundum aliud inesse, aut non inesse.

H

Com. 148. Quæ Iuniores de intētione Arist.

Iuniores asserūt hic Aristotelem agere de immediatione propositionum negatiuarum, & rationes asserūt. Primo quidē, quia oppositorū eadē est disciplina: ergo, cū egisset de immediatione affirmatiuarū, equū est, vt hic agat de immediatione negatiuarum. Secundo, qm̄, cū egisset de materia demōstrationū affirmatiuarū, debebat agere de materia demonstrationum negatiuarū. Tertio, qm̄ Aris. intendit de demōstratiua ignoratione pertractare, quam rem agere non potest, nisi de negatiuarū immediatione primo agat. Prætermisit aūt de negatiuis, vt dicunt, perseitates, vniuersalitates, & id genus: siquidem nulla negatiua est per se, nulla de oī, nulla etiam posterioristice vniuersalis. Hæc Iuniores & nos aliquando diximus. Verū rectius cum Philopono dicendum est, q, cū dixisset q prima quidem figura non indiget alijs, aliæ vero per primam figuram densantur, & augmentant quousq; ventū

sit

sit ad immediata propositiones, adiunctis semper medijs terminis, per quos propositiones demonstrant, vult ostẽdere per hæc, ꝙ immediatæ propositiones, non solum affirmatiuæ sint, sed etiam negatiuę. est.n. imediate aliud de alio negare. hæc Philoponus de intentione, & de causa intentionis. Quo vero ad verba attinet, Aristo. (vt Philoponus inquit) Dat nobis regulam quo pacto possumus cognoscere terminos immediate se negantes abinuicem, non enim facile est hoc cognoscere. Immediate.n. affirmationes cognoscuntur ex eo, quia si hñt prædicatum primo inexistens subiecto, & nulli alteri ante ipsum, hæ sunt immediatæ affirmationes. De corpore.n. substantia immediate p̃dicatur, & id de animato: & in reliquis eodẽ modo. In negationibus aũt non facilis est cognitio: propterea de his ponit regulam. Primo ergo p̃mittit esse ꝓpositiones negatiuas immediatas, & dicit. {Sicut aũt A eẽ in B contingit indiuisibiliter, hoc est immediate, sic & nõ inesse possibile est. ergo sicut datur affirmatio imediata, ita datur negatio immediata. Exponit quid ipse velit per indiuisibiliter inesse, vel nõ inesse, & inquit: {Dico autẽ indiuisibiliter inesse, vel non inesse, eo ꝙ non sit aliquod eorum, s. extremorũ ipsius propõnis mediũ, ꝑ quod demonstrari possit alterũ alteri non inesse. Cuius cãm assignat, & dicit. {Sic.n.s. per carentiã medij, non erit secundum aliud ĩesse, aut nõ esse} quasi dicat, cã aũt eius quod diximus est, qm̃ cũ mediũ extremorum nullũ est, sic nõ erit alterũ alteri inesse ꝑ mediũ aliud, sed immediate, hoc est sic erit negatio ĩmediata, vel inesse, hoc est affirmatio immediata. Cũ.n. non sit medium, tam negatio, ꝙ̃ affirmatio erit immediata. Et intelligit per indiuisibiliter (vt recte Philoponus exponit) immediate. Nec ab rõne, ꝑ indiuisibiliter intelligit immediate, qm̃ appõne medij termini, q secat ĩmediatas propositiões, nõ põt facere vnã propositionẽ duas. Sic.n. non erit secũdũ aliud inesse, aut nõ inesse. Sicut.n. si dixero hõ est substantia, nõ primo prædico de hoĩe substãtiam, sed per aliud, & iccirco non est immediata propositio: nã ꝑꝑ rationale, & hoc ꝑꝑ aĩal: & hoc ꝑꝑ corpus: sed solum de corpore suba prędicatur immediate, de homine vero rõnale: qm̃ nõ cõtingit (vt alius terminus medius inter hos ĩtercidat) cui primo insit prędicatum: ita & immediatæ negationes hæ vtiq; esse possent, quibus non contingit, vt terminus ab alio subiecto negetur. Tunc.n. immediate, & nõ per aliud negatio est. Ergo, sicut immediata affirmatio est, qñ inter extrema nullus terminus intercedit, cui primo prędicatũ inest, ita negatio immediata erit, qñ nullũ subm intercidit, a quo primo prædicatum negatur. Recte itaq; indiuisibiliter idem est, quod immediate.

ARGY. *Cum itaq; uel A, uel B, in toto quopiam est, uel etiã utrũque, tum etiam fieri nequit ut A, primo non competat ipsi B.*

DILVCI. Cum igitur, aut A, aut B, in toto aliquo sit, aut etiam ambo, non contingit A in B primo non inesse.

Com. 149. Regula ꝑpositionis imediatæ. Qm̃ cognoscere immediatas ꝑpões est (vt diximus.) difficile, nunc ponit regulã, qua facile illas apphẽdamus. Et regula est, (vt Philoponus exponit,) ꝙ, qñ termini, q negantur abinuicem, tales sunt, vt neutrum ipsorum habeat alium talem affirmatum de seipso, propterea ꝙ sit ipse ex generalissimis, & possit de quibusdã generibus prædicari, tunc immediate dicunt adinuicem negari. Immediatas.n. propositiones eas dicimus, inter quas non contingit intercidere aliquem terminũ medium, ꝑ quem fiat syllogismus. Si vero quiuis terminorũ habeat aliquem, qui de ipso p̃dicetur, is põt intermedius appositus facere syllogismũ p̃dicatũ quidẽ de altero, à reliquo vero negatũ: vt per primũ quidem faciat secundã figuram, per secundũ vero primã. Quare solũmodo negationes hæ vtique esse possent, quæ vtrosq; habeant terminos ex generalissimis generibus: nã si alter ipsorum, aut ambo subalternorũ fuerint, nõ est talis negatio immediata. Arist. ergo declarat quid negatiua mediata sit. Vt ex hoc regula intelligatur per quam immediatæ cognoscuntur. Vbi animaduerte trifariam negationẽ fieri (vt si ambo extrema sub eodem toto continentur) vt homo, & equus sub animali, aut si sub diuersis totis, vt equus & linea, equus quidem sub substantia, linea vero sub quantitate. Aut si alterum sub toto, alterum vero non: & hoc est, aut quia subiectum sic, p̃dicatum non, vt equus nõ est q̃titas, aut econtrario: subiectum non, prædicatum sic, vt q̃titas nõ est equus. Aristo. ergo vult oẽs has esse mediatas, prȩter eam, cuius extrema sunt sub eodẽ toto, de qua nihil meminit. Hinc patet, quæ sit immediata. est.n. illa, cuius extrema nec sunt sub diuersis totis, nec alterum tãtũ, vnde inqt. Cum igitur aut A, aut B in toto aliquo sit: & per B subiectum intelligit, A vero negatum ab ipso B, ideo inquit. Cum sit alteri ipsorum in aliquo vniuersaliori, hoc est, quando habet aliquod quod p̃dicatur de ipso: aut ẽt ambo, subaudi sint sub diuersis totis, non contingit A in B primo non inesse, hoc est ex his non fit immediata negatio. non.n. primo negatur A de B, sed propter medim aliud. Et per totum, genus, vel vniuersale intelligit. sic.n. in libro priorum in se loquitur. Species.n. pars est in genere. Hinc patet per oppositum quę sit immediata. est.n. illa, cuius extrema nec sunt sub diuersis totis, nec alterum extremorum est in aliquo toto.

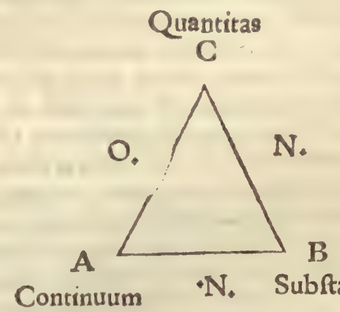
Negatio tribus modis fit.

Quid propositio immediatu.

ARGY. *Sit enim A ipsum in toto C, Si igitur B nõ sit in aliquo toto C. fieri nanq; potest ut A quidem in toto quopiam sit, B uero in hoc eodem non sit, tum ratiocinatio fiet, ac ipsum A non inesse B, per, C, medium cõcludetur. Nã si C cuilibet quidẽ copetat A, de nullo uero B, prædicatur, A, sane nulli cõpetet, B.*

DILVCI. Sit enim A in toto C, igitur si B nõ est in toto C, (Potest.n. A quidem esse in quodã toto. Sed B non esse in hoc.) Syllogismus erit ꝙ nõ sit A in B.) si enim in A quidem omni est C, in B, autem nullo est, in nullo B est A.

Com. 150. Ea quæ dixit, nunc per exempla declarat. Et primo declarat, ꝙ, cum prædicatũ sit sub toto aliquo, & subiectũ sub nullo toto, negatio fit mediata, termini autem sint, Quantitas, Continuum, Substantia. Nam omne continuum est quantitas, nulla substantia est quantitas, nulla ergo substantia est continuum. Vbi patet A B negationem esse mediatam, nam prædicatum sub toto est. Vtputa sub C, quoniam sub quantitate. Subiectum vero sub nullo, quoniam substantia sub nullo est: & tamen syllogismus est in secunda figura: quoniam nullum B est A. vnde dicit. {Sit enim A in toto C. vtputa continuum sub quantitate, ita, vt hæc sit vera, omne continuum est quantitas. Igitur, si B non est in toto C, nec sub aliquo toto, vt substantia. Potest enim A quidem esse in quodam toto, (vt continuum sub quantitate) Sed B: nõ esse in hoc, nec in alio subaudi, syllogismus erit in secunda figura, quòd non sit A in B. Repetit autem syllogismum & inquit. {Si enim in A quidem omni est C, quoniam omne continuum est quantitas, in B autem nullo qm̃ nulla substantia est quantitas, Syllogizabitur, qm̃ in nullo B est A. nulla.n. substãtia est continuum. Quo vero

Verborum expositio

to ad verba attinet, animaduerte verba illa, sed B non esse in hoc, esse intelligenda, ꝙ B sit in nullo. Quoniam nec in C, nec in alio quodam A C. Et dixit hoc, (vt Philoponus notauit), quoniam species cōtra distinctę, etiam negantur ab inuicem immediate, & tamen sub eodem genere continentur. hæc enim est immediata, nullum irrationale est rationale. et tamen ambo in toto animali sunt.

Obiectio
Solu. Phil.

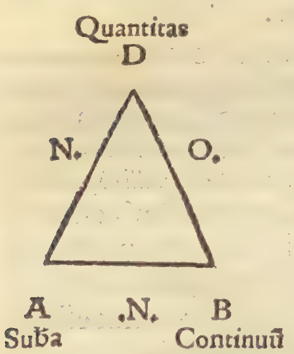
Fecit autem syllogismum in secunda figura, & tamen dixit propositiones condensari in prima figura. Et dicendum (vt Philoponus innuit) quoniam contingit alteram tantum densari per secundam figuram, vtranque autem non nisi per primam.

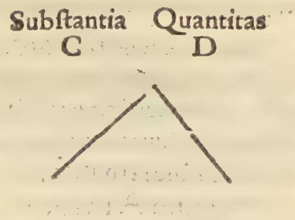
ARGY.

Idem fiet & si B in toto quopiam sit, uelut in D, nam ipsum D cuilibet quidem competit B, de nullo uero dicitur A, quare fit, ut A, per ratiocinationem nulli competat B. Eadem ostendentur & si utrunq; tam A q̄ B, in toto quopiam sit.

DILVCI.

Similiter autem & si B in aliquo toto est. Vt in D, D enim in omni B est. In A autem nullo D. Quare A in nullo B erit per syllogismum. Eodem autem modo demōstrabitur, & si vtraque in toto aliquo sunt.

Corpus est cōtinuū

Com. 152.

Sumit nunc conuersum, subiectum quidem in aliquo, prædicatum vero in nullo. Et sit A quidem substantia, B vero continuum, D autem quantitas. In omni ergo cōtinuo quantum inest, in nulla autem substantia quantū: quare in nullo continuo substantia. Non igitur immediata propositio est, quæ dicit nullum cōtinuum est substantia, & vnde dicit. Similiter autem, & si B in aliquo toto est, vt in D: D enim scilicet quantum in omni B. est: omne enim continuum est quantum, in A autem nullo est ipsum D, quoniam nulla substantia est quantū. Quare A in nullo B. erit. Tertio declarat idem quando ambo extrema sub diuersis totis sunt, vt corpus continuum: nam corpus sub substantia, cōtinuum autem sub quanto est. Et sic hæc propositio, corpus cōtinuū est, est mediata, quia potest per duos syllogismos demonstrari, vtputa & per C, hoc est per substantiam, & per D, hoc est per quantum. ergo est mediata.

At uero fieri posse, ut B non sit in eo, in quo toto est ipsum A, aut rursus, ut A non sit in eo, in quo totum est ipsum B, patet ex dispositionibus rerum, quæ inter sese non miscentur. nā, si nihil eorum, quæ in A C D, scire collocantur de ullo prædicat eorum, quæ in B E Z, diuersa serie collocantur, A uero in toto est, G, quod quidem eiusdem est seriei: perspicuum est fieri non posse, ut B in ipso sit C, alioquin cōuenirēt ac miscerentur hæ series rerū. Idem fiet & si B ipsum in toto quopiā sit.

Quod autem cōtingat B non esse in quo toto est A, aut iterum A, in quo est B, manifestū est ex coordinationibus, quæcunque non commutantur adinuicem. Si enim nihil eorum, quę sunt in A C D coordinatione etiam de vllo prędicet eorum, quæ sunt in B E Z, A autem in toto D est, manifestum est, quod B nō erit in D: commutarentur enim coordinationes. Similiter autem est, & si B in toto aliquo.

E

Substantia	D	Z	Qualitas
Animal	C	E	Passio
Homo	A	B	Color

Com. 152.
Verborum expositio.

Cum accepisset ꝙ possibile est A quidem esse in toto quodam, B vero non esse in eodē toto, nunc id demōstrare vult. Quo vero ad verba attinet, coordinationē vocat ordinē, cathenāue, quæ ab vnoquoq; generalissimo deducitur, vt substantiā, animal, homo. Per coordinationē, quæ cōmutatur, intelligit, eam, quæ cum altera cōicat, vt corpus, elementū, graue. hæc enim communicat cum prima, quoniam cōia habent genera, substantiam videlicet & corpus. Per coordinationem vero, quę non cōmutatur, intelligit eam, quæ nihil cōmune habet, vt est. Qualitat, Passio, Color, vel quātum, continuum, superficies. His expositis inquit: {Quod aūt contingat B non esse in eo toto, in quo est A, aut iterum contra, A in eo toto, in quo est B, vt pauloante assumptum est: manifestum est ex coordinationibus, quæcunq; non commutantur adinuicem. Et dixit, quęcunq; nō cōmutantur adinuicē, propter coordinationes q̄ cōmutantur, vtputa q̄ habent genera cōia, vt dictum est). Ergo vult habere, ꝙ, si dentur coordinationes incōmutabiles, atq; impermistæ, possūt A & B esse sub diuersis totis penitus abiunctis, vt A sub D, & B sub Z. Quod autem ita sit probat, & inquit, {Si enim nihil eorū, quę sunt in A C D coordinatione, etiam de vllo eorum prædicetur, quæ sunt in B E Z coordinatione, & A in toto D. est: manifestum, ꝙ B non erit in D toto: commutarentur enim coordinationes. cuius oppositum supponitur, vt ꝙ sint incommutabiles. Similiter autem quod diximus patet, & si B in toto aliquo sit, vtputa in toto Z. Bene ergo dictū est, A & B esse in diuersis totis. Quo vero ad rōnem attinet, animaduerte, ꝙ vis rationis Arist. est Enthymema hoc pacto, si sunt coordinationes incommutabiles, A & B. sunt in diuersis totis: sed dantur coordinationes incommutabiles, vt nūc supponitur: ergo A & B sunt in diuersis totis. Quod autem dentur incommutabiles coordinationes, Arist. supponit hic, quia cōtra Antiquos probauit non omnia esse vnū, vt Parmenides & Melissus dixerunt. Plato etiam dixit omnia contineri sub Idea vnius. Arist. autem supponit esse. x. rerum genera, & quidem impermista, ac incommutabilia. Pithagorici quoq; concesserunt esse coordinationes duas tantum impermistas, alteram bonorum, & alteram malorum. Aristo. vero, x. rerum genera supponens, vult A & B esse in diuersis totis, vt supposuit in proximo textu. Quod igitur A & B sint in diuersis totis, patet ex hisce.

F

G

Enth. tex.

Diuersitas inter antiquos de coordinationibus pri. ph. 14. &c.
Platon.
Aristote.
Pithagor.

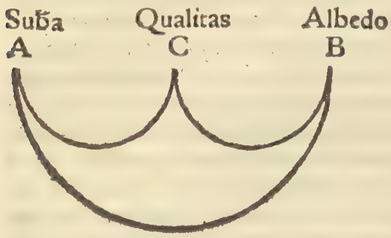
H

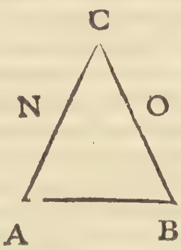
ARGY.

Sed si A nulli B insit, & neutrum in toto sit ullo, necesse est A sine medio non competat ipsi B. Nam, si quidpiam inter ipsa medium cadet, necesse est alterum ipsorum in toto quopiam esse. Aut enim in prima figura ratiocinatio eorum, aut in media extruetur. At, si in prima B, nimirum in toto quopiam erit. Propositionem enim eam, quæ uersus B collocabitur, affirmatiuam esse oportet. Si in secunda utrumuis in toto quopiam erit. Nam utrumuis interuallum affirmatiuam esse potest. Atque nunc uersus maius, nūc uersus minus extremum negatiua propositione sumpta, conficitur ratiocinatio. Ambæ uero propositiones, si fuerint negatiuæ ratiocinatio non constabit. Patet igitur fieri posse, ut sine medio quidpiam cuipiam non insit, atque quando, & quemadmodum fieri potest satis iam explanauimus.

DILVCI.

Si vero neutrum sit in toto aliquo nullo, nõ sit autem A in B, necesse est indiuisibiliter non esse. Si enim erit aliquod mediũ, necesse est aliquod horum in quodam toto eẽ. Aut enim in prima figura, aut in media erit syllogismus. Siquidem igitur in prima figura, B erit in toto aliquo: affirmatiuam. n. ad hoc oportet fieri propositionem. Sin autem in media, vtrunq; cõtingit. Ad vtrunq; enim posito priuatiuo, erit syllogismus, cum autem vtraq; priuatiua sit non erit. Manifestum igitur ꝙ contingit & aliud in alio non esse indiuisibiliter, & quando contingit, & quomodo diximus.

Come.153.

Cum dictum sit trifariam esse negatiuam mediatã, nã ea, cuius vtraq; extrema in diuersis cõtinentur totis, mediata est, & ea, cuius subiectum in aliquo toto est, prædicatum vero minime: & ea, cuius prędicatum in aliquo toto est, subiectum autem nequaq̃: hinc quasi ex his, quæ dixit, deducit, quæ nam sit propositio immediata, & dicit, ꝙ negatiua immediata est, cuius neutrum extremorũ in aliquo toto est. Vt nulla substantia est quantitas. Et videtur mihi, ꝙ particula δὲ hoc est autem, legi debet δὴ, hoc est igitur. quoniã ex dictis hoc deducit, vñ inquit. ⟨Si igitur neutrum extremorum propositionis negatiuę sit in toto aliquo nullo, superfluit verbũ nullo more Græcorum, apud quos duę negationes magis negãt: Hoc est, si igitur nec subiectum nec prædicatum negatiuæ propositiõis in aliquo toto sit, vtputa, si nec A nec B in aliquo vniuersaliori sit, sed sint ipsa vniuersalissima, non sit autẽ A in B, hoc est & propositio negatiua sit hæc, nullum B est A, necesse est indiuisibiliter nõ eẽ, hoc est necesse est, vt hæc propositio nullũ B est A sit ĩmediata: probat consequentiam ex opposito consequentis: & inquit ⟨. Si. n. erit aliquod medium, necesse est aliquod horum, s. aut A aut B, in aliquo toto esse: & sic per tale medium poterit syllogizari syllogismo, qui erit aut in prima figura, aut in media. Probatum est enim omnem propositionem mediatam syllogizari posse aut per primam, aut per secũdã figuram.

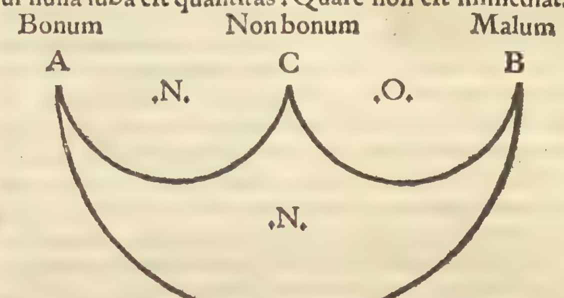
Verborum expositio.

Quo vero ad verba, attinet, animaduerte, ꝙ Arist. adiecit, non sit autem A in B, quoniam ex negatiua non sequitur affirmatiua, nisi cum constantia subiecti, non sequitur, neutrum extremorum A B propositionis est in aliquo toto: igitur, A B est negatiua ĩmediata: sed oportet addere, & A B est propositio negatiua: tunc. n. sequitur, ꝙ sit immediata. tunc ostendit, ꝙ, si potest syllogizari in aliqua figura, quod sit aliquod extremorum in aliquo toto, & inquit. ⟨Siquidẽ igĩ in prima figura syllogismus sit, quo A B syllogizatur, ipsum B erit in toto aliquo, vt in C. Cuius rationem ait, affirmatiuam enim ad hoc oportet fieri propositionem, vt minorem, videlicet, oẽ B est C. vt sit syllogismus, oẽ B est C: nullum C est A: nullum igitur B est A. Sin autem (vt inquit syllogismus, quo ad illa verba, ꝓbatur, sit in media figura, vtrũque contingit, hoc est tam maiorem, q̃ minorem: cuius causam affert, & inquit. ⟨Ad vtrunq; enim posito priuatiuo, hoc est tam ad maiorem q̃ ad minorem erit syllogismus in secunda figura. Dico autem vtrunq; nõ simul, sed

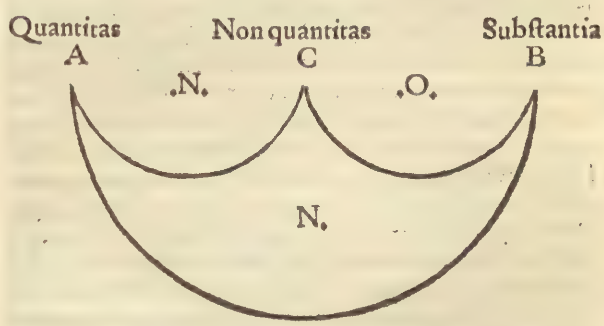
A seorsum. Qm̃ cum vtraq; simul priuatiua sit, non erit syllogismus: ex vtrisq;. n. negatiuis nihil sequitur. Tunc epilogat, & inquit ⟨ Manifestum igitur ꝙ cõtingit & aliud in alio non esse indiuisibiliter, hoc est, patet, ꝙ sit aliqua propositio negatiua immediata, & patet, quando contingit, quoniam tunc, cum extrema in nullo sunt toto, vel ambo in eodem toto. Exemplum primi substãtia non est quantitas. Exemplum secundi, rationale non est irrationale. & manifestũ est quõ contingit, ꝙ propositio negatiua sit immediata. qm̃ contingit negatiuã esse immediatam non eo modo, quo affirmatiua est immediata, vt dictum est. Nam affirmatio dicitur immediata ratione prædicationis, negatio uero ratione status. vt puta, cum ad prædicata est status. Præterea affirmatio dicĩ immediata, quia est per se, & vniuersalis, negatio vero, nec est per se, nec vniuersalis. Sed dubitatur, quia hæc, nulla substantia est quantitas, nõ videtur immediata: qm̃ per regulam, quæ libro Secundo de Interpretatione habetur, hęc

B propositio, malum non esse bonum, sic probatur. Nullũ non bonum est bonum: Omne malum est non bonũ: nullum igitur malum est bonum. Eodem modo probatur illa, nulla substãtia est quantitas. quia sequitur, nulla non quantitas est. quantitas: oĩs substantia est nõ q̃titas: Igitur nulla sub̃a est quantitas. Quare non est immediata.

Dubitatio Cap. vlsi.

C

Et dicendum, ꝙ differt ꝓbatio, & expositio, vt in Ludicris diximus. Qm̃ probatio est ꝑ notiora, expositio vero non. dico ergo ꝙ illa propositio nulla substantia q̃titas, logice exponitur dupliciter: aut per affirmatiuã, nã si affirmatiua eius est falsa, ipsa est vera. Aut sumendo

D mediũ terminũ infinitãter. Vt si volo probare hanc, nulla substantia est quantitas: sumã negatiuã de prædicato illius infinito hoc modo. Nulla non quantitas est q̃titas: oĩs substantia est nõ q̃titas: igĩ nulla substantia est q̃titas. eodẽ mõ, & hęc, Nullus hõ est equus: qm̃ nullus non equus est equus. Oĩs hõ est non equus. Igĩ nullus hõ est equ⁹. Põt ẽt & metaphysice ꝓbari, vt Tertio metaphysice patet. Vtputa: quantitas est q̃titas: et sub̃a est sub̃a, et neutrum sub neutro est: igitur nulla substãtia est q̃titas. Patet igĩ ꝙ tales nec probõnes: nec demõstratiões sint. Qm̃ non ꝑ notiora sunt.

Solutio. Probatio & expõ quõ differant. Ista propõ nulla sub̃a est quãtitas logice exponitur dupliciter.

Hactenus de syllogismo sciæ, & ex quibus sit. & qualibus, & q̃ differentia sit sylli ꝑꝑ quid à syllogismo quia: & ꝙ sicut sunt affirmationes immediatæ, ita etiam negationes immediatæ.

Epilogus.

Commentariorum Augustini Niphi Super Librum Primum Posteriorum Finis.

ARISTOTELIS POSTERIORVM ANALYTICORVM LIBER SECVNDVS,

Cum Augustini Suessani Tralatione, ac Commentarijs.

ARGV.

EA quæ quæruntur tot sane profecto quot sunt ea, quæ scimus. Quærimus autem quatuor, esse, propter quid est, si est, atque quid est.

DILVCI. Text. cõ. 1.

QVæsita sunt æqualia numero his quęcunque quidem scimus: Quærimus aũt quatuor, quia, propter quid, si est, quid est.

Comẽ. pri. Discordia apud græcos de intẽtione huius Libri.

DE intentione huius Libri apud Græcos fuit differentia. Alexãder Aphrodisius huius Secundi libri intẽtionem de definitione esse asserit. Vtitur autẽ auctoritate Theophrasti, qui huius libri intentionem & materiam dicit esse difinitionem. Ratione etiã ꝙ liber posteriorum sit de instrumentis ac de modis sciendi: sunt aũt duo sciendi instrumenta siue modi, alter demonstratio, definitio alter. Cum igitur de demonstratione egit in libro Primo, ne sit diminutus, restat vt nunc de definitione dicatur. Cui Aris. Primo huius assentire videtur, cũ inquit (Siquidem igitur est aliquis alter sciendi modus, posterius dicetur). Et innuit hunc, qui est per definitionem: de quo hic agendum esse tradit.

Quid Alex. senserit Rõ Alex. Duo sunt instrã sciendi siue modi. Tex. co. 5. Cumẽ. 14.

Huic opinioni Robertus Linconiensis cognomento Grossatesta concordare videtur argumentans, In Primo libro egit de tribus qõnibus, vt de an res est, qualis res ẽ, & pp quid res est: ergo consonũ est nunc (, vt de quid est dicere): alioquin mancus esset. Sed Simplicius huic aduersatur, & non absque ratione, nam intentio libri cũ libri inscriptione conuenire debet: at nec liber Posteriorũ, nec hic Secundus de termino, aut definitione inscribitur: non ergo esse potest de definitione. Præterea (, vt etiã Philoponus argumentatur), de definitione hic agitur ꝑ accidens eo modo, quo de cæteris causis agitur, s. inquantum accidit definitiõi eẽ mediũ. Sic. n. de cęteris causis agit, s. vt illis accidit ratio medij. Ergo de definitione non est ꝑ se intentio in hoc libro. Præterea Arist. Primo Priorũ ait eiusdem facultatis per se esse considerare de generatione, et de facultate generationis: ideo asserit ad eandem facultatem spectare generationem syllogismorum, & medij inuentionem: ergo, si in Primo egit de generatione demonstrationis, rationi consentaneum est nunc agere de medio, quę est facultas generandi demonstrationes. Facit ad hoc Aris. (vt dicit Philoponus), qui ob aliud nihil demonstrat omnia quæri medij gratia, nisi vt ostendat eius intentionem esse principaliter de medio. Quę vero Alexan. potuerunt mouere nulla sunt. Auctoritas. n. Teophrasti non cogit: cum ille fuerit illius partis. Ratio etiam non cogit: qm̃ hic liber non est de omni sciendi modo, sed solum de sciendi modo, qui est per demonstrationem: De modo sciendi, qui est per definitionem, liber Topicorum, & Metaphysicæ agit per se: hic autem non nisi per accidens, sicut de cæteris causis agitur. Ex his ergo dicamus intentionem præsentis Secundi esse de medio per se, sed quia accidit medio esse definitionem, siue causam formalem, veluti accidit medio esse omne cãm, ideo per accidens de definitione agitur, quæ est causa formalis, & de cæteris causis similiter. Et quia intẽtio Aris. hic est agere de medio petit huius rei necessitatem hoc pacto, id, cuius gratia omnes quæstiones quęruntur, ipsum principaliter quæritur: medium vero id est, cuius gratia

Simplicius & Philopo. contra. Alex. opi.

Cap. 24.

Ad Theophra. auctoritatem Ad rõnem Alexand.

Icuẽtio huius secundi secundum propriam mentem.

E omnes quæstiones quæruntur: igitur medium principaliter quæritur. Pro declaratione igitur minoris huius syllogismi præmittit quid quæsitũ sit, vel quæstio, & quot numero quæsita, & quo modo ad scibilia se habeant: & primo syllogizat quatuor numero esse scibilia, et inquit. {Quæsita sunt æqualia numero his, quæcunque quidem scimus, }hæc est minor: Quærimus autem quatuor: hoc est, sed quęsita sunt quatuor, qm̃ est, siue quia est, propter qd est, si est, & quid est. Ergo in tertia figura scibilia erũt quatuor. Quo vero ad verba attinet, illud relatiuũ ęqualia numero, valet relatiuũ substantiæ: sed quia quæsitum differt aliqua ratione â scibili, vsus est relatiuo qualitatis vel quantitatis. Præterea, Animaduerte in plus esse quæsitum, ꝙ sit qõ. Quæsitum. n. est conclusio ante demonstrationem & quæsitum est passio de subiecto, et ge nus de specie, at quæstio non est nisi conclusio ante demonstrationem: quæstio enim, in demonstratione est, vt problema in syllogismo dialectico, & vt sophisma in syllogismo sophistico. At quæsitum dicitur & de cõplexo, & de incomplexo, hac ratione ꝙ quid est de definito non quæstio est, sed quæsitum, & si est similiter non qõ, sed quæsitum est, qa est, & pp quid est, sunt quæsita, & quęstiones. Ex his apparet non bene verbum græcũ zetumenta translatum esse qõnes, sed quæsita est transferendum. Ex his ergo patet qũo scibilia, & quæsita se hñt, eadem: etenim sunt, & æqualia. Patet vlterius Aristo. non duas conclusiones hic assignasse (vt Iuniores dixerunt,) sed vnum syllogismum quo demonstrat scibilia & quæsita esse eadem, & numero æqualia, licet supponat quæsita esse scibilia: Sed probauit scibilia esse quatuor, & sic illa numero æqualia esse. Philoponus vero dicit Aristotelẽ primo accipere inter problemata, & ea, quæ cognoscentes scimus, conuenientiam, & est illa esse quatuor: nã quæ quærimus sunt quatuor, & q̃ cognoscentes scimus, etiam quatuor sunt. Et sic Arist. per æqualia numero, intelligit tot numero, vnde litera sic legenda est. Quęsita sunt æqualia numero his, quæcũque quidem scimus, idest, tot sunt ea, quæ quærimus, quot cognoscentes scimus. Et dicit Philoponus recte Aristotelem sic dixisse: nam bene quot quærimus, tot cognoscentes scimus. Nam quatuor quærimus: & quatuor cognoscentes scimus. contra vero non, non quot scimus, tot quærimus Multa. n. scimus, q̃ non quærimus. Quo vero ad verba attinet, dicit Philoponus verba illa. Quæcunque quidem scimus non sic intelligenda sunt, vt iacent. non enim quę scimus quærim⁹. intelligenda ergo sunt, idest quorum scientiam sumimus, nam quæ scire volumus, hæc quærimus. Quæsitis ergo, & his quorum scientiam sumimus, commune est eẽ quatuor. Aliter autem & forte melius diceremus. Aristotelem, s. duo hic proponere, primum, ꝙ quatuor sunt quęsita, Secundum, ꝙ quatuor sunt inuenta, Et vtrunque horum inductione probat, & ꝙ hæc sit expositio vera Ari. demonstrat cum epilogat, quæ dixerat. Dicit enim quæ quidem igitur quærimus, & quę inuenientes scimus, hęc & tot sunt. Ecce ꝙ hæc duo epilogat, scilicet ꝙ quatuor sint quæsita, & quatuor inuẽta. Quare lege, quæsita sunt numero æqualia his, quæcunque quidem scimus. quærimus autem quatuor: ergo vult habere quatuor esse quæsita, & quatuor quæ inuenientes scimus.

F

G

H

Syll's text.

Verborum expositio.

Quęsitũ in plus est q̃ quæstio.

Expositio Philopon.

Nõ quęcunque scimus quærimus, sed e cõtra. Verborum expositio secundum Philopon.

Propria expositio.

DILVCI.

Nam, cum quærimus, utrum hoc, an hoc sit plura complectentes hoc pacto, utrum Sol deficiat, an nõ deficiat, esse tamẽ quærimus. cuius id indicium est, hoc enim inuento, Solem, inquam, ipsum deficere, statim cessamus. Atque si à principio Solem deficere scimus, non quærimus, utrum deficiat Sol.

ARGV.

Quandoquidem, vtrum hoc sit, aut hoc, quęrimus in numerum ponẽtes. vt vtrum deficiat Sol, vel non, ipsum quærimus. Signum autem huius. inueniẽtes. n. qa deficit, pausamus, et si in principio scirem⁹ qa deficit, nõ q̃reremus vtrũ.

Accepit

Comen. 2. Expositio Simplicij.

Accepit quæsita esse quatuor, & totidem esse scita, siue inuenta, nunc probat (vt Simplicius inquit) ex diuisione, s. illa esse quatuor, & non plura, neq; pauciora. Et intelligit Simplicius p diuisionem, inductionem sufficientem. est. n. inductio duplex, altera cum sufficientia, vt qñ inducens simul inducit, & sufficit. sic enim Arist. probauit quatuor esse prædicata. Simul enim induxit, & sufficere visus est. Altera vero est inductio, in qua inducũtur singularia, sed non omnia. & hæc est inductio tm̃. Arist. ergo diuisione probat quatuor esse quæsita, & totidem inuenta (vt Simplicius inquit, quia per inductionem diuisiuam cum sufficientia. Ordo vero inducendi hic est, ꝙ primo compositas, & secundo simplices inducit. Red dit cām Simplicius: quia composita sunt nobis prius nota simplicibus. Sed hæc causa nulla est, qm̃ quæstio, ꝑpter quid est compositior quæstione quia est. Nam, (vt Philoponus īquit,) in qõne pp quid est, cõtinetur ipsum quia est, non autem in qõne quia est continetur ipsum, ꝑpter quid est. Ergo Arist. prius debuisset incipere à qõne quid, tanquam à magis composita. Alij dixerunt eum incipere à qõnibus compositis, quia iste liber est resolutorius: & resolutio est à compositis ad simplicia. Sed nec hæc cã bona est: qm̃ debuisset ĩcipere à qõne propter quid, quæ est omnium maxime composita, vt dicit Philoponus. Quare, cũ Arist. vtatur inductione, & inductio sit singularium, vel eorum quæ se hñt, vt singularia, & inter singularia non sit ordo, non debet reddi cã eius, quod non est. Volens igitur Arist. inducere in compositis, incipit à qõne quia est, & probat simul ipsam esse qõnem, & enumerat ipsam, et inquit. {Qñquidem hoc, aut illud quærimus in numerum ponẽtes, vt vtrum deficiat Sol, aut non: ipsum quia quærimus Dixit in numerũ ponentes, quia, vt Simplicius dicit, est quæstio de composito. vel vt dicit Philoponus, non de termino, sed de propositione quæstio est, vbi subiectum & prædicatũ duæ res sunt constituentes numerum binarium. Dũ. n. quærimus, vtrum Sol deficiat, ponimus in numerum: quia illi subiecto Sol, addimus hoc prædicatum deficit, & quærimus an illi insit. Sed dices ipsum quia est, habetur per sensum: ergo non quæritur, cum quærimus quæ non sunt nobis nota sensibus. Dici põt ipsum quia est, quæri in mathematicis, quandoquidem demonstratio simul ostẽdit in illis ipsum quia est, & propter quid est. In aliquib⁹ etiam naturalibus esse potest ipsum quia est quæsitũ, vt si non essemus præsentes ipsi, quare venit in quæstione. Quod vero ipsum quia est sit quæsitum, probat Arist. signo. (vt inquit Simplicius, sumpto à contrario) & intelligo à contrario & sumpto à termino à quo, & sumpto à termino ad quem & inquit: {Signum aũt huius est, ꝙ inuenientes, quia deficit, pausamus, hic tollitur quæstio, & hoc signum est ex parte termini ad quẽ, q. d. cum ipsum quia datur in responsione eius qõnis, quæ quærebat an Sol deficiat, ergo fuit quæsitum, vtrum Sol deficiat, semper enim responsio est de eo, quod quærebatur. ex parte vero termini à quo probat, & inquit {Et si in principio sciremus quia deficit, nõ quæreremus vtrum deficiat: ergo propter sciam non quæritur. quare, si contingit ignorari, quæretur, & sic isto duplici signo patet ipsum quia quæsitum esse. Ex his apparet duplici ratione Aristotelẽ probasse ipsum quia est esse quæsitum. Primo, quia plerunq; per sensum patet, ideo raro quæritur. Secundo, qa quod quæritur, per notam interrogationis quæritur, at ipsum quia nõ interrogat. Sed ambiges quõ ipsum quia est sit quæstio, cum potius videatur præcognitio. Occasione huius dubitationis quidam eruditissimi, qđ græce est oti, an subiecto prædicatum insit latine dixerunt. alij oti, dixerunt an, alij vtrum, alij qualis res est, vt Philoponus exponit. Verum ego dicerem oti, qđ apud nos est ipsum qm̃, vel quia, esse quæsitum, cum detur in respõsione, & etiã cum ignoratur quæritur. Si ergo datur in responsione, ergo quærebatur. Non tñ quæritur per notam

Causa facti secundum Simpliciũ. Refutatio. Alia causa fcdm alios Refutatio Propria põ. Obiectio. Solutio. Dubitatio Solutio aliquorũ. oti Propria solutio.

A interrogationis, sicut alia quæsita: & sic est quæstio, siue quæsitum, non per modum quæstionis vel quæsiti, cætera vero sunt quæsita, & quidem per modum quæsiti.

ARGY. *Cum autem scimus esse, tum propter quid est dicere consueuimus. Deficere namq; Solem terramq; moueri scientes, cur deficit quærimus aut mouetur. atque hæc hoc pacto.*

DILVCI. Quia est pcedit propter quid.

Cum autem scimus ipsum quia, ipsum propter quid quærimus. vt scientes quia deficit, & quia mouetur terra, propter quid deficit, vel pp quid mouetur, quærimus. Hæc quidem sic.

Comen. 3.

Incępit à compositis quæstionibus, siue quæsitis, nec alia ratione, nisi quia inter inductionis partes ordo assignari non potest: cum igitur egit de qõne quia est, nunc transit ad qõnem pp quid est: & inquit. {Cũ autem scimus ipsum quia, ipsum propter quid quærimus, & exẽplo ostendit, cum dicit, vt scientes quia deficit Sol. s. per B sensum, aut ratione, aut experimento, aut auctoritate pręceptoris, & sciẽtes quia mouetur terra etiam his modis. mox pp quid deficit Sol, vel propter quid mouet̃ terra, quærimus: tunc epilogando inquit: {Hæc quidẽ sic, sup. quæruntur. Dicit Simplicius: & quidem sapide, in nobis fieri hunc ordinem, s. vt post quæstionem quia est, surgat qõ propter quid est, qñ cum ratione viuit anima. ipsa enim apta perfici à scientia quousq; perfectione indiget quærit: hinc scito. quia res (vt quia Sol deficit) vel terra tremit, cum ignoret causam, nisi quærat causam, non quęret suam totalem perfectionem: est enim sibi naturale desiderium ad sciendum: quare, quandiu contingit scire, tandiu quærit. Est autem ipsum quia prius ipso propter qd, quoniam communius, nam de quolibet potest ipsum qa perquiri, non autem ipsum propter quid.

Quę Simp.

ARGY. *Quædã alio quærimus modo. Quærimus enim si sit, an non sit centaurus aut deus. Si sit autem nec ne simpliciter dico, sed non si albus sit aut non albus. Hoc percepto, Deum inquam eẽ, uel hominem, quid est postea quærimus, ut quid est deus, quid* C *homo? Hæc igitur & tot sunt quæ quærere conuenimus, et quæ iam scimus inuenta.*

DILVCI.

Quędam autem alio modo quærimus, vt si est aut non est centaurus, aut deus. Hoc autẽ si est aut non est, simpliciter dico, sed non si albus aut non. Cognoscentes autem quoniam est, qd est, quærimus. vt quid igitur est deus, vel quid est homo? Quæ quidẽ igitur quęrimus, & quæ inuenientes scimus, hæc & tot sunt.

Comen. 4.

Nunc transit ad quæstiones simplices. dixit enim epilogando, hæc quidem sic quærimus, s. composite, atq; in numerum ponentes, vt dicemus, quædã autem alio modo quærimus: qm̃ nec composite, nec ponentes in numerum, cum in istis non sit esse ante prædicatum, vt Simplicius inquit, de quo postea. Incępit autẽ à qõne si est, vel D quia simplicior, vt videbitur, quasi præsupposita ipsi qd est, vel quia cõior, quandoquidem de omnibus, de quib⁹ quæri potest, quid est ipsum si est quæri potest, at de multis quæritur si est, de quibus non quæritur quid, vt de cẽtauro, & vacuo. Aut quia ipsum si est quo ad nos prima est, nos enim nostro naturali sciendi ordine, primo si res est, ostendimus, inuento vero ente, ostendimus quid res ipsa sit, siquidem & differentia, quæ sunt definitionis partes, posteriora sunt ipso ente. Animaduersione dignũ verbum si, quod græce est εἰς posse interdum accipi ꝑ nota propositionis hypotheticæ (vt Boethus dicit) vt si diceremus, si equus volat, equus habet alas: & hac ratione non quæsitum facit, sed illationis, siue continuationis est signum, nostro autem proposito accipitur, vt quęsitum facit. hoc modo sumptum cõmune est ad esse, & ad nõ esse. Quandoquidem quæsitum si res est vel non est terminatur aliquando ad esse, vt si q̃ratur si Deus est, aliqñ ad

Notanduz.

ad non esse, vt si quæratur si centaurus vel vacuū est, vel ne. & quia sic cōiter accepit ipsum Aristoteles dedit duo exempla, & inquit.{Quædam autem alio modo quærimus, qm̄ nec composite, nec in numerum ponentes quærimus. vt si est, aut non est centaurus: & hoc exemplum est quando si est, ad negationem terminatur. Aut deus, & hoc exemplum est qn̄ si est, ad affirmationem terminatur. Et qm̄ si est frequenter in præcognitionibus, & quæstionibus accipitur pro ipso quia est, iccirco inquit.{Hoc aūt si est, vel non simpliciter dico. videlicet in nullam entis partem descendens, qm̄ non si albus vel non, quæ sunt entis partes quærimus, quo modo ipsum quia est facit. Verum de hoc postea. Transit deinceps ad qōnem quid res est, et inquit.{Cognoscētes aūt ꝙ est Deus, qd Deus est, quærimus (vt quid Deus est) vel quid est hō. Sequit̄ autē quid res est ipsum si res est, quærere, si anima viuit rōne, quia desiderium naturale est ipsi ad sciendum quousqꝫ ignorauerit. Et quia proposuit quatuor esse quęsita, & quatuor quæ inuenientes scimus, vtraqꝫ epilogans, inquit.{Quæ quidē igit̄ quærimus, & quæ inueniētes scimus, hæc sunt in substantia, tot numero, s. quatuor.

Digressio. dubitatio

SEd circa hæc plures dubitationes emergunt, & in se, et circa verba Aristotelis. Dubitatur ergo primo quō differunt quæsitum, & inuētū, hoc est scitum, quod inuenientes scimus. Respondet Simplicius quęsitum & scitum siue inuentum esse eadem subiecto, & differre rōne. nam quod ex principio proponitur vt quæsitum, hoc vltimo inuentum fit. Vnde differunt vt qō, & cōclusio: ante. n. demonstrationem quæstio est, in fine vero conclusio. Sed secundum Platonem scitum est ante quæsitū: quod animus enim præsciuit, quærentes reminiscimur. vt in Menone probauit. Præterea, secundum Arist. Actus est prior potentia: scitum actus est, quæsitum potentia: ergo scitum prius quæsito est. Insup, aliqua sunt scita, quæ nunqꝫ fuerunt quæsita, vt dignitates, hæ scitæ sunt à nobis, & tn̄ non prius fuerunt quæsitæ. Pōt Simplicius defendi eum intelligere de scitis, quæ sunt conclusiones, vt exponit, vel de scitis non primis, scilicet quorū pōt esse qō, & respectu eiusdem quærentis, atque eiusdē inuenientis: nam respectu diuersorū scitum est prius quęsito. scitum. n. in doctore prius est quæsito in discipulo, in discipulo vero prius est quæsitum ꝙ̄ scitum eiusdem rei. Plato vero contrarium asserit, fuit tn̄ propriæ opinionis.

Solutio. Simpl.

Tertio de anima. Tex. c. 20.

2. dubō.

Secundo dubitatur, quia non videntur quæsita æqualia numero his quæ inuenientes scimus: Nam sicut apud sensum non omne, quod quæritur, inuenitur (Quærēs. n. thesaurum, non ex necessitate thesaurū inuenit, neqꝫ quærens amicum necessario inueniet) Ita apud intellectū. Tetragonismus. n. circuli ab antiquis q̄situs est, non tamen adhuc inuentus. Potest responderi, (vt ex verbis Simplicij colligi pōt) Arist. per numerū non intelligere numerū indiuiduorū: non. n. quot sunt quæsita numero indiuiduorū, tot numero indiuiduorum sunt scita: sed intelligit secundū genus, q. d. quot numero sunt genera quęsitorꝝ.{Sūt. n. gn̄a quæsitorū quatuor, & quatuor gn̄a scitorū.

3. dubō.

Tertia dubitatio quæritur de numero quæstionum. Videtur. n. ꝙ qōnes sunt innumeræ. ergo non tantum quatuor. Præterea Quæstio quid est, non est vna, sed tot quot sunt causæ: ergo non tm̄ quatuor sunt quæstiones. Præterea, Si est, & quia est per sensum sciuntur: ergo non quæruntur. Simplicius cognomento magnus Magister probat quatuor tm̄ esse quæsita. Primo, qa vel quærimus cām, vel quærimus esse. si quærimus esse, aut quærimus esse simpliciter, & sic est quæsitum si res est: aut quærimus esse secundum quid, hoc est, an hoc sit in hoc, & sic est quæsitum, quia est. sin autem quęrimus cām, aut quærimus cām, quæ est ipsius esse simpliciter, & sic est quæsitum quid res est: aut cām, quæ est ipsius esse in alio, & sic est quæsitum pp quid est. Secundo, hoc idem probat sic. aut qō est de simplici aliquo, aut de composito aliquo. Simplex est quod non nisi sub vno p̄dicamento esse potest, vt hō, Deus, & animus. Compositum vero quod contingit esse sub diuersis prædicamētis, vt iustum est æquale. Si qō est de simplici, aut ipsum esse quærimus, aut ipsum, quid est: si ipsum esse, est quæstio si est: si ipsum quid est, est qō quid est. Sin autē quæstio est de composito: aut in eo quærimus si subiecto inest aliquid, aut pp quid subiecto aliquid inest. si quærimus si subiecto aliquid inest, est quæstio quia est: sin aūt quærimus pp quid subiecto aliquid inest, erit qō pp qd.

Quæ Sim. Probōnes ꝙ tm̄ quatuor sint quæsita.

Pria pbō.

Secunda.

E

Tertia.

Tertio, hoc idem probat ratione physica. nā quatuor sunt causæ. quæ quidem est si est, cām vnde motus principium imitatur: est enim causa effectrix principiū essendi simpliciter. quęstio quid est, specificatiuam cām imitatur: species enim & ratio definito est. Quęstio qa est materiam imitatur, qm̄ in ea est subiectum, in quo aliud est. Quęstio vero pp quid, finem imitatur: qui est omnium causarum pp quid. Istę tres rationes ex verbis Simplicij satis commode eligi possunt. Quarta vero eius ratio, quia est theologica, pretereunda est. Potest tn̄ & quarta ratio addi, quod quatuor sint. quia omnis quęstio, vel est de termino, vel de propositione: si de termino, vel de subiecto, & sic est quæstio si est: de subiecto enim quærimus si est, vt si centaurus sit, & si deus est: vel de prædicato, et sic est quæstio quid est: quęrimus enim de subiecto quid prædicatum est, quid est & definitio. Sin autē quęstio est de propositione, aut de illa quærimus esse, aut causam. si esse, quæstio est qa est, si causam, quæstio est pp quid est.

F

Ad primā

Ex his patet solutio ad primam. licet quęstiones secundum numerum indiuiduorū sunt innumeræ, genere non sunt nisi quatuor. Ad secūdam ēt patet solutio. nam licet plures sint causæ, & secūdum quodlibet genus causę, & secundum omnia simul definitio esse possit, tamen (vt dicit Philoponus) oēs quęstiones sub vno genere continentur, s. quid est. Ad tertiam patet solutio. nā licet plerumqꝫ per sensum terminentur, tamen aliquando subiectum esse est nobis ignotū, vt an deus sit: hoc aūt probamus syllogismo hypothetico à constructione antecedentis, qn̄ quęstio ad partem affirmatiuā terminatur, ut pote si motus est, Deus est: sed mot⁹ est: ergo Deus est. Qn̄ vero ad partem negatiuam, syllogismo hypothetico destructiue, vt si vacuum est, motus in nō tempore est: sed non est motus in non tpe: ergo nō est vacuum. Similiter aliqn̄ quia est nobis ignotum est, vt in mathematicis, & in quibusdam naturalibus: ideo simul terminamus quęstionem quia est, & propter quid est.

Ad scdam

Ad tertiam

G

Quæritur Quarto de drīa quæstionum. Respondetur ex his, quæ Philoponus dicit, ꝙ quæstionū duę sunt simplices, & duę compositæ. si est, & quid est simplices sunt: nam si est quęrit de subiecto, quid est quęrit de prædicato, quod est definitio. Compositę sunt quia est, et pp quid est. Nam quia est quęrit esse hoc in alio, propter qd uero quęrit causam quare hoc est in alio. Secūda drīa est, ꝙ quęstionum aliquę sunt præsuppositę, vt si est, & quia est, quid est, aliquę p̄supponētes, vt qd est, & pp qd quid est enim pręsupponit subiectū esse, cuius quęrit definitionem, pp quid vero p̄supponit hoc esse in alio, cuius quęrit causam. Tertia differentia est, ꝙ alię ponunt in numero, aliæ vero non ponunt in numero. Et intelligit. Simplicius & Philoponus quęstionem ponere in numerum, quando subiecto additur prædicatum, vel quando sumentes duo quęrimus si alterum alteri inest. & quoniā qn̄ quęritur, si est Deus, vel quid est Deus, subiecto non additur pręedicatum, sed solum verbum subiecto additur, nec sumentes duo quærimus, si alterum alteri inest, quęritur enim si est Deus, de subiecto, quid vero est, de pręedicato: ideo neutra ponit in numerū: quia est vero & propter quid ponunt in numerum: nā ipsum quia est, q̄rit de esse huius in hoc, & ipsum propter quid est quęrit de causa, cur hoc est in hoc: ergo quęlibet quærit addens prædicatum subiecto, assumens duo. Quarta differentia est, ꝙ duæ qōnes sunt dialecticę, duæ vero scientificę.

Quarta dubitatio. Respon. Drīę qōnū inter se & primā.

Secunda.

H

Tertia.

Si est, & quid est dialecticæ sunt. Sufficit enim ad eas respondere ita, aut non, quia est vero, & propter quid sciẽtificæ, ad eas enim non est satis. ita, aut non respõdere: sed vtimur pluribus rationibus cõstructiuis. hæc colligi possunt ex Philopono, & Simplicio.

Quinta dubitatio. Solutio. Quõ quæsita & concessa diuersificãtur in qõnibus.

Quinto quæritur, cum in omni qõne sit concessum, & quæsitum, quæ sunt concessa, & quæsita harum quæstionum. Dicendum, in qõne si est, concessum esse quid significat nomen, quæsitum est esse. verbi causa, cum quęrimus an centaurus sit, concessum est quid significat nobis nomen centauri, quæsitum est esse de cẽtauro. In qõne quid est, concessum est duplex, quid significat nomen definiti, & illud significatum esse. quæsitum vero est qd est illud. In qõne quia est, concessum est multiplex & qd significant termini, & subiectum esse. quæsitum vero si subiecto existenti aliud insit. In quæstione vero propter quid est: cõcessum est hoc huic inesse, quæsitũ vero est cã pp quã hoc huic inest. Ex his patet in oĩ qõne esse cõcessum, & quæsitum: & quid in vnaquaq; vtrunq; sit.

6. dubõ. In primo li. cap. 3. &c. Rn. The.

Sexto dubitabis, quia Aristo. libro Topicorũ formas quæstionum omnes fecit compositas. verbi causa, an qcquã de altero dicatur vt genus, an afferatur (vt propriũ) an affirmetur (vt accidens) an prædicetur, vt definitio? Hic vero aliquas simplices, aliquas cõpositas fecit. Themistius respondet & recte. dicit enim qõnum vsum esse alium in topicis, alium autẽ in hoc loco. In topicis enim cões sunt dialecticis propositionibus, & problematibus. At hic omnibus demõstratiuis, & sic (vt Simplicius suppleuit in topicis, omnis quęstio est composita, hic autem non omnis. Sed circa hanc Themistij responsionẽ dubitatio nõ parua est. nam dialecticus quærit de termino, scilicet de definitione: ergo non omnis qõ topica est composita, cũ ea quæ de definitione quærit, sit simplex. Simplicius dicit dialecticum non esse quærere de definitione, quia, vt dicit, Dialectica non exponit qđ quid est. Ego vero non intelligo hæc, quæ Simplicius dicit. Nonne q̃rit dialecticus an quicquam de altero prædicetur, vt definitio: certum est ꝙ sic, & Themistius concedit. Præterea Dialecticus constituit loca à definitione: ergo considerat definitionem. Ideo melius cum Philopono dicere omnia, s. problemata dialectica esse de numero quæstionum quia est. nam duo sumentes in omnibus illis quærimus si alterum alteri inest. in definitionibus enim sumentes definitum, & definitionem quærimus si definitio inest definito, & hoc pacto quæstio composita est: & quia est. At in hoc loco non accipimus in definitionibus duo quærentes an alterum alteri insit. Sed de prædicato definiti q̃rimus quid illud sit, & ita qõ quid in hoc loco simplex est,

Dubõ contra rñsionẽ. Themst. Rñ. Simp. Quar. rñ. Propria solutio.

ARGY.

Cum autem quærimus esse, aut si est simpliciter, tum si sit, nec ne ipsius medium quærimus. Atq; cognito uel esse. qui quidem modus aliqua ex parte rei complectitur quæstionẽ, uel si est, quod quidem simplex est rei quæstio, rursus propter quid est, aut quid est, quærimus, quidnam sit, tunc ipsum mediũ quærimus. Atq; modũ tum aliqua ex parte rei quæstionem complecti dico, cum hoc dicitur pacto. Deficit ne luna aut accrescit, tum. n. ut patet si quippiam cõpetat, insitq; cuipiam quæritur, simplicem hanc quæstionem, appello, Est ne luna, uel nox, uel dies. Fit igitur ut omnibus in quæstionibus quæratur, aut si sit medium, aut quidnam medium ipsum sit,

DILVCI. Qõnes oẽs ad mediũ attinent.

Quærimus autem, cum quidem quærimus quia est, aut si est simpliciter, vtrum sit medium ipsius, aut non sit. Cum autẽ cognoscentes aut quia est, aut si est, aut in parte, aut simpliciter, rursus propter quid quærimus, aut quid est, tũc quęrimus quid sit mediũ. Dico autem quia est, aut si est in parte, & simpliciter: in parte quidẽ, vtrum deficiat luna, aut augetur. si enim est ali-

A quid, vel non est aliquid. In huiusmodi quærimus. Simpliciter aũt, si est, aut non est luna aut nox. Cõtingit igitur in omnibus quęstionibus quærere, aut si est medium, aut quid est mediũ.

Comen. 5. Expositio. Neutericorum.

Neoterici asserunt Arist. vellt qõnes quatuor reducere in duas. videlicet ad si est, & quid est. Quam expositionem (si nõ male percepi) Simplicius affert hic. Nec ab ratione. nam per hanc reductionem numerum qõnum manifestiorem facit Arist. Cũ. n. aliquis numerus in tot ducitur in quot duci potest, & rursus in tot colligit̃, in quot colligi potest numerus ille manifestior apparet. Sed mihi non placet hæc expositio, nã præcipua, & prima Aristotelis intentio nec est de quæsitorũ numero, nec de numero inuẽtorum, sed est de medio (vt diximus) Sed quia posset quis credere medium quæri quadrupliciter, ꝓpterea qõnes medij omnes docet reducere in duas. Quod vero omnes qõnes medij sint duę, s. si est, & quid est, ostendit inductione, vt placet Simplicio, postea & syllogismo,

Refutatio

B Inductione, ergo probatur omnes medij quæstiones in duas reduci: qm̃ cum quærimus si est, verbi causa, si est Deus, quærimns si sit aliquod medium, quo sciamus an Deus sit: & si quęrimus de aliqua propositione quia est, hoc est an sit vera, quærimus si est aliquod medium, quo illa sit vera, ergo in vtraq; quæritur si est mediũ. Et hoc inquit. {Quærimus aũt cum quidem quęrimus qa est, idest cum quęrimus hoc inesse huic, aut cum quęrimus si est simpliciter, i. cũ quærimus esse huius simpliciter, vtrũ ipsius esse huius in hoc, aut ipsius esse simpliciter, sit medium, aut non sit medium. Ergo in vtraq; quęstione ratione quadam generali, idem quæritur: nam generali ratione quæritur de esse medij, quod est si est medium. Deinde ostendit qõnem quid est, & qõnẽ pp quid est, vtraque esse qõnem quid est medium, & inquit: {Cum autẽ cognoscentes aut quia est, aut si est, aut in parte, aut simpliciter, rursus quærimus pp quid, aut quid est. in vtra-

C que hac qõne quærimus quid sit mediũ. Et intelligas aut in parte, aut simpliciter referendo singula singulis: ipsum in parte ad qõnem quia est, ipsum simpliciter ad qõnem si est. Quęrimus enim ĩ qõne quid est Deus, vel quid est homo, qd est mediũ, quo Deus sit quidditatiue, vel quo homo sit quidditatiue: & in qõne pp quid est, quęrimus etiam quid est medium pp quod propositio vera sit: vt quid est illud medium: & propter quod, veluti pp cãm, hæc, ꝓpositio sit vera, Luna deficit, vel terra tremit. Quare ratione quadam generali in vtraq; qõne quæritur qd sit medium. Animaduersione dignum in quęstionib⁹ si est, & quia est nos generali quadam ratione non q̃rere nisi si est aliquod medium, quo sciamus aut esse simpliciter, aut esse, hoc in hoc: Speciali vero ratione, si est mediũ, ꝙ quęrimus in qõne si Deus est, & si est medium, qđ quærimus in qõne, si luna deficit, differunt. nam si est medium respectu qõnis si est Deus, est si medium est quo ꝓbamus de deo esse simpliciter, si est medium respectu qõ-

Notandũ.

D nis an luna deficiat: si est medium quo probamus de luna esse in parte. Ergo ratione generali ipsum si est mediũ in vtraq; est idem. Speciali vero ratione: vt refertur medium ad q̃sita, differt vtraq; in qõne, vt qõ differt à quæstione. Simili ratione dici potest in qõnibus quid est, & pp quid est: nam generali ratione, quatenus vtraq; est de qd est mediũ, vna qõ sunt, respectu vero eorum, respectu quorũ quæritur, alia ratio est. ergo generali ratione quęstiones medij duæ sunt, vt si est medium, & quid est medium, Speciali vero quatuor, vt dictum est. Et quia dixit qõnem quia est esse quæstionem in parte & quęstionem si est esse quæstionem simpliciter exponit hæc, & inquit. Dico autem quia est, aut si in parte, & simpliciter: & referendo singulis singula, in parte quidem quia est, vtrum deficiat luna aut augetur in lumine, hęc enim qõ dicitur in parte: nã ĩ hmõi et talibus qõnibus, quęrimus si luna,

supple

supple est aliquid, vel si luna non est aliquid. Hoc autem non est quęrere simpliciter si est, sed in parte si est aliqd, vel non est aliquid. Simpliciter autem dico si est, aut non est luna, aut si est aut non est nox: non enim quærimus in his aliquid, sed simpliciter. Tunc ex hac inductione concludit, quod intendebat, & inquit. ¶Contingit igitur in omnibus quæstionibus quærere, aut si est medium, aut quid est medium.

Dubõ pulchra.

SEd circa hæc dubitabis primo, quia non videtur verũ in quæstionibus si est, & an est, medium esse quæsitũ si est. Declarauimus enim in quæstione si est, quæsitum eẽ ipsum esse simpliciter, in quæstione vero quæsitum esse prædicatum in subiectum. Similiter nec est verũ in quæstionibus quid est, & propter quid est quæsitum eẽ quid est medium. nam in quæstione quid est diximus quæsitũ esse prædicatum, quod est definitio, in qõne propter qd est, quæsitum esse causam. ergo hęc dicit, falsa sunt. Pręterea. Si in qõnibus si est, & quia est, quæsitũ est mediũ, cum medium & causa idem sit, in vtraqꝫ harum quæsita erit causa, & sic vtraqꝫ erit quæstio propter quid. Simili ratione si idem est quærere quid est, & pp quid est, quod quærere quid est, tunc idem erit quærere quid est, & causam quęrere, quare, omnis quęstio erit de cã, & ita omnis quæstio erit propter quid. Insuper si est, & quia est, persępe quæruntur & terminantur per sensum: igitur nõ semper in illis quærimus si est medium. Præterea. Solet q̃ri, vtrum quia est quærere, sit quærere in parte: & videt quod non, quia quærere quia est, est sumere duo, subm et prædicatum: & postea quærere an alterum alteri insit, tale autem quærere, est ponere in numerum (vt superius dixit) Arist. ponere vero in numerum est componere: ergo est quærere totum & non in parte: qui enim quærit in toto composito, non quærit in parte.

Secũda dubitatio.

Ad primam aïaduersione dignum q̃ quærunt in quæstione si est, esse duo, & esse vnum. respectu quidem quærentis, quæ querunt, vnum sunt: nam esse simpliciter quod quæritur: & si est medium, quo sciat quærens illud esse, ad intentionẽ quærentis vnum est. s. si est medium, nam eo habito quærens non quærit amplius. & hoc pacto bene dicit Aristoteles non esse aliud quærere si est Deus, vel si Luna deficit, ꝙ quærere si est medium, quo Deus sit, & quo luna deficit. Intentione enim habita ad quęrentem idem est quærere, respectu tñ rerum nõ est idem, sicut non est idem mediũ syllogismo, & quęsitum: est enim quæsitum maior extremitas, quæ nõ est medium. Simili ratione & de alijs duabus qõnibus dicas. nam intentione quærentis idẽ est quęrere quid medium sit, per quod scimus lunam deficere, et ipsum deficere, tñ ratione habita ad res differũt sicut medium in syllogismo differt à quæsito. Arist. superius locutus est ratione habita ad res, hic vero ratione habita ad eum, qui quærit.

Solutio ad primam.

Ad aliam eiusdem dubitationis, dicas non semper medium esse cãm. In qõne si Deus est, q̃rimus si motus est: vbi patet motum non esse cãm, sed effectum Dei. Similiter in quæstione, si interpositio terræ est, quærimus effectum: q̃nquidem quia est causæ per effectum depreheñditur. & ita in quæstionibus si est & qa est, licet quæramus medium, non quærimus causam, sed medium: quod est effectus.

Solutio ad secundam.

Ad secundam vero dubitationem Philoponus inquit. quærens. n. de essentia alicuius, vt si est vacuũ, simpliciter de substãtia re vna existente quæstionem quærit. non. n. res & essentia rei differunt: ergo quærere si est vacuũ, est quærere de essentia & substantia, re vna existente: at quærere an deficiat luna partitam in plura qõnẽ quærit: & ita per quærere in parte intelligit quærere qõnem in plura partitam, quærere simpliciter est quærere rem vnam. Conuenit huic expositioni quod superius dixit in numerum ponentes.

Alia forte & est Alexã.

Respondet aliter, ꝙ quærere in parte est quærere si huius est hoc: quęrẽs enim si homo est animal, quærit si animal est aliquid hominis: etenim genus aliquid illius est, cuius est genus. Quærens etiam si nix alba est, quærit si album est

E aliquid niuis, nam accidens est aliquid illius, cui accidit. Quærens etiam si luna deficit, quærit si eclipsis aliquid lunæ sit, videlicet an passio sit ipsius. Hanc expositionem Alexander affert, vt Simplicius meminit hic. dicit enim Alexandrum in parte pro diuiso accepisse, simpliciter vero pro indiuiso: qui. n. quærit si Deus est, indiuisum quærit, cum esse & res idem sint: qui vero an nix alba sit, diuisum quærit in duos terminos, in subiectum & prędicatũ: quare, q̃rens si est, quęrit simpliciter, quia indiuisum qd: quærens vero si huic hoc insit, in parte quęrit, hoc est diuisum. Sed miror Gręcos interpretes, & longe magis latinos, cum quærant expositionem, vbi Aristo. seipsum exponit. dicit. n. in parte quidẽ, vtrum deficit luna, aut augetur. Nam in huiusmodi qõnibus quærimus si defectus vel augumentum est aliquid, vel non est aliquid lunę: & ita per partem intelligit aliquid, simpliciter autem si est, aut non est, luna aut nox: non. n. si aliquid est ipsius lunæ, aut nox: ecce quo modo Arist. seipsum exposuit, asserens se quærere in parte, cum quærit si aliquid est alterius:

F simpliciter, cum non quærit si aliquid est alterius. exponet etiam & se postea clarius Aristo.

Causa enim est ipsum medium atque vniuersis hæc quæritur, deficit ne Luna, est ne huius aliqua causa: postea cognito hoc, causam, inquam, aliquam esse, quidnã sit illa cã quærimus.

ARGY.

Causa enim est medium, in omnibus autem hęc quæritur. Vtrum deficit, Vtrum est aliqua causa, aut non. Post hæc cognoscentes, quia est aliqua, quid igitur hæc sit quærimus.

DIL VCI.

Comen. & Syll. text. secundum Simp.

Non cõtentus, vt inquit Simplicius, inductione, nunc syllogismo probat oẽs qõnes esse medij, & quidem prima figura, vt inquit hoc pacto, Causa quęrit in omnibus qõnibus: medium est causa: ergo medium quęrit in omnibus qõnibus. De ratione primo accepit minorẽ, & inquit: ¶Causa. n. est medium, hoc est medium est cã. Deinde accepit maiorem, & inquit, ¶In omnibus autẽ hæc

Refutatio Syll's text. secundum propria. mentem.

G quæritur. ergo, supple medium in omnibus quæstionib⁹ quæritur. Sed pace Simplicij, hic syllogismus non põt esse in prima figura, alioqn in prima figura ex puris particularibus coniugatio esset vtilis. Quare arbitror syllogismum esse in tertia figura hoc pacto, Causa quęritur in omnibus qõnibus: omnis causa est medium: ergo medium quæritur in omnibus qõnibus. Huius syllogismi primo accepit minorem, quam intelligas vlr sic. Omnis causa est medium: deinde maiorem, quę est, causa quęritur in omnibus qõnibus: ergo, sup. medium quæritur in omnibus quęstionibus. Quod causa quæratur in omnibus quæstionibus, vt recte Simplicius inquit, probat inductione & inquit, ¶vt vtrum luna deficiat, vtrũ est aliqua causa, aut non, qua sciamus lunam deficere: nec induxit in alijs, quia in omnibus idem est. cum enim quærimus si Deus est, quęrimus si medium est, quo Deũ esse sciamus: & in cęteris id genus similiter.

Disamis

Philopon.

Addit Philo-

H ponus, & recte, in omnibus quęstionibus quęri cãm, quę medium est, non tñ in omnibus eodem modo. nã in quęstione quia est, & si est, si est causa quęrimus, in qõne vero quid est, & propter quid est, quid sit causa quęrimus.

Animaduersione dignum vnam eandemq́ꝫ qõnem esse quia est, & si est, secundũ subiectum, alteram vero atque alteram rõne. nam qõ si est medium huius propõnis luna deficit, respectu medij siue causæ dicitur si est, respectu vero propositionis dicitur quia est. denotans autem Aris. si est medium esse qõnem si est respectu medij, subscribit: post hæc cognoscentes, quia est aliqua, quid igitur hæc sit q̃rimus, quare si est medium, vel causa, qõ est si est respectu medij vel causę, alioquin nõ q̃reremus, ¶illa, cognito quidnam illa causa vel mediũ sit. Bene ergo dictũ est qõnem si est causa vel medium esse qõnem si est, & qa est, alia tñ atqꝫ alia rõne. Sed dubitaret fortasse q̃spiam

Si est & qa ẽ subiecto eadẽ sunt, rõne aũt diuersa.

contra

cõtra hæc. Primo, quia si in omnibus quæstionibus quæ reretur causa, tunc omnes quæstiones essent pp quid, cũ causa & propter quid idem sit. Secundo dubitat Simplicius quõ in quęstionibus si est, & quid est, mediũ quęritur, medium.n. subiecti & prædicati est, quę extrema sunt: in quæstionibus aũt his non nisi subiectum tm̃ est, aut p̃dicatum quod quęritur, & non extrema: ergo in talibus medium quæri non potest.

Solutiões ad primã.

Sed dicendum ad primum Arist. p̃ causam non principiũ essendi intellexisse, sed principiũ cognoscẽdi: qua ratione ẽt effectus dicitur causa, cum sit cognoscendi principiũ, hoc.n. pacto causa & medium idem est.

Ad secudã.

Ad secundũ uero Simplicius longa narratione rñdet. Ego vero breuibus dicerem in quæstionibus simplicibus nõ accipi medium, vt accipitur in compositis, in compositis.n. prædicatur: & subijcitur, in simplicibus vero accipitur bis: cũ accipit semel in hypothetica, & semel in destructione, vel cõstructione hoc pacto, si motus est, Deus est: sed motus est: ergo Deus est. Medium est motus, cũ in hypothetica, & in cõstructiua propositione assumatur. Prӕterea, si vacuum est, motus elementorũ esset subitarius: sed motus elementorum nõ est subitarius: ergo vacuum non est. Medium est, motus subitarius: accipitur enim in hypothetica, & in destructiua propositione, & sic in omnibus quæstionibus mediũ quæritur, licet non eodem modo.

ARGY.

Causa enim tam essendi simpliciter, q̃ essendi quidpiam eorum, quæ uel per se uel per accidens cõpetunt ipsum medium est. Atque simpliciter esse dico subiectum ipsum, ut lunam, aut solem, aut terram, aut triangulum quidpiam esse, ut defectionem, si in medio uniuersi consistat, an non in eo consistat, æqualitatem, inæqualitatem & huiuscemodi,

DILVCI.

Causa enim essendi non hoc aut hoc, sed simpliciter substantiam, aut non simpliciter, sed aliquid eorum, quæ sunt per se, aut secundum accidẽs, medium est. Dico autem simpliciter quidem subiectum, vt lunam, aut terram, aut Solem, aut triangulum: quid aũt defectũ, æqualitatẽ, inæqualitatẽ, si in medio sit aut non.

Com. 7.

Sed quia accepit in syllogismo proximi textus hãc minimam, causa est medium, exponit illã, & declarat, quæ causa medium est. Posset enim quispiam dicere, eam causam esse medium, quæ accipitur solum in quæstionibus cõpositis, nam in illis potest medium esse extremorum, in cæteris duabus, cum non possit accipi inter extrema, causa non erit medium. Ideo vult causam, quæ medium est, esse causam essendi, nõ hoc aut illud, s. solũ in quęstionibus compositis, sed esse causam essendi simpliciter substantiam, quę est in vtraq; simplici quæstione, vbi non quæritur nisi esse simpliciter, quod est substãtia quęsiti: & nõ solum essendi vel non essendi in quęstionibus simplicibus, sed nõ essendi simpliciter, sed hoc vel illud eorꝫ, quę aut per se, aut per accidẽs insunt. Quare per causam intelligo, quæ est principium in omnibus quęstionibus, scilicet cognoscendi (ut dictum est) inquit. {Causa enim essendi nõ hoc, aut hoc, s. compositis quæstionibus, sed essendi simpliciter substantiam, aut nõ simpliciter essendi substantiam, sed aliquid eorũ, quæ sunt per se, aut secundum accidens, medium est: quasi dicat, intelligo per causam principium, quo cognoscimus, & terminamus oẽm quæstionem, & simplices, quæ sunt de esse & substãtia: & compositas, quæ sunt de prædicatis, quæ per se, aut p̃ accidens subiectis insunt. Et ita p̃ causam essendi simpliciter, vel essendi hoc, non intelligit principium essendi, quod est propter quid, sed per verbũ essendi: & per uerbum essendi hoc, intelligit in quæstionibus de esse, & in quæstionibus de inesse hoc in hoc. talis autem causa essendi, vel essendi hoc, principium est cognoscẽdi.

Notandũ.

Animaduersione dignum quęsitum, quod est de esse substantiam, vel de esse simpliciter, esse quæsitum si est. Quæsitum essendi vel non essendi hoc, aut illud, est quæsitũ cõpositum, quia est: & propter quid est hoc aut potesse esse eorum accidentium, quæ conuersim subiectis insunt, & hæc sunt accidentia per se, vel quæ insunt plerũq;, & hęc appellat per accidens. Et exponit quid per simpliciter, & quid per aliquid ipse intelligit, quæ etiam exposuit, & inquit. {Dico autem simpliciter quidẽ, cũ dixi essendi simpliciter, subiectum, s. sine prædicato, cum solo verbo est, vel non est. vt lunam, aut terram, aut Solem, aut triangulum: & per lunam & solem tangit Astrologiam, per terram tangit naturalem scientiam, per triãgulum vero tangit Geomætriam. Quid vero appello defectum, de Sole, & de Luna. est enim defectus aliqd Solis vel Lunę, ęqualitatẽ de triangulo, æqualitas enim & inæqualitas aliqd trianguli sunt. Si in medio sit, aut non de terra: esse enim in medio mũdi est aliquid terræ. Quæstio ergo simplex est, quando quæsitum nihil ponit vltra rei esse, quando vero ponit aliquid alicuius prædicamenti, quæstio est in parte, & dicitur composita.

ARGY.

In his enim omnibus patet idem esse quid est, atque propter quid est. Quid est lunæ defectio, priuatio lunæ lucis ob interpositionem terræ: propter quid est defectio. aut cur deficit luna, quia lux eius deficit, obijciente se terra. quid est concentus, ratio numerorũ inter acutum, & graue, cur inter sese suscipiũt rationem acutum ipsum & graue. Est ne inter acutum & graue cõcẽtus: consistitue ratio ipsorum in numeris. Quod simul atque percepimus, quæ nam sit illa ratio quærimus.

DILVCI.

In omnibus.n. his manifestum est, q̃ idem sit quod quid est, & propter quid est. quid est defectus, priuatio luminis a luna, terræ obiectũ. Propter quid est defectus, aut propter quid deficit luna, propter defectum luminis obiecta terrã. quid est consonantia ratio numerorũ in acuto et graui. Propter quid consonat acutũ graui, propter id quod rationẽ habent numerorũ graue & acutum. Vtrum est consonare acutum & graue: Vtrum sit in numeris rõ eorum: accipiẽtes autem quia est, quid igitur est rõ quęrimus.

Com. 8. Expositio Phil.

Nõ est facile verba hæc intelligere. Philoponus enim hic dicit Aristotelem ostendere in quibus idem est quid est, & propter quid est: & vult illa esse eadem in his, quæ alteri insunt, non aũt in his, quæ per se sunt. Defectus.n. est alteri inhærẽs, s. lunæ: & in hac re, quid & propter qd idem sunt. nã quid est defectus, respectu defectus est qd est, respectu quo alteri inhæret est propter quid est. Interpositio.n. terræ respectu defectus est quid est, respectu, quo lunæ inhæret, est propter qd: quare in omnibus his, quæ alteri inhærent, idem est quid est, & propter qd est: in his vero, quæ per se sunt, simpliciter non idẽ sunt. Quã expositionem si recte percepi, Simplicius sequitur.

Propria expositio.

Potest ẽt exponi, & magis ad uerba Aristot. epilogare duo, quæ prolixe declarauit. Declarauit enim idem esse quid & propter quid, & idem esse si est, & quia est. Hæc nunc epilogat, & quasi per exempla illa iterum probat: & propterea vsus est particula.n. quæ est redditiua causæ eorꝫ, quæ dixit, inquit. {In his enim omnibus, s. quæ dicemꝰ, perspicuum est idem esse quid est, & propter quid est. et quia dixit in omnibus his, exponit quę hæc sint, & inqt. {Quid ẽ defectio, p̃uatio luminis à luna à terrę obiectu, hæc est quod quid est respectu defectus. Quod vero sit propter quid, ostendit, & inquit. Propter quid est defectus, sup. lunę inexistens, quod exponit cum inquit. Aut propter quid deficit luna, propter defectũ luminis obiecta terra. ecce quõ idẽ est quid & propter quid. Interpositio enim terræ est quid defectus, & est propter qd respectu, quo defectus inest ipsi lunæ. Deinde assignat aliud exemplum

exemplum, & inquit. {Quid est cōsonantia, rō atq; proportio numerorum in acuto & graui, proportio (vt Philopon⁹ inquit, aut dupla aut tripla, aut sexquialtera, aut sexquitertia. Propter quid consonat acutum graui, i. propter quid consonantia inest acuto & graui numeris: propter id ꝙ acutum & graue habēt rōnem numerorum, et ita patet idem esse quid & propter quid, alia tñ atq; alia ratione. Proportio enim numerorum est quid ipsius consonantiæ, cum ipsa capitur in se, est propter quid, cū ipsa accipitur vt inexistens alteri. Deinde per exempla ostendit idem esse si est, & quia est. nam respectu propositionis, si est, medium est, quia est medium respectu sui & in se, si est medium, est si est medium, inquit. Vtrum est cōsonare acutum & graue, hoc est, vtrū numeris acuto & graui insit consonantia, tm̄ est ac si quæramus, vtrū insit numeris ratio acuti et grauis, & ita idem est si est mediū, & quia est, quando medium accipitur respectu propositionis. Qñ vero in se accipitur, si est medium, nō est quia est medium, sed solū si est medium. cuius signū affert, qa cognoscētes quia est medium ipsa rō, quærimus, quid sit rō: quod non quæreremus, nisi idem esset qa est, & si est.

ARGV. *Indicat etiam ea, quorum medium sensu percipi potest, nos ipsum medium quærere. Nā non sentiētes Lunæ defectionem, & ne an non est defectio quærimus Lunæ. qa si essemus in ipsa luna, neq; si fit, neq; cur fit defectio utiq; quæreremus, sed simul utrunq; se nobis ultro offerret, atq; patefieret.*

DILVCI. Tex. z. Quæstiões medij esse sensu manifestum esse potest.

Quod autem sit medij quæstio, ostenditur qñcunq; medium est sensibile. Quærim⁹ enim non sentientes, vt defectū, si est, vel non. Si autem essemus supra Lunam, non vtiq; quærere mus neq; si fit, neq; propter quid fit, sed simul manifestum vtiq; esset vtrunq;.

Omnes quæstiones esse medij inductione, & syllogismo, & exemplis probauit, nunc aūt hoc idem sensus astipulatione cōfirmat. nam licet sensus astipulatio imbecilla sit probatio, tñ est uia (ut inquit Themistius) qua in cognitionem causæ subimus. Præterea (vt dicit Auerroes) astipulatio sensus est examē omnium rationum, inquit. {Quod autem sit medij quæstio in omnibus quæsitis, ostenditur qñcunq; medium est sensibile: nā causa quare mediū quærimus, est, quia ipsum sensu non percipimus: ideo dicit. {Quærimus. n. non sentiētes, vt defectu si est, vel nō est medium, qñ, s. non sentimus medium: at, si in ipsa Luna essemus, & supple videremus simul Lunā deficere, & terræ interpositionem, non vtiq; quæreremus si fit lunæ defectio, neq; propter quid fit lunæ defectio, sed simul vtrunq;, s. quia deficit, & propter qd deficit nobis manifestum esset. Simili rōne supplendum est, nobis esse notum, & si est medium, & quid est medium: quare cessaret omnis quæstio. Quæ ratio docet in omnib⁹ quæsitis solum medium quæri, ꝙ ipso apprehenso, non cesset oīs quæstio. & intelligas hæc (vt superius exposuimus) oēs quæstiones esse medij respectu quærentis, respectu vero rerum, quæ quæruntur, non oēs quæstiones medij sunt, nam si est, quæstio est subiecti: quid est, quæstio est prædicati: quia est, quæstio est propositionis an vera sit: propter quid est, quęstio est propositionis cur uera sit. Ergo respectu rerum, quæ quæruntur, quæstiones aliquæ non sunt media. sed respectu quærentis, qui nunq; cessat quærere, nisi mediū inueniat, omnes quæstiones sunt medij.

Vis sensus.

Supra cō. 5

ARGV. *Etenim ex sensus perceptione, & ipsum uniuersale notum nobis fuisset. Sensu nanq; terram nunc sese obijcere Lunæ cognosceremus. Pateret enim uisu nunc deficere lunam, atq; ex hoc ipsum emersisset uniuersale.*

DILVCI. Sēsus uia ē ad vl'e.

Ex eo enim quod sensissemus, & vniuersale factum esset notum, sensus quidem. n. fuisset, quoniam nunc obijcitur. Etenim manifestum esset, ꝙ nunc deficiat, ex hoc aūt vl'e fieret.

E

Com. 40

Sed obijceret quis, si per sensum perciperem⁹ causam, cum percipere causam sit scire, tūc per sensum sciremus, & ita sentire esset scire: cuius contrarium dictum est Primo huius. Volūt ergo Themistius, Simplicius, & Philoponus Arist. remouere in dictis suis cōtradictionem. Respondet ergo Arist. sentire non esse scire. sed sensus causę particularis, s. ꝙ nunc deficit, esset via, qua vniuersale nobis notum fieret. Multum. n. refert sensum esse viam ad sciendum, & esse scietiam, inquit: {Ex eo enim quod sensissemus, et uniuersale factum esset notum.} Quo modo vero vniuersale fieret notum ex sensatione particularis causæ, exponit, & inquit. {Sensus quidē enim fuisset de particulari causa, s. quoniam nūc obijcitur terra. Etenim per particularem causam fuisset notus particularis effectus, & ita esset nobis notum ex hac particulari interpositione per sensum nota, ꝙ nunc deficit: ex hoc aūt apprehensio per sensum, s. ꝙ interposita nunc terra, Luna nūc deficit, fieret vniuersale, s. ꝙ quandocunq; terra interponitur, semper tunc luna deficit. Quare sentire nō est scire, sed est via ad sciendum, quatenus ex sensatione particularis causæ respectu particularis effectus, apud intellectum fieret nota vniuersalis causa, seu ꝓpositio significans vniuersalē causam, respectu uniuersalis effectus. Animaduertendum per sensum, vbi fuissemus supra lunam tempore defectus, nos tria percipere. Lunam nunc deficere, quod esset particularis effectus: Terram ipsam sese nunc obijcere, quod esset particularis causa: & particularē habitudinem illius particularis causæ ad particularem illū effectum. cognosceremus. n. terra tunc interposita, nunc lunam deficere. Sed tunc est dubitatio nō parua: quia ex vna propositione particulari nō sequitur vniuersalis: ergo non sequitur, terra nunc interposita Luna non deficit, ergo quandocunq; terra interponitur, semper Luna deficit. sic enim vniuersale ex particulari deduceret, contra regulas prioristicas. Respōdent Simplicius, & Philopo. Sensum proprie nō cognoscere nisi singulare, vt pote, ꝙ ad præsens obijcitur, & non quod semper obijciat. Tñ ex hoc singulari sæpius cognito fit secundum intellectum vniuersale. Fortasse ex sensitiua perceptione illius vnius singularis, intellectus addit de similibus idem esse iudiciū in his, quæ per se sunt. non enim refert in his, quę per se sunt particulariter, & vniuersaliter appræhendere.

Tex. 44

F

Sensu duimur ad vniuersale, ad scientiam

Notandum

Dubitatio

G

Rñ. Simplicii & Philopo.

Præterea adhuc dubitares. Nam Primo huius Arist. dixit, ꝙ, si essemus supra lunam, adhuc quæreremus propter quid, hic vero asserit cessare omnem quæstionem.

Alia dubitatio.

Potest dici Arist. Primo huius asserere si essemus supra lunam, nos adhuc quærere propter quid, vt daret intelligere sensitiuam perceptionem non esse immediatam causam scientiæ, at hic asserit cessare omnem quæstionē, ad significandum, sensitiuam perceptionem medij, esse causam remotam, per quam de remoto saltem cessat omnis quæstio: hoc pacto hæc non aduersantur.

Solutio.

H

ARGV. *Vt igitur dicebamus idē est scire quid est, & propter quid est. & hoc, aut simpliciter & non aliquid eorum quæ sunt, aliquid eorum quæ competunt, ueluti duo recti, aut maius, uel minus, & huiuscemodi. Patet igitur omnia, quæ quæruntur, medij quæstionem esse.*

DILVCI. Sic igitur dicimus, quod quid scire idem est, & propter quid est. Hoc autem aut simpliciter, & non eorum quæ insunt aliquid, aut eorum, quæ insunt, vt quoniam duo recti sunt, aut maius, aut minus est. Quod igitur omnia, quærun tur, medij quæstio sint, manifestum est.

Com. 11. Expō Simplicii.

Non est facile intelligere, quod Arist. hic velit. Simplicius enim dicit Arist. nunc dicere idē esse quid est, & ꝓpter quid

Obiectio. Solutio. San. Tho.

quid est. Et tunc dubitat: quia, cum superius hoc dixerit, superfluit nunc idem repetere. Verum innuit solutionem, asserens nõ esse hoc inductum de per se, sed tanquã sequens ad præsentem rationem. Vnde iniuria Expositor dicit Aristotel. exemplo assignato de luna nunc concludere, quod superius per se exposuerat, videlicet, quòd idem sit quid est, & propter quid est. Dicit enim. Sicut igitur diximus, quod quid est scire idẽ est, & propter qd est scire. Ex eo enim quòd vidimus terram interpositam, scimus & quid defectus sit, &, propter quid luna deficit.

Verborũ expositio.

Quo vero ad verba attinet, debes scire Aristo. non dixisse quid &, ꝓpter quid esse idem, sed dixit idem esse scire quid est, &, ꝓpter quid est, vt notauit Simplicius, quoniam in vtrisque scientijs in idem concurrunt, licet inter se differant. Deinde exponit in quibus sunt idem. Et, vt Philopono videtur, autem & aut, pro tam & ꝙ intelligẽda sunt in hunc modum, Hoc autẽ est verum ea esse idẽ, aut, id est, tam quãdo quid est aliquid eorum est, quæ simpliciter sunt, & in eorum quæ isunt: q. d. tam in subiectis, quæ simpliciter sunt, & non alteri inhærent: aut, id est ꝙ aliquid eorum, quæ insunt, hoc est ꝙ in accidentibus. In vtrisque enim his quod quid est, & propter quid est. Exposuit autem illa, quæ insunt per exempla, & inquit.

Philopo.

{Vt quoniam duo recti sunt, q̃ triangulo insunt, aut quoniam supple iris maius aut minus est sua Diametro. Hæc enim sunt, quæ alteri insunt: quorum quod quid est, & propter quid est. Huius causam assignat Philoponus, quia in his subiectis, quæ simpliciter sunt, quod quid est causa est ipsius esse ipsis, vt quid est triangulus, hoc enim causa est ipsius esse triãguli. Quam expositionem, si recte percepi, Simplicius sequitur. Et fortasse textus legendus est vt iacet hoc pacto: dico autem quod quid est idem esse pp quid, non in omnibus, aut in his, quæ simpliciter sunt, aut in his, quæ alteri insunt, quod est verum pro secũda parte: inquit. {Hoc autem quod quid est, aut est aliqd eorum, quæ simpliciter insunt, vt sunt substantiæ: & non eorum, quæ alteri sunt, vt sunt accidentia: q. d. verum ipsum quod quid est, quod est idem ipsi, ꝓpter quid est, aut est aliquid, id est quod quid est substantiarum, aut eorum, quæ alteri insunt, vt accidentium. Et vult pro secunda parte esse verum. nam quod quid accidentium, est propter quid, & causa, cur illa insunt subiectis. Diximus enim quod quid est accidens esse quid illius absolute considerari: propter quid vero illius vt alteri inhæret. Quã expositionem expositor sequitur. Demum oẽm quæstionem esse medij epilogat, cum inquit, ꝙ igitur omnia, quę quæruntur, medij qõ sint, manifestum.

Thomas.

Dubitatio.

Verũ magna dubitatio est. An omnis quæstio sit medij. Primo, quia mediũ est in demonstratione pręcognitũ non ergo quæsitum. Præterea si quæstio esset medij, cum illa qõ esset quæstio, tunc quæstio medij esset quæstio alterius medij: & sic in infinitum. Insuper, quæstio medij qualis quæstio est, an simplex, an composita? Debes scire hanc propositionem, omnis quęstio est quæstio medij, posse bifariam intelligi: aut in prædicatione causali, aut in prædicatione formali. In prędicatiõe causali sensus est, omnis quæstio est propter defectum medij: & hoc pacto intelligit Arist. in prædicatione vero formali sensus est, in omni quæstione medium est quæsitum, quod falsum est: quia ante demonstrationem est præcognitum. Argumenta ergo concludunt quæstiones non esse medij in prędicatione formali, quod concedo, cum quo stat omnes esse medij in prędicatione causali, cum omnes sint ob medij defectum. nam, si in vnaquaq; quæstione medium sciremus, non amplius quæreremus. Vbi enim sciremus medium quo Deus est, non quæreremus, si Deus est. et, si sciremus medium, quo homo esset animal rationale, non quæreremus quid homo est: & si sciremus mediũ, quo luna deficit, non quæreremus an Luna deficiat: & si sciremus medium, propter quid Luna deficit, non quæreremus propter quid Luna deficit. Quare quicquid quę

Respon. Hæc ꝓpositio ols ẽ qõ medii bifariã intelligi põt.

rimus & omnis quæstio est defectu medij. Medium ergo non est quæsitum, sed quærendi causa. Quæsita enim illa quatuor sunt, causa quærendi illa quatuor, est medium.

ARGY.

His itaque determinatis dicendum esse uidetur, quonam pacto ostẽditur ipsum qd est, quis reductiõis est modus, quid est definique, & quorum est definitio. Atque antea dubitandum esse uidetur. Idq; initium faciendum, quod maxime dicendis erit accõmodatum. Dubitauerit itaq; quispiam, utrũ fieri posßit, ut idẽ rationeq; eiusdem, definitione, demonstrationeq; sciatur.

DILVCI.

ἀναλωγησ. Introductionis. Reductiõis. Inductionis.

Quo modo autem quodquidest demonstratur, & quis modus introductionis, et quid est definitio, & quorum, dicemus, primum opponentes de ipsis. Principium aũt sit futurorum, quod quidem est maxime proprium habitis rationibus. Dubitabit enim vtique aliquis, vtrũ sit idẽ, & scd'm idẽ definitione scire, & demõstratione.

Com. 12.

His determinatis, Arist. de definitione quatuor proponit. Primum, qũo quodquidest demonstretur, i. ostendatur, an syllogismo, an diuisione, an cõpositione. Verbum .n. Demonstratur, non syllogismo demonstratiuo ostensum significat, sed cõiter accipitur. Secundum, quis modus reductionis sit, hoc est qũo definitio in demonstratione ipsa reducitur. Verbum enim introductiõis græce est ἀναλωγησ, Latine sonat inductionem, siue reductionem. Erit ergo scd'm problema, qũo definitio inducit, siue reducitur in demõstratione. Tertiũ quid est ipsa definitio, an demonstratio, an ꝓpõ. Quartũ, quorum est definitio, an omnium entiũ, an solius substantiæ. & si solius substãtiæ, an solius spẽi, an generum. hæc sunt quatuor problemata, quæ ꝓponit, & statim ordinat se ad dicenda, & inquit. {Dicemus primum opponentes de his: nam qui inuenit, prius dubitat, vt scribit Aristo. in Methaphysica. Vnde vero primũ dubitationem accipiet, exponit, & inquit. {Principium aũt sit futurorũ, id est eorum, quę in futurum dicemus à dubitatione illius: quod quidẽ est maxime proprium habitis rationibus. Id autem vr̃ maxime accõmodatum, quod erat quartũ, videlicet quorũ est definitio, vtrum omnium, quorum est demõstratio. Sed qd per habitas rationes intelligit nõ est planum. Simplicius intelligit per habitas rationes, eas pertractationes, quæ, ꝓxime dicentur, hoc est cætera tria problemata, quæ consequenter dicentur post declarationem quarti problematis. exponit autem illud, vnde cõmode principium dubitandi esse assumendum proposuit, & inquit. {Dubitabit enim vtiq; aliquis, vtrum sit idem, & scd'm idem definitione scire, & demonstratione. Addit autẽ, secundũ idẽ, vt Philoponus notauit, et Themistius, quia probabile est de aliquo vno & eodẽ cognitionem nos habere secundũ aliud quidem per definitionẽ, secundum aliud vero per demonstrationem. De triangulo .n. quid sit, per definitionem cognoscimus, qd autem duobus rectis æquales angulos habeat, per demonstrationem scimus. De necessitate vero capituli, Expositor asserit pertractationẽ hãc esse necessariam, ex eo, quia prius declarauit omnem qõnem esse medij, & cum medium sit quod quid est, iõ nũc de ipso quodquid est, dicere cogitur. Simplicius vero dicit necessitatem capituli esse ex eo, quia dixit idem esse propter quid scire, & quid scire: ideo credet aliquis demõstrationem esse eorum, quorum est definitio, & contra definitionem esse eorum, quorum est demonstratio. Similiter credet idem esse demonstrabile, & definibile. rursus idem demonstrationem, & definitionem: quæ, cum non sint, iure quærit, an idem secundum idem sit demõstratione, & definitione scire. Themistius vero necessitatem capi. assignat ex eo, quia supra dictum est qũo quæstiones compositæ monstrantur, nunc vult agere, an quod qd rei demonstrari possit. At hoc intelligi non potest, nisi prius disputetur, vtrum omnia eodem respectu per demonstrationem

Quæ expositor Thomas de huius capituli necessitate. Simpl.

Themisti.

tionem & definitionem scire contingat. Quare ab hoc recte & incipit, hæc de cap. necessitate.

ARGV. *An idipsum fieri nequeat. Etenim diffinitio ipsius quid est esse uidetur: omne autem quid est, uniuersale est, atque affirmatiuum. At ratiocinationes alias negatiuas, alias nō uniuersales esse patet. Vniuersæ namq; ratiocinationes secundæ figuræ sunt negatiuæ, Tertiæ autem uniuersales non sunt.*

DILVCI. Aut est impossibile. Definitio.n.ipsius quod quid est esse vr, ipsum autem quod quid est omne vniuersale, & prædicatiuum est. Syllogismi autem sunt, Alij quidem priuatiui, Alij autem non vniuersales, sicut in secunda figura priuatiui omnes sunt, in tertia vero non vniuersales.

Ne oīm quorum demonstratio ē, diffinitiões sūt.

Com. 13. Soluit problema propositum, & inquit. {Aut est impossibile. Aut enim quod græce est υ est solutionis nota, non tamen certæ solutionis, sed dubię, est ergo sol. vt Themistius, Philoponus, & Simplicius exponunt, non omnium, quorum demonstratio est, esse definitionem. Latini vero interpretes non bene textum intelligunt, cum verbum aut, disiunctiue, legunt. nam, vt diximus, est nota dubiæ solutionis. Quòd vero non omnium, quorū est demonstratio, sit definitio, probat: & primo accipit definitionem esse rei vniuersalis, et affirmatiuę. Quam suppositionem probat sic, omne quodquidest est vniuersale, & prædicatiuum: Definitio est ipsius quodquidest: ergo definitio est rei prædicatiuæ & vniuersalis. Aristoteles accipit minorē, & inquit. {Definitio enim ipsius quodquid est, esse videtur. Deinde accipit maiorem, cum inquit. {Ipsum autem quodquidest omne vniuersale & prædicatiuum est: patet ergo definitionem esse vniuersalium, & prædicatiuorum. et per quodquidest, intelligit essentiam definiti, siue illa sit species, siue genus. Accepta ergo hac suppositione pro maiore, hoc pacto, definitio est rerū vniuersalium, & prædicatiuarū, inqt. {Syllogismi aūt sunt, alij quidem priuatiui, alij autem non vniuersales. Sicut in secunda figura priuatiui omnes sunt, In tertia vero nō vniuersales: ergo non omnium, quorum est demonstratio, est definitio.

Sūls tex.

ARGV. *Deinde nec eorum omnium est diffinitio, quæ per primam affirmatiue demonstrantur figuram quale est hoc, Omnis triāgulus habet tres angulos duobus rectis æquales, aliaq; similia. Huius autem ratio est. quia id scire, quod demonstrari potest, nil aliud est q̄ demonstrationem eius habere. quare, si est talium demonstratio, patet eorundem & diffinitionem non esse. Nam si esset, per diffinitionem etiam quispiam sciret demonstrationē non habens. Nihil.n.uetat, ut non simul demonstratio atq; diffinitio habeatur.*

DILVCI. Postea neq; eorum, quæ sunt in prima figura prædicatiuorum, omniū est definitio. vt quoniam omnis triangulus duobus rectis æquales habet. Huius autem ratio est, quoniam scire demonstrabile est demōstrationem habere. Quare, si in talibus est demonstratio, est manifestū, q non erit vtiq; eorum definitio. Sciet enim vtique aliquis, & secundum definitionem non habens demonstrationem. Nihil enim prohibet non simul habere.

Com. 14. Latini. Expō Phil. Latini expositores Aristot. facere secundam rationem ad idem exponunt. Verum Philoponus, Aristo. dicit soluere instantiam. nam cum ea, quæ in prima figura demonstrantur sint vniuersalia, & affirmatiua, posset quispiā dicere saltem eorum, esse definitione, ppea hāc instantiā soluens, inquit, {Postea neq; eorū quæ sunt in prima figura pdicatiuorum, & vtium omniū est definitio. vt quoniam non est definitio eius, quod est omnis triangulus habet duobus rectis æquales: cuius tamen est demonstratio in prima figura. Quod vero illorum non sit definitio, proponit causam se velle assignare, & inquit. {Huius autem ratio est. & in assignando causam, accipit quid est scire ipsum demonstrabile, & inquit. {Quoniam scire demonstrabile est demonstrationem habere: hoc stante, proponit conclusionem, quam vult probare, & inquit. {Quare, si in talibus, scilicet vniuersalibus prædicatiuis est demonstratio, est manifestum, quòd non erit eorum definitio: hæc est conclusio, quam intendit. &, vt mihi videtur, ipsam probat per propositum. Dicas enim quòd eorum demonstrabilium sit definitio, sequitur tunc aliquem scire illa, & quidem per definitionem non habens demonstrationem. Probat autem consequentiam, & inquit. {Nihil enim prohibet aliquem illas non simul habere, immo potest aliquis habere definitionem, & tunc nō habere demonstrationem: quo fit, vt aliquis sciet demōstrabile, & non per demonstrationem. Vtpote sciēdo illa demonstrabilia per definitionem, quorum dicis esse definitionem: & tunc habetur contra suppositionem. supposuit enim demonstrabile non sciri nisi demonstratione. Patet ergo quatenus instantia non valet.

Obiectio.

Sed occurres, quia primo huius Arist. tradit definitionem neque esse in toto, neque esse in parte, hoc est, nec esse vniuersalem, nec particularem: hic vero eam esse asserit & prædicatiuorum, & vniuersalium. Prǽterea, prędicatiuum est conditio propositionis: at definitio nec propositio est, nec enuntiatio. Et dicendum, definitionem nec vniuersalem esse, nec particularem: nec vniuersalium nec particulariū vniuersalitate aut particularitate signi, licet sit eius, quod est quodquidest, quod est vniuersale. Simili ratione nec affirmatiua, nec negatiua est: nec negatiuorum, nec affirmatiuorum qualitate propositionis, sed virtute eius, quod est quodquidest.

Solutio.

ARGV. *Inductione etiam idem satis ostendi, crediq; potest. Nihil.n. unquam eorum, quæ uel per se, uel per accidens insunt diffiniētes cognouimus.*

DILVC. Sufficit autem fides & ex inductione. Nihil enim aliquando definientes cognoscimus, neq; eorum quæ per se insunt, neque eorum quę accidunt,

Com. 15. Præterea quòd non omnium quorum est demonstratio sit definitio, fides est ex inductione, scilicet de vno particulari. Non enim per inductionem hic intelligit argumentum, quod in omnibus particularibus inducitur, sed intendit inductionem in vno. ad probandum enim non omnem hominem esse album, sufficit inducere vnum hominem nō esse album, vt Æthiopem. Sic ad probandum non omnium, quorum est demonstratio, esse deffinitionē sufficit inducere in accidentibus, quorum est demonstratio, & tamen non est definitio. Cognoscimus enim aliquā do accidentia per se alicui inexistentia, & per se accidens inexistens demonstratione, quorum nullum definimus, inquit. {Sufficit autem fides & ex inductione, scilicet non in omnibus, sed in aliquibus. Aliquando enim nihil eorum, quæ per se insunt, aut accidunt, definientes, cognoscemus, scilicet illa per demonstrationem. Ergo non omnium, quorum est demonstratio, est definitio. Superfluit autem duplex negatio, vt duplex neq;. more enim græco magis negant. Et per ea, quæ per se insunt, intelligit ea, quæ insunt omni, soli, & semper: per ea, quæ accidunt, intelligit ea, quæ insunt plerumque, vt accidentia corporum Physicorum.

ARGV. *Præterea, si definitio subiectum explicat atque declarat, patet talia non substantias esse. Perspicuum igitur est non omnis eius diffinitionem esse, cuius est demonstratio.*

DILVC. Amplius, si definitio quædam substantiæ cognitio est, & huiusmodi manifestum est q non sunt

Com.16. sunt substantiæ, quoniam quidem igitur non definitio omnis, cuius quidem & demonstratio, manifestum est.

Vltimo ratione hoc idem probat, & accipit duo, Primum, quòd definitio sit cognitio substantiæ. Secundum, quod accipit est, & demonstrabilia non sunt substantiæ, quia sunt accidentia. Ex his sequitur demonstrabiliũ nõ esse definitionem. de ratione accipit illa duo, & prætermisit conclusionem. inquit. {Amplius, si definitio substantiæ quædam cognitio est, hoc est primum. {Et huiusmodi demõstrabilia manifestum est, ꝗ non sunt substantiæ, & hoc est secundum. Ex his non concludit conclusionẽ, sed loco illius infert epilogum, et inquit. {Quoniam quidem igitur non est definitio omnis cuius est demonstratio, manifestum est. tacuit ergo cõclusionem, quia in epilogo habetur. Dixit autem talia demonstrabilia non esse substantias, & non dicit nulla: nam genus demonstratur de specie, quod est illius substantia: bene tamen aliqua demonstrabilia non sunt substantiæ, s. accidentia, quæ ꝑ accidens insunt. Quòd, si aliqua demonstrabilia nõ sint substantiæ, non oĩum quorũ est demonstratio, definitio erit.

ARGY. *At est ne eius omnis demonstratio cuius est diffinitio. At uidetur non esse. una namq; & eadẽ de hoc etiam erit ratio. Constat.n unius ea ratione qua unũ est, scientiã unam esse. quare, si id scire quod demonstrari potest, nil aliud est quàm demonstrationẽ eius habere, eueniet aliquid quod fieri nequit. Sciet enim is, qui diffinitionem habet sine demonstratione profecto.*

DILVCI. Non quecũque diffinibilia demõstrabilia sunt.

Com.17. Quid autem cuius est diffinitio? nũquid omnis demonstratio est, Aut nõ. vna quidem iam ratio & de hoc eadem est. Vnius enim inquantum unum, est vna scientia. Quare, si scire demonstrabile est demonstrationem habere, accidit quoddam impossibile. Definitionem enim habens sine demonstratione sciet.

At nunc probat, ꝗ nõ omnis, cuius est definitio, sit demonstratio: & causa est, quia particularis negatiua nõ cõuertitur, ideo non sequitur, nõ omnis cuius est demõstratio est definitio, ergo non oĩs cuius est definitio est demõstratio, propterea cogitur hoc probare. Et primo quærit cum inquit. {Quid autem est, supple id, cuius est definitio? Vtrum illius omnis sit demonstratio. soluit an nõ. & declarat hoc eadem ratione. Primo tamen facit vnã suppositionem, quæ est, vnius inquantum vnum vna sciẽtia est. ex hac suppositione posset sequi immediate propositum. nam, si vnius inquantum vnum est vna scientia, ipsius definibilis inquantum definibile non potest esse demonstratio, alioquin ipsius esset & definitio & demõstratio: & ita duæ scientiæ. Tamen accepta hac suppositione, accipit duas alias. quarum primam ponit cum inquit. {Quare, si scire demonstrabile est de ipso demonstrationem habere. Secundam non posuit, sed Philoponus supplepit, & inquit. {Et sup. & concesserimus ipsum demõstrabile etiam definitione cognosci: ex ipsis infert accidere quoddam impossibile, habere scilicet cognitionem demonstrabilis, sine demonstratione: quia qui definitiõem haberet illius demonstrabilis, illud sciret sine demonstratione. Sed hæc ratio probat potius demonstrabile non sciri definitione, ꝗ̃ definibile non sciri demonstratione. Ideo Philoponus supplet rationem. nam pari causa, si definibile demonstratione sciretur, cum non posset sciri definibile demonstratione, nisi, vt demonstrabile per assumpta, tunc demonstrabile sine demonstratione sciri posset. Posset enim sciri definibile, quod esset demonstrabile, sola definitione: & priusquam sciretur demonstratione sciretur sine ꝓprio eius modo sciendi. Sic enim supplet Philoponus & bene. Sed dices, ad quid seruit prima suppositio, quæ est, vt vnius inquantum vnum non sit nisi vna

Theophrastus & Alexan.

A scientia. Fortasse seruit ad tacitam rationem. nam ex illa potest fieri alia ratio, quam non expræssit. Transiuit enim ad aliam, quam expræssit non totam. Theophrastus, & Alexander, vt narrat Simplicius, Dixerunt Aristo. addidisse in suppositione inquãtum vnum, quia eiusdem rei possunt esse plures scientiæ, non tamen quo vnũ est, sed quo subit vicem plurium scibilium.

ARGY. *Præterea demonstrationũ principia sunt diffinitiones. Quorum non esse demõstrationes, antea demonstrauimus, alioquin in infinitum esset processio. Etenim aut principia demonstrantur, & principiorum sunt semper principia, modusq; nullus unquam occurrit, aut in primis stetur necesse est, quæ quidẽ diffinitiones sunt, & demonstrari non possunt.*

DILVCI. Com.18. Amplius principia demonstrationum definitiones sunt: quorum, ꝗ non sint demonstrationes, demonstratum est prius. Aut erunt principia demonstrabilia & principiorum principia,

B & hoc in infinitum abibit, & primæ definitiões erunt indemonstrabiles.

Secundo idem probat, & sumit primo definitiones esse principia demonstrationum. Accipit secundo, principia demonstrationum esse indemonstrabilia. nam, si erũt demonstrabilia, erunt principiorum principia, & sic ibitur in infinitum, aut oportet dicere prima principia esse definitiones indemonstrabiles. inquit. {Amplius principia demonstrationum sunt definitiones, hoc est definitiones sunt demõstrationũ principia: hoc est primũ. accipit secundum, & inquit. {Quorum ꝗ non sint demõstrationes, ostensum est prius. Et probat hoc secundum, et inqt. {Aut erũt principia demonstrabilia, & principiorũ principia, & hoc in infinitum abibit. Patet ergo secundum, s. principia demonstrationum esse indemõstrabilia. illis assumptis, infert conclusionem, & inquit. {Et pro ergo primæ definitiones erunt indemonstrabiles. Vnde syllogismus est, Principia demonstrationum sunt indemonstrabilia: hæc est maior, & fuit secundum assumptum. Definitiones sunt principia demonstrationum: hęc est minor, & fuit primum assumptum. Ergo definitiones sunt indemõstrabiles. Quo vero ad verba attinet. Et, græce καὶ scribitur, & in translationibus antiquis vel habetur: tamẽ & legi debet pro ergo, hoc pacto, & definitiones erunt indemonstrabiles, id est ergo primæ definitiones indemõstrabiles erunt. addit verbum primæ, nõ ad necessitatem, sed ad innuendum definitiones omnes respectu eorum quorum sunt, esse primas. Sed dices ex hoc syllogismo nihil aliud habetur nisi definitiones esse indemonstrabiles. At nostra intentio est probare non omnium, quorum est definitio, esse demonstrationem. Quam dubitationẽ Simplicius tetigit. Dicendum ex hoc haberi propositum: nam, si definibilium sunt definitiones, quæ de illis non sunt demonstrabiles, aliquorum erunt definitiones, scilicet definibilium, quorum non erunt demonstrationes.

C Verborũ expositio.

Dubõ Simplicii.

Solutio.

Themisti.

D Et ita non omnium erunt demonstrationes, quorum erũt definitiones. Themistius legit hunc textum causaliter hoc modo, Principia demonstrationum per definitionẽ intelliguntur, per demonstrationem vero minime, alioquin procederetur in infinitum. Ergo non omnium, quorum est definitio, est & demonstratio. Inquit Aristote. principiorum demonstrationum sunt definitiones: quorum, quòd non sit demonstratio, ostensum est prius. iterum probat, vt patet, ergo non omnium, quorum definitio est, est demonstratio. Verum melius hic textus legitur, vt nos fecimus: nam cum illo modo Simplicius legit.

ἀλλὰ

Ne

ARGI. *At si non omnis eiusdem, cuiusdam ne saltem diffinitio ac demonstratio est.*

DILVCI. Com.19. Sed vtrum si non omnis eiusdem, sed alicuius eiusdem definitio & demonstratio.

Duo problemata Aristo. persoluit, s. quod non omnis cuius est demonstratio, sit & definitio: & quod non omnis, cuius est definitio, sit demonstratio. Ex solutione horũ duorum, sequitur non omnis eiusdem esse demonstrationẽ, et definitionem: ideo quærit tertio, si nõ omnis eiusdem est definitio, & demonstratio, vt sequitur ex solutione illorũ duorum, vtrum saltem eiusdem est definitio & demonstratio. Quo vero ad verba attinet, ἀλλὰ græce hic potius pro ne intelligitur: licet vetus translatio, sed, habeat. Sed nihil variatur, quouis modo legatur. Philopo. vero hanc tertiam dubitationem sic inducit: nunquid, si nõ in omnibus accidit hoc vnum & idem subiectum simul, & secundum idem per definitionem, et demonstratiõem cognosci, saltem aliquo erit possibile. Themistius vero, & Simplicius hanc dubitationem induxerunt, vt nos exposuimus, & quidem magis ad verba, licet ad rem nulla prorsus sit differentia.

Verborũ expositio. Phi. introductio. The. & Simpli.

ARGI.

An neque hoc esse potest. Non enim eius est demonstratio cuius est definitio. Etenim definitio est ipsius quid est, substantiaq; declarat. Demonstrationes autem idipsum subijcere sumereq; uidentur. Mathematicæ namq; quid est unitas, quid par, quid impar accipiunt, cæteræq; demonstrationes similiter.

DILVCI.

An impossibile est. non enim est demonstratio cuius est definitio. Definitio quidem enim ipsius quid est, & substantiæ est, sed demõstrationes omnes videntur supponere, & accipientes quodquid est, vt mathematicæ quid vnitas, & quid impar, & aliæ similiter.

Non alicuius eiusdem demõstratio ac definitio esse potest.

Soluit nũc tertiam dubitationem. Verbum enim an, siue aut, solutionis signum est, vt Philoponus inquit, & Themistius exponit. Et syllogizat sic, assumẽs primo quod vult probare, & inquit. ¶ Non enim est eiusdem demonstratio, cuius est & definitio: hoc est quod vult probare: et debet vniuersaliter intelligi hoc pacto, nullius est demõstratio, cuius est definitio: quod probat, cum inquit. ¶ Definitio quidem enim ipsius quid est & substantiæ est: intelligit autem per quid est, & substantiam, vt exponit Philoponus, naturam & speciem. Sed demonstrationes omnes non sunt ipsius quid est & substãtiæ: cuius causam assignat, quia demonstrationes omnes videntur supponere, & esse accipientes quod quid est, hoc est, vt Philoponus inquit, Omnes demonstrationes supponunt ipsum quodquidest, vt concessum, atque præcognitum, vt mathematicæ, scilicet arithmeticæ supponere videbũtur quid vnitas sit, vt quod sit quantum indiuisibile. Et quid impar, quia est numerus non possibilis diuidi in duo æqualia. Hæc enim arithmetica, vt concessa sumit. Similiter nec aliæ scientiæ propria principia ostendunt. Ex his sequitur, quod nullius est demonstratio, cuius est definitio. Quod si nullius est demonstratio, cuius est definitio, non alicuius eiusdem erit definitio, & demonstratio. Sed occurres, quia hæc ratio si valet, probat nullam demonstrationem esse definitionem: nam syllogismus est iste, Omnis definitio est substantiæ: Nulla demonstratio est substantiæ: ergo nulla demonstratio est definitio. Sed non hoc proposuit. Præterea stat nullam demonstrationem esse definitionem, & vtranque esse eiusdem. Fortasse vis rationis Arist. hæc est. Concessa non demonstrãtur: Quod quid & substantia, & definitiones concessa sunt: non ergo demonstrantur: quare nullius est demonstratio, cuius est definitio. Vel si aliter occurret, aliter dicam. Præterea dubitabis, videtur enim definitio non solum substantiæ, sed accidentis, cum accidens habeat proprium genus, & propriam differentiam. Præterea, falsum est definitionem esse concessum: cum sit duplex definitio, altera, vt principium, altera ut conclusio, primo huius. Dici potest ad primum substantiam esse multiplicem. Alia enim est secundum rem, & modum, vt prima substantia: alia secundum rem, & non modum, tu differentia: alia secundũ modum & non rem, vt abstracta accidentia, & concreta respectu prędicatorum sui generis. Dicerem ergo definitionem esse substantiæ aliquo horum modorum, accidentium vero non nisi quatenus considerantur respectu eorum, quæ sunt sui generis: respectu enim subiectorũ quorum sunt, non. Ad secundum patet solu. loquitur enim de definitiõe, quæ dicit quid, & propter quid. Hæc enim vt concessum accipitur, definitio vero, quæ est vt conclusio, est definitio materialis: de qua hic non loquitur.

Dubiũ pulchra. Solutio. Alia dubiũ. Tex. 22. Solo. Subiectum multiplex est.

Præterea, omnis demõstratio aliquid demõstrat de aliquo, ut esse, aut non esse. At in diffinitione nihil de alio prædicatur, ueluti neque animal de bipede, neque hoc de animali, nec item figura de plano: non est enim planum figura, neque figura planum.

ARGI.

Amplius, omnis demonstratio aliquid de aliquo demonstrat, vt quia est, aut non est, in definitione nihil alterum de altero prędicatur, vt neque animal de bipede, neque hoc de animali, neque de plano figura: nõ enim planum figura est, neque figura planum est.

DILVCI. Com. 21.

Secundo idem probat sic, Omnis demonstratio ostendit aliquid de aliquo, vt quia est, vel non est, hoc est, affirmatiue, vel negatiue: sed in definitiõe nihil alterum de altero prædicatur: quod quasi inductiue probat. nam in definitione hominis, quæ est animal bipes, nec animal genus de bipede differentia, nec contra, bipes differẽtia de animali genere prædicatur: itemque nec in definitione triãguli, quæ est figura plana, figura genus de plano differentia prædicatur: nec contra. Ergo nulla definitio est demõstratio. Sed primo dubitabis, quia ex hac ratione non concluditur propositum, sed quod definitio non sit demonstratio. Præterea, in Topicis dicit Arist. definitionem esse orationem siue propositionem: igitur in ea prædicatur quoddam de quodam. Præterea, animal prædicatur de homine, ergo de omni eo, quod conuertitur cũ homine: ergo de rationali, & de differentia hominis. Et dicendum ad primam, quod hæc ratio potest reduci: quoniam definitio non est nisi de termino, demõstratio non nisi de propositione: ergo nihil est, de quo sit definitio, & demõstratio. Ad secundam vero dico, quod propositio definitiua, vt hic Themistius dicit, est oratio, in qua definitio prædicatur de definito: at definitio pro ratione, quæ dicit rei essentiam, non est propositio, in qua prædicatur aliquid de aliquo, & de hac loquitur Ari. De tertia dubitatione disputant metaphysici, an genus de differentia, an nõ prædicetur: sed quia res hęc est extra propositum, ideo dicamus Arist. voluisse genus non prædicari de differẽtia, nec contra in definitione ipsa, cum quæritur quid est homo, & respondetur animal rationale. nam in hac oratione animal rationale: neutrum de neutro prædicatur, vtrum vero alterum de altero prædicari possit extra hanc orationem, quæstio est metaphysica, & præter propositum.

Dubiões. Prima. Secunda. Libr. primo cap. 4. Tertia. Solões. ad Primum. Ad secundã Cap. 3. Ad tertiam.

Præterea, differt quid est, & esse ostendere. At diffinitio quidem quid est patefacit, Demonstratio uero quidpiam inesse cuipiam uel non inesse demonstrat.

ARGI.

Amplius, alterum quod quid est, & quia est, est demonstrare: Sed definitio quid est ostendit, demonstratio autem, quia est hoc de hoc, aut non est.

DILVCI.

Tertio idem probat. Alterum est dicens esse quid est, quod indicat definitio: & quia est, vel non est, quod indicat demonstratio: ergo demõstratio nõ est definitio.

Com. 22. Dubitatio. Rñ. Phi.

Sed non videtur hæc ratio differre à proxima. Respondere videtur Philoponus accipiẽs à Themistio: quia hæc ratio accipitur à differentia quæstionum. nam per definitionem quæstio quid est terminatur, per demonstrationẽ quæstio

quæstio quia est & propter quid. Proxima vero ratio processit ex differentia definitionis & demonstrationis ex se ipsis sumpta. Animaduerte hanc rationem debere reduci ad propositum, vt cæteræ reductæ sunt, quoniam nõ concludit quod proposuit.

ARGY. *Diuersorum autem diuersa est demonstratio, nisi quid totius sit pars. Quod quidem propterea dictum est, quod si demõstratum est, triangulum omnem duobus rectis angulos tres æquales habere, demonstratum est etiam triangulum duorum æqualium alterũ tres angulos æquales duobus rectis habere: iste namq; partis, ille totius rationem habere re uidetur. At quid est esse, non ita sese habere uidentur: quippe cum neutrum ad alterum partis habeat rationem.*

DILVCI. Alterius uero altera demonstratio est, nisi sit tanquam pars quędam totius. Hoc autem dico, quoniam ostensum est duobus rectis ęquale habere de Isochele, si omnis ostensus est triangulus. Pars enim hoc est, illud totum. Hæc autem adinuicẽ se non habent sic, quia est, & quid est: non enim alterius alterum pars est.

Com. 25. Soluit hic quæstionem tacitam, vtrum videlicet quia est, & quid est aliquo pacto idem sint. Videtur enim prima facie illa eadẽ esse: quia quid est, est quæstio simplex: quia est, est quęstio composita: at simplex videtur pars cõpositi: ergo quæstio quid est, videtur pars quęstionis quia est: & ita aliquo pacto idem esse possũt. Quod si quia est, & quid est aliquo modo idem sunt, etiam definitio & demonstratio illo modo idem esse videntur. Soluit & sumit pro solutione, Primo, quòd diuersarum rerum vna est demonstratio, quando illæ res ita se habent, vt totum & pars: hoc est, vt vniuersale, & minus vniuersale: verbi causa, vna est demonstratio, qua de triangulo demonstratur æqualitas angulorum, & de Isochele, quæ est species trianguli: est enim triangulus totum vniuersale. Isocheles est species illius, & minus vniuersale. Hoc accepto tãquam maiori, subiungit minorem: sed quid est & quia est non sic se habẽt, quoniam neutrum neutrius est pars, nõ enim quid est, vniuersale totum est ad quia est, nec econtra. Quare, si ipsius quid est est definitio, illius non poterit esse demonstratio: & sic nec econtra. Patet ergo solu. dubitationis.

ARGY. *Patet igitur nec eius oĩs demonstrationẽ esse cuius est diffinitio, nec eius omnis diffinitionem esse, cuius est demonstratio. Quibus efficitur, ut omnino cuiusquam eiusdem utrunque haberi non possit: quare perspicuum est, neq; idem esse diffinitionem demonstratiõemq;, neq; alterum in altero esse. nam ea quæ subijciuntur similiter profecto sese haberent. Sed de his hactenus, satis enim de hisce diximus dubitando.*

DILVCI. Manifestum ergo, quoniam neque cuius definitio est, huius omnis demonstratio est, neque cuius demõstratio ẽ, huius omnis definitio est. Quare omnino eiusdem nullius contingit utraque habere. Manifestum itaq; q neque definitio & demonstratio idem erũt, neq; alterum in altero: etenim subiecta similiter se haberent. hęc ergo usq; huc dubitata sint.

Com. 24. Epilogat nunc quæ declarauit, & quæ ex declaratis sequuntur, & inquit. {Manifestum ergo, quoniam neque cuius definitio est, huius omnis demonstratio est, vt secũdo loco fuit probatum: neque cuius est demonstratio, huius omnis definitio est, vt primo loco dictum est. deinde deducit quod ex his sequitur, & inquit. {Quare omninò eiusdem nullius contingit vtraque habere, scilicet demonstrationem & definitionem. Deducit etiam quod secundo loco ex dictis sequitur, & inquit. {Manifestum

A itaque q neque definitio & demonstratio idem erunt, neque erit alterum in altero, vt species in genere, & causam dicit, quia si essent idem, & alterum in altero esset, subiecta illarum, s. definibile, & demonstrabile similiter se haberent, s. q erunt idem, & alterum in altero erit. Vsque vero quantum processerit, inquit. {Hæc ergo vsque huc dubitata sint. Appellauit autem definibile subiectum definitionis, & demonstrabile subiectum demonstrationis, quia subsunt illis considerationibus, quæ sunt definitio, & demonstratio. Et dixit vsq; huc de his esse dubitatum, quia more dialectici persoluit has dubitationes, s. dubitãdo, non asserendo.

Tex. 3. ARGY. *Nunc inuestigemus oportet, utrum ipsius quid est, ratiocinatio sit demonstratioq;.*

DILVCI. Ipsius autem quid est, vtrum syllogismus sit, & demonstratio?

An definitio de difinito sit demonstrabilis. Quatuor proposuit problemata, de quibus vltimum, B quod erat, quorũ est definitio, dissoluit: declarauitq; non esse idem secundum idem definibile atque demonstrabile, ex cuius solutione tertium determinauit: declarauitq; Cõ. 25. Cõtinuatio. non esse idem demonstrationem, et definitionem: quo fit vt illorum problematum duo sint modo definita. at nunc ad primum transit, Vtrum scilicet definitio demonstretur, nam hoc definito, secundum apparebit, scilicet quo modo definitio in demonstratione cadet, & ita omnia erunt determinata. Obiectio. Sed occurres, quia Ari. videtur superfluus, nam vt Philoponus exposuit, solutio præsentis problematis apparet ex solutione præcedentis. Si enim habemus q definibile secundum idem non sit demõstrabile, & q definitio non est demonstratio: sequitur statim definitionem de definibili non esse demonstrabilem: quo fit, vt superfluum sit problema istud per se disputare. Sol. The. Tex. 22. commen. 92 Innuit Themi. solu. asserens hoc problema rursus esse seorsum disputandum: quia controuersia dignum est. & huius causa est, quia vt primo huius dictũ est, triplex est definitio: Alia quidem demonstrationis conclusio, Alia deC monstrationis principium, Alia tota demonstratio positione differẽs: ergo aliqua est definitio, quæ potest demõstrari. Et ideo dignum est dubitatione, si definitio possit demonstrari: & quæ sit illa, & quis modus sit, quo demõstrabitur. Sol. Phi. At Philoponus aliquo modo aliter dicit hoc problema non esse ex dictis solutum: quia dato q definibile secundum idem non sit demonstrabile, nec cõtra, ad huc est per se durabile, si definitio de definito demonstrari possit. Est ergo problema, si ipsius quid est syllogismus sit aut demonstratio, quod est quęrere an definitio de definito demonstretur, vel syllogizetur.

ARGI. *An non sit, ut nunc sermo noster supponit. Patet enim ratiocinationem quidem aliquid per medium de aliquo semper ostendere. Ipsum autem quid est proprium esse, & hoc ipso quid est prædicari. hæc autem conuerti necesse est. Nam, si A sit proprium ipsius C, patet B, quoq; ipsius C, & A rursus ipsius B D proprium esse. Quo fit ut omnia conuertantur mutuamq; prædicationem suscipiãt. At uero si tam A competit ipsi B, ut quid est ipsius quam B, competat identidem ipsi C, necesse est tum, A de C prædicetur, ut quid est ipsius. Quia si non hoc pacto bis illud quispiam sumpserit, nulla sane necessitas omnino compellet, ut A de C, ut quid est ipsius dicatur. Vt si A quidem, ut quid est ipsius B, cõpetere dixeris, B uero nõ eodẽ modo de quo libet C prædicaueris, quare non solũ A de B dicatur oportet, ut qd est ipsius, sed B quoq; de C mõ eodẽ prædicetur necesse ẽ.*

DIJVCI. An non est, sicut nunc ratio supposuit. Syllogismus enim aliquid de aliquo demonstrat per medium, sed quid est & proprium est, & in eo quod quid est prædicatur. Hæc autem necesse est conuerti. Si enim ipsius C proprium est

At particula supp. Si particula suppleta. In græco li loco A legitur B & male legitur. In græco sic legitur Ipsum autẽ qd est vtraq; habebunt. Com. 26.

A, manifestum, ꝙ & ipsius B, & hoc ipsius C: quare omnia sunt adinuicem. At vero & si A, in eo quod quid est omni B inest, & vniuersaliter B de omni C, in eo quod quid est dicitur: necesse est & A in eo quod quid est de C dici. Si autem non sic aliquis accipit duplicãs, non necesse erit, A de C prædicari in eo quod quid est, Vt si A quidem de B, in eo quod quid est, non autem B de quocunq; in eo quod quid est. Si autem ipsum quid est vtraq; habebũt, erit ergo & A de C, in eo quod quid est.

Soluit nunc problema, asserens ipsum quid est nõ demonstrari de definito, nec syllogizari. inquit. { An non est, scilicet ipsius quid est demõstratio, nec syllogismus, sicut nunc nostra ratio supposuit. Debes scire Aristo. in solutione proximi problematis supposuisse, definitionem demonstrationis esse principium, & indemonstrabilem: quia si esset demonstrabilis, tunc (vt dixit) principiorum esset principium, & ita in infinitum. Propterea dicit nunc verificando suppositum, ꝙ definitio sit indemonstrabilis. Pro veritate ergo solutionis accipit quatuor suppositiones. Prima est, ꝙ omnis syllogismus aliquid de aliquo ostendit per certum medium, vtpote prędicatum de subiecto per certum medium. Et hoc inquit. { Syllogismus enim aliquid de aliquo demonstrat per medium. Secunda est, ꝙ definitio est prædicatum conuersim de definito in eo quod quid est, vt Primo libro Topicorum est dictum. dicitur quidem prędicatum loco generis, quia omnis definitio est prædicatum, & non econuerso. dicitur conuersim ad differentiam generis, & accidentis, quæ sunt prædicata, non conuersim: dicitur in eo quod quid est ad differentiam proprij, quod non prædicatur in eo quod quid est, inquit. { Sed quid, est, & proprium est, hoc est conuertibile: & in eo quod quid est prædicatur. Tertia est, si definitio de definito syllogizetur, oportet maiorem & minorem terminum & medium inuicem conuerti, inquit.

Quatuor suppõnes Aristo. pro solutiõe accipit.

Pria suppõ. Secũda.

Tertia.

Hæc autem necesse est conuerti, s. si definitio de ipso definito syllogizetur. nam, si ipsius C proprium est A, hoc est, si A conuertitur cum C, vt necesse dicere, quia est A ipsius definitio: manifestum, ꝙ & ipsius B proprium etiam conuertibile erit: & hoc B necesse est etiam esse proprium ipsius C. quare omnia sunt adinuicem conuertibilia.

Quid Phil. de tertia suppositione. San. Tho.

Philoponus vero asserit hanc non esse tertiam suppositionem, sed probationem secundæ. Accepit enim definitionem esse propriũ, ideo hoc probat, ex eo quia conuertitur. Expositor autẽ arbitratur Aristo. in hac probatione syllogizasse intentum ex illis duabus suppositionibus. Quod non placet. Nam Aristo. clare probat illa tria conuerti, quod est tertia suppositio. Quarta suppositio est, ꝙ, si debet syllogizari aliquid de aliquo, vt illius definitio. verbi causa, A de C, vt eius definitio, debet syllogizari duplicatio quid est, quia semel assumpto ad prædicatum, vt ad A, & semel ad medium, vt ad B, hoc pacto videlicet omne B est A, vt quid est: omne C est B, vt quid est: igitur, omne C est A, vt quid est: nam sic plato quid est, sequitur C esse A, vt quid est, inquit. { At vero & si A in eo quod quid est omni B inest, & vniuersaliter B de omni C in eo quod quid est dicitur: terminis & propositionibus sic stantibus, necesse est & A de C in eo quod quid est dici. Si autem non sic aliquis accipit ipsum quid est duplicans, non necesse est A de C prædicari in eo quod quid est. Verbi causa, si A quidem de B, vt quid est prædicetur: ipsum vero B non de quocunq; C prędicetur, vt quid est, supple non sequitur A, vt quid est prædicari de C. Ideo addit. Si autem ipsum quid est vtraque habebunt, scilicet maius extremum, & medium modo, quo diximus, erit ergo & A de C prædicatum in eo quod quid est. In græco Codice sic legitur, erit ergo A de B in eo quod quid est. Et vt mihi videtur, error est in libro, & loco B legi debet C, vt græci legunt. Verba autem illa, si autem ipsum quid est vtraque habebunt in græco non sic leguntur, sed hoc pacto, Ipsum autem quid est vtraque habebunt. Et Philopo. per vtraque intelligit vtrasque propositiones, scilicet A B, & B C, quia non solum A B propositio, sed etiam B C, habere debet quid est. & intelligit per autem certe, vt sit quasi nota illationis. Vnde secundum Philoponum debet text. sic legi. Si autem non sic accipit aliquis duplicans, non necesse erit A prædicari de C, in eo quod quid est. Postpositis autẽ verbis exemplificatiuis, infert suppositionem, ipsum certe quid est vtraque habebunt. Erit ergo A de C in eo quod quid est. Verba autem illa, vt si A quidem de B interponuntur, vt exemplum in contraria suppositione: quasi velit per illa ꝙ si non sic disponantur termini, ipsum A (vt quid est) de C non prædicabitur. Sic legit Philopo. & non male: tamen (vt nos legimus) textus clarus est.

Refutatio Quar. suppositio.

Verborũ expositio.

Sed hic sunt dubitationes non leues. Prima, quia videtur posse syllogizari definitionem de definito sine dupla ipsius quid est acceptione. Potest enim animal bipes de homine syllogizari per animal rationale: & tamen animal bipes est definitio hominis. Sequitur enim omne animal rationale est animal bipes: omnis homo est animal rationale: ergo omnis homo est animal bipes. Ecce, ꝙ animal de homine syllogizatum est, & est definitio: Igitur definitio syllogizari potest de re, cuius est definitio sine dupla acceptione ipsius quid est. Præterea, videtur sufficere vna ipsius quid est acceptio: quia sequitur, Omne animal rationale est animal bipes, vt quid est: homo omnis animal rationale est. Ergo omnis homo animal bipes est, vt quid est: ecce quod definitio, vt quid est, syllogizatur sine illa duplicatione. Insuper (vt probauimus Primo Priorum) omnis syllogismus reduplicatiuus, reduplicat aut medium, aut minorem extremitatem. non enim potest reduplicare maiorem extremitatem, quia esset inutile, & falsum, & intelligibile, vt Aristo. illic probat, & quouis modo fiat reduplicatio non potest addi nisi propositioni maiori, & ad prædicatum illius, vt Aristo. ibidem probat. Ex his sequitur magna dubitatio. cum enim ipsum quid est nec medium sit, nec minor extremitas, non videtur facere syllogismum reduplicatiuum. Præterea, si faceret, nõ deberet addi nisi maiori, & prædicato. ergo videtur Aristo. sibiipsi contrarius. Hæ sunt dubitationes mihi non leues, nec has legi in aliquo libro. Propterea in harum solutione pro libenter pręceptorem audirem. Animaduertendum ergo primam & tertiam dubitationem non multum esse difficiles: quia Aristo. non negat definitionem de definito demonstrari posse absolute: quia, vt docuit Primo huius, vna definitio est, quæ est demonstrationis conclusio, altera, quæ est demonstrationis principium, & ita definitionem demonstrari de definito est necessarium. Sed intentio Aristo. est hic probare, ꝙ definitio non possit demonstrari de definito, vt est definitio. quod est dicere, vt Philopo. exponit, ꝙ non possumus demonstrare animal bipes, esse hominis definitionem. nemo enim dubitare debet animal rationale demonstrari posse de homine, qa vel per propriam hominis passionem, vel per aliam definitionem, vel per definitionem definitionis, sed tota dubitatio nostra est, si potest animal bipes demonstrari esse hominis definitionem: vel vtrum possit animal bipes demonstrari de homine, vt quid est, vel vt definitio hominis: & Aristo. probat hoc fieri nõ posse, vt videbitur. Ex his sequitur, ꝙ, si debeat syllogizari animal bipes de homine, vt definitio. in ꝑpositionibus syllogismi oĩbus vel aliqua addi debet verbũ illud, vt definitio: vel verbũ illud, vt quid est, quod idem sonat, alioquin non habebitur

Dubõnes prima.

Secunda.

Tertia.

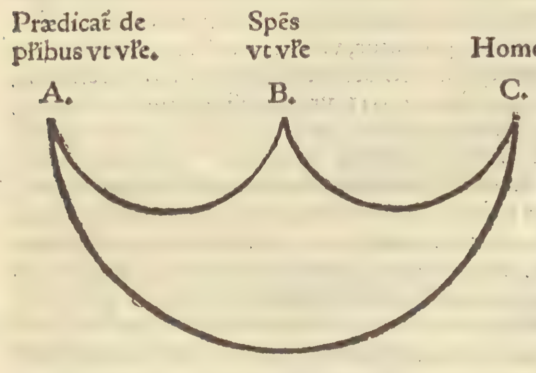
Ca 35. Primi Priorũ.

Difficultas dubõnum. Solutio ad primã dubitationem.

Tex. 22.

tur de homine animal bipes, vt quid est, vel vt definitio: vel animal bipes esse definitionem hominis, quæ eadem sonant. Et sic diluitur prima dubitatio. Pro solutione tertiæ Græci videtur facere differentiã inter reduplicatiuum syllogismũ, & duplatiuum. nã reduplicatiuus dicit̃, qui aut medij, aut minoris extremitatis est replicatiuus, vtpote qñ reduplicat mediũ vel minorẽ in propõne maiore, & ex parte prædicati: & de hoc posuit Aris. præcepta in lib. Priorũ. Duplatiuus vero vel duplans syll's est, qui bis aliquid in propõnibus, vel qui in vtraq; propositione aliquid idẽ accipit: sicut hic, qui in A B, & in B C propositionibus vtrisq; accipit verbũ illud, vt quid est, aut vt definitio: & hoc pacto appellant ipsum Græci duplantem syll'm. Fit aũt hic syll's ad syllogizãdum aliquod prędicatũ specificatũ de aliquo subiecto. vt si vellemus probare de homine prædicari de pluribus vt vl'e: accipemus bis verbum vt vl'e, hoc pacto, species prædicatur de pluribus, vt vl'e: homo est species vt vl'e: ergo Homo prædicatur de pluribus, vt vniuersale: eodem modo ad syllo-

Syllogism⁹ duplatiuus.

gizandum aĩal bipes: vt quid est de homine probatio est alicuius specificati de aliquo. Et ideo duplando illud specificans, dicetur syll's duplatiuus, vel specificatiuus. Possumus et̃ aliter dicere reduplicatiuũ syll'm esse duplicem, veluti duplex est reduplicatio. aut rei, aut intentionis. rei quidẽ est, quoties subiectũ reduplicatur ex parte prædicati, vt si dixero animal est Orthographus inquantũ grãmaticus. Reduplicatio intẽtionis est, non qñ subiectum, aut prædicatũ reduplicatur, sed qñ additur prædicato aliqua intentio, rõne cuius prædicatũ verificatur de subiecto. veluti si dixero, homo est species vt vl'is: quo fit, vt syllogismus bifariã reduplicatiuus fit. rei quidem, & intentionis: rei est duplex, vt Arist. dixit Primo priorũ: aut medij, aut minoris. nã reduplicatione maioris nullus vtilis est, vt ibi Aristo. exposuit: reduplicatione intentionis est, non qui aliquẽ syllogismi terminũ reduplicat, sed aliquam intẽtionem in propõnibus duplat, vt syllogizetur prædicatum specificatum de subiecto, veluti in proposito nostro: qa volumus syllogizare de homine aĩal bipes (vt quid est) siue (vt definitio) reduplicamus ipsum quid est, vt aĩal bipes specificatum per quid est, verificetur de homine. Hic ergo syll's est duplicatiuus intentionis, & sic deletur tertia dubitatio. Restat ergo quæstio secunda, cur videlicet requiratur illa duplatio intentionis, cum ex vna sola illius acceptione in prædicato maioris sufficiat. Hæc. n. quæstio est mihi non leuis. Ab Aristo. n. nõ plus habemus, nisi q; si duplatio illa non fieret, ipsum quid est vt definitio de definito non syllogizabitur, hoc enim val de diminutum est: quia videt̃ posse syllogizari per vnam solam illius acceptionẽ in A B propositiõe. Ex verbis igitur Them. & Simpli. & Philoponi colligendũ esse arbitror q; quid est, vt definitio, syllogizari nõ posse de eo cuius est, nisi ad prædicatũ addatur verbum vt quid est: vel vt definitio. nã sine illius assumptione quod quid est de eo cuius est, nõ vt definitio syllogizabitur, sed absolute, & ita non haberemus ipsum quod quid est esse eius definitionẽ, cuius est quod quid est: sine ergo acceptione ver

Reduplicatiuus syllus duplex.

Ad secundã.

A bi, vt quid est in propositione A B, syllogismus noster esse non potest. Restat nunc assignare causam, cur in B C propositione ipsum, vt quid est, sit replicandum, & dicamus hoc esse: quia, quãdo aliquod prædicatum de aliquo subiecto prædicatur aliquo addito, & subiectũ illud eodem addito iterum de alio subiecto prædicatur, necesse est illo addito primum prædicatum de vltimo subiecto prædicari, vt si A de B ipso D addito prædicatur, & B de C eodem addito iterum prædicatur, A de C, illo D addito necesse est prædicari. at vbi primum prædicatum, scilicet A de primo subiecto, scilicet B prædicaret̃ D ipso addito: & B prædicaretur de C. Sed non D ipso addito, non oportet A prædicari illo addito de C. substantia enim de animali vt genus prædicatur. hæc enim vera est, animal est substantia, vt genus. Sed quia non accipitur animal vt genus prędicari de homine, ideo non sequitur hominem esse substãtiam, vt genus. Quare, si animal bipes, vt definitio syl

B logizabitur de homine, debet prædicari de animali rationali, vt qd est, vel vt definitio, & animal rationale de homine vt quid est. sic enim sequitur animal bipes, vt quid est prædicari de homine: quia (vt Philoponus inqt) quicquid est definitio definitionis est definitio definiti: quibus fit syllogismum non esse vtilem ad propositum, si solum A B propositioni adderetur. Sed adhuc quęres, cur in syllogismo reduplicatiuo reduplicatione rei non requiritur illius rei in vtraque propositione acceptio. Causa est, quia additio intentionis est quasi diminuens, illa rei non: hac ratione intentionis additio dupla esse debet, non autem illa rei. Cum enim illa intentionis sit quasi diminuens, nisi medio adderetur, fiet quasi syllogismus in quatuor terminis committendo paralogismum accidentis. at in additione rei nulla fit diminutio: non ergo oportet addere eam in vtraque. hæc mihi videntur, & fuerunt mihi non facilia. verum si melius occurret non recusabo aliter dicere. satis enim mihi fuit monstrasse locum.

Quęsitum.

Respon.

Notandum.

C Animaduerte tamen syllogismum duplantẽ fieri posse intentione addita ad vtranque propositionem, non tamen ad alteram earum bis. possumus enim sic syllogizare. Species prædicatur de pluribus vt vniuersale: Homo est species, vt vniuersale: Ergo homo prædicatur de pluribus vt vniuersale. Similiter valet, Animal rationale est animal bipes, vt quid est: Homo est animal rationale vt quid est: ergo homo est animal bipes, vt quid est. Alij autem volunt sic esse syllogizandum, animal rationale, vt quid est, ergo animal bipes vt quid est. Sed istud non refert: nam ipsum vt quid est, si non adderetur nisi semel à parte prædicati, concluderet syllogismus ipsum animal bipes esse ipsius hominis, vt quid est. Sed dices tũc aliquid bis sumptum ingrederetur conclusionem. Et solutio est, hoc non esse absurdum, quia illud bis sumptũ non accipitur vt medium, sed, vt specificatio prędicati, & medij, quam ingredi conclusionem prohibet nihil: immo in distractiuis necesse est vtriq; addi, si debet in conclusione addi. Ex his colligetur hæc quarta suppositio, q;, si quod

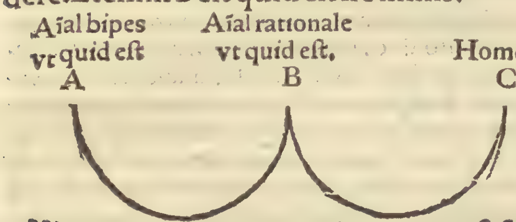
Obiectio. Solutio.

D quid est syllogizabitur de eo cuius est, vt quid est, & vt definitio, oportet ipsum, vt quid est in vtraque propositione semel saltem accipi, videlicet in A B, & in B C. nam sic sumpto, sequitur A prædicari vt quod quid est de C, & illo non sic sumpto, non sequitur.

Hæc cum ita sint, si in utroque ratiocinationis interuallo ipsum quid est quidditasque sumatur, quidditas nimirum antea quam concludatur, in ipso medio ratiocinationis termino collocabitur. Atque omnino si fieri potest, ut ostendatur quid nam sit homo, sit C quidem homo, A uero quid est ipsius, siue sit animal bipes siue aliquid aliud. Si igitur huiusce ratiocinatio fiet, necesse est A de quolibet B prædicetur. Hoc autem erit alia media inter A & C ratio, quæ quidem etiam quid est ipsius hominis erit. Sumitur igitur id profecto quod demonstrare oportet: B nanque diffinitio ipsius hominis est.

ARGV.

Si igitur quod quid est, & quid erat esse vtraque habent, in medio termino erit prius quod quid erat esse, & omnino si est demonstrare qd est homo, sit C homo, A vero quid est siue animal bipes, siue aliquid aliud. Si ergo syllogizatur, necesse est A de omni B prædicari, huius autem erit alia media ratio, quare et hoc erit quid est homo. Accipit igitur quod oportet ostendere. Etenim B est quid est hominis.

Cōmen. 27. His quatuor sumptis, nunc ostendit propositū, s. q definitio demonstrari nō possit de definito vt quid est. nam si quid est demonstrari possit de definito, maius extremum de medio, & mediū de minori extremo vt quid est necesse est prædicari. Hæc consequētia patet ex tertia & quarta suppositione. Vltra, si maius extremū de medio, & mediū de minori extremo vt quid est prædicat, in medio termino erit prius quod quærebatur, s. quod qd erat esse: quare cū consequens sit absurdum, primū antecedēs erit absurdū: non ergo potest definitio vt quid est de ipso demōstrari: inquit. ¶ Si igitur quid est, quod alio verbo etiā quod quid erat esse dicitur, vtraq interualla habēt, s. ita q extremū maius de medio, & medium de minori extremo, vt quid est prædicet: in medio termino erit prius quod quid erat esse, & ita sumetur quod quærebat. Deducit cōsequentiā in terminis, & inquit. Et omnino si est demōstrare quid est homo. sit C homo, A vero quid est ipsius hominis, siue tale hoīs quid est sit aīal bipes, siue aliquid aliud, s. animal rōnale. terminis sic collocatis, inqt.

Si ergo syllogizat, scilicet A de C, hoc est aīal bipes de homine, vt quid est, necesse est A de omni B prædicari, vt quid est, per tertiā & quartam. huius autē erit alia media ratio, hoc est, quod quidē B erit huius, s. ipsius C, alia media ratio, id est alia definitio quasi medians inter A primā rationē, & C minorem: & quia B erit quædā media rō inter A & C, erit & illa quid est homo, videlicet rōnale animal. Quare, si A de B, vt quid prædicatur, et B vt rō media prędicatur de C, & ita iterū vt quid, demonstrans accipit in medio termino, quod oportet ostendere. Etenim accipit B, quod est quid est hominis: & ita eius erit petitio, quod principio quærebatur.

Dubium. Sed occurres Aris. accepit quatuor suppositiones, quarum prima erat syllm esse alicuius de aliquo per mediū. Secunda fuit, definitionē esse prædicatū conuersim in eo quod quid est. Tertia fuit, q ad syllogizandū definitionem de definito, oportet oēs terminos sylli esse conuertibiles. Quarta fuit ad syllogizādum quod quid est de eo, cuius est, oportet accipi ipsum vt quid est in vtroq interuallo sylli. Postea, cū probauit propositū, s. non posse definitionē demonstrari de definito per syllm, vsus est quarta tantū: & ita cæteræ videntur supfluæ.

Solutio. Et dicendum, omnes illas suppositiones fuisse necessarias: tertiam quidem & quartā ad vsum probationis. nā in probatione necessariū est supponere nō posse syllogizari definitionem de eo cuius est, nisi per mediū conuertibile cū vtroq extremo: & huic seruit tertia suppositio: iterū necessariū est supponere B cōuertibile cum C, & A cum B habere ipsum quid est: nā, vt dictum est, nisi in vtroq iteruallo accipiatur ipsum vt qd est, non sequitur syllogizatū esse A de C, vt quid est, & ita tertia & quarta seruiūt probationi. prima aūt & secunda seruiunt terminis, qbus vtimur in ipsa probatione. nā, si intendimus probare q definitio accipi non potest de definito per syllm, oportet scire quid syllogismus sit, per quē acciperetur, vel non acciperetur, & ad hoc seruit prima: & oportet scire qd nam sit definitio, de qua dicimus ipsam syllogizari non posse, & sic seruit secunda. Oēs igitur vtiles sunt.

Alia dubō: Vlterius occurres, qa definitio, quæ quæritur, est A, quæ aūt sumitur, petiturq, est B: & ita non idē quęsitum, & cōcessum.

Solutio. Quinq modis fit petitio principij. Cap. 5. Cap. 5. & 6. De hac dubitatiōe multę erunt rñsiones. diximus enim olim quinque modis peti principiū, vel sumi quod quærebatur, vt libro Topico. 8. dicit Aris. & Elencorū. 1. Primo quidem modo, vt si quis in propositionibus id quod demōstrare vult assumat. Secundo, vt si quis volēs demonstrare particularem vlem assumat illi subalternā. Tertio, vt si quis vlem velit demōstrare, particularē petat illi subalternatam. Quarto, vt si quis velit demonstrare aliquod cōiunctum, petat partē illius quamlibet seorsum. Quinto vero vt si quis velit demonstrare vnū conuertibile, petat suum conuertibile æque notū cum illo, vel minus notū: & hoc quinto modo qui probare vult definitionem de definito vt quid est, sumit alterā definitionē vt quidem aut æque notam cū priore, aut minus notā. et diximus, illud quod quæritur atq probatur, videlicet A esse aliud ab eo quod petitur in syllo, videlicet B: tñ sub eadem rōne petitur B, sub qua probatur A, qa B, vt quid est petitur de homine, & A de homine quæritur, vt quid est: & ita est idē quæsitum & cōcessum, saltē fm rationem.

Quæ Neoterici. Qua rōne non imperite dixerūt Neoterici in hoc syllo esse petitionē eius, quod in principio quærebatur fm intentionem, non autem fm rem: qm quærebatur A sub intentione definitionis, de C, & petit B de C, sub eadē intentione, sub qua quærebatur A: quare eadem intentio sumitur, quæ quæritur.

Themi. Them. aūt dicit in hoc syllo peti quod quærebat, quatenus qui intēdit probare definitionē de definito, instituebat demonstrare definitionē hominis per demonstrationem. Sed statim sumit sine demōstratione, aliquā esse hominis definitionem. Est ergo petitio eius quod in principio: quia, qui volebat syllogizare definitionē de eo cuius est, nullam supponebat definitionem. In probando vero accepit aliquam, & ita eadē quærebatur, & conceditur. Nā supponendo nullā, eam quā sumpsit non supposuit, & accipit quā non supposuit: quare eadē quærebat, quæ conceditur. Quā rem Philop. approbat. Sed postea aliam assignat Arist. eius quod in principio quærebatur, petitionē. Vlterius occurres: quia Aris. proposuit, an definitio de definito possit demonstrari, & syllogizari: & tñ solum probat illā demonstrari non posse. Propterea quispiam dicet eā saltem posse syllogizari. An quia idem est: nā, si syllogizaretur, id quod quærebatur peteretur. Propterea quod de demonstratione asserit, de syllogismo voluit esse assertum.

Id autem ipsum in duabus propositionibus, & primis mediisq; uacantibus terminis consideretur oportet. Maxime autem id quod dictum est elucescit.

Sylls definitionis in immediatis cōspiciendus est. Oportet autem in duabus propositionibus & primis, & immediatis considerare. Maxime enim manifestum, quod dicitur fit.

Cōmen. 28. Quid velit Arist. hic, non facile patet, qñquidem Alexā. verba hæc aliter, aliterq Simplic. intelligit. Propterea videtur mihi Arist. remouere quandā dubitationem circa ea, quæ dixit. Accepit enim A esse definitionem ipsius C, syllogizandā, B vero eiusdē C esse mediam aliā definitionē, s. inter A & C. Posset ergo quispiā dicere adhuc inter B & C esse tertiā definitionem, quā oportet assumere, anteq B assumatur de C. Rñdet igitur Aristo. & inquit. Oportet aūt hoc ipsum quod pauloante diximus, considerare in duabus propositionibus, & primis, & immediatis. Nā siue inter B & C detur alia media ratio, siue non, cū non sit processus in infinitum, tandē ad immediatam, et primam rōnem oportet venire. Et tunc in talibus exemplum

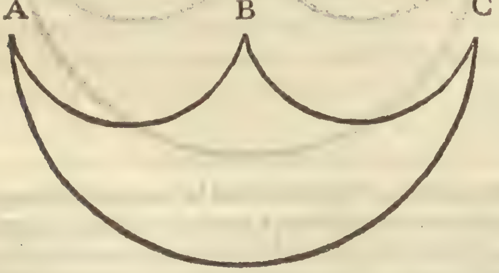
exemplum nostrum cõsideretur: nam tale exemplum in his magis elucescet. Vel vt placet Simplic. A de B, & B de C, vt ĩmediatas propositiones & primas assumpsit, assignat nunc causam, cur vt ĩmediatæ, & primæ assumptę sunt: qa, si per se accidẽtia per prima, & ĩmediata demonstrantur, multo magis quod quid est per prima & ĩmediata demõstrabitur: & maxime quia si per ĩmediata definitio demonstrabit̃, fiet manifestius quod dictũ est, s. quod petatur quod quærebatur. Vel aliter (vt Simpli. ẽt exponit) dicamus ꝙ Aris. declarat quõ volentes demonstrare definitionẽ, propões debent assumere: & dicit oportere propositiones duas assumere eum, qui demonstrare quærit definitionẽ de definito: & primas, & immediatas. Primas quidẽ & immediatas, vt seruetur ius demonstrationis: quod est, vt sit ex primis & immediatis: duas vero, vt magis eluceat, quod dictũ est de petitiõe eius quod quærebatur: nã multitudine propositionũ non ita eluceret, cũ accideret cõfusio. Hęc tertia expositio refert hęc verba ad demonstrationẽ: per quã inducebat̃ definitio de definito. Primæ duæ verba retulerunt ad exemplum.

Simpli.

Alia expositio Simpli.

Qui igitur per ea quæ conuertũtur, quid sit aĩa, quid homo, uel quoduis aliud conãtur ostẽdere, hi petunt id siue dubio quod initio quærunt, demonstrareq; nituntur. Vt siquis censuerit id animam esse, quod est sibi uiuendi causa, atq; hoc numerum esse seipsum mouentem. is enim necesse est postulet adeo animam numerum esse seipsum motu cientem, ut idem sit anima numerusq; seipsum mouens.

Qui quidem igitur per cõuersionem ostendentes sunt quid est anima, aut quid est homo, aut aliud quodlibet entium, quod est ex principio petijt. vt siquis putauerit animã esse eandem sibijpsi causam viuendi, hoc autem numerum seipsum mouentem. Necesse est enim petere animam, quod quidem est esse numerum seipsum mouentem, sic sicut idem ens.

Hic textus vno modo exponitur ꝑm veritatẽ, alio modo ꝑm Iuniores. Secundũ veritatem quidẽ, debes scire, ꝙ quidam constituebant cuiuslibet definiti duas definitiones, et dicebant alterã de definito per alterã demonstrari. verbi causa, ipsius aĩæ duæ definitiones sunt ꝑm Xenocratem: altera quæsita, altera concessa. quæsita, vt numerus seipsum mouens: cõcessa, sibĳpsi viuendi causa. Dicebãt itaq; quæsitã demonstrari per concessam. qm̃ per sibiipsi viuendi causam, demõstratur de aĩa numerus seipm mouens. Vbi patet in demonstratione tali demonstrari definitionẽ de definito: & tñ nec in propõnibus, nec in cõclusione ponitur ipsum vt qd est. Arist. ergo primo demonstrauit non posse demonstrari definitionẽ de definito, nisi in conclusione addatur vt qd est, alioquin non magis sciremus prædicatũ syllogizatum esse definitionẽ, q̃ aliud prædicatũ, s. genus, vel accidens, vel propriũ. Postea declarauit, non posse definitionẽ demõstrari de definito vt quid est, nisi in vtraq; propositione ponatur ipsum (vt qd est.) Quibus deduxit esse petitionem principĳ in medio termino. At nunc vult ostendere: ꝙ dato ꝙ non demon-

A stratur definitio de definito vt quid, propositiones nõ debent accipere vt quid est: & vbi non acciperetur conclusio vt quid est, neq; propões, licet non peteretur principiũ formaliter, peteretur per idẽtitatem. s. (vt ita loquar) identice. vnde inquit. Qui quidẽ igitur per conuersionem ostendentes sunt quid est anima, vt Xenocrates, qui ostendit aĩam esse numerũ seipsum mouentem per cõuersionem, i. per esse sibi causa viuendi, quæ est definitio conuertibilis cũ illa definitione demõstrata: aut quid est homo, aut quid est aliud quoduis entiũ, quod ex principio petunt. Et assignat exẽplum: & inquit. Vt siquis putauerit aĩam esse eãdem sibĳpsi causam viuendi. hoc aũt. s. causam sibĳpsi viuendi putauerit esse numerum seipsum mouentẽ, hic sic syllogizans petit quod est in principio: nã necesse est petere aĩam, quod quidẽ petere est accipere ipsam esse numerũ seipsum mouentẽ: & ita quærebamus an anima sit numerus seipsum mouens, & hoc petitur.

B Sed occurres, qa non petitur aĩam esse numerum seipsum mouentẽ, sed in minore petitur aĩam esse causam sibĳpsi viuendi. Rñdet Philop. Aris. supponere idẽ esse B & C, hoc est aĩam, & sibĳpsi causam viuendi. Cuius causam assignat. Quia, si B esset aliud à C, tunc, A, in quo ponitur numerus seipsum mouens, esset definitio duorum, s. ipsius B, & ipsius C: quod est contra pręcepta definitiõis: quia igitur ita est, patet idẽ esse B & C, & idẽ sibi viuendi causa, & aĩa. Quod si B & C idem sunt, cũ quicquid petitur de aliquo, petat̃ de eo, quod est idẽ illi, si de B in maiore petitur A, hoc est, si de sibĳpsi viuendi causa petit̃ numerus seipsum mouens: & B est idẽ ipsi C, quia sibi viuendi causa est, i. animę, ergo & A petit̃ de C, hoc est numerus seipsum mouens petetur de ipsa aĩa: sed hoc quærebatur: igit̃ quod in principio quęrebat̃, petitur. Hanc rñsionem innuit Aris. cũ inquit. Sic sicut idẽ ens: quasi dicat, sic syllogizans petit aĩam esse numerũ seipsum mouentẽ non formaliter, sed sic, sicut idẽ ens, hoc est per identitatẽ: petitur enim in maiore identice, qa accipitur de B, hoc est

Obiectio.

C de causa sibĳpsi viuendi, quod est idẽ ipsi C aĩæ. Quare petitur identice. & cũ ita sit, sequitur in talibus syllis, in quibus nõ probatur definitio, vt quid est de definito, adhuc cõmitti, saltẽ per identitatẽ, petitionẽ principĳ. Sed dices Arist. docuit demonstrare formalẽ definitionem per materialem, & econtra: ergo docuisset demonstrare per fallaciam petitionis principĳ. Vno modo dici potest vtranq; definitionem differre à definito, quia vtraq; dicit partẽ, quæ non est suũ totũ, & vtraq; inter se differt. Formalis enim est res alia à definito, & materialis ẽt: sicut forma alia à cõposito, & materia similiter: inter se quoq; differunt sicut materia & forma. at definitiones conuertibiles, de quibus locutus est Xenocrates, erãt ambæ totales: & simplr̃ datæ de aĩa: ideo ambæ inter se eædẽ, & cum ipsa anima. Vel dici põt non esse absurdũ cõmitti petitionẽ principĳ in demonstrationibus identicã, modo non cõmittatur formaliter: & si dicit̃ Aris. inducit hoc tanq; absurdũ contra Xenocratẽ, dici põt hoc non induxisse tanquam absurdũ: quia non destruxit ipsum, sed solũ voluit

Dubitatio.
Solutio.

Alia solutio.

D innuere ẽt aliquo modo peti in talibus syllis, licet nõ probet̃ per ipsos definitio vt quid est, & ita non vt absurdum hoc induxit, sed vt dignũ consideratione. Aliter hic textus exponi põt ꝑm Iuniores, vt dicamus Aris. velle probare non posse alterã definitionem demonstrari per alteram vt qd est, quia peteret principium ꝑm intentionem. nam, cũ assumeretur in minore aĩam esse sibĳpsi causam viuẽdi vt quid est, petitur numerus seipsum mouẽs: non secundum rem, sed secũdum intentionem: nam licet A sit aliud à B, tñ sub ea rõne petitur B, sub qua, pdatur A: nam B, vt quid est petitur de aĩa, & A, vt quid est quærit̃ de homine: & ita est idẽ concessum & quęsitum, saltem ꝑm eandem intentionem, & hoc inquit. Necesse est enim petere aĩam, quod quidem petere est accipere numerũ seipsum mouentem in minore. Licet enim hoc ꝑm rem non accipiatur in minore, accipitur sic, sicut idẽ ens, qm̃ accipitur

Expositio iuniorum.

pitur B, tanquã idem ens ipsi A, cum accipitur sub eadem intentione: at quod sub eadẽ intentione accipit̃, & si non accipiatur vere idem illi, sub cuius intentione accipitur, tamen accipitur quasi idem illi: & sic in minore petitur A non vere, sed vt idẽ ens, saltem ẽm intentionẽ: at hoc esse absurdum superius declaratum est.

ARGY. *Non enim si A quidẽ ipsum B, B uero C ipsum sequatur, A diffinitio erit ipsius C, sed de ipso tantum uere dicetur, ut patet. Neq; si rursus A ratione substantiæ competit, & de omni B prædicatur A, continuo diffinitio erit ipsius C.*

DILVCI. Non enim si consequitur A B, & hoc C erit ipsi C A, quod quid erat esse. Sed verum erit dicere solum. Neque si est A, quod quid est, & de B prædicetur omni.

Cõmen. 30. Superius Arist. accepit nõ posse probari definitionem de definito, vt quid est, nisi vtraq; interualla habeant, vt quid est. Sed quia accepit hoc, & non probauit, nunc probat cum inquit. {Non enim si consequitur A ad B, & hoc B ad C, erit ipsi C, A quod quid erat esse. Sed verũ erit dicere solũ, sic igitur non põt definitio de definito demõstrari vt quid est, si vtraq; propositio accipiatur absolute: qa vbi sic absolute acciperentur, non sequet̃ A de C, vt quid est. Sed absolute A de C, verbi causa, siqs sic syllogizabit, Omne aĩal est substantia aĩata sensitiua: Omnis homo est aĩal: non ppea seqtur, Ergo hõ est substantia aĩata sensitiua, vt qd est. Erunt. n. assumptę propõnes verę, & cõclusio falsa. Non. n. suba aĩata sensitiua de hoĩe dicitur vt definitio hoĩs, cũ dicatur de aĩali vt definitio, & nõ de hoĩe.

Suba aĩata sensitiua. Animal.
Suba aĩata sensitiua vt quid est. Aĩal rõnale vt quid est. Homo.

A. B. C.

His cõplicationib⁹ ostẽdit quõ possit vel non possit syllogizari definitio de definito, vt qdẽ.

Preterea, neq; sequitur A de B, vt quid est, si altera propositio solũ sit vt quid est: quia nõ si in maiore accipiatur vt quid est. Nõ. n. seqtur si A de B, vt quid est prædicatur, & B de C, non vt quid est, sed absolute, vt A de B prædicetur vt quid est, vnde inquit. {Neq; si est A, qd' quid est, et prædicet̃ de omni B, vt quid est: supple seqtur, A prædicari de C, vt quid est. Nõ. n. sequitur, Omne aĩal est substantia aĩata sensitiua vt quid est: Oĩs homo est aĩal: Ergo oĩs homo est substantia aĩata sensitiua vt quid est. nã ambæ propõnes sunt verę, & conclusio falsa, cum, vt dictũ est, substantia aĩata sensitiua non prædicetur de hoĩe vt quid est, sed de aĩali. Simili rõne, si sola minor habeat quid est. Non. n. seqtur, Omne aĩal rationale est substantia aĩata sensitiua: Oĩs homo est animal rationale, vt quid est: Ergo omnis homo est substantia aĩata sensitiua, vt quid est: quia (vt diximus) substantia aĩata sensitiua non est definitio hominis: ideo non põt inferri de hoĩe, vt illius quod quid est. Tacuit aũt hoc Arist. quia de similibus idem est iudicium. Cũ enim probauit ex sola maiore habente qd est non sequi conclusionẽ habere quid est, idẽ voluit esse intelligendũ de minore. Quare si debet demonstrari de hoĩe substãtia aĩata sensitiua, vt quid est, vtraq; debet habere quid est, hoc pacto. Omne aĩal rationale est substantia aĩata sensitiua, vt quid est: Oĩs homo est animal rõnale vt quid est: Ergo oĩs homo est substantia aĩata sensitiua, vt quid est. Sed quia cõclusio est falsa: & non rõne minoris, ergo ratione maioris. Patet ergo non posse definitionẽ de definito demonstrari vt quid est: quod erat quarta suppositio superius assumpta.

ARGY. *Quanquam enim aĩalis esse de hominis esse dicitur, omne enim animal rationis particeps substantia, uere est aĩal particeps, quæ est principiũ sentiendi, quemadmodũ & omnis homo est animal, non tamen hoc dicitur pacto ut unum sit. Si igitur quispiam non hoc pacto terminos sumpserit, nunquam A sane quidditatem ipsius C, substantiamq; esse concluserit.*

E

DILVCI. Etenim animalis esse prædicatur de hominis esse. Verũ enim est de omni hominis esse, animalis esse, sicut & de omni homine animal, sed nõ sic sicut vnum esse. Siquidem igit̃ non sic accipiat non syllogizatur, ꝙ A sit ipsius C, quod quid erat esse, & substantia.

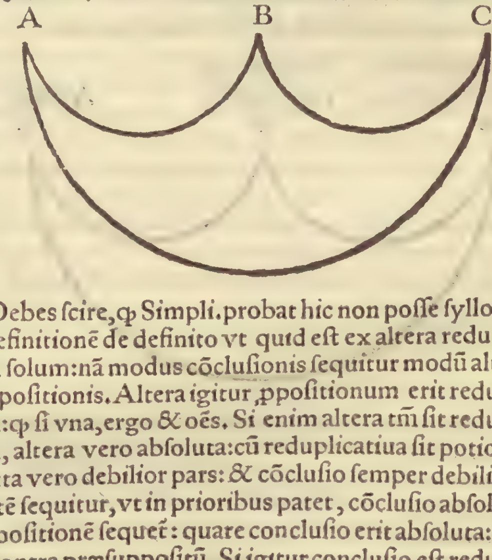
Cõmen. 31. Quod aũt ex duabus absolutis non syllogizetur definitio de definito vt qd est, exponit per terminos. & in A ponit rõnem animalis, s. substantiam aĩatam sensitiuã, in B rõnem hominis, s. aĩal rationale, in C vero ponit hoĩem, & inquit. {Etenim aĩalis esse, s. substantia aĩata sensitiua, quæ est aĩalis esse & ratio, prædicat̃ de hoĩs esse, s. de aĩali rõnali, quod est esse atq; hominis ratio. verũ enim est de omni hominis esse aĩalis esse, qm̃ omne animal rõnale est substãtia animata sensitiua, sicut & de omni homine prędicatur aĩa, non tñ ratio animalis de rõne hominis prædicatur, vt vnũ esse, hoc est vt qd est, nec ratio hominis de homine vt quid est. qm̃ igitur ratio animalis prædicatur de rõne hominis non vt vnũ & idem esse, quod est prædicari vt quid est, nec ẽt in minore accipitur vt qd est, licet possit accipi, dicit {siquidẽ igitur nõ sic accipiat, s. vt quid est in vtraq; propõne non syllogizatur, ꝙ A sit ipsius C, quod quid erat esse & substantia, quia propositiones erunt verę, & cõclusio falsa, vt intelligẽti patet. Perspicuũ igitur est definitionẽ non posse syllogizari de definito vt qd est, nisi in vtraq; accipit̃ (vt quid est) quod erat quarta suppositio. tacuit aũt exempla alia, vbi aut maior, aut minor absolute acciperetur: quia facile est inuenire.

F

G

Suba aĩata sensitiua. Aĩal rõnale. Homo.

A B C

Ex altera solũmente quid est, definitio syllogizari neq; sed ex ambabus absolutis.

Debes scire, ꝙ Simpli. probat hic non posse syllogizari definitionẽ de definito vt quid est ex altera reduplicatiua solum: nã modus cõclusionis sequitur modũ alterius propositionis. Altera igitur ꝓpositionum erit reduplicatiua: ꝙ si vna, ergo & oẽs. Si enim altera tñ sit reduplicatiua, altera vero absoluta: cũ reduplicatiua sit potior, absoluta vero debilior pars: & cõclusio semper debiliorem partẽ sequitur, vt in prioribus patet, cõclusio absolutam propositionẽ sequet̃: quare conclusio erit absoluta: quod est contra præsuppositũ. Si igitur conclusio est reduplicatiua, oportet omnes esse reduplicatiuas.

Quę Simplicius.

Prio prio. Cap. 15 in digressione.

H

ARGY. *Si autem hoc acceperit modo, tum antea profecto B, ipsius C diffinitionẽ sumpserit esse, quare non demonstrabit. Sumit enim id quod initio quærebatur.*

DILVCI. Si vero sic accipiat, prius erit accipiens in C, qm̃ est qd' quid erat esse B. Quare non demonstratũ est: quod enim erat in principio accepit.

Cõmen. 32. Probata quarta suppositione, breuibus repetit vim rationis: quæ hypothetice sic conficitur, si definitio de definito demonstrabitur, oportet vt demõstretur vt quid est de suo definito, alioquin nõ magis sciremus ipsam esse de suo definito definitionẽ, q̃ aliud prędicatũ. si definitio demonstratur de suo definito vt quid est, oportet, vt vtraq; propositio

propositio habeat vt quid est. Sin autem sic accipiat in vtraq;, s. assumendo semper vt quid est, prius erit accipiens in C definito: qm B est quod quid erat esse ipsius, quare nō demōstratum est: quod enim erat in principio accepit. Supponēs enim nullam ipsius C esse definitionem, & quęrens à principio an aliqua sit ipsius C definitio, accepit B esse ipsius C definitionem: & ita accipit in medio, quod quęsierat. Simplicius tribus rationibus probauit definitionem de definito, vt quid est demonstrari non posse. Prima quidem ex eo, quod nullū antecedens demonstrationem, per demonstrationem demonstratur. at definitio antecedit demonstrationem. Secūda vero ex eo: quia ita quidditas ad demōstrationem se habet, vt intellectus ad animam: at intellectus prior anima est, quare & quidditas demonstratiōe, ergo nō p demōstrationē accipi poterit. Tertia deniq;, q substantia accidente prior sit: definitio est substantia, demonstratio accidentiū per se: quo fit, vt definitio demonstratione sit prior. Sed quātum rationes hæ valeant, disserendum nunc non est: Transeat autem, atq; quo valere possunt, valeant.

Quæ Simplicius.

ARGY.

At qui neq; per diuisionis uiam fit ratiocinatio, ut in Priorum resolutiuorum diximus libro. nunquā enim in diuisione fit, ut cum hæc sint necessario illa sequantur, sed fit per inde atque cum quispiam inducit. non enim demonstrat. nam non interrogare conclusionem oportet, nec quia data est, ideo ipsam esse oportet, sed necesse est ipsam esse cum illa sint, & si hisce qui respondet non dicit nec assentitur. Etenim si quispiam hoc interrogat pacto, homo animal ne, an inanimatum est? deinde accipit animal, nullam prorsus ratiocinationem facit ut patet. Rursus, si omne animal gresibile esse, aut aquaticum dixerit: deinde gresibile ceperit, nullam ratiocinationem fecit profectò, nec hominem hoc esse totum animal inquam gresibile necessario ex dictis emergit, sed hoc quoque perinde ut illa sumit. Atque nihil omnino refert siue in multis siue in paucis hoc pacto fiat, est enim idem.

DILVCI. Tex. 4.

Diuisionis methodus alia est a demonstratiōe

At vero neq; per diuisiones via hæc syllogizat, sicut in resolutione circa figuram fere dictū est. Nequaquā enī necessario fit rem illam esse, cum hæc sint. Sed sicut neq; inducens demonstrat. Non enim oportet conclusionem interrogare, neq; eo q concedatur, esse. Sed necesse est esse, cum sint illa, & si non dicat respondēs. Vtrum homo animal est, aut inanimatum. Postea accipit animal, non syllogizat. Iterum omne animal aut gressibile, aut aquaticum, accipit gressibile, & hominem esse totum animal gressibile non necesse erit ex dictis sed accipit. & hoc: differt autem nihil in multis, aut in paucis sic dicere. Idem enim est.

Omnes ferè arbitrātur Aristo. nunc velle probare definitionē de re, cuius est definitio, per diuisionem probari non posset. Quā expositionē Themi. & Auer. innuūt, sequunturq; ipsam cęteri. At melius cum Simplicio atq; Philopono dicendū est. Cum enim Aristo. declarauit demonstratiuam scientiam aliam esse à definitiua, & definitionē alteram esse à demonstratiōe, quia igitur, qui diuisione definitionem inuenit, syllogizare videtur: ideo ostendit nunc diuisionē à demonstratione syllogismoq; ipso alteram esse, simulq; cum hoc ostendens eos, qui ad definitionis inuentionē diuisione vtuntur, nequaq; syllogizare. Ex his apparet error expositorū: qui arbitrantur Aristotelē velle, pbare definitionē inueniri non posse diuisiua methodo, quod falsum est: nā definitio nulla alia via inueniri potest, quā diuisione, licet illa nō sit absq; petitione princip(ij). Sed intendit probare diuisionem alterā

A esse à syllogismo, demonstrationeq; ipsa: & q qui vtitur diuisione ad definitionis inuentionē, non syllogizat, neq; demonstrat. Et hoc proponit Aristo. cum inquit. At vero neq; via, quæ per diuisiones est, hoc est neq; via diuisiua, qua vtimur ad inuentionē definitiōis, syllogizat, sicut in libro Priorū ferè dictū est: qui liber est inscriptus de Solutione figurarū. Ergo Aristo. non negat definitionem inueniri diuisiua via. Sed ait illam non esse syllogismum, neq; demonstrationē. probat vero Aristo. hoc primo, Syllogismus est oratio, in qua quibusdā positis, aliud sequitur de necessitate: diuisio non est oratio, in qua quibusdam positis, aliud sequitur: ergo in secunda figura diuisio non est syllogismus. De ratione ponit minorem, cū inquit. Nequaquā enim necessario fit rem illam esse, cum hæc sint: quasi dicat, Diuisio non est oratio, in qua quibusdam positis necessario alia res sequitur ex illis. Quare repete conclusionem, s. q diuisio non est syllogismus.

Syll's tex.

B Sed dubitabis fortasse, & quidem non ab ratione. nam in diuisiua methodo sunt duo processus, alter syllogismus, alter enthymema. verbi causa, si voluero pbare omnem hominē esse animal, faciā hoc pacto, omne animatū animal est, vel inanimal: Omnis homo est animatū: Ergo omnis homo animal est, aut inanimal. Hic est primus processus, qui syllogismus est. Secūdus vero est enthymema hoc pacto, Omnis homo est animal vel inanimal: sed nō est inanimal: ergo est animal. Hoc enim enthymema est, in quo proceditur à toto disiuncto cum destructione alterius partis ad alteram, vel est processus quidam hypotheticus, in quo proceditur à toto disiuncto cum destructione alterius partis ad alteram. Quia, si in diuisiua methodo sunt duo processus, tunc saltem ipsa erit syllogistica secundū primū processum. Nō ergo rectè Aristo. asserit nullo modo diuisionem esse syllogismum, cū secū dum partem sit syllogismus, quare minor rationis Aristo. falsa est: quoniā saltem secundū partē diuisio est oratio, in qua quibusdā positis aliud emergit. Et dicendū, q definitio non probatur de definito per primū processum, vt rectè Neoterici asserunt. Sed per secundū, vt omnibus perspicuū est. at secūdus non est syllogismus, nec oratio in qua duobus ad minus positis, aliud sequitur necessario ex illis: non ergo diuisio erit syllogismus, cum secunda pars, quæ probat definitionē, syllogismus non sit.

Dubium. An diuisiua metodus sit sylls.

C

Deinde sequuntur illa verba. Sed sicut neq; inducens. Quæ Philopo. copulat ad præcedentia. accepit enī diuisionem non esse orationem, in qua quibusdam positis aliud sequitur, non probauit, ideo secundū Philopo. nunc illud probare videtur. Simplicius vero vult Arist. hic facere secundā rationem per argumentū à simili. sunt enim, vt inquit, tria argumēta: Aliud, quod procedit ab eo, quod est magis, ad id, quod est minus: & quidem negatiue hoc pacto, vt si quod magis dicitur esse, & nō est, quod minus videtur esse, minime erit. Aliud quod procedit affirmatiue ab eo, quod minus est, ad id, quod magis est, vt si quod minus videtur esse, & quod magis videtur esse erit. Aliud quod procedit indifferenter affirmatiue: & negatiue ab eo: quod est simile: ad id, quod simile est, & hoc pacto: vt Simplicius autumat. Aristo. argumentatur. Nam, si quod alicui simile est, nō est, id, cui simile est, minime erit, sed diuisio similis est inductioni, & inducens neq; syllogizat, neq; demonstrat, ergo nec diuisio, vnde inquit. Sed sicut inducens non demonstrat, ita supple nec diuidens demonstrat. Sed quomodo nec inductio demonstret, nec diuisio, Græci interpretes, vt Simplicius, & Philopo. Aristo. declarare volunt ex verbis sequentibus, s. quia demonstratio non interrogat conclusionem, nec sumit illam, vt concessam, at diuidens, & inducens aut conclusionem interrogat, aut illam datam concessamq; sumit, vt postea declarabitur. Hęc expositio vera est, sed in vno est dubitatio: quia per verba sequentia Aristo. solum ostendit de diuidente, q ipse conclusionem interrogat, aut concessam sumat. Propter ea

Quę philo.

1. Topico. Cap. 27.

D

ppria pō.

pterea tantis viris non contradicendo, sed solum innuendo dicerem, Arist. reliquisse nobis declarandum quomodo inducens non demonstrat, neque diuidens. Accepit.n. tanquam aut declaratum, secundo priorum, aut tanquã nobis declarandum. Quidam intelligentes per diuisionem primum processum syllogisticum in diuisiua Methodo, dixerunt Arist. voluisse eum non esse demonstrationem, sicut nec inductio est demonstratio. Quod vero nec primus processus diuisionis syllogismus sit demõstratiuus, nec inductio, probant: quia primus processus diuisionis solum syllogizat vnam categoricam de prædicato disiuncto, vt quod homo sit animal, vel inanimal: quæ postea assumpta cum destructione alterius partis infert alteram partem definitionis, s. genus: ergo processus primus in diuisione non est demonstratio, cum sit ordinatus ad probandam categoricam illam quasi præmissam in secũdo processu: simili ratione nec inductio demonstrat, cũ sit ordinata ad probandam vniuersalem, quæ postea accipietur, vt propositio in demonstratione: quare nec inductio, nec diuisio demonstrat. Sed hæc expositio verba Arist. reddit æquiuoca: quoniam Arist. loquens de diuisione, solum facit mentionem de secundo processu: q qua si argumentum est à toto disiuncto cum destructione alterius partis ad alteram, vt in eius exemplo videbitur. Expositores etiam græci, vt Them. Simpl. & Philop. nihil primi processus meminerunt. Arist. etiam proposuit de diuisione secundum processum secundum, qui ab illo dicitur diuisio. Thomas expositorum latinorũ princeps, loquens semper de secundo diuisionis processu, ait nec inducentem, nec diuidentem posse concludere alterã partem, vel vniuersalem, nisi detur sibi à respondente, quod nihil aliud contineatur sub illo communi, sub quo diuisionem fecit. Nisi enim detur quod omne animatum est animal, vel inanimal, non potest concludere quod homo sit animal. Præterea nisi detur quod omnis homo est Plato, Cicero, Cato, & nullus alius, non potest inducere, omnem hominem currere, si Plato, Cicero, & Cato currant. Quare tam inducens, quàm diuidens accipit consensum respondentis. at demonstratio nullum consensum quærit: & ita patet similitudo inter inductionem, & diuisionem: & quod inductio non sit demonstratio & ita nec diuisio. Potest et aliter dici, quod inductio non est demonstratio: quia cũ acceperimus Socrat. currere, & Platonem currere, & Ciceronem currere: non sequitur omnem hominem currere: nisi inducenti detur à respondẽte, vel quod isti sint omnes homines, & nullus alius reperiatur prẹter hos, vel quod si qui alij reperiantur, etiam illi currant. Inductio ergo nõ est demonstratio, cum sine consensu respõdentis nihil cõcludat. similiter neque diuisio. diuidens enim cum accipit hominem esse animal vel inanimal, nunquam poterit inferre hominem esse animal, nisi sibi detur hominem nõ esse inanimal: aut nisi sibi detur omnẽ esse animal aut inanimal, & nihil aliud. Patet ergo similitudo, & quomodo neutra est demõstratio. Deinde sequuntur illa verba, non enim oportet. Vbi secundum grẹcos interpretes Simplicium & Philop. Arist. declarat, quatenus diuidẽs non demonstrat. Et ratio hæc est, qui diuidit aut interrogat, sumit conclusionem: qui demonstrat neque interrogat, neque sumit conclusionem: igitur, qui demonstrat non diuidit, nec contra, qui diuidit, demõstrat. Huius rationis accipit maiorem: & inquit. ¶ Nõ enim eũ, supple qui demonstrat, oportet conclusionem interrogare à respondente, neque, supple eam sumere ab ipso respõdente, sed necesse est conclusionem esse, cum illa sint, quæ assumuntur in oratione, & si non dicat respondẽs, neque assentiatur: hæc est maior: deinde ponit exemplum, ex quo (vt mihi videtur) vult habere minorẽ, s. quod qui diuidit, interroget conclusionem, aut ipsam sumat, & inquit. ¶ Verbi causa si quis primo interroget, vtrũ homo sit animal, vel inanimatum: & intelligit per inanimatum, non communius ipso animali, quod commune est animalibus & plan

Marg.: Expõ alia quorũdam. — Confutatio. — Sã. Tho. — Debitũ medium inductionis.

E tis per negationem, sed intelligit quod æquale animali, s. inanimali, ecce quõ id sic quærens interrogat de disiuncto. modo, qui quærit de aliquo disiuncto, videtur interrogare de qualibet disiuncti parte: & sic ita quærens a respondente eum interrogare videtur, an homo sit animal, quæ erit conclusio: facta igitur interrogatione, postea accipit animal, & sic accipiens non syllogizat, sed solum per consensum respondentis, qui dicit hominem non esse inanimal, sumit sine syllogismo, hominem esse animal. Patet ergo quatenus diuidens & conclusionem interroget, & illam sine syllogismo sumat, quæ fuit minor. Præterea idem ostendit de diuisione, qua diuidens inuenit differentiam definiti: & inquit. ¶ Iterum si quis quærat à respondente, vtrum omne animal, aut gressibile, aut aquaticũ, sic quærens interrogat de disiuncto: & de qualibet parte illius, & ita de conclusione, assumpto consensu, quod animal omne sit gressibile vel aquaticũ, accipit quod homo sit gressibile sine syllogismo: quia per consensum accipit quod ho-
F mo non sit aquaticum, & ita sine syllogismo sumit hominem esse gressibile, & sic patet minor. Debes scire, quod proposita interrogatione si homo est animal vel inanimal, diuidens non accipit animal nullo alio accepto, vt recte expositores animaduertunt, quia accipit hominem esse animal accepto quod non sit inanimal, sed dicitur accipere animal sine syllogismo, qui enim accipit a respondẽte hominem non esse inanimal sine syllogismo accipit hominẽ esse inanimal, & hoc pacto exponit Simplicius. Hoc autem accepto ipsum subdiuidit, homo est animal, aut gressibile, aut volatile, aut aquatile: postea sine syllogismo accipit hominẽ esse animal gressibile. dico sine syllogismo: quia solum hoc accipit, quia respondens dicit hominem nec esse animal aquatile, nec volatile: & ita sine syllogismo sumit conclusionem, s. hominem esse animal gressibile, & non solum accipit, qui sic diuidit, ipsum quod quid est secundum partem, sed totũ simul, & quidem sine syl-
G logismo, & sine necessitate: vnde inquit. ¶ Et hominem esse totum animal gressibile non necesse erit ex dictis, sed sicut accipit partes sine syllogismo, ita & hoc sine syllogismo accipiet. Quod totum illud sit acceptum sine syllogismo, patet. nam diuidens à respondente accepit partes ex destructione oppositarum partium. Quod vero non de necessitate, patet etiam, quia concessis partibus seorsum, non sequitur totum. non enim valet à diuisis ad coniunctum, vt in libro de Interpretatione dictum est. Non enim valet, Socrates Cytharedus, & bonus: ergo bonus Cytharedus. Patet igitur diuisionem, qua inuenitur quælibet pars, & totum, non esse demõstrationem, tum quia aut interrogat conclusionem, aut sumit, & totum non de necessitate concludit. Et quia pauca erant, quæ in exẽplo accepit, (duo enim accepit, s. animal, et gressibile:) et quia possent plura accipi, propterea inquit. ¶ Differt autem nihil in multis, aut in paucis sic dicere: idẽ enim est, quia omnia accipientur sine syllogismo.

Marg.: Notandum.

H *Fit igitur ut hisce, qui hoc procedunt modo, inutilis sit hic usus, & ad ea quorum fieri ratiocinatio potest. Quid uero prohibet ut illud totum uere quidem dicatur de homine, non tamen quid est, neque quidditatem declaret.*

Marg.: ARGY

Assyllogisticus quidem igitur & vsus fit sic procedentibus, Et de contingẽtibus syllogizare, quid enim prohibet hoc. Verũ quidem omne esse de homine, non tamẽ quod quid est, neque quod quid erat esse ostendens.

Marg.: DILVCI. — Quidditatiua pdicata, non autem definitionẽ demonstrari contingit.

Primo concludit diuisionem esse assyllogisticam, et inquit: ¶ Assyllogisticus & non demonstratiuus igitur & vsus diuisionis sit, s. procedentibus, vt dictum est: est ergo conclusio, vsus diuisiuus, qui inuenitur, definitio est assyllogisticus. Sed tũc est dubitatio, quoniam quælibet definitionis pars potest syllogizari de definito, verbi causa, possumus syllogizare primo de homine bipes, hoc pacto,

cto, Omne animal erectæ staturæ est bipes: Homo erectę staturæ est: Ergo homo bipes est. Ergo via diuisiua, definitio potest syllogizari de definito hoc pacto, s. quamlibet partem proprio syllogismo syllogizãdo: quibus seorsum syllogizatis, potest diuidens inferre totam definitionem de definito, vnde inquit. ¶ Et de contingentibus, id est de partibus definitionis indifferenter sumptis syllogizare seorsum: quid enim prohibet hoc, hæc est dubitatio. Vbi verbum enim interrogatiue legẽdum est. Respõdet illud fieri posse, & seorsum, & simul, non tamen q sic syllogizaret & partes seorsum & totum, ostẽderet quod quid est, aut quod quid erat esse: quia nõ haberetur illud totum de definito vt quid est, quare non haberet intẽtũ.

Respon.

ARGV.

Quid insuper obstat, ut aut addatur substantiæ quidpiam, aut auferatur.

DIIVCI.

Amplius quid prohibet aut apponere, aut auferre, aut excedere aliquid substantię.

Com. 35.

Probauit, ꝙ via diuisiua ad probandum definitionem de definito non est vtilis ad venandum definitionẽ de definito vt quid est, sed ad venandum ipsam absolute. Secũdum igitur Latinos interpretes Arist. probat ipsam definitionem de definito non posse probari, vt quid est secunda ratione: & iusta aliquos syllogismus sic componitur, Definitio alicuius rei deducitur per aliqua certa, quibus nec addere, nec subtrahere, nec excedere oportet: nihil autem prohibet diuidentem apponere supra his, quæ sufficiunt ad ipsum quod quid est, aut auferre aliquod necessariorum, aut excellere rei substantiam: ergo diuidens nõ syllogizabit definitionem, vt quid est. Iuxta vero alios sic componitur, Nullus syllogismus indifferens ad definitiones superfluas, & diminutas, & excedentes est conueniens in probando definitiõem, vt quid est: sed diuisio est huiusmodi: igitur non est conueniens ad probandum definitionem de definito, vt quid est syllogistice. Sed licet hæc expositio diligens sit, non tamen litera Aristotel. videtur syllogistica, sed quæstionaria, siue interrogatoria, vt inspicienti verba græca patet. Propterea Philo. dupliciter exponit textum hunc. Primo, ꝙ, cum Aristo. accepisset diuisionem vtilem esse ad venandum definitionem absolute, licet non vt quid est. Contra hoc dubitat ex eo, quia in diuisionibus accidunt peccata, & diuidens in diuidendo trifariam peccare videtur. Primo, si diuisioni addat differentias quasdam, quæ non aptę sunt addi, vt dato ꝙ homo sit animal, & uelit inuenire differentiam, diuisioni animalis apponat masculinum & fœmininum, inducens, ꝙ animalium aliud sit masculinum, aliud fœmininum, non enim in his animal omne continetur, nã quæcunque ex putrefactione animalia fiunt, neq; fœminina sunt, neq; masculina, vt hic Philo. inquit, & Arist. in lib. de Generatione animalium. Secundo, si dato ꝙ homo sit animal, & velit quærere differentiam ipsum diuidat per vniuersaliores differentias, vt per rationale aut irrationale, & particulares subticuerit: quæ sunt post illas, vt bipes & quadrupes, & id genus. Tertio vt dato ꝙ homo sit animal, & velit per diuisionem inuenire differentiam: transcendat diuidendo animal per particulares differentias, et vniuersaliores intermedias omittat, vt si dixerit animalium aliud esse mortale, aliud immortale derelinquẽs vniuersaliores differentias, rationale. s. & irrationale. Est ergo dubitatio diuidens in diuidendo potest trifariam errare: ergo diuisio erit inutilis ad venandum definitionem etiam absolute de definito. cum enim in regula error esse potest, non bene aliquid per ipsam colligi potest: inquit. ¶ Amplius, quid prohibet ipsum diuidentem postq; sumpsit genus definiti apponere aliquid substantiæ diuisę, faciendo generis diuisionem per differentias extraneas, & non aptas generi, quod diuiditur. Aut quid prohibet aliquid substantiæ diuisæ auferre, vt si diuidens genus diuidat per differentias communes in illis sistendo, nec vltra illas procedẽdo. Aut quid prohibet excedere aliquid substantiæ diuisæ: id est transcendere diuidendo genus ꝑ particulares differentias, prætermittendo communes & intermedias, & sic per substantiam intelligit illud, quod diuiditur, vt genus. Cum igitur in diuidendo peccata sint, iure diuisio regula esse non potest ad colligendum definitiones, nec absolute, nec vt quid est de definito. Hęc ergo expositio refert illa tria verba: apponere, auferre, & excellere ad diuisionem, & substantiam ad illud genus, quod supponitur de definito. & quod postea diuiditur.

Expõ latinorum.

Refutatio ex positionis.

Expõ Phil. Diuidens in diuidẽdo trifariam peccare potest.

A

Ad quod referant illa 3. uerba s. appõere, auferre, & excedere.

Vel aliter, tria illa verba referri possunt ad definitionẽ, & substantia ad ipsum definitum. Nam cum dixisset, ꝙ nihil impedit omne, quod ex diuisione componitur, vt animal bipes prædicari de homine, non tamen vt q̃d est.

B

Obijcit contra hoc, quoniam diuidens potest vltra essentialia definitionis apponere accidentia, ex quibus corrumpetur definitio, vt, si vltra animal rationale mortale, quæ sunt essentialia, apponat recte ambulans, & latas habens vngues. nam sic non erit proprie definitio, cum addat accidentia. Insuper potest diuidẽs accipere ex diuisione genus & communes differentias, auferens proprias, vt si ex diuisione dixerit animal rationale, prætermittẽs bipes vel mortale. Præterea potest diuidens ex diuisione colligere genus, & vltimas particularesq; differẽtias, prætermittens intermedias, vt si dixerit animal bipes prætermittens rationale. Cũ igitur ex diuisione colligere possit has definitiones improprias, & in diuidendo committere hæc peccata in definitione, nõ videtur diuisio via cõueniens ad colligendum definitiones de definito, nec absolute, nec vt quid est: inquit. ¶ Amplius quid prohibet diuidentem ipsum in diuidendo apponere aliquid substãtiæ definitæ, vt differentias accidentales: aut auferre aliquid substantiæ definitæ, scilicet relinquendo vltimã differentiam, colligendo solum ex diuisione communes differentias: aut excellere siue transcendere, siue, vt ita dixerim, saltare, ex diuisione prætermittendo intermedias differentias: & aliquid substantiæ definitæ: hoc est differentiam particularem colligere, quasi dicat nihil. si ergo ex diuisione diuidens colligere potest definitiones ita peccãtes, videtur ex diuisione definitio non esse colligẽda, nec absolute, neq; vt quid est. Animaduerte nonnullos dixisse hanc instantiam fuisse Speusippi Platonis discipuli aduersus ea, quæ dixit Arist. nam, cum dixisset Aristot. diuisionem vtilem esse ad colligendum definitionem saltem absolute de definito, obijcit Speusippus, ex diuisiõe diuidens colligit definitiones peccantes, ergo est simpliciter inutilis, & ita nec ad colligendum definitionem absolute, nec vt quid est, vtilis est. Alexander vero asserit hanc obiectionem esse factam ab ipso Aristo. sibijpsi, & non a Speusippo. Sed quouis modo sit, hoc ad rem parum refert.

C

Nota.

Aut prætermittatur, Atque hæc quidem eueniunt, sed summam quispiam dixerit uniuersa ea, quæ hoc ipso quid est prædicãtur. Et adhibita diligentia post primi diuisionem alteriusue postulationem, ipsius rursus postulari distributionẽ deinceps faciam, atque adeo ut nihil prætermittatur quod quidẽ est necessarium. Si omne cadit in diuisionem, & nihil deest. Id uero est necessarium: Indiuiduum enim iam esse oportet.

ARGV.

D

DIIVCI.

Hæc igitur dimittuntur quidem: cõtingit aũt soluere accipiendo in eo quod quid est oĩa, & quod est consequenter ad diuisionem, faciẽdo concessum primum, & nihil relinquendo. Hoc autem necessarium est. si omne in diuisiõem cadit, & nihil relinquit, hoc autẽ necessarium est. Indiuiduum enim specie oportet esse.

Diuisio quõ ad diffinitiones valeat.

Dicebamus Aristo. soluere nunc instantiam, verũ primo secundum alios, cum inquit. ¶ Hæc igitur dimittuntur, hæc, s. apponere, & auferre, & transcendere, dimittũtur quidem, hoc est concedi solent, & potest intelligi in

diuisione

diuisione,& potest intelligi in definitione:quasi velit dicere instantiam illam ab aliquibus recipi,vt in solutū argumentum,vel fortasse non soluit secundum alios, sed secundum veritatem:q.d.concedo peccata illa tria in diuisione accidere posse,aut in definitione,quæ diuisione colligitur,verum,vt dicit Simplicius, corrigi possunt duobus seruatis in ipsa diuisione:quorum primum est, vt diuidens essentialia sumat,vt genera,& differentias:secundum est,vt diuisione continua proficiscatur vsque ad vltimam differētiam,quæ est species indiuidua.Nam,cum hæc duo obseruentur,tria peccata,quæ dicta sunt, corriguntur.Vel fortasse tria illa peccata corrigi possunt tam in diuisione,q̄ in definitione,si tria obseruentur,quæ Aristo.tāgit,vnde inquit.{Hæc igitur,s.tria peccata,s.apponere,auferre,& transcendere diuisioni, vel definitioni dimittuntur quidem, ho c est permittuntur quandoque, atq; conceduntur fieri, contingit autem hæc tria peccata soluere, hoc est corrigere. Quomodo vero corrigantur exponit,cum inquit. {Primo in accipiendo in eo quod quid est omnia:hoc est in accipiendo ea, quæ secundum substantiā prædicantur,& non accidentia:& sic corrigit primum peccatum,quod erat, cum diuidens accipiebat genus,& ipsum postea diuidebat per quædam accidētia, & accipiendo quod est consequenter ad diuisionem, non saltando ad vltimam differentiam relinquendo intermedias,& per hoc corrigitur tertium peccatum, quod erat cum diuidens post assumptum genus ipsum diuidebat p vltimas differentias omittens cōmunes & intermedias. Addit faciendo primum genus,vt concessum hoc est modo sumat primum genus,vt concessum de definito,vt exponit Philoponus. Nam vt pulchre Simplicius declarat,diuidens à principio supremum genus sine demōstratione petit,et vt concessum sumit,postea ipsum diuidit p essentiales differentias ordinate atque continuate: & corrigendo peccatum secundum inquit:& nihil relinquēdo vsque ad vltimam differentiam,q̄n.n.sic facit,corrigitur secundum peccatum:quod erat,cum diuidens non complebat diuisionem vsq; ad vltimam differentiam.Ecce q̄ tres sunt obseruationes,quæ haberi debent in diuisionibus vtilibus ad colligendum definitiones,& non duæ,vt Simplicius autumat.Addit hoc autem,vt Philopon.inquit,vt nihil apponatur diuisioni vel definitioni, nihilq; auferatur,atque transcendatur,tunc fit de necessitate, cū omne in diuisionem cadit,& nihil relinquat diuidens. Simplicius vero exponit,si omne in diuisionem cadit,qd in recta linea est:& nihil diuidens relinquat eorum, quæ in latitudine sunt,& a latere:quasi dicat, corriguntur illa tria peccata necessario,cum omne quod in recta linea est diuiditur:& quidem nihil relinquendo de differentijs illius lateralibus,vt si diuiditur animal non per gressibile, & volatile tantum,sed etiam per aquaticum, & cætera. Addit autem,hoc autē necessarium est,hoc est vtile, nā, vt Simplicius & Philopo.dixerunt, Primum necessariū sumptum est pro necessario sequi,secundum pro vtili.q.d.hoc autem,s.diuidere hoc modo diuidenti vtile. Indiuiduum enim spē oportet esse:& per indiuiduum speciē, intelligit vltimam differentiam,vt Simplicius & Philopo.intellexerunt,quæ nō dicitur indiuidua,quia nō possit diuidi,sed quia ipsa addita,non opus est vlteriori additione:vel quia per ipsam indiuisibiliter definitio conuertitur cum definito:aut,vt Philoponus inquit, indiuidua dicitur,quia vltimo occurrit diuidenti:& non apta est in vlteriores differentias diuidi.Patet igitur quomodo diuisio vtilis est ad colligendum definitiones,vtpote cum diuidens tribus illis seruatis in diuisione proficiscitur.

Diuisionis bonæ cōditiones duæ sunt.

Dubitatio. Sed occurre,s.quia nullo modo diuisio vtilis videt ad definitionem colligendam:quoniam diuisio est posterior cōpositione:& definitio compositio quædam est: posterior ergo est diuisio definitione,non ergo ad illam vtilis videtur.

Solutio. Dici potest,quod diuisio est prior compositione, & posterior:prior,quia diuisio generis est prior compositione speciei,quæ est definitio:Posterior vero,quia diuisio speciei posterior est compositione speciei.

E

At quāquā id fieri potest,nulla tamē hoc pacto unquā efficitur rōcinatio. Sed si noscere diuisio facit alio quodā id facit mō. ARGV.

Sed syllogismus tamen non inest, sed siquidem alio modo cognoscere facit. DILVCI.

Ostendit vtilem esse diuisionem ad definitionem colligendam saltem absolute,licet non vt quid est, tribus obseruatis:& quia posset quispiam dicere, est ne diuisio his seruatis syllogismus,vel demonstratio.Respondet, & inquit.{Sed syllogismus tamen non inest:& per inest, intelligit est.q.d.licet diuisiua Methodus sic correpta vtilis sit,non tamen est syllogismus,scilicet demonstratiuus. Sed siquidem diuisiua Methodus definitiōem cognoscere facit,supple tu,alio modo illam facit cognoscere,q̄ faciat demonstratio.Facit enim cognoscere alio modo, qa sicut inductio ex datis à respondente aliquid cognoscere facit,non tamen demonstratiue,ita diuidens ex diuisione definitionem componens aliquid cognoscere facit,licet non syllogizat.Sed,vt Philoponus supplet,per parabolam vel comparationem ostendit. (Com. 37.)

F

Atq; hoc quidem non est absurdum. Neque enim is qui utitur inductione fortasse demonstrat, notū tamen aliquid facit. ARGV.

Et hoc quidem non est inconueniens.neque enim inducens fortasse demonstrat, sed tamen ostendit aliquid. DILVCI.

Sed adhuc obijcies,omnis cognitio alicuius ex alio deducti est syllogistica,atque syllogismus: sed cognitio definitiōis per diuisionem est alicuius,quod ex alio infertur: ergo diuisio est syllogismus.Respondet ergo Aristot.negando maiorem:quia non omnis cognitio alicuius,quod ex alio deducitur est syllogistica vel demonstratiua. Propterea dicit.{Et, hoc quidem non est inconueniēs: nam falsa est maior,ideo nō est absurdum asserere aliquam cognitionem alicuius ex alio deducti non esse demonstratiuam.& affert instantiam, quoniam cognitio propositionis vniuersalis ex particularibus fit per inductionē: quæ tamen non est syllogismus demonstratiuus,inquit.{Neque enim inducens fortasse demonstrat,dixit fortasse: qa aliqua inductio vim habet demōstrandi,vt, Secūdo priorum dicit Auerroes, & secundo physicæ auscultationis, vtpote illa,quæ fit ex his,quæ sunt per se.Licet igitur inductio non demonstret,tamen ostendit aliquid,quia vniuersale ex manifestis nobis singularibus.

Non ex syllogismo cognoscit, quicunq; ex alio cognoscitur in inductione quis conspicere pōt.

G

Cap 16.

Ratiocinationem autem non dicit, qui diffinitionem ex diuisione dicit. Nam ut in conclusionibus quæ sine medijs inferūtur si quispiam dixerit hoc necesse est esse cum ista sint, fit, ut interrogetur propter quid,sic & in diffinitionibus, cum per diuisionem inuestigantur fieri potest. Nam,cum hæc conficitur diffinitio hominis,animal mortale pedes habens, bipes ac alis uacans. Cur hoc,in unaquaque partium additione nimirum interrogatio fieri potest. ARGV.

H

Si syllogismum autem non dicit ex diuisiōe eligens definitionem.Sicut enim in conclusionibus, quæ sine medijs sunt,si aliquis dicat quoniam his existentibus, necesse est hoc esse, contingit interrogare propter quid, sic & in diuisiuis terminis,quid est homo,animal mortale, pedes habens,bipes,sine pennis,propter quid secundum unamquanq; appositionem. DILVCI.

Quod proximis verbis acceperat hoc pacto syllogizare videtur.Nulla ratio qua habita,& completa contingit quærere propter quid:est demonstratio:sed diuisio est ratio,qua habita et completa cōtingit quęrere propter qd: ergo non est demonstratio. Primo accipit cōclusionem, & inquit.{Syllogismum autem,s.demonstratiuum non dicit (Com. 39. Syllogismi tex.)

dicit ex diuisione eligens definitionem, hæc est conclusio nis vis. Deinde ponit minorem, & quasi eius expositionē per comparationem, & inquit. ¶ Sicut enim in conclusionibus, quæ sine medijs sunt, si aliquis dicat, quoniam his existentibus, necesse est hoc esse, contingit interrogare ꝓpter quid, sic & in diuisiuis terminis, hoc est in definitionibus, quæ per diuisionem inuestigantur, supple contingit interrogare propter quid. vt si per diuisionem concludatur quid est homo, & dicatur, ꝙ est animal mortale, habens pedes, bipes, sine pennis, contingit interrogare propter quid secundum vnamquãq; appositionem, idest secūdum vnamquamq; partium additionem: hæc est quasi minor. Et per cōclusiones sine medio Themistius intelligit enthymemata: in quibus mediū verbis explanatum non est, sed mente conceptum. nam post illatam cōclusionem contingit quærere. Philoponus vero intelligit syllogismos, qui ex mediatis propositionibus constat: nam post illatam conclusionem contingit quærere. Ego vero dicerem cum Themistio. nam Arist. per hanc similitudinem vult habere, ꝙ sicut in conclusionibus sine medio contingit quęrere de illata conclusione propter quid, ita post illatam conclusionem à diuisione, contingit quærere de vnaquaq; parte eius propter quid. Modo, quādo syllogismus est ex mediatis, non de conclusione, sed de ꝓpositionibus contingit quærere. Melius ergo cū Themistio: nam post illatam conclusionē enthymematis de cōclusione contingit quærere propter quid, & ita similitudo verior est.

Quid the. intelligat p cō clone sin medio Philop.

Propria expositio.

ARGY.

Dicet enim atque ostēdet per diuisionem, ut putat, omne animal aut immortale esse, aut mortale. Talis autem oratio tota non per ratiocinationem esse ostenditur. Quare etiam, si definitio per diuisionem demonstraretur, nunquam tamen per ratiocinationem conficitur.

DILVCI.

Dicet enim & demonstrabit diuisione sicut opinatur, quoniam animal aut mortale, aut immortale est. Huiusmodi autē oratio omnis non est definitio: quare, si diuisione demonstrauit, tamen quod & definitio est, nō syllogismus fit.

Aīal verbū additū est.

Com. 40.

Dictum est diuisionem non esse syllogismum, contra quia diuisio fit ex duobus processibus. Primus sumit pro concesso hominē esse animal: & postea accipit, omne animal esse mortale vel immortale: ex concesso pro minore, & assumpto pro maiore sequitur hominem esse mortalē vel immortalem. Secundus sumit à respondente hominē non esse immortalem, & ita argumentatur, Omne animal est mortale, vel immortale: & homo non est immortalis: ergo est mortalis. Vbi patet primum processum esse syllogismum: qui tamē est diuisio, vel diuisiuæ methodi pars. Respondet Arist. ¶ Dicet enim & demonstrabit per diuisionem sicut opinatur ipse diuidens cum syllogizat: quoniam omnis homo est mortale, aut immortale, & sic legit Simplicius. nam in verbis græcis non legitē verbum animal, vtpote sic argumentās, Omne animal mortale aut immortale: omnis homo est animal: Ergo omnis homo est mortalis vel immortalis. Philoponus illi verbo omne, quod græce est πᾶν, suppleuit animal: & tunc lege sic, Etenim diuidens cum syllogizat, dicet & demonstrabit per diuisionem omnem hominem esse mortalem vel immortalem: quoniam animal aut mortale, aut immortale est: & supple, omnis homo est animal: dicet & demonstrabit, non propria demonstratione, sed vt opinatur demonstrare, quia sibi videtur demonstrare. Verum huiusmodi vniuersa oratio, quæ est cathegorica de prædicato disiuncto, non est definitio: & addit, quare etiam si concedamus, quod ostenditur aliquid ex diuisione, nō fit tamē ex diuisione demonstratio definitionis: quoniam neque definitio fit syllogismus, id est conclusio, vt exponit Philoponus. Sic igitur diuidens non syllogizat: & dato ꝙ syllogizat, syllogizat vnam cathegoricam de prædicato disiuncto, quæ non est definitio. & dato ꝙ tota diuisiua methodus, quę constat duobus processibus, aliquid ostēdat, definitio, quam demonstrat, non est syllogismus, hoc est conclusio. non enim demōstrat ipsam, vt quid est. Debes scire, ꝙ tam diuidēs ꝙ inducēs, aliquid ostēdit: vterque tamen sumit à respōdente: diuidens enim sumit à respondente primum genus de definito, verbi causa ꝙ omnis homo sit animal. Deinde accipit ꝙ omne animal aut mortale est, aut immortale: ex his concludit, ꝙ omnis hō mo mortalis vel immortalis: deinceps in secundo processu sumit, ꝙ homo non sit immortalis ab ipso respondēte: & demum infert, ꝙ omnis homo est mortalis, quare animal mortale. Inducens vero accipit Socratem currere, & Platonem currere, & Ciceronem. Sed ꝙ alij omnes, similiter sumit à respondente, vel ꝙ isti sint omnes homines, vel quod omnis homo sit Socrates, & Plato, & Cicero, & nullus alius, etiam sumit à respondente, & ita tam diuidens, quàm inducens aliquid ostendit: vterque vero petit aut aliquid à respondente, aut id, quod in principio q̄rebatur. Diuidens enim petit à respondente, aut quod est æquè notum, aut quod est conuertibile, & æquale. Inducens vero petit quod à principio quærebatur: quia sumit à respondente conclusionem formaliter, antequam inferat eam, vtpote cū dicit, & sic de singulis, vel aliq̄d tale.

Notandum

Sed ne fieri potest ut ipsum quid est, accommodatum substātiæ demonstretur, ex suppositione tamen hoc pacto, ut accipiatur id quidem proprium, quod ex hisce constat, quæ hoc ipso quid est, prædicantur, diffinitionem esse, hæc autem sola dictoprædicari modo, totumq; quod ex hisce cōstat proprium esse. Id est enim illius nimirum ratio.

ARGY.

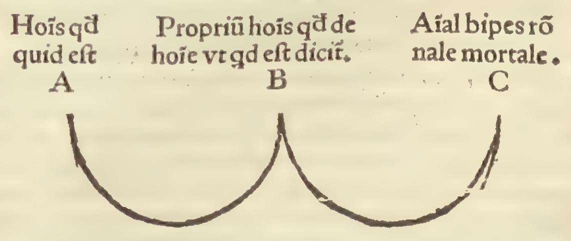
Sed vtrum etiam sit demonstrare quod quid est secundum substantiam? ex suppositione tamen, accipientem ipsum quidem quid erat esse, id esse, quod ex his est, quæ in eo quod quid est, sunt proprijs: hęc autem in eo quod quid est sola, & proprium omne. Hoc enim est esse illi.

DILVCI.

Definitionē an ex definitionis definitione cōtingat demonstrari.

Transit in aliud problema, quod secūdum Themistiū sic intelligitur, vtrum definitio possit demonstrari de definito per syllogismum definitiuum. Est autem syllogismus definitiuus ille, qui definitionem definitionis ꝑ medio accipit. verbi causa, definitio definitionis hominis est proprium hominis, quod de homine, vt quid est dicitur. erit ergo syllogismus, Omne propriū hominis, quod de homine vt quid est, dicit̄, est hominis quod quid est: animal bipes rationale mortale est proprium hominis, quod de homine prædicatur, vt quid est: ergo animal bipes rationale mortale est hominis quod quid est.

Com. 41. Expō the. Quid sit syllogismus diffinitiuus.

Quærit ergo vtrum definitio de definito demonstrari possit per syllogismum definitiuum, inquit. ¶ Sed vtrum etiam sit demonstrare quod quid est secundum substantiam, i. essentiale de definito, ex suppositione tamē sit demonstrare, dico accipiētem ipsum quidē quod quid erat esse, id esse, quod ex his proprijs est, quæ in eo quod quid est sunt: quasi dicat, ita vt accipiēs sumat, quod quid erat esse, scilicet hominis esse illud quod ex his proprijs est, quæ in eo quod quid est sunt, & hanc tanquam maiorem. Hæc autem, s. animal bipes rationale mortale sola sunt in eo quod quid est, & omne ex his compositum est proprium, & hanc accipiat tanquam minorem. Et concludo,

cludo, ergo hoc totum, videlicet animal bipes rationale mortale est illi, s. homini eē atq; ratio, vbi patet, verbum enim illatiuū esse. quærit ergo vtrum hoc pacto ex definitiōis definitiōe possit definitio de definito demōstrari. Appellat aūt Ari. hunc syllogismum ex suppōe definitionis definitionis. Non enim dicitur hic syllogismus ex suppositione, cum sit cathegoricus, sed dicitur ex suppositione: quia in ipso supponitur definitio definitionis, & hoc pacto etiā Philoponus exposuit, & Simpl. licet obscure.

ARGY *An & hic rursus sumitur diffinitio: necesse est enim per medium ipsum ostendere.*

DILVCI. An iterum accipit quod quid erat esse, & in hoc: necesse est enim per medium demōstrare.

Com. 42. Respondet definitionem de definito hoc pacto demōstrari non posse, quia in medio acciperetur quod qd erat esse: quod demonstrandum erat. accipitur quidē actu atque in propria forma, & non solum potentia. Cum enim dicitur in minore, animal bipes ratiōale mortale propriū hominis est, quod de homine, vt quid est, dicit, nihil aliud est, quàm constituere hominis definitionem esse animal rationale mortale bipes: quod quærebamus, inquit. ❡An iterū vtens hoc syllogismo accipit in medio, & in hoc syllogismo quod quid erat esse: necesse enim est, hoc est, qd quidem necesse est per medium demonstrare.

ARGY. *Præterea, quemadmodum nec in ratiocinatione sumitur qd est ratiocinari, semper enim tota uel pars est propositio ex quibus ratiocinatio constat, sic neq; diffinitionem oportet in ratiocinatione inesse, sed seorsum à propositionibus esse. Atque ut si quis ambigat, si ratiocinatio sit confecta necne, obuiādum est asserendo ratiocinationem esse extructam. id enim ratiocinatio, sic & ad eum qui dicit non diffinitionem esse conclusam asserendum est diffinitionem esse conclusam. Id enim nobis supponebatur esse ratio diffinitione. Quare, necesse est & sine ratiocinationis & sine diffinitionis ratione, aliquid per ratiocinationem conclusum esse.*

Quidē enim

DILVCI. Amplius sicut in syllogismo non accipitur quid est syllogizare, Semper enim tota aut pars est propositio ex quibus est syllogismus, sic neque quod quid erat esse oportet esse in syllogismo. Sed seorsum hoc appositis esse: & ad dubitantem si syllogizatur vel nō syllogizatur hoc, obuiando, quoniam hoc quidem erat syllogismus, & ad eū, qui dicit, quoniam sic quod quid erat esse syllogizatur quoniā sic. Hoc enim positum est nobis quod quid erat esse: quare necesse est & sine ipso quid est syllogismus, aut sine quod quid erat esse, aliquid syllogizare.

Com. 43. Secundo hoc idem probat exemplariter, vt dicit Phil. hoc modo. quemadmodum non cōtingit in combinatione syllogistica sumi medium definitiōem syllogismi, sed alterum proprium & conueniēs, quoniā propositio sumpta in syllogismo semper totum aut pars est, id est semp velut maior sumitur, aut minor, ex quibus propositionibus fit syllogismus: sic neq; definitionem definitionis possibile est medium sumere terminū in demonstratione de finitionis, in qua concluditur ꝙ hęc definitio, animal gressibile bipes definitio est huius definibilis, s. hominis. Sed debet definitio syllogismi & definitionis seorsum à positis in mente seruari, velut regula duplici de causa ad obuiandum contra dubitantem an sit syllogismus hic vel ne quem fecimus, & hæc definitio, quam conclusimus sit definitio vel ne: & ad confirmationem eius, qui dicit hunc esse syllogismum, & definitionem esse conclusam, vt inquit. ❡Sed seorsum hoc appositis esse oportet, s. definitionem definitionis: & definitionem syllogismi. & hoc duplici ratione, & ad dubitantem si syllogizatur, vel nō syllogizatur hoc, obuiando: quoniam quidem hoc erat syllogismus asserendo & syllogizatum. Similiter ad dubitantem an conclusum sit definitio, asserendo cōtra ipsum, ꝙ est definitio. Et ad eum, qui dicit, quoniam sic quod quid erat esse syllogizatur: confirmando quoniam sic syllogizatur: simili modo & de syllogismo, confirmādo esse syllogizatum si quis dixerit eē syllogizatum. Hoc enim & ad hoc ipsum quod quid erat esse syllogismi & definitionis positum erat esse, vt obuiemus, et cōfirmemus. ex his concludit propositum, & inquit: ❡Quare necesse est & sine ipso quid est syllogismus aliquid de aliquo syllogizare, & sine quod quid erat esse definitionis aliquid de aliquo vt quid est syllogizare. Secundum ergo Philoponū probatio est per exemplum. Potest tamen esse vis syllogismi: nam quod vt regula supponitur non accipit in syllogismo: definitio definitiōis, vt regula supponitur ad obuiandum & ad confirmandum: ergo in syllogismo nō accipitur. Quo vero ad verba attinet, debes scire hunc textum esse in græco, & in latino valde fragmentatū. Propterea de licentia interpretis suppleui quædam verba, ut patet consideranti verba græca.

ARGY. *At enim neq; sic bene sese habebit ipsius quid est probatio, si ex suppositione etiam quispiam ipsum ostendat hoc pacto, si ratio mali est diuisibile esse, quibus autē est cōtrarium, eorum & ratio contraria est ratio contrarij, atque bonum est malo cōtrarium, & indiuisibile diuisibili, ratio boni nimirum est indiuisibile esse. Et hic enim accipiens diffinitionem ostendit.*

DILVCI. Et si ex suppositione demonstraret, vt si malo inest diuisibile esse, In contrario autem est, qd in contrario est esse, in quibuscunq; est aliquod contrarium: Bonum autem malo contrariū est, & indiuisibile diuisibili: Est itaq; bonum quod est indiuisibile esse, et enim hic accipiens quod quid erat esse, demonstrat.

Tex. 6.

Com. 44. Transit ad aliud, pblema, an s. definitio de definito demonstrari posit per syllogismum hypotheticum, acceptum à loco contrarij, quem Themistius appellat syllogismum à fictione & subiectione: qui hoc modo conficitur, si definitio mali est diuisibile, & contrarij contraria definitio est. Dico in quibuscunq; reperitur contrarium, Bonū autem malo contrarium est, & indiuisibile diuisibili: ergo definitio boni est esse indiuisibile. Simul itaq; quærit, & soluit problema cum inquit. ❡Et si ex suppositione, s. sumpta à definitione contrarij demonstraret: etiā sup. minime syllogismus valeret: cuius causam dicit. ❡Etem hic id est in hoc hypothetico syllogismo demōstrat: accipiēs quod quid erat esse, & ita acciperet, vt concessum, quod erat quæsitum. Animaduersiōe dignum, vt ex Themistio accipitur, vnum contrarium ita se habere ad propriā definitionem, sicut alterum ad suam: & ita æqualiter boni ratio de bono ignota est, vt illa mali de malo. Præterea vt illa mali potest sumi pro medio ad syllogizandum illā boni de bono, sic contra, illa boni accipi potest ad syllogizandum eam quæ est mali de malo, ita, vt probatio reciproca sit, cum alterum alteri medium esse posit & econtra. ergo secundum Themi. species petitionis eius, quod in principio quærebatur non in propria forma, sed in suo æqualiter ignoto, & reciproco. Philoponus autem dicit eum, qui hoc pacto syllogizat, petere quod in principio: quia quærebat definitionem, et accipit definitionem sine demonstratione. Nam volens ostēdere definitionem boni esse quod indiuisibile, assumpsit vt concessum ꝙ definitio mali est diuisibile: & ita petit quod in principio sumens vt concessum, quæsitum: ostendere enim ꝙ hoc est definitio huius, quia hoc est definitio huius, principium petere est, cum alterum per alterum ostēdatur: Hęc Philiponus & quasi innuit esse petitionem in propria forma. Qui enim probat boni definitionem esse indiuisibile, qa

Notandū ex The.

Philop.

definitio

definitio mali est diuisibile, nō scit definitionem mali esse diuisibile, nisi quia scit definitionem boni eē indiuisibile, cùm alterum per alterum ostendatur, & quærebat definitionē boni esse indiuisibile, ergo sumit (vt concessum definitionem boni) quam quærebat. Addit aūt Simplicius ꝙ dato hoc modo syllogizari posse definitionem de definito, regula non erit vniuersalis, quoniam nō in omnibus habebit locum, sed (vt dicit Aristot.) in solis contrarijs.

Simp.

ARGY. *Sumit autem definitionem ad ostendendam definitionem. At sit aliquid aliud. Et in demonstrationibus enim aliquid de alio dici sumitur, non tamen ipsum, neque id cuius est eadem ratio atque conuertitur.*

DILVCI. Accipit autem ad demonstrandum, quod quid erat esse, alterum tamen sit. Etenim in demōstrationibus est hoc de hoc: Sed nō ipsum, neq; cuius est eadem ratio, & cōuertitur.

Commē. 45. Dubitaret quispiam, nam accipiēs definitionem mali ad syllogizandum definitionem boni nō videtur sumere quod quęrit, vt concessum, nam quęrit definitionē boni, sumit vero, vt cōcessum definitionem mali: modo definitio mali, quam vt cōcessum sumit, alterum quid est à definitione boni, quā quęrit, & ita quod quęrit nō vt cōcessum sumit, inqt. ❡ Accipit aūt ad demōstrandū quod qd erat esse, supp. etiā quod quid erat esse, alterum tñ sit, hoc est non idē, sed alterum. nā sumit quod quid erat esse mali ad syllogizandū quod qd erat esse boni, & ita quod quærit non sumit, vt concessum. Rñdet in oī demrātione prędicatum esse de subiecto, verum in demonstratione p̄dicati de subiecto non debet sumi ipsum prædicatum neq; aliqd, cuius. s. cū p̄dicato eadē ratio est, & conuertibile cū p̄dicato. Modo licet in ostensione definitionis boni nō sumat definitio boni, sumit tñ definitio boni, cū sumit definitio mali, pro medio cuius, cum definitione boni eadem est ratio, reciproca, qm̄ ita se habet ratio mali ad malū, vt ratio boni ad bonum, & sicut ratio boni de bono p rationem mali demonstrari potest, ita contra mali de malo per rationem boni. Inquit. Etenim in demōstrationibus omnibus est hoc p̄dicatum de hoc subiecto: sed quod pro medio sumitur non est ipsum prædicatum, neq; est id, cuius cū pręd icato est eadē ratio, & conuertit cum prædicato, hoc est, neq; est aliquod conuertibile cū pręd icato, cuius cū prædicato est eadē ratio, mō sic est in tali syllō, in quo p̄dicatum quod est definitio boni de subiecto, quod est bonū ostendit. Nā licet non sumat pro medio ipsamet boni definitio sumitur mali definitio, quæ eodem modo se habet ad malū, vt definitio boni ad bonum, & est quid conuertibile & reciprocū, cū alterum p alterū, mutuo syllogizari possit. hoc pacto (vt mihi vr̄) Simplicius intellexit hūc locum. Philoponus vero aliter textum intelligit. nam in omni demonstratione sumitur quod quid erat eē, ergo in omni demonstratione sumitur definitio vt cōcessum, & ita petitur. Respondet hoc non esse inconueniens, quia sumitur quod quid est esse subiecti, ad demonstrandum prædicatum de subiecto, & sic nō est idē quæsitum & concessum: quęrimus. n. risibile de homine, sumimus vt concessum animal rationale de hoīe. Modo hæc non idem sunt: alterum enim est risibile prædicatū, quod quæritur de homine subiecto, & alterum definitio hominis, quæ vt concessa sumitur. Inquit. Accipit autem ad demonstrandū prædicatum de subiecto ipse demonstrās quod quid erat esse terminum medium, alterum tamen sit ab eo prædicato, quod quærebatur. Etenim (vt inqt) vt demonstrationibus omnibus est hoc prædicatum, videlicet risibile de hoc subiecto, s. de homine, sed medium quod sumitur, non est ipsummet prædicatum, neq; aliqd ꝙ & cū pręd icato cōuertitur, & cuius cum prædicato est eadem ratio, i. idem ratione. quasi dicat, mediū in demonstrationibus nō eē ipsummet prædicatum, nec definitionem conuertibilem cum prædicato, sed definitionem su-

Expositio Simp.

Expositio Philopo.

A biecti cum subiecto conuertibilem, & ita quod quæritur non sumitur, vt concessum. Quo vero ad verba attinet, dixit & conuertitur, quia (vt dicit Philoponus) aliqd pōt esse idem rōne alicui non cōuertibile, vt substantia aīata sensitiua idem est homini, non tñ cum homine conuertit, sed cum animali. Ex his sequitur definitionem subiecti esse mediū in demōstratione, non autem definitionē prędicati, alioquin in demonstratione sumeretur, vt concessum quod quæritur, verum de his postea. Arbitror autē expositionem Simplicij magis ad mentē Aristotelis esse.

Verborum expō.

An definitio subiecti me dium sit ī demōstratiōe.

ARGY. *Ad utrosq; autem, quorum alter diuisione, alter tali ratiocinatione ostēdit, eadem est dubitatio, cur homo simul animal bipes greßibile, sed nō animal seorsum, & bipes erit seorsum. Nulla nanque necessitas cogit ut ex his quæ sumuntur unum efficitur quod prædicetur, sed erit forsitan perinde atq; idem homo & musicus est, & grammaticus.*

B DILVCI. Ad vtrosq; autem & ẜm diuisionē demonstrantē, & ad sic syllogizantem est eadē dubitatio, propter quid est homo aīal gresſibile bipes, sed non aīal & bipes, ex acceptis. n. nulla necessitas est vnū fieri, quod p̄dicat, sed vtiq; sicut idem hō erit & musicus, & grāmaticus.

Commē. 46. Nunc vero quadam cōi ratione refellit & eū, qui p diuisionem enitit probare definitionē de definito, & eū qui ex suppositione definitionis contrarij etiā intentat de definito probare definitionem, & proponit hoc, & inquit. ❡ Ad vtrosq; aūt expositiue, & ad eum, qui ẜm diuisionē demonstrat definitionē, & ad sic syllogizantē, s. ex suppositione definitionis contrarij, eadem dubitatio, hoc est idē argumētum, quo refellit vtraq; positio. Deinde exponit illā, verum solū de ostendēte definitionē per diuisionem, relinquit tñ nobis exponere, qūo eadem ratio facit cōtra eum, qui ex suppositione definitionis cōtrarij enitit probare definitionem de definito. Ad diuidentē ergo sup. dubitauerit quispiam, & vt exponit Philopon⁹, propter quid totum cōpositum ex tot differētijs hoīs est definitio hoīs, & non vnaquæq; ipsarum seorsum (vt aīal seorsum) & gresſibile seorsum: non. n. diuidens hæc oīa simul concludet, ad seorsum animal, seorsum gresſibile, seorsum & bipes. Ex acceptis. n. hoc est quantum est ex ipsa diuisionis natura nulla necessitas est vnū fieri quod prædicat, i. nulla necessitate concluditur totā illam cōpositionē definitionē esse hoīs & non vnumquodq; seorsum. Sed hæc expositio non vr̄ conueniens: dicet. n. aduersarius, vna diuisione non concludit illum totum, sed pluribus diuisionibus, quia vna cōcludetur, hoīem esse aīal, alia, hoīem esse gresſibile, alia vero hoīem esse bipes, oībus vero concluditur tota compositio: qm̄ si homo est animal, & gresſibile, & bipes, erit hō animal gresſibile bipes. Propterea aliter exponit Philoponus, propter qd (vt inquit) Est homo aīal gresſibile bipes p̄ponendo gresſibile ante bipes, sed nō aīal & bipes p̄ponendo bipes ante gresſibile: nam ex diuisionis natura habet quæ dr̄ia prima, quæue secunda esse debeat, etiā dato ꝙ nihil derelinquat, nec transitū faciat. Simili ratione ex diuisionis natura, neo ordo patet. Hæc secunda expositio bona est, verū nō pōt verbis textus oībus accōmodari. Propterea saluo semp meliori iudicio aliter dicerem. vbi debes scire diuisionē quantū est ex ipsius natura non magis concludit vnum prædicatum copulatū atq; cōpositum, q̄ vnū prædicatū simplex sine copulatione: ex natura. n. diuisionis non magis concludit ꝙ homo sit animal gresſibile bipes sine copulatiōe, q̄ ꝙ homo sit aīal, & gresſibile & bipes cum copulatione seorsum assumpta: nam vbi concluderet diuisio prædicatum sine copulatione, simplex concluderet prædicatum, vbi concluderet cum copulatione, cōcluderet compositum, inquit. Dubitauerit. n. quispiam propter quid est homo animal gresſibile bipes sine copulatione, sed non animal

Prima expō Philopo.

C

Refutatio.

Secūda phi. expositio.

D

Qualis expō propria expositio.

& bipes cum copulatione: Ex acceptis enim quãtum est ex natura diuisionis nulla necessitas est vnũ fieri, s. absq; copulatione, quod prædicatur de ipso definito, sed vtiq; fit ex acceptis, sicut idem homo erit et musicus & grãmaticus cum copulatione. Debes ergo scire ex ipsius diuisionis natura non magis concludi vnum prædicatum abiunctum, q̃ copulatũ: per diuisionẽ.n. nõ magis habetur q hõ sit aĩal gresibile bipes q̃ homo sit aĩal, & gressibile, & bipes. Præterea ex diuisionis natura nõ habetur ordo partium: non.n. magis habetur vt genus primo loco, dr̃ia secũdo ponat̃, q̃ contra. Nõ.n. magis habet̃ vt hõ sit aĩal gressibile bipes, q̃ vt hõ sit gressibile bipes aĩal, uel bipes gressibile animal. Præterea ex diuisionis natura nõ habetur cur tot differentiæ sint ponẽdę, & nõ plures, aut pauciores, vt cur homo est animal gressibile bipes, & nõ animal bipes, immo ex diuisionis natura omnes differentiæ deberent addi. Hæc contra diuidentem, subiicuit aũt declarare cur hæc dubitatio accidat ei, qui probat definitionem de definito ex suppositione definitionis cõtrarij, q̃m per se patet: si.n. diuisibile est mali definitio, statim habet̃ definitionem boni esse indiuisibile, ergo quantum est ex suppositione non habet̃ q prædicatum debeat esse copulatum, vel abiunctum, immo ex ipsius suppositionis natura nec simplicitas habetur, potissimum vbi plura contraria fuerint, nec ordo, nec numerus partium.

Nota de natura diuisionis.

ARGV. *Hæc autem ita sint quonam pacto is, qui definit substantiã, & ipsum quid est ostendet rei deffiniendæ, neq; enim ut is qui demonstrat ex hisce, quæ conceduntur notum faciet ipsum, ut cũ illa sint necessario aliquid aliud sit. Hæc enim est demõstratio, neq; etiã ut is, qui per singula nota inducit uniuersa, ex eo sic se habere, quia nihil singulorum sese aliter habet. Nõ enim quid est, sed esse, aut non esse ostẽdit. Quis igitur alius modus restat. Non enim sensu uel digito demonstrabitur.*

DILVCI. Qualiter igitur definiens demõstrabit substantiã, aut quod quid est: neq;.n. sicut demonstrãs ex certis, manifestũ esse faciet, q necesse est cũ sint illa alterũ aliqd esse: demõstratio.n. hoc est. Neq; sicut inducens per singularia, cũ manifesta sint: q̃m omne sic est, eo q nihil aliter est. Non enim quid est demõstrat, sed q̃m est, aut non est. Quis igitur est alius modus reliquus: non.n. demõstrabit sensu, aut digito.

Commẽ.47. In præsenti textu Aristot. quasi epilogando ostendit, q non est po≀e demr̃atione ostẽdere, neq; per demonstrationẽ siue syll̃m, neq; per inductionem, neq; per sensum. & hoc proponit, et inquit. ¶ Qualiter igitur definiens demonstrabit, hoc est ostendet substantiam, aut quod quid est sup. de ipso definito. Et per substantiã, vt inquit Philoponus intelligit naturalem definitionem, per quod quid est, intelligit formalem: nam Aris. duplicem naturam nouit, materiam, s. & formam, ideo duæ sunt definitiones, altera materialis, altera formalis. Deinde probat hanc conclusionem, definiens non demonstrat definitionẽ de definito, neque syllogizat, probatur demr̃ans, & syllogizans quibusdã concessis notum facit, quod per ipsam de necessitate ostenditur. Definiens non facit notum quibusdam concessis, ergo definiens non demõstrat, neq; syllogizat, inquit. Triplici existente ostensione, aut demonstratiua, aut inductiua, aut sensitiua, neq; vt demonstrans notum faciet, s. definitionem de definito. Dico (vt demonstrans ex certis, s. concessis propositionibus) atq; firmis ex se fidem habẽtibus, vt q necesse sit illis existẽtibus, i. talibus propositionibus sumptis alterum quid esse, i. talem cõclusionem esse. Demõstrationis.n. hoc est proprium, dico, s. sumere tales propositiones & ex talibus propositionibus talem concludere conclusionem. Secundo probat, q definiens nõ inducit definitionẽ de definito, probat primo inducens per singularia manifeste existẽtia vniuersale confirmat. Definiens vero non sic ostendit, ergo definiens non inducit, inquit ¶ Neq; rursus põt quis ostendere definitionẽ sicut inducens per singularia, cum manifesta sint, qui supp. inducit, q̃m omne sic est, i. q inducit vle eo q nihil aliter est, vt q̃m hic homo currit, & ille, & nullius est quin ille currat, ergo omnis homo currit, vel lege sic: neq; sicut inducens supple potest ostendere definitionem, i. vtens inductione ostendit per singularia nota existentia, vt q omne animal inferiorem mandibulam mouet, eo q nihil aliter est, idest eo q nullum est aĩal aliter se habens, hoc est, quod nõ moueat mandibulam inferiorẽ. Secundo hoc idẽ probat, quia inducens demonstrat esse, aut nõ esse, definiẽs uero neq; eẽ, neq; nõ esse demõstrat, ergo definiens non inducit, inquit sup. definiẽs non inducit: non.n. quid est demonstrat, sed esse vel nõ esse, i. affirmationem, vel negationem. Vel intellige sic: nõ.n. quid est demr̃at ipse inducẽs, hoc est determinare quid est, sed q̃m est, vel non est indifferenter: qui.n. inducit nõ ostẽdit determinate quid est, sed indifferenter negationẽ et affirmationẽ, cũ inductio cõis via sit & negationi & affirmationi, at definitio propria est via ipsius quid est. Vel lege sic secundum Philoponum: inducẽs.n. non ostendit quid est idẽ naturã rei, sed q res inest, aut nõ inest, definitio vero est natura & forma rei, q̃m ergo neq; p demonstrationẽ, neq; p inductionẽ põt q̃s ostendere definitionẽ, ideo quærit, quis igitur est alius modus reliquus, nunquid qui p sensum, respondet hoc esse impo≀e, & inqt. ¶ Nõ.n. demonstrabit sensu, aut digito: non sensu quidẽ, q̃m definitũ & definitio nõ sunt sensibilia: sunt.n. vl'ia, neq; digito, q̃a non syll'o expositorio vel resolutorio, qui digito fit, cum fiat hoc pacto, hoc est definitio hominis, et hoc est animal bipes, ergo animal bipes est definitio hominis. Hoc.n. pacto definitio syllogizari non potest, cum digito monstrari nequit. Philoponus vero dicit digitum esse instrumentũ eius ostensionis, q̃ p visum. Propterea dixit. Nõ enim demonstrabit aut sensu aut digito, ad significãdũ per sensum itelligere visum: cæteri.n. sensus p digitũ nõ demonstrant. Sed circa ea, quæ dicta sunt, dubitabis. Primo, q̃a Arist. sexto Topicorũ docuit terminare definitionem de definito p definitionem definitionis, hic aũt asserit totum contrariũ. Iuniores dixerunt trifariã quæri posse definitionẽ de definito, aut s̃m substantiam, atq; rem, vt vtrum aĩal rationale insit hoĩ, aut s̃m intentionem, vt vtrum animal rõnale sit definitio hoĩs, aut s̃m substantiam, & intentionẽ, vt vtrum hõ sit animal rõnale in eo quod est. Dixerunt igitur Arist. Sexto Topicorũ voluisse definitionem de definito probari posse primo atq; secundo mõ, hic aũt loquitur tertio mõ. Sed pace horũ dixerim, quouis modo definitio de definito demonstret̃, petit̃ id, quod in principio querebatur, saltem s̃m aliquam spẽm. Propterea vr̃ mihi, Aristo. Sexto Top. voluisse definitionem definitionis vtilem esse ad terminandum definitionem de definito problematice, non aũt scientifice, insuper dixit esse vtilẽ ad terminandum definitionem de definito huic vel illi, non aũt simpliciter. Secundo dubitabis, quia Aristo. Sexto etiã Topicorũ docuit, terminare definitionẽ vnius contrarij p definitionẽ alterius, hic aũt oppositum asserit. Dicendũ ibi loqui p̃blematice, & huic vel illi, hic autẽ loquit̃ scientifice, & simpliciter. Debes scire q Arist. reliquit hic locum ab alijs oppositis priuatiuis, uel relatiuis, vel contradictorijs, q̃m cont: aria vtraq; habent esse in rerum natura, cætera non habent esse in rerum natura, sed alterum reliquit exemplũ, quia videlicet habet vim inductionis, reliquit Enthymema, q̃a habet vim syllogismi.

Quõ syll'us expositorius vel resolutorius mõstret digito.

Digressio. Pria dubõ. Rñ. iuniorũ Definitio de definito trifariam quæri potest.

Confutatio. Propria solutio.

Scda dubõ.

Cap. 4. Solutio. Notandum.

ARGV. *Præterea quonã pacto ipsum quid est ostendet. Necesse.n. eũ qui scit, quid est hõ, ut aliud quoduis, & esse et scire. Id.n. quod non est in ratione, nemo scit unquam quid est, sed quidnã oratio uel nomen significat; cũ dico hippocentaurus bene percipimus. Fieri uero neq; ut sciamus quid hippocentaurus est.*

Amplius

DILVCI. Amplius quomodo mõstrabit quid est homo? necesse est enim scientem quid est homo, aut aliud quodcuuque, scire & quia est. Non ens enim nullus scit quid est: sed quid quidẽ significat oratio, aut nomẽ, cũ dico Tragelaph⁹, quid aũt est Tragelaphus impossibile est scire.

Repetit quę dixit, & ostẽdit per communes quasdam rationes ipsum quid est demonstrari non posse de definito, & primo repetit problema, & inquit. Amplius quo modo aliquis ostendet quid est homo, vel quoduis aliud id genus, hoc est problema. Pro solutione vero præmittit quoddam: quod necessarium atque vtile videtur, vt Themistio placet, ad solutionem problematis. & præmissum est, nihil sciri posse quid ipsum est, nisi pcognoscatur quia est, hoc est ipsum esse. nam, vt Philoponus inquit, necesse est cognoscentem naturam hominis, aut alterius cuiusuis rei habere præcognitam atq; præsumptam ipsius existentiam. dico quid ipsum est, quia non est necessarium ad scire quid oratio aut nomen significat, scire ipsum esse. Inquit. Necesse est enim scientem quid est homo, aut aliud quodcunq;, scire & quia homo est, hoc est scire hominem esse. probat hoc, cũ inquit, Non ens enim nullus scit quid est: non enim scimus quid est Hippocentaurus, sed bene scire potest cum dico Tragelaphus, quid significat oratio vel nomen Tragelaphus, non sciendo Tragelaphum esse, possumus enim scire hoc nomẽ Tragelaphus significare Hircum & Ceruum, hoc est quoddam animal, quod est simul Hircus & Ceruus, dato q non præsciamus tale animal esse. Quid autem Tragelaphus sit, impossibile est scire, nisi pręsciamus ipsum esse. Ex his patet præsuppositũ: ex quo vlterius patet, quæ sunt definitiones non entium: nam, vt Philoponus inquit, quid nomen aut oratio significat, est definitio non entium. Quæ vero significat naturam & existentiam, est definitio entium.

ARGY. *At uero si quid est, ostenderit, & esse quoque ostendet. Et quonammodo ratione eadem ostendet. Nam unum quiddã diffinitio ipsa declarat, & demonstratio etiam unum. Quid aũt est hõ, & hominem esse, diuersa sane, non eadem sunt.*

DILVCI. At vero si demõstrabit quid est, & quia est, & qualiter est, eadem ratione demonstrabit, quando definitio vnum aliquid, & demõstratio. Quid aũt est homo, et hoĩem esse aliud est.

Proposito problemate, & suppositione, exequit & probat ipsum quid est non posse de ipso definito demonstrari. &, vt mihi videtur, supponit ipsum quia est, siue ipsum si est, siue ipsum esse rei, quæ definit, demõstratione ostendi. Diximus enim superius quæstionem si est, terminari demonstratione, licet Hypothetica: quare bene supponit ipsum esse demonstratione ostendi: hoc itaq; præmisso, argumentatur, Si aliquis demonstrabit quid est, vtpote qd homo est, cum hominẽ esse non nisi demonstratione ostẽdatur, eadem ratione, qua quid est homo ostendetur, & quia est, & qualiter est, hoc est & hominem esse ostendetur: nam demonstratione ostendetur quid est homo p aduersarium, & demonstratione ostendetur hominem esse secundum veritatem: quare vtrunq; ostendetur eadẽ ratione, quæ est demonstratio: & si non eodem tempore, nã licet diuersis temporibus, tamẽ eadem specie rationis, vtpote demonstratione ostendetur vtrunq;. Destruit autẽ consequens, & inquit sup. Sed hoc est falsum, quia definitio vnum quoddam, & demonstratio vnum aliud declarat: nam demonstratio declarat esse, & definitio quid est: quid autem est homo, & hominem esse aliud est. Et per qualiter est: quod græce est πῶς, qd est intelligit: vnde sensus est, si aliquid demonstratione quid est ostendet, eadẽ

A rationis specie, vtpote demõstratione ostendet rem esse terminando quæstionem si est, & quid ipsa res sit, terminando quæstionem quid est, & ita eadem rationis specie quia est, & qualiter id est & quid est res ostẽdet, cuius hypotheticæ, cũ consequens sit falsum, erit & antecedens falsum. Philoponus aũt hunc locum non intellexit. nã sic cõponit hypotheticam. si quid est demõstratione ostẽdet quispiam, simul ostendet eadẽ via quia est, & quid est: nõ. n. video quo eadem via simul illa ostendi sequitur. Semper. n. aduersarius negabit consequẽtiam, licet enim bene ille demonstrari eadem rationis specie, non tamen simul: semper enim ipsum si est prius est ipso quid est.

ARGY. *Deinde etiam dicimus omne quoduis nisi sit substantia necessario per demonstrationem esse ostendi. Esse uero rei, nullius est ut patet substantia. Id enim quod est, non est genus. Demonstratio igitur, id est quod quidpiã o stẽditur esse.*

B DILVCI. Postea & per demonstrationem dicimus necessarium esse demonstrare omne quia est, nisi substantia sit: esse autem nulli est substantia: Non enim est genus ens: demonstratio itaq; erit ipsius quia est.

Hic, vt Philopono placet, Aristo. soluit instantiam. nam esse demonstrat, vt dictum est: esse est natura rei: natura rei est definitio rei, ergo a primo ad vltimum, si esse demostratur, definitio rei demonstratur. Soluit Aristo. ipsum esse posse accipi pro rei substantia atq; essentia, & posse accipi pro ipso quia est, siue pro ipso esse, quod quæritur in quæsitione si est quod Philoponus existentiam rei appellat. dicit ergo esse pro substantia bene esse rei naturam atq; definitionem, non autẽ esse pro eo, quod in quæstione si est, quæritur. Inquit. Postea & p demonstrationem dicimus esse necessarium vt demonstretur omne quia est: id est quoduis esse, nisi rei substantia sit. at esse, C quod in quæstione si est, quæritur, nulli est substantia: hoc est essentia. vel pars essentiæ: & sic licet demonstretur esse, definitio non demonstrabitur: quoniam esse, quod demonstratur, est esse, quod in quęstione si est, quæritur: & non esse acceptum pro substantia, atque essentia. Et dixit per demonstrationem ostendi omne quia est, nam demonstratur quia est simplex, quod quæritur in quæstione si est: & quia est compositum, quod quæritur in quæstione composita. Et dicit Philoponus Aristotelẽ dixisse nisi fuerit substantia: quia aliquando quia est concludit cum substantia, vtpote quando quis diceret hęc definitio est huius rei: nam cum sic diceret, quia est esse substantia. Sed videtur mihi hæc consideratio non necessaria. nam satis Arist. explicauit quando quia est, demonstrabile, & quando non. Dixit enim tunc demõstrari, quando non est rei substantia, & hoc satis est. Sed dices ens est genus, & ens ab esse sumitur. ergo esse est genus, sed genus est substantia, vel saltem pars substantiæ: D ergo esse est substantia, vel pars substantiæ. Respõdet, non enim ens est genus, & ita negatur antecedens, quia ens nec genus est, nec differẽtia, nec definitio: quia, vt Philoponus inquit, Ens est, ęquiuoce dictum: quare nec substantia erit, nec substantiæ pars. Ex his concludit recte esse dictum demonstrationem esse ipsius quia est, & non ipsius quid est. nam demonstratione ostẽditur rem esse, nõ autem quid res ipsa sit, & non modo rem esse demonstratione ostenditur. sed ipsam esse talem vel talẽ, & pp quid talis est vel talis, nunq̃ tñ demrõne ostẽditur quid res sit.

ARGY. *Quod quidem etiam tunc ipsæ scientiæ faciunt. Geometra nanq; quid significat quidem triangulus sumpsit, esse autem ipsum demonstrat. Quo modo igitur ostendet ipse diffiniens quid est triangulus. Sciens ergo quispiam diffinitione quidpiam quid est, si sit illud nesciet: At nunquã fieri potest.*

DILVC Quod quidem & nunc faciunt scientię. quid enim significat triangulus accipit Geometra, quia autem est, demonstrat: quid igitur monstrabit definiens quid est, an triangulus, sciens itaque aliquis definitione quid est, si est nesciet: sed impossibile est.

Commē. si. Quæ dixerat, Nunc probat obseruatione scientiarum, quæ demonstratione ostendunt quia est, siue rem esse: definitione vero ostendunt quid res est. Geometra.n. definitione ostendit non hoc totum triangulus est, Sed solū triangulum incomplexe sumptum: demonstratione vero ostēdit, quia triangulus, est, vel triangulum esse. Sed ꝑ verborum expositione, debes scire triangulum accipi posse pro subiecto, de quo demonstrabilis est angulorum æqualitas: & pro quæsito siue passione, quæ est demonstrabilis de alio, vt de data linea, vt in illo problemate. Supra datā lineam contingit æquilaterum triangulum collocare, hic enim triangulus erit vt passio, & quæsitum. Ideo hæc verba Philoponus dupliciter exponit. Vno modo vt triāgulus pro subiecto sumitur, Alio modo, vt triangulus sumitur pro quæsito: iuxta primum modum lege sic. q. d. quod quidem, id est aliud definire, aliud demonstrare & nūc faciunt scientiæ: & ponit exemplum in Geometria, & inqt. Quid enim significat triangulus sumet Geometra per eā definitionem, quæ est figura plana tribus lineis contenta, & non demonstrat, ꝙ vero habeat tres angulos æquales duobus rectis, ostendit per demonstrationem: & ita quia est demonstrat, quid vero est definitio ostendit. Et in hac expositione Philoponus accepit quia est in quæstione cōposita, Arist. vero superius accepit quia est pro si est in ipsa simplici questione. non tamen refert, quoniam quia est reducitur ad si est, vt diximus. Sed quia nō loquitur Aris. in definitione quid est, sed in definitione quid nomē significat, Ideo Philop. aliter exponit sumendo triangulum, vt quæsitum. Vbi debes scire in demonstratione esse concessum & quæsitum, concessum quidem est subiectum, quæsitum vero est prędicatum siue passio. de subiecto igitur præcognoscimus quia est, & quid significat, de quæsito vero quid significat pręcognoscimus: quia est aūt quærimus atque demonstramus. Tunc lege sic, Quid enim significat triangulus vt præcognitum sumit Geometra & non demonstrat. Nam in illo problemate, supra datam lineam contingit triangulum æquilaterum collocare, quid triangulus significat, sumit. Quod autem sit ostendit, quādo vt quæsitum hoc sumit. vt si quæret si est super datam lineam triangulum æquilaterum collocare, & ita triangulum esse demonstrat. Vbi animaduerte in quæsito idē esse quia est, & si est: & ipsum esse, & alteri inesse. Propterea bene dictum est scientias illud facere, quia esse demonstrat, quidnam est, aut quid significat, definitione ostendunt. Propterea quasi interrogando cōcludit, quid igitur monstrabit, siue ostendet ipsa definitione ipse definiens, quid est? an triāgulum? certum est ꝙ sic. definitione enim ostendit incomplexum illud triangulum quid sit, demonstratione vero demonstrabit ipsum esse, vel in quæstione illa, qua quæritur, si triangulus habeat tres angulos, vel in illa, super datam lineam. vel aliter & meli⁹. qui igitur mōstrabit qui definit, quid est ne triangulus? hoc est dicere, Vtrum definiens triangulum, demonstratione ostendet quid sit triangulus? Contra obijcit & quasi dicat, Si ita fuerit: igitur sciens definitione quid est triangulus, nesciet si est: potest enim demonstratione scire quid est: & nescire si sit, & hoc sequitur si demonstratione quid est scire potest: modo hoc est impossibile & cōtra primam suppositionē, quæ fuit, nihil posse sciri quid est, nisi sciatur si est, vel ipsum esse, Debes scire, ꝙ si quid est alicuius rei demonstratione sciri potest, non egemus præcognitione quia est, vt iuuans est ad cognitionem quid est: quia demōstratio erit

E pollens pro scientia illius rei quid est: Propterea recte argumentatur Aris. si definiens scit demōstratione quid est, sciet quid est, ignorato quia est: quod est contra suppositionem. Quo vero ad verba attinet, Verbum illud an, cum dicit an triangulus græce est, Verum quia ita in græco multis modis potest & accentuari & proferri, ideo Philopon⁹ diuersimode verbū illud legit, nos vero excerpsimus veriorem sensum: Ideo non oportet immorari. — Verborum expositio.

ARGY. *Patet autem per ipsos etiam diffinitionum, quæ nunc aßignantur, modos, eos qui diffiniunt non ostendere esse. nam & si est medio quid æquale, tamen cur est ipsum diffinitū, & propter quod hoc circulus est quæretur. Poterit enim illud dicere quispiam diffinitionem orichalci etiam esse.*

DILVC Manifestum est autem & secundum nunc modos terminorum ꝙ nō monstrant definiētes quia est, nā & si est ex medio æquale quid, tamen propter quid est quod definitur, & propter quid est hoc circulus, non apparet. Esset enim & Orichalchi vtique dicere esse ipsum. — F — Nō apparet Verbū suppletū de linea interpretis.

Commē. si. expositio. Thom. Phi. Sim. & Tho. exp. Thomas exponit, ꝙ Arist. per exempla earum definitionum, quæ nunc assignantur, ostendat ꝙ qui definit aliquam rem, non demonstret quia res illa sit. Et videtur hæc expositio verbis primis satis bene conuenire: iuxta vero Philop. Simplicij atque Themistij interpretationem, debes scire, non nullos voluisse definitionem non esse syllogizandam de definito, quia ipsa seipsa, atque qua definitio est, Patet esse quod quid est de definito: & propter qd est de definito in eo ꝙ quid est. Cum enim dicitur circulus est figura, à cuius centro ad circunferentiam omnes lineæ ductę sunt ęquales, volunt hanc definitionem ex suijpsius natura de ipso circulo patere, quia sit illius vt quid est, & propter quid, vt quid est est, illius: Ideo non potest vt qd est de suo definito ostendi syllogismo, aut demonstratione, cum esse vt quid est, suapte natura pateat. Cōtra ergo hos obijcit Arist. & ostēdit per definitiones, quæ nunc solent assignari, non apparere illas esse, vt quid est de definitis, nec apparere cām, quare sunt vt quid est de suis definitis: & notanter dixit per definitiones, quæ sunt nūc quia posset dici esse alias definitiones, quæ nostris temporibus non patēt, quæ tñ fuerunt notæ illis: Inquit. Manifestū aūt est, & secūdū terminorum hoc est definitionū modos, qui nūc sunt nostris tpibus, & quibus cōsueuimus vti, ꝙ definientes non ostendunt quia est, s. definitio de definito vt quid est, neque ōndunt propter qd est definitio de definito, vt quid est: supple ex sola definitionum natura. Et probat exemplo definitionis circuli, & inquit. Nam & si circulus est aliquod æquale ex medio, vtpote figura plana, è cuius centro medio ad circunferentiam omnes lineæ ductæ sunt æquales, tñ ꝑꝑ quid est quod definit, hoc est propter quid circulus sit hoc, vtpote figura plana, è cuius medio omnes lineæ ductæ æquales sunt, vel ꝙ circulus sit illud, ex definitionis illius vi atque natura nō apparet. Verbum enim non apparet supplendum est, vt dicit Philoponus. Esset enim quantū est ex parte illius definitionis hoc est quantum esset ex vi illius definitionis posset quispiam dicere illā esse definitionē alterius rei. s. figmēti, vel cuiusuis, vtpote Montis Erei, qui græce dicit Orichalcos. Nō enim vi illius appet ipsam esse magis circuli q̄ Oricalchi, cū vi sua nō dicat se esse, vel nō esse circuli: & ita vi sua nō magis habemus ipsam esse circuli, q̄ Orichalci. Propterea inquit, tamē ꝑꝑ quid est quod definitur, s. circulus, figura & reliqua: & propter quid est hoc circulus, s. figura & reliqua, vel ꝙ circulus sit figura & reliqua, ex definitionis vi nō apparet, immo ipsum esse, idest ipsam circuli rationem esset, hoc est posset quispiā dicere ipsius Orichalci, cū nulla vis

Margin notes (left column): Verborū expō triangul⁹ & pro subiecto & ꝑ passiōe accipi pōt. — Duplex expō Philop. — Prima. — Secunda. — Notabile. — G — H

lavis ex ipsa apparet: vt sit magis circuli, quam Orichalci, cũ ex vi sua non se esse illius asserat.

ARGY. *Neq;.n.id esse posse quod dicitur, ipsæ definitiones insuper faciunt manifestum. neque illud & non aliud esse, cuius inquiũt diffinitionem esse, sed propter quid semper dicere licet.*

DILVCI. Neq; enim quia possibile sit esse quod dicit, assignant termini: neq; quia illud est, cuius dñt esse definitiõem, sed sp licet dicere ppter quid.

Com. 53. Posset adhuc quis dicere definitionem nõ asserere se esse definiti vt quid est, sed dicere ex sua vi se esse definiti, vel posse esse definiti. Obijcit contra definitionem ex sua vi non dicere se esse definiti, vel posse esse, nec dicere causam, cur possit esse, aut sit definiti. nam, postq; assignata est, licet quærere an definitio illius, cuius assignabat sit, & propter qd illius est, inquit. {Neq;.n. etiam quia possibile sit id esse definitũ, quod dicit esse suã definitionem, termini atq; definitiones ex suis naturis assignant, neque q illud sit id, cuius dicunt esse definitionem, sed sp definitionibus assignatis licet dicere pp quid definitio sit illius cuius assignatur, & an illius sit. Patet ergo definitionem non qua definitio est, se asserere esse definiti, vel propter quid sit definiti dicere.

ARGY. *Si igitur is, qui diffinit, aut quid est ostendit, aut quid ipsum nomen significat. Si diffinitio nullo pacto est ipsius quid est, erit ipsa profecto oratio idem quod nomen significans: at hoc absurdum est sane.*

DILVCI. Si ergo definiens mõstrabit aut quid est, aut quid significat nomen, si nullo mõ est eius quid est, erit vtique ratio nomini idem significans: sed est inconueniens.

Si, Vel Sed. Com. 54. Expõ Phil. Philo. legit hunc textum sic, vtrum definitio sit rei acquisitiua. vult Arist. respondere ad hanc qõnem hoc pacto. Si ergo duorum alterũ definiens demõstrabit, s. aut quid est, i. est naturam rei: aut quid significat nomen, hoc est significationem nomini cõuenientẽ, si nullo modo definitio est ipsius quid est, i. si nõ sit acquisitiua rei, erit vtique definitio ratio nomini idẽ significãs: hoc est eiusdem potentiæ cum nomine: sed hoc est inconueniens, s. definitionem significare idem cũ nomine. Vbi patet Philopo. legere ᴚ, pro si, quia dicit, si nullo modo & reliqua: hoc pacto exponit Simplic. Dicit.n. si definiens monstrabit aut est, aut quid significat nomen: si definitio nullo modo est sup. ostensiua quid rei, definitio erit oratio significãs idẽ quod nomen: hæc Simpl. Alij non imperiti exponunt, si ergo is qui definit demonstrat, aut demõstrat quid est res

Expositio aliquorum. aut quid significat nomen. Sed nullo modo definiens demonstrat quid est res: ergo demonstrabit quid nomen significat, quare definitio erit oratio significans idem, qd

Refutatio. nomen: quod quidem absurdũ est, & tunc iuxta hãc expositionem Arist. non soluit quæstionem, sed probat eũ, qui definit, non demonstrare.

ARGY. *Primo nanq; & non substantiarum, & eorum quæ nõ sunt in ratione rerum erit utiq; diffinitio. Nam & ea quæ non sunt significare nomine licet. Deinde omnes orationes diffinitiones erunt sine discrimine ullo. Fieri nanq; potest ut cuiuis orationi nomen ponatur. Quare diffinitionibus differemus omnes, atq; loquemur. & ilias ipsa diffinitio erit. Præterea nulla scientia demonstrabit, hoc nomen hoc indicare ac significare: ergo nec diffinitiones idipsum indicant. Ex his igitur nec idem esse diffinitionem ratiocinationemq; uidetur. Et insuper, neq; diffinitio nem demonstrare quidnam sit quicquam fieriq; non posse ut ipsum quid est demonstratione diffinitioneue unquam percipiatur, aut cognoscatur*

DILVCI. Primo quidem, quia & non substantiarum esset definitio, & eorum, quæ non sunt: significare.n. est, & quæ non sunt. amplius omnes ora-

A tiones definitiones erunt: esset.n. vtiq; nomen ponere cuilibet orationi, quare terminis vtique disputabimus omnes. & ilias definitio erit. Amplius nulla scientia demõstrat vtiq; quia hoc nomen huius aliquid ostẽdit. neq; igitur definitiones hoc assignant. Ex his igitur neq; definitio, & syllogismus idem videtur esse: neq; eiusdẽ definitio, & syllogismus. Adhuc autem q nec definitio aliquid demonstrat, aut monstrat: neq; qd est definitiõe aut demõstratione cognoscere ẽ.

Definitio a nominis significatione necessario se iungitur.

Com. 55. Quod vero absurdum sit definitionem esse idem, q significatio nominis, multifariam probat. Primo, quia tunc definitio esset non substantiarum, vtpote accidentium, quoniam horum sunt nomina, quæ possunt illa significare. Secundo, quia definitio esset non entiũ: quoniam contingit aliqua nomina significare non entia, vt

B Hippocentaurus, & Chimera & id genus. Tertio, tũc omnes orationes essent definitiones. nam potest imponi nomen cuiq; orationi, & illud nomen significabit idem, quod oratio: quare, cum significatio nõis sit definitio: & oratio, cui nomẽ imponitur, etiam significat idem quod illud nomen: iure omnes orationes essent definitiones: cũ æquivaleant nominibus in significãdo. Quarto si significatio nominis esset definitio, cum nos disputemus nominum significationibus, semper terminis hoc est definitionibus disputaremus. Quinto, tũc ilias, quæ est significatio nominis belli troiani, esset definitio. Vel sic, tunc ilias, id est significatio ilias, quæ est de bello troiano, esset definitio. Sexto nulla scientia demonstrat hoc vel illud nomen vel illud significare: definitiones sunt scientia, ergo definitio non demonstrat hoc nomen hoc significare.

Philopo. Philoponus vero sic intelligit, nulla scientia demonstrat per hoc, quia hoc nomen huius aliquid significat. non.n. medium in demõstratione est significatio nominis: at de-

C finitio est medium in demonstratione: ergo definitio non est significatio nominis. tunc epylogat, & enumerat, quę hucusque pertractauit: & dicit probatum esse definitionem non esse syllogismum. Secundo probatum est non esse eiusdem definitionem & syllogismum. Tertio probatum est definitionem nihil demonstrare. Vltimo probatum est quod quid est nec definitione nec demonstratione, nec diuisione, nec alijs id genus probari posse.

ARGY. *Verum considerandum est rursus, quid istorum bene & qd non bene recteq; dicitur. Et quid est diffinitio. & utrum aliquo modo sit ipsius quid ẽ demonstratio definitioue, an nullo sit mõ.*

DILVCI. Iterum autem speculandum quid horum dicitur bene, & quid non bene: & quid est definitio, & eius quod est, nunquid quodammodo est demonstratio, aut definitio, aut nullo modo.

Tex. 8

D

Com. 56. Repetit earum considerationum, quas dixit, nonnullas, & hoc proponit cum inquit. {Iterum autem speculandum quid horum pauloante consideratorum dicitur bene, & quid eorum dicitur non bene: & iterum secundo speculandum est quid est definitio. & tertio iterum speculãdum est vtrum ipsius quid est, sit aliquo modo demonstratio vel definitio, vel nullo modo. Et vt Philoponus declarat bene dictum est, eiusdem eodem respectu non esse demonstrationem & definitionem. bene etiam dictum est, quid ipsa definitio sit: est.n. oratio ex ijs, quæ ad essentiam pertinent, cõposita. Bene etiam dictum est, definitionem non esse demonstrationem. Bene etiam dictum est, ipsius definitionis non esse demonstrationem, neq; syllogismum diuisiuum, neq; Hypotheticũ neq; inductionem. hic emergit dubitatio, qũo vult retractare hæc, & quomõ asserit velle reuidere, quæ nõ bñ di-

Dubitatio.

Solutio. Com.8.

cta sunt: cum omnia bene dicta sint. Et dicendum vt Auer. innuit in Paraphraxi Arist. proponere velle reui dere quæ bene, quæ non bene dicta sunt, non quod illa nõ bene dicta sint, sed pp recipientes, qui bene dicta tanq̃ male dicta reciperent. Præterea, vt Themistius innuit, repetit hæc, vt altius eadem pertractet, quasi dicta ruminando. Et per aliquo modo, intelligit aliqua, vt sit sensus, vtrum definitionis sit aliqua demonstratio. & dicet definitionis materialis esse demonstrationem eam, cuius medium est formalis definitio. Et per nullo modo, intelligit vniuersaliter, vt sit sensus, an nulla demonstratio esse potest.

ARGY.

Cum itaq; scire quid est, & scire causam ipsius si est, idẽ sit, uti diximus, fieri potest, ut quid est ostendatur.

DILVCI.

Quoniam, sicut diximus, idem est scire quid est, & scire causam ipsius si est.

Com.57. Expõ Phil.

Vt Philop. inquit, Arist. aggreditur primum, s. quod definitio ostendi potest per definitionem. Et vtitur ad huius rei probationem primo his, quæ præostensa sunt. Ostendit. n. idem esse quid est, & propter quid est: & quod quærẽs quod quid est, causam quærit. nam qd quid est, & definitio est eius, cuius est, & causa: his præsuppositis, argumẽtatur hoc pacto, vt placet Alexan. Phil. & Simpl. qm̃, vt diximus, scire quid est, idest substantialẽ atq; definitiuam rationẽ rei, & scire causam ipsius si est, id est existẽtię rei idem est: litera est diminuta & deficit consequens secundum Alex. ideo sup. tu, vt Alex. inquit, contingit deinceps fieri demonstrationem definitionis. antecedens patet ex dictis, quia causa essendi eclypsim Lunæ est priuatio luminis in Luna obiectu terræ: & hoc est eclypsim esse. Sed quõ valeat hæc consequentia, idem est scire quid est, & causam existentiæ: ergo definitio demonstrari potest per definitionem, licet superius sit declaratum, adhuc declaratur. nam existentia demonstrari potest de aliqua re, quæ non scitur an sit, veluti de Dijs: & quidem per definitionem, vt nunc supponatur ex his, quæ diximus, definitio est rei existentis: quia idem est scire quid est, & causam ipsius si est: ergo definitio per alteram definitionem demonstrari potest: quare hypothetica patet: cuius si ponatur antecedens, relinquetur consequens.

Alex.

ARGY.

Cuius quidem hæc ratio est. est enim quædam causa, & hæc aut est eadem, aut alia, & si sit alia, aut est demonstrabilis, aut indemonstrabilis. Si igitur alia sit demonstrariq; potest, cũ causa sit medium, & prima figura ratiocinationis ostendatur, necesse est id quod ostenditur uniuersale esse & affirmatiuum, ut patet. Vnus igitur is est modus, quem nunc inquisiuimus, per aliud, inquam, ipsum quid est ostendere.

DILVCI.

Ratio autem huius est, quoniã est aliqua causa: & hæc aut eadem, aut alia est. & si vtiq; alia, aut demonstrabilis est, aut indemonstrabilis. si igitur est alia, & contingit demonstrari, necesse est medium causam esse, & in figura prima demõstrari, vniuersale enim & prædicatiuum est, quod demonstratur. vnus quidem modus nũc exquisitus est per aliud quod quid est mõstrare.

Definitio materialis p formalem ostendi cõtingit.

Com.58. expositio Phi.

Quòd definitio vna per alteram demõstrari possit, secunda rõne declarat, & non mõ per ostensa: & Phil. exponit hunc locũ valde bñ, propterea scdm eius expositiõem Arist. primo sumit in rerũ natura dabilẽ esse causam aliquã, & hoc inquit. { Qm̃ est aliqua cã: hanc non probat: quia patet. Est. n. aliqd causatum: ergo & aliqua cã. | Scdo sumit duplicem esse cãm. nã alia est, quæ eadẽ est definito, alia q̃ nõ est eadẽ definito, inquit. { Et hæc aut eadẽ, s. definito causatoq; est, aut alia à causato definitoq; ipso. cã eadem definito atq; causato, vt arbitror, est formalis, cũ sit tota essentia ipsius causati, qd definit, cæteræ vero cãę sunt aliæ à definito: materia quidem, quia nõ est essentia rei definitę, efficiens, & finis, quia sunt extrinsecus existẽ

E

tes. Tertio sumit, quod earum causarũ, quæ aliæ sunt à definito ipso, aliqua est demonstrabilis de suo causato, vtpote, qñ de illo ignoratur, alia vero est indemonstrabilis, s. quãdo de illo est per se manifesta, & hoc inquit. { Et si vtique alia, aut demonstrabilis est, aut indemõstrabilis. quæ p se de suo causato q̃ritur, est demonstrabilis, q̃ p se de suo cãto nõ querit, est indemonstrabilis, qa de suo causato manifesta est. ex his suppositionibus concludit primo esse aliq̃ causam, quæ est mediũ, s. eam, quæ indemonstrabilis est, vt est formalis: & aliq̃ esse demonstrabilẽ, videlicet eam, quæ non per se patet de suo causato, vt ipsa materialis. Itẽq; & demonstrationẽ talem esse in prima figura: qa cã materialis, cũ sit definitio materialis, vlr & affirmatiue prædicatur de eo, cuius est cã materialis, inquit. { Si igitur est cã aliqua alia à suo causato, & contingit demõstrari, ita vt sit non per se nota de suo cãto, necesse est aliquã causam esse, quæ est in demonstratione illius cãæ mediũ, & sup. aliquã causam esse demonstrabilem. Medium est formalis cã, quia est tota essentia causati, & eadẽ illi. demonstrabilis est causa materialis, q̃ est alia à causato, etiã efficiens, & finalis. Et necesse est demonstrabilẽ demonstrari de suo causato per indemonstrabilẽ in prima figura imo in primo modo. nam cã, quæ demonstratur, cũ sit definitio, vniuersalis & prædicatiua est. ex his deducit intẽtum quod proposuit, & inquit: Vnus quidem igitur modus nunc exquisitus est, quo demonstrari possit ipsa definitio: & est ipsam materialem definitionem demonstrari de definito per aliud quod quid est, s. per formalẽ definitionem, nã materialis, cũ sit alia à suo definito, non est per se nota de illo, formalis vero, cũ sit eadẽ suo definito, est p se nota de illo: iõ materialis per formalẽ demonstrari potest. Hæc græci quo ad hæc verba, & quidẽ dilucide.

F

Nam mediũ ipsorum quid est necesse est esse quid est, & proprium identidem proprium. Quare diffinitionum eiusdem rei alia ostendet, alia non ostendet. Atque hisce modus nõ est demõstratio ipsius quid est, ut antea diximus, sed ratiocinatio ad disserendi modum accommodata.

ARGY.

G

Horum enim quod quid est necesse est medium esse quod quid est: & propriorum ppriũ. Quare hoc quidem demõstrabit, illud vero nõ demonstrabit eorũ, quæ sunt quod quid est eiusdem rei, hic quidem igitur modus, quod non sit demonstratio, dictum est prius, sed est syllogismus logicus ipsius quid est.

DILVCI.

Definitionis non demonstratiõe, sed syllo probabili ostendi posse certissimum est.

Com.59.

Et qa quispiã dicere posset materialem definitionẽ esse demonstrabilẽ de eo, cuius est cã materialis, sed nõ per definitionẽ formalẽ, sed p aliud quippiã definito accõmodatũ: quasi cõfirmãdo id qd dixerat, refellit tacitã hãc rñsionẽ, & inqt. { Horũ. n. quæ sunt qd qd est demõstrabilia, necesse est mediũ esse qd est, & non ppriorũ accidentiũ aliqd, sed & ppriorũ maxime ppriũ: veluti est definitio formalis, q̃ est oĩm conuertibiliũ cum definito maxĩe propriũ. Huius rei pulchrũ exẽplum affert Phil. exempli gratia inquit, In Socrate feruet sanguis circa cor. in quo aũt feruet sanguis circa cor, irascitur. Si uero quispiã interroget, quæ sit cã eius, qd est eum, ĩ quo feruet sanguis circa cor, irasci, dicemus quod est appetitus vindictę: mõ formalis est hæc definitio iræ, & hac definitiõe in medio termino posita, concludet definitionẽ materialẽ in syllogistica demõstratione: ex his Arist. cõcludit, quare eorũ, q̃ sunt qd quid erat esse eiusdẽ rei, hoc quidẽ monstrabit, i. faciet demonstrationẽ, vt materiale, illud vero non mõstrabit, i. non faciet demonstrationẽ, vt formale quid est: hoc pacto exponit Phil. Aut sic, quare, eorum, quæ sunt quod quid erat esse eiusdem rei, hoc quidem monstrabit, scilicet est medium in demonstratione, vt formale quod quid est, illud vero non monstrabit, vt medium, sed erit potius demonstratum, vt materiale quod quid est.

H

Exemplum Philo.

{ Sed

Supiori ex tu cõi. 47. & inde.

Sed cõtra, quia superius dictum est totum oppositum. diximus enim definitionem demonstrari nõ posse de definito, vt quid est: & hic dicit oppositum, ait enim illam posse demonstrari per aliud quid est. Soluit, & inquit. ⁋Hic quidem igitur modus, ꝙ non sit demonstratio, dictum est prius, quia petit principium: ergo syllogismus, in quo materialis per formalem syllogizatur, non est demonstratio, sed est syllogismus logicus definitionis materialis, vt inquit est, quia ex probabilibus concludens, non autem demonstrãs. Et ita in toto hoc capit. cum dictum est ipsum quod quid est ꝑ aliud quod est demonstrari posse, sumpsimus demonstrari, pro dialectice ostẽdi, vt Philoponus inquit. ⁋Hæc sunt, quæ mihi videntur circa hæc obscura verba.

ARGY.

Quo autem modo fieri potest, ut quid est eliciatur ex demõstratiõe, deinceps dicamus oportet, hinc rursus initio sumpto. nam ut quærimus propter quid est prius habentes esse, interdũ uero & simul nota nobis hæc fiunt, sed nunquam fieri potest, ut antea cognoscamus cur est quàm percipiamus esse, sic pari ratione neque quid est quærere, neq; cognoscere possumus sine perceptione ipsius esse: fieri enim nequit ut quid est unquam sciamus, si ignoremus si est.

DILVCI.

Quo autem modo contingat, dicemus, dicẽtes iterum ex prĩcipio. sicut enim propter quid quærimus habentes quia, aliquando autem, & simul manifesta fiunt, sed neque prius propter quid possibile est cognoscere quàm quia, manifestum est ꝙ similiter et quod quid erat esse non sine quia est. impossibile enim est scire quid est ignorantes si est.

Com. 60.

Hactenus quomodo dialectice quod quid est ostendi potest, dictum est, nunc vero quõ per demonstrationem ostendi contingat, declarare proponit, & inquit. ⁋Quomodo autem contingat, s. definitionem per demõstrationem ostendi dicemus, dicentes iterum ex principio, tanquam nihil de re hac dictum sit. Proposita intentiõe exequitur, & primo præmittit suppositionem, ꝙ, sicut est in quæstionibus compositis, ita est in simplicibus. vt enim in compositis quæstionibus non possumus habere ꝑpter quid est, nisi prius quia est habuerimus: & sicut aliquãdo in talibus compositis quæstionibus simul habemus propter quid & quia est, & nunquam prius propter quid est, quàm quia est: vel sic, sicut in compositis quæstionibus dupliciter nos habemus aliqñ prius quia: & postea, ꝑpter quid, aliqñ simul, nũꝗ autem prius propter quid ꝙ̃ quia, ita etiam in simplicibus dupliciter habemus: aliquãdo. n. prius si est habemus, & postea quid est, aliqñ simul vtrunq;, & nunꝗ prius quid ꝙ̃ si est. Ex hac ergo similitudine vult hr̃e si est et quid est dupliciter se hr̃e, vt ad nos cõparata: aut ordine quodã, aut simul. & si ordine quodã nunꝗ̃ prius quid est ꝙ̃ quia est: hæc est suppositio. inquit. ⁋Sicut. n. ꝑꝑ quid quærimus habentes sup. prius quia ẽ: aliqñ autẽ & simul manifesta sunt, nunꝗ̃ autem prius ꝑꝑ quid possibile est cognoscere ꝙ̃ quia est, ex hoc infert idẽ esse in simplicibus qõnibus, & inquit. ⁋Manifestum est ꝙ silr̃ & quod quid erat esse scire non possumus sine quia est. Impossibile. n. est scire qd est ignorãtes si est, patet ergo nos bifariã posse scire qd est & si est, aut simul vtrunq; hñtes, aut prius habentes si est, & postea quid est. Tertio modo non est possibile. nõ. n. possumus scire qd est prius ignorantes si est, nec probauit hoc Arist. nisi ex similitudine accepta in quæstionibus compositis.

ARGY.

Habemus autem si est nonnunquam per accidens, nonnunquã aliquid habentes ipsius rei. ueluti tonitrum esse scimus, habentes sonum quendam nubium esse. & defectionem, lucis esse quandam priuationem. hominem item quoddam, animal esse, et animam etiam id esse, quod ipsum se motu ciet.

A

Hoc autem si est aliquando secundum accidens habemus: aliquando autem habentes aliquid ipsius rei. vt tonitrum, quoniam sonus quidam nebularum est: & defectum, quoniam priuatio luminis est: et hominem, quoniam animal quoddam est: & animam, quoniam ipsum seipsum mouens est.

DILVCI.

Supposuit nos posse hr̃e si est, & quid est, aut simul, aut si est prius ꝙ̃ quid est, nunc hanc suppositionem volẽs declarare, præmittit vnã distinctionem: ꝙ nos possumus habere existentiam rei dupliciter: aut ab his, quæ per accidens insunt ipsi rei, cuius exemplum ponit Phil. vt si Socratem cognosceremus esse, ex eo quia est albus, aut quia latos vngues habet: aut ab his, quę rei insunt essentialiter & per se, vtpote, vt exponit Philo. si cognosceremus existentiam rei cognoscentes aliquã partem essentiæ rei essentialiter atq; per se illi inexistentẽ, vt quando cognosco tonitrum esse, quia est aliquis sonus nebularum, & cum cognosco esse eclypsim, quia est priuatio luminis, et cum cognosco hominem esse, quia est aliquod animal: vtpote rationale, aut mortale: similiter & cum cognosco animã esse, quia ipsa seipsam mouet.

Com. 61.

Phi exẽplũ.

B

ARGY.

Quæ igitur per accidens esse scimus, necesse est ad eorũ percipiendum quid est nullo modo nos quicquam habere. neq; enim illa esse scimus, atq; quærere quid est non habentes esse, perinde atq; est si nihil prorsus quæratur. Quorum autem habemus aliquid eorum, quid est facilius percipere possumus. quapropter ut habemus ipsum esse, sic & ad ipsum quid est percipiendum sumus dispositi.

DILVCI.

Quæcunq; quidem igitur secundũ accidens scimus quia sunt, necesse est nullo modo se habere ad quid est: neq; enim scimus quia sunt. ꝗ̃rere autem quid est non habentes quia est, nihil est quærere. Secundum quæcunq; autẽ habemus aliquid, facile est quærere, quare quemadmodum habemus quia est, sic habemus ad ipsum quid est.

C

Facilius ad qd ẽ ꝑ ꝑpria ꝙ̃ extranea, siue cõia accidẽtia dispo nimur.

Est quærere verbũ additum de lnĩa interpretis.

Com. 62.

Expõ Philopo.

Philop. vr̃ velle, ꝙ Arist. intendat ꝓbare ꝙ ea, ꝗ sunt per accidens, non conferũt ad inuẽtionem definitionis qa non sunt immediata, neq; ꝑpria subiectis rebus, sed oĩno aliena: & ait ꝙ non solum, vt inquit Philo. hæc non cõferunt ad inuentionẽ definitiõis, sed neq; ad acquisitionem existentię rei. non. n. cognoscitur Socratis existẽtia eo qa dicatur esse, aut Musicus, aut Grãmaticus, aut albus, qui vero tentat scire rem ab his, quæ illi per accidens insunt, non solũ non poterit cõpræhendere quid est, i. naturã rei, sed oĩno neq; existentiã rei si inter entia sit aliqd vnũ: nam qõ acquirens rem simplr̃ accidentibus, nõ est qõ. In quibus vero sumimus non quæ per accidẽs, sed quæ per se insunt, vt partes rei, in illis facilius venamur definitionem. hæc Phil. Ego vero puto Arist. nunc declarare qñ simul si est, & quid est habemus, & qñ non: præmisit. n. distõnẽ & nunc illa vtit: & vult nos non hr̃e simul si est & qd est, qñ si est per accidentia, sciuerimus. probat: quia, qñ nos scimus si est per accidẽtia, nos non scimus si est: & si ꝑ accidentia nõ scimus si est, ergo nec qd ẽ: non. n. possumus scire quid est ignorato si est. inquit. ⁋Quæcunq; quidem igit̃ scd̃m accidens scimus quia sunt, necesse est nullo modo se hr̃e ad quid est, & ita quæ scimus si est per accidẽtia non scimus quid sint simul, probat, & inquit. ⁋Neq;. n. scimus quia sunt, q. d. ꝑ talia accidentia: ergo nec qd sunt: quærere autem quid est non hñtes prius quia est, nihil est quærere. Patet ergo si est, qd̃ scitur per accidentia, non simul scire cũ ipso rei quid est: cũ reuera non sciat̃ res quia est per talia accidentia. Deinde exponit qñ simul vel de facto, vel de facili, & inquit. ⁋Secundũ quæcunq; hẽmus

D

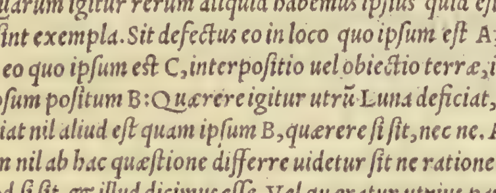
Propria expositio.

aliquid. hoc est quæcunque vero scimus quia sunt, per aliquid essentiale eis, facile supple est quærere quid est: est quidem facile, quia habens partem rei, videtur facile habere totum. qui enim scit rem esse per aliquam partem definitionis, videtur scire partem definitionis: et ita facile simul potest scire totam. Ex his concludit quomodo ad quid est disponimur per cognitionem ipsius quia est, & inquit. {Quare quemadmodū habemus quia est, sic habemus, id est disponimur ad ipsum quid est: quia si habemus quia est per accidentia disponimur per accidēs ad ipsum quid est: & si habemus quia est per aliquid essentiæ rei, disponimur facile ad habendum totam definitionem. Themistius ad expositionem huius excerpti notat accidentia quædam esse, quæ rei existentiæ non insunt: et hoc pacto Chrysippus ostendit Deos esse, quia visitantur altaria: Stoici vero Deos esse asserūt, quia mortalibus suppetias plurimas afferunt. hæc probatio est ab accidente, quod non existit in re. Quædam vero sunt, quæ adsunt in re: & hæc duplicia, alia proprius, alia remotius: per accidentia remotiora non ostenditur existentia rei propriæ, vt dixit Aristo. per accidentia vero propiora ostendit aliquo modo rei existentia, non tamen facile per hanc existentiæ cognitionem scimus quid est, licet disponimur ad illud: at per ea, quæ per se, & essentialiter insunt, facile scimus quid est. Propterea ait ita nos disponi ad percipiēdum quid est alicuius rei, Sicut habemus illius quia est: & quia per accidētia extranea non habemus quia est, ideo non disponimur ad percipiendum quid est: quia vero per accidentia, quæ rei insunt, habemus aliquo modo quia est communiter, si communia sunt, proprie si propria sunt: Ideo disponimur ad percipiendum quid est communiter, vel proprie, licet non facile: sed quia per partes definitionis scimus quia est propriissime, ideo disponimur facile ad percipiēdum quid est: hæc ex Themistio, & bene.

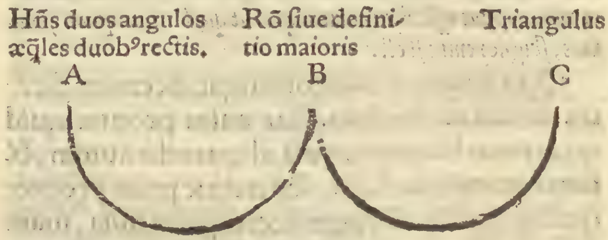
Quæ The.

ARGY. *Quarum igitur rerum aliquid habemus ipsius quid est earū hæc sint exempla. Sit defectus eo in loco quo ipsum est* A, *Luna in eo quo ipsum est* C, *interpositio uel obiectio terræ, in quo est ipsum positum* B: *Quærere igitur utrū Luna deficiat, an nō deficiat nil aliud est quam ipsum* B, *quærere si sit, nec ne. At idipsum nil ab hac quæstione differre uidetur sit ne ratione eius. Quod si sit, & illud dicimus esse. Vel quæratur utrius partium contradictionis sit ratio, utrum habendi duobus rectis æquale, an non habendi. Quod cum inuenerimus, & esse simul, & propter quid scimus, si modo sit medium.*

DILVCI. Quorum igitur habemus aliquid ipsius quid est. primum quidem sit defectus in quo A, Luna in quo C, Oppositio terræ in quo B, Vtrum quidē igitur deficit aut non, B quærere est, vtrū est aut non est. Hoc autem nihil differre quærere quàm si est ratio ipsius. Et si sit hoc, & illud dicimus esse: aut vtrius contra dictionis est ratio. Vtrum habendi duos rectos, aut non habendi. Cum autem inueniamus simul quia & propter quid est, scimus si per media sit.

Com 63 Dixit aliquando simul haberi si est, & quid est, vtpote quando si est scitur per definitionem rei, cuius quærimus existentiam. Aliquando autem dixit nos habere si est, & non quid est: vtpote quando scimus si est per aliquod accidens eius, cuius quærimus est: Hæc nunc per exēpla ostēdit, & inquit. {Quorum igitur habemus aliquid ipsius si est. idest eorum, quorum existentiam habemus per aliquam definitionem eorum, quorum quærimus existentiam. Exemplum primum sit sic, vt sit defectus, vel deficiens in quo A: Luna sit in quo C: oppositio terræ siue paciens oppositionem terræ, sit in quo B. Patet igitur terminis sic dispositis, quod cum quærimus, vtrum deficiat Luna, aut non, B est quærere, vtrum est aut non est. Hoc autem nihil est quærere quàm si ipsius defectus sit aliqua ratio causalis & definitiua: nam, si habemus quod sit & aliqua ratio causalis defectus definitiua, illud dicimus esse: nam simul habemus esse defectum, & quid defectus est; hoc est primum exemplum. tangit secundum, & inquit. {Aut ipsum B vtrius contradictionis est ratio causalis & definitiua, vtrum eius contradictionis partis, quæ est habendi duos rectos, aut eius contradictionis partis, quæ est nō habendi duos rectos: nam si sit definitiua ratio et causalis definitio eius partis, quæ est habere duos rectos, in. a. pone duos rectos habens, In b pone rationem definitiuam, atque causalem eius prædicati, quod est positum in. a.

scilicet habendi duos rectos. In. c. vero pone triangulum, & tunc patet, quod cum inuenerimus B esse rationem definitiuam atque causalem ipsius A, quod est habere duos rectos, simul quia, & propter quid scimus. nam scimus ipsum habere duos rectos esse: & propter quid: & quid est ipsum habere duos rectos, scimus dico simul quia & propter quid: si modo per media sit hæc scientia, quæ media sunt definitiones causales, & definitiuæ rationes. Sed dubitabis & non ab ratione: quia proposuit declarare quando simul scimus si est, & quid est. Et tamen declarat per exempla quando simul quia est, & propter quid est. Et dicendum in accidentibus idem esse si est, & quia est, accidentis enim esse est inesse. Idem enim est scire defectum esse, & defectum inesse Lunæ. Similiter idē est scire propter quid est, & quid est. nam propter quid est est ratio causalis, atque definitiua ratio prædicati: cuius quærebamus existentiam.

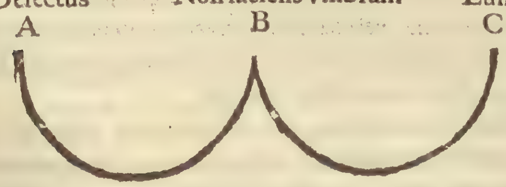
Dubiū Solutio. In accidentibus idem est si & quia est scire pp quid est & quid ē.

ARGY. *Quod si non sit, esse quidem scimus, propter quid autem nescimus. Atque idipsum hoc exemplo patefieri potest. Sit nanque* C *Luna,* A *defectio,* B *non posse, cum est tota refecta lumine umbram efficere intercedente manifesto corpore nullo. Si igitur* B *quidem ipsi* C *insit,* A *uero competat ipsi* B, *Lunā quidem deficere notum sit nobis. Cur autem deficit nondum est notum. Atque defectionem quidem esse scimus, sed quid est defectio nescimus. Atque cum* A *quidem ipsi inesse* C, *patet, quæritur autem propter quid inest, nil aliud tū quæritur quā quid, nam sit ipsum* B, *utrum obiectio terræ, an econuerso Lunæ, an lucis eius extinctio. Hoc autē alterius extremi ratio est, ut hoc in exemplo ipsius* A. *Est enim defectus obiectio terræ. Præterea quid tonitruum est extinctio ignis in nube: propter quid tonitat, quia ignis in nube extinguitur. Nubes sit* C, *tonitruū* A, *ignis extinctio* B: *igitur ipsi* C, *nubi inquam,* B *ipsum inest, extinguitur enim ignis in nube: At huic* A, *ipsum inest tonitruum seu sonus. Atque* B, *ratio ipsius est* A, *primi inquam extremi. Quod si rursus huius aliud medium sit, id ex hisce rationibus erit, quæ restant.*

DILVCI. Si vero nō, quia scimus, propter quid autem non

non scimus. Sit igitur Luna c, defectus a, Lunā plenam vmbram non posse facere nullo nostrū medio manifesto existente, in quo b. Si igitur in c est, quod est Lunam non posse facere vmbrā, cum nullus nostrum in medio sit, in hoc autem a, quod est deficere: quia deficit quidem manifestum est, sed propter quid, nondum. Et quia defectus est quidem scimus, quid autem est, nescimus. Cum autem manifestū est quia a in c est, propter quid autem est quæritur: b est quærere quid est, vtrum sit obiectio aut conuersio Lunæ aut extinctio Luminis. Hæc autem est ratio alterius extremi, vt in his, quæ sunt ipsius a: est .n. defectus obiectio à terra: quid ē tonitruū, ignis extinctio in nube: propter quid tonat, propter extingui ignem in nube. sit nubes c, tonitrum a, extinctio ignis b: in c igitur nube est b, extinguitur enim in ipsa ignis, Huic autem inest Sonus, & est ratio ipsius a primi termini. si autem iterum huius aliud medium sit, ex reliquis erit rationibus.

Com. 64. Declarauit in quibus scimus simul quia est, & quid ē, & dixit nos scire simul si est, & quid est, quando scimus quia est per medium, hoc est per causam: nā causa est definitio causalis. Nunc vero declarat quando non scimus simul quia est, & quid est, & inquit. {Si vero non scimus per medium, s. causale alicuius rei existentiam, sed per accidens illi existentiæ, quia est scimus, quid autem res sit, nescimus: & ponit exemplum. sit Luna c, defectus a, Lunam plenam omni impedimento deducto vmbram non posse facere, dico omni impedimento deducto, ita vt nec nebula occultet Lunam, nec aliquo nostrum in medio existente manifesto, quo ipsa Luna occultetur. Lunā igitˀ plenam omni impedimento deducto vmbram non posse facere ponatur in quo b. Si igitˀ terminis sic dispositis, In c est b, hoc est in Luna est non posse facere vmbram: cum nullus nostrum in medio sit. Hęc enim vera est, Luna nō facit vmbram deducto omni impedimento. In hoc autē, s. b est a, quod est deficere: quoniā omne lumine deficiens non facit vmbram.

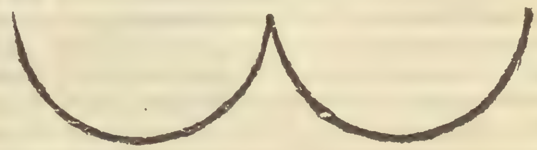

Terminis et propositionibus ita concessis, quia deficit Luna quidem manifestum est, sed propter quid deficiat nondum manifestum est. & ne quis dicat exemplum nō esse ad propositum, quia nos loquimur in quæstione simplici. & exemplum est in composita. Ideo subdit, & quia defectus est, quidem scimus: quid autem est defectus, nescimus. Et ita patet in simplici quæstione quando non simul scimus quia est, & quid est. Deinde ostēdit ordinem in quæsitis, vt ostendat hoc, quod dictum est, esse bene dictum, & inquit. {Cum autem manifestum est quia a defectus in c Luna est: & quæritur propter quid a inest ipsi c, hoc quærere est b quærere quid est, vtrum sit obiectio aut conuersio Lunæ: aut extinctio lucis. Ab antiquis tres causæ eclypsis Lunæ assignatæ sunt. Quidam enim dixerunt Lunam eclypsari, quia habet duas facies, alteram lucidam, alteram Opacam: cum conuertit ad nos Opacam faciem, dixerunt illam eclypsari. Alij dixerūt Lunam ex

Tres cāę de eclypsis Lunę assignatę fuerūt ab antiquis.

A tingui in sua luce certo tempore, & certo non. Dicebant vero eclypsari, cum extinguitur in luce. Veriores dixerūt Lunam eclypsari cum terra interponitur inter ipsam & Solem. Propterea Aristo. dicit b quærere est quid est, vtrum obiectio terræ, quæ reuera causa est eclypsis, aut conuersio Lunæ: aut extinctio luminis. Verum istę vltimæ duæ causæ, vt Philoponus inquit, falsæ sunt. Sed quęuis assignetur, hæc, vt Arist. inquit, est ratio, & definitio alterius termini, vt in his definitionibus, quæ sunt ipsius a, est enim defectus obiectio à terra, & ita ē definitio prædicati, cum reponatur in his definitionibus, quæ sunt ipsius a, quod est prædicatum. Et non contentus vno exēplo, apponit aliud secundum Pythagoram, vt dicit Phil. & inquit. {Quid est tonitrum ignis extinctio in nube facta: ppq̄d tonat, quia extinguitur ignis in nube: ergo sit nubes c, tonitruum a, extinctio ignis b: terminis sic dispositis, c igitur nube est b, extinguitˀ enim in ipsa nube ignis huic autem b inest sonus siue tonitrum: quod enim extinguitur in nube, tonat. Patet etiam hoc exemplo b esse

B rationem definitiuam atq; causalem ipsius a primi termini. Si autē iterum huius aliud medium sit, ex reliquis erit rationibus.

Quæ Sā th. Thomas bonus Arist. interpres exponit hæc, Si autē īquit. {Oportet accipere adhuc aliud medium ad demōstrādum definitionem maioris, aut de subiecto, aut de ipsamet maiore, ex reliquis erit rationibus: hoc est tale me-

C dium erit ex rationibus subiecti. nā definitio subiecti pōt esse medium ad demonstrandum definitiōem maioris de maiore, & de subiecto illius maioris. potest enim definitio hominis esse medium ad demonstrandum aptum ridere de risibili, & de ipso homine. Philoponus autem hęc

Philop. Arist. dicit addere, quia contingit quandoq; demonstrari prædicatum aliquod de subiecto per aliud prædicatum per se: quod per se competit prædicato demonstrato, vt si demonstraremus risibile de homine per disciplinæ capax, hoc pacto, omnis homo est disciplinæ capax: omne disciplinæ capax est risibile: ergo omnis homo est risibilis. Vbi patet risibile de homine demonstrari per quodam prædicatum per se de risibili. & de homine: qd non est definitio risibilis: ideo dicit, Si autē iterum huius maioris propositionis, videlicet omne disciplinæ capax est risibile, aliud medium sit, quia medium non est definitio: ex reliquis erit rationibus demonstrandum, vtpote ex ratione risibilis prædicantis de homine, & ita quotiens demonstratur passio de aliquo subiecto, & nō per definitio-

D nem passionis, sed per aliam passionem, potest adhuc accipi aliud medium, s. definitio passionis illius ad probandam maiorem propositionem: hæc vt puto, Philoponus intelligit.

ARGY. *Quo igitur pacto sumitur ipsum quid est, & fit notum, satis iam diximus. Quare ratiocinatio quidem ipsius quid est demonstratio quæ non sit per ratiocinationem tamē innotescit & demonstrationem. Quo circa neque sine demonstratione fieri potest, ut cognoscatur ipsum quid est, cuius est alia causa, neque rursus ipsius est demonstratio, ut in dubitationibus etiam diximus.*

DILVCI. Quomodo quidem igitur accipitur quid est, & fit notum, dictum est. Quare syllogismus ipsius quid est non fit, neque demonstratio, mani

festum

festum tamen est per syllogismum & demōstrationem. Quare neq; sine demonstratione est cognoscere quid est, cuius est causa alia, neque est demonstratio ipsius, sicut & in oppositionibus diximus.

Com. 65. aliud est q̄d esse demonstrationē alicuius & aliud esse notum per demonstrationem.

Epilogat, & propositum concludit. Vbi debes scire aliud esse alicuius esse demonstrationem, & aliud est esse aliquid notum per demonstrationem, vel non sine demōstratione. Prædicati quod de aliquo subiecto demonstratur, demonstratio atque syllogismus est, et ipsum per demonstrationem innotescit, medium vero per quod prædicatum illud de subiecto demonstratur, per demonstrationem innotescit, quia non sine demōstratione patet: nō tamen eius est demonstratio aut syllogismus, cum de nullo vt prædicatum demonstratur, vult igitur, vt Philopo. & Simplicius exponunt, definitionis non esse demonstrationem tanq; prædicati: quod de subiecto demonstretur, sed vult ipsam per demonstrationem haberi, quoniam in demonstratione simul habetur quia est, & quid est, inqt. Quomodo quidem igitur accipitur quid est, & fit notū, dictum est, & mihi videtur verbum quare legendum esse causaliter. q. d. causam eius, quod Epylogauit, dicens: nam syllogismus ipsius quid est, vt de altero prædicantis non fit, neq; demonstratio, manifestum tamen est per syllogismum & demonstrationem, saltem quia connotescit cum eo, quod demonstrat. Et propterea concludit, quare neq; sine demonstratione est cognoscere quid est, eius rei videlicet, cuius est alia causa, & definitio causalis. Neque est demōstratio ipsius, vt prædicati, vt in oppositionibus diximus, quia esset petitio principij. Ex his apparet quomodo definitio, causa, et medium idē est, vt Themistius colligit. Nam definitio est medium compositionis syllogisticæ, cā vero essendi prædicati, definitio aūt prędicati.

ARGY.

Est autem quorundam quidem alia quædam causa, quorundam autem non est. Quare patet ut ipsorum quid est quædā uacare medio principiaq; esse. Quæ quidem & esse, & quid sunt suppōere, uel alio modo facere manifesta oportet. Quod Arithmeticus facit. Nam & quid sit unitas, et unitatē esse supponit. Eorum autem, quæ medium habent, & quorum est aliqua causa, alia à substantia, fit, ut per demōstrationem ipsum quid est, ut diximus, declaretur, non demonstretur.

DIRVCI. Tex. 9.

Est autem quorundam altera quædam causa, quorundam autem non est. Quare manifestum est quoniam & eorum, quæ sunt quid est, alia quidem sine medio & principia sunt, quę & esse, et quia sunt suppōere oportet, aut alio modo manifesta facere: quod quidē Arithmeticus facit. Et namq; quid est vnitatem supponit, & quia est. Sed habētium medium, quorū est quędam altera causa à substantia, est per demonstrationem, sicut dictum est, ostendere, non quid est demonstrantes.

Com. 66. expō Philo.

Iste textus non est leuis, nec clarus, vt vides, Philoponus exponit, q̄ Aristo. postquam declarauit in ipso quia est, quod per causam demōstratur, videri ipsum quid est, nunc ostendit nō esse hoc in omnibus. nam definitionum alia est, quæ nec per demonstrationem, nec in demonstratione innotescit, alia vero, quę licet non demonstratur, in demonstratione innotescit: procedit autem à diuisiōe rerum ad diuisionem definitionum: & inquit. Est autem quarundam rerum, quæ alteri inexistunt, vt irę, eclypsis, tonitrui, & cæterarum id genus, altera quædam causa, qa ipsę non sibijpsis causæ sunt, vt alteri insint: non enim ipsa ira sibijpsi causa est, vt alicui insit: nec eclypsis, vt insit Lunæ, nec tonitrum, vt insit nubibus. Quarundam autem rerum, quæ alteri insunt, non est altera causa, sed ipsę

E sibijpsis causæ sunt, vt alteri insint, vt linea, vnitas, punctus, & similia: vnumquodq; enim horum ipsum sibijpsi causa est. linea enim sibijpsi causa est, quatenus est longitudo sine latitudine, & vnitas similiter sibijpsi causa est, & si quæris hæc habere causam, quia sunt accidentia. Respōdet Thomas, & quidem bene, hæc habere causam, sed nō vt contrahuntur ad aliquod genus subiectū alicuius scientiæ. vnitas enim, licet habeat causam, non tamen, vt contrahitur ad Arithmeticā, cuius subiectum est vnitas, habet causam: nam in numeris est deuenire ad vnitatem, cuius in hoc genere nō est aliud principium. Ex hac diuisione rerum concludit diuisionem definitionum: et declarat quæ definitiones in demonstratione patent, & quæ non patent, sed sunt per se notæ vel per sensum, vel seipsis, & inquit. Quare manifestum est quoniam & ipsorum q̄d quid est siue definitionū, alia quidem sine medio, & principia sunt, sine medio quidem, quia earum non est demōstratio: principia vero, quia ipsa & esse et quia sunt supponere oportet, aut alio modo manifesta facere, vtpote per

Dubō Rn̄sio Sanc. Tho.

F sensum. Sic igitur patet esse quasdam definitiones, quæ nec demonstrantur, nec in demonstratione innotescunt, sed, vt principia in scientijs supponuntur, & tales definitiones earum rerum sunt, quæ in scientijs sibijpsis causæ sunt. Quod quidem Arithmeticus facit. nam & quid vnitas sit supponit, & quia est. deinde tangit aliud membrū, & inquit. Sed rerum, quæ habent medium, hoc est, sed rerum, quæ alteri insunt per medium, quarum est altera causa ab ipsarum substantia siue existētia: vt sunt ira, eclypsis, tonitrum, & id genus: ipsum supple quid est, est vt dictum est, per demonstrationem ostendere, non tamen quid est demonstrantes. Sic igitur definitiones altæ sunt, quæ in demonstratione innotescunt, licet per demonstrationem, vt prædicata non demonstrantur: & hæc sunt earum rerum, quæ non sunt ipsæ sibijpsis causæ essendi, sed in subiecto genere alicuius scientiæ habent alteram causam, ideo clarescunt, atq; simul cum demonstrationibus

G inuestigantur. Quo vero ad verba attinet, uerba illa definitiones quidem secundum speciem factæ nullum habent medium, quo demonstrentur: sed definitiones secundum materiam factę possunt habere medium, non legi in Gręcis codicibus, nec Philoponus, nec Simplicius in suis libris habebant, nec sunt ad propositum expositionum Græcorum, propterea recte Thomas iquit, illa fuisse potius glossam, quæ per errorem scriptorum introducta est loco textus.

Verborū el positio.

ARGY.

Cum autem definitio dicatur esse oratio ipsius quid est, patet quandam definitionem oratiōem esse, quæ id explicat quod nomen significat, uel quæ nominis interpretationem complectitur, ueluti quid significat triangulus nomine, quem habentes esse, quærimus deinde propter quid est.

DILVCI.

Definitio autem, quoniā dicitur ratio ipsius quid est, manifestum est, quoniam aliqua quidē

H ratio erit ipsius quid significat nomen, siue altera ratio nominalis, vt ipsum quod significat, q̄d est inquantum triangulus, quod quidem habētes quid est, quærimus propter quid est.

Com. 67.

Duo hucusq; declarauit, an definitionis sit demonstratio, & quomodo definitio in demonstratione colligatur: At nunc distinguit definitionem, & declarat quot modis dicitur definitio. & hoc propter duo, vt Phil. inquit. Et vt intelligamus de qua definitione ea, quæ dicta sunt intelligenda sunt, & vt sciamus quid ipsa definitionis definitio sit: Cum enim definitio sit multiplex, non potest sciri quid ipsa definitio sit, nisi multiplicitas tollatur, inquit. Quoniam autem definitio dicitur ratio ipsius quid est, et quid est duplex est: aut quid est absolute, aut quid est ipsum nomen significans, manifestum est, quoniam definitio duplex est, aliqua quidem ratio erit ipsius significantis, vt ipsius quid significat nomen. Siue, quod idem est, altera

altera est ratio nominalis, quæ dicitur interpretatiua nominis: altera supple erit ipsius significati, vtpote quid ipsum est: & ponit exemplum nominalis definitionis, & inquit. {Vt ipsum nomen triãgulus, quod significat, quid est inquantum triangulus, hoc est inquãtum nomen triãguli. Deinde sequuntur illa verba quod quidem habẽtes & reliqua, & possunt legi sic: quod quidem habentes qd est illud quod significat, quærimus, ꝑpter quid est. & tũc iuxta hanc expositionem velle videtur Aristo. de nomine esse duas quæstiones, vt quid significat nomen, propter quid significat. vt hoc nomen lapis quid significat, si dicitur Silicem, vel marmor, quæri potest vlterius: quare & possumus dicere quia ledit pedem. Similiter de nomine triangulus, quæri potest quid hoc nomen significat, & possumus dicere hanc figuram, quæ in puluere est: iterũ si quis quærat propter quid, dicemus, quia triangulus dicitur, quia est trium angulorum. Vel lege sic, quod quidem significatum trianguli habentes, quid est, id est esse, & ꝙ sit, quærimus propter quid est, & tunc vult sciri aliquando rem esse ex interpretatiua ratione, & quum scit rem esse ex interpretatiua ratione, quærimus propter qd est res illa. Philo. legit sic: quod quidem habentes qd est, hoc est quam definitionem nominalem, cum inuenimus prius ꝙ est, tunc quærimus propter quid est: id est causalem rei definitionem: quæ est assecutiua naturæ rei. & ita innuit ordinem definitionũ, est enim definitio nominalis prior, postea essentialis, quæ est & causalis: & hæc expositio magis placet.

Philop.

ARGY. *Difficile autem est hoc pacto sumere ea quæ nescimus esse. causamq; difficultatis antea diximus: nam neq; si sint an nõ sint scimus, nisi per accidens.*

DILVCI. Difficile autem est sic accipere, quæ non scimus quia sunt. causa autem prius dicta est difficultatis, quia neq; si est aut non est scimus nisi secundum accidens.

Com. 68. Expositio. Philo.

Quia Arist. accepit duas esse definitiones, alteram nominis, alteram rei, quam causalem, & propter quid appellauit, nunc, vt Philop. arbitratur, ponit differẽtiam inter illas: & vult definitionem nominis posse haberi sine præscientia ipsius quia est. scimus enim quid nominis vacuũ & non scimus quia est. At definitio rei haberi non potest nisi præsciamus quia est res. et iuxta hæc lege difficile autem, immo impossibile est sic, id est quiditatiue, accipere ea, quæ non scimus quia sunt: & causa difficultatis dicta est prius, s. quia si est pręcedit quid est. At quid nominis haberi potest sine præscientia existentiæ rei. Et dices contra, quoniam definitio quid nominis videtur sufficere pro scientia existentiæ rei. Respondet talem non sufficere, quia neq; si est aut non est scimus per definitionem quid nominis, sup. nisi per accidens, vtpote inquantũ ratio nominis sumitur aliquo modo ab accidẽtibus rei, quæ significatur per nomen. Vel fortasse aliter hæc verba intelligi possunt. dictum est enim post sciẽtiam nominis esse scientiam quid rei. Contra quis obijceret, quia tũc quid rei posset haberi sine præscientia existẽtiæ, cum statim ad quid nominis sequatur quid rei. Respondet difficile autem est sic, s. quiditatiue accipere ea, quæ non scimus quia sunt: & ita post scientiam quid nominis, non statim scimus quid rei, nisi cum difficultate, & causa difficultatis dicta est prius: quia non modo ignoramus quid est ignorato quia est, immo non possumus scire quia est nisi sciamus quid est, quia ignorato quid est, ignoramus quia est, & solum per accidens posset sciri. Quare intelligendum est post scientiam nominis sequi scientiam quid rei, non tamen sine scientia existentiæ illius rei. Sed post scientiam quid nominis, habebimus simul quid rei, & quia est per artem superius assignatam. Diximus enim quia est quando habetur non per diffinitionem, non sciri nisi per accidens.

Alia expõ.

A

ARGY. *At enim oratio est una dupliciter. alia namq; coniunctione est una, ut ilias, alia quia unum de uno declarat, non per accidens. una igitur hæc est diffinitio diffinitionis quam diximus. Alia autem est diffinitio oratio quæ declarat propter quid est. Quare prior significat quidem, sed non ostendit, posteriorem autem patet quasi demonstrationem esse ipsius quid est, positione differentem à demonstratione.*

DILVCI. Ratio autem vna dupliciter est. hæc quidem coniunctione, vt ilias: alia vero vnum de vno ostendens non per accidens. vnus quidem igitur terminus termini est, qui dictus est, alius vero terminus est ratio demõstrans propter quid est: quare prior significat quid est, demonstrat autem minime. Posterior vero, manifestum est quoniam erit vt demõstratio ipsius quid est, positione differens à demonstratione.

Tex 10. Quæ definitio positione differẽs a demonstratiõe

B

Com. 69.

Dictum est definitionem esse rationem, siue orationẽ ipsius quid est, propterea ex his, quæ orationi accidũt, vt Philop. inquit, ponit accidentia definitionis, & inquit. {Ratio autem vna dupliciter est: hæc quidem cõiunctione vna est, vt ilias. tota enim historia de bello Troiano est vna oratio cõiunctione vnius dictiõis, quæ est hæc, ilias. Significatur enim tota oratio de bello troiano vno nomine, videlicet ilias. Potest etiam oratio esse vna coniũctione, i. copulatione, vt copulatiua propositio, Socrates est philosophus, & Socrates est musicus: vel disiunctione, vt omne ens est agens vel patiens. sic igitur oratio est vna primo modo, quæ coniunctione est vna, siue illa coniunctio sit dictio, siue nota: alia vero dicitur vna, quia declarat vnum prædicatum & non per accidens de vno subiecto, eo ꝙ est assecutiua vnius naturæ. Dixit non per accidens, quia si per accidens prædicaretur prædicatum de subiecto: cum accidens sit aliud quid ab ipso subiecto, talis definitio non dicetur vna oratio. sic igitur oratio dupliciter dicitur vna: aut coniunctione, aut essentia, & vnitate prędicati. Quare, cum definitio sit oratio, etiam definitio dicetur vna dupliciter, coniunctione, & sic definitio nominalis est vna: aut vnitate prædicati, & sic definitio qd rei est una. Patet ergo, vt recte Phil. inqt, ex accidẽtibus orationis, quæ est genus definitionis, colligi accidẽtia definitionis, quæ est illius species. Ex his colligit definitiones definitionum: & primo definitionis dicentis quid: est enim definitio dicens quid, oratio vna, vnum de vno declarans non per accidens: & hoc inquit. {Vnus quidem igitur terminus & definitio termini, idest definitiõis est, qui dictus est. Dictum est enim definitionem dicentem quid esse orationem vnam vnum prædicatum de vno subiecto per se declarantem. Deinde ponit definitionem definitionis causalis, quæ dicit propter quid & inquit.

C

{Alius vero terminus est oratio demonstrans propter quid: hæc est definitio definitionis dicentis propter quid. tacuit autem definitionem definitionis nominalis: quia superius eam posuit. Ex his, vt mihi videtur, colligit differentiam inter definitionem dicentem quid, & definitionem dicentem propter quid, & inquit. {Quare prior quidem definitio, quæ dicit quid, significat quidem ipsum quid rei supp. demonstrat vero minime, cum potius sit vt conclusio, & non vt demonstratio, vt dicemus post ea. Posterior vero, scilicet quæ dicit propter quid, manifestum est quoniam erit quasi demonstratio ipsius quid est: idest ipsius definitionis dicentis quid, positione differens à demonstratione: hæc est differentia. Ex hoc apparet error eorum, qui dixerunt Aristote. posuisse differentiam inter nominalem definitionem, & definitionem dicentem propter quid. Hoc enim falsum est, & superfluũ, quia superius posuit.

D

Error aliquorum.

Interest

ARGV. *Interest enim cum propter quid tonitat, atq; quid est tonitrum dicitur: quippe cum ad primum hæc accommodetur redditio, quia in nubibus ignis extinguitur: ad secundum hæc competat, sonus cum extinguitur in nubibus, ignis. Quare eadem ratio diuerso dicitur modo, & illo quidem modo continua est demonstratio, hoc autem est diffinitio.*

DIFVCI. Differt enim dicere ꝓpter quid tonat, & quid est tonitrum. dicet enim sic quidem propter id, quod extinguitur ignis in nubibus. Quid tonitrum est, sonus extincti ignis in nubibus. quare eadem oratio alio modo dicitur, & sic quidē demonstratio continua, sic autem definitio.

Com. 70. Dixit causalem definitionem, quam propter quid vocat, à demonstratione non differre nisi positione, nunc illud declarat: & sumit pro demōstratione, hanc videlicet: Quia extinguitur ignis in nubibus: pro definitione vero propter quid sumit, sonus extincti ignis in nubibus, ꝙ illa demonstratio patet: quia si quæratur ꝓp quid tonat, ipse demonstrans dicet, quia extinguitur ignis in nubibus. Quod vero alia sit definitio, etiam constat, quia si quæratur quid sit tonitrum, dicet definiēs, sonus extincti ignis in nubibus. Quare prima est demonstratio, cum assignetur pro causa quæsiti propter quid, secunda definitio, cū assignetur responsio ad quæsitum quid est, vnde inquit. Dixi definitionem propter quid non differre à demonstratione, quia differt dicere in quęstione propter quid tonat, & quid est tonitrum: nam ad primam qōnē dicet demonstrās sic quidem, propter id quod extinguitur ignis in nubibus, & sic totum hoc, quia extinguitur ignis in nubibus, pro demonstratione sumitur: quia assignatur pro causa in quæsito propter quid tonitrum est, si fiat quęstio dicet definiens, sonus extincti ignis in nubibus, & sic hoc totum, sonus extincti ignis in nubibus est definitio propter quid: quia assignatur pro responsione ad quæsitū qd est. Modo hæc duo, s. & illud quod assignatur pro causa in quæsito propter quid, & quod assignatur pro responsione in quæsito quid est, eadem sunt, & in paucis differunt, ideo concludit. Quare eadem oratio alio modo dicitur atq; alio, licet re & subiecto eadem sit: & sic quid, vt assignatur pro causa in quæsito propter quid, est continua demonstratio, sic autem, s. vt assignatur responsio in quæsito quid est, est definitio. Sed dices, non videt̄ eadem oratio esse, vtraq; illarum, quia prima, quæ assignatur pro causa, non sumit sonum, per quem datur intelligi definitio dicens quid. Vt enim dicemus, tonitrui definitio dicens quid, quam Philopo. vbiq; materialem appellat, est hæc, sonus ī nubibus: modo illud, quod assignatur pro causa in quæsito propter quid, non sumit hāc partem, quæ est loco definitiōis materialis, siue dicentis qd. illud vero quod assignatur pro definitione in quæsito qd est, sumit illam partem: nam definiens respondet, est sonus extincti ignis in nubibus: ergo hæc oratio non videtur eadem, immo differt re, cum in vna aliquid sumatur, quod non sumitur in altera: aggregat enim secunda vtrāque definitionem, & dicentem quid, siue materialem, & dicētem propter quid siue formalem: quas prima oratio non comprehendit, vt intelligenti patet. Et dicēdum, vt innuit Philo. demonstratorem prætermisisse materialem causam tonitrui, s. sonum, vt facturus ipsam conclusionē: sumpsit autem formalem, vt vtilem sibi ad demōstrationem: & sic si recte intellexi, vult materialē esse sub intelligendam hoc pacto, propter quid tonat, demonstrator respondet, quia extinguitur ignis in nubibus, tonat. Modo tota hæc, quia extiguitur ignis in nubibus, tonat, est assignata pro demonstratione: pro causa vero quęsiti, illa solum, quia extinguitur ignis in nubibus. Prætermisit ergo, quia assignauit causam, ex qua sequitur illud quod prætermisit. Debet autem subintelligi: cum assignetur illa oratio pro demonstratione. Nam tunc in tali oratione habentur tres termini, maior, quæ est passio, videlicet tonat: minor, subiectum videlicet nubes, & causa, videlicet extinguit̄ ignis in nubibus, & ita habetur tota demōstratio. Arist. vero partem illam, quia, vt dicit Philopo. definitio habens in seipsa causam existentiæ rei, modo quodam ostendit rem illam: quare, oratio, quam pro causa assignauit, videtur quodammodo tota demonstratio. Sed dices, dato ꝙ debeat subintelligi in oratione illa, quæ assignatur pro demonstratione, materialis definitio: quomodo differt positione ab eadem oratione quæ assignat̄ pro definitione. Præterea, vtrum sit alia differentia etiam dubitatur. Respondet Philo. ad primam, eas positione differre: inquantum definiens quidem in secunda, quam pro definitione assignat, incipit à materiali causa, cum dicit, est sonus: & descendit in formalem causam, cū inquit extincti ignis. Demonstrans vero in prima, quam pro demonstratione assignauit, primo sumit formalem causam tāq; medium terminum cum dicit, quia extinguit̄ ignis, deinde sic cōcludit materialem, cum subintelligit, tonat: & sic differunt positione siue ordine terminorum. Vel aliter, vt Philoponus etiā innuit, differunt positione, quia in oratione, quam pro causa assignat demonstrans, separauit formalem causam à materiali: quia accepit expresse formalem, prætermittens materialem, volens illam esse subinferendam, definiens vero in oratione, quam pro definitioue assignat, simul formalem & materialē quasi pro vno termino sumpsit. Ad secundam vero dicendum est, ꝙ non solum oratio illa est alia vt assignat̄ pro causa, & vt assignatur pro definitione propter positionem terminorum, sed propter differētiam modi, quo accipiūtur termini: nam ea oratio vt assignatur pro definitione, termini sumuntur in abstracto, vt vero assignatur ꝓ causa & demonstratione, termini assignantur in concreto. Quam differentiam Arist. non expressit: quia quasi per se patet. Sed dices nonne accidēs, & in abstracto, & in concreto sumi potest: ergo vtroq; modo definiri. Propter hanc causam fortasse Arist. tacuit hanc differentiam in tali oratione, cum vtroq; modo illa passio, quæ tonitruum est, accipi & definiri possit, & solum accepit differētiam penes positionem. Siquis enim diceret tonare est sonare ignis extincti in nubibus, non male diceret. Vel fortasse dici potest, accidentia non posse definiri proprie, nisi vt sumūtur in abstracto: quia definitio nō est nisi substantiæ, vel eius quod habet modum substātiæ: modo accidens in concreto nec est substantia, nec se habens ꝓ modum substātiæ, propterea proprie in abstracto definitur: vt vero demonstratur, accipitur in concreto, quia nō demonstratur, nisi vt prædicatum de subiecto, de quo proprie in concreto prædicatur. Animaduerte Arist. orationem, quam demonstrans assignat pro demonstratione, siue pro causa, appellare continuam demonstrationē: quod cur sic appellarit, non constat. Alexander eam orationem continuam dicit, inquantum non habet diuisas propositiones aut separatas à cōclusione: sed vt in vna quadam contexione enunciatas. Quam expositionem Thomas noster sequitur. Philoponus vero dicit eam orationem esse continuam demonstrationem: quia est in prima figura, cum nec mediū supponatur extremis, nec extraponitur. Ego vero his non aduersando, dicerem Aristo. totam illam orationem, quia extinguitur ignis in nubibus, tonat, appellare continuam demonstrationem, quia propositiones sunt coniunctæ per notam causalem quia: cuius oppositum est in demōstratione explicita. nā in ea propositiones abiunctæ sumuntur per nullam notā coniunctæ, nisi solo medio termino.

Obiectio. Solutio. Dubo. 1. Scda. Rñ. Phil. Ad primam. Alia rñ. Ad scdm. Obiectio. Solutio. Alia solo. Cur Arist. eā orōnē q̄ a demōstrante ꝓ demrōne assignat contiuā demrōnē appellauerit. Alex. & Sant. Th. Phi. propria expositio.

ARGV. *Præterea est tonitrui diffinitio sonus in nubibus, atque hoc est demonstrationis ipsius quid est positio. Est igitur diffinitio una quidem oratio ipsius quid est conclusio. Eorum autem diffinitio quæ medijs uacāt indemonstrabilis est ipsius qd est pō.*

Amplius

DILVCI. Amplius est terminus tonitrui sonus in nubibus, hoc autem est ipsius quid est demonstrationis cõclusio. Immediatorum vero terminus positio est ipsius quid est indemonstrabilis.

Commẽ.71. Locutus est de definitione nominali, & de definitione causali dicente propter quid: at nunc de alijs duabus definitionibus inquit. {Amplius, vltra has definitiões, quas dixit, est alius tonitrui terminus dicẽs quid, quæ eius materialis definitio dicitur, vt placet Philopono: quia datur per genus & per subiectum, in quibus vt in materia fit tonitrum: & est sonus in nubibus. Deinde innuens differẽtiam huius ad definitionem dicẽtem propter quid, inqt. {Hæc autem est ipsius quid est, hoc est dicentis quid, & conclusio dem onstrationis. In demonstratione.n. concluditur sonare siue sonare nubes, quia patiũtur in ipsis ignis extinctionem. Deinde ponit aliam definitionem, quę nec est demonstratio, nec conclusio demonstrationis, sed positio in scientia: quasi illius dignitas, vt in Geometria ipsius puncti, Punctus est, cuius pars non est, & in Arithmetica vnitas est principium primum numeri. Et inquit, Immediatorum vero terminus atque definitio, positio est ipsius quid est, quod est indemonstrabile. Dicuntur autem hæc immediata punctus in Geometria, & vnitas in arithmetica: quia in talibus sunt prima nihil habentia prius, in quo resoluuntur in talibus sciẽtijs, vt diximus. definitiones ergo talium dicuntur dignitates particularium sciẽtiarum, quia supponuntur, vt positiones.

ARGY. *Est igitur deffinitio una quidem oratio ipsius quid est indemonstrabilis. Alia uero ratiocinatio ipsius quid est à demõstratione differens casu, & tertia demonstrationis ipsius quid est conclusio.*

DILVCI. Est ergo terminus vnus quidem ratio ipsius quid est indemonstrabilis. vnus vero syllogismus ipsius quid est casu differens à demonstratione. Tertius vero ipsius quid est demõstrationis conclusio.

Commẽ.72. His declaratis. Nunc colligit omnes definitiones rei. Dico rei, quia nominalem non enumerat, fortasse supponens illam enumeratam, & inquit. Est ergo terminus vnus quidem ratio eius quid est expositiua, quod demonstrari nequit: quam positionẽ appellauit in sciẽtijs. Vnus vero terminus & secundus est definitio propter quid syllogismus ipsius quid est casu differens à demonstratione, casu quidem, quia penes concretum & abstractum (vt dictum est) & non modo casu, sed positione, vt dictum est.

Dubitatio. Tertius vero terminus est ipsius quid est, & materialis definitio demonstrationis conclusio. Sed videntur quinq; definitiones (vt Themistius innuit) Prima nominalis, Secunda dicens quid & materialis tantum. Tertia causalis tã

Solutio. tum. Et dicens propter quid. Quarta vtranq; cõplectens, scilicet & quid & propter quid. Quinta denique positio in scientijs. Et dicendum sine dubio esse quinque si enumerentur distincte, sed quia causalem & quid complectẽtem Arist. simul enumerauit, ideo quatuor esse videntur, vna scilicet comprehendente duas.

ARGY. *Patet igitur ex hisce quæ diximus, quo pacto est, quo pacto non est ipsius quid est demonstratio. Et quorum est & quorum non est, quotq; modis præterea dicitur diffinitio, quoq; pacto ipsum quid est ostenditur. Et quo pacto etiam non ostenditur: atq; quorum est & quorum non est. Insuper quomodo sese habet ad demonstrationem, quo nanq; modo fieri potest, & quo modo fieri nequit, ut eiusdem sit deffinitio demonstratione.*

Text.11.

DILVCI. Manifestum igitur ex dictis est et qualiter est ipsius quid est demonstratio, & quomodo non

A est. & quorum est, & quorum non est. amplius autem definitio & quot modis dicitur, & qualiter quid est demonstrat, & quomodo nõ demõstrat. & quorum est, & quorum non est. Adhuc autem & ad demonstrationem quomodo se habet & quomodo contingit eiusdem esse, et quomodo non contingit.

Cõmen.37. Epilogat omnia, quę dixit, & inquit. Manifestum est igitur ex dictis, & qualiter est ipsius quid est demonstratio, quia simul scilicet inuestigatur cum demonstratione, & quomodo nõ est, quia vt conclusio & prædicatum nõ demõstratur. Præterea ex dictis etiam patet & quorum, id est quarum definitionum proprium est ĩuestigari cum demonstratione: quia illarum rerum definitionum proprium est inuestigari cum demonstratione, quæ alijs inexistunt. vt definitionum eclypsis, Tonitrui & taliũ. Et quarum definitionum non est proprium cum demonstratione

B inuestigari, quia definitionum immediatorũ: Amplius ex dictis patet, quot modis definitio dicitur: quia duplex nominalis, & rei declaratiua: quæ vlteri9 quot modis subdiuisa sit, etiam patet, Insuper ex dictis patet. quomodo quid est atq; definitio demonstrat, hoc est quomodo definitio est vtilis ad demonstrationem: nam formalis definitio dicens propter quid, est vtilis, vt medius terminus: & quomodo non est vtilis, quia formalis definitio nõ est vtilis, vt fiat conclusio demonstrationis. Rursus ex dictis patet quorum est definitio, quia incomplexorum, & quorũ nõ est, quia non est complexorum. Adhuc patet ex dictis quomodo definitio se habet ad demonstrationem: nam dictum est, ꝙ est demonstratio positione differens. Demũ patet ex dictis quomodo contingit eiusdem esse definitionem & demonstrationem: quia secundum aliam atq; aliã rationem: nam alicuius est definitio inquantum definibilis: & eiusdem est demonstratio, inquantum demonstrabi

C lis: & quomodo nõ contingit, quia eiusdem eodem respectu non est definitio & demonstratio. Sed circa hæc du

Dubitatio. bitaret quispiam: quia Philop. dicit duas definitiones, dicentem quid, & materialem: & dicentem propter quid, et formalem: definitio data per agens & per finem, quæ definitiones sunt: Vtrum formales an materiales. Rober

Quæ Linc. tus Linconiensis cognomento Grossatesta, tradit definitionem omnem esse aut formalem, aut materialem: & dicit eam, quæ dicit finalem causam, esse formalem: quia finis operatio est ab ipsa forma egrediens. Eam vero, quæ dicit agentem cãm, asserit esse materialem, quia agens potius in materiam reducitur, quia vtraque causa vnde motus principium est. Sed hoc nõ placet: quia licet forma,

Refutatio. Tex.cõ.70. Alia solutio. finis, & efficiens, vt secũdo libro physicorũ dicitur, multoties concidant in idem, nunquam tamen agens venit in speciem materiæ. Alij vero dixerunt agentem causam, & finem reduci in formam: & ita definitiones illæ forma

D les dici possunt. Sed eadem ratione definitio dicens ma

Refutatio. teriam dicetur formalis: quia materia reducitur ad agen

Tex.cõ.26. Propria sol. tem causam, vt Secundo physicorum dicitur. Ego vero in verbis Aristo. non legi quæ sit formalis definitio, & quæ sit materialis. Sed dicit aliquam esse dicentem quid, aliquam vero causalem dicentem propter quid. Propterea saluo meliori iudicio, dicerem omnem definitionẽ dicẽtem causam quamuis esse formalem, modo sit quiectãs, & faciens propositiones immediatas. Vnde siue detur ꝑ materiam, siue per formam, siue per quamuis causam, siue simul, siue seorsum, modo faciat propositiones demonstrationis immediatas, formalis dicetur definitio. Vnde causalis definitio & formalis, & dicens propter quid idem est. Cur vero omnis talis, quæ dicit cãm, dicatur formalis, arbitror esse, quia forma dicitur omne declarãs, & alio notius. Definitio vero dicens quid (vt genus & subiectum)

Quare oĩs definitionis q̃ dicit cãm dicat forãlis & quæ dicit quid materialis.

verbi

verbi causa sonus in nubibus: dicitur materialis: quia omne declaratum & ignotum potest materia dici respectu declarantis & respectu notioris. Praeterea genus & subiectũ alicuius passionis semper sunt materiæ, in quibus passio illa fit. Fateor tamen Arist. in hoc definitionũ numero nec materialis definitionis, nec formalis meminisse. Melius autem res hæc patebit per ea, quæ Aristo. dicet postea.

ARGY. *Cum autem. tum arbitremur scire cum cognoscimus cãm. quatuor uero causæ sunt. una quidem quidditas, alia autem quæ cum sint hoc esse necesse est, & tertia quæ primum mouit, & quarta gratia cuius cætera fiunt omnes hæ per demonstrationis medium ostenduntur.*

DILVCI. Quoniam autem scire opinamur, cum scimus causam: causæ autem quatuor sunt. Vna quidem quod quid erat esse, Vna vero cũ hæc sint, necesse est hoc esse. Alia autẽ, quę aliquid primo mouit. Quarta vero, cuius gratia omnes hæ per medium ostenduntur.

Commen. 74. At nunc, ꝙ medium demonstrationis sit causa, vult declarare: quo fit, vt recte illud Themistij dictum sit, medium, causam, & definitionem idẽ esse. Accipit itaq; primo omnes causas per medium ostendi: & intelligit non ꝙ illæ per medium ostendantur, vt prædicata vel conclusiones. Sed ꝙ vnaquęq; ipsarum ostendatur per medium, vt Philop. inquit, quia locum medij complet. Vel intenduntur per medium, vt cointellectæ in demõstratione, nõ vt intellectæ per demonstrationem. Vnaquęq; enim causa ostenditur per medium, quia nobis innotescit eius ratio in demonstratione per rationem medij, inquit. Quoniam autem scire opinamur cum scimus causam rei existentiæ. Et causę ipsæ quatuor sunt. Forma, quę dicitur quod quid erat esse: Materia, quæ est de numero illarum causarum, quæ cũ sint necesse est hoc esse. & loquitur in plurali, propter effectus artificiales, qui non materia constant, sed pluribus. Vel loquitur respectu proximarum materierũ, ex quibus constant effectus naturales. nam licet prima materia vna omnium sit, eiusdem effectus plures sunt materiæ proximę. Modo materia communi posita non necessario effectus est, sed proximis materijs acceptis. & dixit signãter, quæ cum sint necesse est hoc esse: quia res ratione materiæ est necessaria necessitate simpliciter, necessitas cæterarum causarum est ex conditione, vt secundo physicorũ dicitur. Tertia causa efficiens est, quæ est aliquod mouẽs, vel quæ aliquid primo mouet: & dixit primo, fortasse ad differentiã instrumentalium causarum. Vel dixit primo, vt Philop. innuit, propter causas agẽtes secũdarias. Quarta est finalis causa, quæ est cuius gratia cætera fiunt. Ideo concludit omnes has per medium demonstrationis ostendi: quia sub ratione medij in demonstratione indicantur propter quod verbum personat potius similitudinem, & accipitur pro ipso vt: quasi sit sensus omnes has nobis patere in demonstratione vt medium.

Nam id quod cum sit necesse est hoc esse, non est una propõne sumpta, sed saltem duabus. Hoc autem est cum unum mediũ habent. Hoc igitur uno sumpto necesse est conclusionem esse.

DILVCI. Etenim id, quo existente, hoc necesse est esse. Vna quidem propositione accepta non est, duabus autem ad minimum. Hoc autem est, cum vnum medium habeant. Hoc igitur vno accepto, conclusionem necesse est esse.

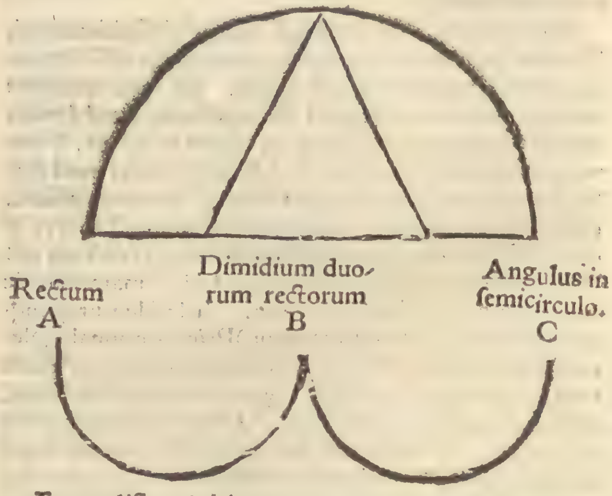
Commẽ. 75. Quia Aristo. in proximo textu de materiali causa ita dixit, vna vero, quæ cũ sint necesse est hoc esse. Ideo nũc exponit quomodo hæc verba intelligenda sunt. Potest enim intelligi ex materia aliquid sequi. Vel vna propositione assumpta, vel duabus, ideo inquit. Etenim id, quo existẽte, necesse est hoc esse, vna quidem propositione accepta, non est, quia ex vna propositione syllogistice nihil sequitur, sed necesse est, hoc, acceptis duabus propositionibus ad minus. Hoc autem est, hoc est, dico autem in duabus propositionibus cum propositiones habeant vnum medium, in quo communicẽt: nam hoc vno medio sic in duabus propositionibus assumpto necesse est conclusionem esse: sed si in vna propositione assumeretur, non esset conclusio necessario sequens. Similiter si duæ propositiones assumerentur non in vno medio communicantes, nihil sequitur. Et, vt recte Expositor inquit, hæc expositio in omnibus causis intelligitur: non enim ex causa in vna propositione assumpta necessario conclusio sequitur, sed cum causa assumitur in duabus propositionibus.

San. Tho.

ARGY. *Patet autem & hoc pacto, Cur rectus his angulus est, qui in semicirculo designatur, quid cum sit rectus est ille. Sit itaque rectus A, Dimidium duorum rectorum B, angulus deniq; qui est in semicirculo designatus C. Vt igitur A, id est. rectus cõpetat ipsi C, id est angulo qui est in semicirculo designatus, causa est ipsum B. Nam duorum quidem rectorum dimidium æquale est ipsi A. Ipsum autem C æquale est ipsi B. Angulus. n. in semicirculo dignatus duorum rectorum dimidium est. Cum igitur B duorum rectorum dimidiũ sit, A cõpetit ipsi C, q̃d qui dẽ est rectum eũ angulũ esse, qui est in semicirculo designatus.*

DILVCI. Manifestum autem & sic, propter quid rectus est, qui in semicirculo est, quo existente rectus est. Sit igitur rectus in quo A, mediũ duorum rectorum in quo B, qui est in semicirculo, in quo, C. Eius igitur, quod est A, rectum inesse C, quæ est in semicirculo. Causa est B. Hic quidẽ enim ipsi A æqualis est, C autem ipsi B. duorum enim rectorum medium est, B igitur existente medio duorum rectorum, A inest ipsi C, hoc autem in semicirculo rectum esse.

Dimidium duorum Rectorum.

Commẽ. 76. Exemplificat de his, quæ dixerat, & ostendit per exempla quomodo per vnumquodq; genus causæ contingit demonstrationem fieri. & primo in genere causæ materialis ponit exemplum, & quidem in mathematicis: supponit. n. angulum, qui est in concauo semicirculi, esse dimidium duorum rectorum: quod ex tertio libro Euclidis demõstrari potest, & nunc supponatur: non enim exemplorum quærimus veritatem. Supponit secundo dimidium duorum rectorum esse rectum: quod illico patet, sicut dimidium duorum palmorum est palmus, & duorum digitorum digitus. Tunc disponit termnios, & inquit. Manifestum est autem & sic scilicet per exempla, quod diximus: dixit enim per vnumquodq; genus causæ fieri posse demonstrationem.

demonstrationem. Ideo ostendit per exempla. Et primo in genere causæ materialis in mathematicis, & inquit. Propter quid rectus est is angulus, qui in semicirculo est. Vel sup. tu, quid est illud, quo existēte rectus est is angulus, qui in semicirculo est. Respondet per cām materialē, & disponit terminos, & inquit. Sit igitur rectus, in quo A. hoc. n. quæritur (vt maior extremitas de angulo) qui est in semicirculo. Mediorum duorum rectorū in quo B. Angulus vero, qui est in semicirculo, sit ī quo C. Terminis sic dispositis, eius igitur quod est A rectum inesse ipsi C, qui est in semicirculo angulus, causa est B, cuius rationem affert, & inquit. Hic quidem enim ipsi A ęqualis est, cōuertitur enim B cum ipso A: nam omne dimidium duorum rectorum est rectum, & omne rectum est dimidium duorū rectorum, C autem ipsi B ęqualis est: cōuertuntur enim similiter, est enim C duorum rectorum dimidium, & ē contra. Terminis sic dispositis, inquit, B igitur existente medio duorum rectorum A inest ipsi C, hoc autem erat maior quæsita, s. angulum in semicirculo rectum esse. Quare demōstratio patet: omne enim dimidium duorum rectorum est rectū. Et qui est in semicirculo angulus, est dimidium duorum rectorum, ergo est rectus. Sed dices quō hæc demonstratio est per materiam. Patet solutio, quia dimidium duorum rectorū est materia anguli recti: constat enim rectus ex duob⁹ angulis rectis, ergo dimidium duorum rectorum est pars recti, quod demonstratur de angulo, quia est in semicirculo, & cū pars sit totius materia iure hæc demonstratio erit per materiam.

Dubitatio. Solutio.

ARGY. *Quidditas autem est idem quod hoc, & eo sane quia hoc significat ipsa ratio. At uero quidditatem etiam causam esse mediam antea demonstrauimus.*

DILVCI. Hoc autem idē est ipsi quod quid erat esse, quod est significare ipsam rationem. At vero & ipsius quod est, quod quid erat esse, causa demonstratur media.

Commē. 77. Sed dices medium causa, & definitio maioris extremi idem est, modo dimidium duorum rectorꝝ non est quod quid erat esse recti, quod demonstratur: ergo hæc demonstratio non est per causam aliquam. Rn̄det dimidiū duorum rectorum esse, quod quid erat eē maioris extremi, s. recti, non quidem (vt Philoponus inquit). Substantifice atq; quidditatiue, sed significatiue: non enim dimidium duorum rectorum est substātia recti, sed significatum recti, & sic demōstratio bona est, qm̄ medium est causa materialis, & definitio quid significās ipsius recti, & mediū, inquit. ¶Hoc autem, s. quod æquale est ipsi A & ipsi C, s. dimidium duorum rectorum, idem est ipsi, quod qd erat esse, non quidē ipsi quod quid erat esse, quod est substantia recti. nam tale quod quid erat esse assignatur per causam formalem, sed ipsi quod quid erat esse, quod est rationem significare, i. ipsi quod quid erat esse, quod est idem rationi significanti, cū sit causa materialis recti, quæ non potest esse, quod quid erat esse substantiale. Modo ipsius quod quid erat esse quod est idem rationi significāti, causa demonstratur medium, hoc est accipitur in demonstratione vt causa media. Vel aliter exponi potest, quia dictum est in. 3. Metaphisicæ, demonstrationes mathematicas non fieri per materiam, sed solum per formalem causam. Respondet talem causam materialem concidere cū causa formali, quæ est quod quid erat esse. Secus in Physicis. Vbi causa materialis nunq; concidit cum formali. Causa vero quare in mathematicis causa materialis concidit cum formali est, quia non demōstrat mathematicus per causam formalem, quæ est altera pars compositi & perficiens materiā, vt facit physicus. Sed per causam formalem, quæ declarat rem, modo materialis causa cū declaret rem, etiā formalis dici potest, & hoc inquit. Hoc autem. s. medium quod diximus esse cām materialem recti, idem est ipsi quod quid erat esse, i. formæ significanti

Alia expō. Tex. cō. 5.

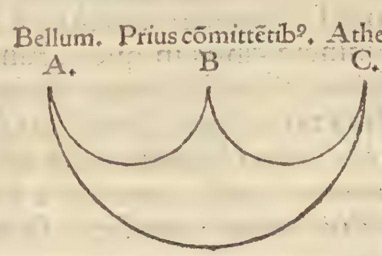
A rationem, i. declaranti rem, & non perficienti materiam. Modo & ipsius quod est quod quid erat eē, id est forma declarans rem demonstratur, id est accipitur in demonstratione, vt causa media, & hæc expositio mihi placet. Potest & tertio exponi, vt expositor inquit. Et non ab ratione. Vt legenti quæ ille dicit, patet.

Lectiōes xi. secūdi hui⁹.

ARGY. *Idem fit cum quæritur propter quid aduersus Athenienses Persicum bellum exarsit, quæ causa fuit, ut Athenienses bello uexentur, quia contra Sardes ipsi cū Eretriensibus irruerūt. Hoc. n. primum mouit. Sit itaq; bellum A, priores irruisse B, Athenienses C B, igitur priores inquam irruisse ipsi C, idest Athenienses inest, A quoq; B ipsi cōpetit. Medij nanq; lacessiti bellum aduersos eos agunt q priores iniuriā intulerūt A, igit id est bellū, uexariq; bello B ipsi inest, id est hisce qui priores bellū gessere, B uero ipsi C, id est Atheniensibus inest. Hi nāq; tractare bellum cedere medosq; lacessiuere. Medium igitur & hoc in loco causa est, atque ea quæ primum mouit.*

B DILVCI. Idem autem, propter quid Medorum bellum factum sit Atheniensibus, quę causa fuit præliari Atheniēsēs, qm̄ in Sardes cū Eretriensibus commiserunt. Hoc. n. moueri mouet primū. Sit bellū in quo A, prius cōmisisse B. Atheniensibus C, inest igitur B ipsi C: prius. n. cōmisisse Atheniensibus, A aūt ipsi B. Debellari. n. prius inest iniustis, iest itaq; ipsi B A. Debellari prius icipiētibus. Ipsum vero B ipsi siue Atheniensibus. Priores enim inceperunt medium: itaq; hic causa est primum mouens.

Præliari vt vexarentur bello. Cōmiserunt. Irruerunt. Commisisse, Irruisse.

C

Commē. 78. Hoc exemplum est de demonstratione, cuius medium est causa effectrix, siue primum mouens. Sit igit hęc conclusio. Athenienses vexātur bello. Medium vero, quod est mouens causa, est, quia ipsi prius cum Eretriēsibus in Sardes irruerūt. Quo vero ad verba attinet. Medi sunt populi Asiæ, vicini vero Parthis, Assyrijs, Persis, & mari Hyrcano, qui olim regi Persarū tributa impendebant. Athenienses qui sint, clarum est. Eretrienses vero Euboiæ insulæ populi sunt. Sardes vero ciuitas in Lidia est, olim regia Cresi. Exemplum autem significat Sardes, & Medos confæderatos fuisse ex vna, Athenienses vero cū

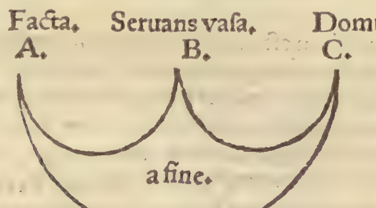
Verborum expositio.

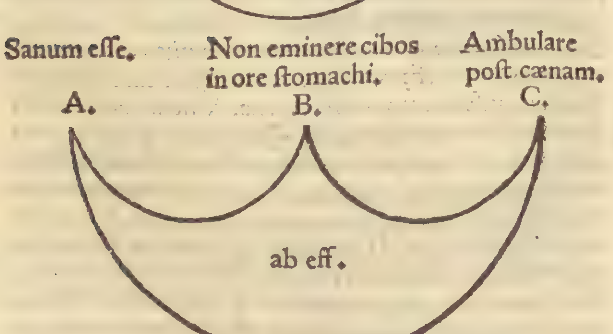
D Eretriensibus ex alia. inquit. ¶Idem autem sup. fit, cum quæritur, propter quid Medorꝝ bellum factum sit Atheniensibus, hoc est propter quid priscum bellum aduersus Athenienses exarsit & exponit propter quid, & causam idem esse, cū inquit. ¶Quæ causa fuit præliari Athenienses, idest quæ causa fuit, vt Atheniēses vexarentur bello. Causam autem assignans, inquit. ¶Quoniam in Sardes cum Eretriensibus commiserunt, id est prius irruerūt. Et ait hoc causam esse, quæ mouit primum Medos, vt bello Athenienses vexarent. Prius ergo irruisse fuit causa mouens. His declaratis, constituit terminos, & inquit. ¶Sit bellum in quo A, prius commisisse, in quo B, Atheniensibus sit C. Tūc patet ipsum B ipsi C inesse, hoc est prius cōmisisse inest Atheniensibus. Athenienses enim cum Eretriensibus prius in Sardes irruerunt. Ipsum autem A ipsi B inest. Vexari enī bello inest prius iniustis, id est cōmittētibus iniuriam, qui iniuste agunt. Quare ipsi B, quidem ipsum

ipsum A inest. Hoc est debellari inest prius incipientibus, vel prius committentibus iniuriam. Ipsum autem B ipsi C sine Atheniensibus: nam Athenienses priores incepe-runt, ex hoc exemplo concludit medium esse causam primo mouentem.

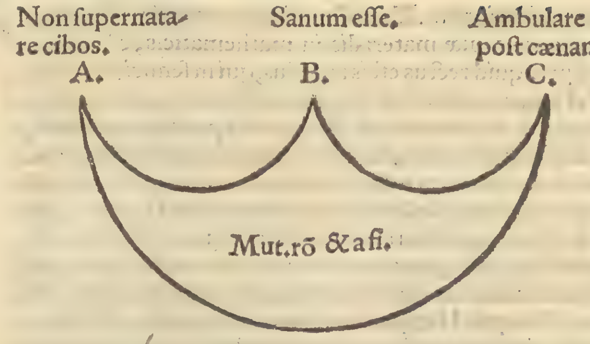
ARGV. *Ea uero, quorum causa est id, quod alicuius est gratia, eundem subeunt modum, ceu propter quid deambulat, ut ualeat. Cur domus est, ut conseruetur suppellex. Nempe ualetudinis deambulatio suppellectilis conseruādæ domus est gratia. Atq; inter hæc propter quid post cænam ambulare oportet, et cuius oportet gratia, nihil interesse uidetur. Sit itaq; deambulatio post cænam C, non natare cibum cum occupet locū, in quo est B, ualere sit A. Competit igitur deambulationi post cænam id efficere, cibum inquam sumptum in ore uentris non supernatare, atq; idipsum sanitatem conseruet. Sic enim uidetur B. Igitur cibum inquam haud natare C ipsi inest, idest deambulationi post cænam. At A ualetudinem inquam cōseruare B ipsi competit. Quæ igitur est causa, ut A gratia cuius cætera fiūt ipsi competat C, nempe B ipsum est, non supernatare inquam cibum. Atq; hoc est tanquā ipsius ratio. nam A hoc aßignabitur pacto. Cur autem B competit ipsi C. Quia sanū est id nimirum est sic inquam sese habere. Verum mutentur ratiocinationes oportet, magis enim hoc pacto singula elucescent.*

DILVCI. Quorūcunq; vero cā est ipsum cui⁹ grā idē est iudiciū. Vt pp qd ambulat: vt san⁹ fiat. Propter quid domus est: vt seruent̃ uasa. Hoc qdē grā huius, quod est sanari, illud vero grā hui⁹, quod est seruari, est, propter quid autem oportet post cænā ambulare, & cuius gratia oportet, differt nihil. Ambulare autem post cæna sit C. Non eminere cibos in quo B. Sanari in quo A. Sit igitur ipsi post cenam ambulare inexistens ipsum nō eminere cibos iuxta os vētris. Et hoc esse sanum. Videtur enim ipsi ambulare, quod erat C inesse B, quod erat nō eminere cibos. Huic autem A quod erat sanū esse.

Quæ igit̃ causa est, vt ipsi C insit A, quod est ipsum, cuius grā, est B. Hæc autem (vt illius ratio est) A enim sic demonstrabit̃, propter quid aūt B ipsi C inest: quoniam hoc est sanari, quod est sic se habere. Oportet autem commutare rationes & sic singula magis apparebunt.

E

Nunc de finali causa exempla ponit, & inquit. Quorumcūq; vero causa est ipsum cuius gratia, idest finis, idē est iudicium. Vt propter qd ambulat Socrates. Respondebitur, vt sanus fiat. Vnde demonstratio sic componit̃. Omne quod sanum fieri vult, ambulat: Socrates sanus fieri vult: ergo Socrates ambulat, demonstratio est per mediū, quod est causa finalis. Aliud exemplum ponit, & inquit. Propter quid domus facta est, vt seruentur vasa, ergo demonstratio erit. Seruans vasa factum: Domus seruans vasa: Domus ergo facta. Hęc ergo demōstratio est, cuius medium causa finalis est. Et hoc īquit. Hoc quidem igitur huius gratia, quod est sanari, vt ambulare Socratē. Illud vero gratia huius est, quod est seruari vasa, vt vasa seruari finalis causa est domus factæ. Vlterius vult ponere aliud exemplum, & ideo ne sit de verbis contentio nomina exponit, & īquit. Propter quid autē oportet post cænam ambulare, & cuius gratia oportet, differt nihil. Et ita pro eodem habēdum est propter quid, & eius gratia. Terminis expositis, ponit exēplum, & inquit. Ambulare autem post cęnam sit C, non eminere cibos, sit in quo B. Sanari sit in quo A. Terminis dispositis, docet demonstrare, & inquit. Sit igitur ipsi post cænā ambulare inexistens ipsum non eminere cibos iuxta os vētris, ita (vt propositio minor sit) ambulare post cęnam est cibos non eminere, & hoc, scilicet B, sit esse sanum, & ita maior erit, non eminere cibos est sanum esse. Nam terminis & propositionibus ita constitutis, videtur ipsi ambulare, quod erat C inesse B, quod erat non eminere cibos, huic autē scilicet ipsi B inerat A, quod est sanum esse. Erit ergo demonstratio, omne C est A, quoniam omne ambulare post cænā est sanum esse. Colligit deinde qualis nam hæc demōstratio sit, & inquit. Quę igitur causa est, vt ipsi C insit A ipsum, quod est cuius gratia. Respondet causam esse, quia est B, quare cibos non eminere causa est ipsius A, idest ipsius sanum eē, hoc autem scilicet B ipsius prædicati, videlicet A, quod erat sanum esse, non est definitio, sed vt illius ratio, & ita quasi definitio. Et ita patet B esse causam ipsius A non simpliciter, sed quasi rationem esse illius. Propter quid autem B ipsi C inest: qm̄ est ipsum sanari, quod sic se habere est. & ita A & B sunt inuicem causę: nam B est causa ipsius A, vt efficiens, A vero ipsius B, vt finis. Sed dices, si ita est, exemplum non respondet proposito: proposuit enim dare exemplum in demonstratione, cuius medium est finis, & dedit demonstrationem, cuius medium est effectrix causa. Respōdet, & inquit. Oportet autem commutare rationes, s. vt conuertatur maior: nam maiore conuersa in terminis, sic singula magis apparebunt ad propositum, erit enim demonstratio, cuius medium erit causa finalis. Sic locum istum intellexit Philoponus, sm̄ alteram eius expositionem. Aliter etiā exponi potest, & fortasse melius, et magis ad verba. Dicemus. n. Ari. ii dare exempla in causa finali, cum inquit. Quorum vero causa est ipsum cuius gratia, idem est iudicium in demonstrando: nam medium etiam est propter quid, vt de aliȷs causis dictum est. Et ponit duo exempla in causa finali, cum inquit. Vt propter quid ambulat, supple Socrates siue Plato, vt sanus fiat, sit ambulans A, sanum esse B, Socrates C, & patet demonstrationem esse per mediū, quod est causa finalis. Secundum exemplum ponit (cū inquit.)

Propter

Margin: F; G; H; Commē. 76; Alia expō melior.

Propter quid domus est facta, vt seruent vasa, factū sit A: seruari vasa B, domus C: tūc verificat exempla, & inquit. Hoc quidē, s. Socratē ambulare est grã huius, quod est sanari. Et ita prima demõratio est p cãm finalē. Illud vero. s. domū esse factã grã huius est, quod est vasa seruari: & ita demõratio secunda ēt est per cãm finalem. Sed dices, medium in demõrationibus talibus est cuius gratia, ergo nulla harum demõrationum est propter quid. Respondet, propter quid aūt oportet Socratem post cænam ambulare, & cuius gratia oportet, differt nihil: ergo pma demonstratio est propter quid. Silr propter quid dom⁹ facta est, & cuius gratia facta est, differt nihil. Et ita secūda demonstratio (licet medium sit cuius grã) erit propter quid. Hęc sunt exempla causę finalis. Quęres vlterius, vtrum vna causa posit per aliam demonstrari, & si sic, vtrum causa demonstrans sit definitio causæ demonstratę. Respondet causam finalem posse demonstrari de aliquo per efficientem, & hoc per exemplum, & inquit. {Ambulare autem post cænam sit C, non eminere cibos in quo B, sanari sit in quo A. Terminis sic constitutis, sit ipsi post cęnam ambulare, scilicet ipsi C inexistens ipsum non eminere cibos iuxta os stomachi, hoc ē ipsum B: ita vt minor sit hęc, ambulare post cænam est nõ eminere cibos iuxta os ventris, & hoc, scilicet B sit esse sanum, ita vt maior sit, non eminere cibos est sanum esse, & sequitur conclusio, ergo ambulare post cænam est sanum esse. Nam, vt inquit, videtur ipsi ambulare, quod erat C, inesse B, quod erat non eminere cibos. Huic autem. s. B A videtur inesse, quod erat sanum esse, ergo conclusio erit ambulare post cibum est sanum esse. Ex his concludit finalem causam de aliquo demonstrari posse per efficientem, & inquit. {Quæ igitur causa est, vt ipsi C insit A, quod A est ipsum, cuius gratia, id est quæ causa est, vt finis demonstretur de aliquo, scilicet A finis de ipso C. Respõdet causa est ipsum B, quod est causa effectrix. Ergo altera causa per alterã de aliquo demonstrari potest. Quærebatur secundo. Vtrum causa demonstrans posit esse definitio causæ demonstratæ, & respondet. Hos autem scilicet causa demonstrans vt ratio est illius, id est causæ demonstratæ. Nam (vt Philoponus inquit) non eminere cibos non est simpliciter definitio sanitatis, sed vt ratio. Non enim vna causa est ratio atq; definitio alterius proprie. Et propterea dicit A, quod sanum esse, & causa finalis sic, hoc est per aliquid, quod est vt ratio, demonstrabitur, è contra vero (vt propter quid B ipsi C inest propter quid simpliciter demonstrabitur) quoniam hoc est sanari, quod est sic se habere (vt scilicet cibi non natent) & ita medium quod est causa effectrix, quo demonstratur finalis causa, non est definitio simpliciter sanitatis, neque propter quid simpliciter, è contra vero causa finalis bene est simpliciter propter quid causæ effectiuæ. Debes scire (vt Philoponus inquit) aliquando nomina esse rationibus manifestiora, aliquando rationes manifestiores nominibus. Ideo Aristoteles inquit. {Oportet autem commutare rationes manifestas ad nomina, & aliquando contra, & sic singula, id est vtreque propositiones syllogismi magis apparebunt. Vel melius iuxta hanc expositionem, quia vsus est infinitis pro rationibus. Dixit enim non eminere cibos esse sanari, & ambulare post cænam esse non eminere cibos, quæ res est aliquatenus contra vsum, inquit. {Oportet autem commutare rationes quæ sumptæ sunt per verba infinita, ad nomina, quia vbi dicebatur ambulare, dicere possumus, ambulans, & vbi dicebatur non eminere cibos, potest dici prohibēs cibos, & vbi sanari dicebatur, dicatur sanum, & ita singulæ propositiones magis apparebunt. Hęc est expositio quæ mihi magis placet.

Notandum.

ARGY. *Ordo autem generationis ac ortus uerso modo sese habet in his et in mouentibus causis. In illis enim primo medium fiat oportet. In his autem C ipsum extremum primo, deinde id ultimum gratia cuius cætera fiunt.*

A Generationes aūt è contrario hic, & in causis fm motum, ibi quidem enim mediū oportet fieri primū, hic autem ipsum C extremum, vltimum vero ipsum, cuius gratia est.

DILVCI.

Declarauit per quodlibet genus cãę fieri posse demonstrationē, nunc vero de medijs, quibus demõrationes fiūt, vt Themis. placet, talē dñam ponit, ꝙ trifariã medium in demõratione constituit, aut vt prius ordine ipso effectu, q demõstrat, aut vt posterius ordine, aut vt simul. Prius ordine effectu demonstrato est medium quod est causa effectrix, posterius vero ordine, est mediū, quod est causa finalis. Simul deniq; est definitio, hoc est quid est, & quod rei eē est. Et huius rei causa est, quia rerū gñationes aliter fiunt ab ipsa mouēte causa, aliter à finali causa, aliter à formali, & hoc inquit. {Gñationes aūt è contrario hic, & in causis fm motū fiunt. ergo supple et media, quę sunt causæ illoꝝ effectuū, aliter se habent in demonstrationibus: B nam ibi, hoc est in demonstrationibus effectuum causarū efficientium medium oportet ordine primum fieri, cum effectrix causa ordine effectu prior sit: hic vero. s. in demõstrationibus effectuum causæ finalis C, id est medium est vltimum ordine, atq; effectu posterius. Et per C intellexit medium proximę demonstrationis. Propterea subdit. Vltimū aūt supple intelligo illud, quod est cuius gratia, i. finis, quod in proxima demõratione A appellabatur. Tacuit aūt tertium medium, quod simul est cum effectu demonstrato, propter breuitatē, & quia intelligit ex his duobus, accepit. Vel itellige sic. Gñationis aliter fiunt in causis, quæ agunt p motum, & aliter ī causis finalibus, nam in causis, q̃ agunt p motum, oportet mediū fieri primum et ante effectum: hic autem. s. in causis finalibus ipsum C, vltimū, hoc est effectu, supple oportet fieri primū, & ante cãm, vltimum autem sup. dico cuius gratia. Philoponus vero fm secundam expõnem per generationes intelligit consequentias syllogisticas, & tunc est sensus. C Generationes autem syllogisticę contrario hic, s. in causis finalibus, & in causis fm motum, i. effectiuis fiunt. In consequentijs enim syllogisticis, quæ per causam mouentem fiunt, causa præcedit effectum tempore, in consequentijs vero syllogisticis, quæ per causam finalem fiunt, effectus præcedit causam, inquit. {Generationes autem. s. syllogistice è contrario hic, s. in finalibus causis, & in causis fm motum fiunt. Ibi quidem enim. s. in causis effectiuis medium oportet fieri primum. Hic autem, s. in causis finalibus ipsum C extremū, quod est effectus, oportet fieri primum, sed vltimum, quod vltimo loco fit, est ipsum: cuius gratia: hoc enim est, quod vltimo fit.

Cõm. 80.

Expõ The

Expõ Phil.

ARGY. *Fieri autem potest, ut idem gratia sit alicuius, & ex necessitate. ueluti propter quid per laternam penetrat lumen. Et enim id quod minores habet partes, subtiliores uæ, necessario per meatus maiores penetrat, ampliores ue. Siquidem lumen fit, quia transit. & cuiusnam gratia, ut non deuiemus, pedesq; D etiam offendamus. At ut est in hisce quæ sunt, sic ne etiam est in hisce quæ fiunt, ut si cum ignis extinguitur tonitat, necesse est strepitus sonusq; fiat. Et ut Pythagorici dicunt, terroris gratia quo pertineant hi qui in tartaro degunt.*

DILVCI. Text. 12.

Contingit aūt idem cuius gratia esse, & ex necessitate. Vt propter quid penetrat laternã lumen. Etenim ex necessitate disgredit̃, quod in parua est partibilius p maiores poros, si q̃dem lumen fit disgrediendo. Et gratia cuius, vt non offendamus. Nonne igit̃ si esse contingit, & fieri contingit. Sicut si tonat extincto igne necesse est septire, & sonare. (Et quemadmodum Pythagorici dicunt) Minarum causa his, qui in tartaro sunt, vt timeant.

σιζειν Sizire Septire

Comm̃e.81. Continuatio

Cum declarauit Aristot. demonstrationem fieri posse per vnumquodq; genus causæ, nunc Arist. declarat vnũ & eũdem effectum posse per plures causas declarari atq; demonstrari. Et hoc proponit, cum inquit. {Contingit autem idem, hoc est eandem rem esse, cuius gratia, i. esse per causam finalem, & ex necessitate, i. per materialẽ causam. Et hoc pacto exponit Philoponus. Et ponit exemplum, & inquit. {Vt propter quid penetrat laternam lumen. Ad hoc responderi potest per materialem causam, & per finalem. Et respondet per materialem, & inquit. {Etenim ex necessitate disgredit̃, quod in parua est partibilius, per maiores poros. Hoc est qui tenuissimum lumen per minus tenues, & latiores poros vitri, videlicet aut laternæ siue pellis aut alicuius talium pertransit. Hęc enim demonstratio ex dispositione luminis, & ex dispositione laternæ procedit, & ita ex necessitate materię. Addit, siquidem lumen fit disgrediendo, quia secũdum veritatem lumen non est corpus, & ita non per poros pellis penetrat. Propterea dicit. Siquidem lumen fit disgrediendo, quia reuera non fit disgrediendo. Lumen intra laternam contento non penetrando illuminat, sed recipitur in diaphano vitro vel pelle seipsum per totum aereum Hemisphærium multiplicando. Rursus responderi potest, & per causam finalem, vt non offendamus, hoc est ne deambulantes noctu his, quæ ante pedem iacent: offendamus. Deinde ponit aliud exemplum (vt inquit Philo. vt reducat quõ vna & eadem res fieri potest: & per finalem causam, & per materialem. Cum. n. quæritur propter qd sonat, ex causa materiali respõderi potest, quia nubes septit & sonat. Tonitruũ. n. constat tanq̃ ex materia ex ipso sono & septione. Ex causa vero finali responderi potest (inquit Pythagoras, vt timeant hi qui in Tartaro sunt, inquit. {Nonne igitur si esse contingit, supple aliquem effectum ex causa finali, & materiali, fieri contingit etiam ex causa finali, & materiali, quasi dicat sic: & per ea quę esse contingunt: intelligit effectus, qui permanentes sunt, & aliquo tempore durabiles (vt illuminatio, & id genus) & per ea, quę fieri cõtingit, intelligit effectus instabiles, qui paruo tempore durãt, vt tonitruum, & id genus. Propterea dicit si esse contingit, i. si de effectu permanente contingit, quod dictum est, vt. s. per plures causas sic: etiã de effectu non permanenti, quod in fieri esse habet, contingit ipsum fieri ex pluribus causis, sicut si tonat ex extincto igne, necesse est Sizire siue Septire, & Sonare. Et ita tonitruum vt ex materia constat septione & sono. Alij vero sic intelligunt si tonat, necesse est ignem extingui in nubibus. Si autem extinguitur necesse est sizire siue septire, & cõsequenter sonare, modo sonare est tonitrui materialis causa. Vel fortasse melius hoc exemplũ est ad mentem Empedoclis, qui voluit ignem in nubibus extinctũ esse materialem causam tonitrui, quare tonat vt ex causa materiali secundum Empedoclem ex ipso extincto igne. Si. n. tonat ex extincto igne, necesse est sizire & sonare, s. tonitruũ effici, ideo materialis causa tonitrui est ignis extinctus. Quo vero ad verba attinet, sizire gręce latine est septire, est autem septire (vt cum extinguitur ferrum in aqua sonare). Quę vero sit materia tonitrui, & quę effectrix causa, in meteorologicis declarauit Arist. Nonnulli vero dicunt hoc exemplum, quod Aris. de tonitruo assignauit, fuisse exemplum, quo voluit eundem effectũ demonstrari posse per finalem, & per efficiẽtem causam. Nam extinctio ignis effectrix causa est tonitrui. Et tunc exponunt verba sic, nonne igit̃ si esse contingit, id est contingit demonstrari per causas, essendi, vt sunt materia & finis, ita etiam contingit fieri, i. demõstrari per causas fiendi, quę sunt effectiua, & finalis. Finalis. n. causa dicit̃ essendi, & fiendi. Propterea in vtroque exemplo intelligitur.

Expõ. 1. exẽpli Aris. de cã tonitrui secunda tertia.

Verborum expositio.

Alia expõ aliquorum exemplo.

Qualis expositio.

Quę expositio licet non consonet verbis Ari. rem tamẽ propositã non variat. Quod vero responderi possit p causam finalem etiam ostẽdit, cũ inquit. Et (queadmodũ Pythagorici dicunt) tonat Iuppiter minarum causas his, qui sunt in Tartaro, vt timeant: hæc. n. causa finalis est secundum Pythagoricos: sed secundum Aristotelem causa finalis tonitrui est (vt aer expugnaretur ab exhalationibus) quæ aerem inficiebant: aer enim expurgatus viuentibus animalibus prodest.

ARGV.

Atq; plurima talia sunt, præsertim in hisce quæ natura talia fiunt, & cõstant. Altera năq; natura alicuius grã facit, altera necessitate. Necessitas aũt est duplex. Alia. n. ẽ ẽm naturã, & appetitionem, alia uiolenta, quæ quidem est præter appetitionem. Hæ necessitates extant cum lapis nunc sursum nunc deorsum mouetur. Nam tametsi necessitate lapis utroq; motu cietur, non eadem tamen necessitate.

DILVCI.

Plurima autem huiusmodi sunt, & maxime in his quæ natura subsistunt, & constant. nam hæc quidem propter hoc natura facit. Illa vero ex necessitate. Necessitas autẽ duplex est, hæc quidem ẽm naturam, & aptitudinẽ, hæc vero violenta & contra aptitudinem, sicut lapis ex necessitate sursum & deorsum fertur, sed non propter eandem necessitatem.

Comm̃e.83.

Cum declarauit effectum demõstrari posse per plures causas, ostendit qui sint hi effectus, & inquit. {Plurima autem huiusmodi sunt, qui per plures causas demonstrari possunt. & dixit plurima, quia non omnia. Ideo exponit, quæ sint ista plurima, & inquit. {Et maxime in his, quę natura subsistunt, & constant, quales sunt ẽffectus naturales. Nã vna natura est, quę facit propter hoc: vt quoties id facit, per se, & non præter intentionem. Alia natura est, quæ facit ex necessitate, quia præter intentionem, & solum ex materiæ necessitate, vt quæ causaliter facit. Ex hac distinctione patet aliqua fieri propter finem, vt quæ natura facit, secundum propriam intentionem. Aliqua ex materiæ necessitate, vt quæ natura facit præter intẽtionem Quo vero ad verba attinet. Cum dicit. Hæc quidem propter hoc natura facit. Verbum hęc est fœminini generis in græco, & construi debet cum verbo natura. Verbum vero illa similiter fœminini generis est, & eodem verbo construendum. Sed quæris vtrum eadem fieri possint ex naturæ necessitate, & ex fine. Respondet Themistius multa talia vtraque necessitate fieri posse, vt dentes, quorum primores acuti sunt. Tum quòd ex osse gignuntur tenuiore, tum gratia finis, vt cibo secando dirimendoq; habiles sint, alia quoque exempla assignat, vt legenti patet. Ex his patet quæ sint illa, quę pluribus causis demonstrari possunt. Et quia dixit ex necessitate naturæ aliqua fieri, ideo necessitatem subdistiguit, & inquit. {Necessitas autem duplex est. Hęc quidem secundum naturam & aptitudinem, vtpote quæ est ex conditione materiæ. Hæc vero violenta & contra aptitudinem, vtpote quæ est secundum causam mouentem. Cuius exemplum est lapis, qui ex necessitate & sursum & deorsum fertur, sed non propter eandem necessitatem. sursum enim fertur propter necessitatem agentis, à quo violenter mouetur, deorsum vero propter necessitatem naturæ atque materiæ, ex qua constat. Et (vt recte Philoponus notat) Aristo. hic necessitatem duplicem assumpsit, tamen in alijs quadrupliciter dixit necessitatem dici, vno modo simpliciter, secundo ex suppositione, tertio secundum naturam, quarto præter naturam, in alijs autem dixit quinq; modis sumi necessitatem. Addit enim quintum modum pro vtilitate.

Verborum expositio.

Dubitatio. Rñ. Themi.

Philopo. Quot modis necessitas accipiatur Arist. hic quo i alijs locis. 5. Metic. cõme. 6.

ARGV.

In his autem, quæ proficisci solent à mente, quædam nunq̃ sunt à casu, ut domus uel statua, neque necessitate, sed alicuius gratia: quædam sunt etiam à fortuna, ut sanitas atque salus. Maxime uero in quibus fit, ut sic & aliter sese habeant, cum generatio non est à fortuna.

In his

DILVCI. In his autem, quæ sunt ab intelligentia, alia quidem si nequaquã sunt ab eo, quod est per se frustra, vt domus, aut effigies neq; ex necessitate sunt, sed propter hoc, alia vero à fortuna sunt (vt sanitas, & salus). Maxime autem in quibuscunq; contingit & sic, & aliter, cũ non à fortuna generatio fit.

Comme. 83. Declarauit Arist. quæ per plura media, nunc, quę per vnum demonstrenẽ, quæue per nullum, & ponit talẽ diuisionem, videlicet. Eorum, quæ fiunt ab intelligentia, i. à cognitione, et proposito, alia fiunt solum propter hoc, alia vero penitus à fortuna. Fiunt autem propter hoc solum quæcunq; nec præter intentionem fiunt, nec necessitate materiæ, vt domus, & effigies, & vl'r quæcunq; arte conficiuntur. Quæ. n. arte conficiũtur (vt Philoponus inquit) nec sponte fieri dicuntur. Id. n. sponte fit, quod sine causa manifesta fit, nec præter intentionem. Nullus. n. domum aut statuam erigit præter intentionem. Nec ex necessitate materiæ: non. n. ex lignis solis, & lapidibus solis sine artifice domus fieri potest. Quare hæc quæ arte conficiuntur, solum propter hoc, hoc est propter finem aguntur. Patet ergo eorum, quæ fiunt ab intelligentia, aliqua fieri solum propter hoc.

Verborum expositio. Quo vero ad verba attinet. Intelligentia græce est διανοια, & pro cognitione, & proposito intelligitur. Eorum insuper quæ fiunt ab intelligẽtia alia sunt, quæ fiunt à fortuna, vt sanitas, & salus. Sanitas quidem in ægrotante per absentiam medici, salus vero in naui per absentiam gubernatoris. Affert autem conuenietiam inter hæc, quæ ab arte, & hæc, quę à fortuna fiũt, ꝙ vtraq; in contingentibus fiant (ut Philoponus inquit). Verum ab arte fiunt contingentia, cum eorum factio nõ est à fortuna, sed ab ipsa cognitione opificis, & hoc ĩquit. ¶ Maxime autem artificialia sunt in quibuscunq; contingit sic, & aliter, i. in contingentibus, modo talium contingentium generatio atq; productio non fit à fortuna, sed ab intelligentia.

Diuisio eorũ quæ fiunt. Patet ergo eorum, quæ fiunt alia fieri à natura, alia ab intelligentia, eorum vero quæ fiunt ab intelligentia, alia fieri ab ipsa arte, alia fieri à fortuna. Tunc patet quæ pluribus medijs, quæ vno medio, s. fine, q̃ nullo demonstrãtur. Naturalia quidem pluribus medijs demonstrantur, ꝙ pluribus è causis proficiscantur, artificialia vno medio, ꝙ è fine tantum exorianẽ, fortuita vero nullo, quod ob nullam causam fiant. Hoc pacto textus iste exponatur: non autem habemus à græcis expositionem, cum & quæ Philopo. & Themistius dicunt, ad textus expositionem pauca sint.

ARGY. *Quare si finis sit bonus, ea quæ ad illum consequendum efficiuntur alicuius gratia fiunt. Et aut à natura, aut ab arte. A fortuna uero nihil cuiusquam fieri gratia solet.*

DILVCI. Quare finis bonus alicuius gratia fit. & aut à natura, aut ab arte. A fortuna autem nihil propter aliquid fit.

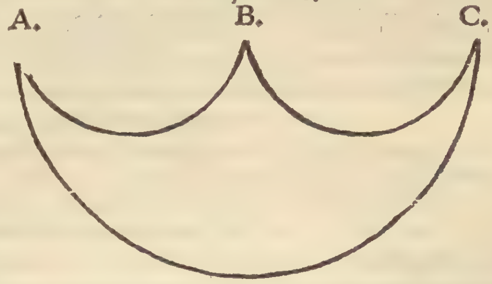
Cõmen. 84. Corollariũ istud est, cũ sit pulchrum, & non ad rẽ, sed quasi extra ꝓpositum, ꝙ à fortuna nullus finis bonus fiat sed solum aut à natura, aut ab arte, probat: omnis finis bonus alicuius gratia fit. Fortuna nihil facit alicuius gratia, sed sola ars vel natura. Ergo à fortuna nullus finis bonus fit, sed solum à natura vel fortuna.

Obiectio. Dices thesauri inuentio non est bonnm, certum est esse bonum, & tamen aliquando à fortuna fit.

Solutio. Fortasse bonum est, non tamen finis bonus, cum non sit finis suffodientis vt fodiẽs est, sed alia ratione est bonum.

ARGY. *Eadem aũt causa est in his quæ sunt, & in his quæ fiunt, & in his quæ fuere, et in his itẽ quæ fient, futuraq; sunt. Medium enim ipsum causam esse constat. Verum dr̃ia quædam esse uidetur. Eorum. n. quæ sunt, est, eorum quæ fiũt, fit, eorum quæ fuere, fuit, eorum deniq; quæ fiẽt, erit. Nã ut hæ pateſiant exẽplo, cũ interrogamur cur fuit, uel fit, uel erit, uel est, defectio lunæ, qa fuit, uel fit, uel erit uel est terra inter solẽ & lunam accõmodatißime respondemus. Quid est glacies, & accipiatẽ aquã congelatam ipsam esse. Atq; sit aqua quidem C, cõgelata aũt à causa, deinde collocentur in medio quod ipsum occupat B absentia penitus ipsius caloris B, igitur ipsis C inest A quoq; B ipsi cõpetit. Atque sit glacies, cum ipsum B fit, & fuit cum fuit, eritq; cum erit. Ea igitur quæ hoc pacto est causa sit, & est, & fuit, & erit una cum eo cuius esse causa dicitur.*

DILVCI. Eadem aũt causa est & in his, quæ fiũt, & factis, & futuris, quę quidem est his, q̃ sunt. Medium. n. causa est. Pręterq; in his, quę sunt, quę est, in his, quę fiunt, quę fit, factis aũt facta, futuris vero futura. Vt propter quid factus est defectus, propter id ꝙ ĩ medio facta est terra, fit autem propter id ꝙ fit, erit autem, propter id quod erit in medio, & est autem propter id quod est. Vt quid est chrystallus, accipiatẽ iam, qm̃ aqua congelata est: aqua in quo C: Congelata in quo A: Causa media in quo B defectus caloris penitus. Inest igitur ipsi C, quidem B. Huic autem congelatum esse, quod est in quo A. Fit itaq; chrystallus, cum fiat B, facto est aũt, facto est. Erit autem futuro B. Sic quidem igiẽ causa & cuius causa est simul fit, fit cum fit, & est cum sit, & in eo, quod factum est, & in futuro eodem modo.

Cõm. 85. Intentio huius partis est probare ꝙ idẽ medium sit in his quæ fiunt, & in his, quæ facta sunt, & in his quæ futura sunt in rebus generalibus & corruptibilibus, quod est in his, quæ sunt, hoc est medium in rebus generalibus & corruptibilibus ita coæuũ est effectui, q fit, sicut medium in rebus quæ sunt. i. æternis, coæuum est rebus ipsis ęternis. probaẽ, in rebus generalibus causa eadẽ est in his, quę fiunt, & in his quæ facta sunt, & in his quę futura sunt fieri q̃ est in his q̃ sunt, i. in rebus æternis: in rebus. n. ęternis causa coæua est rei hoc pacto, ꝙ, cũ effectus est, causa est, dũ effect⁹ fuit, cã fuit, dũ effectus erit, cã erit. verbi causa. Rotunditas cœli cum causa ita se habet, ꝙ dum est rotunditas eius causa est, dũ fuit, eius causa fuit, dũ erit, eius cã erit, ergo eodẽ modo ĩ his, q̃ fiunt, & gñantur, causa se habet: cũ. n. effectus fit causa fit, cũ effectus factus est, causa facta est, & cum futurus sit, causa futura erit. Addit minorem, & inquit. ¶ Mediũ. n. causa est, ergo medium ĩ his, q̃ gñantur ita se habebit sicut in his, quę sunt, quia cum effectus fit, mediũ fit, & cũ effectus factus est, medium factũ est, & cum effectus est futurus, mediũ erit futurum. Veluti etiam in his, quæ sunt. Sed dices non videtur causa esse eadem quæ est cum ipso fieri, & cum ipso facto, & cum ipso futuro fieri, cum causa quæ est cum fieri habeat esse actuale, causa autem quæ est cum futuro fieri habet esse potentiale, modo esse actuale & esse potentiale

differunt valde, non ergo est idem. Respondet. Verũtamen in his quæ sunt, videlicet in æternis, causa est, quę est & ita defuit & erit, in his autem quæ fiunt, causa est, quæ fit, in factis autem, causa facta est, in futuris vero causa est futura, & ita vult in æternis causam esse eãdem numero, quia semper ea, quæ est, coæua tamen, quia fuit & erit cũ effectu. In rebus generabilibus (vt inquit Philop.) causa eadem specie coęua est effectui: non enim eadem numero causa est, quæ erat in potentia, & quæ est in actu, cum actus & potentia sint differentiæ valde oppositæ, est tamen eadem causa specie, quia licet causa in potentia non sit idem sibiipsi in actu ſm numerum, est sibiĳpsi eadem specie. Potest tamen dici esse eãdem numero causam, sed priuatiue. Sicut enim Socrates generandus sibi ipsi genito idem numero est priuatiue, quia nõ alius est, qui generatur, & qui erat generãdus, ita quoq; causa quæ est eius vt generandi, & eius vt geniti eadem est priuatiue, quia non alia, quod vero sit eadem aut specie, aut priuatiue, ꝑ exempla exponit, et inquit. ❡ Propter quid factus est defectus, propter id ꝙ ĩ medio facta est terra. Fit autem defectus propter id ꝙ fit. Erit autẽ factus defectus, propter id ꝙ in medio erit facta terra. Simili rõne in his, quę sunt, qualia sunt æterna, effectus est (vt rotũditas cœli propter id quod causa est). Hoc est primum exemplum. Deinde ponit secundum, & inquit. ❡ Vt quid est chrystallus, accipiatur iam, qm̃ aqua cõgelata est, dicit accipiatur, quia de eius esse quæstio est Meteorologica. Verum pro exẽplo accipiatur nunc ita esse. Et tunc aqua sit in quo C, congelata vel congelatum esse sit in quo A: causa media sit in quo B, videlicet defectus caloris penitus. Congelatur. n. aqua & in duritiem vertitur ob omnimodam caloris euanescentiam. Igitur inest ipsi C aquæ B, s. defectus caloris penitus, huic autem B inest congelatum esse, qua ratione (vt inquit) chrystallus fit, cum fit B facta est, facto ipso B, erit autem facta ipso B futuro fieri. Tunc recolligit maiorem, & inquit. Sic quidem igitur causa, & id cuius causa est simul fit, cũ fit effectus in rebus generabilibus: & est cũ fit effectus in rebus æternis, & in generalibus non modo causa fit, cũ fit effectus: sed in eo quod factum est, causa facta est, & in futuro eodem modo causa futura est. Et tñ drĩa aliqua inter coęuiternitatem causæ cum effectu in generabilibus, & in æternis, quia in generabilibus coæuiternitas causæ cum causato est respectu huius verbi fio, quia cũ fit effectus, causa fit, & cum factus est, causa facta est, & cũ futurus est fieri, causa futura est fieri. In æternis vero coęuiternitas causæ & causati est respectu verbi sum es est, quia simul est, fuit, & erit cum effectu. Præterea (vt Them. inquit.) In generabilibus causa coæua effectui est formalis: hęc. n. non fit ante nec post, sed simul cũ effecto, vt Ari. inqt. 12. libro primæ Philosophiæ. In æternis quęlibet causa est coæua effectui, nõ solum formalis, sed effectrix, & finalis, vt intelligẽti patet. Hoc pacto textus iste erit intelligendus. Philoponus autem & Themist. licet verba exposuerint, intentionem Aristote. ignorarunt. Alĳ nec verba Arist. nec intentionem apprehenderũt. Cum igitur patet causas coæuas esse in generalibus & æternis eodem modo, & media causæ sunt. Media profecto, & in generabilibus & æternis eodem modo coæua erunt. Quod si coæua media causatis sint. Patet demonstrationes fieri posse à media ad causata categorice, & hypothetice. Sequitur. n. categorice aquam esse congelatã, quia est calore deficiens, & sequitur hypothetice aquam esse congelatam, si calore deficit, & nõ modo à causa ad effectum, sed contra ab effectu ad causam, & totius rei huius causa est coæuiternitas medĳ cum causato.

In reb⁹ gñabilib⁹ cã eadẽ specie est coæua effectui.

In gñabilib⁹ coęuiternitas cãæ cũ cãto ẽ respectu hui⁹ vbi fio, ĩ æternis vero ẽ respecui hui⁹ verbi sum, es, ẽ.

Quę expõ Philo. The. & aliorum.

ARGY. *Sed in hisce quæ non sunt simul, fit ne ut in continuo tempore. Quemadmodum nobis uidetur alia aliorum sint causæ, ceu factum facti, fiens fientis, futurumq; futuri.*

DILVCI. In his autem quæ non simul sunt nunquid sint in cõtinuo tempore, sicut videtur nobis

E alia aliorum causa esse, vt facti eẽ, altera facta. Et futuri, altera futura. Et eius, quod fit, si aliquid antea factum est.

Vt dictum est causæ aliæ sunt simul factę cum effectibus, vt formales, et finales, vt addunt Philo. & Themist. quod verum est de fine generationis, qui concidit cũ forma, & nõ de fine rei generatæ, qui est gratia cuius, & acquiritur post formam. Aliæ sunt prius factę. (vt effectrix & materia) vt artifex, & calx, cementum, & lapides. Alię vero posterius factæ, vt finales quæ gratia cuius dicunt. Tunc Philop. si quæstionem hanc intelligit. Vtrum in effectiuis causis & materialibus non simul existentibus cum proprĳs causatis, sint aliæ atq; ſm tempus, sicut effectus est aiius atque alius ſm tempus, sicut nobis prima facie deceptis propter continuitatem temporis videt. Qm̃ enim (vt inquit Philo. in tempore sunt talia facta: tempus vero continuum est, quia ipsius partes, s. præterita & futura ad aliquem cõem terminum, s. ad tẽpus præsens copulantur, videmur in his facile nos habere quod est in his alterum alterius causa. Et ita per cõtinuum tempus intelligit correspondens & vnum tempus, & inquit. ❡ In his autem causis, quæ non simul sunt, nunqd sint in continuo tempore: supple cum suis effectibus. hoc est vtrum ĩ tempore suis effectibus correspondeant, sicut videtur prima facie nobis deceptis temporis continuitate alia aliorum causa esse, vt facti, esse altera, s. facta, & futuri altera. s. futura, & eius, quod fit, si aliquid antea factum est, esse causa, quæ fit. Patet igitur quæstio, quæ est an causæ præcedentes effectus, suis effectibus correspõdeant ſm eorum temporum differentias. Patet & causa quęstionis. nã prima facie videtur ita esse ex temporis cõtinuitate, adeo ꝙ effectui facto causa respõdeat facta, & effectui in fieri causa in fieri, & effectui futuro causa futura. Hoc modo Philop. intelligere videtur. Quæ expositio non placet. nam intelligendo sic quæstionem Aris. mouisset quęstionem, & illam non soluisset: non. n. in hoc libro talem quęstionẽ soluit. Themistius vero sic (vt mihi videtur) intelligit: cum enim Arist. declarauerat, in his causis, atq; in his medĳ quæ simul sunt cum effectibus ipsas causas & effectus quo ad tempus sibĳnuicem correspõdere, quia à causa de fieri sequitur effectus de fieri, & è contra, & à causa de facto in præterito sequitur effectus in præterito, & è cõtra: similiter & de futuro, quærit nunc, Vtrum in causis non simul existentibus cum suis effectibus, sint in continuo tempore, s. vt sibi ipsis correspondeant mutuo ſm tẽpus. (Vt liceat syllogizari ab effectu in causam & è cõtra semper seruata temporis vnitate) sicut prima facie videt nobis ex eo, quia alia aliorum causa est, vt facti facta, & futuri futura, & præsentis præsens. Cũ. n. videatur alia aliorum causa, videbitur causa præcedens & effectus mutuo conuerti seruata temporis vnitate. Hoc pacto si hæc verba exponantur, quæstio soluitur statim, cum inquit. (Est igitur à posterius facto) & reliqua. Et hæc expositio non displicet. Expositor Thomas verba hęc aliter intelligit, & quidem non ab ratione: nam cum Arist. ostendisset in his effectibus, qui simul sunt cum suis causis eẽ mutuum syllm̃ ab effectu ad cãm, & è contra, quærit nunc, vtrum in causis, quę cum proprĳs cãtis simul nõ sunt, sint in continuo tp̃e cum suis causatis, & ĩtelligit per continuũ tempus (vt postea dicet) ita vt facta cã mox sit fieri effectus, & cũ fit effectus mox fiat causa, ita vt sit dicere cãtum ſm tempus cõtinuum sequatur ad cãm, sicut è contra ex cãto causa, ita vr̃ prima facie sicut vr̃ nobis alia aliorum causa esse (vt facti facta) vt futuri futura, & præsentis præsens.

F

G

H

Commẽ.

Expõ Phil.

Refutatio expositiõis Philopo. Expositio Them.

Sequẽti ptex. Expõ Sancti Thomas.

ARGY. *At cõstat in his ab eo rõcinationẽ extruendã esse quod postea fuit, principia autem & eorũ ea sunt, quæ prius fuerunt. Quapropter idẽ & in hisce quæ fiunt seruãdus est modus. Sed ab eo quod ante fuit nõ extruitur ratiocinatio, ut qm̃ hoc fuit, hoc quod est posterius ortum est, similiter & in futuro.*

Et igitur

Igitur DILVCI. Et igit à posterius facto sylogismus, principium autem & eorũ est, quæ facta sunt. Vnde & in his, quæ fiũt, similiter. A priori autem nõ est(vt quoniam hoc factum est) quod hoc posterius factum sit, & in futuro similiter.

Commẽ. 87. Quæ San. Tho. Expositor Thomas propositam quæstionem Ari. asserit soluisse ibi(Speculandũ ergo quid est continuum)Sed nescio cur hic eũ soluisse non putauerit. nã, si sensus quæstionis est(vt Thomas exposuit)An causæ quæ nõ simul sunt cum effectibus, sint in continuo tempore cũ suis causatis, hoc est vt è causatis liceat ad causas, & è contra syllogizare, cur hoc loco non soluit, non video. Vnde & The. hic videtur colligere solutionem. Philop. etiã, & alij græci interpretes. inquit. {Est igitur à posterius facto syllogismus necessarius, & principium talis necessarij syllogismi est de numero eorum, quæ facta sunt. quasi dicat in talibus conclusio est propositio significans causam, & medium propositio significans effectum. Et nõ modo in his quæ facta sunt principium syllogismi necessarij est effectus, sed etiam in his, quæ fiunt de præsenti similiter. A priori vero non est syllogismus necessarius, probans videlicet, vt quoniam hoc factum est, hoc posterius factum sit. & sicut dixi de præterito & præsenti syllogismum nõ esse necessarium à causa ad effectum, & in futuro etiam similiter dico. hoc pacto potest esse solutio. Thomas tamen vult hoc non esse solutionem, sed quoddam pernecessarium ad solutionem. (The. phi. & alij græci.)

ARGY. *Siue nanq; determinatum, siue indeterminatum fuerit tempus, non erit unquã, ut cum hoc fuisse uere dicatur posterius inquam ipsum. In medio. n. tempore falsum erit profecto hoc ortum fuisse dicere altero iam orto. Eadem est & in futuro penitus ratio.*

DILVCI. Neq;. n. ĩdeterminato, aut determinato erit tempore. vt qm̃ hoc verum est dicere factum esse, hoc verum sit dicere factũ esse posterius. In medio. n. falsum erit hoc, iam altero facto. Eadem autem ratio est & in futuro.

Commẽ. 88. Posset quis dicere, licet in talibus nõ sit necessarius syllogismus à causa ad causatum ẽm tempus ĩdeterminatũ, potest esse necessarius ẽm tempus determinatum. Quia licet non sequatur, fuit fundamentum factũ, ergo fuit domus facta, secundũ tempus determinatum sequi videtur, sequitur enim, Anno elapso fuit factum fundamentum: Ergo anno elapso fuit facta domus. Et de futuro etiam sequi uidetur, Anno proximo fiet fundamentum: Ergo anno proximo fiet domus, & de præsenti etiã sequitur. Præsenti anno fit fundamentum. ergo præsenti anno fit domus. Respondet & inquit. {Neq; enim indeterminato, aut determinato erit tẽpore necessario sequens. Vt quoniam hoc verum est dicere factum, s. fundamentum, hoc scilicet domum verum est dicere factum esse posterius illo. s. tempore determinato: nam ex quo illud factum est tempore posterius, in medio tempore falsum erit dicere hoc factum esse, altero iam facto: non enim sequitur ergo domus anno elapso facta est, facto anno elapso fundamento. Et sicut dico de præterito eadem est ratio & de præsenti & de futuro.

ARGY. *Neq; quoniam hoc fuit, hoc erit. Medium. n. simul habeat ortum oportet, ut sit factum factorum futurorumq; futurum, & cæterorum similiter. Ad id quod fuit et id quod erit fieri nequit, ut ortum habeat simul.*

DILVCI. ὁμογονον Coelementa re simul tpe Cõtemporaneum. Neq; qm̃ hoc factum est, hoc erit. Medium enim simul genitum oportet eẽ, factorum factum, futurorũ futurum, cũ his quę fiunt fieri. Cum his quæ sunt, esse. Sed futurũ esse, & esse non contingit simul esse genita.

A Commẽ. 89. Dico nunquid causa, quæ in preterito facta est, possit eẽ mediũ necessarium eius effectus, q erit in futuro, vt fundamentum iam factum medium eius domus, quæ in futuro fiet, respondet. Neq; qm̃ hoc factum est, s. in prẽterito, hoc erit in futuro: non enim quia fundamentum factum est domus in futuro erit. Affert causam, & inquit. {Medium. n. homogonũ, hoc est contemporaneũ oportet esse cum proprio effectu, vt factorum factum, futurorum futurum, cum his, quæ fiunt medium oportet fieri cum his effectibus, qui sunt medium oportet esse. Assignat autem causam Philoponus, quoniam quod factum est, nũquam est causa futuri. Sed futurum esse, & esse vel fieri non sunt homogona, hoc est contemporanea, vel coelementaria, ergo factum non potest esse medium necessarium ad effectum futurum.

ARGY. *Præterea fieri non potest, ut aut indeterminatum, aut determinatum sit ipsum medium tempus. Falsum enim erit medio illud dicere tempore.*

B DILVCI. Amplius neq; indeterminatum contingit esse tempus medium neq; determinatum: falsum enim erit dicere in medio.

Cõmen. 90. Occurres his, quæ dicta sunt, si non licet syllogizare à causa facta ad effectum futurum ẽm absolutum tempus, nunquid liceat syllogizare ẽm tempus determinatũ (verbi causa) Heri fuit fundamentum, ergo post duos, aut tres dies fiet domus. Respondet Aristo. hic, & inquit. {Amplius neq; determinatum contingit esse tempus medium inter causam factam & effectum futurum, ita vt fundamẽto facto, dici possit post duos aut tres dies fiet domus. Neq; indeterminatum: ita vt possit dici fundamento facto fiet domus, nulla tẽporis determinatione facta. Falsum enim erit dicere in medio, hoc quia in medio tempore contingit impediri, & ita contingit falsum esse.

ARGY. *Considerandum est autem quid nam sit quod continet, ut in rebus post factum esse sit fieri. An patet facto fiens non hærere, nec enim facto factum etiam hæret. Sunt enim fines ac indiuidua. nam ut punctum puncto non hæret, sic neq; facto factũ. Ambo nanque sunt indiuisibilia.*

C DILVCI. Tex. 14. Speculandum igitur quid est coniungens, vt post id, quod factũ est sit fieri in rebus. An manifestum est, quod non est habitum cũ facto quod fit, neq; enim factum cũ facto. Termini enim sunt, et Atomi. Sicut igitur puncta adinuicem non sunt habita, neque facta: vtraque enim indiuisibilia sunt.

Cõm. 91. Expositio Philopo. Mouet Arist. circa ea, quę dicta sunt, quæstionem non leuem. nam nos videmus postq̃ factum fundamentum, statim fieri parietem: iterum facto pariete, videmus fieri domũ. Ideo quærit Arist. (vt Philoponus exponit) Quid est causa in tali rerum generatione(vt post factum vnum D sit fieri alterius) sic ordinate vsq; ad finem. Hæc. n. quæstio non est leuis. Quia non videtur materia facta prius (vt fundamentum causa ipsis fieri parietem) neq; factus paries causa ipsius fieri domum. Neque agens videtur esse causa copulans factam causam cum fieri, scilicet factum fundamentum cum fieri parietem. Materia quidem non, quia materia non causat nisi mota: agens minime, quia agens potest impediri. Ideo quæstio est non leuis de causa copulationis facti cum ipso fieri. Aristot. ergo pro solutione præmittit primo factum non esse facto habitum & causa est, quia facta sunt indiuisibilia, modo vnum indiuisibile nõ est alteri indiuisibili habitum. Aristo. ergo primo proponit quæstionem, cum inquit. {Speculandum igitur quid est coniungens (vt post) quod factum est, s. fundamentũ, sic fieri in rebus, cum materialis causa, nec effectrix esse possit. Pro responsione ergo præmittit factum non posse esse habitum facto, & inquit.

An manifestum est, quod non est habitum cum facto id, quod fit, & ita quæstio supponit falsum. supponit enim factum esse habitum ipsi fieri, quęrit causam huius copulationis. Modo falsum est factum esse habitum ipsi fieri. Quod vero factum ipsi fieri habitum esse nō possit, probat, & præmittit primo factum facto non esse habitum, et inquit. ❨Neque enim factum cū facto, supple habitum est, cuius causam affert, cum īquit. Termini enim sunt & Atomi facta ipsa. Tunc quasi resumens probationem repetit suppositionem, & inquit. ❨Sicut igitur pūcta adinuicem nō sunt habita, quia. s. sunt indiuisibilia, neq; facta sunt habita: vtraq; enim punctum, s. & factum indiuisibilia sunt, non ergo factum facto habitum esse potest. Ex hoc vult habere factum non esse causam copulatiuam sui cum altero facto. Vt fundamētum cum pariete, quoniā eam non pōt copulatiua sui cum aliquo esse nisi illi sit habita, ergo fundamentum non potest esse causa copulās se cum pariete. & ita nec alterum factum cum altero, & per consequēs causa materialis prius facta (quam hic factum Arist. appellat) non potest esse causa seipsam copulans cū altero facto, & tota causa est, quia factum (vt dicitur Sexto Physicorum, sicut & mutatum momēto cognoscitur. Et cum indiuisibile suapte natura nulli continetur, nulliq; habitum esse possit, vt ibidem dictum est, iure factum facto nō potest habitum esse. Debes scire habitum esse in minus, q̄ immediatum: qm̄ immediatum non addit contactum, habitum vero addit, & ideo non possunt aliqua esse habita, nisi se mutuo contingant. Prēterea secundum alios habitū includit situm, immediatum non. Ideo non possunt esse aliqua habita, nisi in situ aliquo collocentur. Quod si ita est, non ab ratione dictum est, factū facto non esse habitum, cum sint indiuisibilia tempore quæ & tactu, & situ carent in tempore.

A. te. 40. vsque ad. 50.

Circa principium. Notandum.

ARGY. *Nec igitur ob idipsum facto fiens hærere potest. Fiens. n. diuisibile, factum indiuisibile constat esse. Vt igitur linea sese habet ad punctum, sic fiens ad factum. Nam in eo quod fit infinita sunt facta. Magis autem de hisce clarius est dicendum in uniuersalibus libris de Motu.*

DILVCI. Neq; igitur quod fit, cū facto propter idē. Quod enim fit diuisibile est, factum autē indiuisibile. sicut igitur linea ad pūctum se habet, sic id, quod fit, ad factum. sunt. n. infinita facta in eo, quod fit. Magis autem manifestum ī vniuersalib⁹ de Motu oportet dicere de his.

Commē. 92. Præmissa suppositione, videlicet q; factum non potest facto esse habitum, propter indiuisibilitatem facti, p quā nulli potest esse habitum, non ex suppositione, sed ex ratione, qua probauit suppositionem, deducit secūdo factū non posse esse habitum ipsi fieri: nam cū factum sit indiuisibile, nulli habitum esse potest, propter sui indiuisibilitatem, quia nec indiuisibili, nec diuisibili. Est enim indiuisibile sua indiuisibilitate nulli habituabile, & hoc inquit. ❨Neq; igitur quod fit, cū facto habitum esse potest propter idem, & ita non ex suppositione hoc deducit, sed ex ratione, quę suppositio probata fuit, propterea dicit propter idem, vt det intelligere ex probatione esse hoc deductum non ex suppositione. Et q; ex suppositione non deductū sit hoc, sed ex suppositionis ratiōe, inqt. ❨Quod. n. fit, licet supple diuisibile sit, & alicui habituabile, factum tamē, quia indiuisibile est: nulli habituabile est, quia neq; indiuisibili, neq; diuisibili, & ita nec ipsi fieri habituabile est. Deinde quasi epilogās rationem & id, quod ex ratione deducit, inquit. ❨Sicut igit̄ linea ad pūctum se habet, sic id, quod fit ad factum. nam in vno fieri infinita facta sunt, vt in vna linea infinita puncta, quare vt punctū non potest esse habitum lineæ propter puncti indiuisibilitatē, ita nec factum esse potest ipsi fieri habitum propter facti īdiuisibilitatem. Sed quia Sexto Physicorum dictum est

Tex. cō. 26.

E punctum esse immediatum lineæ, non tamen puncto (qa indiuisibile potest esse immediatum diuisibili) nō tamen īdiuisibili, ne quis credat eodem modo factum posse esse habitum ipsi fieri: ideo rem hanc ad Sextum Physicorum transmittit. Ibi enim declarabitur non esse simile, nec valere argumentum, hęc possunt esse immediata: ergo habita: quoniam habitum addit contactum & situm, immediatum non, vt dictum est, & quia indiuisibile sua indiuisibilitate nihil contangere potest, ideo nulli potest esse habitum. Potest tamen bene alicui esse immediatum, quia potest esse rei diuisibilis terminus, atq; finis, & per consequens, rei diuisibili immediatus. Ex hac secunda conclusione vult habere fundamentum ipsum, siue causam materialem prius factam, non posse se copulare ipsi fieri: ita vt post ipsam sit immediate ipsum fieri alterius rei, & ita Arist. solum declarauit negatiuam, quia solum exposuit factum non posse esse habitum ipsi fieri, & per consequēs patet factam causam, quæ est materia, non posse esse ipsi fieri habitam, nec posse seipsam copulare ipsi fieri. Sed

Te. cōm.

F quid sit copulans factum cum fieri, Themistius innuit tale copulans esse tempus: nam cum tempus continenti serie est: facit videri res, quæ modo fiunt, contineri cū factis. Cum enim omnis generatio sit in tempore, & generatum atq; factum finis sit generationis, qui finis esse non potest nisi momento. tempus ergo facit vt copuletur factum cum fieri: quoniā facit (vt fieri copuletur suo fini.) Et ita licet factum nō possit esse habitum ipsi fieri: potest illi copulari secundum temporis seriem, eo modo quo finis tandem copulatur ei, cuius est finis. Ego vero nō intelligo hanc copulationem fieri à tēpore sine agente. Sed intelligo hanc fieri ab agente, quod in tempore tandem complet eius actionem. Ex his sequitur, q; licet nec factum facto, nec factum ipsi fieri habitū esse possit, tamen per tēpus potest fieri ipsum copulari facto eo modo, quo fieri copulatur immediate suo fini.

Dubō. Rn̄. Themi.

Propria solutio.

ARGY. G *De eo igitur ipso quō sese habet medium cum deinceps fit generatio, hæc eo usq; sumantur. Nam & in his ipsis medium & primū necesse est medio uacare, uelut A fuit cum sit factū C. Antea autem fuit A, atq; C principium est ex eo, quia propinquius est eo puncto, quod est principium temporis. Item C fuit, quoniam D fuit. Orto igitur D, necesse est C fuisse, C uero orto necesse est A prius ortum fuisse. Atq; si medium hoc acceperis modo, ad id tandem accesseris quod medio uacat.*

DILVCI. De eo igitur quomodo cum eo quod consequēter fit generatione, se habeat media causa, in tantum acceptum sit. Necesse est. n. & in his primam & mediam immediata esse, vt A factum, quoniam C factum est: posterius autem C factum, A autem prius est. Principium igitur est C, propter id, quod proximum est ipsi nūc, H quod est principium temporis. Sed C factum est, si D factum est. Cū igitur D factum est, necesse est & A factum esse. Causa autem est C: D enim facto, necesse est C factum esse, C autem facto, necesse ē A prius fuisse factū. Sic aūt accipiens aliqđ mediū stabit alicubi ad īmediatū.

Commē. 93. His declaratis ostendit quomodo in talibus liceat demonstrari, & primo epilogat. Et potest intelligi per mediam cām, vno modo materiam ipsam, quam superius factum appellauit. Nam dici hæc causa potest media, quia assumi potest vt medium ad demonstrandum primum. Causa enī materialis posterius facta accipi potest vt media ad demonstrandum prius factū. Vt paries ad demonstrandum fundamentum. Vel melius epilogus sic intelligitur, vt intelligatur p causam mediam causam priorem

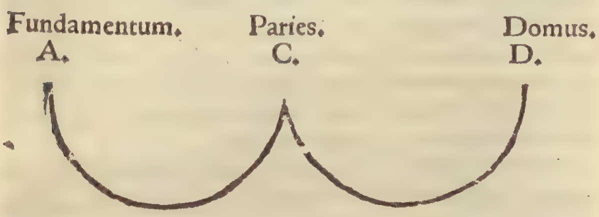
quæ

quæ media dicitur,non(quia assumi possit vt medium) sed quia mediat in generatione inter vltimo factũ & primo factum.vnde inquit.{De eo igit̃,hoc est de causa media,quo modo se habeat cũ eo,quod consequenter ẽm generationem,in tantum acceptum sit. nam accepimus ipsam non posse habitam esse ipsi fieri. Sed quo modo licet demõstrari in talibus,subscribit,cum inquit. Necesse est enim in his primã & mediam immediata esse. Et per primam intelligit maiorem extremitatem, quæ est prius factum:posterius enim factum potest eẽ immediatum medium ad prius factum,vt paries factus posterius ad fundamentum prius factum.Propterea subdit, vt A factum, scilicet fundamentum,quoniam C factum est,modo C factum est posterius ipso A,& A factum prius ipso C. Est.n. fundamentum pariete prius factum. Sed dices superius dictum est vnum factum non esse habitum facto. Modo dicit medium factum & primum factum eẽ immediata.

Dubitatio.

Solutio.

Intelligas vel quia differẽtia est inter habitum, & immediatum,vt superius diximus,vel quia(vt Themistius inquit.)Vltimo factum est finis præcedentium, & sic licet præcedentia non sint immediata vltimo facto, vltimum factum semper est immediatum proximo facto,vt paries fundamento,& domus parieti,cũ finis semper his immediatus sit,quorũ est finis.Ex his concludit quomodo fiat demõstratio in talibus,& vult illam fieri posterius facto in demõstratione pro medio assumpto:nam licet hæc demonstratio non sit à causa ad effectum, est aliquo modo à causa finali,& principio,quatenus est ab eo, qđ est proximum ipsi nunc,quod est principium vltimi effectus,& finis præcedentis effectus,inquit.{Principium igitur,& medium est C,s.paries,propter id, quod proximũ est ipsi nunc,i.ipsi facto in nunc,videlicet ipsi domui, quod quidem nunc est principium temporis, in quo fiet vltimum factum,s.domus.Propterea subdit,sed factum est,si D domus factum est.Erigit ergo demonstrationem,& inquit.

Cũm igitur D factum est,necesse est,& A factum esse, causa autem media est C.nam D domo facto,necesse est C parietem factum esse,C autẽ pariete facto, necesse est A fundamentum prius fuisse factum,sic autẽ accipiens aliquod medium,s.ꝙ sit complete factum,stabit alicubi ad immediatum, quod scilicet primo factum est, non supponens aliud complete factum. Ex his patet in talibus demonstrationem fieri ab effectu ad causam. Qui tamẽ effectus aliquo modo est,principium,quatenus se habet (vt finis respectu prius factorum.)Verum de his postea.

ARGY.

An semper ob infinitionem mediũ cadet. Non enim factum facto hæret,ut diximus,attamen à medio incipiendum est,& ab eo quod nunc est primum.

DILVCI.

Nunquid semper extra cadet, per infinitũ: nõ enim est habitum factum facto, vt dictum est.Attamen incipere necesse est à medio tantum,& ab ipso nunc primo.

Commẽ.94.

Sed quærit quæstionem quæ videtur contra ea, quę dicta sunt.Dictum est.n.vnum factum non esse alteri facto habitum,& immediatum:at nunc dicit semper posterius factum esse immediatũ proximo facto,& inquit.{Nunquid semper extra cadet,s.factum post factum per infinitum,siue in infinitum.& videtur ꝙ semper.quia vt dictũ est,factum non est habitũ facto. Respondet hoc propositum non tollere,quia siue procedatur in infinitum in factis,siue nõ,semper necesse est in demonstratione talium

A

incipere,qđ est in ipso nunc ꝑmo,siue illi proximo:et,ꝑcedet ad prius factũ.Non curauit autẽ explicare modũ,quo vnum factum,eẽt immediatum alteri,& quo non,quia in Sexto explicauit.Factum.n.vt ibidem dicitur potest accipi pro facto completo, quod dicitur factum in actu, & pro facto incompleto,quod dicitur factum in potẽtia.Loquendo ergo in factis in potentia factum facto nõ potest esse immediatum,quia inter quæcunq; duo talia mediat aliud factum in potentia.non.n. fieri potest fundamentũ nisi prius fiat eius mediatas,nec fieri potest eiꝰ medietas, quin prius fiat illius medietatis medietas: & sic in infinitum.In factis vero cõpletis,factum est immediatũ facto: quia paries fieri põt immediate post fundamentum,licet non simpliciter immediate,cũ fieri non possit paries, qn prius fiat eius medietas:et iterum medietas medietatis in infinitum:bene ergo facto factũ hic vult eẽ immediatũ, quia loquitur de factis completis,superius loquitur de factis incompletis.Et sic,quæ dicit,bene dicta sunt.

Factũ facto mediatum & immediatum quõ sit.

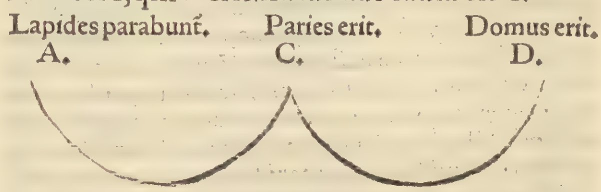
B

ARGY.

Idem & in futuris seruandum est. Nam si uerum est D fore,uerum sit prius oportet A,fore.Huius autem causa est ipsum C,Etenim si erit D,prius erit.

DILVCI.

Similiter aũt est & in eo quod erit. Si enim verũ est dicere,qm̃ erit D, necesse est prius verũ dicere,qm̃ A erit.huius aũt causa est C.

Commẽ.95.

Ostendit & in futuris etiam demonstrationem in talibus fieri semper à posteriori ad prius. vt quoniam si domus erit,paries erit:& si paries erit,lapides parabuntur.

C

Ergo si domus erit,lapides parabũtur.Inquit.{Similiter autem demõstratio fiet in eo quod erit,vtpote in futuris: qa semper à posteriori proficiscendũ est ad prius.Nam, si verum est dicere,quoniam erit D,scilicet domus, necesse dicere,qm̃ prius erit A,s.ꝙ lapides parabũtur. Huius aũt causa est C,scilicet qa paries erit.qa,vt inquit, si D domus erit,prius C,paries erit. Si vero C paries erit, prius A erit, scilicet prius lapides parabũtur.Patet ergo in futuris eodem modo demonstrationem fieri.

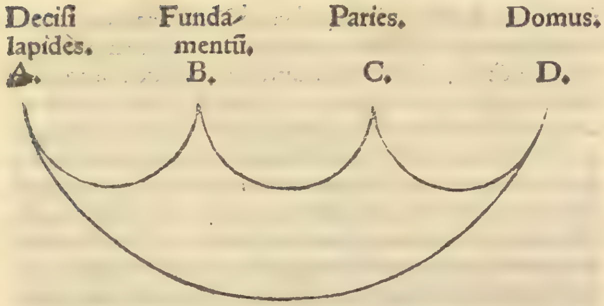
ARGY.

Similiter autem & in his ipsis infinitio diuisionis extitit. Futurum nanq; futuro non hæret. Atq; principium et in ijs est sumendum quod medio uacet.hæc autem in ipsis operibus ita sese habẽt,ut diximus.Nam si domus extructa est, lapides incisos fuisse necesse est.At id quamobrem,quia necesse est fundamenta fuisse,si domus est facta.Si uero fundamẽta iacta fuere,necesse est lapides ante fuisse.Rursus si domus erit,pari ratione lapides prius erũt.Quod quidem per medium modo demonstratur eodem.Iacientur enim antea fundamenta.

D

DILVCI.

Similiter autem & infinita est decisio & in his.non enim erunt futura habita adinuicem. Principiũ tamen & in his sine medio accipiendum est.Habet autem se sic res in operibus, si facta est domus,& necesse est & decisos esse lapides:& factũ esse hoc propter id est, quoniã necesse est fundamentũ esse, siquidem & domus facta est.Sin autem fundamentũ factum est,prius lapides esse factos necesse est.Iterum si erit domus, similiter prius erunt parietes. (Demonstrantur autem & per medium similiter).Erit enim fundamentum prius.

Comme. 96.

Sed contra obijcit, quia & in futuris diuisio factorum erit in infinitum: ergo non possumus procedere ab vno facto ad aliud factũ, nisi semper mediet aliud: quare demonstratio in talibus non põt esse per immediata, inquit. Similiter autem & infinita est decisio & in his futuris. Non enim, vt inquit, futura erunt adinuicem habita: quin semper mediet aliud factum. Respondet et inquit. {Principium tamẽ & in his, vt ĩ præteritis, siue medio accipiendum est. quasi dicat, ꝙ siue procedatur in infinitum in futuris factis, siue non, principiũ tamen quo ad nos sine medio accipiendum est. nam quo ad nos illud est pricipium, quod est apud nos primo factum: & tu intelligas illud eẽ primo factum quo ad nos, quod est complete quo ad nos primo factum, & non in potentia, quia sic non datur primum. tale enim primo factum complete accipiẽdum est sine medio, ita vt factum sit primo, & nullum aliud complete factum præcedat. Et ponit exẽplum in factis de pręterito, cũ inquit. Habet autem se sic res in operibus, hoc est in factis completis. vt si facta est domus, necesse est & decisos esse lapides: & factum est hoc, i. & decisi sunt lapides propter quid est, i. propter id est: quoniam necesse est fundamentum factum esse: siquidem & domus facta est. Sin autem fundamentum est, prius lapides esse factos necesse est: & ita in p̃teritis. in futuris vero similiter. Iterum si erit domus, similiter prius erunt parietes. (Demonstratur autem & per medium siĩr hoc, quia erũt parietes: q̃m erit fundamentum prius. Ergo à primo ad vltimum, si domus erit, paries erit, si paries erit, fundamẽtum erit: si fundamentum erit, lapides erũt: quare si domus erit, lapides erunt. Tu vero hæc intellige, vt superius diximus. Diximus enim superius facta siue in futuro fieri, siue in præterito sumant̃, in potentia siue incomplete esse infinita, actu vero siue complete sumpta, esse finita. Quare, vt incomplete sumuntur, non possunt esse immediata: quia quibuscunq; duobus factis acceptis, inter ea mediat factum, vt vero sumuntur complete, possunt esse immediata. hoc pacto potest demõstratio in talibus ex immediatis eẽ. Sed quæres, vtrum demonstratio ab vltimo facto ad prius factum sit à causa, an ab effectu. Et dicẽdum vltimo factum vno modo esse effectum præcedentium, alio modo causam, est effectus præcedentium, quatenus præcedentia sunt causæ in genere causæ materialis, & efficientis illius, est vero effectus in genere causæ finalis. Est autem finis præcedentium, inquantum est in ipso nunc, quod est finis pręteriti, & principium futuri. Factum vero medium, intantum est principium atq; causa, inquantum est propinquius primo, vt paries inquantum est propinquior domui, quare erit pręcedentium finis, subsequentiũ vero finis. Et hoc intellexit Aristo. cũ inquit. Attamen à medio incipiendum est, s. completo & actu, & ab ipso nunc primo, hoc est ĩdiuisibili & finali termino, qui est in ipso nũc: hęc mihi videntur. Philoponus vero & Simplicius non bene, vt mihi videntur, exposuerunt. Tu vero quæ ipsi dixerunt bene perlibra.

Dubiũ. Solutio.

ARGY.

Sed quoniam in hisce, quæ fiunt generationem quandam modo circuli conuerti uidemus, fieri potest, ut idipsum sit, si mediũ, et termini mutuo se sequant̃. In ijs. n. cõsistit ipsis cõuersio. Atq; idipsum in sermonibus primis oñdimus, cõuerti iquã ipsas cõcusiones. hoc est. n. circuli modo rõcinationẽ cõuerti.

E

T ex. 15. DILVCI.

Quoniam autem videmus in his, quę fiunt circulo, quandam generationem esse, contingit hoc esse, siquidem consequatur sese ad inuicem mediũ & extrema. in talibus enim conuerti est. Ostẽsum est autem hoc in primis, q̃m conuertunt̃ cõclusiones. Circulo aũt hoc est.

Cũ ostendit quomodo licet demonstrare in his causis, quæ effectum præcedunt, & in his quæ simul sunt cũ effectibus, & quomodo medium in talibus vtrisq; est ordinandũ, nunc ostendit quomodo demonstratio fiat in his, quorum alterum est alterius causa, & è contra. Sũt enim quædam, quorum alterum alterius est causa, & è contra. Vt hõ est cã hoĩs, & è cõtra, & vt depluta terra, causa deplutæ terræ, & è contra, & inquit. {Quoniam autem videmus in his, quæ fiunt esse quandam generationem circularem, hoc modo, quòd alterũ alterius sit causa, vt A ipsius B, & B ipsius A, etiam causa est propter hanc circulare generationem, quam in rebus experimur, cõtingit simili ratione in demonstratiuis hoc esse, scilicet circularẽ ostensionem. cõtingit dico circularem ostensionem in talibus, quæ circulo generantur: siquidẽ medium & extrema sese inuicem consequãtur, hoc est si mutuo conuertant̃. Vbi enim medium & extrema circulo non conuertentur, etiã si talia circulo fierent, circularis demonstratio non fieret.

ακροι Extrema.

F

Vel aliter ĩtelligit, vt legatur siquidem pro quia: & tũc est sensus, quoniam videmus in his, quæ fiunt, generationem aliquam fieri circulo. hac de causa cõtingit hoc idem esse in demõstratione, scilicet vt circulo fit: siquidem, pro quia, in talibus circulo factis, medium & extrema adinuicem sese mutuo consequãtur: quoniam in his, vt inquit.) est conuerti, vt per exempla demonstrabit. Nec hoc est nouum: quoniam in prioribus ostensum est conclusiones conuerti ad propositiones, & propositiones conuerti ad conclusiones: hoc autem, quod est conuerti conclusiones ad propositiones, & propositiones ad cõclusiones, est circulo demonstrari. Quare patet in talibus, quæ circulari generatione generãtur, circularem fieri demonstrationẽ, & ita patet quomodo demonstratio fiat in his, quorum alterum alterius causa est, & è contra.

De hoc vide 2. prio. ca. 5.

G

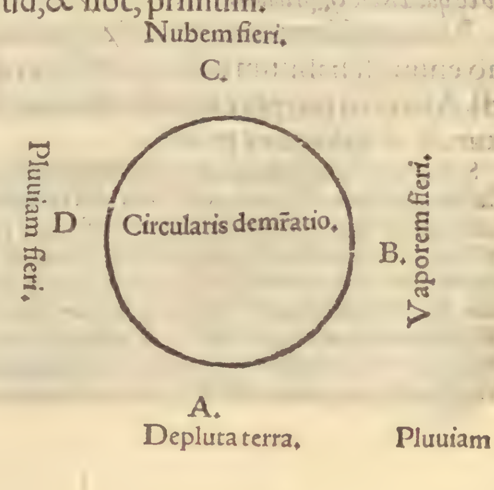
ARGY.

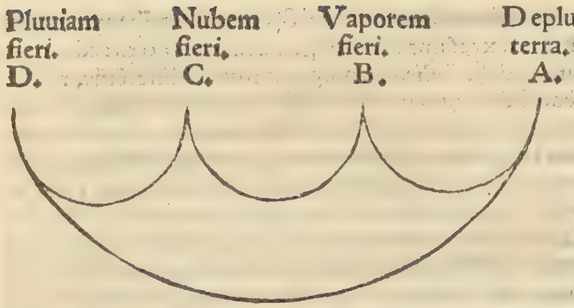
In rebus autem ipsis hoc uideĩ fieri modo humida facta pluuia terra uapor necesse est oriatur. Quo quidam orto nubem cõstare necesse est. Qua facta fieri aquã. Qua orta, terra pluuia necesse est humecteĩ. Hoc autem id erat quod initio sumpsimus. Quare modo circuli conuersio fuit. Quicquid. n. ex hisce sumpseris, aliud sequitur quidem cũ sit aliud. Quod quidẽ cũ sit, aliud itẽ est. Quod rursus cum sit, primum ipsum emergit.

DILVCI.

In operibus autem videtur sic. Depluta terra, necesse est vaporem fieri: hoc autem facto, nubem: hac vero facta, aquam: hac vero facta, necesse est terram deplutam esse. Hoc autem erat ex principio, quare circulo circuit. Vno enim horum quouis existente, alterum est, & illo, aliud, & hoc, primum.

H

Commẽ. 98.

Assumpsit in his, quæ fieri videmus aliqua circulo fieri, ita vt alterum alterius causa sit, & è contra, nunc ostendit talem generationem circulo fieri in aliquibus p exemplũ, & inquit. ¶ In operibus autem vr̃ sic: quasi dicat, non solum verbo patet assumptum, sed opere. & ponit exemplum, qm̃ depluta terra, necesse est vaporem fieri. hoc autem facto & in sublimi collocato, necesse est nubem fieri. hac iteꝶ genita, necesse ẽ aquam gigni. facta iterũ aqua, necesse est terram deplutam esse. Quod quidem à principio (vt propositio) assumebatur, & causa: nunc assumitur (vt cõclusio) & effectus. Verificato assumpto, repetit qđ ex assumpto intulerat, & ĩquit. ¶ Quare circulo circuiuit generatione, et ita demõstratio. Nam vno horum quouis existente, alterum quoduis est. Nam depluta terra exñte, erit quoduis eorum, quæ in exemplo assumpta sunt. & illo è contra existente, alterum iterum quoduis erit. & hoc existente, quouis eorum erit primum. Quare medium & extrema conuertuntur, & ita demonstratio circularis.

Dubiũ. t. 6. cõm. 35. Solutio. Iuniorum Sã. Tho.

Sed occurres, quia primo huius demonstratio circularis reprobata est hoc modo facta. Nam si ex terra depluta demonstretur terra depluta, nõ plus haberetur ex tali demonstratione, q̃ si hoc est, hoc est: & ita facile est omnia demonstrare. Iuniores dixerunt hoc fieri posse propter differentiam numeralem: nam terra depluta, & terra depluta differunt numero. Quam rem expositor Thomas affirmat dicens, nõ fieri reditum ad idem numero, sed ad idẽ specie. Sed cõtra, quia si reditus est nõ ad idẽ numero, sed ad idẽ spẽ, tunc demõstratio esset singularium, tam vt per quę, q̃ vt quorum. Esset. n. singularium per quę, quia singularia demõstrãt, & quorum, qua singularium esset demonstratio. Depluta. n. terra, quæ demonstrat, differt numero à terra ipsa depluta, quę demonstratur: ergo demõstratio esset à singulari ad singulare. Ideo primo huius Aristo. negauit contrarias & concessit subcontrarias. Negauit. n. illa omnium esse demõstrationem circularẽ, & illam nullorum esse demõstrationem circularem, con cessit vero aliquorum esse, & aliquorũ non esse. Aliquorum quidem esse, vt inquit, quia eorum, quorum generatio est circularis, tunc possem dicere non eorum quorum generatio est circularis aliquorum vero nõ esse, vt aduersando his, quæ primo huius dixi, demõstrationem talem esse in singularibus ſm rẽ, sed vt uniuersaliter concipiuntur. Terra. n. depluta vr̃ concepta causa est terræ deplutę vr̃ conceptę: licet vtraꝗ; sit singularis ſm rem, nec absurdum arbitror de singularibus, et per singularia hoc modo demonstrationes circulares esse. Nã licet demõstrans & demonstratũ solo numero differãt, intellectus tñ illa considerat vr̃. Tu vero lege quę Primo huius disputauimus.

Confutatio.

Quę Aristo. Tex. 6. c. 31.

An dubitationem.

Tex 16. Sic uerbum iterpretis ẽ. τυγχοντα Emittit pilis barbam afficit.

Sunt autem rerum nonnullæ, quæ fiunt uniuersaliter, semper enim & oẽs aut eodem modo sese habent, aut eodem fiunt pacto. Nonnullæ sunt rursus, quæ semper quidem nõ fiunt eodem modo, fiunt tamen plerunq;. nam non omnis quidem mas homo barbam emittit, fit autem plerunq;, ut homo mas barbam emittat. Talium igitur & medium esse plerunq; necesse est. nam si tam A de B, quã B de C, uniuersaliter prædicetur, & A de C necesse est & semper, & de quolibet prædicari. Id enim est uniuersaliter prædicari, & de omni semperq; dici.

A *At supponebatur A plerunque de C prædicari. Necesse est ergo medium etiam ipsum B, conditionem eandem subire, ac esse plerunque. Erunt igitur & eorũ, quæ sunt plerunque ea principia uacantia medijs, quæ plerunque sic sunt uel fiunt.*

DILVCI.

Sunt autem aliqua quidem, quæ fiunt vniuersaliter. Semper enim aut in omni, aut sic se habẽt, aut fiunt. Alia vero semper quidẽ non, sed vt in pluribus sunt, vt nõ omnis homo masculus barbam emittit, sed vt in pluribus. Talium igitur & necesse est medium vt in pluribus esse. Si enim A de B prædicatur vniuersaliter, et hoc de C vniuersaliter, necesse est A de C semper, & de omni prædicari. Hoc est enim vniuersaliter, et de omni, et semper, sed suppositum est vt in pluribus esse: necesse est ergo et medium vt in pluribus eẽ, quod est in quo B: Erunt igitur & eorum principia, vt in pluribus sine medio, quæcunque, vt in pluribus sic sunt, aut fiunt.

B

Commẽ. 99.

Ostendit non eodem modo ea quæ semper sunt demonstrari, & quæ non semper sunt. Et primo præmittit diuisionem eorum quæ fiunt, siue eorum quæ sunt. & diuisio debet sic cõponi ſm Philoponum. Sunt autem aliqua quidem, quæ fiunt semper vr̃: & sup. tu, quædã, quæ sic se habent semper vniuersaliter. cuius causam dicit, qa ea quæ sunt semper vniuersaliter, aut in omni, & semper sic se habent, aut in omni, & semper sic fiunt. In omni & semper sic fiũt (vt Philop. inquit). vt ortus astrorum, aut occasus, & ver fieri si Sol est in ariete. In omni & semper sic se habent (vt Philop. inquit, quemadmodum circulus est sphæricus, Deus est bonus, anima est immortalis, & id genus. Quare eorum quæ semper sunt, duplicia sunt, aut quæ semper eodem modo fiunt, aut quæ semper eodem modo sic se habent: alia vero non semper sunt, quia nec semper fiunt, nec semper sic se habent, sed vt in pluribus aut fiunt, aut sic se habent. vt omnis homo masculus barbam emittit: non enim semper homo masculus barbã emittit, nec omnis homo, sed vt in pluribus, & aliqui. nã (vt Philop. inquit) Crassiores non habent pilos in genis eorum. Ex hac diuisione infert, talium igitur, quæ vt in pluribus sunt, necesse est medium vt in pluribus esse: innuens, eorum, quæ semper sunt, medium esse debere vt semper. Probat autem hanc conclusionem Arist. per deductionem ad impossibile, siue deducẽdo ad oppositum. sit conclusio A C vt in pluribus, medium vero B. Vel igir̃, vt in pluribus, & habetur proposita conclusio, vel dicet quispiam ipsum necessarium esse, & tunc A de B necessario prædicabitur, & B de C similiter: quare & A de C semper, & de omni prædicabitur, idest de necessitate: hoc enĩ est prædicatum necessarium, quod est de omni, vniuersale & semper. supponebatur A C conclusionem ut in pluribus esse, & sic deductum est ad oppositum concessi. Propterea concludit, erunt igitur eorum quæcunꝗ; vt in pluribus sic sunt, aut fiunt pñcipia ut in pluribus sine medio, quemadmodum & eorum quæcunque semper sic se habent, aut fiunt principia semper sic se habentia sine medio, & per hoc vult habere tales demonstrationes nõ esse simpliciter scientificas cum non faciant simpliciter scire, sed secundum quid: cum sint secundum quid scientificæ.

Diuisio eorũ quę fiunt secundũ Phil.

C

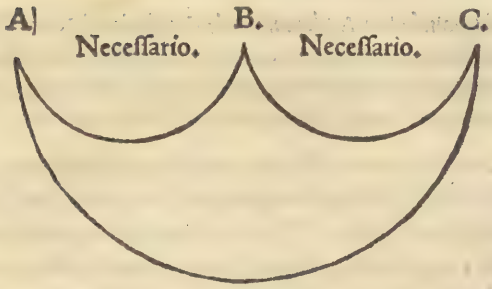
D

Sed occurres, ꝙ bene B de C necessario prædicatur, cum minor necessaria sit. A autẽ de B non necessario, & sic non oportet conclusionem esse necessariam. Potest dici medium A C, conclusionis nõ posse dici medium necessariũ, nisi B ad A, & ad C necessario se habeat. Et propterea Aristo. hoc supponens, accipit A de B necessario prædicari, & B de C necessario similiter.

Dubiũ.

Solutio.

At

ARGY. *At enim quonā pacto ipsum quid est ad ratiocinationis ter minos accōmodatur, & quomodo uel est ipsius, uel non est de= monstratio definitione satis antea pertractauimus. Nūc dicen= dum esse uidetur, quonā pacto uenari nos ea oportet, quæ hoc ipso quid est prædicant. Eorum itaq;, quæ semper cuiq; compe tunt, quædam extendunt sese quidem ad plura, non tamen ge= nus egrediuntur. Atque ea sese ad plura extendere dico, quæ quāquam uniuersaliter cuique competunt, non tamen soli, sed etiam a lijs insunt. Est.n. quoddā quod oī competit trinitati, & etiā non trinitati. Id.n. quod est trinitati & etiā non numero cōpetit. At impar inest & ipsum quidem trinitati, et alijs etiā pluribus. quinario nāq; competit, non tamen genus egreditur. Quinarius.n. numerus est, & nihil est extra numerū impar.*

Tex. 17. DILVCI. Quomodo quidem igitur ipsum quid est, in terminis assignatꝰ, & quomodo est demonstratio, aut est definitio ipsius, aut nō est, dictū est prius. Quomodo autem oportet venari in eo quod quid est prædicantia, nunc dicamus. Eorum igitur quæ insunt semper vnicuique, quædam se extendunt in plus, non tamen extra genus. Dico autem in plus inesse, quæcūq; insunt quidem vnicuiq; vniuersaliter. at vero & alteri. vt est aliquid, quod omni trinitati inest, sed & non trinitati, sicut ens inest trinitati, sed & non numero. Impar vero & inest omni trinitati, & in plus inest. etenim ipsi quinario inest, sed nō extra genus. Quinarius qdem.n. numerus est, non aūt extra numerū impar est.

Cōmē. 100. Primo epilogat circa dicta, & iquit. {Quomodo quidem igitur quodquid est in terminis assignetur, quia in terminis assignatur, vt medium, & qūo est demonstratio ipsius quodquid est: qm̄ est demonstratio, vt simul facta cū cōclusione, vel definitio eius, vel quid nominis, vel qd rei, vel non est, dictum est. Sic igitur dictum est prius ipsum quid est inter terminos demonstrationis assignari, vt mediū. Dictum est ēt, ipsius quid est eē definitionē noīalem, & dictum est ipsius non esse demonstrationē, sed in demonstratione accipi. Hæc de epilogo. subdit intentionem ad dicenda, & inquit. {Qūo autem oportet venari ea, quæ prædicantur in eo quod quid est, nunc dicamus.

Notandum. Aīaduertendum Arist. post ea, quę dixit de definitione ipsa, interposuit qūo per vnumquodq; genus causæ fieri possit demōstratio. nec ab rōne. nā ex hoc patet p quodlibet genus causæ definitionē assignari posse. Præterea ex hoc patet mediū & cām idem eē. Completo ergo hoc aggreditur quartum propositorum, s. qūo definitio inueniri possit. Est aūt duplex modus inueniendi definitionem, compositio, s. & diuisio, seu resolutio: & cum compositio por sit, qm̄ ab vniuersalibus atq; simplicibus incipit, ideo prius docet componere definitionē. Est aūt (vt inqt Philopo.) Methodus hæc cōis oībus speciebus, et vniuersalibus definibilibus, indiuiduis exceptis, quorū neq; definitio, neq; scientia est. Et quia definitio est cōpositio ex genere & dria, venaturus definitionē alicuius rei, docet su

Duplex modus īueniēdi definitionē, cōpō, s. & diuisio.

E mere vniuersaliora illius rei & excedentia illam rem, non tn̄ quæ excedunt illius rei genus. nā quę nō excedunt genus rei definibilis, cū componuntur cū differētijs, nō excedere debent rem definitam, sed cum illa conuerti, cum horum compositio sit definitio illius. nam cōpositio talis non est genus rei, cū hæc cum genere conuertatur, genus non. Quare primo quæ excedentia definibilem rem sint extra genus, & quę non extra genus, exponit: & assignat hāc diuisionem: eorum, quæ insunt rei definibili, quędam excellunt rem ipsam, non tn̄ transcendunt genus illius, vt impar inest trinitati, & quidem in plus, non tn̄ excellit numerum genus trinitatis, quæ insunt definito, & excedunt illius genus, vt ens. inquit. {Eorū igitur, quę insunt, semper vnicuiq; (intellige vl̄r, & temporis, & subiecti vniuersalitate) quędam se extendunt in plus, non tn̄ extra genus illius: & exponit quæ dixit, & inquit. {Dico autē in plus inesse, quæcunq; insunt quidem vnicuiq; vl̄r, s. & quo ad subiectum & quo ad tempus. at vero & alteri, hoc est extra genus, vt est aliquid, quod omni trinitati inest, sed etiā

F nō trinitati, i. & etiam extra genus trinitatis alicui, vt ens inest trinitati: & extra etiam alicui non sub numero contento: & ita extra genus. Impar vero & inest omni trinitati, et in plus inest, nō tn̄ extra genus numeri: etenim ipsi quinario inest, sed non extra genus. Quinarius.n. numerus est, nō aūt extra numerū impar est. Ex his patet hęc diuisio. eorum quæ alicui insunt vl̄r & semper, quædam insunt in ęquo, quædam in plus: & eorum quæ insunt in plus, quędā insunt in plus extra genus p̄dicamēti rei, quędā vero nō extra genus p̄dicamēti rei: hæc Arist. itelligit.

ARGY. *Talia igitur eousq; sumenda sunt, quousq; tot fuerint sumpta primo, ut unumquodq; quidem illorum pluribus cōpetat, cuncta aūt simul non ad plura sese extendant. hanc.n. necesse est substantiam esse rei definiendæ. Velut omni trinitati competit numerus impar primum utroq; modo, & quia nō mensuratur numero, & quia non ex numeris cōstat. Id igitur iam*

G *ipsa trinitas est, numerus, inquam, impar, primus, atq; hoc pacto primus. Horum enim prima cæteris etiam uniuersis imparibus insunt, ultimum dualitati etiam competit, at uniuersa simul nulli præter trinitatem numero competunt.*

DILVCI. Huiusmodi igitur accipienda sunt vsq; ad hoc, quousq; tot accipiātur primum, quorum vnumquodq; quidem in plus sit, omnia autē non in plus. hanc.n. necesse est substantiā rei eē. vt trinitati inest omni numerus impar primus vtroq; modo, & sicut non mensurari numero, & sicut non componi ex numeris. Hoc igitur iam est trinitas, numerus impar primꝰ, & sic primus. Horum.n. vnūquodq; illa quidem & imparibus omnibus insunt, vltimum

H autem & dualitati, omnia autem nulli.

Comm. 101. Cū posuit prædicatorum diuisionem, nunc ex tali diuisione docet methodum, qua definitio habeatur: & primo Methodum, qua specialissimarum definitiones colligun tur. Et consistit in hoc, vt talium prædicatorum non excedentium genus rei definiendæ tot, & eousq; assumantur quot & quousq; coniuncta rem definitam non excedant, & si seorsum singula in plus se habeāt. hoc pacto Themistius & Philoponus Methodum intelligūt. inquit. {Huiusmodi igitur accipienda sunt vsq; ad hoc quousque tot accipiantur primum, hoc est in ęquo, quorum supp. & si vnumquodq; quidem in plus sit, omnia autem simul iuncta non in plus sint. Dixit huiusmodi accipiantꝰ, s. quę non excedant genus rei, cuius definitionē quęrimus. Et huius methodi quasi rationem affert, & inquit. {Hāc.n. necesse est substantiam rei esse: q.d. Qm̄ ea accipere debet artifex, q̄ indicant substātiam rei, vt superius patuit. Modo,

tale

tale coniunctum ex talibus prędicatis substantiam rei inducat:ergo est definitio rei. Exemplum affert. Vbi debes scire, vt Philoponus perpulchre exponit, ꝙ numerorum alij sunt primi, qui et incompositi ab arithmeticis dicuntur:& hi sunt, qui nec mensurantur ab alio quodā numero, neq; constant ex numeris vt. iij. v. vij. & cæteri id genus. Alij vero secundi & compositi dicuntur, qui non ab vnitate sola mensurātur, sed etiam ab alio numero, & constant ex numeris, vt. ix. Mensuratur. n. & ab vnitate & à ternario. ter. n. tria nouem sunt. Etiam constat ex numeris, quia ex tribus ternarijs. Similiter &. xv. &. xxi. nā xv. & à ternario, & à quinario. Ter. n. quinq; sunt. xv. ēt xxi. à ternario, & à septenario, quia ter septem sunt. xxi. inquit. Vt omni trinitati inest totū hoc, numerus impar, primus vtroq; modo. Primus dicitur dupliciter, vel quia non mēsuratur numero, vel quia non componitur ex numeris. Trinitati ergo inest numerus: est enim trinitas numerus, inest impar, quia est impar. inest primus vtroque modo, quia est numerus primus. & sicut non mensurari numero, & sicut nō componi ex numeris, vtroq; horum modorum trinitas est primus. tunc recolligit definitionē trinitatis, & ostendit Methodum per tale exemplum, & inquit. ⁋Hoc itaq; iam trinitas est, videlicet numerus, impar, primus, & sic primus (vt dictum est vtroque modo) quia non mensuratur numero, & quia non constat numeris. Dico numeris compluribus. Constat. n. numero, quia binario & vnitate. non tamen pluribus numeris, vt animaduertit Philoponus. Complet Methodum, & inquit. Horum enim trium, verbum vnumquodq; superfluit ad sensum: illa prima duo imparibus omnibus insunt, videlicet numerus, & impar. Vltimum autem, s. primus illa duplici primitate, competit trinario, & dualitati. Dualitas. n. est primus numerus, qa neq; constat numeris, neq; mensuratur numero. Omnia autē simul nulli competunt præter ꝙ̄ trinitati. Et sic patet exemplum & regula.

Notandum. Numeri alii sunt primi, alii secundi.

ARGY. *Cum autem necessaria quidē sint ea, quæ hoc ipso quid est prædicantur, ut antea patefecimus: uniuersalia nanq; necessaria sunt, trinitati uero uel cuius alij sic cōpetūt ea quæ sumuntur, hoc modo necessario quidē trinitas ea quæ diximus erit.*

DILVCI. Quoniam autem ostēsum est à nobis in superioribus, ꝙ necessaria quidem sunt in ipso quid est prædicantia: vniuersalia autē necessaria sunt, trinitati autem, & cuilibet alteri sic accipiuntur in ipso quid est accepta: sic quidem vtiq; ex necessitate erit trinitas hæc.

Inest rei definitæ definitio ipsa.

Cōmē. 102. Duo de definitione propria constituta sunt, & ꝙ insit rei definitæ, & ꝙ insit illi solum, & alteri nulli. Probat ergo primum de definitione constitutum, videlicet ꝙ definitio insit rei definitæ, & hoc in exemplo, quod de trinitate attulit, & syllogizat hoc pacto, necessaria prędicantur in quid & insunt ei, cuius sunt necessaria: vniuersalia aūt omnia, quæ ponuntur in definitione trinitatis, sunt necessaria: ergo insunt trinitati, & prædicantur in quid de illa. Et sic per tale exemplum vult habere vniuersaliter definitionem inesse definitæ rei, inquit. ⁋Qm̄ autem ostensum est à nobis in superioribus, s. Primo libro, ꝙ necessaria quidem insunt rei, cuius sunt, & prædicantur de illa in eo quodquid est: & intellige de his necessarijs, quæ per se primo insunt rei, hæc est maior. Vniuersalia autem necessaria sunt: exponit in exemplo, quæ vniuersalia, & inqt. ⁋Trinitati autem & cuilibet alteri definibili sic accipiuntur in ipso quid est accepta, scilicet vniuersalia necessaria. & sic habes minorem, videlicet, ꝙ ea vniuersalia, quę accipiuntur in eo quodquid est trinitatis, & non solum trinitatis, sed definibilis cuiuslibet, sunt necessaria, scilicet p se primo prædicata: dat conclusionē, & inquit. ⁋Sic quidem vtiq; ex necessitate erit trinitas hæc simul iuncta, & sic patet primum constitutum de definitione, videlicet ꝙ

Syllus tex.

T. 10. & 11.

A insit definito. Philop. vero syllogizat ex duabus affirmatiuis in secunda figura. Ideo eius expositio non placet.

Philopo.

ARGY. *Substantiam autem hæc eius esse rationemue ex hisce patere potest. Nam, si id quod aßignauimus non sit ipsius ratio trinitatis, necesse est ipsum quasi genus quodam ipsius esse, aut nomine uocitatum, aut nomine carens. Igitur non trinitati modo, sed præter ipsam alijs etiam competet. Genus enim huiusce modi ponatur esse naturæ, ut insit potentia pluribus, atq; ad plura sese extendat. Quod si istud præter indiuiduas alij nulli competit rei, id erit profecto ipsa ratio trinitatis. Nā & hoc etiam supponatur id cuiusq; substātiam esse, quod ultimū de indiuiduis tali dicitur modo, quare similiter et in quibusuis alijs id erit cuiusq; ratio, quod hoc ostenditur modo.*

DILVCI. Quod autem substantia sit, ex his manifestum est. necesse est enim si hoc non sit trinitatis esse, vt genus aliquod esse hoc, aut nominatum, aut inominatum. Erit igitur ī plus quam B trinitati inexistens.* Supponatur enim huiusmodi esse genus, vt quod insit ſm potentiam ī plus. Si igitur nulli inest alteri quam atomis trinitatibus, hoc vtiq; erit trinitatis esse. Supponatur enim & hoc substantia vniuscuiusq; esse, quæ in atomis vltimum huiusmodi prædicatum est. Quare similiter & alteri cuilibet sic demonstratorum hoc huic esse erit.

Definitio soli definito, & non alteri cōuenire debet.

*ὑποκείσθω Supponatur Cōcedatur.

Cōmē. 103. Quod definitio insit definitio, quod est primum de definitione constitutum, hactenus declarauit, ꝙ vero insit soli definito, & nulli alteri, quod erat secundum de definitione constitutum, nunc declarat, & quidem in exemplo definitionis, quæ de ipsa trinitate assignata est, & inquit. C ⁋Quòd autem definitio trinitatis sit substātia trinitatis, ex his, quæ dicemus, manifestum est. & per substantiam intelligit esse. esse vero rei est, quod rei conuenit, & nulli alteri: quare per substantiam, intelligit esse, quod soli rei conuenit, & nulli alteri, hæc est intentio. Deinde proposita intentione in exemplo definitionis de trinitate, probat definitionem trinitatis soli trinitati cōpetere, & nulli alteri: quia, si definitio trinitatis non sit soli trinitati competens, sed alteri speciei trinitatis, talis definitio vt genus aliquod erit, vno videlicet nomine, vel non vno nomine nominatum. consequentiam probat ex eo, quia definitio generis, vt nunc supponitur, est prædicatum dicens esse, quod potest pluribus inesse. Hæc. n. definitio nunc supponatur ex libro Topicorum. consequens vero falsum est. nam tunc definitio trinitatis est in plus, cuius contrarium accipiebatur definitionem eē in æquo, cum suo definito, iquit. ⁋Necesse est enim, si hoc totum, quod est definitio trinitatis, non sit trinitatis esse, s. illi soli, et nulli alteri competens, hoc esse erit (vt aliquod genus trinitatis.) Dico aliquod genus aut nominatum, s. uno nomine, aut inominatum, s. non vno nomine: est ergo consequentia, si totum D illud, numerus impar vtroq; modo primus, non est esse proprium trinitatis, totum hoc erit, vt quoddam trinitatis genus, licet pluribus nominibus sit nominatum. Vltra infert, erit igitur in plus ꝙ̄ trinitati inexistēs, quod est falsum, & contra ea, quæ proximo textu diximus. Diximus enim definitionem totam esse in ęquo, & quamlibet eius partem esse in plus. Et consequentias probat ex suppositione definitionis generis, & iquit. ⁋Supponatur. n. huiusmodi eē genus: videlicet, vt sit illud, quod ſm potentiam insit in plus, i. quod est illud, quod potest de pluribus prædicari, vel pluribus inesse: & ita patet consequentia. Et si dicas cur non potest esse accidens vel differentia non vltima, quodlibet. n. horum speciei competit, & alteri, & tamen nullum horum est genus. Dicendū accidens esse non posse, quia non dicit esse: differentia vero intermedia

1. top c. 4.

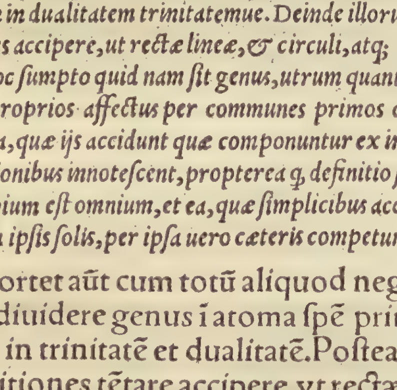
Dubiū.

Solutio.

intermedia genus est, vel in generis rationē redigit: quare, si definitio trinitatis competit alteri à trinitate fm esse & essentialiter, erit genus: cū accidens esse non possit, cū non competat essentialiter: & si est differētia intermedia, redigit in generis rationem. His declaratis, recolligit nūc quod proposuerat, & inquit. ¶ Si igitur nulli inest alteri q̄ atomis trinitatibus, hoc vtiq; erit trinitatis esse, hoc est soli illi competens, & nulli alteri. Et per atomas trinitates, non species specialissimas trinitatis intelligit, vt Philop. inquit, sed indiuidua trinitatis, quæ sub trinitate vltima sunt. Erit ergo sensus, si totum illud, quod vt definitio de trinitate ipsa assignatur, nulli alteri q̄ idiuiduis trinitatis competit, hoc totum erit trinitatis esse: & ita esse conuertibile. esse. n. rei proprium illi est. Deducit consequētiam ex suppositione, quam sumit, cum inquit. ¶ Supponatur enim & hoc vniuscuiusq; substantia esse, quæ est tale vltimum prædicatum in atomis, s. solis indiuiduis speciei trinitatis competēs: quare bene diximus, si hoc totum nulli alteri competit, esse proprium trinitati esse. Ex hoc infert non solum sic esse intelligendum in trinitate, sed in quolibet alio quouis definibili, & inquit. ¶ Quare similiter & cuilibet alteri definibili, non solum trinitati. (Dico cuilibet alteri definibili eorum, quæ sic demonstrantur, atque sic se habent, vt trinitas se habet, erit hoc huic esse, scilicet proprium, & nulli alteri competens. Vniuersaliter ergo definitio est esse & proprium suo definito, & ita quæ in exemplo de trinitate diximus, in alijs omnibus intellige.

ARGY. *Oportet autem cum totum aliquod quispiam tractat, genus in ea diuidere quæ sunt prima, atq; indiuidua specie, ueluti numerum in dualitatem trinitatemue. Deinde illorum eniti definitiones accipere, ut rectæ lineæ, & circuli, atq; anguli recti. Post hoc sumpto quid nam sit genus, utrum quantitas, an qualitas, proprios affectus per communes primos contemplari. Nam ea, quæ ijs accidunt quæ componuntur ex indiuiduis, ex definitionibus innotescent, propterea q̄ definitio simplex quæ principium est omnium, et ea, quæ simplicibus accidunt, per se quidem ipsis solis, per ipsa uero cæteris competunt.*

DILVCI. Tex. 81. Oportet aūt cum totū aliquod negocietr̄ aliquis, diuidere genus ī atoma spē prima, vt numerū in trinitatē et dualitatē. Postea sic illorū definitiones tētare accipere, vt rectæ lineæ, & circuli, & recti anguli. Post hęc aūt accipientē, quod genus sit, vt vtrum quātitatū, aut qualitatum, proprias passiones speculando de cōibus primis. Compositis. n. ex atomis conuenientia, ex definitionibus erūt manifesta, propterea q̄ principium est omnium definitio, & quod simplex. Et simplicibus p̄ se inesse conuenientia solis, alijs autem per illa.

Comm. 104. Hactenus de methodo inueniendi definitiones specierum specialissimarum, nunc vero methodū assignat, qua inuenire poterimus generum definitiones. Cuius rei causa est: q̄m definitio non tātum specierum est, sed generū: ergo oportet assignare artem cuiq; propriam. Sed quę genera sint, quorum definitiones quærimus, Auerr. asserit illa esse subalterna. hæc. n. definitionem habēt, vt Them. & Philop. dixerunt. Cōstat autem methodus hæc tribus præceptis. Primum est, vt genus definiendum in primas & per se species diuidas, verbi causa, lineam, cuius quærimus definitionem, in rectam, circularem, & flexuosam. Hæc enim est diuisio lineæ in primas eius species. Secundum est, vt species illas definias per methodum assignatam, & colligas cōia vnum vel plura, in quibus oēs specierum definitiones conueniunt. Tertiū est, vt his factis, & memoria seruatis, reponas genus, cuius definitionem quæris in suo proprio genere, speculando proprias passiones primorum generum. Horum præceptorum exēpla, & vsus, & vtilitas patebit expositione verborum Arist. inquit. ¶ Oportet autem cum totum aliquod negocietur quispiam, tale genus totum ī prima atoma specie diuidere, hoc est in species primas specialissimas illius generis. & per totum, genus ītelligit. est. n. genus totum spērum, & species partes generis, vt Auer. inquit Primo auscultationum physicarum: est ergo præceptum, vt genus definiendum diuidatur in suas primas spēs, verbi causa, vt numerū in trinitatē, & dualitatem. Inquit Philo. verbum illud prima superfluū esse, q̄a satis est dicere ī atomas species. Atomæ. n. spēs primæ sunt & indiuiduę. Sed pace Philoponi dixerim, nō supfluit verbum illud. nā aīal pōt diuidi p̄ aliquas atomas spēs, vt per albū & nigrū: hæc. n. atoma sunt spēs, non tn̄ sunt primæ aīalis spēs, sed primæ coloris. quare nō ab rōne primas & atomas apposuit. Seruit aūt hoc p̄ceptum secundo, quod statim subdit, non. n. possunt colligi cōia definitionum spērum gn̄is, cuius definitionē quærimus, nisi ipsum genus in spēs illas diuiseris. Deinde affert exemplū, iquit. ¶ Vt numerū in trinitatē, & dualitatē, hæc de primo præcepto. Affert & secundū, cū inquit. ¶ Postea oportet tentare per propriā methodū superius assignatā, definitiones illorū primorū spē accipere, vt definitionem rectæ lineæ, & circuli, i. lineæ circularis, & recti anguli, s. fluxuosę lineę. Verbi causa, recta est longitudo, cuius extrema sunt duo puncta, in quibus mediū non discrepat ab extremis. Circularis vero est, longitudo, cuius extrema sunt duo pūcta, ad vnū reducta. Flexuosa deniq; est longitudo, cuius extrema sunt duo puncta, in q̄bus mediū discrepat ab extremis. In his definitionibus cōe est, longitudo, cuius extrema sunt duo puncta; cætera vero propria. Est ergo fm p̄ceptum, vt facta diuisione gn̄is, definiant̄ illius gn̄is spēs, & hoc inqt. ¶ Postea sic illorū definitiones oportet tentare accipere, vt definitionē rectæ, & definitionē circularis, & definitionem flexuosæ, verū præceptū est incōpletum, nisi suppleas, quibus definitionibus assignatis colligant̄ cōia, in q̄bus spēs & definitiones earū conueniunt: et seruent̄ talia cōia, siue vnū sit, siue plura. nā tale cōe erit in definitiōe gn̄is, cuius definitionē quærimus, dr̄ia, vel loco dr̄ię constitutum: & hæc est secūdi p̄cepti vtilitas. nā tale cōe, quod ex spērum definitionibus reponit̄, dr̄ia vel loco dr̄iæ est in definitione gn̄is definiēdi, hæc de secūdo p̄cepto. Deinde assignat tertiū, & inqt. ¶ Post hæc aūt accipere oportet, quod genus est ad genus, cuius definitionē quærim⁹: vtrū sit quātitatū, an qualitatū: & dat modū quo poterimus tale genus quærere, & inquit. ¶ Proprias passiones speculādo de cōibus primis gn̄ibus, quæ p̄dicamenta dn̄r. Poterimus ergo genus lineæ quærere speculando proprias passiones primorum generū, q̄ gn̄alissima dicunt̄, vt substātiæ propriū, vt accn̄tibus non subijci, quātitati propriū, vt fm ipsam æquale vel inęquale dicat̄, qualitati fm ipsam sile uel dissimile. nā sic p̄ passiones generū primorū discurrendo poterimus scire, an linea sit gn̄is quātitatis: q̄a, si ipsi competit esse id, fm quod æquale vel inæquale aliquid dicit̄, erit genus lineæ quātitatis. Si vero lineæ cōpetit id quod est propriū

Gn̄a tm̄ subalterna definitionē hr̄e voluit Auerro.

Quę Philo.

Confutatio.

Definitiões spērū lineæ.

E F G H

est propriũ qualitati erit genus lineæ qualitas. Ex his patet vtilitas pceptorum. Ex secũdo.n.colligimus id, quod est differentia, vel loco drĩæ in definitione lineę. Primum seruit secundo: nõ.n.poterimus ex definitionib⁹ spẽrum cõe colligere, quod drĩa est gñis definiendi, nisi genus in illas prius diuidat. Ex tertio vero præcepto colligim⁹ genus, et⁹ gñis subalterni, cuius definitionẽ quęrim⁹. Quare tota definitio resultat q̃ est quantitas longa cuius extrema sunt duo puncta: drĩa quidẽ ex primis duobus pręceptis, genus vero ex tertio. Et, qa quis posset quærere, cur generũ definitiones ex eis cõibus hñtur, quæ ex spẽrum definitionibus colligunt, spẽrum uero definitiones nõ ex cõibus collectis aliunde, ideo respondẽdo huius drĩę cãm assignat. q.d. quia compositis ex aliq̃bus atomis atq; simplicibus aliquibus ex definitionibus eorũ simpliciũ cõia manifesta erunt, ex quibus cõstant. verbi causa, cõia quæ competunt mistis ex elementis, ex definitionibus elemẽtorum colliguntur, cõia quæ competunt dictioni, quæ ex syllabis est, ex definitionibus syllabarũ colliguntur, & sic de alĳs. quare, cũ gña cõposita sint ex atomis speciebus, est.n.genus cõpositum ex atomis spẽbus, vt ĩquit Philoponus, inquantum genus toti assimilatur, spẽs vero partibus, & totũ ex partibus constat: & ita genus ex spẽbus fit, vt cõia generi ex definitionibus spẽrum eius colligantur. Tũ quia, vt Arist. inquit, definitio est principiũ oĩum eorum, quę sunt post ipsam. Tũ quia est quid simplex respectu definitionis gñis: veluti spẽs ipsa respectu gñis. patet ergo cõia gñis, ex quibus cõstat gñis definitio, colligi ex definitionibus spẽrum, & tota causa est, quia genus est cõpositũ ex spẽbus nullam hñs naturam pter spẽs, quare gñis definitio ex definitionibus spẽrum reponenda erit. Simplicibus vero cõuenientia siue cõia per se solis inesse oportet, non aliunde, cũ sint prima atq; simplicia, quibus nihil pus est. vñ cõia prædicata reponere possint: propterea alĳs per illa simplicia reponẽda sunt. Patet igit̃ causa, cur genus cõia suæ definitionis, quæ loco drĩę ponuntur, ex spẽrum definitionibus reponit̃, spẽs vero est nullo sua cõia. Nam gña cõposita sunt ex spẽbus. Specie vero primo simplices, & nullis reponentes prioribus. Sed occurres, qm̃ ita spẽs indiuiduis comparatur, vt genus spẽbus: ergo (vt gen⁹ suas drĩas reponit à cõibus specierũ) ita species à cõibus indiuiduorũ. Quare hæc methodus põt esse spẽrum, sicut generum. accedit q; methodus definitionũ spẽrum possunt conuenire definitionibus gñis. Cur.n. generum definitiones inuenire non possumus p methodũ, quam assignauimus definitionibus spẽrum. Innuit Themist. solutionẽ, quia gñi nulla rñdet natura propria alia à naturis spẽrum, propter quod quicquid cõpetit ex naturis spẽrum reponit̃. At spẽi certa natura rñdet, & quidem alia à naturis siue rebus indiuiduorũ: ratione cuius competere possunt quædam, quæ non ex indiuiduis reponũtur.

Cũ vero quęrebat̃ an methodus definitionibus spẽrum conueniens possit conuenire definitionibus generũ. Arbitror q; sic, possumus.n.cũ genus subalternum quęrim⁹ quid sit, accipere ea pdicata in quid, q̃ non transcendunt genus eius, totq; eorum accipere, & eo vsq;, quousq; totũ sit in ęquo, & quodlibet sit in plus: quare pma methodus põt oĩbus definibilibus conuenire, hęc vero gñibus solũ: quã Arist. ad pleniorẽ doctrinã addit. Secũdo occurres, quæ cõia ex definitionibus spẽrum reponenda sunt. Sunt enim quædã quæ oĩbus spẽbus competunt, & alĳs. Innuit Them̃. solutionẽ, ea cõia ex definitiõibus specierum esse reponenda, q̃ non vltra genus definiendum transcendunt, quęq; oĩbus speciebus cõpetant illius & nullis alĳs: nam hæc cõia in definitione gñis drĩæ loco ponent̃. Tertio quæres, cur definitio spẽi est principiũ definitionis generis. Et dicendũ, q; queadmodum spẽs gñis principiũ est, dico principiũ, quo genus existit, sic definitio speciei principiũ est definitionis gñis. Præterea, qm̃ simplex, vt Speusippus inquit, uult hr̃e rõnem principĳ: at, cũ definitio spẽi simplex quoddam sit: definitio gñis quasi illã continens, cõpositum quoddã, ideo definitio spẽi prĩcipium esse põt definitionis gñis. Quæres deniq; cũ sint aliquæ spẽs, quæ nihil cõe habent, vt spẽs magnanimitatis, qũo definitio gñis earum vestigabitur. Rñdet Themist. tales spẽs non hr̃e genus vnũ cõe, nisi ęquiuocũ, & sic nõ oportet illius definitionẽ quærere. Hęc sunt, q̃ ĩtellexi de hoc textu, nec sine labore. est.n. vt vides, textus obscurus: & hoc oẽs fatent̃, pauci vero elaborarũt in eius expositione.

At qui diuisiones, quæ per differentias proficiscuntur, utiles sunt ad definitiones hoc pacto inuestigandas. Ipsas tñ non ostẽdere dictum est antea. Vtiles aũt erunt hoc pacto solum ad ratiocinandum ipsum quid est. atq; uidebitur ipsa diuisio nihil facere prorsus, sed uniuersa statim accipere, perinde atque si eadem ab initio sine diuisione quispiam sumeret.

Sed diuisiones q̃ sunt ẽm drĩas, vtiles sunt ad sic procedẽdum, qũo tñ demonstrãt, dictũ est prius. Vtiles aũt vtiq; erunt ad syllogizandũ quod quid est, & tñ videbitur vtiq; demõstrare, sed mox accipere omnia, tanquam si ex principio acceperit aliquis sine diuisione.

Cũ assignauit methodum, quibus definitiones colligere poterimus, nunc, vt Philoponus inquit, ostendit vtilitatem diuisiuę methodi, & ẽm Philoponum, prima vtilitas est ex eo, q; per diuisionem, quæ est ẽm drĩas generis, cuius speciem quærimus definire colligimus ea, quæ ĩ eo q; quid est prædicantur. Quæ expositio nõ mihi placet: hęc.n. vtilitas proximo textu patuit. Ideo vr̃ mihi quòd Arist. declarauit diuisiuam methodum vtilem esse ad sumendum vniuersalia, & per se prædicata in plus, ex quibus congregatis propria compositi essentia declarat̃. Cũ ergo Arist. hoc declarauit, nunc ostendit talem diuisionẽ methodum nõ simpliciter syllogizare ipsum quid est, sed sic, hoc est aliquo modo, saltem cum petitione principĳ, vt superius dictum est: & facit hoc Aristo. ne quis credat eũ approbare hic, quod superius improbauit, ĩquit. ¶ Sed diuisiones, quæ sunt ẽm differentias generis, vtiles sunt, non quidem ad simpliciter syllogizãdum quod quid est, sed ad sic procedendum, hoc est ad syllogizandum cũ petitione pncipĳ. Et de hoc se remittit ad ea, quæ dixit. Ideo inquit, qũo tamen demonstrãt, dictum est prius. & quia dixit esse vtiles ad sic procedẽdum, exponit quid ipse intelligat per sic procedere: & ĩquit, quasi dicat, dico ad sic procedendum, hoc est ad sic syllogizandum: & tñ videbitur diuidens vtiq; demonstrare sup. non tamẽ supple demonstrat. Sed mox videtur accipere omnia, ac si ex principio quis accipiat sine diuisione ea, quæ in diuisione accipit. accipit.n.in diuisione quę sine diuisione videntur accipi, quatenus accipiuntur cum petitione eius rei, quæ in principio quæritur. Ergo diuisiua methodus, licet sit vtilis, tñ nõ simpliciter syllogizat quod quid est, sed sic, hoc est cum petitione eius rei, quæ quæritur in principio.

Refert autem ea quæ prædicãtur primũ et posterius prædicari, ueluti si animal, mite, bipes: aĩal, bipes, mite dicatur. Etenim si ex duobus omnis definitio constet, & unum quid sit ipsum animal mansuetum, atq; rursus ex hoc & differẽtia fiat unum: homo inquam, uel quicquid eandem id sit quod unum efficitur necesse est diuidentem petere semper.

Differt autem aliquid primum, & posterius prædicamentorum prędicari, vt est dicere animal, mansuetũ, bipes: vel bipes aĩal mansuetum. Si.n. oẽ ex duobus est, & vnum quid sit animal mansuetum: iterum ex hoc & differentia homo, aut quicquid iã sit, quod aliquando vnum fiat, necesse est diuidentem petere.

Hic, vt mihi videtur, diuisiuę methodi vtilitatem tangit, sed q̃ sit hęc vtilitas non facile est discernere. Quidã dixerunt

Marginalia (left): Ex spẽrũ definitionibus cõia desumpta, assumuntur definitione gñis loco differentiæ. — 2. dubĩ. — Solutio. — Secunda dubitatio. Solutio. — 3. dubĩ. Solutio.

Marginalia (right): A — 4. dubĩ. — Rñ. Themi. — ARGY. — DILVCI. — Tex. 19. Demõstrare verbum iterpretis est. — B — Cõmẽ. 105. Continuatio — Expõ Phil. Refutatio. Propria expõ. — C — Supra. c. 37. — D — ARGY. — DILVCI. — Cõmẽ. 106.

Vtilitas diuisiuæ methodi secundum aliquos Phi.

dixerunt diuisiuã methodum esse vtilẽ ad colligendũ ea, quæ vt quid est prędicant̃ in vna definitione:& sic, vt dicunt, vtilis est ad ostendendum vnitatem definitionis. nõ enim potest definitio colligi in vnũ ex diuisione nisi primo præcedat multitudo. Philoponus vult Aristo. ostendere quõ diuisiua methodus vtilis est ad ordinẽ eorum, quę in definitione assumuntur. Vbi debes scire, ꝙ ordo eorum, q̃ in definitione ponuntur, esse põt aut respectu generis & drię, aut respectu driarum. Aris. ergo ostendit ordinem respectu generis & drię hic, & si hoc pacto itelligit, bene dicit. inquit. ❬ Differt autem aliquid primum, hoc est primo loco:& posterius, hoc est posteriori loco p̃dicari, eorum prędicamentorum, q̃ in definitione prędicantur. Cuius exemplũ ponit, & inquit. ❬ Vt est dicere aĩal mansuetum bipes, vel bipes aĩal mansuetũ. Hoc accepto, probat diuidentẽ aliquid accipere primo loco, & aliquid posteriori loco, & accepit tria, q̃ requiruntur ad definitionis rõnem, & inquit. s. n. oẽ, i. quodlibet compositum est ex duobus ad minus, vel ex pluribus reducibilibus ad duo, hoc est primum. Deinde accipit secũdum, & inquit. ❬ Et vnum quid sit aĩal mansuetũ: hoc est, & quęlibet definitio est quoddam compositum, quod dr̃ vnum quid: accepit. n. aĩal mansuetum loco cuiuslibet definitionis, hoc est secũdum. Accipit tertium & inquit. ❬ Iterum ex hoc & dr̃ia homo est, aut quicquid iam sit, quod aliq̃n vnum fiat: hoc est, & oĩs definitio cõstat ex genere & differentia, vt illa hoĩs, hoc est tertium. Ex his infert ordinẽ generis & differentię in definitione, & inquit. ❬ Necesse est diuidentem petere, s. genus absq; diuisione sup. & differentiã secundo loco colligere ex diuisione. Et ita genus primo loco, differentia secundo accipitur. Verum hæc conclusio (vt mihi videtur) ex vltimo assumpto sequitur: sequitur. n. definitio est ex gñe & differentia vnũ quoddam: ergo necesse est genus accipi primo loco. non. n. potest accipi differentia primo loco, cum accipiatur vt concessum, & differentia accipitur per diuisionem generis. Cętera assumpta, s. ꝙ oẽ compositum constet duobus, & quod omnis definitio sit quid vnum compositum, accipiuntur non ad rationem, sed ad declarationẽ terminorũ: quia posset quis quęrere, quõ definitio sit quid vnum, & ex quot constat: ideo ad tollendum hęc accipit definitionem esse vnum ex duobus cõpositum, & ipsam eẽ quoddam compositum, & ita non assumuntur frustra.

ARGY.

Præterea, hoc pacto dũtaxat fieri põt, ut nihil eorũ prætermittatur quæ sunt in definitione ponenda. Sumpto nanque genere primo, si accipiatur aliqua diuisionũ inferiorum, non omne cadet in illa. ceu non omne animal, aut continuarum, aut diuisarũ alarum est, sed uolatile animal omne: huius est enim hæc differentia. Prima autẽ animalis ea est differentia, in quã oẽ animal cadit, & cuiusq; cæterorũ similiter generũ, et eorũ quæ sunt extra aĩal, & eorũ quæ sub ipso sunt collocata. Ceu uolucris ea est differẽtia prima, in quam omnis uolucris cadit, & piscis itidẽ ea, in quã oĩs piscis. Hoc igitur, si proficiscatur quispiã, pacto, sciat nihil p̃rsus prætermisisse, q̃ si non hoc mõ p̃cedat, et prætermittere eũ necesse ẽ, et idipsũ quoq; nescire.

DILVCI. Prĩa & adæquata generis diuisio, vtilis est ad definitiões.

Amplius ad nihil relinquẽdum in ipso qd est, sic solummodo cõtingit. Cum. n. primum accipitur genus, siquidem inferiorũ aliquam diuisionem accipiat, nõ incidet omne in hoc. vt non omne animal totipẽnes, aut scisipennes, sed volatile animal omne: huius. n. differentia hæc est. Prima aũt est animalis, in quam omne animal icidit. Similiter & in vnoquoq; aliorũ, & in his, quæ extra genera, & quæ sub ipsis sunt. vt in aue, in qua est omnis. Et in pisce, in qua oĩs est piscis. Sic quidem igitur vadenti est scire q̃m nihil relictum est, aliter autem & relinquere necesse est, & non scire.

E

Comm. 10. Notandum Duplex diuisio gñis. Prima sit immediata & remota.

Nunc tangit secũdam vtilitatẽ, & quæ sit hæc vtilitas primo proponit, & inquit. ❬ Amplius ad nihil relinquendum in ipso quid est, sic, i. per diuisiuam methodũ solummodo contingit: ergo secunda vtilitas est, qua per diuisionem nihil in definitione derelinquat̃ eorũ, quæ necessaria sunt in ipso quid est. Animaduersione dignum gñis esse diuisiones, alteram primã & immediatã, & hæc est, quæ euacuat totã diuisi naturã. & dico euacuare, q̃n nihil sub diuiso contineť, quod non contineat̃ sub aliquo diuisionis mẽbro, & ẽ cõtra, q̃n nihil sub aliquo diuisionis membro contineť, quod non contineat̃ sub diuiso. Alterã vero remotam, q̃ subdiuisio dr̃:& hęc cum sit alicuius mẽbri eorũ, quæ sub gñe continenť, non euacuat vniuersam diuisi naturã. Rursus diuisio prima duplex est: altera prima primitate æquationis, altera & p̃mitate æquationis & essentiæ. Primitate æquationis diuisio est, vt si aĩal p̃ rudibile, & risibile diuidereť. Sin aũt per rõnale & irrõnale diuisio est prima & primitate æquationis, & essentiæ. vtraq; n. æquata est, cũ vtraq; euacuat vniuersam diuisi naturã, licet secunda aĩali sit essentialior. Arist. ergo per diuisionẽ primã & subdiuisionẽ intelligit eam, quæ p̃ essentialia assignat̃. Tũc declarat quõ diuisio vtilis sit ad nihil relinquendũ. inquit. ❬ Cũ. n. primũ accipit̃ genus, tanq̃ cõcessum, siquidem aliquã diuisionẽ inferiorũ accipiat, hoc est derelinquat diuisionẽ primã:& transeat ad subdiuisionẽ, q̃ est diuisio alicuius spẽi earum, quæ sub gener continentur, non incidet oẽ aĩal in hoc, i. in hanc diuisionẽ, cũ non euacuabit vniuersam diuisi naturã. cuius exemplũ affert, & inquit. ❬ Vt non oẽ aĩal totipennes, aut scisipẽnes est. Totipennia animalia sunt vespertilio, musca, et id genus. Scisipennia, vt coruus, & picus. Sed volatile aĩal omne est totipennes, vel scisipennes. nam huius aĩalis volatilis dr̃ia hæc est. Prima aũt aĩalis diuisio est, in quã oẽ animal icidit, vt volatile, aquatile, & terrestre. Nullum est enim animal non incidens in aliquod horũ, nec cõtra, vt patet. & sicut dico de aĩali, sir̃ intellige & in vnoquoq; aliorum generũ, tam in his, quę extra genera sunt, qualia sunt non subalternatim posita, q̃ in his quæ sunt sub ipsis, hoc est subalternatim posita. & affert exẽpla eorũ generũ, q̃ non subalternatim ponuntur, & inquit. ❬ Vt in aue ea diuisio est prima, in qua est oĩs auis:& in pisce ea, quæ est omnis piscis. Tunc recolligit vtilitatẽ, & inquit. ❬ Sic quidẽ igit̃ vadenti ordinate p̃ diuisiones, & non saltãdo ad subdiuisionẽ, omittẽdo primã diuisionẽ, est scire, q̃m in definitione nihil relictũ est. Aliter aũt vadenti, s. per saltũ & derelinquere necesse est, & nõ scire. Quare via diuisiua vtilis est ad sufficientiã definitionis, quatenus cũ proceditur ordinate, nihil prætermittitur de necessarĳs ad definitionẽ.

F

Diuisio generis prima iterum duplex est.

G

Aĩalia totipẽnia & scisipennia.

ARGY.

Nõ autem oportet qui definit ac diuidit oĩa scire quæ sunt. Quanquã nõnulli censent fieri non posse, ut quisquã unquam differentiã ad unũquodq; cuiusq; sciat, nisi scierit unũquodq;. Sine uero differentijs nunquam fieri posse, ut quicquam sciat. A quo nanque non differt quispiam, idem quod illud inquiunt esse, à quo uero differt ab eo diuersum esse.

H

DILVCI. Tex. 20.

Neq; autem oportet definientẽ, & diuidentem, oĩa scire entia. Et tamẽ impossibile dicũt esse quidem differẽtias cognoscere, quæ sunt ad vnumquodq; non cognoscentem vnumquodq;. Sine autem differentĳs non eẽ vnũquodq; scire, à quo enim non differt, idẽ esse huic, à quo autem differt alterum ab hoc.

Comm. 11. Quę Speusippus philosophus.

Speusippus philosophus, vt Them. et Philop. narrant, diuisiuam methodum inutilem eẽ tradit. & vtebatur, vt arbitror, hoc syll'o, si contingit definire, & diuidere aliquod, contingit scire oẽs drĩas illius: si contingit scire oẽs

drĩas

drias illius, contingit scire oẽs spẽs illius: ergo, si cõtingit definire, & diuidere aliquod, contingit scire oẽs spẽs illius, cuius est illud definibile, quod falsum ẽ, & impoẽ.

Respondet primo ad materiã, & ingt. {Neq; aũt oportet definientẽ & diuidentẽ oĩa scire, i. oẽs spẽs cognoscere eius gñis, cuius diuisio fit, hæc ad materiã. Deinde sumit duo, q̃ Speusipp⁹ asserebat cõtra diuisiuã methodũ. & inqt. {Et tñ impoẽ dicunt eẽ qdam drias oẽs alicuius gñis cognoscere, q̃ sunt ad vnũquodq;, hoc est ad vnamquãq; spẽm, non cognoscentẽ vnũquodq;, i. vnamquãq; spẽm. Est ergo primũ, quod Speusippus asseruit, cognosci nõ posse drias, quibus genus diuidiť, nisi oẽs gñis spẽs cognoscanť, qbus driæ illæ attribuuntur. Secũdo accepit huic quasi conuersum, & inquit: {autẽ pro ẽt: q. d. & etiã contra, sine differẽtiis dixerũt nõ posse scire vnũquodq;, hoc est vnamquãq; spẽm. dixit ergo Speusippus, & ꝙ diuidi non põt genus p drias nisi sciamus oẽs spẽs, quibus attribuunť driæ: & ita driæ gñis sciri non possunt non cognitis spẽbus. & ꝙ nec contra, spẽs cognosci possunt non cognitis driis. & huius secundi cãm assignat Speusippus, quia spẽs nõ possunt cognosci esse diuersas, nisi per drias. Dicebat. n. oẽ non differens ab aliquo esse idẽ illi, sicut à quo differt aliquid, alterũ esse ab illo: quare sine differentiis nõ possunt spẽs cognosci. spẽs. n. cũ cognoscunť, oportet vt cognoscanť quatenus differunt: non differens. n. ab aliquo idẽ illi est: & si non cognoscerenť vt differentes, cognoscerenť vt eædẽ. Ex his põt elici alia forma syll'i, si diuisio esset vtilis, oportet scire oẽs drias gñis: si oportet scire oẽs drias gñis, oportet scire oẽs spẽs, hoc aũt falsum est: hoc igiť est primũ Speusippi argumentũ, quo viã diuisiuam refutauit. Aĩaduerte de mẽte Speusippi, duo. Primũ, ꝙ oẽ non differens ab aliquo est idem illi. Secundum est, ꝙ oẽ differẽs ab aliquo, est alterũ ab illo. Ex his duobus vult hẽre sine cognitione driarum non posse spẽs cognosci, & tu intellige cognitione perfecta. nõ. n. põt spẽs perfecte cognosci, nisi per driam, & conuenientiã. Quare sine driarum cognitione spẽs pfecte cognosci nõ poterit. Verũ si hoc quod secũdo assumit Speusippus, sit uerũ, siue nõ, satis ex primo eius assumpto, argumẽtũ Speusippi patet. nã, si non pñt driæ cognosci, nisi cognitis specieb⁹, quarum sunt driæ, sequiť genus diuidi non posse sufficienter, nisi omnibus spẽbus cognitis, quod est impossibile.

Alia forma syllogismi.

Notandum.

ARGY. *Primo igitur hoc est falsum. Non. n. quauis differentia res sunt diuersæ. Complures. n. insunt rebus eisdem specie differentiæ, sed non per substantiam, neque per se.*

DILVCI. Primum quidem hoc falsum est: non enim secundum omnem differentiam alterum est. multæ. n. sunt differẽtiæ in eisdem specie, non tamen secundum substantiam neq; per se.

Cõmẽ. 109. Refutat Arist. ea, quæ Speusippus dixit. & primo refutat, quod vltimo loco dixit Speusippus, secũdo respõdet ad primã Speusippi rõnem. Vbi debes scire vltimo loco dixisse Speusippũ oẽ differens esse alterum. redarguit hoc Arĩs. nã aliquod ĩdiuiduũ spẽi differt ab alio eiusdem spẽi, vt Socrates ab Alcibiade, et tñ non est alterũ ab illo. inqt. {Primũ quidẽ hoc falsum est, s. qd' vltimo Speusippus ait. non. n. oẽ differens ſm quãuis driam alterum est. multæ. n. sunt driæ in indiuiduis eiusdem spẽi, quibus illa differunt: et tñ illa cũ sint eiusdem spẽi, non sunt altera ſm substantiã atq; p se, & sic non oẽ differens ab aliquo est alterũ ab illo. Et per alterũ Arist. intelligit aliud, hoc est essentialiter differens. non. n. habuit curam de noĩbus, sicut Porphyrius in lib. de Quinq; Vocibus, qui voluit omnẽ driam facere alterum, non tñ aliud. Aristot. n. alterum & aliud idem appellat hic. Vtrum vero oẽ non differens ab aliquo sit idẽ illi, Aristo. non disputat. Speusippus. n. asserit, oẽ non differens ab alio, esse illi idem. Aristot. vero de hoc nihil loquitur: tñ scias hoc etiã falsum esse. hippocentaurus. n. non differt ab hoĩe, & tamen non est idem hoĩ.

Non oẽ ab alio nõ differens idem illi est.

A

ARGY. *Deinde cum quispiam acceperit ea, quæ opponuntur, & driam, & oẽ, aut in hanc partẽ, aut in illã cadere, sumpseritq; in altera parte rem eã quam quærit esse, et idipsum cognouerit, nihil refert si sciat, necne de quibus aliæ driæ prædicanť. Patet. n. cum habiturum esse rõnem substantiæ, si sic proficiscens ad ea tandem puenerit, quorum non est ulterius dria.*

DILVCI. Postea cũ aliqs accipiat opposita & driam, et ꝙ oẽ incidit hinc, aut inde, et accipiat in altero esse, quod quæriť, & hoc cognoscat, nihil differt scire aut non scire de quibuscunq; prædicantur aliis differre. Manifestum. n. ꝙ si sic vadens veniat in hæc, quorum non est amplius differentia, habebit rationem substantiæ.

Cõmẽ. 110. Nunc rñdet ad formã argumenti Speusippi, & asserit non oportere vt definitionẽ inueniẽs, & quidẽ p æquatã gñis diuisionem, vt sciat oẽs per se spẽs illius gñis, quibus

B

illæ driæ attribuunť: stat. n. cognosci genus diuidi per aliquas drias sufficienter, & non oẽs illius spẽs cognosci. Possumus. n. scire aĩal sufficienter diuidi per rõnale, & irrõnale: & tñ non oẽs spẽs aĩalis cognoscimus, sed hominem & equum solum. Et ꝙ ita sit, probat, & enumerat oẽs conditiones requisitas ad diuisiuam methodum: ostendens ſm nullam earum oportere spẽs generis eius rei, quæ definiť, oẽs cognoscere, & inquit. {Postea cum aliquis accipiat opposita & driam illorum oppositorum. Est ergo prima conditio, vt genus primo loco constitutũ diuidatur differentiis oppositis, i. contradictoriis. verbi causa, vt animal per rõnale, & irrõnale. & cognoscatur dria talium oppositorũ, quibus genus prima diuisione sui diuidiť. Deinde tãgit secundã, & inquit. {Et ꝙ oẽ incidat aut hinc, aut inde: hoc est, vt diuisio talis p opposita sit æquata diuiso, saltẽ ex parte eius, quod diuidiť sic, ꝙ oẽ diuisum contineať in altero diuidentiũ. Deinde tangit tertiã, & inquit. {Et

C

accipiat in altero diuidentiũ esse id quod quæritur. verbi causa, res quę definitur, sit in altero mẽbro. Tãgit & quartam, & ĩquit. {Et hoc cognoscat, s. determinate, sub quo illorũ non sit, vt determinate ꝙ non sit irrõnale. Nã si hęc oĩa diuidens obseruauerit, nulla dria erit scire, aut nõ scire de quibuscunq; aliis driæ non prædicanť. poterit. n. definitionẽ inuenire non sciendo oẽs gñis species. Manifestũ est. n. vt inquit, ꝙ, si vadens sic, veniat tandẽ in hęc, s. vltima, quorũ non est amplius dria, habet rõnem substantiæ eius rei, cuius quærebat rõnem. Debes scire nos posse hẽre talẽ cõditionẽ in diuisione, & cognoscere spẽs oẽs generis. Possum. n. diuidere aĩal cõtradictoriis differentiis, vt per rõnale, & irrõnale, & non apprehẽdere omnes animalis species. Nã scire potero hoc per regulam contradictoriarum, quę est, vt de quolibet dicatur altera, & ita de aĩali potero scire dici rõnale, vel irrõnale. Secundo possumus scire talẽ diuisionem esse adæquatã, saltem ex parte diuisi, vt dicit secũda conditio, dato ꝙ non sciam oẽs animalis spẽs. Nã per regulã contradictoriarum oĩs diuisio

D

p cõtradictoria est adæquata diuiso ex parte diuisi, cũ oẽ in altero illorum contineatur. Tertio possum cognoscere hoĩem contineri sub altero illorũ cõtradictoriorũ per regulã contradictorioꝝ, et nõ scitis oĩbus spẽbus animalis. Quarto possum scire hominem non esse alterum illorum determinate, vt ꝙ non sit irrõnale, p syll'm, vel p modum superius assignatum, & non scire oẽs spẽs animalis, & cũ hę conditiones sufficiant pro diuisiua methodo, & ad nullam harum requiritur omnium specierum generis cognitio: ergo cessat argumentum Speusippi.

ARGY. *Omne autẽ in ipsam diuisionem cadere, si sint ea opposita, quorum non est medium quicquam, non est postulatio. necesse est. n. omne in altero ipsorum esse, si illius est differentia.*

DILVCI. Omne autem ĩcidere in diuisionem, si sint opposita, quorum non est medium nõ est petitio:

titio:necesse est enim omne in altero ipsorum esse,siquidem illius differentia est.

Cōmen.111. Sed dices contra, quia in prima conditione petitur id, quod in principio quærebatur.assumitur.n.omne aīal rationale esse,vel irrationale:modo hoc quæritur: sumit̃.n. & non probatur.Respondet Aristot.& inquit.{Omne aũt,s.aīal incidere in diuisionem,s.esse rōnale,vel irrōnale,si sint opposita,quorũ non est medium,i.si sint contradictoria,nō est petitio, qa assumptum illud patet vigore primi principij,quod est,vt de quolibet dicat̃ alterũ contradictoriorum:& hoc subdit dicẽs,{necesse est.n.omne animal in altero ipsorum diuidẽtium esse, siquidem illius animalis differentia est per opposita cōtradictoria: & ita non petitur,quia constat illud assumptum primo principio.& ita patet solutio ad secundum argumentum Speusippi,quo enitebatur diuisiuam methodum refellere.

ARGY. *Ad extruendam aũt probandamue p diuisiones definitionẽ hæc tria sunt obseruãda. Primum ut ea sumantur quæ hoc ipso quid est prædicant. Secũdum ut hæc adeo disponant̃, ut primũ in primo,secũdũ in secundo loco ponat. Tertiũ ut hæc oia sint.*

DILVCI. Tex. 21. Ad probandum autem terminum per diuisiones tria oportet coniecturare. vt accipiantur prædicata in eo quod quid est: & hæc ordinare quid primum est aut secundũ,aut quoniam hæc omnia sint.

Cōmen.112. His disputatis,pmittit tria pcepta obseruanda in diuisiua methodo,& hoc pponit,& inqt.{Ad pbandum aũt terminũ siue definitionẽ p diuisiones tria oportet cōiectu rare,& diligenter obseruare.quorũ primum est, vt in diuisione ea pdicata accipiant̃,q̃ de diuiso pdicantur, vt quid est,hoc est p se, et essentialiter.Secundũ est ordinare quid primũ est,& vl'ius,qdue secundũ,& minus vl'e.Tertium est,vt hæc oĩa sint,& nullum relinquat̃: alioqui non esset diuisio pfecta.Hęc.n.tria in mente semper tenẽda sunt.

ARGY. *Atq; primum istorum erit si possumus quemadmodum ad accidens rōnari,ipsum inquã cōpetere & per genus probare.*

DILVCI. Est autem horũ vnum primum per id,quod possumus sicut ad accidens syllogizare, quoniam inest,& per genus probare.

Cōmen.113. Expō San. Thomas. Illa tria pcepta per ordinẽ exponit:& primo primum. Habet aũt hic textus tres expōnes. Prima est Expositoris.vbi debes scire primũ pręceptũ fuisse,vt ea prędicata in diuisionibus accipiant̃,quæ prædicãtur in eo quod qd est:in quibus intelligunt̃ & quæ accipiunt̃ gña,& q̃ accipiunt̃ dñæ.Et qm̃ quæ prædicant̃ in eo quod quid est, siue gña sint,siue dñæ,insunt & prædicant̃ in eo quodquid est,ideo quatenus īsunt p ea loca probant̃,quibus probari solent accñtia,cũ probent̃ inquantũ insunt,qa inesse est cōe accñtibus,& his, quę in quid prædicantur,quatenus vero in quid prædicantur,probantur per loca,quibus terminant̃ problemata de gñe.& hoc inquit.{Est aũt horũ vnum præceptũ primũ,per id pośe à nobis probari, per quod possumus sicut ad accñs,i.pblema de accñte syllogizare:qm̃ inest & probare per genus,i.per id, per quod possumus pbare pblema de gñe.Nã per locos,qbus terminamus accñtia,scimus pdicata in quid inesse:per locos qbus terminamus gña,scimus gña & dñas,vt qd pdicari.

Expō. Alij vero referũt primã partem ad dñas,quæ prædicant̃ in quale,& dñr inesse spēbus per modũ accidentis, secundã vero referunt ad gña,quæ prædicantur in quid. inqt.{Est aũt horũ vnũ primum per id per quod possumus,sicut ad accñs syllogizare.& hoc mō īueniunt̃ dñæ, q̃ per modũ accñtis īsunt.Nã per talia loca syllogizamus accñtia,qm̃ insunt:& per genus probare,& hoc mō inuenimus gña. Sed Them.& Philop. literã legunt cōparatiuã hoc modo. Est aũt horũ vnum primũ per id, quod possumus & per genus pbare,sicut ad accñs syllogizare

Expositio Themist. & Philopo. E qm̃ inest.In topicis.n.pbamus aliqd esse genus per loca, quibus terminamus pblema de gñe:q.d.primum pręceptum impleri à nobis per id,quod possumus probare per genus,qm̃ A vel B est genus alicuius. nã eadẽ arte probabimus dñas,veluti syllogizare possumus accidens de aliquo,qm̃ inest.nã sicut accidentia pbantur proprijs locis qm̃ insunt,sic et aliqua,qm̃ sunt genera pbantur proprijs locis:& his etiam dñæ pbantur.Ergo litera est comparatiua,& sensus est categoricus hoc modo, q prædicata in quid haberi possunt per loca, quibus terminant̃ problemata de gñe veluti accñs per loca,qbus terminant̃ pblemata de accñtibus. Sed occurres,si ea, q̃ prædicantur in eo quod qd est,hrĩ possunt sufficienter p loca,qbus pblemata de gñe terminant̃,tũc & genus,& dñæ, ex qbus cōstat definitio,sufficiẽter habent̃ per loca topica.Hic ergo supfluit via diuisiua,cũ abũde via topica cōpositiua sufficiat. Pōt dici pcepta topica valere ad inuestigationẽ ipsius qd est,hæc vero valent ad īuestigatę definitionis experientiã.Ideo illic inuẽtiue,hic resolutiue definitio inuenit̃. F Vel fortasse & quidẽ subtilius dici pōt Arist.p ea q̃ pdicant̃ in quid,itelligere gña definibiliũ rerũ.Hęc aũt in Analytica methodo supponunt̃,vt superius dixit,definitis inesse.Probant̃ autẽ inesse p topicã methodũ,quia his locis,quib9 gña pbant̃,supposito aũt gñe rei, q̃ definit̃, p Analyticã methodũ dñæ inueniunt̃ & ordinatæ,& sufficienter.Quare primũ pceptũ,quod est eorũ,q̃ de definito pdicant̃ in quid vt gña,topica methodo cōpletur,cætera pcepta Analytica diuisione complentur. Et hæc potest esse quarta expositio huius loci,quæ pulchra est.

Libro. 4. Dubiũ. Solutio. Alia expō.

ARGY. *Secũdum fiet,si ipsum primũ sumpserimus. Hoc aũt erit,si id accipiat quod tale est,ut ipsum quidem oia sequatur, omnia aũt ipsum non ẽ contra sequantur. Necesse est.n.aliqd eẽ tale, quo sumpto,idẽ iam erit et in inferioribus modus. Id enim erit secundum quod cæterorum est primum. & id etiam tertium, quod est hærentium primum. Supero nãq; sublato,id quod hæret cæterorum erit primũ,ut patet. & in cæteris eodẽ modo.*

G

DILVCI. Ordinare aũt sicut oportet, erit si primum accipiat.Hoc autẽ erit, si accipiat̃ quod ad oĩa sequitur,ad illud aũt nō oĩa.Necesse est.n.aliquod esse hmōi.Accepto aũt hoc,iam idẽ modus in inferioribus est.Secundũ.n. aliorũ primũ erit,& tertiũ eorum,q̃ consequenter se habent. Remoto.n.quod est sursum consequẽs aliorũ primum erit,similiter autem & in alijs.

Primũ natura est qd ei sequit̃,et nō illi ipm sequitur, & hoc primũ in omnium definitione sumendum.

Cōme.114. Hoc secundum pręceptũ supponit tertiũ. non.n.possumus ordinare res nisi illæ prius fuerint inuentę,& quidem sufficiẽter.Et quia de dñarum inuentarũ sufficientia loqtur tertium pceptũ,ideo in hoc secũdo supponẽdo tertiũ dicamus,vt Philo.& The. dixerũt, secundũ præceptum esse,vt dñæ collocent̃ seriatim. Et notanter dicit de dñjs, qm̃ de gñe nulla qō est.cũ.n.genus definiti aut supponit̃, H aut ex topica via accipit̃,nemo dubitat primo loco esse sumendũ eo mō quo suppōnes accipiunt̃.Quare secundum pceptum erit solũ de dñarum ordine. Hoc aũt pręceptũ implet̃,si,vt īquit Themi.maiores dñas atq; vl'iores loco priore cōstituas. Vel,vt inquit Philopo.hoc pceptum intelligit de ordine oĩum eorum,q̃ ponunt̃ in definitiōe: & ita vult genus esse intelligendũ in tali numero.Et tunc hoc pceptum complet̃,si primo loco ea sumant̃,q̃ sunt natura priora,vt gña.ve.g. vt in definitione hoīs aīal,quod ad ea oĩa sequit̃,q̃ in hoīs definitiōe ponunt̃,ad ipsum vero illa non sequunt̃.inquit.{Ordinare autẽ sicut oportet, dñas definitionis,fm expōnem Them. vel dñas, & gña, fm expōnem Phil.erit,si inueniẽs definitionem primum natura,& vniuersalitate accipiat, & consequenter id accipiat,quod est natura secundũ:& consequenter id,quod est natura tertium,vsq; ad vltimum natura. Sed quid sit natura primũ,& quid natura secundũ, exponit, & īquit.

Themist. Philopo.

Hoc

Hoc aūt,s.natura primum erit,si accipiat̃,quod ad oīa sequitur,ad illud aūt non oīa. Et loquitur Prioristice. nam Prioristice sequēs est magis vl'e,añs siue præcedēs minus vl'e.Ergo primo loco secūdum Them.vl'ior dr̃ia post genus accipiēda est.Secundum Philop.vero genus ante oēs dr̃ias collocandum est,quod sequatur ad oēs illas,& non ē contra.cuius cām ait,cū,inquit.{Necesse est.n.aliquod eē hmōi:accipit̃.n.genus,vt cōcessum simpl'r, vel via topica inuentū de re,cuius definitionē quærimus. Hoc mō in hoīs definitione primo loco accipiat̃ aīal, qa vniuersalius qd est rōnali,mortali,& bipede,q̃ sunt dr̃iæ:quid igit̃ sit natura primum,ex hisce patet,quid vero sit natura secundum,exponit:& inqt. Accepto autem hoc eo modo, quo diximus,qa sequit̃ ad cætera,& nō ē cōtra,iam idem modus in cæteris inferioribus est.Quia id accipiat̃ secundū,quod ad cætera sequit̃,& nō ē cōtra.nã,vt inqt, natura ſm cæterorū post ipsum primū erit. Tertiū erit, quod est ante alia,q̃ consequenter se hñt.nam remoto secundo, quod est sursum,ipsum aliorū primum erit. Sil'r autē & in alijs post secundū vsq; ad vltimū idem modus seruetur.

ARGV. *Patebit autem hæc omnia esse,quod erat tertium,si sumpserimus primum ipsum per diuisionem,oē aut hoc, aut hoc animal esse. Esse aūt hoc,& rursus totius differentiam,huius extremi uero non ulterius differētiam esse,uel etiam statim cum ultima differentia ab ipso toto,non differre id specie.*

DILVCI. Quod autem omnia hæc sint, manifestum est ex eo,quia accipit̃ hoc,& primum secundū diuisionē.qm̄ omne aut hoc, aut illud est: est aūt hoc. Et iterum huius totius differentiam, vltimi autem non amplius esse differentiam. Vel etiam statim cum vltima differentia à toto non differre speciehoc.

Cōmen.115. Hoc est tertiū p̄ceptum,s.vt oēs dr̃iæ accipiant̃ quousq; gen⁹ pōt diuidi.Perficit̃ aūt hoc p̄ceptū,vt Them. innuit & Philop.exponit,duobus.Primo,vt diuisio eousq; euadat,donec pueniat̃ ad vltimā dr̃iam ſm spēm. Secūdo,q; dum ex oībus dr̄ijs & gn̄e quoddā ,ppriū exeat, quod in aliam rē nequeat trāsferri,inquit.{Quod aūt oīa hęc sint & nihil in definitiōe sit p̄termissum,manifestū ex eo est: quia accipit̃ hoc,s.genus,vel simpl'r,uel topica methodo: & accipit̃ primū,hoc est prima dr̃ia ſm diuisionem, dico diuisionē,qua habet̃ genus,nō aut hoc,s.rōnale,aut illud esse,s.irrōnale. Hæc.n.dr̃ prima diuisio & dr̃ia:q̃ hac prima diuisione accipit̃,dr̃ prima,vel primū acceptū analytica methodo.Est aūt hoc,i.& accipit̃ q; id q; definitur sit hoc,utpote hō,q; aīal rōnale.aīal quidem acceptione simpliciter,vel topica:rōnale vero prima diuisione generis. Et iterū accipit̃ huius totius dr̃iam esse:q.d. esse illius totius,quod est aīal rōnale,iterū dr̃iam esse accipiendā, qm̄ oē aīal rōnale est aut mortale,aut immortale. Vltimi aūt compositi ex vltima dr̃ia,quale est aīal rōnale mortale bipes,non amplius sumat̃ aliquā aliā esse dr̃iam.Quare pro obseruatione tertij p̄cepti primo necesse est genus diuidere,& cum diuisa dr̃ia cōstituere eousq;, quo ad vltimum cōpositum pueniatur nō vlterius p dr̃ias diuisibile.Deinde exponit quid secundo obseruandū est pro obseruatione eiusdē p̄cepti,& inqt.{Vel ēt,hoc est, & etiā statim hoc aggregatum cū vltima dr̃ia cōpositum,quale est aīal rōnale mortale,accipiat̃ nō differre à toto,immo, vt Themi.inqt,accipit̃ tanq̃ definito ,ppriū,quod nulli alteri cōpetat.His ergo duobus seruatis,tertiū p̄ceptū in analytica methodo cōplebit̃.nã,cū genus vsq; ad vltimam differentiā diuidit̃,& totū aggregatū cū illa accipit̃, & totum hoc cū definito conuertit̃,plene oīum dr̃iarum sufficientia habebitur.Et ita patet tertium præceptum,quod fortasse bene prospicienti secundum debuit esse.

ARGV. *Patet enim neq; plus oportet quicquā additum esse. Omnia nanq; sumpto hoc ipso quid est prædicant̃, neq; quicq̃ deesse: nam aut genus,aut differētia esset. At genus est ipsum primū, & hoc cum differentijs simul est sumptum, differentiæ etiam uniuersæ sunt sumptæ,nulla.n. prorsus posterior est. Specie nanq; differret ipsum extremū. At hoc dictū est nō differre.*

DILVCI. Definitio nihil superflui, vel diminuti continet. Manifestū.n.dictū est,qm̄ neq; plus apponitur.Oīa.n.in eo q; quid est accipiuntur horum.Neq; deficit aliquid,aut.n.genus, aut differentia vtiq; erit.Genus quidē est hoc, & primum,& ipsum cum differentijs acceptū. Differentiæ autem omnes habentur.Non.n.amplius est posterior.Specie.n.vtiq; differret vltimum,hoc autem dictum est non differre.

Cōmen.116. Quod sufficiat hæc tria p̄cepta, Aris. ostedit,quia solis his concessis,atq; obseruatis,definitio nec est in plus neq; in minus:& ita p hæc sufficiēter habet̃. Et hoc pacto Themistius Philoponus,& Expositor recte v̄ba Aris.legūt. Inquit.n.Arist. Manifestum.n.est,qm̄ neq; plus apponitur.Idem patet in definitione iuxta hæc præcepta nihil apponi,quo definitio suo definito sit in plus. Cuius causam ait.nam horum,quæ vt quid est prædicantur, omnia accipiuntur,& ita totum aggregatum erit proprium conuertibile cum definito:& ita non poterit esse in plus definito.hoc autem accipitur partim ex primo, partim ex secundo præcepto.Deinde q; nihil deficiat proponit, neq; deficit aliquid:quo definitio sit ī minus vel extranea : qa, si quid deficeret,esset genus aut differentia.Genus quidē est hoc,& est primum:& ipsum est cū omnibus differentijs acceptum,& ita genus non deficit. differentiæ autem omnes habentur.non enim amplius aliqua est posterior, alioqui vltimum constitutum differret vel diuidi posset differentijs adhuc:cuius cōtrarium sumptum est.dictum est enim ipsum vlterius non differre, nec diuidi posse.

2.expositio. Vel verba Aristote.facilius intelligi possunt, quòd pręcepta illa sufficiant,quia illis obseruatis,definitio complectur,ex eo quia nihil ī plus,hoc est nihil extranei habebit. Extraneum enim dicitur in plus ei cui additur, quia non est illi conueniens.Quod vero nihil extranei habeat,partim ex primo,partim ex tertio præcepto accipitur: quia ex illis habetur,ea,quæ accipiuntur in definitione, accipi vt quid est:& ita non sunt extranea.Insuper illis obseruatis,& potissimum tertio præcepto concesso,in definitione nihil deficit,quia omnia necessaria ponūtur. genus.n. non deficit,vt primo & tertio præcepto patet, differentiæ etiam non desunt,vt ex tertio p̄cepto patet. Ergo his obseruatis,analytica methodus patebit,eritq; sufficienter assignata,quādo in definitione,quæ hac methodo colligitur,nihil extranei,nihilq; deficientis continetur.

ARGV. *Quærere aūt oportet inspiciendo,primū ad ea q̃ sunt similia,et nullam inter se dr̃iam hñt,quidnā idē habeant uniuersa: deinde ad alia, q̃ sub eodem cum illis gn̄e collocant̃,& sunt quidem eiusdem inter se spēi:ab illis aūt spē sunt diuersa. Atq; si in his accipiat̃ aliquid penitus idē,et in alijs simili modo. Rursus considerandū est,si in his quæ sunt sumpta sit aliquid idē, quousq; ad unam rationē fiat accessio. Hæc.n. erit ipsius definitio rei. Quod si non ad unam rōnem,sed ad duas uel plures itur, patet id quod quæritur non unum quid esse,sed plura.*

DILVCI. Quærere autē oportet intendentē in similia,& non dr̃ia. Primum quid oīa idē habeāt: postea iterum in altera,q̃ in eodē quidem gn̄e sunt cū illis.Sunt aūt ipsis qdem idē spē, ab illis aūt altera.Cum aūt in his accipit̃ qd omnia idem,& in alijs sil'r,in acceptis iterū intendendū est,si idē sit,quousq; in vnā conueniāt rōnem.hæc.n.erit rei definitio.Si vero nō vadit in vnā,sed in duas,ac plures, manifestū est, q; non vnum aliquod,qđ est prædicat̃,sed plura.

Animal, Sensitiuum.

Rationale.	Coordinatio.	Hinnibile.
Homines.		Equi.

Cōmen.117. Nonnulli autumant Aris. velle assignare methodum, qua definitio passionis inueniť. Et non placet, qa passio, vt definiť, subit vicē spēi, & ita nō alia methodo eius defi nitio accipiť, qua & cæteræ definitiones spērum sumunť. Alij afferunt Arist. velle assignare aliā methodum, qua definitio inueniri possit, cuiusuis rei definitio sit. Et vr mihi, q̄ velit resumere iterū methodū, qua possit inueniri definitio gñis, & qa æquocatio impedit genus definiri, addit quasi consideratione quartā, qua in illo deprehendať æquiuocatio. Assignat ergo tres considerationes pro

Notandum. hac methodo, dans intelligere quartā. Vbi debes scire sub gñe tot eē coordinationes, quot sunt spēs sub ipso contentæ, quælibet. n. spēs est quædā coordinatio eorū, quæ sub ipsa continenť, vt verbi causa, oīum hoīum vna, altera oīum equorum, & aliæ alioꝝ quæ sub aīali hñtur. Pro inuentione igiť definitionis gñis, videlicet, aīalis, Prima consideratio est, vt ad contenta unius coordinationis sub tali gñe, s. aīali prospiciatur, vt ad coordinationē hoīum. Secunda cōsideratio est, vt prospiciať ad contēta alterius coordinationis eiusdem gñis, vt ad coordinationē equorum. Tertia, vt colligatur qd in prima, & qd in secunda cōe sit, vt in coordinatione hoīum rōnale, in coordinatione equoꝝ hinnibile: & quid cōe sit illis acceptis, vt quid cōe sit rōnali, & hinnibili, ut sensitiuum. est. n. sensitiuum vtrisq; cōe. Quarta cōsideratio est in cōsiderando, an hęc ratio accepti cōis sit æquiuoca, an vniuoca, vt vtrū sensitiuum sit ratio vniuoca, an æquoca: nā si est vniuoca, sensitiui ratio erit aīalis definitio. Sin aūt sit æquiuoca tale genus caret definitione. Ex his patet quō loquiť de methodo, qua gñis definitio inueniť. nam æquiuocatio nō cadit nisi in gñe. hoc pacto Philop. exposuit, & satis apud me ad mentē Aristo. inqt. {Eum qui intendit inuenire gñis definitionem, oportet quęrere in similia, q̄ sunt non dr̄ia. Primū quid est illud, quod oīa idem atq; cōe habeať. Est ergo prima consideratio, vt considerent similia eiusdem coordinationis, q̄ sub genere est, quid cōe habeant, vt homines qd habeant cōe, & si illud cōe est rōnale, seruetur ad partē. Deinde affert secūdam consideratione, & inqt. {Postea oportet quærere iterū in altera similia alterius coordinationis, q̄ in eodem quidē gñe sunt cum illis: videlicet ad equos, qd cōe habeant, & si illud est hinnibile, seruetur iterum ad partem. Exponit aūt hæc altera, quæ sunt: & inquit. {Sunt aūt ipsis quidem inter se idem spē, ab illis aūt prioris coordinationis altera specie. Deīde ponit tertiā cōsiderationem, & inquit. {Cum aūt in his accipiatur quid oīa idem habeant, & silr̄ fiat in alijs, vt si in hoībus rōnale, in equis hinnibile assumanť, in talibus acceptis rōnali & hinnibili iterum intendendū est, si illis aliquid idē sit, & hæc eousq; fiať, donec in vnā rōnem cōueniant, vt in sensitiuum. nam hęc erit rei quęsita definitio, vt ipsius aīalis. Addit quasi quartā consideratione, & inquit. Si vero nō vadit ꝓgrediens sursum in vnā naturā, sed in duas, aut plures, manifestū est vtiq;, q̄ non est vnū aliquod, qd p̄dicatur, s. genus, cuius quęrebam⁹ rōnem,

Dub6. sed plura atq; æquiuocū. Sed dicet quispiā hanc viā nōn sufficere, ꝓ inuentione totius definitionis, qm̄ hæc docet solum dr̄iam generis. est. n. sensitiuum non tota aīalis ratio, sed dr̄ia tantum.

Solutio. Fortasse Aris. nō curauit dare regulā inueniēdi genus gñis, vel quia superius assignauit, vel quia genus rei per loca topica colligiť, vel quia sumiť rem definitam esse in genere, ut concessum, ut superius dixit.

ARG Y. *Veluti, si quærať quidnam sit magnitudo animi, considerandum est in aliquibus quos quidē scimus esse magnanimos quid nam habeant unum oēs pacto quo tales esse dr̄r. Ceu si Alcibiades fuit magnanimus, et Achilles ac et Aiax. Quid unū oēs habeat. Atq; id est eos affectos cōtumelijs non ꝓferre. Nam primus intulit bellū, secūdus iratus se à socijs definiendis seiūxit.*

E *Tertius sibi mortem consciuit. Rursus in alijs cōsiderandū est, ut Lysandro ac Socrate quidnā & istis inerat unū. Atq; idest æquabilr̄ sese hr̄e in secundis atq; aduersis rebus fortunæ. His sumptis cōsidero qd nā idē habeant hæc, æquabilitas, inquā, in rebus fortunæ, et nō patiētia cū cōtumeliæ afferunť. Quod si nihil habeant idē, duæ profecto magnanimitatis spēs erunt.*

Vt dico, si qd est magnanimitas querimus, intendendū est in quosdā magnanimos, quos scimus, quid habeant vnum oēs, inquantum sunt hmōi. Vt si Alcibiades magnanimus & Achilles, et Aiax, quid vnum oēs hñt non tollerare iniuriati. Hic. n. dimicauit, ille insaniauit. Hic aūt interfecit seipsum. Iterum in alteris, vt in Lysandro, & Socrate, si iā indifferentes esse fortunati, & infortunati. hęc duo acci-

F piens, intendas quid idem habent, & impassibilitas, q̄ est circa fortunas, & nō tollerātia cū iniuriantur. Sin autem nihil sit cōmune, duæ vtique species erunt magnanimitatis.

DILVCI. Et Aut Et Aut Et Aut

Nihil commune habent.

Magnanimi in non patiē do iniurias.	Alcibiades Achilles Aiax	Lysander Socrates Hirus	Magnanimi impassibiles circa fortūas

Cōmen.118. Eoꝝ, quæ dixit, exēplū affert, qd est potius exēplū q̄rtæ cōsiderationis. Pro exēplo ergo ponit magnanimorū duas coordinationes. Prima est. Alcibiadis, Achillis, & Aiacis, q fuerūt magnanimi in nō patiēdo iniurias. Alcibiades. n. cū dux Atheniēsiū fuisset, re paꝝ fauste gesta ī Sicilia, cū audisset se nō mō dānatū, sed ꝑ oīum sacerdotū religiōes Dijs deuotū, impatiēs iniuriæ, totū cōuertit in-

G genium, vt atheniēsibus bellū īferret, cōsiliato sibi Tisapherne Darij regis p̄fecto. Achilles v̄o ob raptam sibi à Menelao Briseidā, vsq; adeo exarsit, vt maxīo Grecis discrimine laborātibus, eis suppetias aduersus Troes negauerit. Aiax iniuria affect⁹ ab Vlisse sibi mortē cōsciuit in īsaniā v̄sus. Patet ergo hos fuisse magnanimos ī nō patiēdo iniurias, & ita ijs cōe ē nō pati iniurias. Lysāder v̄o, & Socrates, ī tollerādo aduersa, magnanimi fuerūt: nō. n. ī aduersis submittebanť, nec in secūdis extollebanť. Fuit aūt Lysander classis Lacedæmonioꝝ p̄fectus & patiētissimus, vt Marcus Tullius inqt. Quāta v̄o fuerit Socratis tolerantia, in Phedone & Menexeno legiť. His ergo cōe est īpassibilitas circa fortunas, inqt. {Vt dico, si quid est magnanimitas q̄rimus, intendendū est in quosdā magnanimos, quos scimus ex historijs & ex gestis fuisse magnanimos, qd habeāt cōe vnū oēs, inquā tū sunt hmōi, i. magnanimi sunt, vt si Alcibiades magnanimus, & Achilles, & Aiax: qd vnū cōe oēs hñt, vtpote iniuriati nō tollerā-

H re iniurias. hic. n. dimicauit, s. Alcibiades aduersus athenienses, ille insaniuit, Achilles, s. ob raptā sibi à Menelao Briseidā. Hic aūt iterfecit seipsum, s. Aiax. Ergo ijs oībus cōe est iniurias non pati. hæc est vna ꝑma magnanimorū coordinatio, & ꝑ hanc habeť exēplū primę consideratio- nis. Deinde ponit exēplū secūdæ cōsiderationis, & inqt. {Iterū in alteris magnanimis, alterius coordinatiōis idē agēdū est, vt ī Lysandro, & Socrate, Hiro, & Diogene, si īā indifferētes esse dicanť, i. nō mutati fortunati & īfortunati. Hñt. n. oēs hi īpassibilitatē circa fortunas tanq; cōe: hæc erat scd̄a cōsideratio. deīde tāgit tertiā, & iqt. {Hæc duo accipiēs intēdas, q̄ idē hñt illa duo accepta in vtrisq; coordinationibus, videlicet qd impassibilitas, q̄ est circa fortunā, q̄ erat cōe in scd̄a coordinatione: & qd non tollerātia cū iniurianť, q̄ erat cōe in ꝑma, habeāt cōe: erit. n. illud cōe, magnanimitatis rō. Sin aūt nihil cōe sit, vt rei veritas est, duæ vtiq; species erūt magnanimitatis, & sic indicatur tertiæ, & quartæ considerationis exemplum.

ARGY.

Omnis aut definitio uniuersalis est semper. Medicus.n.non definit salubre cuidā oculo, sed aut oi, aut specie determinato.

DILVCI. Vl'ium ētiā definitio, generis, aut speciei.

Semp.n.oīs definitio vniuersalis est. nō.n. in quodam oculo dicit sanabile medicus, sed aut in omni, aut in specie determinans.

Cōmen 119.

Quia dixerat nō esse definibile æquiuocū, q̄si assignat cām, qa definitio est rei vl'is:mō ęquiuocū nō est res vl'is. Quod vero definitio sit rei vl'is. exēplo, pbat: quia medicus nō definit sanitatē pticularē, sed vl'em. Vel fortasse cū assignauit regulas definitionū, nūc assignat regulā rei definitę, asserēs rē definitā debere esse vl'em. Quia, vt inqt, nō in quodā oculo dicit medicus sanabile cū definit, s. Socratis, aut Platonis, sed aut ī gñe, quod omni cōpetit, s. hoībus, et brutis, aut definit sanabile determinās in spē, s. hoīs: ergo regula est nihil definiri nisi genus, aut speciē.

2. expositio.

expositio.

Vel, vt aliis placet, cū Aristo. posuit regulā inueniendi definitiones, pbat regulā: & primo illā pbat ex parte termini ad quē, asserēs bene esse dictū in regula, vt procedamus ad vl'e: qa rerū vl'ium, ppriæ definitiones sunt, vt exēplo rerū, quas medicus definit ostendit. non.n. cū definit sanabile in oculo, definit sanabile in oculo Socratis, aut Platonis, sed sanabile in animali, vel homine.

ARGY.

Atq; facilius est singulare definire quam uniuersale. Quapropter à singularibus ad uniuersalia oportet ascēdere. Equiuocationes enim in uniuersalibus magis latent, quam in his, quæ non differunt.

DILVCI. Singularium facilius definitionē venamur.

Et facile magis est singulare definire quam vl'e. Vnde oportet à singularibus ad vniuersalia ascendere. etenim ęquiuocationes magis latent in vniuersalibus, quā in indifferētibus.

Cōmen. 120

Secundo, pbat Arist. regulam ex parte termini à quo. Methodus.n. qua gñis definitio inueniť, habet duos terminos, vt visum est: ipsum genus, quod pximo textu appellauit vl'e, & spēs ipsas, è quibus ad definitionem gñis proceditur colligendo cōe, quod est ratio gñis, vt dictum est. Cū ergo regulę sufficientiā probauit ex parte termini ad quē, nūc pbat eius sufficientiā ex parte termini, à quo, asserens bene esse dictū, vt in tali regula pcedamus à speciebus, quia facilius est spēm q̄ genus definire: et facit talem illationē, siue enthimema. facilius est īdiuiduā spēm definire, q̄ genus: ergo oportet procedere à singularibus spēbus colligendo cōe ad vniuersalia, vt habeat tale cōe, vt ratio gñis vniuersalis. Antecedēs assumptum probat ex eo, qa æquiuocationes magis latēt in vniuersalibus generibus, q̄ in indifferentibus spēbus. Huius primo accepit antecedens, et inqt. {Et facilius est singulare, i. atomā spēm definire q̄ vl'e genus, hoc est añs. Dat cōsequens, & inquit. Vñ oportet à singularibus, s. spēbus atomis ī vl'ia gñā ascendere colligēdo (vt diximus in methodo cōe oībus illis, quod est, vt gñis ratio. Deīde probat assumptū, & inqt. {Etenim æquiuocationes magis latent in vl'ibus gñibus, q̄ in īdifferētibus, i. singularib⁹ spēbus. Appellat aūt species in dña, quatenus indiuidua sub his non differunt, nisi p accñs. Patet igitur recte esse dictū in methodo esse procedendū à singularibus spēbus, colligēdo cōe, vt rōnem gñis.

Dubitatio. Text. cō. 4. Solutio.

Sed huic aduersať, quod. 1. Physicæ auscultationis dictū est. vbi ab vl'ibus dixit esse ad singularia, pcedendū. Sed dicendū illic Arist. esse locutum in ordine doctrinarū totalium, quales doctrinę totales sunt, Metaphysica, Physica, & Mathematica. Hic loquiť in methodis definitiuis, q̄ docent inuenire definitiones, & sic tolliť cōtradictio. Aīaduerte tñ Them. velle Arist. cōparare īter methodos supius assignatas. Assignauit methodū q̄ docet gen⁹ definire, et methodū q̄ docet spēm definire: cōparādo ergo inter has Arist. vt vult Them. dicit spēs atomas facilius definire quā gñā.

The. c. 24. secūdi huī⁹.

Quam expōnem iuniores nonnulli secuti sunt: asserentes, rem hanc Arist. tribus rōnibus probare. Quarū secunda ponitur ibi. (Etenim ęquiuocationes.) Tertia ibi. (Sicut autem in demonstrationibus.) Ego vero non video quomodo hæc expositio vbis Aristo. bene applicari possit, propterea hanc omitto.

Refutatio.

A

ARGY.

Vt aūt in demrōnibus ratiocinandi forma, sic in definitionibus dilucidatas insit oportet. Quæ quidem fuerit, si seorsum id definiat quispiā, quod in pluribus gñibus est, p ea quæ in unoquoq; dicunť. ueluti simile non omne, sed id qđ in coloribus est & figuris, & acutum similiter, quod est ī uoce, et sic ad ipsum commune proficiscatur, cauens ne æquiuocationem offendat.

DILVCI.

Sicut aūt in demrōnibus oportet syllogizari in esse, sic & in terminis certū. Hoc aūt erit, si p ea, q̄ s̄m vnūquodq; dñr, sit in vnoquoq; gñe definiri sepatim, vt silē nō oē, sed ī coloribus & figuris. Et acutum, qđ est in voce, & sic in cōe erit ire cautū ne æquiuocatio cōtingat.

Cōmen. 121. Intētio Aris.

Aliqui volūt Arist. velle probare in definitiua methodo esse standum in vniuoco. Quod verbis Arist. nō bene accōmodatur. Melius ergo vř Aristo. velle hic assignare methodū, qua sciamus analoga ipsa definire. Cum enim aliqñ nos speciem, aliqñ genus, & aliqñ analogum definimus: si assignauit methodū pro inuentione definitionum gñis, & speciei, est rōni consentaneū, vt assignet methodum pro inuentione definitionis analogi, alioquin esset diminutus in methodis definitiuis. Est ergo methodus, ut definiať vnūquodq; genus propria definitiōe, postea gñā hęc sub analogo contenta accipiantur sub disiunctione pro definitione analogi, aut accipianť definitiones generum sparsim definitorū pro definitione gñis analogi. Quam rē, vt Alexander. 1. de Interpretatione, & Primo Priorū notauit, seruat Arist. in definitione propositionis, cum inquit. {Propositio est orō alicuius de aliquo & in lib. de Interpretatione idē seruauit in definitione enuntiationis, inqt. {Sicut aūt in demrōnibus oportet syllogizari in esse, s. prædicatum subiecto, alioqn non esset demrō, sic & in terminis, i. definitiōibus, oportet seruari certū, i. oportet esse talem, vt p ipsam deprehendať certe definitū ipsum. Deinde declarat qūo in analogo pōt hoc fieri, vt ipsum definiatur, & seruetur certum, & inquit. {Hoc aūt erit, i. seruabitur certum in analogi definitione, si per ea, quæ s̄m vnumquodque dicuntur, i. si per propria vnicuiq; generi eorum, quæ sub analogo continentur, sit separatim in vnoquoq; gñe definiri: hoc est, si vnūquodq; genus sub analogo contentum per proprium ipsi definiatur, & postea supple per tales definitiones ipsum analogum definiat reponendo illas sub disiunctione in analogi definitione. Huius rei exemplum affert, & īquit. {Vt si quis velit simile ipsum definire, definiat non omne, i. non simile vl'e omnibus similibus, sed simile in coloribus, & simile in figuris, per propria coloribus, & figuris. & deinde has similium definitiones sumat in definitione similis vniuersalis. Similiter & siquis acutum voluerit definire. Acutum, quod est in voce, & acutum in sapore, & acutū in stilo prius deueniat, & sic ex his erit ire in cōmune analogum cautum & prohibitum ne æquiuocatio cōtingat. Sic.n. demitur æquiuocatio, & poterunt definitiones talium sub disiunctione assumi in definitione cōmunis analogi. Hęc videtur huius loci expositio. Philoponus autem exponit verba, sed non ponit intētiones verborum, ideo expositiones eius non sunt vtiles, nisi ad verba.

B

1. Periherm. cap. 4.

C

D

ARGY.

Quod si neq; disserere trāslationibus oportet, patet neque definire oportere, aut trāslationibus, aut hisce q̄ per trāslationem dicuntur. erit.n. necessitas, ut translationibus disseratur.

DILVCI.

Si aūt non oportet disputare in metaphoris, manifestum est neq; definire metaphoris, neq; quæcunq; dicuntur in metaphoris. Disputare enim erit necesse in metaphoris.

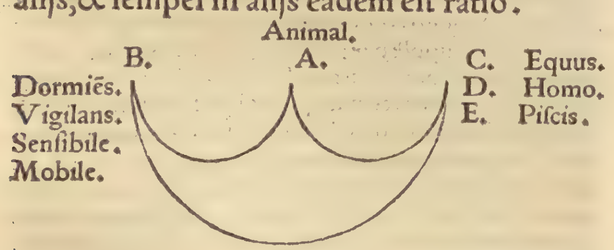
Cōmen. 122.

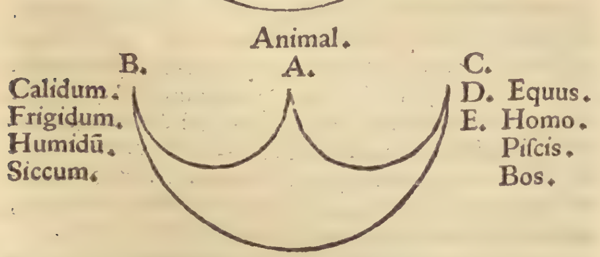
Quoniam Academici, vt Plato & Socrates, & Cinici, vt Diogenes voluerunt res esse definiendas per Metaphoras. (vñ Diogenes definit hominē, Homo est planta euersa.)

euersa.)Ideo Arist.excludēs hunc modū ꝓcedendi in definitionibus inquit.{Si aūt non oportet disputare in demōstratiuis disputationibus in metaphoris.(Nō.n. præceptor cū discipulo disputat ꝑ metaphoras) manifestū est nec esse definiendū res ipsas metaphoris. Nā disputatio demr̄atiua demonstratione, & demonstratio definitione cōstat, neq; quæcunq; dicunt̄,s.scientificę,in metaphoris dicenda sunt. Disputare enim necesse est in metaphoris, si quæ scientificæ dicunt̄,metaphoris dicant̄. Modus ergo procedendi Academicorū definiēdis rebus nō conuenit.

ARGY. *Vt aūt facultatē habeamus mediorum ad ea demr̄anda,quæ ꝓponunt̄,puestigare oportet, & ea q̄ aīantibus apertis inspiciunt̄,& ipsas quoq; diuisiones, atq; sic peruestigare oportet supposito gn̄e cōi oium.Ceu si aīalia sint ea q̄ considerat, quænā oī cōpetunt aīali. Quibus sumptis,rursus identidē puestigare oportet,quæ nam cæterorum primo cuilibet īsunt, ueluti si id sit auis,quæ nam oēm auē sequunt̄,& sic semp quæ nā ꝓpinquißimo cōpetunt.Patet.n.nos posse iā dicere ꝓp quid insunt ea q̄ cōpetunt hisce,q̄ sub ipso cōi sunt collata, ut ꝓp quid hoi competunt, aut equo. Sit autē aīal quidem B,in A uero ponant̄ ea quæ aīal oē sequunt̄,his autem in locis in quibus C E D literæ designant̄,aīalia singula collocent̄. Patet itaq; ꝓpter quid A competit ipsi C:propter B nāq; competit. & silr̄ cæteris.*

DILVCI. Ad habēda problemata,eligere oportet,& decisiones,& diuisiones. Sic aūt eligere subiectū genus,cōe oium,vt si aīalia sint,& q̄ considerant̄,qualia oī aīali īsunt. Acceptis autem his rursus reliquoꝝ primum qualia oē sequātur.vt si hoc est auis,qualia oēm sequant̄ auē, & sic semper illi proxima. Manifestum.n.est, qm̄ habebimus iam dicere propter quid īsunt sequentia his,quæ sunt sub cōi. vt propter qd homini,aut equo insunt. Sit autem animal in quo A,B autem sequentia ad omne animal, in quo autem sunt C D E sint quædam animalia. Manifestū igitur est propter quid inest ipsum B ipsi D:propter A enim inest. Silr̄ autem & in alijs,& semper in alijs eadem est ratio.

Cōmen.113. Quō differat problema & conclusio.

Aristoteles hic,vt mihi vr̄, ostendit quid sit medium, siue propter quid in ꝓblematibus. Differt autē problema ab ipsa conclusione multifariam:sed in proposito differt ex eo,quia problema non constat ex proprijs,& conuertibilibus,sed ex his,quæ accidunt subiecto,conclusio autem ex proprijs,& cum subiecto conuertibilibus constat.Problema est,ꝓpter quid hō dormit? & ꝓpter quid hō vigilat?Conclusio est ꝓpter quid hō est risibilis,& ꝓpter quid equus est hinnibilis.Arist.ergo ostēdit quid sit mediū,non simplr̄,sed in ꝓblematibus:nā mediū in conclusionibus demr̄auit.Assignat aūt pro inuentione talis

E mediј quatuor considerationes.Prima est, vt genus supponatur eorum,quorum problemata quęrimus,vt hoīs, equi,& piscis.hoc vero supponat̄, aut vt concessum, aut per loca topica.Secunda est,vt hoc genus diuidat̄ in omnia ea,q̄ sub ipso continentur,vel in plura eorum,q̄ nobis constant.Tertia est,vt colligantur oīa cōia in illis:quę diuisum est genus. Vt si aīal diuiditur in hominē, equum, & piscē,colligant̄ somnus,vigilia,motus,& sensus. Quarta est,vt videat̄ an hæc ei gn̄i insint,quod in illa erat diuisum.nā si illi gn̄i insint,iam habet̄ propter quid & mediū in ꝓblematibus,quę quærunt̄ de speciebus illius generis. Erit.n.genus ipsum,vt aīal in talibus oībus,medium. inquit.{Ad habenda ꝓblemata de contētis sub aliquo: eligere oportet & decisiones & diuisiones,i. oportet genus diuidere in oīa,vel plura,quę sub ipso sunt,hæc fuit secunda consideratio.Sic aūt eligere oportet genus oīum cōe, vt sit subiectum atq; concessum, vel aliunde inuentum. Hæc erat prima consideratio.Innuit aūt tertiā in exēplo,

F quod subscribit,& inquit.{Vt si aīalia sint & q̄ considerant̄,i.si spēs aīalis sint ea, quorū ꝓblemata q̄runt̄, oportet sup.eligere qualia oī aīali insunt:est ergo tertia consideratio,vt facta gn̄is diuisione considerent̄ q̄lia cōia sint, q̄ his oībus insunt,quæ aīal diuidebant.Prætermisit quartā,quia satis ex his tribus habet̄.Nā,si habetur cōia, quæ oībus spēbus cōpetunt,statim cognoscit̄ ꝙ illa īsunt gn̄i, quod in talia diuidebat̄:& ꝑ consequens habet̄ medium, & ꝓpter quid ī ꝓblematibus,q̄ de contētis sub aīali quęrebant̄.Docet eodē mō eē agendū ꝑ diuisionem alicuius eorū,q̄ sub gn̄e continebant̄. Verbi cā,ipsius auis, q̄ sub aīali cōtinet̄.nā,si q̄rimus ꝓblemata de cōtentis sub aue, oportet auē diuidere in coruū,& picum & sturnum,& id genus,& deīde colligere cōia his oībus, & illa attribuere aui.nā auis erit mediū,& ꝓpter quid in spēbus auis, de q̄bus ꝓblemata q̄runt̄.Idē in cæteris agendū est, donec venerimus ad spēm atomā,q̄ vlterius in spēs nō est diuisibilis:inq̄t.{Acceptis aūt his,supp.de gn̄e cōi, & assignatis

G his cōsiderationibus,ꝑ inuētione medij ī spēbus supremi gn̄is,rursus reliquorū,q̄ genus diuidebāt,oportet diuisionē facere,& q̄rere q̄lia primū oē sequant̄,i.q̄lia sunt, quæ sequunt̄ primū oībus cōe. Vtpote ꝑ tot & siles cōsiderationes.vt,si hoc,quod vlterius subdiuidit̄,sit auis, q̄lia sequant̄ oēm auē,& breuiter ita agendū est,vt egimus ī prima diuisione. Et sic eligere oportet & diuidere semp illi ꝓxima.nā sic faciendo habebimus iā dicere propter quid sequentia siue accn̄tia insunt his,q̄ sunt sub cōi. Exēplum affert.vt ꝓpter quid hoī,aut equo īsunt.Disponit aūt terminos,vt res facilius deprehendat̄,& īquit.{Sit aūt aīal in quo A,B aūt sequentia ad oē aīal. In quibus autem sunt C D E,sint quædā aīalia,videlicet hō,equus,piscis:quibus patebit quā ob cām ipsum B insit ipsi D. nam ꝓpter A inest.Silr̄ aūt fieri pōt & in alijs per diuisionē & subdiuisionē:nā semp in alijs est eadem rō. Quo vero ad verba attinet dixit decisiones,& diuisiones:vel quia alterū alterius est expō,vel quia res pōt diuidi,& decidi. diuidit̄ ꝑ ptes

Verborum expositio.

H subiectiuas,decidit̄ per integrales.mō, aīal pōt eē mediū tā ad spēs,cū diuidit̄ per partes subiectiuas, & accipiūtur cōia oībus partibus subiectiuis:ꝙ ad species,cum diuiditur per partes integrales. Et accipiuntur cōia omnibus illis partibus.cū.n.animal diuidit̄ per mēbra cōia omnibus membris sunt calidū, frigidum, humidū, & siccum. Modo hoc de omnibus animalis spēbus possunt demonstrari per ipsum animal,vt in exemplo patet.

ARGY. *Eadē aūt est semp & in alijs rō,atq; nunc sic dicimus ꝑ tradita nobis noīa cōia rebus. Oportet autem non solū in his ipsis dicto mō cōsiderare,sed ēt si aliquid aliud uideat̄ cōe cōpetēs, & idipsum accipere, deinde sumere & ea quæ ipsum sequunt̄, & ea quæ hoc sequuntur. ueluti cornigeris competit eritium habere,superioribusq; uacare dentibus. Sumant̄ igitur hæc, & rursus accipienda sunt ea,quibus cōpetit,sequiturq; gerere cornua.Patet.n.propter quid illis competunt ea,quæ diximus.nam ob idipsum illis inerunt,quia cornua gerunt.*

Nunc

DILVCI. Tex. 23. Echinon. Omasum. ἀμφώδοντα. Bidentia. Vtrinq; dentata.

Nunc qdē igit̄ fm ea,q̄ assignant̄ cōia noīa dicimus. Oportet aūt non solū in his considerare, sed ēt si aliqd aliud vr̄ cōe exn̄s accipientē. Postea quæ nā hoc sequit̄, & qualia hoc sequuntur. Vt cornua hn̄tia habere omasum & nō bidētia esse. Itē hr̄e cornua, quę sequit̄. Manifestū est.n. propter quid in illis est, quod dicitur. Propter id.n. ꝙ cornua habent, inest.

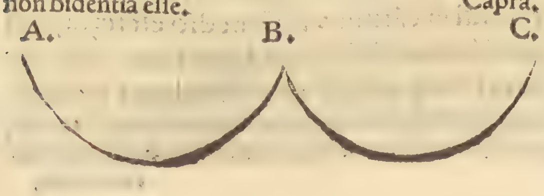
Cōmen. 124 Expō The.

Themistius exponit, ut mihi vr̄, alio mō cęteris. Posset enī qs q̄rere, si gen⁹, q̄d dictū est eē mediū i ꝓblematib⁹, nō habeat nomē, qd agendū erit. Queri.n. solēt hæc ꝓblebata in Naturali Scīa, pp quid bos, ceruus, & capra non sunt bidentia, i. vtrinq; dentata: & ꝓpter qd hn̄t multiplicē ventrē. vbi patet gen⁹ ꝓximū, q̄d est cōe illis nō hr̄e nomē. Aīal.n. nō est illis ꝓprium genus, sed remotū. Queriẗ ad qd recurrendū erit. Rn̄det Aris. (vt Themist. iterpretat̄, eē recurrendū ad cōem passionē, q̄ illis cōis sit: qualis est cornigerū esse. Nā talis passio erit mediū, & pp quid in talibus: mō seruent̄ cōditiones, quas in considerationibus diximus, videlicet, vt subiecta, de qbus quęrunt̄, sub tali passione sint: & q̄sita cōpetant oī tali passioni. Erit.n. tūc talis passio medium conueniēs talibus ꝓblematibus.

Expositio Philopo.

Philoponus vero & Thomas nō ab rōne asserūt Arist. velle methodū dictā ampliare nō mō ad genus noīatum, sed ad genus ꝓprio noīe innoīatum. Nā siue noīatum sit genus antiquo & cōsueto noīe, siue noīatum nouo & inconsueto noīe: modo sit cōe oībus subiectis, quoꝝ quærimus ꝓblemata, & illa quæ quęrunt̄, cōpetant oī tali gn̄i, semp est cōueniens mediū, & pp quid in talibus ꝓblematibus, iquit. {Nūc quidē igit̄ fm ea, q̄ assignant̄ antiqtus, cōia generū noīa methodū dicimus: q.d. hactenus de methodo, qn̄ gn̄a hn̄t assignata cōia noīa, e t antiqtus appropriata. Sed extēdo methodū. Oportet accipiētē ꝓblemata nō solū considerare dictā methodū in his gn̄ibus, qbus assignatū iā est nomē, sed ēt gn̄ibus, qb⁹ nō assignatū est antiqtus nomē. Si aliquod tale, i. mō aliquod tale vr̄ oīb⁹ illis, de qbus q̄rimus ꝓblemata, cōe exn̄s, cui nomen assignatū nō sit, sed de nouo factū: q.d. mō tali gn̄i cōpetant oēs cōsideratiōes: q̄rū prima erat, vt sit cōe oīb⁹ eis, quorū ꝓblemata q̄runt̄. Deinde replicat secundā cōsiderationē, & inqt. {Postea q̄ nā sint illa, q̄ hoc cōe gen⁹ sequant̄, hoc est, & mō aliq̄ spēs sint, quas tale gen⁹ innoīatum sequat̄. Replicat tertiā, cum inquit. {Et qualia hoc sequant̄, i. & mō aliq̄ cōia quæsita sint, q̄ hoc innoīatum genus sequuntur: q.d. eadē est methodus in gn̄e innoīato. Si sit cōe aliquibus, & aliqua cōtineant̄ sub illo: & sint quędā accn̄tia illi cōi cōpetētia. Nā his statibus, methodus eadē est i gn̄e noīato, & innoīato. Exempla ponit, & inquit. {Vt sunt hæc ꝓblemata, quorū primū est cornigera hr̄e omasum, siue simplicē ventrē. Secundum est, et cornigera non esse amphodota, i. bidētia, siue vtrinq; dentata. Vel intellige sic & melius, vt sit exemplū cōsiderationū: q.d. vt si illud cōe genus, cui nō est nomen assignatū, sit cornigerum, & quæsitū cōe oī tali sit habere omasum: ad oē.n. cornigerū sequit̄ hr̄e omasum: & sit aliud quæsitū oī tali competens nō bidētia esse. Itē hr̄e cornua, siue cornigerū esse: q̄ nam sequit̄, i. & aliquæ spēs sint, quibus competit esse cornigerū. Nā si cornigerum sit tale cōe, vt dicit prima consideratio, & habere omasum, & non bidentia esse sint quæsita, quæ tali cōi insunt, vt est secunda consideratio, & sint aliquæ spēs sub tali genere, quod nouo nomine dicitur Cornigerum, vt est tertia consideratio, methodus erit, ꝙ cornigerum sit medium in talibus quæsitis, & hoc dicit.

Habere omasum non bidentia esse.	Cornigerum.	Bos, Ceruus, Capra.
A.	B.	C.

A Manifestū est.n. his sic stantibus, pp qd est, quod dr̄, i. quod querit̄, vt pp quid bos, ceruus, & id genus habeant omasum, & bidētia nō sint. Propter id.n. q̄d cornua hn̄t, idest qa cornigera sunt, inest eis hr̄e omasum, & nō bidētia eē. Sint in A hr̄e omasum, & bidētia nō esse, in B cornigerū, in C bos, ceru⁹, & ouis. Hęc quo ad expōnē. Quo vero ad v̄ba attinet verbū omasum gręce eē ἐχῖνον Echinon, q̄d interpretat̄ Argyropolus, Ericiū: Theodorus vero in libris de Aīalibus Omasum. Vn̄ Philopo. inquit. {Echinū dicit vnū ex tribus vētris receptaculus, quē vētre noīare cōsueuerunt multi. Qua rōne fit, vt nō bene dicāt, q velint cornigera hr̄e tres ventres. Non.n. ex anotomia eoꝝ taliū visi sunt, sed vnus est taliū vēter: tribus receptaculis, q̄si vasculis dissectus, quoꝝ receptaculorum vnū Echinon dr̄. Hūc Theodorus Omasum latine dicit, Argyropilus Ericiū, forte quia est sil̄e ei aīali, q̄d Erinaceū dr̄, vel aliā ob cām. Alij dixerūt in ventre taliū aīaliū q̄tuor esse receptacula, quorū aliud Cęliā, latine ventrē, aliud Cecryphalū, latine arsineū siue reticulum, B omasum aliud, q̄d græce echinū, ab omasum, aliud q̄d græci enystrum appellarūt. Quod an ita sit, Tertio de Partibus Aīalium quæratur, aut ex anotomice. Satis aūt nobis sit, echinū esse receptaculū vnū ex eis esse, q̄ sunt in ruminantiū ventre, vt Philop. & Themist. exposuerūt. Habuerūt aūt hæc aīalia omasum atq; multiplicē ventrē, quia caruerūt dētibus, vt possint ruminare cibū. Caruerūt v̄o dētibus, quia materia dētium fuit trāsmissa ad cornua. nō.n. pōt duo natura ęq̄liter agere, ideo materiā dentiū supioꝝ rrāsmisit ad cornua. Hęc Arist. libris de Aīalibus lōgius.

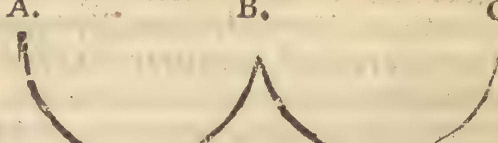
Verborum expositio. Echinū q̄d. κοιλία κεκρύφαλος ἐχῖνον ἔνυστρον.

Et insup alius modus peruestigandi p similitudinem rōnis. Nō.n. pōt unum quippiam idem sumi quod quidem sæpium et spina, & os appellare oportet. Inerunt autem & his atq; sequentur aliqua, quasi talis sit una quædam natura.

ARGY. Sępiū est os sępię, vt exponit Phi. & Them. DILVCI.

Amplius alius modus est fm analogum eligere. Vnum.n. accipere non est idem. Hoc autem est vocare sępium, & spinam, & os. Sunt C autem quæ sequuntur & ad hæc tanquā vna quadam natura tali existente.

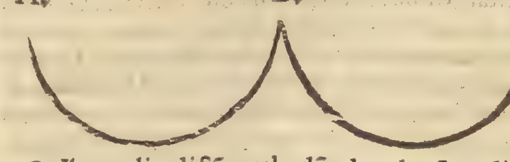
Reuerberatione indigent.	Habentia os vel proportionale.	Homo. Piscis. Sępia.
A.	B.	C.

Habentia os vel proportionale.	Reuerberatione indigentia.	Piscis. Homo. Sępia.
A.	B.	C.

Sępium. Spina. Os.

D

Cōmen 135.

Scd'o ampliat dictā methodū ad analogū mediū. Quęrunt̄.n. aliq̄ ꝓblemata fm analogū hoc pacto, pp quid piscis hēt spinā, & hō os, & sępia sępiū: iō vult mediū i talibus esse analogū & per eādē methodū, & tot cōsideratiōnes reperibile. Oportet.n. inuenire aliquod cōe analogū, vt reuerberatiōe idigere, analogū, ad q̄d sequat̄ illud. verbi cā, sit analogū reuerberatione indigere, B hr̄e os, vl̄ ꝓportionale, A C vero sit hō, piscis & sępia: patet mediū eē analogū: et q̄sitū sil̄r, inqt. {Amplius alius mod⁹ est sup. iueniēdi pp quid i analogis, fm analogū mediū eligere: et quia dixit aliū eē modū, ne quis putet hūc modū esse aliū fm formā, addit. {vnū.n. accipe nō est idem, sed oportet sup. vocare q̄d q̄rit̄ sępiū, & spinā, & os, vel vno noīe os, aut ꝓportionale ossi. Sic igit̄ nō differt methodus i analo-

gis quęsitis,& uniuocis quo ad formā,sed solū quo ad materiā,q̄a alia sunt analoga,alia vniuoca. Forma tñ inuestigādi mediū in talibus q̄sitis analogis est, vt q̄rebamus in vniuocis. Addit ea q̄ sequunt̄ ad hęc,s.ad os,sepiū & spinā,nō ꝓprię vna,sed q̄si quadā natura vna tali exñte. Ex his uult hr̄e in q̄sitis analogis media eē analoga,tñ eadem methodo repiri. Aiaduerte,vt Philo.inuit, idē posse eē q̄situ & mediū. Reuerberatiōe.n.idigere pōt eē quęsitū. Possumus.n.q̄rere q̄re piscis,hō,& sepia, reuerberatione idigēt:& tūc dicem⁹,q̄a eorꝫ carnes sunt porosę. cū.n.carnes sint porosæ,nisi hæc sint spūs reuerberātia, exhalarēt tādē spūs. Pōt ēt eē mediū.q̄rimus.n.q̄re piscis hēt spinā, & hō os,& sępia sępiū. Dicem⁹,q̄a idigēt reuerberatione spūum ad intra. Propterea Arist.ait,cū talia quæsita sint analoga,nō.n.os,spina,& sępiū cōueniūt in vno gn̄e,sed in vno ꝓportione,ideo oportet mediū esse analogum. Sumat ergo mediū analogū, ad q̄d sequit̄ q̄situm analogū. & sic metodus est eadem ſm formam,ſm materiam alia.

Quęsitū mediū possunt esse idem.

ARGV. *Eadem aūt sunt nōnulla eorum,q̄ proponuntur multipliciter. Quædā.n.ex eo sunt ea, quia medium idem hñt, ueluti q̄a sunt oīa antiperistasis. Atq; horum nonnulla sunt eadem genere quæcunq; differentias hñt,ex eo quia sunt diuersorum, uel alio modo. Vt propter quid resonat,aut ꝓpter quid apparet, & propter quid iris existit. Vniuersa.n.hæc idem sunt ꝓpositum genere,oīa nanq; sunt plane reflexio,sed spē sunt diuersa. Quædam autem differunt,ex eo quia medium est sub alio medio,ueluti propter quid nilus decrescente mense magis affluat aquis:quia mensis decrescens similis magis hyemis est. Propter quid mensis decrescens,similis magis hyemis est: quia luna decrescit. Hæc enim sic,inter sese habent, ut patet.*

DILVCI. Eadē aūt problemata sunt,q̄ quidē idem mediū hñt. vt q̄m oīa antiperistasis sunt, horꝫ aūt quædam gn̄e eadem sunt, q̄ habent dr̄ias, aut q̄ aliter sunt. vt pp̄ quid resonat, aut ꝓpter q̄d apparet,aut propter quid iris. Oīa.n.hæc vnū ꝓblema sunt genere. Oīa.n. repercussio sunt, sed specie altera. Alio aūt ex eo quia medium sub altero medium est differunt problematū. vt pp̄ quid nilus deficiente mēse magis fluit? pp̄ id quod himealior est deficiens,& propter quid himealior est deficiens? propter id quod luna deficit. hæc.n.sic se habent adinuicem.

Cōmē. 126. Continuatio

Hactenus de ipso ꝓpter q̄d in ꝓblematibus, nunc q̄ dicant̄ ꝓblemata eadē,& quot modis dicātur eadem, exponit,& īquit. {Eadē aūt ꝓblemata sunt,q̄ quidem idē medium hñt. Verbi cā,vt si oīa sint antiperistasis:& tu itellige in p̄dicatione cāli,i. pp̄ antiperistasim. dr̄ autē gręce, antiperistasi,latine contra pulsio:& de verbo ad verbum cōtraria circunstatio. Si ergo sint aliq̄ ꝓblemata, quorum oīum medium est antiperistasis,hæc dñr eadem. Deinde quot modis eadē dicant̄,exponit & inq̄t. {Horꝫ aūt quędā gn̄e eadē sunt,quędā sunt eadē subalternatione. Exponit aūt,q̄ gn̄e eadē sunt,& inq̄t. {Eadem gn̄e sunt, quæcunq; hñt dr̄ias,aut quęcūq; aliter sunt,i.quōlibet diuersa,mō alterū sub altero nō collocet. Exēplū ponit et inq̄t. {Vt pp̄ quid resonat loc⁹ iste,i.ꝓpter quid ī hoc loco fit echo:&ꝓpter quid apparet,s.in speculo imago,&ꝓpter quid in nubibus est iris. Oīa.n.vt inquit, hæc vnum ꝓblema sunt gn̄e,quia oīa repercussio sunt, i.ꝓpter repercussionē. Echo.n.repercussio uocis est. Imago repcussio speī visibilis. Iris repercussio luminis,verū altera sunt spē, vt patet. Deinde exponit,q̄ dicant̄ eadē subalternatione, & inq̄t. {Alia vero de numero ꝓblematū eadem sunt subalternatione,ex eo quia dr̄unt per hoc ꝙ mediū est sub medio. Exemplū,vt pp̄ quid nilus deficiente mense,i.in fine mēsis fluit,& inūdat? pp̄ id quod himealior est deficiens mēsis:&ꝓpter quid himealior est deficiēs mēsis? propter

E id quod luna deficit. nā deficiēte lumine,deficit calor, qui resoluebat pluuias. Hæc.n.vt inquit, ꝓblemata sic se hñt adinuicē in subalternatione. Sed q̄res q̄re nō posuit nec docuit iuenire mediū in q̄ōnibus si est,& quia est. Et dicendū,quia si est ad quid est,& quia est ad ꝓpter q̄d ē reducunt̄. vel quia si est,& q̄a est nō sunt sciētificæ q̄ōnes. Sæpe.n.ꝑ sensus terminant̄. Vlterius dubitabis ēt,quia nō vnr̄ ꝓblemata eadē esse ꝓpter mediū. est.n.mediū extra extrema ꝓblematis. Et dicendū ꝓblemata aliq̄n differre rōne materiæ,q̄ est cōpositio terminorꝫ. aliq̄n rōne formæ,nō quidem perficientis,sed declarantis esse: & sic propter media differunt,& propter media conueniunt.

Dubitatio. Solutio. Alia dubi. Solutio.

ARGV. *Ambiget autem quispiam de causa, & de eo cuius est causa, & ne tum causa,cum est id cuius est causa. ueluti cum frondes decidunt,est ne tum ipsa causa defluendi frondes, latitudo inquam foliorum,si idipsum illius sit causa.*

DILVCI. Text. 25. De causa aūt,& cuius cā est, dubitabit aliq̄s, vtrum cū cātum est, & cā est, vt folio fluit,aut
F deficit,& causa deficiendi, & folio fluēdi erit, vt si hoc est,lata habere folia. Deficere autem huius,quod est in medio esse.

Cōmen. 127 Expō Thō. Qualis expositio.

Thomas exponit Aris.velle quęrere de mutua coexistētia effectus cū cā, vtrū uidelicet cā exñte effectus sit: et ē contra effectu existente cā sit. Sed hæc expō ambiguā vr̄. nam Aristo. quęrit solum vtrū effectu existente causa sit. vtrum vero causa exñte,effectus sit, Aris. non quęrit. Præterea Ari. quæsiuit,& dissoluit hoc ꝓblema, cū quæsiuit,vtrū cā & effect⁹ simul sint. Declarauit.n. agentē & materiā nō simul eē cū effectu. Formalē vero & finalē simul esse. Quare exponit Philop. solū, vtrum exñte effectu cā sit,contra vero nō quęrit. Sed hæc expō licet conueniat verbis his,non tñ conuenit exēplis inferius exponendis. Ideo arbitror verba hæc esse supplenda hoc pacto. De cā aūt,& de eo cuius est aliqua cā, hoc est de cā,
G & effectu dubitabit aliquis, vtrū cum cātum est, est & cā: & sup.ē cōtra, cum causa est, erit & causatum. Vt si folio fluit aliquid,s.vitis,aut deficit,s.luna, erit & deficiēdi cā: & folio fluendi causa. vt si hoc est,s.folio fluere, sit lata folia habere: deficere aūt si sit,supple sit terram esse in medio. Subaudi & ē cōtra,si sit terra in medio,sit lunam deficere,& si sit folio fluere, sit lata folia habere. Si ergo verba sic legantur suppletorie,q̄ō est de mutua coexistentia causæ & effectus. Cum vero Philopo. dicebat hanc quæstionem superius fuisse motam,& dissolutā, dicemus alia forma fuisse superius quæsitā,& alia forma hic quæri. superius.n.quærebatur de mutua coexistentia effectus & causæ secundum rem, hic vero secundum syllogisticā conuersionem. præterea hic copiosius rem attingit, ibi breuius. Quare,cum Thoma expono Aristotelē velle quærere de mutua effectus & causę coexistentia. Nam verba legenda sunt suppletorie, vt in exemplis patebit. The-
H mistius vir doctissim⁹ in sua Paraphrasi sic textum legit. cum inquit. {Ad hæc ambigat quispiam de causa,& eo cuius est causa. Et exponit verba,& īquit: causam ipsum medium voco,id cuius est causa,cōclusionem. Nunquid in contrarium commeet conclusione posita vti medium afferatur. Ecce quod quærit, vtrum demonstratio sit reciproca ab effectu in causam,& à causa ad effectūm.

Expō Phil. Refutatio. Propria expositio.

Themist. 5. Solutio Phi. huius. c. 30.

ARGV. *Vel cū deficit luna, est ne tū interpō terræ. nam si nō est aliqua alia,erit ipsorū cā,sin simul sunt cā, & id cuius est causa, ce si intercedit terra, deficit luna, aut si latitudo est foliorum defluunt frondes, tum mutuo profecto demonstrabuntur.*

DILVCI. Si.n.non est aliqua alia erit cā ipsorꝫ. Si vero cā sit simul et cātum, vt si ī medio est terra, deficit, aūt si latum est folium, folio fluit. Si aūt sic est, simul vtiq; erūt,& demōstrabunt̄ ꝑ iuicē.

Cōmen. 128

Cū mouit q̄ōnem, hic argumentat̄ pro vtraq; sui parte, & lege sic vba. Si.n.nō est,s.mutua cāæ & effectus coexistentia,

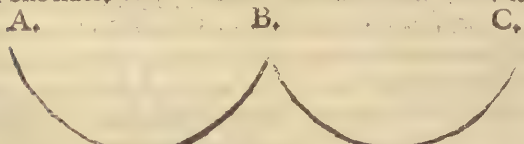
Tex.6. exñtia, ipsorum effectuum aliqua alia cã erit, & ipsi effectus erunt alterius cãæ. Pro altera parte lege sic. Si vero cã sit simul & cãtum, s. conuersim coexñtes, vt si in medio est terra, deficit: & è cõtra, si deficit, in medio est terra: aut si latũ est folium, uitis folio fluit, si inquã sic cõuersim coexistãt, simul vtiq; erũt, & demrãbunt per inuicem circulariter, quod est reprobatum .1. huius. Quare qõ pro vtraque sui parte est ambigua. Nam si effectus & causa mutuo nõ conuertunt erit effectus sine causa, vel causa sine sui effectu. Si autem conuertuntur, erit circularis demõstratio.

ARGY. *Sit. n. A frondes, deponit D, plãta, cuius sunt folia lata, C uitis. Si igit A cuilibet competit B. oïs. n. planta cuius folia sunt lata frondes deponit, B uero C ipsi competit. Latas. n. frondes quælibet uitis habet. A etiã ipsi C competit, oïsq; uitis frondes suas deponit. Atque causa B medium est, ut patet. At licet ẽt p foliorum defluxum lata uitem hr̃e folia demrare. Sit. n. D lata hr̃e folia, abijcere frondes E, uitis autẽ F E: igitur cuilibet inest F. Oïs. n. uitis abijcit suas frõdes, D uero cuilibet competit T: oïs nanque planta, quæ frondes deponit, habet folia lata. oïs ergo uitis habet folia lata, atq; causa est foliorum defluxus.*

DILVCI. Sit. n. folio fluere in quo A, latifoliũ in quo B, Vitis vero ĩ quo C. Si igit̃ inest ipsi B A. Oẽ. n. latifolium folio fluit, C autẽ inest B: oïs. n. vitis latifolia est, & A inerit C. Oïs vitis folio fluit. Causa aũt est B medium. Quod aũt & latifolia vitis sit, est per id, ꝙ folio fluit, demõstrare. Sit enim D quidem latifolium, E autẽ folio fluere, vitis vero in quo Z, ipsi igitur Z ĩest E. Etenim folio fluit oïs vitis. ipsi autem E inest D. Oẽ. n. fluens folio est latifolium. Omnis itaque vitis latifolium est, causa autem est folio fluere.

Cõmen. 129. Deduxit ad hoc absurdum demrõnem eẽ circularẽ, si p inuicẽ cã & effectus demrarent, nũc quõ fieret hæc circularis demr̃o per exẽpla oñdit. Vbi cã et effectus ĩ demrõne conuerterent, & ĩquit. {Sit. n. folio fluere in quo A, latifoliũ uero sit ĩ quo B, vitis aũt sit in quo C. terminis sic cõstitutis, si ipsum A inest ipsi B medio, vt rei veritatẽ inest. nã oẽ latifolium folio fluit. Ipsum autem B insit ipsi C, vt rei veritate inest: nam oïs vitis latifolia est: conclusio erit B & A inerit ipsi C: quia omnis vitis folio fluit. In hoc ꝟo causa est B medium, effectus siue passio est A folio fluere, B vero subiectum passiõis: quare demr̃o erit per causam.

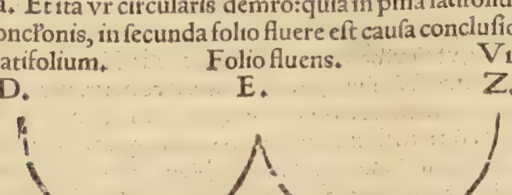
Folio fluẽs. Latifolium. Vitis.
A. B. C.

Demr̃o p causa.

Deinde ponit exẽplũ demrõnis, q̃ est p effectũ, & inqt. {Quod aũt & latifolia vitis sit, est p id quod est folio fluere demrare: & sic demr̃o erit p effectũ. constituit vero sic terminos, & inquit. {Sit. n. D quidẽ latifoliũ, E autẽ folio fluere. vitis vero sit in quo Z, igit̃ terminis sic collocatis, ipsi Z inest E. Etenim folio fluit oïs vitis. Ipsis autẽ E inest D: oẽ. n. folio fluẽs est latifolium. Oïs itaq; vitis latifolium est, causa aũt est folio fluere, qua concludet vitẽ esse latifoliã. Et ita vr̃ circularis demr̃o: quia in pma latifoliũ est cã concl̃onis, in secunda folio fluere est causa conclusionis.

Latifolium. Folio fluens. Vitis.
D. E. Z.

Demr̃o ab effectu

Quo vero ad ꝟba attinet. Verbum folio fluere græce est φυλλόρρειν. Latinis diceret defrõdescere. Sunt vere stirpiũ

A aliq; lata folia hñtes, vt ficus, pirus, vitis, & id genus: aliq; vero angustiora folia hñtes, vt oliuæ, pinus, & id genus. Quę folia angustiora hñt, vt ĩquit Theophrastus in libro de Stirpibus, perpetua coma virent, ꝓpter pinguedinem atq; oleaginitate, q̃ viscositatẽ facientes. cum difficultate defrondescunt. Quæ vero folia lata habent, facile defrondescunt, ex eo quia cito perdunt frondiũ humorẽ. Vnde & Arist. postea asserit hæc defrondescere ob arescentiam succi: ob magnitudinem enim foliorum in talibus desiccatur succus. Ex his patent tum verba, tum exempla.

Verborum expositio. Cur arbores hñtes paruissima folia cõtinuo virent & cum difficultate defrõdescũt, & cur hñtes lata e contrario.

ARGY. *Quod si fieri nequit, ut sint sibi mutuo cãæ, cã nãq; prior est eo cuius est cã, et deficiendi quidẽ causa est in medio terrã eẽ, huius aũt non est causa deficere lunã. Atq; demr̃atio q̃ fit per cãm, est pp quid, demr̃atio uero, q̃ non p causam fit, est ea qua quippiam tm̃ esse ostenditur. Qui per defectum terram in medio esse percepit, is scit quidem idipsum eẽ, propter quid autẽ est non cognoscit. Atq; deficere lunam nõ esse causam ut sit in* B *medio terra, sed è cõtra causam esse, ut deficiat luna, inde perspici põt. In rõne nanq; deficiendi inest in medio terram esse: quare patet per hoc illud, sed non per illud hoc innotescere.*

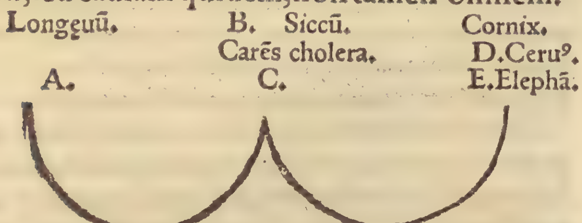
DILVCI. Si aũt non cõtingit cãs eẽ adinuicẽ (causa. n. prius est eo, cuius est cã) & deficiendi qdem est causa. Terrã esse in medio, eius quod est, in medio terrã esse non est causa deficere. Si igit̃ per cãm demr̃o est, propter quid est; si aũt non p cãm, ipsius quia est. Qm̃ quidam terra in medio est cognouit, propter quid aũt nõ. Quod aũt deficere nõ sit cã in medio essendi, sed hoc deficiendi, manifestũ est. In rõne. n. deficiendi est, quod est in medio. quare manifestum est, ꝙ per hoc illud cognoscet, sed nõ hoc p illud.

Cõmen 130. Expõ The. & Philopo.

Secundũ expõnem Themistij, & Philop. hic Arist. sol C uit, licet expositor solutionẽ acceperit, ꝓximo textu. Est autem solutio, demrõnem circularẽ non esse, quia tunc folio fluere esset effectus latifolij, & cã eiusdem: concedit tñ cãm effectum, et effectum cãm demõstrare posse. verum nec eodem genere demonstrationis, nec eodẽ genere cognitionis. Nã, cum demonstrat̃ effectus per cãm, demonstratio est propter quid: & cognitio est rei, & cõclusionis. cum è contra per effectum demonstrat̃ causa, demonstratio est quia, & cognitio est cõclusionis tm̃. Est aũt hęc solutio ex Hypothesi, ideo inquit. {Si autem nõ contingit cãs esse sibijnuicem cãs, vt est rei veritas in eodẽ gñe cãę, quia causa prior est eo, cuius est causa: hęc est hypothesis. ideo infert, & deficiendi quidẽ cã est terrã esse in medio: eius vero quod est in medio terrã esse, nõ est cã deficere, sed effectus. Tunc vltra procedit ad dr̃ias demrõnum: & inquit. {Si igit̃ demr̃o per causam, est demr̃o ꝓpter quid, demõstratio vero non per cãm, demõstratio est quia est, sequit̃ ex hoc vt terrã esse ĩ medio cognouit, qm̃ est, pro- D pter quid aũt nõ cognouit. Ergo prima dr̃ia est, ꝙ demonstratio per cãm est in genere demõstrationis ꝓpter quid, demr̃o per effectum in gñe demonstrationis quia: hęc est prima dr̃ia. Deinde exponit secundã, & inquit, ꝙ autem deficere non sit causa ẽm rem essendi in medio, sed potius è contra, hoc. s. esse in medio causa est deficiendi, manifestum est. Nam in definitione defectus ponitur esse in medio, & cum nihil ponat̃ in definitione nisi causa, erit esse in medio cã ẽm rem defectus. Ex hoc dat secundã dr̃iam, et ĩquit. {Quare manifestũ est, ꝙ per hoc illud cognoscet̃ ẽm rem, s. per esse in medio cognoscetur defectus. Sed nõ hoc, s. esse in medio per illud, s. per ipsum deficere: & sic secunda differentia est, ꝙ in demonstratione per causam, medium est causa conclusionis & rei, in demonstratione per effectum medium est causa conclusionis, & non rei. Et sic nõ est absurdũ cãm effectum, & effectum cãm demonstrare: qm̃ nec est idem demr̃ationis genus, nec eadẽ cognitiõis spẽs. hoc pacto, vt mihi videt̃, Them̃. exponit.

ARGV. *An fieri pōt, ut unius plures ſint cauſæ. etenim ſi ſit, ut idē primo de pluribus prædicet. Sit A, qđ quidē tam B, quā C cō= petat primo: quorū alterū inſit D, alterū ipſi cōpetat E. Inerit igit ipſum A, illis utriſq;, E inquā et D. Atq; ut iſit qđe ipſi D, cā eſt ipſum B. Vt cōpetat aūt ipſi E, cā eſt ipſum C. Quare, ſi cauſa eſt, neceſſe eſt & rē eſſe. ſi uero res eſt, non eſt neceſſe id eſſe, quod eſt cauſa, ſed cām quidem eſſe, non tamen omnem.*

DILVCI. An cōtingit vnius plures eſſe cās. etenim ſi eſt idem de pluribus prędicari primo, ſit A ipſi B, primo ineXiſtens C alij primo: & hæc inſint ipſis D E, inerit itaq; A ipſis D E. Cauſa autē ꝙ A inſit ipſi D quidē eſt B, ipſi vero E eſt C. Quare, cū cauſa ſit, neceſſe eſt rem eſſe. ſed res cū ſit, non neceſſe eſt id omne eſſe quodcunq; cauſa eſt, ſed cauſam quidem, non tamen omnem.

Cōmen. 151. Hactenus egit de mutua cāę atq; cauſati coexſtītia, nūc quęrit ſecūdo, an vnius effectus pñt eſſe plures cāę. Quæ qō ſi quęrit ſm diuerſum gen⁹ cāę, dubia minime vr. nemo. n. dubitat eiuſdē ſtatuę eē effectricē cām, Phidiā materialē, & formalē cæſaris figurā, finalē uero memoriam.

Expō Phil. Quærit ergo, vt Philopono vr, an eiuſdē effectus ſpē eſſe poſsint diuerſæ cāę ſpē, quę tñ gñe eadē ſint. Venit autē ad hāc qōnem Ariſt. (vt Philo. innuit) ex eo, qa in ſolōne ꝓximę. q. fecerat enthimema tale, ſi cā cū effectu nō conuertit, accidit eiuſdem effectus plures eſſe cās. Et qm̄ non expoſuit an eiuſdē effectus plures eē cās ſit abſurdum vel ne, ꝑpea qrit an eiuſdē effectus plures poſsint eē cāę, oſtēdens qūo pñt, & qūo non pñt. hoc pacto Philop. colligit

Propria expoſitio. qōnes haſce. Ego vero dicere qōnem hāc eſſe p ſe ī hoc libro perſcrutabilē, ꝑpea ſiue cū ꝓcedēte colligari poſsit, ſiue nō, erat Ariſ. necium illā hoc libro diſputare. & quidē loco hoc, cum hic agat de cauſis. inqt. ⟨An contingat vnius eiuſdemq; effectus plures cās eē, ſ. ſpē drntes. Rñdet, & inquit. ⟨Etenim. q. d. affirmādo cōtingit, ſi eſt idē effectus, de pluribus ꝓdicari primo: q. d. contingit eē eiuſ dē rei plures cās, mō ꝓdicet idē effectus de pluribus ſubiectis. verbi cā, Longęuū de cornicæ, ceruo, & elephanto: nā hoc cōceſſo, alia cā prędicat lōgæuū de cornice, alia de ceruo, elephāto. De cornice. n. ꝓdicatur lōgęuū, ex eo qa cornix eſt aīal ſiccū, melancholicum, quaſi terreū, & fixæ naturæ. De elephāto vero ex eo, quia eſt aīal carēs chola, q̄ eſt in cæteris aīalibus cā corruptionis in humoribus pp facilē eius motum, & ita cā mortis, vt exponunt Philo. & Them. ēt de ceruo) an vero hæ ſint cauſæ longęuitatis talium aīalium, in libris de Aīalibus inueſtiget, ſatis aūt nobis ſit accipe eiuſdē rei poſſe eſſe plures cās ſpē, cū illa res ꝓdicet de ſubiectis ſpē drntibus. nā, cū prędicet de diuerſis ſubiectis ſpē, eadē cauſa nō poterit de illis ꝓdicari. Affert aūt exēplum & diſponit terminos, & inqt. ⟨Sit A, ſ. longęuū, ipſi B primo inexñs, ſ. aīali ſicco: et ſit etiā alij, ſ. C primo inexiſtens, i. aīali charenti cholera, ita vt lōgęuum vtriſq; inſit. & hæc duo, ſ. ſiccū, & carēs cholera inſit ipſis D E, ſiccū quidē cornici, carens cholera ceruo, & elephanto. Terminis ſic diſpoſitis, A longæuū inerit ipſis D E cornici & elephāto: & erit cā, qua longęuū A ineſt ipſi D quidē, hoc eſt cornici, B qđē. i. ſiccū eſſe, ipſi vero E elephanto cā qua longęuū ieſt, erit C, hoc eſt carēs cholera. Et ita patet eiuſdē rei eē plures cās ſpē, ſi eadē res ꝓdicat de pluribus ſubiectis ſpē: & qm̄ eandē rem ꝓdicari de pluribus ſubiectis ſpē pſpicuum eſt, ēt eiuſdē rei plures eē cās perſpicuū erit. Ex his iſert tale corolariū, ꝙ quotieſcūq; idē

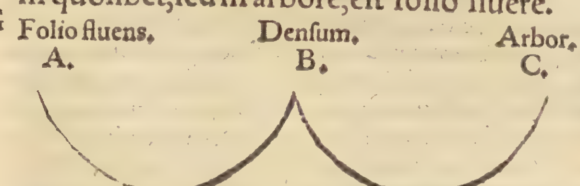
E effectus pluribus ſubiectis ineſt, q hñt plures cās, ſemper qñ altera eius effectus cauſa oībus illis ſubiectis ineſt, oībus illis inerit idē effectus, vt ſi cornici, & elephanto ineſt ſiccū aīal eſſe, ineſt vtriſq; eſſe longæuū, contra vero non. non. n. ſi vtriſq; longęuū eſſe inſit, vtriſq; ineſt ſiccū aīal eſſe. Ergo ex cā ſequit effectus vlr in oībus, in qbus cauſa reperit, non aūt ex effectu ſequit, cū oīs, in quib⁹ effectus reperit, quia ex effectu hñte plures cās non ſequit niſi altera earū ſub diſiūctione: inquit. ⟨Quare cū cā ſit, ſ. in oībus ſubiectis, in qbus repiri pōt, neceſſe eſt rē eſſe in illis oībus, & oēm effectum eſſe: ſed res, cum ſit in illis oībus, non neceſſe eſt id oē eſſe, quodcunq; cā eſt eius effectus, ſed neceſſe eſt cām ſup. aliquā eſſe in illis, vt ſiccū aīal eē, vel carens cholera: non tñ oēm, hoc eſt vtraq;. vt. n. dicebam⁹ ab effectu hñte plures cās, non oīs cā ſequit, ſed altera, ex his patet & ſecundæ. q. determinatio, & corollariū.

At ſi ſemp id quod ꝓponitur uniuerſale eſt, cauſa quoq; tota quædā eſt. et id cuius eſt cauſa uniuerſale ēt eſt. Veluti folijs

ARG F *ſpoliari, toti cuidā ineſt determinato, & ſi ſpēs ſunt illius, & his uniuerſaliter aut plātis, aut huiuſcemodi plantis competit: quare & mediū in his, et id, cuius eſt cauſa, æqua ſint oportet, & conuertant, ueluti propter quid arbores folijs ſpoliantur. Quid ſi id ipſum ob congelationem eſſe oportet, & ſi congelatio nō cuius ineſt. ſed arbori, folijs arborem ſpoliari oportet.*

DILVC An ſi ſemp vl'e problema, & cā totū quodđā eſt, & cuius eſt cauſa, vl'e. vt folio fluere toti cuidam determinato, & ſi ſpēs ipſius ſint, & his vlr, & plātis, aut hmōi plātis. Quare & mediū æquale oportet eē in bis, & in eo cuius eſt cauſa, et cōuerti. Vt pp qđ arbores folio fluūt. ſi ergo pp denſitatē humidi, ſi & folio fluit arbor, oportet eſſe denſitatē. Si & dēſitas eſt nō in quolibet, ſed in arbore, eſt folio fluere.

Aut. ὥστε Tunc.

G

Comm. 152 Hæc pōt eſſe tertia qō, an cū eſt vl'e ꝓblema: & cā, & effectus vl'es mediū cōuertat cū extremis. ſ. cū cā, & cum effectu. Et tūc oportet exponere verbū gręcū ἢ interrogatiue pro an. Et hoc pacto cōplures expoſuerūt. Mihi aūt vr textū eē legendū diſiūctiuę, cum. n. dixerat ex effectu nō ſequi oēm cām, nunc declarat, qñ ex effectu ſequit oīs cā, & qbus conditionibus ex effectu ſequit oīs cā. Et vult ex effectu oēm cām ſequi, cū ꝓblema ē vl'e. Problema vero ē vl'e, cū cā vlr ꝓdicat de effectu, & effectus ꝓdicat vlr de aliquo ſubiecto, cuius ſunt aliquę ſpēs, de qb⁹ vlr effectus ꝓdicat. vt ſi cā eſſet areſcēs eſſe, & effectus folio fluere, & ſubm plāta, ſub qua ſunt oēs arbores, quib⁹ cōpetit

H areſcere, tunc ꝓblema eſt vl'e: & cā infert oēm effectū, & effectus oēm cām, iquit. ⟨Aut ſi ſemp vl'e, ꝓblema eſt, & exponit quo pacto vl'e, p cōditiones reqſitas ad ꝓblema vl'e: & inquit. ⟨Et cā totū quoddā eſt, hoc eſt vlr effectui cōpetēs, & id cui⁹ eſt cā, i. effectus ē vl'e, vt folio fluere: qđ eſt vl'is effectus alicui toti determinato vlr cōpetēs, ita ꝙ ſub illo toto & ſpēs aliquę ſint, & his vlr iſit, vt & plantis & talibus plātis. ſ. arborib⁹. Sunt igit cōditiones ꝓblematis vl'is hę, vt cā vlr effectui cōpetat, & effectus vlr alicui ſubo, ſub quo ſpēs ſunt, qbus vlr effect⁹ cōpetit. tūc quaſi infert, ⟨& mediū eē æquale ī his ſpēb⁹, & ī effectu, cuius eſt cā, & cōuerti. Et ita exponēdo verbū, quare qđ græce ē ὥστε latine hic ſonat tūc. q. d. cū ꝓblema eſt vl'e, mō quo expoſitū eſt, tūc & mediū ęquale oportet eē ī his ſpēbus, & in eo cui⁹ eſt cā, & cōuerti: & ita à cā ſequet oīs effect⁹, & ab effectu oīs cā. vbi ỽo eiuſdē effect⁹ fuerit plures cāę ſpē drntes, vt ꝓximo textu dixim⁹, nō cōuertit effect⁹ cū

cā.

că.Exponit aũt p̃ exẽplũ,q̃d dixerat,& inqt. ❮Vt pp q̃d arbores folio fluũt,& p arbores ĩtelligit plãtas latifolias. Si ergo pp dẽsitatem,i.arefcẽtiam,humidi,tũc si & arbor folio fluit,oportet esset densitatem,i.arefcentiã,si & densitas est,nõ in quolibet siue qualibet plãta,sed in qualibet arbore est folio fluere:ecce igitur,qũo ex causa sequit̃ oĩs effectus,& ex effectu oĩs causa,seruatis his,q̃ diximus. Si ergo legat̃ hoc pacto disiũctiue tex.verba eius clara sunt.

ARGV. *At quæret q̃spiã rursus,si fieri poßit,ut non eadẽ eiusdẽ sit uniuersis cã,sed diuersa,necne. An si p̃ se qdẽ est demr̃atum,et nõ p signum,aut p accñs,id fieri nequit,q̃ppe cũ ipsum mediũ extremi sit rõ.Sin uero nõ hoc pacto est demr̃atum,fieri põt.*

DILVCI. Vtrũ aũt cõtingat nõ eadẽ eẽ cãm eiusdẽ effectus,sed alterã vel ne? An si qdẽ p se demonstret,& nõ p signũ,aut accñs,nõ põt eẽ.Rõ.n. extremi,mediũ est.Si vero non sic, contingit.

Cõmen.133. Hęc qõ.nõ facile intelligit̃,mihi tñ vr̃,qõnẽ esse sic itelligendã. Vtrũ alicuius effectus posſit esse cã altera,& extranea,p quã ille demr̃etur,& hoc inqt. ❮Vtrũ aũt cõtingat,nõ eandẽ cãm esse alicuius eiusdẽ effectus,sed alterã, hoc est extraneã:p quã effectus ille demr̃ari posſit,ita vel ne. Rñdet,q̃,si demr̃o est p se,& nõ p signũ,neq; p accidẽs,non põt esse demr̃o talis effectus p talẽ cãm alterã,i. extraneam.Quia in demr̃one p se rõ alterius extremi mediũ est,q̃ non põt esse extranea alicui eoꝝ.Sin aũt demr̃o non sic fuerit p se,cõtingit demr̃ari talẽ effectũ p cãm extraneã. Quo vero ad v̾ba attinet, signum hic differt ab accñte(vt Philo.inquit.)Et Ari.declarat.1.Rhetoricoꝝ. Est.n.signũ q̃d infert id,cui⁹ est signũ necio, vt lac hr̃e in mamillis,sequit̃.n.hęc mulier habet lac in mamillis,ergo peperit.Accñs v̾o est q̃d infert id cuius est,nõ necio. Vt noctu vagari:non.n.seqtur necio noctu vagat̃, ergo fur: bene.n.cõiecturabilr̃ sequit̃.Verũ de his lib.2.Priorum. Ex his patet p cãm non itellexisse cãm rei, sed conclõnis. nõ.n.signũ vel accñs est cã rei,sed cõclõnis. Verũ cũ demr̃o ẽ p se,cã ẽ rei et cõclõnis. cũ ẽ extranea,ẽ cã cõclõnis nõ rei.Sic mihi vr̃ esse intelligendũ quod Arif.asserit hic.

Verborum expositio. Signum q̃uo differat ab accidente.

ARGV. *Fit aũt id cuius,& id cui est causa,p accñs consideretur,nõ tñ ex numero eorũ esse uidentur quæ p̃ponuntur.Quod si ita nõ est silr̃ habebũt et mediũ.Si.n.æquoca sint,mediũ habebũt æquocũ.Si sint ut i gñe,mediũ hẽbunt silr̃,ueluti pp q̃d ẽt mutuo ordine similitudinẽ subeunt rõnum.Est.n.alia cã in lineis, et i numeris.Atq; eadẽ alia quidẽ est,ut linearũ rõne subit,eadem aũt ut tale habet incrementũ et eodẽ in oĩbus mõ.Vt color aũt colori figuraq; figuræ sit similis:alia erit alij cã.Silẽ năq; in his est æquiuocũ.In figuris.n. in similitudine forsitã rõnum consistit,q̃ inter latera sunt et angulorum æqualitate. In coloribus aũt in unitatẽ ipsius sensus,aut aliquo tali:ea uero,q̃ silitudine rõnum eadẽ sunt,mediũ idẽtidẽ similitudine rõnũ idẽ hẽbunt.*

Conuertibiliter. Mutuo. Cõmutabiliter.

DILVCI. Est aũt id cuius cã,& cui considerare fm accidens:non tñ vñr problemata eẽ. Si aũt non silr̃ se habebit mediũ.Nã si sunt ęquiuoca, ęquocũ mediũ est.Si vero sicut in gñe silr̃ se habebit,vt pp q̃d cõmutabilr̃, analogũ est. Alia enĩ est cã in lineis,et ĩ numeris,et eadẽ,inquãtũ qdẽ lineę,alia est, inquantũ vero hñs augumentũ tale,eadẽ est,sic in oĩbus.Silẽm aũt esse colorẽ colori,et figuram figurę,aliam esse alij. Aequocũ.n.est silẽ in his.Hic qdẽ est fortassis fm analogiã hr̃e latera, & æquale ãngulos.In coloribus autem vnum sensum esse, aut aliqd aliud huiusmodi. Quæ autem fm analogiam eadem sunt,& medium hñt fm analogiam.

Cõmẽ.114. Expõ The. Themistius vult Arif.velle declarare mediũ sequi conditionẽ maioris extremitatis.Nã,cũ declãuerat de coexistẽtia cãæ & cãti,cõsentaneũ vr̃ esse declarare, quonãmõ mediũ se habeat ad extrema,q̃re,vt Them. ĩnuit,declarabit mediũ sequi cõditionẽ maioris extremi. Et tũc iuxta hãc expõnẽ Arif.primo p̃mittit extrema demr̃onis, q̃les sunt maior & minor extremitates nõ p se cõsiderari i demr̃one,sed p accñs.Et p̃pea inqt. ❮Est aũt id cuius cã, & id cui est cã,p accñs cõsiderare in demr̃one,nõ tñ sunt p̃blemata,& p̃põnes,q̃ p se in demr̃one considerant̃.Quo v̾o ad verba attinet in demr̃onibus maior extremitas dr̃ cuius cã,minor extremitas cui cã:mediũ vero ipsa cã dr̃.

A

Verborum expositio.

Quia igit̃ id cuius cã est,& id cui cã est,termini sunt, ĩ demr̃one p accñs considerant̃,q̃ licet p accñs cõsiderent̃,p̃blemata nõ sunt,sed termini,ex q̃bus conficiunt̃ p̃blemata:hoc ergo ẽ,q̃d Arif.p̃mittit,& vt puto pro expõne terminoꝝ)q̃ extrema appellant̃.Hoc ergo p̃misso,oñdit mediũ seq̃ cõditionẽ maioris extremi,q̃n demr̃o nõ fuerit p signũ,vel p accñs,& hoc inqt. ❮Si aũt nõ sup.demr̃o fuerit p signum,aut p accñs, mediũ silr̃ se habebit cũ maiori extremitate,q̃ dr̃ cuius cã.Et sign̄at Arif.per hęc v̾ba,vt Them.ĩnuit,mediũ nõ seq̃ cõditionẽ extremitatis,cũ demr̃o fuerit p signũ,aut p accñs. Philop.v̾o, si recte v̾ba eius ĩtellexi, refert hęc v̾ba ad p̃xime dicta.Nã,cũ Arif. declarauerat aliquã demr̃onẽ posse eẽ p cãm extraneam, q̃si remouẽdo qõnem,inqt. ❮Est aũt & id cuius cã aliqua est:& id cui cã aliqua est, considerare fm accñs:vtpote in demr̃onibus,quarũ mediũ est accñs,non tñ vñr p̃blemata esse:sup.ea,q̃ ex talibus p accñs deducunt̃,sed q̃dã rhetoricę cõclõnes.Quod si dicant̃ p̃blemata, silr̃ se habebit mediũ,vt se hẽt maior extremitas,q̃ est p̃dicatũ p̃blematis:& hoc inqt. ❮Si aũt nõ sic se hñt,sed q̃runt̃ vt p̃blemata,silr̃ se habebit medium,vt p̃dicatũ p̃blematis se hẽt:et tũc iuxta hãc expõnem Arif.dedit ĩtelligere q̃n medium seq̃t cõditionẽ maioris extremitatis, & q̃n nõ. Sequit̃.n. tunc maioris extremitatis cõditionẽ,cũ p̃blemata sunt p se,& p media p̃pria:cũ vero,q̃ demr̃ant̃ nõ sunt p se p̃blemata,neq; p media p̃pria, tunc nõ sequit̃ mediũ maioris extremi cõditionẽ.Põt ergo textus hic cũ p̃cedenti sic copulari,si aũt nõ sic,i.si aũt demr̃o non fuerit p se, cõtingit demr̃ari p cãm extraneã.Est aũt,cõtigit aũt demr̃onẽ nõ eẽ p se,cũ & cuius cã,& cui cã cõsiderant̃ p accñs,ut Rhetor cõsiderat.Addit tñ hęc,q̃ demr̃o p accñs demr̃at,non eẽ p̃blemata,sed Theses,q̃ sunt qõnes rhetoricę. Deinde ponit cõditiones q̃bus seruatis,mediũ sequit̃ cõditionem maioris,et inqt. ❮Si aũt nõ fuerit demr̃o p accñs,sed p se, & p̃blemata per se,tũc mediũ se habebit silr̃, sicut maior extremitas.dico silr̃,quo ad ęquocationẽ,& vniuocationẽ.In rhetoricis v̾o syll̄is mediũ nõ seq̃t cõditionẽ alicui⁹ extremi,q̃a non fiunt p media propria,sed extranea.Nec quo ad rẽ expõ Themif.differt ab hac,licet videat̃ aliqua dr̃ia quo ad p̃ma v̾ba textus.Vterq; tñ vult Ari.declarare mediũ seq̃ cõditionẽ maioris extremitatis,q̃n demr̃o ẽ ex his,q̃ sunt p se,& p̃blemata sunt p se.Et q̃a mediũ ĩ talibus sequit̃ cõditionẽ maioris extremitatis,ex poni quo ad q̃,mediũ sequit̃ cõditionẽ maioris extremitatis, & inqt. ❮Nã,si maiora extrema in demr̃onibus sunt æquoca, ęquocũ mediũ est.si v̾o sint sicut in gñe,hoc est vniuoca, mediũ silr̃ se habebit,& erit vniuocũ.Affert exempla:& inqt. ❮Vt pp q̃d cõmutabiliter analogũ,i. pp q̃d cõmutata p̃portio aliquib⁹ ineſt.Cõstat.n.hanc passionẽ eẽ maiorẽ extremitatẽ,et analogũ siue ęquocum q̃d,et eius mediũ silr̃,& hoc exponit,& iquit. ❮Alia.n.est cã in lineis, & numeris,& eadẽ.Inquantũ quidẽ lineæ sup. alię sunt ã nũeris,alia cã est,quã de lineis cõmutata p̃portio demr̃atur,& qua de numeris.Inquantũ v̾o hñs augumentũ tale(q̃d est rõ cõmutatę p̃portionis.Est.n.cõmutata p̃portio,q̃ auget̃ vniformit̃)cã eadẽ est,& ita q̃ ad sub̃a : cã alia est,quo ad rõnem passionis,est eadẽ.Addit sic esse intelligendũ in oĩbus,hoc ẽ tp̃ibus & corp̃ibus,& sup̃ficiebus: in q̃bus oĩbus cõmutata p̃portio reperit̃.In oĩbus.n.rõne habita ad sub̃am mediũ ẽ aliud,atq; aliud, rõne v̾o habita ad nomẽ uel noĩs sign̄atione,mediũ est idẽ oĩbus. Vlterius assignat aliud exẽplũ,et inqt. ❮Silẽm aũt eẽ colorem colori,

B

Expositio Philopo.

C

D

colori, & figurã figurę, aliã esse sup. cãm aliã alĳ, dicendũ est, nã sil'e in his, nõ est vniuocũ, sed ęquocũ. Hic qdẽ, s. in figuris sil'e est ẽm ,pportionẽ hr̃e latera, & æq̃les angulos. Oẽs. n. figuræ eiusdẽ gñis ęqlateræ sunt, & ęquiangulæ. In coloribus aũt sil'e ẽ hr̃e vnũ sensum, aut aliud hmõi. & nõ mõ mediũ sequit̃ maiorẽ quo ad vniuocationẽ & æquocationẽ, sed quo ad analogiã, ideo inqt. {Quę autẽ extrema maiora in demr̃onibus p se sunt ẽm analogiã eadẽ, & mediũ idẽ hñt ẽm analogiã. Patet ergo medium in demr̃onibus p se sequi cõditionẽ maioris extremitatis, quo ęquocationẽ vniuocationẽ, & analogiã. Quęres & non iniuria, minor extremitas in demr̃one quem locũ teneat. Esset aũt ad hoc dicendũ minorẽ extremitatẽ ĩ demr̃one se hr̃e vt cõcessum, & materiam, maior aũt extremitas se habet, vt cãtum & quęsitũ. Mediũ vero vt cã & mediũ. Est. n. minor extremitas cõcessum, quod supponit̃, et materia vtriusq;. s. medĳ, & quęsiti. Quare nõ ab re Themi. & Philopo. tria esse in demr̃one affirmarunt, quod, cuius causa, & cui causa. Est. n. mediũ quod cã, est quæsitũ siue maior cuius cã, est minor siue concessum, cui est causa.

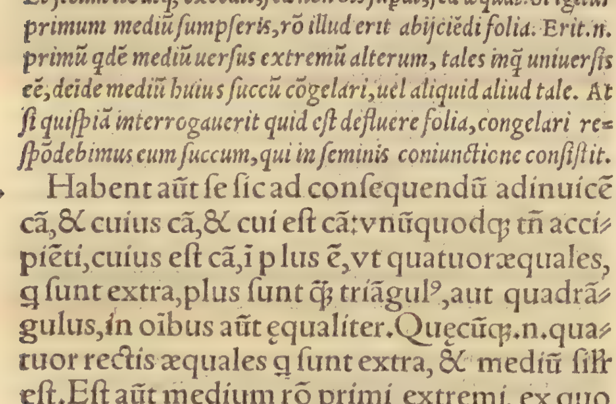
Dubõ. Solutio.

ARGY.

Causa aũt et id cuius est cã, atq; id cui est cã, ita se hñt ad mutuo sese sequendũ. Nã si hoc sumas p singula, id cuius est cã ad plura sese extẽdit: uelut externos angulos quatuor rectis æquales hr̃e extẽdit triãgulum atq; quadratum. Quod si oĩa sumas, æquat̃. Sunt. n. quæcunq; quatuor rectis æquales externos angulos hñt. Similiter sese habet & medium. Est aũt ipsum medium extremi ad rõ primi. Quo circa sciæ oẽs per definitionẽ fiunt, ueluti spoliari frondibus simul sequit̃ uitẽ, atq; excedit. Et ficum itẽ atq; excedit, sed non oĩs supat, sed æquat̃. Si igitur primum mediũ sumpseris, rõ illud erit abĳciẽdi folia. Erit. n. primũ qdẽ mediũ uersus extremũ alterum, tales imq̃ uniuersis eẽ, deide mediũ huius succũ cõgelari, uel aliquid aliud tale. At si quispiã interrogauerit quid est defluere folia, congelari respõdebimus eum succum, qui in seminis coniunctione consistit.

DILVCI.

Habent aũt se sic ad consequendũ adinuicẽ cã, & cuius cã, & cui est cã: vnũquodq; tñ accipiẽti, cuius est cã, ĩ plus ẽ, vt quatuor æquales, q sunt extra, plus sunt q̃ triãgul⁹, aut quadrãgulus, in oĩbus aũt ęqualiter. Quęcũq;. n. quatuor rectis æquales q sunt extra, & mediũ sil'r est. Est aũt medium rõ primi extremi, ex quo oẽs sciæ p definitionẽ fiunt. Vt folio fluere similiter sequit̃ vitem, & excellit, & ficũ, & excellit sed non oĩa, sed æqualia. Si igit̃ accipias primũ mediũ ratio fluendi est. erit. n. primum quidem ĩ altera medium, qm̃ huiusmodi sunt oĩa, deinde huius medium, qm̃ succus densat̃, aut quoddam aliud huiusmodi. quid autẽ est folio fluere? densari in cõtactu seminis succũ.

Cõmẽ. 135. Themist. expositio.

Secundũ Them. Arist. agit de reciprocatione ei⁹ cuius est cã, & eius, cui est cã, hoc est de reciprocatione subiecti & passionis. Appellat aũt id, cui est cã, subiectũ, vt arborẽ, vitẽ, ficũ: id cuius est cã, affectionẽ, vt defrõdescere, siue folio fluere. Cãm vero, humorẽ contrahi, aut quod vis aliud. Quia igit̃ supra dictũ est cãm, & id cuius est cã conuerti, si definitio cã sit, & q̃d definit̃ effectus, nũc qũo cui⁹ cã, i. affectio, & cui cã, i. subiectũ conuertant̃, exponit. Et, vt placet Them.) affectio et subiectũ primũ reciprocant̃, vt defrondescere & plãta latifolia. Affectio v̾o, & subiectũ pticulare, q̃d subiecti p̄mi ẽ aliq̃ pars, nõ reciprocant̃, vt vitis, et defrõdescere. Iuxta hãc expõnẽ lege verba, inquit. {Sed cã, & cuius cã & cui cã ad consequendũ inuicẽ se hñt sic, hoc est ptim vt diximus, et partim, vt dicemus. Diximus. n. cãm, & cuius cã conuerti, qñ cã est definitio eius q̃d est cuius cã. Nunc v̾o dicem⁹ cuius cãm, & cui cã cõuerti, cũ cui cã, hoc est subm vl'r, & p̄mo sumit̃, non aũt pticulariter. Ideo subdit, vnũquodq; tñ accipiẽti, hoc est accipiẽti subiectũ, tñ particularit': cui⁹ cã ĩ plus ẽ subiecto. Exẽplũ affert, & inqt, vt q̃tuor ęq̃les, q sunt extra, hoc est oẽs extrĩsecos angulos q̃tuor rectis æq̃les hr̃e, est affectio in plus se hñs q̃ triãgulus, aut quadrangulus, & ita est in plus q̃ subiectũ pticulare quoduis sumptũ. Est tñ hæc affectio ęqual'r se hñs in oĩbus. i. in subto p̄mo cõtinenti oĩa pticularia subiecta. Debes scire Cãpanum virũ doctissimũ lib. 1. Elementorum Euclidis demr̃atiue ,pbasse in oĩ figura multiangula oẽs extrĩsecos angulos q̃tuor rectis hr̃e æquales: vbi cõstat subiectũ primũ esse figurã multiangulã, affectionẽ eẽ oẽs extrinsecos angulos q̃tuor rectis hr̃e æq̃les. Cõstat aũt affectionẽ cõuerti cum subto p̄mo, nõ aũt cum subiecto pticulari. Ideo inqt. Quęcũq;. n. figuræ multiangulę angulos, q sunt extra q̃tuor rectis ęq̃les hñt, & ppea hæc affectio cũ p̄mo subiecto cõuertit̃, nõ aũt cũ subiecto pticulari. Mihi aũt vr̃ Ari. agere de duplici reciprocatione, & affectionis cũ subiecto, & de hac in p̄ma parte textus: & medĳ cũ subiecto, & de hac agit in secunda pte textus, & hæc ẽ expõ Phi. & cõuenit v̾bis Aris. & tũc lege sic. Hñt aũt se cã, & cuius cã, & cui cã ad consequendũ se: cũ sup. sic se hñt, ut dictũ est, hoc ẽ in demr̃onibus p se, q̃ ,pcedũt p media ,ppria. Ponit tñ p̄mo qñ affectio cõuertit̃ cũ subiecto, & qñ non conuertit̃, & inquit. Vnũquodq; tñ accipiẽti, i. subiectũ pticular̃ accipiẽti, cuius cã, i. affectio ĩ plus ẽ. Vt q̃tuor ęq̃les, q sũt extra ĩ plus sunt q̃ triãgulus, aut q̃drãgulus. in oĩb⁹ aũt æq̃liter sunt, i. in subiecto p̄mo æq̃lis ẽ affectio illa. nã q̃cunq; figura angulos, q sunt extra q̃tuor rectis æq̃les hẽt. Et ita patet passionẽ & subiectũ primũ cõuerti, nõ tñ subm particulare. Secũdo decl'at, qũo mediũ cõuertit̃ cũ subto, & qũo non & ĩquit. {Et mediũ sil'r ẽ, cũ subto se hñs: nam, cũ primo subto se hẽt cõuertibil'r, cũ subto particulari se hẽt ĩ plus. Exponit aũt quid p mediũ ĩtelligit, & ĩquit. {Est aũt mediũ rõ p̄mi extremi, & assignat cãm, & ĩquit. {Ex quo, i. ex eo mediũ est rõ primi extremi, qa oẽs sciæ p definitionẽ primi extremi fiũt, vt supponit. Deinde ponit exẽplũ, p q̃d dat ĩtelligere qñ passio cũ subto cõuertit̃, et qñ non, & ĩquit. {Vt hęc passio, q̃ est folio fluere, sil'r sequit̃ uitẽ, & excellit, & ficũ & excellit, sed nõ excellit oĩa, i. subum primũ, q̃d oĩa cõtinet, sed ęq̃lia excellit, i. particularia excellit, q̃ hic vocat ęq̃lia, forte quia oĩa sunt æq̃lia sub gñe, vel spẽ. Demum epilogat, & obscure loquit̃, & ĩquit. {Si igit̃ accipias primũ & ,pprium mediũ, & non extraneum uel p accidens, videlicet qm̃ succus densat̃ siue arescit, aut quodcũq; aliud mediũ fuerit, tale mediũ erit rõ folio fluẽdi, q̃d est affectio. Et qm̃ duplex est demr̃o altera p̄ma: & vl'is, in q̃ demr̃atur vl'r, qm̃ oĩs planta latifolia folio fluit. Alia particularis, in q̃ ,pbat̃, qm̃ ficus vel vitis folio fluit, ideo ĩquit. {Erit. n. mediũ primũ quidẽ in altera demr̃one, q̃ demr̃at, qm̃ hmõi sunt oĩa, i. q̃ est vl'is, ,pbans qm̃ oĩs plãta latifolia folio fluit. Deinde huius, s. particularis demr̃onis erit mediũ, in qua ,pbatur qm̃ ficus vel vitis folio fluit. & ita in vtraq; erit mediũ, in p̄ma erit primũ & vl'e mediũ cũ subiecto cõuertibile, in secũda erit mediũ secundũ, & in plus. Quia accepit succũ densari, esse definitionẽ folio fluẽdi, hęc demr̃at ex cõi ĩterrogatione, q̃ fieri solet, & inquit.

Quę cãpani propõnẽ. 32.

Propria expositio.

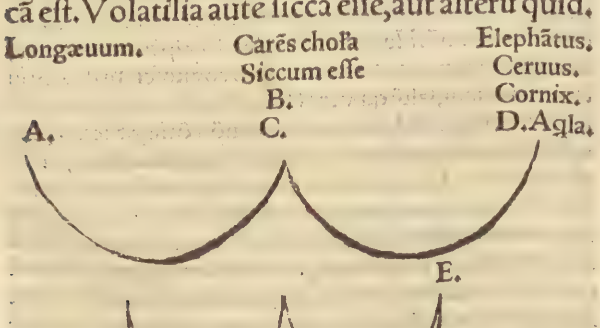
Demr̃o alia vl's alia pticularis.

& inquit. Quid aũt est folio fluere? R̃nderi solet est densari in cõtactu seminis succũ. Hoc ergo mediũ vtraq; ĩ demrone mediũ est, in vl̃i quidẽ ęq̃le cũ subto, in pticulari ĩ plus. Patet ergo qũo affectio sit in plus & qũo in ęquo cũ subto: & qũo medium, sit in plus, & qũo in ęquo cũ subiecto: quæ duo ꝓposuit Arist. declarare. Aĩaduerte tñ, oẽs hos textus esse obscuros, & grecos circa illos non concordes eẽ: nec (vt mihi vr̃, bñ exponũt. Tu v̾o iudica. Quo vero ad verba attinet, Aristo. dicit, q̃m succus densat̃, aut quoddã aliud: q̃m duæ sunt cãæ, quibus arbores latifoliæ defrondescunt. Altera, q̃a humidũ contrahit̃, altera, quia humidum fit fluidum, propterea ait, aut aliquid aliud.

Verborum expositio.

ARGY. *In figuris aũt hoc pacto q̃spiã aßignabit, q̃rentibus quonã pacto se sequunt̃ cã et id cuius est cã. Ponat̃ A cuilibet inesse B, ipsum aũt B cuiq; competat eorum, q̃ sunt D: A igit̃ uniuersale hisce fuerit, q̃ sunt D. Etenim id uniuersale dico, q̃d nõ couertit̃. id aũt uniuersale uocito primũ, cũ quo unũquodq; q̃dẽ non cõuertit̃, uniuersa aũt cõuertunt̃ atq; æquant̃. B igit̃ cã ẽ, ut A cunctis hisce cõpetat, q̃ sunt D. Oportet ergo ipsum A, ad plura sese extendere quã ipsum B. Quia, si ita non est, cur magis hoc erit illius causa. Quia, si B nõ oĩbus cõpetit E, erũt uniuersa illa unũ q̃d aliud ab ipso B. Alioqui, quonã pacto dicere licebit, A quidẽ ipsum oĩ cõpetere E, ipsum aũt E, non oĩ cõpetere A, Cũ uero nõ erit aliqua cã. nã ipsum A, cunctis cõpetit D, at ipsis & E, et ipsa igit̃ unũ q̃d erũt, atq; id cõsiderare oportet. & sic C. Fieri igit̃ potest, ut eiusdẽ, sed nõ eisdẽ sp̃ẽ plures sint causæ. ueluti ut longæ sint uitæ quadrupedes quidẽ cã est ipsas bili uacare, uolucres autem ipsas esse siccas aut aliquid aliud.*

DILVCI. In figuris aũt sic assignabit cõsecutionẽ cãę, et cuius ẽ cãę. Insit A ipsi B inexñs oĩ, B aũt unicuiq; D, in plus tñ B: q̃d est igit̃ vl̃e inerit vtiq; ipsius D: hoc. n. dico vl̃e, q̃d non conuertit̃. primũ aũt vl̃e, cui vnumquodq; quidẽ non conuertit̃, oĩa aũt conuertunt̃, & nõ excedũt. Ipsis igit̃ D, cã ipsius A est B. oportet ergo A in plus quã B extẽdi. Si vero nõ, q̃d magis cã erit hoc illius. Si igit̃ oĩbus E insit A, erũt aliq̃d illa vnũ oĩa aliud ã B. Si. n. non, qũo erit dicere, q̃m cui ipsum E inest, ei oĩ ipsum A, cui autem ipsum A inest, ei nõ oĩ ipsum E. Propter quid. n. nõ erit cã aliqua, vt ipsum A insit oĩbus D. Sed nunq̃d & q̃ sunt E, erũt aliquod vnũ. Considerare igit̃ oportet hoc, & sic C. Cõtingit igit̃ eiusdẽ plures causas esse, sed non eisdem sp̃ẽ, vt lõgæua esse quidẽ quadrupeda, non habere choleram cã est. Volatilia autẽ sicca esse, aut alterũ quid.

Cõmen. 114. Quę supius p̄tractauit, nũc p̄ exẽpla exponit: & hoc facit, vt Philop. inq̃t, vt notius & credibilius faciat id, quod oñsum est. Et p̃mo p̄ exẽplũ exponit, qũo eiusdẽ effectus

A sint plures cãæ, nõ tñ ĩ eodẽ subto, sed ĩ diuersis subiectis spẽ: & hoc ꝓponit, & inq̃t. In figuris aũt. i. exemplis sic assignabit aliq̃s cõsecutionẽ cãę, & ei⁹ cuius ẽ cã. & p̃mo p̄ exemplũ assignabit, qũo eiusdẽ effectus sint plures cãę, nõ q̃dẽ eidẽ subiecto, sed spẽ diuersis: & inq̃t. Insit A lõgæuũ ipsi B carẽti cholera inexñs oĩ, ita vt oẽ carẽs chol̃a sit longęuũ, B vero ĩsit vnicuiq; D, vt elephãto & ceruo, ĩ plus tñ, q̃a alijs multis ab his. Ex isto casu ĩfert p̄ter ꝓpositũ, B quidẽ igit̃ vl̃e inerit vtiq; ipsis D, eo q̃a inest oĩbus D, & est in plus, vt assumpsit. Est aũt hoc obiter dictũ, quia ꝓpositũ est p̄ exẽplum declarare, qũo eiusdẽ effectus sint plures cãę. Et q̃m hoc, q̃d hinc ĩfert, est p̄ter propositũ, et p̄ter ꝓpositũ declarat q̃d hic p̄ter vl̃e velit. nã vl̃e. 1. huius accepit p̄ ꝓprio, & adęq̃to: ideo inq̃t. Hoc. n. dico vl̃e, q̃d non cõuertit̃, & ita hic loquit̃ de vl̃i Prioristico: primũ aũt vl̃e, cui vnũquodq; q̃dẽ nõ cõuertit̃, hoc est cum quo nullũ pticulare cõuertit̃: oĩa aũt, i. subiectũ oĩa cõtinẽs cõuertit̃, & nõ excellit: & hoc dr̃ vl̃e posterioristicũ, vt definitio, & ꝓpriũ. Ergo hic loquit̃ de vl̃i Prioristico, q̃d p̄dicat̃ & inest oĩbus, & est in plus, his expositis, & deductis

Cap. 11.

B extra ꝓpositũ, redit ad ꝓpositum, & inq̃t. Ipsis igit̃ D, cã ipsius A est B, hoc est, ꝙ oĩbus D ĩsit A, cã est ipsum B carẽs cholera. Deinde vult ꝓbare ꝙ ipsius A, cã est q̃dã alia ab ipso B, vtpote C, hoc est, ꝙ C sit cã, ꝙ A insit alijs subiectis, gñe diuersis ab ipsis D, vt ꝙ ĩsit ipsis E p̄ C mediũ atq; causam. Ad huius ꝓbationẽ sumit A plus eẽ q̃ B, hoc est pluribus cõpetere q̃ cõpetat B. Et hoc ꝓponit, & inq̃t. Oportet ergo A in plus q̃ B extendi. Et itelligit p̄ A longęuũ, p̄ B vero, carẽs cholera. Verbũ ergo executiue. & nõ illatiue tenet. Probat aũt hoc assumptũ, s. ꝙ A ĩ plus sit q̃ B, & inquit. Si. n. non sit in plus, sed in æquo, q̃d pro cur, magis hoc, s. B sit cã illius, s. A, ꝙ insit ipsis D, q̃ sup. ẽ contra. Et p̄ cãm intelligit non s̄m rẽ, sed s̄m cõc̃lonem. Et recte dicit, q̃a, si A effectus conuertit̃ cum B cã, nõ magis B erit cã s̄m cõclusionẽ ipsius A ipsis D, ꝙ insit ipsis D. & ita erit cõuersio syllogistica, q̃m termini cõuertibiles sunt; cuius cõtra-

C riũ supius ꝓbauit: & nũc supponit. Dixit. n. eiusdẽ posse eẽ plures cãs, quarũ cũ nulla cõuertit̃ effectus. Ex hoc assumpto infert aliud, & inq̃t. Si igitur oĩbus E insit A, & sup. est in plus, oĩa illa E, erũt aliquod vnũ aliud ab ipso, B, aliud dico ab ipso B, q̃a erũt oĩa lõgęua. et non p̄ B, probat hoc, & inq̃t. Si. n. nõ erũt E aliud q̃d ab ipso B, sed erunt lõgæua p̄ ipsum B, qũo erit dicere, q̃m cui ipsum E ĩest, ei oĩ ipsum A inest, cui aũt ipsum A inest, ei non oĩ ipsum E, imo erũt A & E cõuertibilia: q̃a A competit oĩbus E p̄ B, & ita ipsa D nõ erũt alia ab ipsis C. nã p̄p quid E sint A, nõ erit aliq̃ alia cã, vt ipsum A insit oĩbus D, imo eadẽ, q̃a B erit cã, & ꝙ A insit E, & ipsis D, sed q̃m hoc falsum est, inq̃t. Sed & nũquid & q̃ sunt E, ipsa erũt aliquod vnum, s. sed cur A insit ipsis E, erit aliq̃ vna alia cã ab ipso B, ꝓpea concludit, cõsiderare igit̃ oportet hoc, s. q̃d sit illud vnum, p̄ quod A inest ipsis E, & sit p̄ mõ illud vnũ C, s. siccũ esse, quo A inest oĩbus E. Ex his vult h̃re p̄ exẽplũ A longęuum esse h̃re duas cãs: alterã, p̄ quã inest oĩbus D, alterã p̄ quã inest oĩ-

D bus E. Propterea cõcludit intentũ, & inq̃t. Cõtingit igit̃ eiusdẽ plures cãs eẽ, sed nõ eiusdẽ subto, sed spẽ. vt lõgæua quidẽ esse q̃drupeda, non h̃re cholerã, cã est. Volatilia aũt longæua esse, cã est sicca eẽ, aut alterũ q̃d, quodcunq; illud sit: patet igit̃ exẽplo eiusdẽ ĩ diuersis subiectis plures cãs esse. Quæres, an sint duæ demr̃ones hæ, quarũ altera p̄ B, altera p̄ C sit. Philoponus autumat has demr̃ones non esse p̄ se, sed p̄ accñs, aut p̄ signũ. Quia demr̃o p̄ se fit ex p̄mis. Sed si q̃ Philop. inq̃t bñ ĩtellexi, nõ placet, q̃m media taliũ demõstrationũ nec sunt accñtia, nec signa, vt Arist. in exẽplis inuit. Pręterea, quodlibet illorũ mediorũ Arist. appellat p̄p quid: ergo nulla illarũ esse põt demr̃o p̄ signũ, aut p̄ accñs. Vr̃ ergo mihi quãlibet talẽ demr̃onẽ esse p̄ se, nõ tñ vl̃em, q̃m nõ est ex primis. nec p̄hibet eiusdẽ effectus p̄ se esse plures cãs, mõ insit diuersis subiectis.

Dubiũ. 1. Solutio Phi. Refutatio. Propria expositio.

Quęres ẽt an affectio, vt longęuũ esse, sit vnius r̃onis in oĩbus illis subiectis, vtpote in D & E. Philoponus ait affectionẽ non eẽ vnius r̃onis in oĩbus subiectis, sed asserit esse

2. dubiũ. Solutio Phi.

ee analogū quoddā, licet videaẽ vnū qd, & huius rei cām affirmat ex eo, quia plures cāæ primæ nō possunt eẽ eiusdē effectus. Iuniores vero asserūt fieri posse, vt aliquid vnū eiusdē rōnis sit ī diuersis subiectis, quod tñ rōne habita ad suū genus, vniuocum est. rōne vero habita ad sua subiectā, qbus inest, analogū est. vt dimensio in cœlo, & elementis, ratione quidem habita ad genus quantitatis, est vniuoca, ratione vero habita ad cœlum, & ad elementum, est analoga, sed hæc quæstio metaphysica est.

Iuniores.

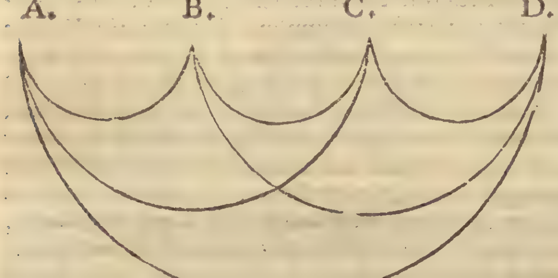
ARGY.

Quòd si nō statim accedūt ad indiuiduū, et si nō solū unum, sed plura sunt media, plures ẽt & cāæ sunt. Vtrū aūt mediorū sit singulis cā, utrū id quod est uersus uniuersale primū, an id qd uersus singula collocaẽ. Patet igiẽ ea eẽ, q ppinquißima sunt unicuiq; cui ẽ cā. nā ut primū sit sub uniuersali, hoc est cā. uelut ut A cōpetat ipsi D, cā est ipsum C: ut igiẽ A cōpetat ipsi D, cā ipsū C, ut aūt A, cōpetat ipsi C, cā ẽ ipsum B, at ut huic isit id ipsū. At.n. de rōcinatiōe qdē demrōneue qdnam utrunq; sit. Et quo fit mō satis iā patuit, et sil'ẽt demrātiua scia: est.n. idē.

DILVCI.

Si aūt in atomū nō statim veniūt, & non solū vnū mediū est, sed plura, & cāæ plures sunt. Vtrū aūt cā mediorꝝ, q est ad vlẽ primū sit, an q singularis, ad singularia. Manifestū igiẽ, qm̄ q proximæ vnicuiq; sunt, cui cā est. Eius.n.eẽ, qd' primū sub vlī est, hæc est cā. Vt ipsi D, eius qd'est A, ieſſe C, cā est, ipsi igiẽ D, ipsum C, cā est eius qd'est A ipsi, aut C ipsum B, huic aūt idem. de syllō igiẽ & de demrōne quid vnūquodq; sit, & quō fiat, manifestum est, simul autem, & de scientia demonstratiua. idem enim est.

Defrondescens.	Secūdum succū congelabile.	Latifolia.	Ficus.
A.	B.	C.	D.

Cōmen.137.

Quærit Aris. qōnem hypotheticā, s. dato q maior extremitas nō imediate insit minori extremitati, sed iter maiorẽ & minorẽ extremitatem plura media sint, & p cōsequēs plures cāę, vtrū potior cā, cur maior minori insit, sit ea cā, q ppe minorẽ est, an ea, q ppe maiorẽ. verbi cā, vt si A insit ipsi D, nō statim, sed iter sint C B, medię cāę. Vtrū potior cā, cur A inest ipsi D, sit C, an B. de hac qōne Ari. primo sumit hypothesim, q videlicet A isit ipsi D nō statim, sed p plura media: & ita p plures cās, & inquit. {Si aūt in atomū, i. ad imediatū maiores cū de minoribus pdicanẽ, nō statim veniūt: & nō solū vnū mediū est inter maiores & minores, sed plura, & ẽt cāæ plures sunt, p quas maiores minorib⁹ insunt, hæc est hypothesis. qrit hac sumpta, vtrū de numero mediorū, qbus A inest ipsi D, ea potior cā sit, q est ad vlẽ, hoc est ad maiorẽ, videlicet B, an q singularis, i. pxima, q est ad singularia, hoc est ad minores, s. ad D, vtpote C. Rñdet Ari. potiorẽ cām eẽ, pximā, s. C, & inqt. {Manifestū igiẽ, qm̄ potiores cāę eius effectus, cui est aliq cā, sunt illæ, q sunt illi minori pximę, vt C potior ẽ B. Et assignat rōnem, & inqt. {Quia eius eẽ, qd est minorẽ eẽ sub vlī pmo & p se, hoc est sub maiore, hæc cā, q illi est pxima potior est. Est ergo rō, q ideo cā pxima minori ẽ potior, qa est illa, p quā maior inest minori. Per C enim A ipsum inest ipsi D, p B aūt nō ipsi D inest, sed ipsi C. Per latifoliū.n. defrōdescere inest ipsi ficui, p secundū succū cōdensabile inest ipsi C, hoc est ipsi latifolio: ergo cā pxima minori est potior cū cā. Hæc q dixit, exēplo manifestat, & inquit. {Vt ipsi D eius, qd est A iesse C cā est. Et repetit hoc, & inqt. {Ipsi igiẽ D cā est eius qd est A, ipsum C, ipsi aūt C, ipsum B, hoc est, cā vero cur ipsi C insit A, est ipm B, huic aūt, s. B cur A isit, idē est cā, i. nulla alia est cā, q idē A. est.n. illi imediate exñs. ergo bene dictū est potiorẽ cām qre A inest ipsi D esse C, qa p C inest ipsi D, p B vo inest ipsi C. epilogat, & inquit. {De syllō igiẽ, s. in lib. Priorū, & de demrōne i hoc libro, qd vnūquodq; sit, & quō fiat: hoc ẽ & de medio syllī, & demrōnis, manifestū est. Simul aūt & de scia demrātiua manifestū est: idē.n.ẽ demrō & scia demrātiua. est tñ dria, vt Phil. inqt. Quia scia demrātiua est vt habitus, demrō vt actus. Sed cōtra hęc dubitares. vr.n. potiorẽ cām eẽ, q ppe A est pmo, quia habet rōnem poris, secūdo quia lōgius se habet ab effectu: ergo habet magis rōnem cāę. Preterea ī ipsa cessat qō. si.n. qrim⁹ pp qd ficus defrōdescit, qm̄ est latifolia, si adhuc qrimus pp qd latifoliū defrōdescit, dicemus, qa est ſm succū condensabile, cū vero qreremus pp qd ſm succū cōdensabile est defrōdescēs nō possumus cām assignare, qa est imediata: ergo potior cā est B, cū in ipsa cesset qō. Et dicendū cām potiorẽ eẽ bifariā dici, aut simplr, aut huius. simplr cā potior ẽ B vt rōnes cogūt, huius vero, hoc est, q A insit ipsi D potior cā est C. A.n. nō pōt inesse ipsi D, nisi p C. Ipsi vero C non nisi per B. Ergo potior causa, cur A inest ipsi D, est C, non autem est absolute potior, vt rationes cogunt.

Scia demrātiua et demō stratio ī quo differant.

Dubitatio.

Solutio.

ARGY.

De principijs aūt quo nā pacto nota nobis euadūt, et qs habitus ea cognoscit hic patefiet, si antea dubitamus. Fieri itaq; nō posse, ut demrōne qsquā sciam cōsequaẽ, si nō cognoscat prima principia uacātia medijs: prius est dictū ac explicatū. Dubitauerit aūt qspiā utrū cognitio eorū, q medijs uacant sit eadē, an ante nō eadē, et utrum scia sit utriusq;, an ante sit, sed alterius quidē scia alterius autē aliquid aliud genus, et utrū habitus eorum nō isint, sed fiāt ac acquiranẽ, an isint quidem, licet lateāt.

Tex. 27.

DILVCI.

De principijs aūt, & quō fiāt cognita, & qs est cognoscens habitus, hinc manifestū est dubitātibus primū. Quod quidē igitur nō cōtingit scire p demrōnem nō cognoscentē prima principia imediata, dictū est prius. Immediatorū aūt cognitionē, & vtrum eadē est, an nō eadē, dubitabit vtiq; aliqs. Et vtrū scia vtriusq; est, an non. An huius quidem scientia, illius aūt alterū aliquod genus sit. Et vtrū cum non insint, habitus fiant, an cum insint, lateant.

Cōmen.138.

De principijs demrōnis mouet qōnem quo ad duo: vt quō illa nobis īnotescant, & q potētia sit, q illa cognoscimus, vñ inqt. {De pricipijs aūt, & quō fiāt cognita, & qs est habitus, i. potētia illa cognoscēs, hinc manifestū est dubitātibus primū. Hæc est qō in gñe. Per spēs vero quærit tres qōnes: & primo sumit eū, q nō cognoscit prima principia imediata, saltē qa vera sunt, nō posse scire p demrōnē: & hoc inqt. {Quòd quidē igiẽ nō cōtingit scire p demrōnem nō cognoscentē prima pncipia imediata, dictū est prius lib. i. Ibi.n. dictū est ante oēm demrōnem oportere scire pma principia, qa vera sunt. Tūc circa cognitionē primorꝝ principiorū, qrit tria, & inqt. {Immediatorū aūt principiorū cognitionē, dubitabit vtiq; quis, & vtrū eadē est cū scia demrātiua, s. spē, an nō eadē, sed altera spē. Est ergo prima qō, vtrū cognitio primorū principiorū sit eiusdē spēi cū scia demrātiua, an alterius spēi. Secundo quærit & vtrum scientia vtriusq;, s. princip
ij & cōclusionis est, an non. Est ergo quæstio secunda, vtrum cognitio immediatorum principiorum, & conclusionum vtraque sit scientia, an huius quidem scientia, s. conclusionum, illius aūtem, s. principij alterum aliquod genus sit honorabilius, & excellentius. Tertio quęrit, & utrum cum non insint nobis à natura habitus primorum principiorū, fiāt nobis

Tex. 5.

nobis de nouo, an cum insint nobis à natura, vt Plato autumat in Cratillo, lateant, et nõ cognoscamus illos inesse. Hæc enim quæstio est valde desiderabilis, propter quod vt Themistius inquit, Aristo. incœpit disputare hanc.

ARGY. *Si igit ipsos habemus absurdum est sane. Fit. n. ut lateat nos hñtes certiores demrone cognitiones has hre. Sin uero nõ habẽtes prius acqrimus, quonã pacto cognoscamus atq; discamus ex nõ antecedẽti. Id. n. fieri neqt, ut de demrone ẽt dicebamus. Constat igit fieri non posse, ut aut habeamus ipsos: non. n. sane ignoraremus, aut ignari nullũq; hñtes habitum consequamur.*

DILVCI. Si quidẽ igit habemus ipsos, inconueniens est. Contingit. n. certiores hñtes cognitiones quã demro sit, latere. Sin aũt accipiemus non hñtes prius, quõ vtiq; cognoscem⁹ & addiscemus ex nõ pexistente cognitione. Impoße. n. est, sicut in demronem diximus. Manifestum igit est, qm̃ neq; habere poßibile est sic ignorantibus, neq; ẽt non habentibus habitũ fieri.

Cõmẽ. 139. Pertractat vltimã qõnẽ, & disputat, p vtraq; pte. Erat enĩ qõ, vtrũ habitus primor; pncipior; sit nobis congenitus, an sit de nouo acqsitus. Argumẽtat ergo, si ipsos habitus habem⁹ cõgenitos, incõueniẽs est. Cõtingit. n. certiores hñtes cognitiones q̃ demro sit, nos latere. Quod vr ridiculũ, quia, ut Them. inqt. ¶ Queadmodum demronem tenere nullus põt, si tenere se ignoret, ita nec scire principia, q̃ scire se nesciat, eò. n. potißimũ, q pncipiorũ cognitio certior est. Sic igit non põt cognitio eor; eẽ nobis congenita, & nos latere. Sin aũt accipiamus, sup. demronem non hñtes prius cognitionẽ principiorũ cõgenitã, vel sic, & est melius. Sin aũt accipiamus cognitionẽ pricipiorum nullã prius congenitã hñtes, tũc illa cognitio fiet in nobis de nouo, & nulla alia pcedet, quod vr falsum. Nam quõ vtiq; cognoscemus, & addiscemus illam ex nõ præexñte cognitione: Impoße. n. est aliquã hre doctrinã siue principiorũ siue cõclusionum ex nõ prexñte cognitione, sicut de demrone diximus. Ex his qõnem cõcludit, & inquit. ¶ Manifestũ igit est, qm̃ neq; hre poßibile ẽ à natura congenitã eã sic nobis ignorantibus. Neq; ẽt poßibile est habitũ eor; fieri de nouo etiã nullam præexñtem cognitionem hñtibus: ergo quæstio pro vtraq; parte est dubia.

ARGY. *Necesse est itaq; uim qdẽ nos aliquã potentiãq; hre, non tñ talẽ, ut his ipsis exactior sit, ac certitudine pstabilior. Videtur autem idipsum aialibus cunctis inesse. nã habent uim quandam insitam discernendi, quam quidem Vniuersi sensum appellant.*

DILVCI. Necesse est itaq; hre quandã qdem potentiã, nõ talem aũt hre, quæ sit his honorabilior ꝭm certitudinem. Videt autem hoc oĩbus inesse animalibus. Habent. n. connaturalem potentiam discretiuam, quam sensum vocant.

Cõmen. 140. Nũc soluit qõnem, & primo p solõne sumit nos hoĩes hre quãdã siue vim, siue potẽtiã, siue virtutẽ, nõ tñ necesse est talẽ hre, q̃ sit his pncipijs honorabilior ꝭm certitudinis excellentiã. Cuius cãm affert Philop. ex eo q illa potẽtia respectu pncipior; est veluti subiectum & materia, vel potius vt seminariũ, cognitio aũt pncipior;, veluti finis & forma, & ita potẽtia illa nõ põt esse pstantior cognitione principiorũ. Et ne quis credat hanc potẽtiam propriam eẽ hoĩbus, subscribit. ¶ Vr aũt hoc siue principiũ, siue potentia oĩbus inesse aĩalibus, quod pbat ex eo, quia cuncta aĩalia vñr hre naturalem quandã potentiã iudicatiuã, siue discretiuã, qua discernunt vtile ab inutili & delectabile à tristi, quam Physici vocãt sensum. Dixit aũt vr hoc oĩbus inesse aĩalibus, quia hic accipit, & non probat, sed in lib. de Aia, & de sensu satis abunde probat. Sic igit ex his pro suppositione accipitur hoĩes habere potẽtiam discretiuam, q̃ sensus dicitur cunctis aĩalibus tributam.

ARGY. *Insito aũt aĩalibus sensu natura in qbusdã sit formæ sensibilis mãsio, in qbusdã nõ fit. In quibus igit non fit hisce præter ipsum sentire nõ est cognitio, aut oĩno, aut eorũ circa q̃ non fit formæ mãsio. In quibus aũt fit, ut causa sentiunt unum quid in aĩa habeant. In his cum multa talia fiunt dr̃ia quædã emergit, ut quibusdam ex talium mansione rõ fiat, quibusdam non fiat.*

Que quidã.

DILVCI. Cum aũt insit sensus, his quidẽ aĩalibus fit mansio sensati, alijs aũt non fit. Quibuscunq; igitur non fit aut oĩno, aut circa quędam non fit, his nec cognitio extra ipsum sentire est. In quibus aũt inest sentiẽtibus, habere est vnum quoddam ĩ anima. Multis igitur factis hmõi, iam dr̃ia quædam fit, vt ĩ his sit fieri rationem ex talium memoria, in alijs autem non.

Cõmen. 141. Secũdo pro solone sumit diuisionẽ aĩalium, cũ. n. oĩbus aĩalibus insit sensus, prima diuisio est, q his aĩalibus fit mãsio sensati, ita vt post sentire remaneat aliqd in sentiente, q̃d dr̃ memoria. Alijs aũt aĩalibus talis mãsio nõ fit, cũ nihil post ipsum sentire derelinquat. Hãc diuisionem alijs verbis Arist. in lib. de Memoria sic affert, q aĩalium habentiũ sensum, alia eius, q̃d sentiũt, memoriã seruant, alia post sentire nullã, prsus memoriã hñt. Quæ memoriã seruãt, pfecta aĩalia sunt, & prudẽtia, vt. 1. Metaphysicæ dr̃. Quæ vo post sentire memoriã nõ seruãt, ipfecta aĩalia sunt, & non prudentia. Rursus eorũ, q̃ post ipsum sentire memoriã non hñt, alia penitus nullorũ memoriã hñt, alia vero quorundã non hñt, & quorundã hñt. Hñt. n. eorum memoriã, q̃ fortiter mouerunt sensum, quę vo debilit for tasse memoriã nõ hñt. Puto. n. muscas eorum hre memoriã, q̃ fortiter sensum earũ mouerũt. Aliquorũ aũt debilr mouentiũ fortasse memoria non hñt, verũ hæc aĩalia siue habeãt aliquorũ memoriã siue nõ habeãt, post sentire, nihil seruãt eorũ saltẽ, quorum illis nõ iest memoria: & hoc inqt. ¶ Quibuscũq; igit non fit, s. memoria aut oĩno, s. nullorũ penitus, aut saltẽ nõ fit circa q̃dã debilr mouẽtia, his nec cognitio extra ipsum sentire est, saltẽ eorũ, quorũ nõ est memoria. Ecce q inuit aliã subdiuisionẽ. In qbus aũt (vt inqt) sentiẽtibus inest aliqd, est hre vnũ quoddã simulachrũ ĩ aĩa, q̃d dr̃ memoria. Vlterius eorũ aĩalium, q̃ memoriã hñt, subscribit diuisionẽ, & iqt. ¶ Multis igit factis hmõi memorijs, iã dr̃ia q̃dã fit, subaudi aĩalium, vel taliũ memoriarũ, vt sit ex memoria taliũ ĩ his aĩalibus fieri rõnẽ, in alijs aũt nõ sit fieri rõnem: q. d. eorũ aĩalium, q̃ multas memorias hñt, alia sunt, q̃ ex illis memorijs gñant rõnẽ, i. experimentũ, q̃d est aliq rõ. vt hoĩes, q ex multis memorijs quãdã rõnem colligũt, q̃ dr̃ experimentũ. Alia vero, q̃ ex multis memorijs nullã rõnem deducũt, aut experimentũ, vt bruta. Est ergo diuisio aĩalium, q alia eorũ, q̃ sentiũt, memoriã seruãt, alia nõ: q̃ non seruant memoriã, aut penitus nullorũ seruãt, aut aliquorũ. eorũ vero, q̃ seruãt, alia ex illis memorijs deducũt experimentũ, alia nõ. Ex his vult habere secundam suppositionẽ, s. q homines & sensum, & memoriam, & experimentum habeant.

In pœmio.

ARGY. *Ex sensu igit fit memoria, quẽadmodũ dicimus, ex memoria uero sæpius eiusdẽ facta, expientia nascit. Plures. n. memoriæ numero una expientia est. experiẽtia uero aut ex oĩ uniuersali quietẽ iam ĩ aĩa cõsecuto, q̃d est unum præter multa, quodq; in oĩbus illis unũ inest, idemq; principium artis atq; scia pullulat, artis si sit circa gñationem, sciẽtiæ si sit circa id quod est.*

DILVCI Ex sensu igit fit memoria, sicut dicimus. Ex memoria autem multoties eiusdẽ facta, experimentum. Multæ. n. memoriæ numero experimentũ est vnum. Ex experimẽto aũt, aut ex oĩ quiescente vniuersali in aĩa, aut non præter multa (quod in oĩbus illis idẽ vnum sit, artis principiũ & sciæ est. Si quidẽ igitur circa gñationem, artis est, si vero circa ens, scientiæ.

Ex

Cōmē. 142. Ex his deducit quō cognitio pmorū pncipiorū in nobis fiat, & vnū accedat, & inqt. ⟨Ex sensu igit fit memoria, s. in hoibus, sicut nūc diximus. Ex memoria aūt multoties eiusdē facta, fit experimentū. Nā multæ memoriæ numero sunt vnū experimentū, saltē in pdicatione cāli. ex experimēto aūt, qd est aut vle de oi, vel de nullo, quiescens in aia, vt in subiecto, aut qd est vnū pter multa, s. singularia, nō ita pter singularia, sicut diuersum sm esse, vt Plato dixit, sed qd in oibus illis est vnū & idē sm rē, & solū rōne diuersum, est artis & sciæ principiū: artis quidē sm gnatione, & operationē, qua aliqd fit, sciæ vero sm ens, vt intelligibile, et speculabile. Est ergo ordo, sensus hoibus inest à natura, sensatio vero ex sensibilibus, ex sensatione fit memoria, ex memorijs experimentū, qd vle pdicatiuum in aia, vel in singularibus ipsis positū. Et experimēto tandē fit principiū artis & sciæ: hoc pacto sciarum principia nobis insunt. Dixit aūt experimentū, qd est vle, esse aut in aia, aut vnū cōe pter multa, sed in illis oibus positum: qa, vt Philop. iquit, per vle hic intelligit pponem vlem, quæ aut est in intellectu, aut in rebus singularibus, aliquo modo ab illis distincta: est enim, vt inquit, vle multiplex.

ARGY. *Neq; igit determinati habitus insunt, neq; ab alijs ad cognoscendū magis aptis habitibus, sed à sēsu fiūt, ut diximus. ueluti ī prælio facta fuga, si stetit unus et stetit alius, deinde alius, donec ad principiū est puentū. Aia autē est talis, ut possit id pati.*

DILVCI. Neq; igit insunt determinati habitus, neq; ab alijs habitibus fiūt notioribus, sed à sensu. vt in pugna euersione facta, vno stante, alter stetit, postea alter, quousq; in principium veniant. Anima autē est talis, vt possit pati hoc.

Cōmen. 143. Ad formā ergo qōnis rńdet, φ habitꝰ pmorū pncipiorū neq; sunt nobis īsiti atq; à natura īstituti, vt Plato, & Soc. autumāt, neq; ex alijs habitibus notioribus in nobis fiūt: sed fiūt sensu mō quo dixit: & p exēplū rursus exponit, & inqt, vt in pugna euersione, siue in plio cū terga vertunt: vno nāq; stante, alter se illi adiungēdo stetit, postea alter, quousq; in pncipiū belli veniāt: qsi iterū belli principium instauret, sic fit principiū artis & sciæ: φ ex sensu memoria, ex multis memorijs experimentū, & sic fit vle, qd est principiū artis, & sciæ. Et, quia quis posset dicere, quō in aia tale principium fieri possit, cū non videat passiua. rńdet, & inqt. ⟨Aia autem est talis exńs, qualis possit pati hoc, eo quia hēt intellectū passiuū, quo pati pōt à sensibilibus. nihil ergo phibet hoc fieri in anima, licet sit forma.

ARGY. *Quod aūt dictū est antea, sed nō dilucide dictū ē, id rursus dicemus. nā, cum steterit unū q nō differunt, primū uniuersale tum in aia nascit. Etenim sentit illud qdem singulare, sēsus autem est ipsius uniuersalis, ut hois, sed nō calliæ hois. Rursus in his ipsis stat quousq; ad ea stet, q pártibus uacant, atq; ad ipsa uniuersalia, ueluti tale aial, donec stet aial, & in hoc mō eodē. necesse est igitur nobis, ut ex hisce patet, ipsa prima inductiōe cognoscere. Sic. n. et sensus efficit in nobis ipsum uniuersale.*

DILVCI. Quod aūt dictū est qdem ante, nō clare aūt dictū est, iterū dicamus. Stante. n. vno indifferentiū, primū quidē in aia vle est. Etenim sentire quidem singulare est, sensus aūt vniuersalia, vt hois, sed non Calliæ hois. Iterum in his stat, quousq; vtiq; impartibilia, & vniuersalia sint. Vt huiusmodi animal, quousq; animal, et ī hoc similiter. Manifestum igitur est, quoniā nobis prima inductione cognoscere necessarium est. Etenim & sensus sic vniuersale facit.

Cōmē. 144. Multiplr ea, q dicta sunt, vnr obscura. Primo, quia nō vr, quonā pacto aia cū sit vna, à tot memorijs possit pati. Secūdo, qa nō vr ex sensu deduci posse vle, cū nō sit nisi singulariū. Tertio, qa nō vr, quō itellectus possit pcedere vltra vle, qd ex singularibus deduxit. Videmus. n. ītellectū scādere ad vlissima, quorū singularia sensus apprehēdere nō vr. Quarto, qa ex his, q dixit, nō appet qlis nā sit hæc methodus, q intellus ex singularibꝰ vle deducit, ideo inqt. ⟨Quod aūt dictū est qdē ante, nō clare aūt dictum est: ideo iterū dicamꝰ, nō clare eē dictū asserit pp illa quatuor. Resoluēdo ergo illa qtuor p ordinē, resoluendo primū inqt. ⟨Stāte in vli ipso vno de numero indifferētium primū qdē in aia vle est: nā licet vle sit multa singularia, est vnū vle, sub cuiꝰ vnitate aia pōt pati à multis. hæc de pmo. Resoluēdo ꝟo sm inqt. ⟨Etenim sentire qdē est singulare, resq; singularis, sensus aūt est rei vlis. nā sensus est hois, nō Calliæ hois. Rē hāc Philo. & Them. exposuerūt. Nā quoties sensu cognoscimus Socratem, vnā in Socrate cognoscimus hoiem. & qui hoc rubrū, illud calidū videt, simul & rubrū & calidū videt. Sensus ergo cognoscit vle nō seorsum à singulari, sed aliquo mō singulari mixtū. Et licet cognoscamus sensu vle hoc mō singulari mixtū, tñ sentire est res singularis, veluti calefacere, & vrere. Alibi ꝟo aliter dixímꝰ, nunc vero sic dixisse nobis satis sit. Hæc de secūdo. Resoluēdo tertiū, iqt. ⟨Iterū ī his stat quousq; vtiq; ipartibilia, & vlia sint, ut hmōi aial sensu pcipimus, quousq; aial sit, intellectu apphēsum. Et hoc, s. corpe sit, quousq; corpꝰ sit. & ī hmōi sūba quousq; sūba sit, & ī hoc ente, quousq; ens sit. pcipimus. n. sensu hoc aial, quousq; itellectu pcipimus aial seorsum à singulari aiali. Percipimus sensu hoc corpus, quousq; itellectu pcipimus corpus vle seorsum à singlari corpe, & sic de alijs. Hæc de tertio. Ex his tribus resoluit qrtū, & inqt. ⟨Manifestū igit est, qm nobis pma pncipia necium est cognoscere iductiōe, nō aūt syllo, aut demrone: & cām affert, cū inqt. ⟨Etenī & sensus sic inducēdo vle facit saltē dispositiue, qa pprie intellectus vle facit, & perspicua est solutio primæ. q.

ARGY. *Cū autē mentis habituū, qbus uerū pspicimus, qdā ueri ppetuo sint, ut intellectus atq; scia, qdā interdum falsum suscipiāt, ut opinio, subducendeq; rōnis principiū, nullumq; aliud genus exactius sit scia quā intellectus, atq; principia notiora sint demronibus, sciaq; cum rōne sit oīs, hæc inq cum ita sint, scia qdē principiorum nō erit, sed cū fieri nequeat, ut aliud quicquā uerius scia sit quā intellectus ipse, intellectus pfecto principiorū habitus erit. Quod ex eo quoq; pspicuum fuerit, quia demronis principium nō est demro: qua re neq; scia. Si igitur præter sciam nullū aliud genus uerū habemus quā intellectū, itellectus sane scientiæ principium erit, atq; principiū quidem est ipsius principij. Scientia autem ad rem omnem sese habet similiter.*

DILVCI. Qm aūt circa intelligentiā habituum, qbus verum diximus, alij qdem semp veri sunt, alij aūt recipiūt falsitatē, vt opinio, & rō. Vera aūt semp sunt scia & intellectus. Et nullum genus scia certius est, quā intellectus. Principia autē demronum certiora sunt. Scia aūt oīs cū rōne est. Principiorū scientia qdem non vtiq; erit. Qm autem nihil verius contingit esse scientia quā intellectū, intellectus vtiq; erit principiorum ex his cōsiderantibus. Et qm demronis principiū non demro est: quare neq; sciæ scia. Si igit nullū aliud præter sciam habemus genus verū, intellectus vtiq; erit sciæ principiū, & principium quidem pricipij vtiq; erit. Si aūt omnis, similiter se habet ad omnem.

Comm. 145. Nūc soluit duas pmas qōnes. Pro quarū solōne sumit qtuor. Quorū primum est, φ scia, & itellectus sunt habitus semp ueri. Et p sciam, itelligit demratiuā intelligentiā: p intellectū vero non potentiā, sed cognitionē pncipiorū: q ideo intellectus dr, qa nobilior est scia. Cū. n. cognitio pncipiorū, & scia demratiua ex itellectu, pficiscant, cognitio primorū

Habitus principiorū est intellectus.

primorũ principiorũ retinet nomẽ suę originis, & dr̃ itellectus, inqt. ¶ Qm̃ aũt circa diano eã, hoc est itelligẽtiã habituũ, qb⁹ uerũ dicim⁹, atq; explicam⁹, alij qdẽ semp ṽi sunt, alij aũt veri, sed nõ semp, qa recipiũt falsitatẽ, vt opinio, q̃ est cõcl'o syll'i dialectici: & rõ, q̃ est syll's ipse dialectic⁹. Veri aũt habit⁹ semp, sunt scia & intellectus pncipiorũ, hęc est pma suppõ. Deinde secũdo sumit, nullũ esse genus notitiæ ipsa scia certius, nisi sit ipse itellectus: & hoc dico, si esse põt aliquod genus notitię certius, eẽ ipsa scia, non. n. eẽ põt opinio, vel rõ, nec ipsamet scia. Ergo siqd est certius ipsa scia, erit intellectus, hęc est secũda. Deinde sumit tertio pncipia demrõnũ esse certiora ipsis demrõnibus, scietijsq; demratiuis. Nec hoc ꝓbat, sed ex. 1. lib. sumit, qa pp quod vnumquodq; tale, & illud magis, hęc est tertia. Sumit qrto sciam oẽm eẽ cũ rõne, hoc est p demronem: quã nec ꝓbat, sed ex lib. 1. vult esse ꝓbatã. Ex his qtuor suppõnibus, soluit qõnes. Prima erat, an cognitio primorũ pricipiorũ sit scia, vel alterius gñis à scia. soluit, principiorũ itaq; cognitio scia q̃dẽ non erit, sed alterius gñis. ꝓbat ex suppõnibus tertia, & qrta. Nã principia demrõnũ sunt certiora ipsa demratiua scia, vt dicit tertia suppõ. ergo scia pncipiorũ nõ est scia demratiua. Præterea, ꝓbat ex qrta. scia demratiua est p rõne, principiorũ vero cognitio non p rõnẽ est: ergo notitia primorũ pncipiorũ nõ est scia. Hęc ad primã qõnẽ. Rñdet ad secũdã, q̃ erat, si notitia pmorũ pncipiorũ nõ est scia, qd est. vtrũ sit qd nobilius. Rñdet, & sumit secundã suppõnem, p antecedẽte, & inqt. ¶ Qm̃ aũt nihil verius cõtingit esse scia q̃ intellectũ. Hæc. n. erat secũda suppõ. non. n. põt opinio vel rõ verior eẽ scia, ideo ifert, itellectus vtiq; erit cognitio pmorũ pncipiorũ: erit dico notitia principiorũ itellectus ex his considerantibus q̃ diximus, qm̃ ex secũda suppõne. & nõ solũ erit ex his cõsiderãtibus, sed ẽt qm̃ demrõnis pricipiũ nõ est demrõ: qre neq; sciæ principiũ erit scia: igit, cum nõ sit opinio, neq; rõ, erit intell'us: et sic patet ad secundam qõnem. Ex solõnibus harũ qõnum infert duo corollaria. Primũ cũ inqt. si igit nullũ aliud ꝑter sciam habem⁹ genus verũ, nisi intellectũ: intellect⁹ vtiq; erit sciæ pncipiũ. nõ. n. põt eẽ opinio vel rõ: ergo itellect⁹ est pncipiũ scię, & est primũ. Secũdo infert, & principiũ qdẽ principij vtiq; erit, siquidẽ oĩs, s. scia sil'r se habeat ad oẽm conclusionẽ, cui⁹ ipsa est principium, vt itellectus se habet ad ipsam sciam. est. n. intellectus principiũ scię demratiuę, & scia demratiua pncipiũ conclõnis. Ergo patet duo, & q̃ itellectus pncipiorũ sit principiũ sciæ demratiuę, & q̃ principiũ aliquod sit alicuius pncipij principiũ, vt itellectus, q̃ est pricipiũ sciæ demratiuæ, q̃ est principiũ cõclusionis. Verba aũt illa, si aũt oĩs, legant siquidẽ oĩs, & ita patet ad oẽs qõnes. Sed circa finẽ quęrit qd sit mediũ demrõnis pp qd. & dixi pp quid, qm̃ syll'us ab effectu ad cãm non est demrõ, sed, vt Philop. inqt, cõiectura. Vbi aĩaduerte, q̃ in demrõne pp qd tria sunt, vt Philop. dixit. 1. huius, concessum, & est minor extremitas, q̃d ab aliqbus subm cõclusionis dr̃: quęsitũ, quod est extremitas maior, & cõclusionis pdicatũ: est aũt quæsitum aliqñ passio cõcessi, vt si demõstretur de hoĩe risibile. Aliqñ quęsitũ, & genus, vt si de hoĩe corpus demõstretur. Hinc quęrit, vtrũ in demrõne pp qd mediũ sit maioris extremitatis definitio, siue maior illa extremitas sit passio, siue quæsitũ. Philoponus ita in hoc lib. 2. asseruit definitionẽ maioris extremitatis, siue quæsiti eẽ mediũ in demrõne pp qd: quã, vt inquit, Aris. declarare promisit. Declarauit ẽt definitionẽ minoris extremitatis p accñs. principal'r. n. vt dicit, definitionẽ maioris intẽdit. Huius põnis vr̃ Themistius in hoc secũdo, Arist. et maxime cap. 8. Mouet aũt Themist. qm̃ Arist. asserit definitionẽ, q̃ mediũ est, variari ĩ vnitate pro maioris extremi variatione: qm̃, si maior extremitas est vniuoca, & definitio, q̃ medium est, erit vniuoca. Et si maior extremitas ẽ analoga, ẽt definitio, q̃ mediũ est, erit talis. mouit ẽt Philop. vt puto, qm̃ Arist. asserit mediũ, cãm, & definitionẽ idẽ esse: quod de definitione minoris extremi intelligi nõ põt. Hãc põnem Thomas vir doctissimus, & Egidius secuti sunt. Alexãder vero & Simp. asseruerũt definitionẽ concessi esse mediũ: quã definitionẽ Arist. ꝑncipaliter in hoc Secũdo intẽdere aiũt. Mouet aũt

Tex. 5. — An cognitio principiorũ sit scientia. — Solutio secũdæ qõnis. — 1. corol. — Secundum. — Quæstio de medio demõstrationis. — Cõm. 5. — Philopo. — Themist. Cap. 11. — Tho. & Egi. Alex. & Simplici.

A authoritate Theophrasti, q̃ asseruit pncipalẽ huius libri intentionẽ eẽ de definitione subiecti, q̃ mediũ est. Secũdariã vero eẽ de definitione passionis. Pro hac parte vr̃ Arist. 1. huius cap. de vtilitate sigñatorũ p se, vbi asserit duo sigñata p se esse demrõni necia: primũ, & secundũ. Alia aũt, vt dixit Themi. Ibi, amplificãdi exornãdiq; cã eẽ, vt ẽt Philo. exponit. Per q̃ dant intelligere mediũ demrõnis eẽ definitionẽ subti, qa sic, ꝓpõ prima erit in secũdo mõ, & secunda ꝓpõ in primo mõ. Pro hac pte sunt nullæ Arist. authoritas in philosophia, q̃ cũ sint vltra hunc librũ, ꝑtermittant. Pro hac quoq; parte sunt ẽt rõnes. Prima quidẽ, qm̃ passio effluit à pncipijs subti: ergo p illa debet demrari. Secũdo, qm̃ propriũ nõ habet eẽ nisi p subti essentiã: ergo p illã debet demrari. Pręterea, q̃cqd esse demrat, demrat inesse, vt Aristo. hic inqt. Sed concessi definitio õndit rei subam & esse. Ergo demrat inesse eorũ oĩum, q̃ cõcesso insunt. Præterea, id, quo oĩa q̃sita soluunt de subto, est mediũ in eorũ demrõne, sed subiecti bona definitio est, q̃ oĩa de illo q̃sita soluunt, vt Asserit Aris. Pro cõsilio horũ dicẽdũ quęsitũ, q̃d de cõcesso demratur, posse accipi, put actu subo vel cõcesso inest, vt sumeret ridere: & sic subo cõpetit soli, non tñ oĩ & semp. Alio mõ accipi, put aptitudine subo competit, & sic nihil aliud est nisi subm aptũ natum, vt risibilitas est hõ aptus ridere. Vñ defect⁹ luminis põt accipi actu, & sic est accñs ꝓpriũ Lunę, q̃d soli cõpetit, non semp. Et põt accipi aptitudine, & sic est ipsa luna apta eclipsari. Tũc dicere, q̃ sumẽdo q̃sitũ actu, sic cũ nõ fluat ex principijs cõcessi, demõstrabit de illo p definitionẽ q̃siti, & nõ p definitionẽ subiecti: qm̃ cũ definitiõe sua cõuertit, nõ aũt cũ definitione subti: at, cũ aptitudinal'r accipit, sic, cũ nihil sit nisi subiectũ aptũ, de subo demrabit definitione subiecti, qm̃ definitio illius cũ passione cõuertit. nihil tñ ꝓhibet ẽt definitiõe passionis demrari. sic igit dicendũ q̃sitũ ĩ actu sumptũ demrari solũ definitione sui, & non subiecti: & sic itellexit prima põ, in aptitudine vero demrari põt & definitione subiecti & definitione q̃siti: qm̃ cum vtraq; cõuertit. Et sic itellexit secũda põ. hactenus de medio demrõnis. Cõsequẽter dubitat. Nã. 1. huius Arist. asserit pma pncipia demrõnũ scibilia eẽ p se, qa ex ipsorũ terminorũ scia. termini vero sciunt itellectu, & sic vult nos cognoscere pncipia intellectu, quo & eorũ terminos cognoscimus. Hic aũt asserit pncipia sciri ex memorijs, sensibus, & experiẽtijs: & sic nõ solo lumine itellect⁹. & ita vr̃ nõ parua ĩ dictis Aris. cõtradictio. Pręterea Arist. 1. huius cõclusiones resoluit ad pncipia, pncipia mediata ad imediata, imediata ṽo ad terminos, terminos aũt ad lumẽ itellect⁹. Asserit. n. cõcl'ones cognosci ex principijs. Mediata vero pncipia ex imediatis, imediata ṽo cognosci ex terminis, terminos ṽo cognosci intellectu. Et sic nunq; resoluit ad sensus, memorias, & expiẽtias. Ad hãc dubõnẽ rñderẽ saluo meliori iudicio, q̃ imediata principia bifariã cõsiderari pñt. simpl'r, & negãti. Si cõsiderent simplicit: sic illa scim⁹ ex memorijs, sensibus, & experientijs, vtputa inductiõe ex singularibus sensib⁹, & memorijs deductis. Scimus. n. oẽ eñtum ex cõtrario fieri, qm̃ oẽ q̃d gñat, gñat ex contrario. Vlterius scimus oẽ, q̃d gñatur gñari ex cõtrarijs iductione singulariũ oĩum, q̃ sensibus, & memorijs, & experiẽtijs colligit. Et hoc pacto imediata principia ex memorijs, sensibus, & experiẽtijs habẽtur, vputa cum absolute considerantur. At si considerant respectu illa negãtis, sic resoluunt ad primas cões dignitates, & illæ in terminos, qui intellectu accipiunt, & sic tollitur cõtradictio. Hic. n. Arist. loquitur de pncipijs absolute consideratis, in Primo vero huius loquit de principijs consideratis respectu negantis. Hæc de Secundo libro Posteriorum.

B — C — D

Cap. 25. — Rões pro parte. — Prima. Secunda. — Dubõ alia. Tex. 6. — Solutio. Immediata principia dupliciter sumuntur.

Commentariorum Augustini Niphi Suessani super Primum et Secundum librum Posteriorum Analyticorum, finis.

REGISTRVM.

* a b c d e f g h i k Oẽs sunt quaterniones ꝑter * duernio.

Venetijs apud heredes Lucæantonij Iuntæ, Anno domini. M D LIII

principiorum principiorumque retinet nomen sue originis, & dr̄ intellectus, inquit. Quam autem circa demonstrationem, hoc est intelligentiam habitum, cum nos verum dicimus, atque explicamus, alij quidem semper veri sunt, alij autem veri, sed non semper, qui recipiunt falsitatem, vt opinio, & ratiocinatio syllogistica dialectica, & topica, quae syllogismi dialectici. Veri autem habitus semper, sunt scientia & intellectus principiorum: haec est prima suppositio. Deinde secunda sumit, nullum esse genus notitiae ipsa scientia certius, nisi sit ipse intellectus: & hoc dico, quia esse potest aliquod genus notitiae certius, est ipsa scientia, non autem est potentia opinio, vel ratio, neque simpliciter scita. Ergo sequitur certius ipsa scientia, cum intellectus, hoc est secunda. Deinde sumit tertio principia demonstrationis esse certiora ipsis demonstrationibus, scientiisque demonstratiuis. Nec hoc probat, sed ea ratione sumit, quia per quod vnumquodque tale, & illud magis, hoc est tertia. Sumit quarto scitum omne esse cum ratione, hoc est per demonstrationem: quam nec probat, sed ex libro vult esse probatum. Ex his suppositionibus soluit quaestionem. Prima erat, an cognitio primorum principiorum sit scita, vel alterius generis a scita. Soluit, principiorum itaque cognitio scita quidem non erit, sed alterius generis, probat ex suppositionibus tertia, & quarta. Nam principia demonstrationis sunt certiora ipsis demonstrationibus, vt dicit tertia suppositio, ergo scita principiorum non est scita demonstratiua. Praeterea probatur ex quarta, scita demonstratiua est per rationes, principiorum vero cognitio non per rationem est: ergo cognitio principiorum scita non est. Haec est prima quaestio. Respondet ad secundam, qua erat, an notitia primorum principiorum non esset scita, quae esset, vera sit quae nobilius. Respondet ex sumit secunda suppositione per antecedentem, & inquit: Quoniam nihil verius contingit esse scita quam intellectum. Haec est ratio secunda suppositio, eo quod nihil potest esse verius neque certius scita, id est, intellectus verius et certius est cognitio principiorum: ergo duo notitia principiorum intellectus est. Haec considerantur ex dictis, & quia ex secunda suppositione. Et me solum erit ex his considerantibus, sed etiam demonstrationis principium non est demonstratio: neque scientiae principium scientia, quia cum non sit opinio, neque ratio, neque alius aliquid, restat ad secundam quaestionem. Ex solutionibus harum quaestionum infert duo corollaria. Primum, quod nullum aliud genus est scita in habitu certius, genus verum, nisi intellectus. Vtique erit scita principium. non enim potest esse opinio vel ratio: ergo intellectus est principium scientiae, & est principium. Secundo infert, & principium est principium vniuersalis, scientia quidem, & scita habet ad omnem conclusionem, cuius ipsa est principium, vt intellectus se habet ad ipsam scitam, est enim intellectus principium scientiae demonstratiuae, & scita demonstratiua principium conclusionis. Ergo patet, quod principium, & quod intellectus principiorum sit principium scientiae demonstratiuae, quod principium aliquid sit alicuius principium principij, vt intellectus, qui est principium scientiae demonstratiuae, quod est principium conclusionis. Verba autem illa, Illa autem omnes, legentur sequendo omnes, & ita patet ad descriptiones. Sed circa finem quaeritur quod sit medium demonstrationis propter quid. & dixi supra quid, quare vltus ab effectu ad causam non est demonstratio, sed, vt Philop. inquit, conclusiua. Vbi aduerte, quod in demonstratione propter quid tria sunt, vt Philop. dixit, s. subiectum, conceptum, & est minor extremitas, quod ab aliquibus subiectum conclusionis dicuntur, quaestio quod est extremitas maior, & conclusionis praedicatum est, atque quaestionem quaeritur an ei conueniat, vt si demonstretur de homine risibile. Aliquis quaestionem & genus, vt si de homine corpus demonstretur. Hinc quaeritur, vtrum in demonstratione propter quid medium sit maioris extremitatis definitio, siue maioris extremitatis si passio, sicut per totum Philoponus nam in hoc libro alterius definitionem maioris extremitatis, sine quaestione medium in demonstratione propter quid, vt inquit, Arist. declarauit promittit. Declarauit et definitionem minoris extremitatis per accidens. principaliter, vt dicit, definitionem maioris inuenit. Huius positionis est Themistius in hoc secundo. Arist. expressius capite 8. Vbi quando Themistius quod Arist. asserit definitionem, quam medium est, variari variatione pro maioris extremitatis variatione: quia, si maior extremitas est vnica, & definitio, quod medium est, erit vnica. Et si maior extremitas est analoga, & definitio, quod medium est, erit analoga. Philop. eius opinionem. Arist. asserit medium, & definitionem esse, quod de definitione minoris extremitatis intelligi non potest. Hanc positionem Thomas vir doctissimus, & Egidius secuntur. Alexander vero & Simplicius, definitionem concedit esse medium, quod definitione Arist. principaliter in hoc Secundo intendere autem. Mouet autem

auctoritate Theophrasti, qui asserit principalem huius libri intentionem esse de definitione subiecti, quod medium est. Secundum vero esse de definitione passionis. Pro hac parte est Arist. 3. huius cap. de vnitate significationis, vbi asserit duo significata posse esse definitionis, medium principale, & secundum. Alias autem, vt dixit Them. Et ampliando ad maioris quod ideo, vt ait Philop. exponit. Per quod autem intelligere medium definitionis est definitionem subiecti, si per primum medium est secundo modo, & secunda per primum modum. Pro hac parte sumit multas Arist. auctoritates in philosophia, quae sunt supra vbi tamen hoc, praetermittam. Pro hac quoque parte sunt tres rationes. Prima quaestio, cum passio est illata per principia subiecti, ergo per illa debet demonstrari. Secunda, quia proprium non habet esse nisi per subiectum, ergo per illud debet demonstrari. Praeterea, quod esse demonstrationis demonstrat medio, vt Arist. inquit. Sed conceptus definitio considerat subiectum esse. Ergo demonstrat medio causa etiam, quod conclusio eius. Praeterea, id, quod ostendit solummodo de subiecto, est medium in demonstratione, & subiectum bona definitio est, quod omnis de illo subiecto sunt, vt Arist. Pro conclusione dicendum quod, non quod de eo demonstratio possit accipi, quam actu habet vt effectus sui subiecti, vt lunam videret & sic subiecto copularetur, vt si subiect. & semper. Alio modo accipitur per aptitudinem, & sic competit, & sic nihil aliud est ipsum subiectum apta natura, vt si subiectum sit lumine aptus videre. Vt si defectus luminis potest accipi actu, & sic est accidens proprium Lunae, quod soli competit, non semper. Et potest accipi aptitudine, & sic est ipsa Lunae apta eclipsari. Si sic dicere, quod sumendo quidem actu, sic enim non sit ex principijs essentia, demonstrabitur de illo per definitionem subiecti, & non per definitionem passionis, sub definitionem suam concrete, non autem est definitione subiecti, sed apta aptitudinali accipitur, sic enim nihil sit aliud quam aptitudo ipsi subiecto demonstrabitur definitione subiecti, quae definitio iterum ex passione conuertitur, nam nihil aliud quam definitio passionis demonstrat, sic igitur concedo quod medium in demonstratione propter quid est definitio maioris, & non subiecti, sic intelligens primo, post aptitudinaliter vero demonstratur de subiecto per definitionem ipsius ex definitione subiecti, cum vtrum conuertitur. Et haec dicta sint secundo ea vt diximus de medio demonstrationis. Consequenter dubitat. Nam hic inquit Arist. illa prima principia demonstrationis esse cognita per experimentum, & inductionem, ergo non sunt intellectus, & sic vult nos cognoscere per sensum, nam & conterminos cognoscimus. Hoc etiam ait, principia sunt ex memoria, sensibus, & experimentis, sicut non sola lumine intellectus, vt vult non patet dicere Arist. in radice. Praeterea Arist. huius conclusiones resoluit ad principia, principia mediata ad immediata, immediata vero ad terminos, terminos autem ad lumen intellectus. Asserit, conclusiones cognosci ex principijs. Mediata vero principia ex immediatis, immediata vero cognosci ex terminis, terminos vero cognosci intellectu. Et sic nunquam resoluit ad sensus, memoriam, & experientiam. Ad hanc dubitationem respondere saluo meliori iudicio, quod immediata principia dupliciter considerari possunt, simpliciter, & negatiue. Si considerentur simpliciter, illa sunt ex memoria, sensibus, & experientia, scilicet per inductionem ex singularibus sensibilibus, & memoria quia scimus, nomen enim est contrarium, & contrarium quod contrarium, & contrarium. Verum terminos est ipsi quod sunt ex communi inductione singularium, sensibus, & memoria, & experientia colligitur, & sic principia immediata principia ex memoria, sensibus, & experientia habentur, sic autem absolute considerantur. At si consideramus respectu diuinae gratiae, sic resoluuntur ad prima cognoscibilitates, scilicet in terminos, qui intellectu accipiuntur, & sic resoluitur conclusio. Hic igitur Arist. loquitur de principijs absolute consideratis, in Primo vero huius loquitur de principijs considerantes respectu cuius cognoscuntur. Haec de Secundo libro Posteriorum.

Commentariorum Augustini Niphi Suessani super Primum et Secundum librum Posteriorum Analyticorum, finis.

REGISTRVM.

* a b c d e f g h i k l. Omnes quaterniones, praeter * duernio.

Venetiis apud heredes Lucaeantonii Iuntae
Anno domini. M D LIII.

colorchecker CLASSIC
calibrite
mm